

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Ігор Андрійович Федчак

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ
ТА НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
ПРОАКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Монографія

Львівський державний університет внутрішніх справ

Ігор Андрійович Федчак

Концептуальні основи
та науково-практичні аспекти
проактивних моделей
правоохоронної діяльності

Монографія

Львів
2024

УДК 343.85
Ф 35

Рекомендовано до друку та розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 28 лютого 2024 року № 9)

Рецензенти:

В. Арешонков, доктор юридичних наук, професор
(Департамент аналізу інформації та управління ризиками
Бюро економічної безпеки України);

В. Кузнєцов, доктор юридичних наук, професор
(Науково-дослідний інститут правотворчості на науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України);

Ю. Луценко, доктор юридичних наук, професор
(Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби
з організованою злочинністю
при Раді національної безпеки і оборони України);

О. Таран, доктор юридичних наук, професор
(Навчально-науковий інститут № 1
Національної академії внутрішніх справ)

Федчак І. А.

Ф 35 Концептуальні основи та науково-практичні аспекти проактивних
моделей правоохоронної діяльності : монографія. Львів : Львівський
державний університет внутрішніх справ, 2024. 628 с.
ISBN 978-617-511-397-4

Досліджено процеси трансформації зарубіжного досвіду реалізації проактивних
моделей правоохоронної діяльності. Висвітлено концептуальні положення та змістові
елементи окремих самостійних проактивних моделей і концепцій правоохоронної
діяльності з протидії злочинності.

Установлено, що досліджувані моделі запобігання злочинності орієнтовані
на місця, людей, проблеми та громади. Визначено сутність, поняття, принципи, складові
організації, досліджено ефективність проактивних моделей та концепцій правоохоронної
діяльності у зарубіжних країнах. З огляду на роль кримінальної аналітичної діяльності,
наведено можливості та значення кримінального аналізу в реалізації проактивних
моделей та концепцій правоохоронної діяльності.

Для керівників і практичних співробітників підрозділів Національної поліції,
Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Державного
бюро розслідувань, прокуратури України, а також науково-педагогічних працівників,
здобувачів вищої освіти юридичного профілю.

The monograph explores the processes of transforming foreign experience in implementing
proactive policing models. It highlights the conceptual provisions and content elements of
individual independent proactive models and concepts of police activity in combating crime.

It has been established that the investigated crime prevention models are oriented
towards places, people, problems, and communities. The essence, concepts, principles,
components of organization, and effectiveness of proactive models and concepts of police
activity in foreign countries have been identified. Considering the role of criminal analytical
activity, the possibilities and significance of criminal analysis in implementing proactive
models and concepts of police activity are highlighted.

For managers and practical employees of units of the National Police, Security Service
of Ukraine, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, State Bureau of Investigations,
Prosecutor's Office of Ukraine, as well as academic and pedagogical staff, and higher education
students in legal fields.

УДК 343.85

© Федчак І. А., 2024

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2024

ISBN 978-617-511-397-4

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	8
ПЕРЕДМОВА	10
1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ОПЕРАТИВНИХ ДАНИХ (РОЗВІДУВАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ) - (Intelligence-Led Policing, ILP)	29
1.1. Концептуальні та практичні положення моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP).....	29
1.2. Визначення поняття моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP).....	67
1.3. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP).....	76
2. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ПРОГНОЗІВ (Predictive Policing)	81
2.1. Історія, сутність та поняття моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing).....	81
2.2. Види та методи здійснення правоохоронної діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing).....	93
2.3. Цикли (етапи) процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing).....	102
2.4. Щодо ефективності моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing).....	113
2.5. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing).....	115
3. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ДАНИХ (Data-Driven Policing / Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS)	121
3.1. Концептуальні та теоретичні положення про «місце» як джерело відомостей для застосування моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS).....	121
3.2. Практичні положення використання моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) у діяльності поліції щодо запобігання злочинності.....	129

3.3. Характеристика керівних принципів реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS).....	137
3.4. Роль кримінального аналізу в моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS).....	157
4. МОДЕЛЬ ПІДЗВІТНОСТІ	
CompStat	160
4.1. Сутність та поняття моделі підзвітності CompStat.....	160
4.2. Основні компоненти моделі підзвітності CompStat.....	170
4.3. Організаційні етапи запровадження моделі підзвітності CompStat у діяльність правоохоронних органів.....	187
4.4. Щодо ефективності моделі підзвітності CompStat.....	200
4.5. Роль кримінального аналізу в моделі підзвітності CompStat.....	205
5. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПОТРЕБИ ГРОМАД (Community Policing, CoP)	209
5.1. Сутність та поняття моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP).....	209
5.2. Керівні принципи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP).....	236
5.3. Основні практичні компоненти моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP).....	241
5.4. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP).....	280
6. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПЕВНУ ПРОБЛЕМАТИКУ (Problem-Oriented Policing/POP)	283
6.1. Концептуальні положення сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing).....	283
6.2. Ресурси правоохоронних органів, необхідні для реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing).....	302
6.3. Практичні аспекти вирішення проблем злочинності під час реалізації моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing).....	305

6.4. Окремі концептуальні та практичні аспекти запровадження моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), у роботу поліції.....	312
6.5. Взаємозв'язок моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), з іншими проактивними моделями правоохоронної діяльності.....	316
6.6. Ефективність моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing).....	325
6.7. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing).....	330
7. ПРОФІЛАКТИКА СКОЄННЯ ТЯЖКИХ ЗЛОЧИНІВ ЧЕРЕЗ ЗОСЕРЕДЖЕННЯ РОБОТИ ПОЛІЦІЇ В МІСЦЯХ КОНЦЕНТРАЦІЇ НЕЗНАЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон» (BWT)).....	333
7.1. Концептуальні положення моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» / Розбитих Вікон.....	333
7.2. Сутність та характеристика моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» / Розбитих Вікон.....	347
7.3. Ефективність моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» / Розбитих Вікон.....	359
7.4. Роль кримінального аналізу в моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» / Розбитих Вікон.....	368
8. МОДЕЛЬ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ «ПРЕВЕНЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗМІНИ НАВКОЛИШНЬОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED).....	371
8.1. Сутність та становлення моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED).....	371

8.2. Визначення поняття моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED).....	390
8.3. Керівні принципи моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED).....	398
8.4. Практичні аспекти застосування положень моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) у діяльності поліції зарубіжних країн.....	419
8.5. Окремі практичні аспекти ландшафтного дизайну та їх значення у реалізації моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED).....	428
8.6. Оцінка ефективності моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED).....	441
8.7. Роль кримінального аналізу в моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED).....	444
9. КОНЦЕПЦІЯ «ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ У ГАРЯЧИХ ТОЧКАХ» (Hot Spots Policing).....	447
9.1. Концептуальні та наукові положення сутності концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing).....	447
9.2. Рівні, типи, види карт «гарячих точок» (Hot Spots) та обмеження у їх застосуванні.....	462
9.3. Співвідношення концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) з іншими проактивними моделями правоохоронної діяльності.....	479
9.4. Методи правоохоронної діяльності у «гарячих точках».....	480
9.5. Роль кримінального аналізу в концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing).....	490
10. КОНЦЕПЦІЯ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗАХ» (Evidence-Based Policing – EBP).....	494
10.1. Сутність та зміст концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP).....	494
10.2. Матриця поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing Matrix).....	506

10.3. Роль кримінального аналізу в концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP).....	512
11. КОНЦЕПЦІЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОГО СТРИМУВАННЯ «ПЕРЕТЯГУВАННЯ ВАЖЕЛІВ» «Pulling Levers» Focused Deterrence.....	517
11.1. Сутність концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence.....	517
11.2. Практичні компоненти концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence.....	521
11.3. Етапи реалізації концепції концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence.....	526
11.4. Ефективність концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence.....	537
11.5. Роль кримінального аналізу в концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence.....	545
ВИСНОВКИ.....	551
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	583

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ASEBP	– American society of evidence-based policing (Американська асоціація діяльності поліції на основі доказів)
ILP	– Intelligence-Led Policing (поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою)
POP	– Problem-Oriented Policing (здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику)
CoP	– Community policing (здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад)
CompStat	– Computer statistics (здійснення правоохоронної діяльності на основі статистики)
DDACTS	– Data-Driven Policing / Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (здійснення правоохоронної діяльності на основі даних)
CPTED	– Crime Prevention Through Environmental Design (запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури)
BWT	– «Broken Windows/Розбиті вікна» (профілактика скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень)
EBP	– evidence-based policing (поліцейська діяльність, заснована на доказах)
DOC	– Designing Out Crime» (проектування злочинності)
SBD	– «Secured By Design» (Захищено дизайном)
ALO	– Architectural Liaison Officers (офіцер взаємодії (зв'язку) з архітектурою)
CPDA	– Crime Prevention Design Advisors (радники з дизайну по профілактиці злочинності)
SARA	– сканування, аналіз, реакція, аналітична оцінка

- Європол – Агентство Європейського Союзу зі співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol))
- ЄІС МВС України – Єдина інформаційна система МВС України
- ОЗУ – організоване злочинне угруповання
- ОРД – оперативно-розшукова діяльність
- КМЄС – Консультативна місія Європейського Союзу
- OSINT – Розвідка з відкритих джерел (Open Source Intelligence)
- ДКА – Департамент кримінального аналізу

ПЕРЕДМОВА

Теоретичні, наукові (філософські), організаційні, тактичні та правові (практичні) підходи і принципи функціонування правоохоронної системи постійно еволюціонують, що насамперед залежить від стану доктрини державної політики, відповідно до якої відбувається реформування нормативно-правової бази, структури, стратегії та тактики функціонування і суспільства, і правоохоронних органів як його частини. З огляду на це особливої актуальності набувають завдання побудови ефективних підходів до організації і тактики діяльності правоохоронних органів, реалізація яких надасть змогу найбільш ефективно відповідати поточним та перспективним зовнішнім та внутрішнім загрозам у сучасних реаліях.

Як відомо, усі організації створені для досягнення певних цілей. Мета діяльності комерційної організації – виробляти продукт і отримувати прибуток. Отримання прибутку гарантує, що підприємницька організація продовжуватиме існувати. Державні організації створені для надання послуг громадянам, як не можуть або не повинні забезпечувати себе. Їх обов'язок – надати послугу максимально ефективно. Успіх у виконанні цього завдання підвищує цінність державної організації як для громади, так і для політичного органу, що її створив.

Правоохоронні органи створені для забезпечення громадської та державної безпеки. Так, поліцейські підрозділи реалізують свої повноваження, відповідаючи на екстрені дзвінки, здійснюючи запобігання злочинності, забезпечення виконання законів та постанов, регулюючи дорожній рух, здійснюють розслідування правопорушень, арешти порушників, контроль за обігом зброї, наркотичних речовин тощо. Однак, керівники комерційних структур та керівники відділів правоохоронних органів стикаються з однією і тією ж організаційною проблемою – наскільки ефективно та результативно вони виконують свою організаційну місію у межах наявних ресурсів.

У керівників правоохоронних органів виникають різні проблеми. Громадяни очікують більшої прозорості й ефек-

тивності роботи. Водночас бюджет таких органів нерідко обмежують, проте вимагають більшої ефективності. Стратегічне управління правоохоронними службами потребує, щоб виконавчий директор ефективно та дієво відповідав вимогам зовнішнього середовища. Завдяки управлінню та організації роботи керівник повинен максимізувати можливості відділу відповідати нагальним поточним викликам. На жаль, керівники правоохоронних органів не мають чітких приписів чи методичних рекомендацій про те, як успішно виконати ці завдання за різних умов існування суспільства та держави¹.

Отже, адміністрація правоохоронних органів та науковці, які досліджують особливості протидії злочинності, перебувають у постійному стані роздумів і пошуку, що втілюється у розроблення та реалізацію нових управлінських та операційних стратегій – те, що Т. Кун (T. Kuhn) характеризує як зміну «парадигми». Учені С. Бибик та Г. Сjuta описують «парадигму» як сукупність філософських, загальнотеоретичних основ науки; систему понять і уявлень, які властиві певному періодові розвитку науки, культури, цивілізації².

На думку Т. Кун (T. Kuhn), значний науковий прогрес є результатом революції. Згідно з цією позицією, те, як ми розуміємо та бачимо організаційну діяльність у різні періоди, визначається певною парадигмою або фундаментальним станом предмета дослідження. Коли панує одна парадигма, наприклад, у перші роки так званої професійної моделі організації правоохоронної діяльності, період нормальності настає тоді, коли люди функціонують, керують організаціями та намагаються вирішити проблеми відповідно до домінантної парадигми. Якщо ці проблеми неможливо вирішити в межах домінантної парадигми, виникає криза, що може призвести

---

¹ Walsh W. F., Vito G. F. The Meaning of Compstat Analysis and Response. *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2004. Vol. 20. Is. 1. P. 51. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1043986203262310> (дата звернення: 10.04.2023)

² Бибик С. П., Сjuta Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків : Фолю, 2006. 415 с.

до зміни парадигми, яку можуть сформулювати у процесі наукових досліджень³.

Зміна парадигми роботи передбачає застосування нового підходу до здійснення правоохоронної місії, яка реалізується через так звану модель правоохоронної діяльності. Учений А. Білас під поняттям «модель правоохоронної діяльності» визначає систему норм і принципів, які закладено в основу правового регулювання правоохоронної діяльності, суб'єктний склад та напрями цієї діяльності, об'єкти, на які вона спрямована, форми та методи її здійснення⁴.

Перед тим, як визначити й охарактеризувати концептуальні та науково-практичні основи функціонування сучасних моделей правоохоронної діяльності, за допомогою яких відбувається реалізація правоохоронних повноважень, потрібно навести певні застереження.

Так, окремі моделі правоохоронної діяльності часто містять елементи, які підпадають під дві або більше моделі. Ще частіше вони поєднують елементи з декількох моделей.

Також ученими та практичними співробітниками правоохоронних органів напрацьовані підходи, які не є настільки комплексними, як окремі моделі, проте також регламентують окремі самостійні підходи до організації правоохоронної діяльності. До таких підходів доцільно застосовувати термін «концепція». До таких концепцій слід віднести концепцію діяльності поліції у гарячих точках (Hot Spots Policing), концепцію поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – ЕВР), та концепцію цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» (Focused Deterrence), концептуальні та науково-практичні аспекти функціонування яких теж становлять предмет наукового дослідження з огляду на їх упереджувальну (проактивну спрямованість).

Дослідження історичних підвалин функціонування правоохоронних органів, зокрема поліції, дає змогу визначити,

---

³ Kuhn T. The structure of scientific revolution (2nd ed.). Chicago: University of Chicago Press. 1970. URL: <https://www.lri.fr/~mbl/Stanford/CS477/papers/Kuhn-SSR-2ndEd.pdf> (дата звернення: 29.08.2023).

⁴ Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. С. 108, 109.

що базовою моделлю функціонування поліції була *раціонально-правова бюрократична модель*. Її виникнення можна простежити за створенням Лондонської поліції в 1829 році у Великій Британії. Модель діяльності цієї поліції відрізнялась військовим стилем, бюрократичною організаційною структурою, сильним виконавчим керівництвом і непохитною, безперсональною, адміністративною владою⁵. Основною місією поліції було запобігання злочинам та підтримання порядку. Цю місію мали реалізувати беззбройні поліцейські, які підтримували постійний профілактичний контроль у формі патрулювання у фіксованій зоні під назвою «біт»⁶. Організаційна структура відомства складалася з ієрархічної системи влади, основаної на рангах, запозичених у військових. Лондонський констебль у формі був юристом з обмеженими повноваженнями⁷. Для успішного контролю над організацією стиль керівництва був безапеляційним.

З моменту заснування в 1829 році Лондонська столична поліція реалізовувала повноваження, опираючись на підхід, визначений сером Р. Пілом (Sir R. Peel's), згідно з яким поліція могла ефективно контролювати злочинність за допомогою видимого патрулювання, розосередженого по громаді. Передбачалося, що видима присутність поліції утримає злочинців від правопорушень. Крім того, розподіл патрулів по всій громаді зробить офіцерів легкодоступними для реагування на проблеми, які вони помітили, або їх попросили вирішити.

З часом раціонально-правову бюрократичну модель замінила бюрократична, адміністративна модель, що передбачала зменшення політичного впливу, який зазвичай асоціювався з поліцейською діяльністю наприкінці XIX та на початку XX століття. Модель бюрократичної адміністрації передбачала логічне впорядкування посад зверху до нижньої частини організації з повноваженнями, покладеними на посаду, функціями, письмовими правилами і системою дисципліни,

---

⁵ Stead P. J. *Pioneers in policing*. Monclair, NJ: Patterson Smith. 1977. 307 p.

⁶ Critchley T. A. *A history of police in England and Wales*. Monclair, NJ: Patterson Smith. 1972. 360 p.

⁷ Palmer S. H. *Police and protest in England and Ireland 1780–1850*. New York: Cambridge University Press. 1988. 848 p.

яка визначала прийнятну організаційну поведінку. Отож було засновано професіоналізм у поліції, сформовано технічні навички. Акценти в організації діяльності змістились на арешт злочинців, а не на запобігання протиправним проявам. Це також відповідало потребам адміністраторів і реформаторів, які намагалися унеможливити політичне втручання у правоохоронну діяльність на початку ХХ століття.

Проте згодом під впливом суспільних умов та результатів проведених досліджень ефективності правоохоронної діяльності виникли сумніви у раціональності застосування і такої моделі, тому поліція зазнала ще однієї зміни парадигми (моделі діяльності)⁸. Раціонально-правову бюрократичну модель та бюрократичну, адміністративну модель визначають як традиційні (стандартні) моделі організації правоохоронної діяльності. Стандартна модель правоохоронної діяльності була насамперед реактивною моделлю. Традиційна (стандартна) реактивна модель організації правоохоронної діяльності реалізовується через виконання трьох основних завдань: патрулювання, негайне реагування на виклики та подальші розслідування. Реактивна модель правоохоронної діяльності може бути визначена як реагування на конкретні звернення людей чи груп у громаді, що включає «негайну відповідь на дзвінки» та «подальші розслідування»⁹.

Стандартна модель організації діяльності передбачає застосування правоохоронних заходів і засобів загальним і реактивним способом (реакція на прояви протиправних дій). Стратегії, які застосовуються у стандартній моделі правоохоронної діяльності, включають збільшення кількості співробітників, швидку реакцію на виклики, проведення автомобільного патрулювання та застосування реактивного арешту¹⁰.

---

⁸ Klockars C. B. *The idea of police*. Beverly Hills, CA: Sage. 1985. 160 p.

⁹ Абанадес Д. М. *Інтеркультурні міста Громадська поліція : посібник. Рада Європи*. 2019. 10 с. URL: <https://rm.coe.int/-/16809e519f> (дата звернення: 15.04.2023)

¹⁰ Sherman L. W., Gottfredson D., MacKenzie D. L., Eck J., Reuter P., Bushway S. *Preventing crime: What works, What Doesn't, What's Promising*. U.S. Department of Justice. *Office of Justice Programs. National Institute of Justice*. 1998. 19 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/171676.pdf> (дата звернення: 18.09.2023)

Реактивна (традиційна) модель за аналогією становить підхід до роботи «пожежної бригади» – стиль в організації діяльності, основним пріоритетом якого є дослідження та реагування на події, які відбулись. Варто зазначити, що традиційна модель правоохоронної діяльності, мабуть, є найвідомішою з правоохоронних моделей і наразі основним підходом до правозастосування. Реалізація такої моделі відбувається шляхом оперативного реагування на інциденти, за якого співробітники правоохоронних органів вживають заходів за фактом скоєних злочинів, або у відповідь на звернення громадян. Відповіді на дзвінки, прийняття звернень, несення патрульної служби в довільно обраних районах для наочної присутності сил правоохоронних органів і виявлення скоєних злочинів – становлять суть традиційної правоохоронної діяльності.

Національна дослідницька рада США у 2004 році охарактеризувала традиційну (реактивну) модель правоохоронної діяльності як таку, яка зазвичай покладається на «один розмір для всіх» у застосуванні реактивних стратегій для придушення злочинності, на відміну від більш індивідуальних та проактивних стратегій. Стандартна модель також увиразнює роль арештів та загрози покарання у досягненні цієї мети, з меншим акцентом на інші можливості поліції. Стандартна модель правоохоронної діяльності передбачає, що її загальні стратегії запобігання злочинності можуть застосовуватися незалежно від рівня злочинності, характеру злочину чи інших можливих варіацій¹¹. Відповідно, стандартна модель правоохоронної діяльності міцно усталилася в оперативній реакції на скоєний злочин.

У 1984 році зарубіжні вчені провели масштабне дослідження, яке поставило під сумнів основне припущення стандартної моделі правоохоронної діяльності про те, що більш швидка реакція на звернення до служби покращить результати протидії злочинності. Швидке реагування правоохоронним органом може бути непотрібним для трьох

---

¹¹ National Academies of Sciences, Engineering. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. URL: <https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/1>. (дата звернення: 26.04.2023)

з кожних чотирьох серйозних злочинів, про які повідомляють у поліцію. Традиційна практика негайного реагування на всі повідомлення про серйозні злочини призводить до арештів на місці лише в 29 з кожних 1000 випадків. Впроваджуючи інноваційні підходи, поліція може збільшити рівень арештів, пов'язаних з реагуванням, до 50 або навіть 60 на 1000, але надії на подальше збільшення цього показника немає¹².

Протягом 1960-х і 1970-х років поліцейські підрозділи зарубіжних країн пройшли періоди вирішення проблем, невдача та кризи¹³. Крім того, вчені, які проводили дослідження ефективності правоохоронної діяльності, щораз частіше оскаржували усталене розуміння про високу ефективність у застосуванні традиційної (стандартної) моделі правоохоронної діяльності¹⁴.

Інший елемент стандартної моделі правоохоронної діяльності – подальші розслідування – також був предметом систематичних досліджень у 1970-х і на початку 1980-х років. Припущення стандартної моделі полягало в тому, що вдосконалення методів, які застосовуються у поліцейських розслідуваннях, допоможуть контролювати злочинність з двох причин: більше активних правопорушників перебуватиме в ув'язненні, де вони будуть позбавлені можливості вчиняти нові злочини у суспільстві; а також те, що перспектива бути виявленим та заарештованим відлякує потенційних правопорушників. Однак емпіричні дослідження у цей період засвідчили, що подальші розслідування мали незначний вплив на рівень злочинності¹⁵.

---

¹² Spelman W., Brown D. K. Calling the Police – Citizen Reporting of Serious Crime. U.S. Department of Justice. *National Institute of Justice*. 1984. 612 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/82276NCJRS.pdf> (дата звернення: 26.04.2023)

¹³ Fyfe J. J., Greene J. R., Walsh W. F., Wilson O. W., McLaren R. C. *Police administration* (5th ed.). New York : McGraw-Hill. 1997. 672 p.

¹⁴ Chaiken J. M., Greenwood P. W., Petersilia J. *The Criminal Investigation Process*. Lexington, MA: Heath. 1977. 326 p.

¹⁵ The Challenge to the Standard Model of Policing. Proactive Policing: National Academies of Sciences, Engineering. *Proactive Policing: Effects on Crime and Communities*. *National Academies Press*. Washington, DC. P. 28. URL: <https://https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/3#25> (дата звернення: 26.04.2023)

У зарубіжній науковій літературі 1970–1980-х років узгоджено вказано на недостатність традиційної моделі організації правоохоронної діяльності. Основна критика може бути зведена до таких найважливіших тез:

1) просте збільшення кількості співробітників поліції не є дієвою стратегією боротьби зі злочинністю чи протиправною поведінкою. Кількісні зміни не зумовлюють якісних змін;

2) поліція не може запобігати злочинності та взагалі виконувати свої функції без допомоги населення, а це означає, що населення – більше, ніж «очі та вуха» поліції;

3) класичні тактики традиційної (реактивної) моделі формуються здебільшого на реагуванні на те, що вже сталося, і не впливають на обставини, через які виникають злочини і порушення порядку;

4) поліцейська політика часто формулюється надто широко і універсально застосовується до зовсім різних проблем, без урахування закономірностей їх виникнення та існування.

Необхідність прив'язки різних форм правоохоронної діяльності до конкретних проблем та ризиків є, можливо, найбільш важливим висновком наукових досліджень правоохоронної практики цих десятиліть¹⁶.

Незважаючи на важливість таких досліджень, а також більш загальних питань щодо впливу стандартної моделі правоохоронної діяльності на стан злочинності, не можна зробити однозначного висновку про її вплив на запобігання злочинності.

З огляду на те, що у дослідженні особлива увага присвячена кримінальній аналітичній діяльності під час реалізації проактивних моделей правоохоронної діяльності, варто зазначити про її роль у межах стандартної моделі правоохоронної діяльності. Так, кримінальний аналіз використовується для того, аби оцінити власні практики правоохоронного органу, таких як розподіл особового складу, коштів, обладнання та інших ресурсів, географічно, організаційно та у часовому розумінні. Найперше, підтримує стандартну модель правоохоронної

---

¹⁶ Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепція, теорія та практика : серія посібників Європейська мережа запобігання злочинності (EUCPN). Посібник № 2. Брюссель, 2012. С. 10.

діяльності короткотерміновий (оперативний) і тактичний фокус кримінального аналізу. Тобто більша частина аналізу злочинів у правоохоронній діяльності зосереджена на виявленні окремих правопорушників і проведенні слідчих дій¹⁷.

Крім того, у стандартній моделі правоохоронної діяльності статистичні дані про злочини, опрацьовані за допомогою кримінальної аналітичної діяльності, використовуються для визначення загального стану та динаміки злочинності. Однак у більшості ситуацій ці статистичні дані не використовуються для цілей зменшення злочинності, оскільки у стандартній моделі проактивність надзвичайно обмежена¹⁸.

З часом виникли нові вимоги до організації діяльності правоохоронних органів з метою покращення її спроможності боротися зі злочинністю та правопорушеннями. Результатом став період інтелектуального пошуку керівниками правоохоронних органів, експертами та ученими, які шукали нові принципи налагодження роботи правоохоронних органів. Результатом цього пошуку є низка інноваційних підходів, які отримали назву «проактивні моделі правоохоронної діяльності», що і становить предмет цього дослідження.

Проактивні моделі правоохоронної діяльності є порівняно новим явищем. Хоча існували історичні прецеденти проактивності у діяльності правоохоронних органів у XIX та XX століттях, проте активний розвиток проактивних (упереджувальних) підходів до організації діяльності активно розвивувся через кризу довіри до правоохоронних органів, що виникла через соціальні негаразди, зростання рівня та кваліфікації злочинності, зростаючого скепсису щодо спроможності стандартної моделі правоохоронної діяльності протидіяти злочинності, яка була домінантною у другій половині XX століття.

Увага до проактивної правоохоронної діяльності як широкого підходу організації застосування сил та засобів для

---

¹⁷ O'Shea T. C., Nicholls K. Police crime analysis: A survey of U.S. police departments with 100 or more sworn personnel. *Police Practice & Research*. 2003. Vol. 4. P. 233–250.

¹⁸ Weisburd D., Eck J. What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 42–65. URL: <https://cebc.org/wp-content/publications/WeisburdEck04.pdf> (дата звернення: 19.09.2023)

упереджувального обмеження поширення злочинності є відносно недавнім явищем у правоохоронній діяльності. Використання терміна «проактивність» набуло поширення лише в 1960-х роках.

Проактивна правоохоронна діяльність майже не має історії до кінця 1970-х років. Термін «проактивність» увели в обіг А. Дж. Рейсс-молодший (A. J. Reiss Jr.) і Д. Бордуа (D. Bordua) як частину більш загального дослідження природи організації правоохоронної діяльності. Дослідники стверджували, що для вирішення різних видів правоохоронних потреб необхідно застосовувати різноманітні типи організації виконання покладених на правоохоронні органи завдань. Традиційна модель правоохоронної діяльності легше піддається управлінню централізованою командною структурою і користується певною мірою легітимності, оскільки поліцію мобілізували на прохання громадянина, який звертався за допомогою до поліції. Однак, правоохоронна практика, яка охоплює проактивність, реалізовується без спеціального запиту про залучення сил правоохоронних органів, вона вимагає більш професійного та регламентованого стилю організації діяльності, оскільки вона має ширший спектр діяльності, що передбачає більшу автономію під час ухвалення рішень співробітниками правоохоронних органів¹⁹.

Термін «проактивна діяльність» застосовується для позначення всіх моделей організації діяльності, ціллю яких є запобігання або зменшення злочинності та правопорушень і які не є реактивними з погляду зосередження, насамперед, на розкритті злочинів, що тривають, або на розслідуванні чи реагуванні на злочини, які відбулися. Як стверджує учений В. Пядишев, у безперервних пошуках шляхів більш ефективної боротьби зі злочинністю зрозуміло одне: ідеальне рішення – це запобігти вчиненню злочинів²⁰.

---

¹⁹ Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. *National Academies Press*. Washington, DC. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#73> (дата звернення: 26.04.2023)

²⁰ Пядишев В. Г. Поліцейська діяльність на основі аналітичних даних: зміна обличчя запобігання злочинності – досвід США. *Імплементация ІЛР моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 65.

На важливості реалізації такого напряму правоохоронної діяльності, як запобігання злочинності у діяльності органів та підрозділів Національної поліції, наголошено в Указі Президента України № 273 «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», у якому зазначено, що одним із стратегічних пріоритетів реформування органів правопорядку є саме послідовна кримінальна політика, пріоритетом у якій є запобігання злочинності. Також у пункті 2.3. Указу зазначено, що одним із напрямів реформування органів правопорядку є розроблення, затвердження та введення в дію Національного плану із запобігання (превенції) злочинності, розрахованого на три роки, на підставі якого за активної участі громадянського суспільства приймаються щорічні регіональні та місцеві програми запобігання (превенції) злочинності. А також передбачено утворення міжвідомчої Координаційної ради з питань реалізації політики запобігання (превенції) злочинності²¹.

Елементи проактивності передбачають акцентування на запобігання, мобілізацію ресурсів на основі ініціативи правоохоронних органів та орієнтацію основних сил на обставини, які можуть зумовлювати злочинність та порушення громадського порядку. Це контрастує з реактивною моделлю організації діяльності, яка передбачає посилену концентрацію ресурсів та зусиль на реагуванні на певні злочинні події після того, як вони відбулися, мобілізацію ресурсів на основі запитів, що надходять з-поза поліцейської організації, та зосередження на деталях події та характеристиці особи злочинця.

Варто зазначити, що досі з-поміж науковців чи практиків немає загальноприйнятого визначення поняття проактивної організації правоохоронної діяльності.

На початку 1980-х років керівники поліції почали експериментувати з різними операційними стратегіями, розробленими для кращого задоволення потреб громадян. Понад два

---

²¹ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки №273/2023 : Указ Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733> (дата звернення: 12.05.2023)

десятиліття загальноприйняті правила та практики діяльності правоохоронних органів, що функціонували, продовжували піддаватися сумнівам як всередині, так і поза професією правоохоронних органів^{22, 23}. Постійний попит на безпечніші, економічні та ефективніші способи правоохоронної діяльності продовжують підживлювати цю зміну парадигми.

Із середини 1980-х років діяльність правоохоронних органів зазнала кардинальних змін у парадигмі (філософії та практиці діяльності), що характеризується пошуком відповідного способу більш ефективного виконання місії громадської безпеки в суспільстві, що швидко змінюється²⁴. Це результат політики, спрямованої на перебудову оперативної діяльності за сучасними критеріями і вимогами, зміни її парадигми від вузької концепції правозастосування до широкої концепції обслуговування²⁵.

Інноваційні підходи до організації діяльності правоохоронних органів вийшли за межі стандартної моделі діяльності органів правопорядку. У нових підходах, які згодом сформувались як самостійні моделі або менші форми їх прояву – концепції «фокус» у зусиллях правоохоронних органів зосереджено саме на запобіганні злочинності. У окремих моделях правоохоронної діяльності з профілактичною метою визначено конкретні географічні райони, наприклад, «гарячі точки» злочинності (Hot Spots), де співробітникам правоохоронних органів слід бути уважнішими. Інші моделі концептуально будують стратегії запобіжної діяльності на розумінні того факту, що злочинці з високим рівнем активності є відповідальними

---

²² Bratton, W. Knobler, P. Turnaround: How America's Top Cop Reversed the Crime Epidemic. New York : Random House, Inc. 1998. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/b/bratton-turnaround.html> (дата звернення: 12.05.2023)

²³ Silverman E. B. NYPD battles crime: Innovative strategies in policing. Boston: Northeastern University Press. 1999. 244 p.

²⁴ Walsh W. F., Vito G. F. The Meaning of Compstat Analysis and Response. *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2004. Vol. 20, Is. 1. P. 51. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1043986203262310> (дата звернення: 10.04.2023)

²⁵ Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. С. 95.

за значну частину проблеми злочинності. Відповідно, одним із головних чинників, що відрізняв інноваційні підходи (моделі) правоохоронної діяльності, був їхній підхід до визначення того, як зосередити обмежені ресурси на певних місцях і людях. Це один із компонентів проактивності. У цьому разі правоохоронний орган не просто виконує свої зобов'язання щодо реагування на злочини та їх розслідування, а радше вони цілеспрямовано та стратегічно застосовують наявні ресурси на запобігання злочинності. Нові активні стратегії виходили за межі обов'язків реагувати на вчинення злочину, розслідувати та притягувати правопорушників до відповідальності, а натомість зосереджувалися на практиці, яка могла б бути успішною саме у запобіганні протиправним виявам.

Пошук шляхів для розвитку спроможності запобігати злочинності, які згодом сформувались як самостійні моделі та більш локальні форми їх прояву як концепції, започаткували широкий спектр досліджень щодо пошуку найбільш раціональних підходів до упереджувального обмеження поширення злочинності, від співпраці з громадою аж до впровадження інноваційних технологій²⁶.

Галузь правоохоронної діяльності характеризується динамічно змінними ситуаціями, взаємозв'язками й обов'язками, причинно-наслідковими зв'язками, що постійно еволюціонують і потребують забезпечення надзвичайно складного балансу в площині громадської безпеки, контролю, запобігання злочинності, підтримання громадського порядку, взаємодії з громадою та своєчасних заходів реагування. Моделі правоохоронної діяльності охоплюють як функціональні, так і адміністративні функції, які зазвичай включають певні аспекти визначення проблем, збору й обміну інформацією, а також аналітичну підтримку для ефективної боротьби зі злочинами та порушеннями громадського порядку й ужиття необхідних заходів реагування. Отож дослідження сформованого

---

²⁶ The Committee's Definition of «Proactive Policing». National Academies of Sciences, Engineering, Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. *National Academies Press*. Washington, DC. P. 32. URL: [https:// https:// nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/3#32](https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/3#32) (дата звернення: 26.04.2023)

та напрацьованого досвіду проведення комплексних заходів упереджувального реагування у правоохоронній практиці зарубіжних країн становить підвищений інтерес для правоохоронних органів України з метою імплементації позитивних та результативних практик запобігання злочинності.

У монографії досліджено концептуальні та науково-практичні аспекти таких проактивних моделей правоохоронної діяльності, як здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (Intelligence-Led Policing / ILP); здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing); здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Policing / Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS); модель підзвітності CompStat; здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing / CoP); здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing / POP); профілактика скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон» (BWT)); модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED), а також більш локальних форм прояву проактивних підходів, що визначені як концепція: «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing); поліцейська діяльність, заснована на доказах (Evidence-Based Policing – EBP) та концепція цілеспрямованого стримування «Перетягування важелів» «Pulling Levers» (Focused Deterrence).

Кожна з досліджуваних у монографії моделей та концепцій має різні стратегічні цілі, сильні та слабкі сторони, а в окремих випадках при одночасному їх застосуванні можуть навіть доповнювати одна одну.

По суті ці моделі відображають парадигми правоохоронної діяльності і їх основною метою є запобігання злочинності. Ці моделі поділяються на такі чотири великі категорії: орієнтовані на місцевість; орієнтовані на людину (особисто-орієнтований підхід); орієнтовані на вирішення проблем та орієнтовані на громаду.

Проактивні моделі правоохоронної діяльності межують з важливими питаннями щодо дотримання принципу законності. Так, проактивні підходи можуть передбачати, зокрема, збір та накопичення інформації, використання алгоритмів (публічних і приватних) для прийняття рішень, розробку критеріїв втручання поза межами індивідуальних підозр, а також концентрацію втручань і застосування ресурсів. Така діяльність може викликати занепокоєння щодо таких питань, як конфіденційність, свавілля чи зловживання (включаючи свавілля чи зловживання щодо арештів та застосування сили), дискримінація, точність, відповідальність та прозорість. Ці питання також є предметом проведеного дослідження. Також дослідження спрямовано за визначення підтвердження впливу або ефективності проактивних моделей на стан криміногенної ситуації або оперативної обстановки.

Проактивні підходи до організації правоохоронної діяльності мають потенціал розширення контакту та взаємодії між правоохоронцями та громадами, а також можуть збільшити функції поліції за межі традиційної правоохоронної діяльності. Тому наслідки проактивної правоохоронної практики є вкрай важливими для розвитку відносин довіри.

Усі сучасні підходи до здійснення правоохоронної діяльності передбачають широке застосування інституту кримінальної аналітичної діяльності, тому окрема увага присвячена саме кримінальній аналітичній діяльності як процесу аналітичного забезпечення діяльності з реалізації окремих проактивних моделей у протидії злочинності. Кримінальний аналіз є елементом досліджуваних проактивних моделей стримування злочинності. Наголос на кримінальному аналізі надзвичайно важливий у контексті правоохоронної діяльності з огляду на глибокий вплив, який він справляв і продовжує справляти на стратегію, політику та методи діяльності правоохоронних органів.

Учений Р. Сантос (R. Santos) визначає кримінальний аналіз як систематичне вивчення проблем злочинності та правопорушень, а також інших питань, пов'язаних із правоохоронною діяльністю, зокрема соціально-демографічних, просторових і часових факторів, щоб допомогти правоохоронним органам

у затриманні злочинців, зменшенні злочинності та безпорядків, запобіганні злочинності та вимірюванні її показників²⁷.

Створення та розвиток аналітичної спроможності ініціював збіг сукупності чинників у 1990-х роках. Ці фактори включали інтенсивний розвиток обчислювальних можливостей персональних комп'ютерів, більш надійне обладнання та програмне забезпечення для збору та зберігання даних, автоматизацію управління даними та їх опрацювання, а також широкий розвиток аналітичного програмного забезпечення та можливостей комп'ютеризованого картографування²⁸.

Стрімкий розвиток аналітичної складової у діяльності правоохоронних органів сприяв початку активного впровадження технологічних інновацій. Поглиблене аналітичне дослідження проблем злочинності, що сформувалось як самостійний напрям правоохоронної діяльності, допомогло правоохоронним структурам стати більш ефективними та дієвими у виявленні патернів, серій і тенденцій злочинності, для виявлення яких раніше могли знадобитися місяці, або які взагалі могли залишатися невиявленими. Це дало змогу краще зрозуміти проблеми, що виникають у різних громадах, виявити причинно-наслідкові зв'язки, що існують у злочинному середовищі, ідентифікувати підозрілих осіб тощо для того, щоб правоохоронні органи могли розробляти більш комплексні та більш фахові заходи реагування. Кримінальний аналіз допоміг правоохоронним структурам поліпшити комунікацію з іншими урядовими організаціями, громадськими групами та громадянами завдяки новим можливостям у сфері геоінформаційних систем та картографування, а також сприяв досягненню більшої прозорості у питаннях протидії злочинності та порушень громадського порядку. Також кримінальний аналіз сприяв тому, що співробітники правоохоронних органів почали більше уваги приділяти аналізу даних і статистики

---

²⁷ Santos R. B. *Crime analysis with crime mapping*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc. 2012. P. 2.

²⁸ Boba R. The Effectiveness of Crime Analysis for Crime Reduction: Cure or Diagnosis? *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2014. Vol. 30. Is. 2. P. 147–168. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1043986214525080> (дата звернення: 29.08.2023)

та краще розуміти те, як аналітичні результати можуть допомогти у їхній повсякденній роботі. Кримінальний аналіз навіть допоміг керівній ланці правоохоронних органів переусвідомити певні підходи до виконання поточних завдань й виробити кращу політику та стратегії, які б виходили за межі традиційних процесів або сталого розуміння проблем. Найголовнішим є те, що кримінальний аналіз сприяв затриманню злочинців, зокрема й грабіжників, членів вуличних банд, наркоторговців, викрадачів автомобілів, серійних гвалтівників і членів організованих злочинних груп. Крім того, кримінальний аналіз розширив можливості правоохоронних структур у сфері запобігання злочинності, що безсумнівно допомогло врятувати величезну кількість життів і зменшити рівень віктимізації в різних громадах по всій країні²⁹.

Усвідомлюючи вагомість кримінальної аналітичної діяльності в роботі органів та підрозділів Національної поліції України, до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» були введені доповнення до п. 21 ч. 1 ст. 8, які стосуються права безпосереднього проведення або ініціювання проведення кримінального аналізу підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність³⁰. Отже, кримінальний аналіз потрібно розглядати не тільки як діяльність спеціалізованих суб'єктів у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів кримінальної поліції, а і як органічну оперативно-розшукову функцію, до здійснення якої мають бути готовими тією чи іншою мірою всі оперативні працівники³¹.

---

²⁹ Jones G., Gwynn S. Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills. Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). CreateSpace Independent Publishing Platform. 2019. P. 18.

³⁰ Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 16.03.2023)

³¹ Ханькевич А. М. Актуальні проблеми навчання основ кримінального аналізу в закладах вищої освіти системи МВС України. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) / С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 176.

Подальший розвиток кримінального аналізу та його адаптація до особливостей національного законодавства та системи боротьби зі кримінальною протиправністю забезпечить раціональний розподіл правоохоронних ресурсів та суттєво вплине на зниження рівня кримінальної протиправності в Україні³².

У підсумку і в академічній спільноті, і у середовищі практичних співробітників правоохоронних органів тривають дебати щодо способів управління правоохоронними організаціями для реалізації їх місії. Деякі адміністратори віддають перевагу організаційній парадигмі, яка панувала більшу частину ХХ століття – раціонально-правовій, бюрократичній (традиційній) моделі з акцентом на управлінський контроль та організаційну ефективність. Інші ж вважають, що найкращих результатів можна досягти, використовуючи модель правоохоронної діяльності, орієнтовану на громаду чи проблеми.

Також варто наголосити, що сьогодні глобальною проблемою є організована злочинність. Діяльність організованих груп виходить за межі територій окремих держав, набуває масового, динамічного і транснаціонального характеру. Зростають масштаби злочинної діяльності, удосконалюються способи вчинення та приховування злочинів, уміння й навички злочинців. Протидія організованим злочинності є постійним предметом обговорення й об'єктом боротьби у світовому співтоваристві. Тому особливої актуальності зараз набуває міжнародне співробітництво в цьому питанні та пошук нових прийомів, методів і моделей діяльності правоохоронних органів у боротьбі з організованими злочинними групами³³.

---

³² Шейда О. М., Хахуцьк О. Ю. Сучасний стан і перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України. Актуальні проблеми навчання основ кримінального аналізу в закладах вищої освіти системи МВС України. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.) / С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 329.

³³ Падалка Л. О. Застосування сучасних моделей діяльності правоохоронних органів під час розслідування злочинів у сфері оподаткування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 1. С. 272–277. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/1/49.pdf> (дата звернення: 12.10.2023)

Означені проблеми потребують підсумування про те, що правоохоронна діяльність у реальному світі не може ґрунтуватись лише на окремих визначених моделях запобігання кримінальним та адміністративним проявам. У реальному світі правоохоронна практика може спиратися на різні логічні моделі для реалізації своєї функції. Тож реактивна (традиційна) модель діяльності не відмінюється у зв'язку із застосуванням проактивних моделей, навпаки, ці моделі можуть існувати паралельно, узгоджено з різною мірою поєднання для досягнення мети. Проактивні стратегії застосовуються у всьому світі протягом багатьох років. Однак вони зазвичай використовуються як доповнення, або співіснують паралельно з традиційними реактивними підходами³⁴.

Дослідження сучасних підходів до ефективного управління правоохоронною практикою дає змогу дійти висновку, що потрібно застосовувати системний підхід до визначення актуальних завдань реформування правоохоронної діяльності. Системність полягає в тому, що усі структурні елементи у діяльності правоохоронних органів взаємопов'язані й взаємозалежні. Не правильно було б «переносити» зарубіжний досвід у практику реформування діяльності правоохоронних органів у нашій країні без ретельного дослідження доцільності та дієвості заходів, напрацьованих у межах різних проактивних моделей правоохоронної діяльності. Очевидно, що будь-яка модель організації правоохоронної діяльності передусім потребує наукового дослідження, а позитивні напрацювання слід реалізовувати з урахуванням уже сформованої вітчизняної практики правоохоронної діяльності. Проте можна констатувати, що кожному періоду функціонування правоохоронних органів властиві раціональні підходи, вивчення та запровадження яких у практику діяльності правоохоронних органів України може призвести до якісно нових позитивних змін, що, своєю чергою, буде вважатися нехай і не загальним, проте частковим успіхом на шляху реалізації місії, покладеної на правоохоронні органи України.

---

³⁴ Reiner R. The Politics of the Police. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2010. Vol. 5. Is. 2. P. 110–111.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ОПЕРАТИВНИХ ДАНИХ (РОЗВІДУВАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ) - (Intelligence-Led Policing, ILP)

1.1. Концептуальні та практичні положення моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP)

Правоохоронні органи загалом і поліція зокрема, з давніх часів виконували роль механізму забезпечення внутрішньої безпеки держави. Їх діяльність постійно перебуває в процесі реформування, зміни з метою вдосконалення. Як зазначає О. Кобзар, поліція та її діяльність є доволі складним, історично-мінливим державним і соціальним інститутом. Сама ж суть поліцейської діяльності визначається формою устрою державної влади та завданнями, що стоять перед державою загалом та конкретним політичним режимом¹.

Пріоритетним змістом поліцейської діяльності є контроль за додержанням правопорядку та вжиття превентивних (упереджувальних) заходів для зниження показників злочинності, а також вона спрямована на задоволення потреб суспільства, які полягають у дотриманні законності, охороні суспільних відносин, забезпеченні відчуття безпеки.

Теоретичні, нормативно-правові та організаційно-тактичні підходи до організації діяльності правоохоронних органів постійно змінювались у процесі еволюції суспільства. В результаті дослідження генези правоохоронної діяльності потрібно зазначити, що форми, методи та засоби такої діяльності

---

¹ Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків; Дніпропетровськ : Панов, 2015. С. 49.

насамперед залежать від національних особливостей визначення основних завдань держави в той чи іншій історичний період її розвитку. У процесі пошуку ефективності шляхом коригування та застосування змін і нововведень в організації і тактиці діяльності правоохоронних органів постійно перебувають як управлінська ланка в правоохоронних органах, так і науковці і за кордоном, і в Україні. Тому, розроблення та упровадження управлінських та організаційно-тактичних стратегій є зміною парадигми в роботі, під якою слід розуміти застосування самостійної комплексної моделі правоохоронної діяльності щодо реалізації місії протидії злочинності.

І сьогодні правоохоронна діяльність переживає період значних системних організаційно-правових змін, які відображають у трансформації напрямів її функціонування і в Україні, і за кордоном. Характерною ознакою такої трансформації діяльності є розробка та реалізація нових комплексних підходів до запобіжного обмеження поширення впливу злочинності у короткостроковій та довгостроковій перспективі, які прийнято називати моделями та концепціями правоохоронної діяльності. Найбільш поширеною сучасною моделлю правоохоронної діяльності є так звана «Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних (розвідувальної аналітики) – (Intelligence-led Policing (ILP))². Така модель діяльності поліції ґрунтується на застосуванні кримінальної аналітичної діяльності, яка займає головне місце у її реалізації.

Здійснення поліцейської діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) – термін, що виник у Великій Британії з того, що раніше називалося Кентською поліцейською моделлю. Ця модель набула значного розвитку, особливо після терористичної атаки на Всесвітній торговельний центр 11 вересня 2001 року у США, коли потреба в удосконаленні розвідувальної діяльності, включаючи навчання, обмін інформацією та активізацію міжвідомчої співпраці на місцевому, регіональному та державному рівнях, стала цілком очевидною.

---

² Федчак І. А. Концептуальні положення моделі поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ILP). *Імплементція ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу, м. Одеса, 15 березня 2023 р. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 35.

Учений Ю. Кардашевський визначає, що протягом більшої частини історії правоохоронних органів аналітична інформація, що стосувалася діяльності окремих злочинців або організованих груп, накопичувалася спеціалізованими підрозділами, діяльність яких характеризувалася здебільшого реактивністю, з метою забезпечення оперативної та інформаційної підтримки³.

Концептуально розроблення та застосування моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) зумовлено об'єктивною необхідністю врахування цивілізаційного та технологічного розвитку суспільства. Саме тому, констатує учений О. Користін, досліджувана сучасна модель правоохоронної діяльності Intelligence-led Policing (ILP) у своїй назві ключовим використовує терміном «Intelligence»⁴.

Дослідник Б. Денисенко стверджує, що модель правоохоронної діяльності, керованої аналітикою (ILP), є сучасною проактивною моделлю правоохоронної діяльності, що, відповідно, передбачає зміну парадигми реактивного підходу до роботи на попередження, запобігання, прогнозування, випередження, зокрема й використовуючи низку підходів та інструментів як, до прикладу, ризик-орієнтований підхід, пріоритизація, аналітичні звіти (у тому числі звіт SOCTA), таке інше. Водночас філософія моделі є універсальною та лежить в основі будь-якого підходу, який має на меті за найменших витрат ресурсів досягти максимального, найкращого результату⁵.

Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing,

---

³ Кардашевський Ю. Р. Поліцейська діяльність, керована аналітикою: сутність та особливості. *Імплементція ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 41–43.

⁴ Користін О. Є. Безпекова модель на основі «Intelligence». *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 87.

⁵ Денисенко Б. А. ILP: філософія та виклики імплементації. *Імплементція ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 13.

ILP) з практичного боку є управлінським інструментом, що допомагає керівникові (або особі, що ухвалює рішення) приймати найбільш ефективне та результативне рішення щодо розподілу ресурсів (людських, у тому числі інтелектуальних, матеріальних тощо).

Варто зазначити, що концепція збору та використання інформації для підтримки прийняття рішень не є новою. Для того, щоб отримати перевагу перед супротивниками, необхідно обов'язково володіти найсучаснішою, точною інформацією щодо нього, його намірів та можливостей. Це правило застосовується в будь-якій галузі: політика, бізнес, військова стратегія, кримінальна розвідка тощо. Крім того, це процес, який завжди і постійно розвивається у відповідь на зміни соціальних, культурних факторів, технологій, організаційних потреб та якісної зміни рівня аналітичної майстерності⁶.

У наукових та практично-направлених публікаціях вживають дві назви проактивної моделі діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики), а саме: модель здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) та модель здійснення поліцейської діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики). Зазначимо, що у випадку, коли застосовується поняття «правоохоронної» діяльності у визначенні поняття моделі, то мається на увазі процес реалізації повноважень різних правоохоронних органів, а у випадку застосування терміна «поліцейської» діяльності – акцент назви моделі зміщується у бік виокремлення суб'єкта, який реалізовує повноваження з упереджувальної протидії поширенню злочинності.

Окремо варто зазначити, що проактивна діяльність з підтримання правопорядку, яка ґрунтується на основі аналітичних продуктів (розвідувальних даних), є мультисуб'єктною діяльністю (поєднання зусиль різних правоохоронних органів для підтримання належного стану правопорядку). Отож обидва формулювання мають право на існування.

---

⁶ Федчак І. А. Виникнення розвідувальної (кримінальної) аналітики. *Інформаційні технології в освіті та практиці* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 19 грудня 2020) / упорядник: Т. В. Магеровська. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 140 с. С. 23.

Застосування у формулюванні назви моделі терміна «поліцейської» ILP) є доречним, коли йдеться про застосування моделі лише співробітниками поліції.

Інформаційно-аналітична діяльність як центральна ланка реалізації досліджуваної моделі діяльності, кримінальний аналіз, кримінальна розвідка та їх значення для боротьби з організованою злочинністю були предметом дослідження таких учених, як С. Албул, О. Бандурка, О. Бусол, О. Власюк, О. Заєць, О. Користін, В. Некрасов, І. Проценко, Б. Розовський, С. Сенік та інші.

Зарубіжними науковцями, які вивчали проблеми впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence-Led Policing/ILP), є Дж. Картер (J. Carter), С. Філіпс (S. Phillips), С. Гайадин (S. Gayadeen) тощо. Результати їхньої наукової діяльності відображено в праці «Упровадження слідчого поліцейського: застосування теорії вільного поєднання»⁷.

Першим вітчизняним виданням став навчальний посібник «Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ILP», який підготовлений групою авторів, а саме: О. Користіним, Д. Пефтієвим, С. Пеньковим і В. Некрасовим, за загальною редакцією М. Вербенського⁸. У навчальному посібнику концептуально визначено загальні засади та ключові елементи формування моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP)⁹.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (Intelligence Led Policing, (ILP)) – це сучасна

---

⁷ Carter J. G., Phillips S. W., Gayadeen S. M. Implementing Intelligence-Led Policing: An Application of Loose-Coupling Theory. *Journal of Criminal Justice*. 2014. Vol. 42. P. 433–442.

⁸ Користін О. Є., Пефтеєв Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ILP : навч. посіб. за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. 120 с.

⁹ Падалка Л. О. Застосування сучасних моделей діяльності правоохоронних органів під час розслідування злочинів у сфері оподаткування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 1. С. 272–277. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/1/49.pdf> (дата звернення: 12.10.2023)

модель правоохоронної діяльності, яка передбачає інкорпорування розвідувальної (кримінальної) аналітичної функції в загальну місію правоохоронної системи¹⁰.

Учений Дж. Реткліфф (J. Ratcliffe) констатує, що відмінною рисою, яка характеризує модель здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (Intelligence Led Policing, (ILP)), є те, що її положення орієнтовано на організовані форми злочинності, та що така модель поєднує традиційний аналіз даних з підходом до вирішення проблем¹¹. Застосування положень досліджуваної моделі дає змогу якісно підвищити рівень управлінської діяльності, оскільки забезпечує процес прийняття рішень розумінням складних процесів криміногенного середовища. Під прийняттям рішень слід розуміти вибір одного з варіантів вирішення завдань або проблем, основою якого є інформаційне забезпечення та системний аналіз конкретної ситуації. Процедура прийняття рішень включає формулювання і зіставлення альтернатив, вибір, побудову та корегування гіпотези або програми дій.

Необхідно зазначити, що управлінські рішення керівництва повинні бути своєчасними, обґрунтованими та раціональними. Невпинне поглиблення процесу інформатизації управлінської діяльності дозволяє на практиці використовувати сучасні перспективні інформаційні технології, що дають не тільки накопичувати інформаційні ресурси, але й здійснювати їхній всебічний аналіз, установлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами і процесами.

Вітчизняні учені О. Додонов, В. Путягін, В. Валетчик під поняттям інформаційно-аналітична діяльність пропонують розуміти галузь людської діяльності, покликану забезпечити

---

¹⁰ Федчак І. А. Базові положення розвідувальної (кримінальної) аналітики. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (6 листопада 2020 року) / упор. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. І. Сидорук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 396 с. С. 346.

¹¹ Ratcliffe J. H. *Intelligence-led policing*. (1st ed.). Cullompton, UK: Willan Publishing. 2008. 288 p.

інформаційні потреби за допомогою аналітичних та інформаційних технологій, через переробку вихідної інформації й одержання якісно нового знання¹².

З концептуального боку модель здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (Intelligence Led Policing, ILP) є бізнес моделлю діяльності та філософією управління, у межах якої дані про скоєні злочини та їх аналіз мають головне значення для об'єктивної системи прийняття рішень, що сприяє зменшенню, припиненню й запобіганню злочинності та проблемам як за допомогою стратегічного управління, так і ефективних стратегій правозастосування, націлених на рецидивних і серйозних правопорушників.

Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) також називають моделлю поліцейської діяльності, керованою оперативними даними, або розвідувальною аналітикою (Intelligence Led Policing, (ILP)). Досліджувана модель є підходом до управління поліцейською діяльністю на основі оперативної інформації про злочинну діяльність.

Отже, двома концептуальними (базовими) складовими компонентами моделі ILP є вироблення (формулювання) «розвідувальної аналітики» і використання такої розвідувальної аналітики для організації управлінських процесів (визначення напрямів діяльності).

Оперативна (розвідувальна) інформація про злочинну діяльність є результатом застосування аналітичного процесу, який передбачає збір даних, їх перевірку та оцінку, застосування алгоритмів опису цих даних та їх аналізу, що дає змогу визначити значення цих даних (що ці дані в цілому означають). Відповідь на це запитання дозволяє отримати якісно нові знання, які набувають статусу розвідувальних (аналітичних) даних – Intelligence, що слугують основою

---

¹² Додонов О. Г., Пуцягін В. Г., Валетчик В. О. Експертні системи та підтримка прийняття рішень. Інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*. 2005. Т. 7. № 2. С. 78.

для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо виконання поліцейських завдань¹³.

У правоохоронній діяльності кримінальний аналіз відіграє непересічну роль. Для того чи іншого підрозділу ефективно використання аналітичного процесу може мати вагомє значення під час вирішення різноманітних організаційних, операційних, тактичних і стратегічних завдань. Кримінальна (розвідувальна) аналітика (Intelligence) може вказати шлях до розробки ефективної та дієвої організації і тактики правоохоронної діяльності.

Особливо ефективна кримінальна (розвідувальна) аналітика (Intelligence) значно впливає на спроможність тієї чи іншої правоохоронної установи щодо протидії організованим формам кримінальних проявів. Аналіз злочинності – кримінальна (розвідувальна) аналітика (Intelligence) забезпечує правоохоронну установу інформацією та рекомендаціями, що дають змогу їй ефективно використовувати наявні ресурси та бюджет. Продукти аналізу злочинності – кримінальна (розвідувальна) аналітика (Intelligence) надає правоохоронним органам можливість виявляти та розуміти закономірності діяльності організованих форм злочинності, що поширюють свій злочинний вплив не лише на місцевому регіональному, чи національному рівні, а й, що найважливіше, і на міжнародному. Після виявлення організованих форм злочинної активності та ідентифікації закономірностей їх функціонування правоохоронні органи можуть розпочинати оцінку поточних тенденцій їх функціонування, що дозволяє розробляти прогнози розвитку криміногенної ситуації та планувати і реалізувати дієві заходи упереджувального характеру (запобігати поширенню злочинного впливу).

Кримінальна (розвідувальна) аналітика (Intelligence) також може використовуватися для інформаційної аналітичної

---

¹³ Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP). *Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 14 квітня 2023 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 258.

підтримки оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування, проте її можливості значно масштабніші – аж до підготовки рекомендацій щодо ефективного використання людських та матеріальних ресурсів правоохоронних органів. Кримінальна (розвідувальна) аналітика (Intelligence) забезпечує управлінську ланку правоохоронного органу інформацією, з урахуванням якої мають ухвалюватися масштабні рішення та визначатися відповідні об'єкти розслідувань (окремі особи чи кримінальні угруповання), які становлять найбільший ризик та зумовлюють максимальну, порівняно з іншими, кількість кримінальних загроз.

Концептуально здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) належить до системи і методології управління роботи, в якій результати роботи аналітиків злочинності (кримінальних аналітиків) з наявними даними є основою для визначення пріоритетів, оперативних, тактичних та стратегічних цілей у галузі попередження та припинення злочинності та інших загроз безпеці.

Важливим концептуальним положенням досліджуваної моделі правоохоронної діяльності є те, що її застосування формує основу для ухвалення належних рішень щодо оперативної поліцейської роботи і дій, раціонального використання наявних людських ресурсів і розподілу матеріальних і технічних ресурсів із урахуванням напрямів та сфер активності серійних злочинців, організованих злочинних угруповань та кримінального середовища.

Ще одним концептуальним положенням моделі діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є те, що ця модель передбачає інкорпорування аналізу злочинності (кримінальної аналітичної функції) в реалізацію місії правоохоронної системи. Комплексне завдання аналізу злочинності (кримінальної аналітичної діяльності) – прогнозування ризиків та вплив на дії – передбачає комбінування аналізу та процесу прийняття рішень, що окреслює роль спеціалістів аналітичних служб як визначальну. Аналітики, зокрема їх знання, вміння та навички, набувають особливої важливості у процесі безпосереднього долучення до забезпечення суспільної безпеки, оскільки при цьому

їхня функція з суто допоміжної перетворюється на ключовий компонент етапу планування стратегій та прийняття рішень.

Модель ІLP при пошуку шляхів вирішення найбільш складних проблем злочинності передбачає необхідність ранжування пріоритетів діяльності на основі розвідувальних (оперативних) даних, на підставі чого далі проводиться постановка завдань і виділення доступних ресурсів.

Концептуально аналіз оперативних даних – це застосування аналітичного процесу до криміногенної інформації з метою отримання знань, які пояснюють глибинні причинно-наслідкові зв'язки у злочинних процесах. Такі знання у формі розуміння у моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ІLP) мають найбільше, визначальне значення, порівняно з іншими моделями правоохоронної діяльності. Це вимагає вдосконалення, а іноді і нових аналітичних знань і навичок в правоохоронних органах.

Успішна реалізація моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ІLP) залежить від низки чинників, вагоме значення з-поміж яких має знання представників керівної ланки правоохоронних органів специфіки роботи з аналітиками і можливостей використання аналітичних матеріалів в процесі планування та прийняття рішень про застосування правоохоронних сил, засобів, тактик тощо.

Отже, успішна реалізація моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ІLP) залежить від якості підготовки та навчання аналітиків та керівних і управлінських кадрів вищої та середньої ланки в правоохоронних органах.

Концептуально модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ІLP) розроблена з метою переорієнтувати правоохоронну діяльність з традиційного реактивного реагування на проактивне випередження. Цей інструмент боротьби з найскладнішими формами проявів злочинності є більш раціональним використанням ресурсів та адресного виявлення і вирішення пріоритетних завдань. Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики)

(Intelligence-Led Policing, ILP) дозволяє зменшити відповідні витрати, знизити рівень злочинності та забезпечити більш високий рівень безпеки особовому складу.

Досліджувана проактивна модель правоохоронної діяльності не замінює стандартних методів роботи співробітників правоохоронних органів. Її мета підвищувати ефективність та результативність у протидії організованих формам злочинності. Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) також є середовищем співпраці, яке включає елементи з таких проактивних моделей правоохоронної діяльності, як моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing, CoP), так і моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing).

Учений Дж. Реткліфф (J. Ratcliffe), який досліджує концептуальні та науково-практичні аспекти реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) визначає важливі аспекти запровадження такої моделі, а саме:

- розуміння того, чим є продукти аналізу злочинності (оперативні дані) та що є процесом отримання таких даних;
- розуміння різних рівнів оперативних даних;
- роль керівного складу (управлінської ланки) у використанні оперативних даних для реалізації правоохоронної місії;
- збільшення доступу керівного складу (управлінської ланки) правоохоронних органів до оперативних даних;
- забезпечення належної підготовки персоналу, призначеного до проведення аналізу злочинності, включаючи самих кримінальних аналітиків;
- подолання технологічних бар'єрів;
- розуміння правових обмежень та обмежень, пов'язаних із захистом приватного життя, задля максимізації обміну оперативними даними;
- налагодження зв'язків з аналітиками інших служб та підрозділів^{14, 15}.

---

¹⁴ Ratcliffe J. Intelligence-Led Policing. Portland, OR: Willan, 2008. 280 p.

¹⁵ Jones G., Gwynn S. Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills.

Надаючи кримінальним аналітикам можливість опрацювати зареєстровані криміногенні дані, оперативники та слідчі отримують можливість використовувати готовий оперативно-аналітичний продукт, а не первинну інформацію. Проведення поглибленого аналітичного дослідження проблем злочинності досвідченими кримінальними аналітиками створює передумови вирішення завдань упереджувальної (проактивної) протидії злочинності:

1) кримінальна аналітика (розвідувальні дані) окреслює конкретно тенденції злочинності як за географічною ознакою, так і у часових рамках;

2) у зв'язку з тим, що кримінальна аналітика (розвідувальні дані) надає можливість мати більше інформації щодо місць ймовірного скоєння кримінальних проявів, більше часу та зусиль можливо витратити на їх попередження;

3) оскільки час витрачається більш продуктивно, співробітники мають більше можливостей у наданні допомоги своїм колегам у разі потреби¹⁶.

До переваг запровадження моделі поліцейської діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) потрібно віднести також:

1) викриття злочинних технологій та причетних до них фізичних та юридичних осіб здійснюється за допомогою обробки великих масивів інформації з використанням програмних продуктів кримінального аналізу (I2, Maltego, Palantir, Big Data, Watson та ін.);

2) зосереджується увага на викритті злочинних груп, кримінальної інфраструктури, схем та технологій вчинення злочинів, які суттєво впливають на криміналізацію суспільних відносин та їх розслідуванні;

3) супроводжується змінами структурно-функціонального та законодавчого характеру, зокрема спрощенням процедури досудового розслідування, зміною підходів до визначення

Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). CreateSpace Independent Publishing Platform. 2019. 27 p.

¹⁶ Звіт про оцінку потреб щодо впровадження моделі поліцейської діяльності керованої аналітикою (Intelligence Led Policing/ILP) в Національній поліції України. КМЕС в Україні. 20 січня 2017 р.

достатності й допустимості доказів, а також прийняття управлінських рішень, формуванням довіри до поліцейського органу та соціального захисту його співробітників, відповідно, зниженням корупційних ризиків;

4) визначення стратегій боротьби зі злочинами та тактики розслідування кримінальних проваджень здійснюється через методологію оцінки ризиків та загроз (SWOT, PEST, SOCTA55¹⁷ та ін.);

5) це уніфікована форма діяльності зарубіжних правоохоронних інституцій, як наслідок її запровадження сприятиме інтеграції вітчизняних правоохоронних органів у європейську та міжнародну поліцейську спільноту¹⁸.

Важливість застосування сучасних зарубіжних методологій оцінки ризиків та загроз у частині організованої злочинності та тяжких злочинів є пріоритетом у правоохоронній практиці, оскільки з метою реалізації Стратегії національної безпеки України¹⁹ та зобов'язань, узятих Урядом за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС²⁰, держава повинна вжити

¹⁷ Про деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2022, № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.05.2023)

¹⁸ Некрасов В. А., Мельник В. І. Організація поліцейської діяльності на основі кримінального аналізу (ILP). *Тіньова економіка: світові тенденції та українські реалії* : зб. наук. праць. 23 черв. 2017 р. Електронний репозитарій Національної академії внутрішніх справ. С. 76. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19573/1/%D0%A2%D1%96%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97_p075-079.pdf дата звернення: 11.10.2023)

¹⁹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України від 14.09.2020, № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 24.05.2023)

²⁰ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. Документ 984_011. Редакція від 25.10.2022, підстава 845_001-22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 24.05.2023)

заходів щодо імплементації циклу ЄС – EMPACT. EMPACT (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats)²¹ – це Європейська мультидисциплінарна платформа проти злочинних загроз, тобто комплексний підхід до внутрішньої безпеки, що включає заходи від контролю зовнішніх кордонів, поліції, митниці до управління інформацією, навчання та профілактики, тобто – це механізм об'єднання правоохоронних принципів чи концепцій ЄС та України.

Так, у 2020 році Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію боротьби з організованою злочинністю²², яка визначає напрями розвитку системи боротьби з організованою злочинністю та механізми реалізації державної політики у цій сфері в сучасних умовах. Передбачено, що Стратегія буде реалізовуватися в три етапи.

Перший етап – оцінка загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (СОСТА Україна). Завданням першого етапу є проведення об'єктивної та всебічної оцінки ситуації, що склалася з організованою злочинністю в Україні. У результаті виконання зазначеного завдання планується розробити оцінку загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (СОСТА Україна), використання якої дасть змогу визначити поточні загрози, пов'язані з організованою злочинністю, її вплив на органи державної влади, органи місцевого самоврядування, суспільство, а також чинники, що спричиняють подальшу діяльність організованих злочинних груп, оцінити можливі в майбутньому загрози.

За результатами проведення оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (СОСТА Україна) будуть зроблені аналітичні висновки, що сформулюють політичні пріоритети, які трансформуються у стратегічні цілі. Затверджені стратегічні цілі є основою для розроблення комплексних планів заходів.

Другий етап – визначення обмеженої кількості стратегічних цілей згідно з висновками проведеної оцінки загроз

---

²¹ Цикл політики ЄС – EMPACT. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> (дата звернення: 24.05.2023)

²² Стратегія боротьби з організованою злочинністю. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.05.2023)

тяжких злочинів та організованої злочинності (SOCTA Україна) і розроблення комплексних планів заходів. У комплексному плані заходів визначається загроза, на подолання якої він спрямований, пропонуються засоби протидії на стратегічному та оперативному рівні, а також критерії успішності реалізації в кінці кожного етапу його виконання. Комплексні плани заходів можуть оновлюватися один раз на рік на основі проміжних результатів і нових загроз, що виникають з точки зору затверджених пріоритетів.

Третій етап – виконання комплексних планів заходів. На цьому етапі вживають заходів, необхідних для реалізації комплексних планів заходів і досягнення цілей Стратегії загалом. Кожний комплексний план заходів виконується державними органами, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, із залученням у разі потреби представників громадянського суспільства. Про перебіг виконання, завершення або причини невиконання таких планів заходів інформується координаційний орган (Національний координатор). Державні органи виконують комплексні плани заходів на національному та регіональному рівні²³.

Важливим концептуальним положенням є те, що впровадження моделі поліцейської діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) дає змогу:

- удосконалити механізми накопичення, обробки, оцінки та аналізу інформації й увідповіднити систему аналізу інформації до європейських стандартів;
- упровадити сучасні технології для послідовної багатоглибокої оцінки криміногенної обстановки й прогнозування її розвитку на всіх рівнях управління;
- забезпечити розвиток міжнародного та міжвідомчого співробітництва з питань обміну інформацією та спільного аналізу загроз;
- створити ефективну і гнучку систему підготовки персоналу з питань інформаційного аналізу.

---

²³ Сальніков І. І. Оцінювання загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією SOCTA : методичний посібник. 2023. С. 4, 5.

Впровадження моделі поліцейської діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) – це складний процес, що охоплює багато напрямів діяльності працівників різних підрозділів, керівний склад середньої та вищої керівної ланки (які ухвалюють рішення вищого рівня або/та формують політику), а також структурні, організаційні та телекомунікаційні зміни (зміни в інфраструктурі ІТ та комунікації).

Як зазначають учені О. Користін, Д. Пефтієв, С. Пеньков та В. Некрасов, відповідно до розвідувальної аналітичної сутності, перший етап реалізації досліджуваної моделі передбачає можливість інтерпретації кримінального середовища на підставі інформації з внутрішніх та зовнішніх джерел. Водночас інтерпретація і передбачає професійну інтелектуальну роботу аналітика.

На другому етапі здобута інформація про кримінальне середовище (явище) передається у формі аналітичних матеріалів особам, які приймають рішення про вплив на це кримінальне середовище. Цей етап передбачає відповідне управлінське мислення осіб, що ухвалюють рішення на підставі знань про стратегії протидії злочинності, її скорочення або запобігання, а також здійснення впливу на злочинне середовище²⁴.

Тому недостатньо мати лише накопичену інформацію. У моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) акцентується на систематичному зборі й оцінці даних та інформації, їх інтерпретації за допомогою чітко прописаного аналітичного процесу, в результаті чого дані стають стратегічними і робочими аналітичними продуктами (Intelligence), які слугують основою для вдосконалення процесу прийняття обґрунтованих рішень, підкріплених фактичними даними.

Словом, відразу після отримання інформації у первинній формі відповідні спеціалісти повинні провести її через аналітичні рівні, щоб створити оперативно-аналітичну (розвідувальну / Intelligence) інформацію (див. рис. 1.1).

---

²⁴ Користін О. Є., Пефтієв Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою, ILP : навч. посіб. / за заг. ред. М. Г. Вербеньського. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. С. 21.

Рис. 1.1. Схематичне відображення перетворення даних у знання

Так, дані – це необроблені та неінтерпретовані результати спостережень. Даними також є факти або відомості, подані у формалізованому вигляді (наприклад, електронний або друкований документ), що забезпечує можливість їх зберігання, обробки та передачі. Даними також є відомості про характеристики властивостей об'єкта, що спостерігається або досліджується. Це вихідні відомості, що відображають окремі аспекти спостережуваних явищ. Такі дані ще не піддані мисленевому опрацюванню у формі визначення з них значення, формулювання висновків чи міркувань. Дані можуть характеризувати сліди з місця вчинення злочинів, окремих характеристик способів вчинення злочинів, характеристики зброї, особливості підозрюваних тощо.

До прикладу, у поліцейську систему накопичення за зберігання інформації вносяться випадки крадіжок зі зломом. Ці комп'ютерні записи є даними. Коли кримінальний аналітик, обробляючи і класифікуючи дані, виявляє нову закономірність крадіжок в районі, це стає інформацією. Тобто, необроблені дані були осмислені для виявлення подібностей.

Інформація – це осмислені дані, що надає їм більшого значення, актуальності та корисності. Вилучене з даних значення – це інформація, якій властиво мати сенс і контекст. Наприклад, аналіз частоти і тривалості телефонних з'єднань між співучасниками злочинної діяльності може допомогти визначити коло найближчого спілкування, дослідження ступеня зв'язків (аналіз взаємозв'язків) у злочинній мережі може допомогти визначити основних учасників злочинної мережі тощо.

Якщо згодом кримінальний аналітик обговорить і поділиться цією інформацією з оперативними співробітниками, слідчими, особами, які виконують управлінські функції, то після розуміння та засвоєння цієї інформації сформується знання.

Знання мають цінність саме тому, що вони інтерпретують дані. Знання складно структурувати, зберігати або поширювати, вони також більш нематеріальні, ніж дані. Тож ефективність або результативність того чи іншого підрозділу поліції визначається не наявністю сил і засобів (кількість особового складу, наявність доступу до засобів збору та фіксації інформації, комп'ютерна техніка, програмне забезпечення, кошти тощо), а саме «знаннями». Отже, проактивна модель поліцейської діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) у центрі уваги має нарощування аналітичного потенціалу для напрацювання з наявної інформації знань (Intelligence).

Збираючи і аналізуючи додаткові дані та інформацію, оперативні співробітники, слідчі та кримінальні аналітики можуть подумки відтворити кримінологічну картину (стан криміногенної ситуації), яка, без сумніву, не буде повною, але буде мати достатньо матеріалу для підкріплення гіпотез і формулювання можливих сценаріїв розвитку подій (здійснювати прогнозування). Результати такого прогнозування викладають у формі письмового звіту про результати оперативного аналізу та скеровують його старшій посадовій особі (керівнику). Керівник ухвалює рішення про початок розслідування з орієнтацією на грабіжників на основі оперативних даних та інформації кримінологів, оперативників та слідчих²⁵.

Модель організації діяльності поліції на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) ILP передбачає застосування циклічного алгоритму роботи з розвідувальною (аналітичною) інформацією для вироблення ефективних рішень поліцією та іншими правоохоронними органами, зокрема й щодо розстановки сил і засобів (ефективного використання обмежених ресурсів).

Продукти аналітичного дослідження у форматі знань створюють умови до розуміння кримінальної активності.

---

²⁵ Ratcliffe J. H. Intelligence-Led Policing. 2nd Edition. 2016. 234 p.

Проте продукти Intelligence мають ініціювати дії щодо нейтралізації такої ідентифікованої кримінальної активності. Йдеться про управлінські рішення керівним складом про застосування комплексних заходів щодо запобігання та нейтралізації такої злочинної активності. Тобто не завжди «знання» автоматично переходять у розряд управлінських рішень. Так само і управлінські рішення не завжди покладаються на intelligence. Ця проблема не є унікальною.

Учений О. Користін визначає, що для багатьох аналітиків розрив між продукуванням знань та продукуванням Intelligence є суттєвим, вимагаючи від аналітиків вийти за межі опису і краще зрозуміти безпекове середовище та попит на аналітичний продукт. Щоб розвинути глибоке розуміння проблеми безпеки та загроз, інформація має бути поміщена в контекст та організована так, щоб посадові особи, які приймають рішення, мали уявлення та робили висновки з наявної колективної мудрості. Знання можуть поглиблювати уявлення та розуміння, але вони повинні бути структуровані так, щоб допомогти особам, які ухвалюють рішення, розробляти план дій.

Діяльність аналітиків, продовжує О. Користін, здебільшого спрямована на використання наявних знань для прогнозування потенційних ситуацій; цей процес не є вже сталим та поширеним, нерідко аналітики та їхні керівники задоволені результатами звітів про наявні тенденції та динаміку загроз, абсолютно без будь-яких прогнозів; однак прогнозування є дуже важливим для тих, хто приймає рішення, адже часто вони також виконують і функцію ризик-менеджерів, на яких покладено відповідальність за розподіл ресурсів²⁶.

Мета застосування моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) – сприяти запобіганню, скороченню, підриву і ліквідації злочинної активності, особливо організованих форм її прояву. Головним елементом досліджуваної

---

²⁶ Користін О. Є. Безпекова модель на основі «Intelligence». *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 88, 89.

моделі є систематичний збір і аналіз даних та інформації, пов'язаних із кримінальною активністю. За результатами аналізу таких відомостей здійснюється підготовка оперативних даних (розвідувальної аналітики). На основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) можуть бути підготовлені обґрунтовані й перспективні управлінські рішення щодо розпорядження ресурсами правоохоронного органу, які спрямовують на найбільш нагальні проблеми безпеки та загрози, зумовлені складними проявами кримінальної активності.

Намір передбачення конкретної загрози краще було б замінити метою визначення майбутніх поведінкових патернів (зразків, шаблонів, моделей, систем) для посилення на проактивному компоненті. Перехід до формату Intelligence був частково простимульований бажанням посилити проактивний підхід, який використовують для ефективного запобігання деструктивним явищам замість традиційного реагування на вчинені протиправні дії. Для того, щоб вжити власне запобіжні заходи, і потрібен проактивний підхід. Проактивність, натомість, вимагає наявності компонента передбачуваності, якщо ми характеризуємо загрозу. Якщо діяльність є унікальним за своєю природою, ми навряд чи матимемо можливість визначити певні майбутні події через те, що нам потрібна «історія», аналогічні інциденти, зв'язок між якими можливо простежити, встановивши певну залежність.

Значення патернів є вкрай важливим, вони є «ядром» так званого першого закону intelligence: «Найбільш чітким індикатором потенційної злочинної діяльності є аналогічні дії, що вчиняються зараз». Особи, які ідентифікували певні можливості та скористалися ними, будуть продовжувати доти, доки їх не зупинять, і так можливо буде визначити патерн конкретної повторюваної діяльності²⁷.

У найбільш загальному вигляді концепцію роботи моделі ILP ілюструє така схема (див. рис. 1.2):

---

²⁷ Користін О. Є. Безпекова модель на основі «Intelligence». *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 89.

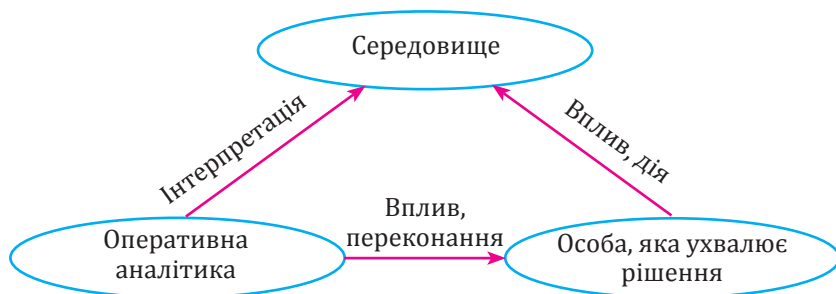

Рис. 1.2. Концепція роботи моделі ILP

Більш детально концептуальні положення сутності моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) демонструє такий рисунок²⁸ (рис. 1.3):

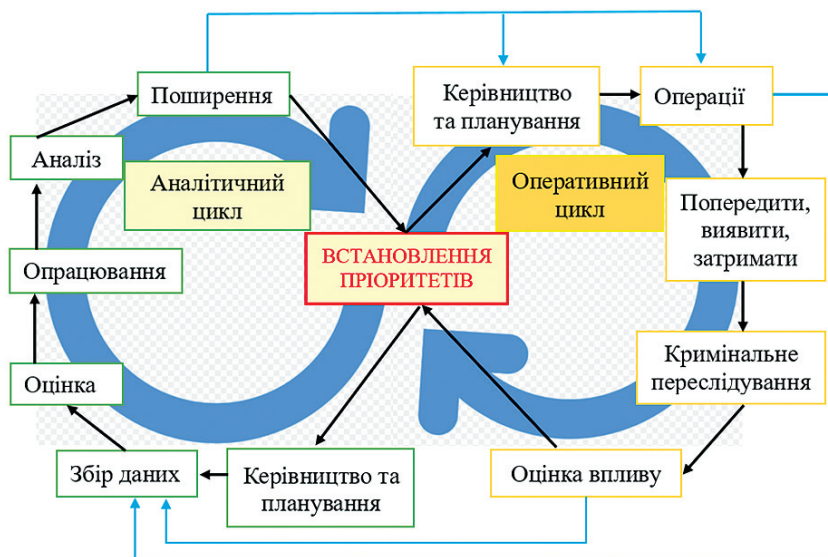

Рис. 1.3. Розгорнута концепція роботи моделі ILP

²⁸ Поліцейська діяльність, що визначається оперативною аналітикою. Мультимедійна презентація. Консультативна місія Європейського Союзу (КМЕС) в Україні. Компонент з верховенства права. Відділ кримінальних розслідувань.

Оперативно-аналітичний (intelligence) цикл є базовою основою ІLP – результат збирання даних, їх структурування, оцінки та аналізу. Цей процес може бути виконаний з використанням комп'ютерного програмного забезпечення, що дає змогу спростити збирання та опрацювання даних.

Для того, щоб інформація набула статусу оперативно-аналітичної (розвідувальної / Intelligence), вона має бути проаналізованою навченими та досвідченими аналітиками із застосуванням аналітичних методик та технік. Простіше кажучи, це модель поліцейської діяльності, згідно з якою оперативно-аналітична інформація (Intelligence) слугує підставою для початку проведення операцій та розслідувань, а не навпаки.

Поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою (ІLP), – це сучасна модель забезпечення правопорядку, покликана стати відповіддю на виклики сучасності. Під час застосування цієї моделі діяльності поліції здійснюється використання даних та інформації з усіх наявних джерел, що може допомогти правоохоронним органам виявити та ідентифікувати зв'язки між кримінальною активністю, про які раніше відомо не було. Також модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ІLP) дозволяє виявляти тенденції, закономірності, тренди, ознаки серійності, що дає змогу використовувати отримувані знання про криміногенну ситуацію (оперативну обстановку) для запобігання серйозним інцидентам або забезпечення довгострокового розуміння загроз, з якими матиме справу і громадськість, і представники правоохоронних органів.

Концептуально модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ІLP) спрямована на те, щоб правоохоронці могли бути на крок попереду від злочинців. Йдеться про те, що співробітники правоохоронних органів мають будувати свою роботу не на основі стану справ, який складається, а діяти на випередження, опираючись на поглиблені знання про процеси, які відбуваються у злочинному середовищі. Тому, модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних є проактивною платформою для реалізації своїх завдань співробітниками правоохоронних органів, насамперед йдеться про співробітників поліції.

Організацією безпеки та співробітництва у Європі підготовлено видання «Керівництво ОБСЄ з поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації». Це видання розроблене для того, щоб допомогти правоохоронним органам працювати узгоджено та спільно в частині обміну даними (розвідувальною аналітикою), аби важлива інформація не залишалась невикористаною²⁹.

Концептуально важливим положенням у випадку реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) співробітниками поліції є те, що насамперед увага має бути зосереджена на організованій злочинності, проте розвідувальна (кримінальна) аналітика (Intelligence) може бути застосована для протидії усім видам кримінальної активності. У випадку з незаконним поширенням наркотиків, наприклад, працівники поліції можуть отримувати інформацію про збільшення пропозиції наркотиків і падіння цін. Співробітники різних служб поліції починають активно збирати інформацію з усіх доступних джерел у своїх територіальних громадах. Проводиться аналіз зібраних даних та формується аналітично-інформаційне узагальнення (огляд криміногенної ситуації). Кримінальні аналітики розробляють звіти на основі здобутої інформації та поширюють їх колегам на вищому рівні. Кримінальні аналітики на рівні центрального органу управління поліції збирають усю місцеву інформацію та пов'язують її з іншою здобутою інформацією. Водночас визначаються прогалини в аналітично-інформаційній картині, які потрібно заповнити, щоб розробити остаточний план проведення розслідування. Результати аналізу узагальнюються у вигляді звіту та передають керівникам поліції (управлінській ланці). Якщо керівний склад поліції визначає результати аналізу – кримінальну (розвідувальну) інформацію як корисну, ухвалюють рішення про розроблення на її основі конкретизованого плану подальших дій. Деталі ідентифікованих підозрюваних передаються

---

²⁹ Керівництво ОБСЄ з поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації. Видання. Секретаріат ОБСЄ. Департамент по протидії транснаціональним загрозам. Управління стратегічних питань поліцейської діяльності. Відень. 2017 р. 106 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/9/357211.pdf> (дата звернення: 29.08.2023).

також і до сусідніх країн і міжнародних правоохоронних організацій, які на основі наданих відомостей можуть виявити, що ті самі підозрювані діють і у їхніх країнах. Приймається рішення про початок міжнародного спільного розслідування у цих країнах. Це може призвести до ідентифікації та арешту лідерів міжнародних форм злочинних об'єднань, їх активних учасників, які також можуть виявитись причетними і до інших видів транскордонних злочинів: торгівля людьми, зброєю тощо. Усі ці розслідування та арешти були обумовлені місцевою інформацією про збут наркотиків на рівні вулиць, яку отримали співробітники поліції на рівні районів. Ця місцева інформація може використовуватись у запобіганні різноманітним кримінальним проявам. Інформація зібрана на місцевому рівні та якісно проаналізована досвідченими кримінальними аналітиками дає змогу створити всеосяжну картину поширення злочинності всередині країни та за її межами. Оскільки кримінальний світ стає щораз складнішим, важливо, щоб правоохоронні органи володіли найкращими інструментами, що дають змогу ефективно об'єднувати їх зусилля для досягнення спільної мети, а надто у запобіганні виникненню та поширенню організованих та складних форм прояву злочинності у широкому масштабі.

Фундаментальним та концептуальним положенням моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є те, що завдяки її реалізації співробітники правоохоронних органів можуть перейти від реагування на кримінальні інциденти до упереджувальної нейтралізації кримінально активних осіб.

З організаційного боку для повноцінного запровадження моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є низка умов, до яких варто віднести:

- чіткі механізми постановки завдань;
- наявність інформаційних комунікаційних каналів для передання та обміну інформацією;
- запровадження аналітичних баз даних і підготовка досвідчених аналітиків;
- розроблення відповідних структур, що підтримують організаційні елементи досліджуваної моделі.

Також для забезпечення ефективної роботи моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) вагомим значення має зворотний зв'язок і оцінка оперативних (розвідувальних) даних, а також постійний моніторинг і контроль якості реалізації моделі з боку керівництва правоохоронних органів³⁰.

Тож важливим аспектом запровадження моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є реалістичне розуміння наявних аналітичних можливостей в усьому спектрі правоохоронних органів, зокрема і у поліції.

До прикладу, у США модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) було запропоновано запровадити на усіх рівнях у 2002 році під час проведення аналітичного саміту за участі Міжнародної асоціації начальників поліції (Association of Chiefs of Police (IACP)) та Управління поліцейських служб, орієнтованих на громаду (Office of Community Oriented Policing Services (the COPS Office)). Водночас модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) розглядали як інструмент для обміну інформацією, яка допомагатиме правоохоронним органам визначати загрози та розробляти заходи протидії.

У США визначення основної мети поліцейської діяльності, керованої оперативними даними (розвідувальною аналітикою), міститься у Національному плані обміну оперативними даними (кримінальною аналітикою). Так, згідно з цим документом, основна мета поліцейської діяльності, керованої оперативними даними (аналітикою), полягає у тому, щоб надати особам, що приймають рішення (керівникам) у сфері громадської безпеки інформацію, необхідну для захисту

---

³⁰ Керівництво ОБСЄ з поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації. Видання. Секретаріат ОБСЄ. Департамент по протидії транснаціональним загрозам. Управління стратегічних питань поліцейської діяльності. Відень. 2017 р. С. 6, 7. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/9/357211.pdf> (дата звернення: 29.08.2023)

життя громадян»³¹. Також потрібно зазначити, що для моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) не існує універсальних, уніфікованих чи стандартизованих інструкцій з реалізації чи застосування, оскільки, як і щоденна робота співробітників поліції, вона повинна бути адаптованою до характеристик окремого органу поліції.

Учений Д. Картер (D. Carter), у найбільш загальному виразі характеризує модель ILP як базову філософію того, як проаналізовані оперативні дані (кримінальна аналітика) вписується в діяльність правоохоронного органу. Замість того, щоб бути лише інформаційним центром, який був би доданий до організації діяльності, модель ILP забезпечує стратегічну інтеграцію аналітики в загальну місію органу³². У більш пізньому своєму дослідженні Д. Картер зазначає, що концепція моделі ILP повинна реалізовувалась у процесі інклюзивного розвитку, щоб забезпечити її інтеграцію з цілями та функціями органу поліції, його можливостями та характеристиками як органу, так і території, яку він обслуговує. Це не додаткова відповідальність органу, а адаптування до більш ефективної та дієвої протидії багатопредметним загрозам та серйозним злочинам. У цьому процесі немає «коротких шляхів» – реалізація концепції потребує творчого підходу, організаційного самоаналізу та готовності адаптувати орган поліції до вимог часу³³.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що ще одним важливим концептуальним положенням, яке характеризує модель ILP, є акцент на етичному аспекті прийняття

---

³¹ The National Criminal Intelligence Sharing Plan. Global Intelligence Working Group. Washington, D.C.: U.S. Office of Justice Programs, 2003. URL: <https://irp.fas.org/agency/doj/ncisp.pdf> (дата звернення 04.10.2023)

³² Carter D. L. Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local and Tribal Law Enforcement Agencies. Third Edition. Washington, D.C.: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice, 2022. P. 41. URL: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/Law_Enforcement_Intelligence_Guide_508.pdf (дата звернення: 29.08.2023)

³³ Carter D. L. Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local and Tribal Law Enforcement Agencies. Third Edition. Washington, D.C.: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice, 2022. P. 79, 80. URL: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/Law_Enforcement_Intelligence_Guide_508.pdf (дата звернення: 29.08.2023)

управлінських рішень. У сфері охорони громадського порядку необхідність в ухваленні рішень ґрунтувалася, з-поміж інших причин, на потребі розвивати довіру між поліцією та суспільством (громадою). Без встановлення такого рівня довіри люди не охоче надаватимуть поліції критично важливу інформацію, необхідну для протидії злочинності в їх громадах.

Через чітку орієнтацію на накопичення та аналіз інформації під час реалізації положень моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) виникла стурбованість щодо типів інформації, яку накопичують правоохоронні органи, і того, як ця інформація зберігається в базах даних та системах інформаційно-аналітичного забезпечення і як вона зрештою використовується. Так, виникли певні занепокоєння з приводу того, що правоохоронні органи можуть порушувати права громадян, оскільки активні дії поліції щодо окремих громадян можуть бути обумовлені не наявними доказами їх кримінальної активності, а узагальненням наявних відомостей. З огляду на те, що модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) ґрунтується на роботі з отриманням та аналізом даних та інформації, існує упереджене переконання про загрозу порушення конфіденційності приватного життя громадян. Проте варто зазначити, що досліджувана модель правоохоронної діяльності має справу із загрозами та умовами, які можуть сприяти виникненню таких загроз, тому причин турбуватись про можливе порушення конституційних чи цивільних гарантій прав громадян на конфіденційність не існує.

Водночас, оскільки у процесі кримінального аналізу виявляються особи та організації, стосовно яких існують лише обґрунтовані підозри про те, що вони можуть скористатися умовами для вчинення злочинних дій у майбутньому, то такі оперативні дані (розвідувальна аналітика / Intelligence) класифікуються як «аналітичний продукт». Отож така інформація (розвідувальна аналітика) може бути введена лише в окрему інформаційну систему, яку умовно можна назвати «Облік інформації, отриманої у результаті аналітичного дослідження», а не в офіційні реєстри правоохоронного органу.

Зауважимо, що на результативність імплементації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних

(розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) у роботу органів та підрозділів поліції мають вплив ще деякі окремі концептуальні аспекти.

Так, якщо теоретичні положенням моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) напрацьовані повною мірою, то з погляду практики її застосування не все так ідеально. Вчений А. Джеймс (A. James) у статті «The Path to Enlightenment: Limiting Costs and Maximizing Returns from Intelligence-Led Policy and Practice in Public Policing»³⁴ зазначає, що проведення ним дослідження виявило, що успіх чи невдача реалізації проактивної моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) залежить від людей, а не від технологій, організаційних структур чи процесів, які відбуваються під час її застосування. Модель ILP в принципі може мати ідеальний бізнес-сенса, але людський чинник завжди обмежує перспективи досягнення максимальних результатів. З огляду на те, що модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) пропонує прийнятну рентабельність інвестицій (йдеться про обґрунтоване застосування правоохоронних ресурсів), автор зазначає, що професійні навички кримінальних аналітиків та спеціалізовані ресурси, необхідні для підтримання інфраструктури моделі ILP, є недостатніми.

Дослідження, проведене А. Джеймсом (A. James), також засвідчило, що витрати на реалізацію моделі ILP можуть бути більш ніж значними. Функціонування моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) вимагає значних постійних інвестицій в інформаційні технології, програмне забезпечення, навчання кваліфікованого персоналу та безлічі інших процесів, необхідних для підтримки функціонування циклу аналітики³⁵.

---

³⁴ James A. The Path to Enlightenment: Limiting Costs and Maximizing Returns from Intelligence-Led Policy and Practice in Public Policing. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2017. Vol. 11, Is. 4, P. 410–420. URL: <https://doi.org/10.1093/police/paw050> (дата звернення: 29.08.2023)

³⁵ Там само.

Чи не найзначнішим видом оперативних витрат є формування та утримання штату співробітників аналітичних підрозділів, які утримуватимуться «в запасі», здатного ефективно реалізовувати аналітичну розвідувальну функцію. Людські ресурси правоохоронних органів та поліції зокрема обмежені. Отже, таку «запасну» спроможність потрібно створити, відбираючи ресурси інших підрозділів, фокусуючи вибір на основі суб'єктивного аналізу наявних потреб. А надто, співробітники правоохоронних органів рідко позитивно сприймають зміни у посадах і, відповідно, своїх функціональних обов'язках, а тим більше так радикально. Не дивно, що невеликій кількості керівників вдається створити дієву ланку якісно підготовлених та вмотивованих кримінальних аналітиків.

Застосування концептуальних та науково-практичних аспектів проактивної моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) межує з низкою труднощів. Так, для початку потрібно ретельно проаналізувати сучасний стан правоохоронної аналітики (функції аналізу злочинності). Проблема у тому, що правоохоронні органи України не готові повною мірою ні структурно, ні сутнісно підтримати інфраструктуру моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP). Попри те, що окремі кроки у напрямі застосування кримінального аналізу вже реалізовано, проте, це лише частина роботи. Можна констатувати, що у межах країни підрозділи поліції, які мають розвинутий аналітичний потенціал, не є повсюдним явищем. Ба більше, те, що зазвичай називають аналітичним підрозділом або потенціалом у більшості, на практиці становить радше гібридну організаційну одиницю, яка може займатись аналізом злочинності та/або підтримкою оперативної та слідчої діяльності. У багатьох випадках також існує інтеграція аналізу злочинності та аналізу даних, проте, ці напрями діяльності відрізняються.

Для організації належної оперативної аналітичної діяльності потрібно проводити фахові відповідні навчання та володіти аналітичним потенціалом. Більшості співробітників правоохоронних органів дуже мало відомо про потенціал висвітлюваної моделі правоохоронної діяльності. Також, станом

на сьогодні вважається, що аналітичні функції та процеси потрібні лише департаментам та управлінням, що не є догмою.

Окремим аспектом, який прямо здійснює вплив на розвиток аналітичної функції, є доступ до спеціалізованого програмного забезпечення, яке дає змогу аналітично опрацювати надвеликі об'єми даних (big data). Таке програмне забезпечення є дороговартісним та потребує наявності навчених осіб, які зможуть ефективно його застосовувати.

На жаль, аналітична функція не завжди якісно визначена, працівників аналітичних підрозділів залучають до виконання завдань, які не пов'язані з діяльністю аналітичних підрозділів, яка зазвичай залишається поза основними напрямками правоохоронної діяльності. Аналітиків небагато і значна частина з них підготовлена неналежно. Часто важко визначити внесок аналітичного підрозділу в загальні результати діяльності правоохоронних органів.

Попри зміни, які відбуваються у правоохоронних органах у частині розвитку підрозділів кримінального аналізу, назвати їх всеохопними все ж не доводиться. Хоча щораз більше органів мають певну форму оперативної аналітичної спроможності, але порівняно, їх потенціал ще слід розвивати. Багато служб або не вбачають необхідності в аналітичних можливостях, або вважають, що виокремлення ресурсів на розвиток аналітичної спроможності є невиправданим через, зокрема, підвищення рівня злочинності. Для більшості відомств керівники зазвичай покладаються на історично сформовані припущення щодо аналітики, і не розуміють швидкої еволюції та цінності сучасної правоохоронної аналітики. Крім того, правоохоронні структури не хочуть брати участь у злитті інформації та часто не бачать цінності аналітики крізь призму інших обов'язків. Зважаючи на ці чинники, існує обмежена мотивація у сприйнятті та готовності до реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP).

Відповідно до цих аспектів, варто ще раз наголосити на тому, що більшість правоохоронних органів не мають підготовленого підґрунтя для впровадження моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP). Учений Д. Картер

підсумовує, що обов'язковою передумовою успішної реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є розвиток кримінально-аналітичної інфраструктури (тобто відповідного аналітичного фундаменту)³⁶.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що у Великій Британії експеримент з упровадження моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) проводився вкрай ретельно. Практика підготовки та імплементації розвідувальної аналітики в діяльність органів та підрозділів поліції була визначена пріоритетним завданням.

Отже, співробітники патрульної служби поліції були перерозподілені так, щоб вони активно працювали протягом періодів і в місцях, які визначили за результатами застосування кримінального аналізу, і які мали найбільші потреби в активності поліції. Проте така діяльність поліції була нетривалою. Це було пов'язано з тим, що на місцевому рівні поліції керівники скаржилися на те, що їхні потреби залишали без уваги, що така практика призводила до розсіювання обмежених ресурсів, і що у підсумку простежувався незначний ефект. Заразом традиційна діяльність поліції реактивного типу (діяльність поліції обумовлюється подіями, які мали місце в минулому) під час прийняття управлінських рішень про розподіл ресурсів зазвичай покладається на знання та досвід місцевих керівників поліції, які ухвалюють рішення, з огляду на поточний стан справ.

Поєднання цих двох моделей можливе у випадках, коли за стабільного стану криміногенної ситуації застосовується реактивна модель діяльності поліції, а у разі, коли криміногенна ситуація ускладнюється настільки, що вимагає оперативного ефективного втручання, пріоритети в діяльності поліції визначають проактивними способом через ідентифікацію

---

³⁶ Carter D. L. Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local and Tribal Law Enforcement Agencies. Third Edition. Washington, D.C.: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice, 2022. P. 82–84. URL: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/Law_Enforcement_Intelligence_Guide_508.pdf (дата звернення: 29.08.2023)

та оцінку загроз і визначення найбільш ефективних способів їх нейтралізації. Принципова відмінність між цими двома моделями полягає в тому, що під час реалізації реактивної (традиційної) моделі діяльності зазвичай пріоритет надається рішенням місцевих керівників (територіальних органів), а не рішенням керівників вищого рівня. І навпаки, проактивна модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) часто тягне за собою нав'язування керівництвом поліції вищого рівня концепції підтримання порядку на місцевих рівнях³⁷.

Під час аналізу стану криміногенної ситуації чи оперативної обстановки співробітники поліції часто використовують можливості негласної (конфіденційної) співпраці з громадянами, а не лише бази даних, системи інформаційно-аналітичного забезпечення. Такі дані можуть не потрапити в аналітичні дослідження, що є ще одним прикладом значущості людського фактору у практиці розгортання дій поліції. Усі ці обставини наведені не для того, щоб заперечувати позитивні та сприятливі ефекти, які модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) може здійснити на реалізацію місії забезпечення правопорядку. При належному застосуванні модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є безцінним доповненням для практики діяльності правоохоронних органів щодо виконання поставлених перед ними завдань.

Ще одним важливим концептуальним положенням є та обставина, що існує багато спільних рис між моделлю правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) та проактивною моделлю підзвітності CompStat (скорочення від COMPuTer STATistics (комп'ютерна статистика)), тому важливо визначити вичерпні складові, які розмежують такі самостійні проактивні моделі правоохоронної діяльності.

У процесі проведеного наукового дослідження установлено, що між цими проактивними моделями є важливі

---

³⁷ Waddington P. A. J. The Case Against Paramilitary Policing Considered. *The British Journal of Criminology*. 1993. Vol. 33, Is. 3. P. 353–373.

спільні риси, проте існують також і значні відмінності, які необхідно визначити.

Так, модель проактивної правоохоронної діяльності CompStat – це управлінський процес у межах системи управління ефективністю, який передбачає аналіз статистичних даних про злочини та порушення громадського порядку для підготовки засобів для вирішення поточних та перспективних проблем. Назва моделі підзвітності CompStat має вказівку на засоби її реалізації – комп'ютерне порівняння статистичних показників для виявлення змін з усього масиву накопичених даних. Використання комп'ютерного опрацювання кримінальної статистики задля отримання аналітичних продуктів є важливим інструментом для правоохоронних органів для своєчасного та ефективного реагування на тенденції у сфері злочинності. Модель підзвітності CompStat розглядається як інструмент управління поширення злочинності, який реалізовується через застосування інноваційних підходів та спеціалізованого програмного забезпечення, з допомогою якого проводиться дослідження проблем злочинності в діяльності правоохоронних органів.

Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) застосовується до усіх злочинів та усіх загроз, однак масштаб злочинності, на який зосереджується модель ILP, здебільшого охоплює декілька юрисдикцій та часто предметом дослідження має складну організовану злочинність.

Цінність проактивної моделі підзвітності CompStat полягає у виявленні нових, значних серій злочинів чи тяжких злочинів у межах юрисдикції (тобто, «гарячих точок») на основі своєчасного аналізу повідомлень про кримінальну активність. Аналіз даних, зафіксованих як повідомлення про злочини, може надати важливу інформацію про такі складники криміногенної ситуації, як географічні параметри та спосіб вчинення злочинів. Проаналізовані отримані відомості можна використовувати для прогнозування злочинних випадків у найближчому майбутньому. Така інформація може бути корисною для визначення заходів реагування, зокрема надання описової інформації, наприклад, поведінку зловмисників, об'єктів, на які спрямовують зусилля злочинці, про інструменти,

які використовують для отримання злочинного результату тощо. Такі відомості співробітники правоохоронних органів можуть використовувати для затримання злочинців, зриву злочинної діяльності або зміни середовища, що генерує злочинність.

Визначальною відмінною рисою моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є зосередження на загрозах, тоді як моделі у підзвітності CompStat у фокусі аналізу перебуває інформація про злочини, які відбулись. Інформація про загрозу може бути отримана і зі звітів про підозрілу діяльність, ідентифіковану співробітниками підрозділів кримінального аналізу, відомостей, повідомлених громадянами, суттєвих змін у соціодемографії в регіоні чи інших показників (деякі з яких можуть бути побічними злочинами), які обґрунтовано свідчать про наявність чи появу серйозної проблеми, спричиненої функціонуванням організованих форм злочинності, протиправні дії яких мають широкий та масштабний за наслідками злочинний характер.

Під час реалізації моделі підзвітності CompStat кримінальні аналітики аналізують повідомлення про інциденти, у той час як під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) кримінальні аналітики здійснюють пошук та аналіз інформації, яка може вказувати на існування загрози та чинників, що впливають на їх існування.

Також варто зазначити, що для того, щоб розуміти вплив будь-якої проактивної моделі на правоохоронну діяльність, обов'язковим елементом у їх реалізації має бути наявність зворотного зв'язку між аналітиками та суб'єктами реалізації конкретної проактивної моделі правоохоронної діяльності. Це дозволить підрозділам кримінального аналізу розуміти якість підготовки аналітичних продуктів, конкретизувати інформаційні потреби, налагодити дієву і постійну взаємодію між зацікавленими сторонами.

Як зазначає учений Д. Картер (D. Carter), незважаючи на фундаментальну подібність, методологія та спрямованість проактивної моделі правоохоронної діяльності ILP суттєво відрізняються від проактивної моделі правоохоронної

діяльності CompStat та є складнішими за CompStat через відмінності у вихідних даних. Розуміння цих відмінностей і, що ще важливіше, роль, яку виконує модель ILP, є важливою основою для розуміння їх спільних та відмінних рис³⁸.

Так, подібними рисами обох проактивних моделей є те, що:

- в обох моделях метою є запобігання;
- аналіз слугує основою для оперативних реагувань (дій у відповідь);
- повинні бути створені процеси постійного надходження необроблених даних для аналізу;
- вирішальне значення для повідомлення про підозрілі дії становить взаємодія з громадськістю;
- заходи із втручання ґрунтуються на достовірних доказах злочинів та загроз;
- потрібна адміністративна та організаційна гнучкість;
- основою для креативного втручання слугують дослідження та отриманий досвід;
- відповідальність за успішність реалізації моделі покладається на керівників та наглядові органи.

Хоча принципи та процеси, які реалізуються під час застосування обох моделей схожі, існують також і значні відмінності.

Так, моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) властиві такі характерні риси: мультиюрисдикційність (не обмежується межами адміністративно-територіального поділу); орієнтованість на загрози; аналіз ґрунтується на порадах, рекомендаціях, звітах про підозрілу діяльність; зосередження на першопричинах та умовах, що сприяють серйозним організованим формам прояву кримінальної активності; застосовуються такі аналітичні специфічні техніки аналізу: аналіз зв'язків, товарних потоків, аналіз транзакцій, порівняльний аналіз справ; стратегічний (довгостроковий)

---

³⁸ Carter D. L. Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local and Tribal Law Enforcement Agencies. Third Edition. Washington, D.C.: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice, 2022. P. 88–90. URL: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/Law_Enforcement_Intelligence_Guide_508.pdf (дата звернення: 29.08.2023)

характер втручань; переважна спрямованість на організовані форми злочинних проявів; збір та параметри інформації, яку слід аналізувати, визначають пріоритети виникнення та розвитку загроз.

Моделі підзвітності CompStat характерні такі відмінні особливості: внутрішня юрисдикційність (реалізується в межах функціонування конкретного правоохоронного органу); орієнтованість на інциденти; аналіз ґрунтується на відомих фактах із зареєстрованих даних про кримінальні прояви; зосереджується на кримінальній активності та тенденціях інцидентів з метою затримання конкретних злочинців; використання таких аналітичних методів дослідження, як складення карт злочинів (картографування), аналіз інцидентів, аналіз об'єктивної сторони складу злочинів (*modus operandi*); переважна спрямованість на вуличну злочинність (крадіжки з проникненням, грабежі, вбивства, розбійні напади, крадіжки тощо); збір та параметри інформації, яку слід аналізувати, визначають зареєстровані кримінальні інциденти.

Варто зазначити, що таке порівняння доцільно визначити, щоб уникнути непорозумінь у досліджуваних найбільш проактивних моделях правоохоронної діяльності, а з огляду на самостійний характер моделі підзвітності CompStat її концептуальні та науково-практичні засади функціонування стануть предметом поглибленого дослідження у монографії.

Підсумовуючи висвітлення концептуальних основ моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (*Intelligence-Led Policing, ILP*), можна констатувати, що така модель формує здатність використовувати сучасні інформаційно-аналітичні можливості та програмно-технічні засоби, що дає змогу визначати нові, раціональні, цілеспрямовані стратегії діяльності поліції.

Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (*Intelligence-Led Policing, ILP*) допомагає модернізувати та реформувати правоохоронну діяльність, використовуючи нове поєднання процесів, структур та технологій відповідно до вимог часу, проте її реалізація не може однозначно гарантувати успіх. Головним висновком є те, що успіх чи невдача у реалізації моделі ILP залежить не від технологій, організаційних структур чи процесів, а від людей.

Реалізація правоохоронної функції є складною діяльністю. Успіх не може бути вимірний лише результатами (показниками). Малоімовірним є фінансування моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) необхідною мірою, де знань, професійних навичок та спеціальних ресурсів, потрібних для роботи і так не вистачає, і де тиск на поліцію для виконання майже необмеженого масиву завдань з обмеженими ресурсами є нескінченним. З цього боку сильні сторони моделі ILP нівелюються. Коли модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) належно організована, таких сторін є достатньо. Організовані злочинні формування та окремі особи, які планують масштабну кримінальну діяльність (заподіяти шкоду громадянам або державі), не завжди можуть бути ефективно нейтралізовані, якщо вони не будуть ідентифіковані та досліджені кваліфікованими аналітиками, які реалізують інформаційно-аналітичну підтримку у поєднанні з діями поліцейських, які застосовують перевірені інструменти та технології для викриття та розслідування. У цьому процесі велике значення належить також забезпеченню ефективної співпраці з працівниками правоохоронних органів інших країн світу.

Максимальна віддача від інвестицій в проактивну модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) може бути досягнута в контексті правоохоронних органів, які ведуть протидію організованій злочинності. У такому разі виникає можливість спрямовувати дефіцитні ресурси, а не розпорошувати.

У підсумку слід погодитись із висновком ученого А. Джеймса (A. James), який констатує, що попри дорожчу вартість інфраструктури ILP і наявність обмежених ресурсів поліцейських організацій ця модель діяльності повинна знайти свою реалізацію у правоохоронній діяльності³⁹.

---

³⁹ James A. The Path to Enlightenment: Limiting Costs and Maximizing Returns from Intelligence-Led Policy and Practice in Public Policing. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2017. Vol. 11. Is. 4, P. 410–420. URL: <https://doi.org/10.1093/police/paw050> (дата звернення: 29.08.2023)

Отже, модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) не є ані тактикою, ані стратегією. Це, радше, бізнес-модель і процес організації роботи з інформацією, який дає можливість правоохоронним органам краще зрозуміти свої проблеми зі злочинами щоб ефективно розпорядитись доступними ресурсами та обрати найкращі тактичні прийоми або стратегію попередження злочинності⁴⁰.

Зазначимо, що у науковій літературі спостерігається недостатня кількість досліджень оцінки ефективності моделі у внеску щодо зниження злочинності, а наявні дослідження описують окремі практичні аспекти впровадження моделі у практичну діяльність. Видається, що важливим завданням для України є підготовка нормативно-правового підґрунтя для запровадження змістових елементів моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) до зарубіжних стандартів у частині відповідності до вимог неухильного дотримання прав людини і захисту загальних та персональних даних під час аналітичного опрацювання великих та надвеликих масивів даних з метою застосування продуктів їх аналізу в упереджувальній правоохоронній діяльності через сприяння у прийнятті управлінських рішень та під час розподілу ресурсів.

Результати аналізу низки наукових публікацій свідчать, що проблеми правового регулювання організаційно-правових заходів захисту інформації в спеціалізованих інформаційних системах були і є об'єктом дослідження багатьох фахівців. Аналізуючи наукові джерела у цій сфері, можна констатувати, що не було розроблено чітких і повністю зрозумілих регуляторно-правових документів та організаційно-правових заходів, спрямованих на забезпечення існування національної системи інформаційної та кібербезпеки, захисту інформаційного простору держави, спеціалізованих інформаційних систем, комп'ютерних мереж. Немає ефективних засобів запобігання та протидії інформаційним загрозам,

---

⁴⁰ Ratcliffe J. H., Guidetti R. State Police Investigative Structure and the Adoption of Intelligence-Led Policing. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 2008. Vol. 31. Is. 1. P. 111.

а наявні не мають системного характеру і, отже, є недостатніми⁴¹, що потребує особливої та своєчасної уваги в Україні.

Отже, якісне та професійне використання концептуальних на науково-практичних аспектів моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) сформує стійкі передумови для якісного удосконалення базового напрямку роботи правоохоронних органів – запобігання злочинності.

1.2. Визначення поняття моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP)

Попри те, що модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) застосовується керівниками окремих правоохоронних органів та відображена у програмах та концепціях протидії злочинності у зарубіжних країнах, існує проблема, яка полягає у тому, що сформовані різні погляди на поняття та змістове наповнення такої проактивної моделі правоохоронної діяльності. Окрім того, правоохоронна діяльність на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є відносно новою системою виконання правоохоронних обов'язків та перебуває на стадії теоретичного розвитку та напрацювання практики її реалізації, що і призвело до відсутності чіткого визначення її змісту та поняття⁴². І хоча учений О. Ульянов визначає, що термін «поліцейська діяльність, керована розвідкою» (Intelligence-Led Policing, ILP) увійшов у лексикон поліцейської діяльності в усьому світі⁴³,

---

⁴¹ Sviatoslav Senyk, Oleksandr Kondratiuk, Ihor Fedchak, Stepan Tserkovnyk & Marianna Fedun. Application of international standards with a view to ensuring legal and organizational aspects of information protection in specialized information systems. *Cuestiones Políticas*. Vol. 41. № 76 (2023). С. 422.

⁴² Intelligence-Led Policing in Europe. StudyCorgi.Site. URL: <https://studycorgi.com/intelligence-led-policing-in-europe/> (дата звернення: 15.06.2023)

⁴³ Ульянов О. І. ILP, як сучасний світовий тренд розбудови правоохоронних органів. *Імплементція ILP моделі в Україні : матеріали круглого столу* (м. Одеса, 15 березня 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 79.

проте науковці, які досліджували концептуальні та науково-практичні аспекти моделі правоохоронної діяльності, керованої оперативними даними (розвідувальною аналітикою) (Intelligence-Led Policing, ILP), розробляли настільки різні визначення її поняття, що згоди щодо єдиного вичерпного визначення ще не сформовано, що спричинило різне розуміння його значення.

Учений Дж. Флайхед (J. Flyghed) зазначає, що неспроможність академічного середовища та зацікавлених практиків дійти згоди щодо спільного визначення призвела до поширення визначень залежно від застосування цієї моделі у практичній діяльності⁴⁴.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що компоненти більшості визначень однакові або принаймні схожі, проте загальноприйнятого визначення цього поняття немає і досі. Окреслені обставини обґрунтовують необхідність проведення поглибленого дослідження поняття моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP).

Вчені В. Пядишев та О. Ребрик зазначають, що існували деякі визначення, що стали загальноприйнятими з-поміж науковців та практиків у цій галузі. Перше з них визначає таку діяльність як інструмент розслідування, який допомагає в оцінці та управлінні ризиком, який може бути створений сучасними та майбутніми загрозами. Це визначення ґрунтується на переконанні, що розуміння потенціалу загроз допомагає розробити контрзаходи. Відтак співробітники поліції збирають інформацію про можливості загрози, а потім вживають необхідних заходів, аби допомогти громадськості підготуватися. Це ускладнює злочинцям розв'язувати погрози; поліція могла заарештувати їх раніше. Вчені констатують, що поліцейська діяльність, керована розвідувальними даними, також розглядається як система, орієнтована на майбутнє, яка допомагає поліцейським департаментам усвідомлювати суспільні загрози задовго до їх виникнення⁴⁵.

---

⁴⁴ Flyghed J. Normalising Intelligence Collection. *Policing and Society*. Vol. 13. 2012. P. 23.

⁴⁵ Пядишев В. Г. Ребрик О. О. Варіанти тлумачення науковцями Європи правоохоронної діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ILP). *Імплементція ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 69.

Ключовим терміном у назві моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є Intelligence (англ. «розвідка»), що у різних мовах має різне значення. З перекладом назви моделі Intelligence-Led Policing (ILP), наприклад, з англійської мови на українську, можливе різне сутнісне трактування. Термін «Intelligence» зазвичай перекладається не українською мовою як обмежені до поширення дані та інформація (дані розвідки), якою володіють служби безпеки та інші уповноважені органи, зокрема й поліцейські підрозділи, тоді як в англійській мові «Intelligence» означає всі види проаналізованих даних та інформація, здобута правоохоронними органами, що доступні їм. Термін Intelligence також використовується одночасно і для позначення методології, процесу і продукту аналізу даних.

Найпоширенішим з наявних визначень поняття моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є таке: це модель діяльності правоохоронних органів, яка спрямована на підтримку інституційного управління та прийняття рішень уповноважених осіб правоохоронного органу на основі процесу кримінального аналізу інформації та поширення даних.

У 2009 році фахівцями Бюро сприяння правосуддю (BJA, США) визначено, що модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) можна розуміти як спільний підхід правоохоронних органів, що поєднує вирішення проблем, поліцейську діяльність, обмін інформацією та підзвітність поліції, з посиленням аналітичних операцій. Модель ILP є виконавчою реалізацією циклу аналітики для підтримки проактивного прийняття рішень щодо розподілу ресурсів та запобігання злочинності⁴⁶.

---

⁴⁶ Navigating Your Agency's Path to Intelligence-Led Policing. Global Justice Information Sharing Initiative. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Assistance, 2009. P. 2. URL: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/navigating_your_agency_s_path_to_intelligence-led_policing.pdf (дата звернення: 04.10.2023)

Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) також визначають як організаційну модель та філософію управління, згідно з якою кримінальна аналітика є ключовим інструментом у досягненні мети шляхом імплементації об'єктивного та дієвого механізму прийняття рішень у протидії й запобіганні злочинам з використанням стратегічного менеджменту та ефективних правоохоронних методик, спрямованих на нейтралізацію особливо небезпечних для суспільства злочинів⁴⁷.

Правоохоронна діяльність на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) передбачає збір та аналіз даних та інформації, пов'язаної зі злочинністю та умовами, що сприяють злочинності (криміногенні дані), у результаті чого утворюється аналітичний продукт (розвідувальна аналітика «Intelligence»), призначений для націлювання зусиль співробітників правоохоронних органів у розробці заходів реагування на загрози, які виникають або змінюються. Краще розуміння змісту моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) формує висвітлення двох змістових критичних компонентів такої діяльності.

Початковим організаційним етапом застосування моделі є пошук та збір необроблених криміногенних даних, які можуть бути використані при аналітичному процесі, які містяться у широкому спектрі різних джерел. Зазвичай потрібна для аналізу інформація є у паперовому вигляді (різноманітні документи), в комп'ютерних системах, або у повідомленнях засобів масової інформації тощо. Тому, першим кроком у підготовці аналітичних (розвідувальних) продуктів є пошук потрібної інформації та її форматування для аналізу. Отримання дієвої розвідувальної аналітики прямо залежить від наявності достатньої кількості відповідних даних та інформації. Збір криміногенної інформації потребує об'єднання зусиль різних правоохоронних структур та підрозділів поліції усіх рівнів.

---

⁴⁷ Користін О. Є., Пейтеев Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ILP : навч. посіб. за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. С. 36.

Для того, щоб продукти кримінального аналізу були достатньо релевантними, кримінальні аналітики мусять забезпечити збір достатнього обсягу даних для охоплення всіх аспектів проблеми, що підлягає аналізу через застосування аналітичного процесу, проте співробітники підрозділів кримінального аналізу повинні уникати формування надмірного обсягу даних і збору непотрібної інформації. Знання про зміст та способи отримання доступу до внутрішніх і зовнішніх джерел даних, а також обізнаність про потенційні обмеження і вимоги в отриманні доступу до таких відомостей є важливими передумовами для завершення ефективного збору оперативної інформації.

Також збір даних повинен бути зосереджений на виявленні та розумінні загроз, які виникають перед співробітниками правоохоронних органів, та поліції зокрема під час виконання покладених на них завдань. Джерелами даних можуть бути конфіденційні (негласні) джерела, відомості з баз даних та систем інформаційно-аналітичного забезпечення і поліції, й інших правоохоронних органів та органів державної влади, відомості правоохоронних органів інших країн, повідомлення від громадян у вигляді відомостей про підозрілу діяльність, відомості, які містяться у відкритих джерелах (ЗМІ, інтернет-ресурси) тощо. Головним є те, що збір націлюється на дані (необроблену інформацію), які можуть стосуватися ідентифікації та дослідження як наявних загроз, так і тих, які можуть виникнути у майбутньому.

Наступним організаційним етапом застосування моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є аналіз зібраних даних. Аналіз – це науковий підхід до вирішення проблем. Він ґрунтується на дедуктивних та індуктивних міркуваннях для ідентифікації та оцінювання загроз та прогнозування їх виникнення. Аналіз може бути кількісним, надто на стратегічному рівні, проте часто є якісним, як для оперативного, так і для тактичного аналізу. Як зазначає Т. Рамсей (T. Ramsey), аналіз – це «процес формування аналітичної інформації, при якому аналітичні дані піддаються систематичній перевірці з метою виявлення значущих фактів та отримання

висновків»⁴⁸. Аналіз – процес обробки інформації, який базується на логічному та креативному мисленні, що має на меті одержання якісно нової інформації (гіпотези, ситуативні картини), що спрямовує подальші дії. Така робота, головним чином, ґрунтується на реалізації процесів обробки інформації.

Між необробленими даними та проаналізованою інформацією (тобто розвідувальною аналітикою) є відмінності. Так, необроблені дані розвивають обізнаність, а проаналізована інформація (розвідувальна аналітика) надає розуміння, зменшує невизначеність, дає змогу приймати кращі рішення.

Етап аналізу займає основне місце після етапу збору даних. Аналіз проводиться шляхом проведення аналітичного дослідження – форма інформаційно-аналітичної діяльності, що полягає у найбільш поглибленому вивченні проблеми, під час якого здійснюється опис її структури, кількісних та якісних параметрів, а також чинники, що їх обумовлюють⁴⁹.

Мета застосування етапу аналізу полягає у ідентифікації та вивченні сенсу, контексту і основних характеристик відомостей, які підлягають аналізу. Аналіз зібраних даних покликаний надати відповідь на запитання: що ці дані в сукупності означають? Результат аналізу даних – нові знання. Аналіз даних також допомагає визначити інформаційні прогалини, ідентифікує сильні та слабкі сторони наявних даних, дає можливість окреслити напрями подальших кроків у діяльності правоохоронців під час реалізації своєї місії. Основна мета етапу аналізу – віднайти сенс у зібраній інформації з тим, щоб підготовлені аналітичні продукти (розвідувальна аналітика) були успішно імplementовані в практичну діяльність. Аналітичний процес є синергетичним, визначає інтегрований зміст і отримує знання з різноманітних необроблених фактів. Ба більше, аналіз використовується для визначення прогалін в аналітиці та формулювання інформаційних вимог (потреб).

---

⁴⁸ Ramsey T. Global Maritime Intelligence Integration (GMI) Enterprise. PowerPoint Presentation. Washington, D.C.: Office of the Director of National Intelligence, May 9, 2007.

⁴⁹ Інструкція «Про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами». Затверджено Наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 15 січня 2008 року.

Ще одним важливим аспектом, який потрібно брати до уваги під час формулювання визначення поняття моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP), є те, що зусилля правоохоронців під час її реалізації зосереджується на загрозах, тому стає необхідним визначити змінні у суспільстві та території обслуговування, які підтримують виникнення та існування злочинності, зазвичай організованих форм прояву. Ці змінні можуть бути дуже різними: поява в регіоні організованих злочинних елементів, які займаються поширенням наркотичних речовин чи незаконним обігом зброї; конфлікт у регіоні, який може стати підґрунтям для насильства між расовими, етнічними чи релігійними групами; різноманітність характеристик, які є унікальними для цієї території, наприклад, близькість до кордону тощо. Важливо, щоб зібрана інформація давала уявлення про існування чинників, які погіршать умови, та про осіб, які можуть відігравати важливу роль у використанні цих умов для поширення злочинної активності.

Характеризуючи змістове наповнення продуктів кримінального аналізу – розвідувальної аналітики (Intelligence), потрібно визначити, що найбільший інтерес для співробітників правоохоронних органів, що здійснюють протидію злочинності, становлять чотири широкі аспекти:

1. Хто створює загрози? Ця відповідь визначає та описує людей, які становлять загрозу безпеці.

2. Хто що робить (чим займається) і з ким? Сюди входять особи, описи та характеристики людей, які виявляють кримінальну активність.

3. Який спосіб функціонування (дії) загрози? Як діє злочинна організація? На що зазвичай націлена діяльність злочинного формування, які загальні методи діяльності? Які дії використовують злочинні формування, щоб мінімізувати шанси бути виявленими?

4. Що потрібно для того, щоб затримати злочинців та запобігання злочинним проявам чи тенденціям⁵⁰.

---

⁵⁰ General Accounting Office. Homeland Security. Justice Department's Project to Interview Aliens After September 11, 2001. Report to Congressional Committees. Report Number GAO-03-459, April 2003. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/gaoreports-gao-03-459/pdf/gaoreports-gao-03-459.pdf> (дата звернення: 29.08.2023)

У найширшому розумінні розвідувальна аналітика (Intelligence) допомагає співробітникам правоохоронних органів приймати обґрунтовані рішення для подальших дій.

Важливою складовою моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є здатність здійснювати вплив на тих, хто приймає рішення. Для того, щоб оперативні дані (розвідувальна аналітика) були корисними, потрібно визначати напрями для розробки та реалізації планів заходів поточного та упереджувального (проактивного) впливу на злочинність. Правоохоронні органи повинні мати можливість отримувати аналітичні звіти та здійснювати на їх основі заходи із запобігання або обмеження в поширенні злочинності. Це означає, що аналітичні продукти (розвідувальна аналітика), отримані від кримінальних аналітиків, будуть використані для оперативного реагування на поточні та перспективні загрози.

Володіючи оперативними даними (розвідувальною аналітикою), правоохоронний орган володіє достатньою інформацією, необхідною для розробки профілактичних заходів щодо реальних та потенційних загроз. Оперативні дані (розвідувальна аналітика) можуть описувати як безпосередні загрози для населення чи регіону, так і загрози, які можуть становити розшукувані особи, або опис інших загроз, про які повинні знати співробітники правоохоронних органів. Основна передумова полягає в тому, що правоохоронний орган повинен мати можливість яким-небудь способом використовувати таку аналітично досліджену інформацію. У підсумку оперативні дані (розвідувальна аналітика) повинні потрапляти до осіб, які уповноважені приймати рішення про те, як діяти з метою припинення дії загрози або мінімізації наслідків її виникнення.

Отож, констатує учений О. Користін, беручи до уваги можливі варіанти перекладу поняття «Intelligence» (розвідка, розум) та розглядаючи його в контексті сучасної моделі правоохоронної діяльності, яка ґрунтується на широкому упродовженні аналітики та проактивного характеру діяльності, важливим є сприйняття його саме як аналітична розвідка, поєднуючи розвідувальну діяльність з розумовою діяльністю щодо аналізу інформації та формування відповідної

системи знань. Однією із найважливіших передумов ефективної розвідувальної аналітичної діяльності є необхідність зрозуміти та визнати головну різницю між поняттями «аналітична розвідка» та «аналіз інформації». Лише тільки збір, форматування, реорганізація, візуалізація та презентація інформації не є аналітичною розвідкою, це лише аналіз інформації. Але коли розвідувальна діяльність базується на аналітиці, результатом є дещо інше та більше, зокрема, аналітичний продукт із «доданою вартістю» для користувачів, у нашому випадку – правоохоронних органів⁵¹.

Розвідувальна аналітика, залежно від рівня зібраної інформації, може бути оперативною, тактичною та стратегічною. Залежно від характеру ідентифікованої та оціненої загрози керівники можуть ухвалювати рішення про раціональне застосування сил та засобів і визначати спектр тактичних дій у відповідь.

Отже, на нашу думку, поняття правоохоронної діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (Intelligence Led Policing, ILP), можна визначити як збір та аналіз криміногенних даних, які підлягають кримінальному аналітичному дослідженню для підготовки на їх основі аналітичних (розвідувальних) даних, які використовуються для ідентифікації та прогнозування загроз, що є основою для організації управління та прийняття рішень про спрямування дій та заходів, а також раціонального розподілу правоохоронних ресурсів.

Варто зазначити, що вчений Р. ЛеКейтс (R. LeCates) відзначив важливу характерну властивість проактивної моделі правоохоронної діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (Intelligence Led Policing, ILP), яка полягає у тому, що через постійне вдосконалення підходів до аналізу криміногенних даних у поєднанні з можливостями комп'ютерно-програмного забезпечення, яке раціонально опрацьовує такі дані, та заохочуванням поглиблення співпраці правоохоронних органів і членів територіальних громад, правоохоронна діяльність,

---

⁵¹ Користін О. Є. Безпекова модель на основі «Intelligence». *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 90.

керована розвідувальною аналітикою (Intelligence Led Policing, ILP), продовжуватиме поглиблювати свою роль стримування поширення злочинності⁵².

1.3. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP)

Відповідно до частини 1 статті 25 Закону України «Про Національну поліцію», поліція здійснює інформаційно-аналітичну діяльність виключно для реалізації своїх повноважень, визначених законом. Частина 3 цієї статті закріплює повноваження на проведення інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної діяльності⁵³. Організація та здійснення інформаційно-аналітичної діяльності для реалізації повноважень поліції є завданням Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України. Згідно з Наказом Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354 «Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України», Департамент кримінального аналізу розробляє, впроваджує та застосовує нові методи та напрями здійснення кримінального аналізу, спрямовані на підвищення ефективності протидії злочинності⁵⁴.

ILP є сучасною моделлю управління поліцією, в якій функція аналізу є центральною в зусиллях поліцейського органу

---

⁵² LeCates R. Intelligence-led Policing: Changing the Face of Crime Prevention. *Police Chief Magazine. International Association of Chiefs of Police*. URL: <https://www.policechiefmagazine.org/changing-the-face-crime-prevention/> (дата звернення: 14.09.2023)

⁵³ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*, 2015, № 40–41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023).

⁵⁴ Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України. Наказ Національної поліції України від 29.12.2019, № 1354. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-kriminalnogo-analizu.html> (дата звернення: 03.03.2023)

щодо зменшення та запобігання злочинності⁵⁵. Таку позицію підтримує учений Д. Афонін, який визначає, що кримінальний аналіз є базисом моделі поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою ILP⁵⁶. Дійсно, кримінальний аналіз відіграє вирішальну роль у моделі поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (Intelligence-Led Policing, ILP). Ця роль полягає у тому, що особам, які наділені повноваженнями приймати рішення про використання людських та матеріальних ресурсів, доводиться аналітично опрацювати критично важливу інформацію, яка має додану складову (застосування аналітичного процесу до масиву даних дозволяє вилучати значення з таких даних), яка дає змогу прогнозувати та оцінювати загрози та приймати найбільш адекватні рішення щодо стабілізації криміногенної ситуації.

Доцільно також розмежувати поняття «аналіз інформації» та «розвідувальна аналітика». Учені С. Адамчук та А. Царук стверджують, що це зовсім різні речі. Аналіз означає розкладення інформації на певні елементи, та, як наслідок, з комплексної, багатофакторної інформації утворюються прості елементи, а ось «розвідувальна аналітика» є більш ширшим поняттям, яке передбачає вироблення аналітичного продукту, що має прогностичний характер та покликаний допомагати управлінцям приймати обґрунтовані рішення⁵⁷.

Використання даних та інформації з широкого кола джерел кримінальними аналітиками може допомогти правоохоронним органам встановити зв'язок між загальними схемами і тенденціями злочинної діяльності з метою запобігання серйозним інцидентам або забезпечення довгострокового розуміння загроз, з якими стикається правоохоронних орган

---

⁵⁵ Ratcliffe J. H. *Intelligence-led policing*. (1st ed.). Cullompton, UK: Willan Publishing. 2008. 288 p.

⁵⁶ Афонін Д. С. Деякі питання щодо визначення компетентностей кримінального аналітика в процесі імплементації ILP моделі в Україні. *Імплементація ILP моделі в Україні : матеріали круглого столу*, м. Одеса (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.) Одеса, 2023. С. 38–40.

⁵⁷ Адамчук С. В., Царук А. В. Імплементація євроінтеграційних підходів в інформаційно-аналітичну діяльність Державної прикордонної служби України. *Імплементація ILP моделі в Україні : матеріали круглого столу* (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.) Одеса, 2023. С. 43–44.

та громадськість. Кримінальні аналітики працюють із різноманітними джерелами даних і повинні мати можливість швидко й систематично синтезувати їх у дієву інформацію для своїх відомств. До кримінальних аналітиків висувається низка вимог – проходження фахової підготовки з питань пошуку та опрацювання інформації з різних джерел даних, особливостей застосування аналітичного процесу для побудови аналітичних висновків. Одним із найважливіших аспектів діяльності кримінальних аналітиків є те, що підготовлені ними аналітичні продукти в межах моделі ILP дозволяють діяти на випередження, опираючись на виявлені закономірності у кримінальному середовищі. Це не означає, що протидія поточному стану справ є менш значущим або менш необхідним, проте одним із ключових чинників успішної правоохоронної діяльності на основі розвідувальної аналітики є дії на випередження, а також здатність припиняти та стримувати злочинну діяльність, перш ніж вона переросте в серйозну загрозу. Другий ключовий аспект діяльності аналітиків полягає в налагодженні й підтриманні позитивних взаємовідносин із колегами, які також працюють у середовищі поліцейської діяльності на основі розвідувальних даних з інших країн. Кримінальні аналітики повинні бути основою для місцевої, регіональної та міждержавної інформаційної комунікації, щоб працювати разом. Важлива інформація не має бути поза увагою.

Після створення Департаменту кримінального аналізу у структурі Національної поліції відбулось об'єднання в єдиному підрозділі функцій кримінального аналізу та забезпечення формування і підтримки функціонування автоматизованої інформаційної системи оперативного призначення, що формується в процесі здійснення агентурної, оперативно-розшукової та аналітичної діяльності. Підставою такого об'єднання став наказ МВС від 02 липня 2020 року № 504⁵⁸. Таке об'єднання вважається етапом упровадження концепції поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ILP), з поступовим удосконаленням системи кримінального аналізу в діяльності Національної поліції.

---

⁵⁸ Наказ Міністерства внутрішніх справ від 02 липня 2020 року № 504.

Департамент продовжує розвивати концепцію поліцейської діяльності, керованої аналітикою (ILP), досліджувати та впроваджувати в роботу сучасні аналітичні інструменти та методи, покращувати організаційну та управлінську складову, брати участь у розробці та вдосконаленні відомчих інформаційних ресурсів⁵⁹.

За останні роки в результаті реформування правоохоронної системи України кримінальний аналіз набув розвитку та довів здатність бути ефективним інструментом у протидії кримінальним правопорушенням. Проте потрібно зазначити, що в Україні потенціал Intelligence-led Policing, ILP, зокрема кримінального аналізу, не застосовується повною мірою так, як, наприклад, у США або країнах Європейського Союзу, та залишається більш концептуальною моделлю, що розвивається. До того ж у країнах Європейського Союзу та США використання можливостей кримінального аналізу є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури чітко визначено та врегульовано у правовому відношенні⁶⁰.

Науковці О. Крутік, А. Треус та В. Головацький узагальнюють, що характерною ознакою ILP моделі є пріоритетне значення кримінального аналізу та інформаційно-аналітичного забезпечення, оскільки ці напрями діяльності трансформуються із категорії допоміжних інструментів боротьби із злочинністю в категорію основоположних заходів, які формують концепцію роботи правоохоронних органів та спеціальних служб, механізми протидії окремим протиправним проявам і злочинності загалом. Зазначена трансформація вимагає набуття персоналом підрозділів кримінального аналізу та інформаційно-аналітичного забезпечення нових

---

⁵⁹ Литвинов В. А., Козловська Т. А., Жерновий М. М., Овсянюк Д. І. Історія становлення підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) / редкол.: С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 113–116.

⁶⁰ Білоус Р. В. Кримінальний аналіз у протидії кримінальним правопорушенням. *Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 19 лют. 2020 р.). Київ : НАВС, 2020. 258 с.

знань і навиків. Водночас потрібно проводити реорганізацію організаційно-штатної структури підрозділів кримінального аналізу та інформаційно-аналітичного забезпечення⁶¹.

Отже, кримінальний аналіз під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) в сучасних умовах виконує головну роль та є надзвичайно важливим у контексті ефективності реалізації правоохоронної функції поліції в частині проактивної діяльності.

Подальший розвиток кримінального аналізу, зокрема шляхом використання інноваційних програмних продуктів, підготовка досвідчених кримінальних аналітиків та подальше інкорпорування кримінальної аналітичної функції у практику протидії злочинності забезпечать сталу стабілізацію криміногенної ситуації в Україні.

---

⁶¹ Крутік О. В., Треус А. С., Головацький В. Г. Кримінальний аналіз та інформаційно-аналітичне забезпечення, як елемент ILP моделі правоохоронної діяльності. *Імплементація ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 32.

2. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ПРОГНОЗІВ (Predictive Policing)

2.1. Історія, сутність та поняття моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing)

Варто зазначити, що у сучасній зарубіжній правоохоронній практиці протягом останніх десятиліть спостерігається стійка тенденція зміни акцентів у організації діяльності від реактивної форми реагування на прояви злочинності до проактивних, мета яких – забезпечити використання обмежених ресурсів з упереджувальною метою. Однією із сучасних моделей проактивної правоохоронної діяльності, що стрімко розвивається завдяки розвитку комп'ютерних технологій, є модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing). Хоча у правоохоронній практиці органів та підрозділів Національної поліції є певний набутий досвід проведення прогнозування, проте наукове дослідження сучасного зарубіжного досвіду у цій галузі може бути корисним для увідповіднення такого організаційного напрямку діяльності до найновіших практик прогнозування, яке використовується не лише як додатковий організаційних напрямків діяльності, а як самостійну модель побудови правоохоронної практики.

Концептуальними та науково-практичними аспектами функціонування проактивної моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) займалися зарубіжні вчені протягом останніх десяти років, зокрема: В. Перрі (W. Perry), К. Прайс (C. Price), С. Сміт (S. Smith), Дж. Голлівуд (J. Hollywood), В. Перрі (W. Perry), А. Фергюсон (A. Ferguson), Р. Рієнкс (R. Rienks), Т. Лай (T. Lau), Л. Беннетт-Мозес (L. Bennett Moses) та Дж. Чан (J. Chan). Вчені досліджували роль та напрями здійснення прогнозування як комплексного

напряму запобігання злочинності в діяльності правоохоронних органів. Вітчизняними вченими, які досліджували питання прогнозування в правоохоронній діяльності, є Н. Алексєєв, А. Бабенко, В. Вацлавович, О. Джужа, А. Закалюк, Ю. Орлов, В. Шкелебей, проте комплексного дослідження становлення, сутності та поняття прогнозування як самостійної проактивної моделі правоохоронної діяльності проведено не було¹.

Як зазначає вчений А. Мовчан, в умовах протидії організованих, транснаціональній злочинності особливої актуальності набуває вміння передбачити розвиток криміногенної ситуації, запобігти розвитку подій у небажаному напрямі. Зазначені чинники вимагають від правоохоронних органів застосування відповідних заходів, засобів і методів боротьби зі злочинністю, впровадження сучасних прийомів і форм інформаційно-аналітичної роботи².

На важливості такого напряму діяльності, як прогнозування, акцентовано і в Указі Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», де у розділі II п. 1.2. зазначено, що важливим напрямом реформування органів правопорядку є забезпечення подальшого розвитку системи органів правопорядку на основі застосування ризик-орієнтованих підходів, інформаційно-аналітичної діяльності, стратегічного менеджменту та прогнозування³.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає прогноз як передбачення на основі наявних даних напряму, характеру та особливостей розвитку й закінчення

---

¹ Федчак І. А. Історія, сутність та поняття моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (PREDICTIVE POLICING). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* : збірник наукових праць. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. Вип. 3. С. 141–147. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-3-18> (дата звернення: 14.10.2023)

² Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. С. 56.

³ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 рр. : Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733> (дата звернення: 02.06.2023)

явищ і процесів у природі й суспільстві, а прогнозування визначено як прогноз стану, розвитку і результату чого-небудь на основі існуючих даних; складання прогнозу⁴. Отож під поняттям прогнозування варто розуміти форму здійснення інформаційно-аналітичної роботи, яка полягає в аналізі зібраної інформації про події з минулого та сьогодення і перенесення таких знань на майбутні періоди (передбачення зі змінною мірою вірогідності).

У правоохоронній діяльності прогнозування є адміністративно-управлінською діяльністю керівництва правоохоронного органу, яка здійснюється на основі дослідження та розуміння стану оперативної обстановки, або криміногенної ситуації (їх аналізу). Здійснення аналізу стану справ у сфері протидії злочинності створює передумови для своєчасного виявлення закономірностей, проблем, тенденцій у злочинному середовищі та в організації боротьби зі злочинністю. Отримані у процесі аналізу знання проєктуються на майбутні періоди, що дає змогу діяти більш обґрунтовано, точно визначати перспективні проблеми і обирати найбільш оптимальні заходи і засоби їх розв'язання. Так, прогнозування є найбільш корисним під час ухвалення управлінських рішень про розподіл сил та засобів (ресурсів), які є у правоохоронного органу в обмеженому вигляді (дефіцитні правоохоронні ресурси).

Використання статистичного та геопросторового аналізу для прогнозування рівня злочинності існує вже десятки років. Однак останніми роками спостерігається актуалізація інтересу до аналітичних інструментів, які спираються на дуже великі масиви даних, для того, щоб робити прогнози на підтримку запобігання злочинам. З цією метою використовують інформаційні технології для збору, обслуговування та аналізу цих наборів даних.

Ці аналітичні засоби значною мірою розроблені для комерційного світу. Створені університетами та технологічними компаніями комп'ютерні програми є заснованими на моделях приватного сектора прогнозування поведінки споживачів.

---

⁴ Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 / уклад. та гол. ред. В. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. С. 1148.

Багато подібних відносин у правоохоронних органах можна дослідити за допомогою прогнозування. Поліцейські органи використовують комп'ютерний аналіз інформації про минулі злочини, місцеве середовище та інші відповідні дані для «прогнозування» та запобігання злочинам. Ідея полягає в тому, щоб покращити ситуаційну обізнаність на тактичному та стратегічному рівнях та розробити стратегії, що сприяють підвищенню ефективності та дієвості поліції. Усвідомлюючи та передбачаючи поведінку людей, поліція може виявляти та розробляти стратегії запобігання злочинній діяльності повторних злочинців проти повторних жертв. Ці методи також дозволяють відділам поліції працювати більш активно з обмеженими ресурсами⁵.

Робоче визначення, надане в 2010 році Дж. Морганом (J. Morgan), полягає в тому, що «правоохоронна діяльність, що ґрунтується на основі прогнозів, стосується будь-якої правоохоронної стратегії чи тактики, яка розробляє та використовує інформацію та розширений аналіз для інформування щодо перспективного запобігання злочинності»⁶.

Також діяльність на основі прогнозів визначається як «процес використання комп'ютерних моделей, що підтверджуються попередніми даними про злочини та навколишнє середовище, для передбачення ризиків злочинів і їх запобігання»⁷.

«Прогностична поліція» – це термін, що застосовується до низки аналітичних інструментів та правоохоронних практик. Що пов'язує їх між собою, то це заявлена здатність прогнозувати де і коли відбудеться наступний злочин або низка

---

⁵ Perry W. L., McInnis B., Price C., Smith S., Hollywood J. Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013. 155 p. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 08.06.2023)

⁶ Uchida C. A National Discussion on Predictive Policing: Defining Our Terms and Mapping Successful Implementation Strategies. U.S. Department of Justice. National Institute of Justice. NCJ 230404. 2010. URL: <https://www.ncjrs.gov/PDFFILES1/NIJ/GRANTS/230404.PDF> (дата звернення: 19.09.2023)

⁷ Hollywood J., Smith S., Price C., McInnis B., Perry W. Predictive policing: What it is, what it isn't, and where it can be useful. National Institute of Justice. Washington, DC: RAND. 2012. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/43212796/predictive-policing-what-it-is-what-it-isnt-and-where-it-can-be-useful> (дата звернення: 19.09.2023)

злочинів, в поєднанні зі змінами у прийнятті рішень правоохоронними органами, зокрема місцями розстановки офіцерів, з огляду на ці прогнози. Здебільшого аналітичний елемент включає готовий або адаптований програмний інструмент, який аналізує історичні дані про злочини (а іноді й інші дані) для прогнозування більшості кримінальних проявів, а також де, коли і ким буде здійснено злочин.

Намагання передбачити стан криміногенної ситуації у діяльності органів та підрозділів поліції можна простежити за результатами роботи Чиказької школи соціології щодо рецидиву умовно-дostroкового звільнення у 20-х роках минулого століття. До цього процесу були залучені фахівці в галузі соціології, які використовували дослідження для вироблення наукового підходу, що ґрунтується на пошуку та аналізі певних чинників, які корелюють із прогнозуванням майбутньої кримінальної події. Незабаром ця методика поширилася на різні частини правоохоронної системи, що призвело до створення інструментів прогнозування, таких як «Швидка оцінка ризику щодо рецидивізму сексуальних злочинів (RRASOR)» та «Посібник з оцінки ризику насильства (VRAG)»⁸.

У 2008 році начальник поліції В. Браттон (W. Bratton) з Департаменту поліції Лос-Анджелеса (LAPD) розпочав співпрацю з Бюро правосуддя (BJA) та Національним інститутом юстиції (NIJ) (США) з метою вивчення концепції передбачуваної поліції у запобіганні злочинам⁹.

Сьогодні програми попереджувальної поліції використовуються поліцейськими департаментами низки штатів США, таких як Каліфорнія, Вашингтон, Південна Кароліна, Арізона, Теннессі, Нью-Йорк та Іллінойс¹⁰. Програми діяльності

---

⁸ Ferguson A. G. Policing Predictive Policing. Washington University Law Review. 2017. Vol. 94, Issue 5. P. 1115–1194. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2765525#paper-citations-widget (дата звернення: 29.08.2023)

⁹ Perry W. L., McInnis B., Price C., Smith S., Hollywood J. Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013. 155 p. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 08.06.2023)

¹⁰ Friend Z. Predictive Policing: Using Technology to Reduce Crime. FBI Law Enforcement Bulletin. FBI Training Division. Federal Bureau of Investigation. 2018. URL: <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/predictive-policing-using-technology-to-reduce-crime> (дата звернення: 09.10.2023)

поліції на основі прогнозів поліції також були впроваджені у Великобританії та Європі, наприклад, у поліції округу Кент та Нідерландах¹¹.

Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) у сучасному виразі є поліцейською інновацією. Ця модель передбачає застосування різних кількісних методів для того, щоб заздалегідь ідентифікувати приблизний час, місце або осіб, які матимуть стосунок до злочину. І хоча не можна сказати, що модель є повністю новою, проте адаптація до потреб правоохоронної діяльності математичних алгоритмів прогнозування, використання сучасних систем штучного інтелекту дають змогу на практиці побачити конкретний результат¹².

Прогнозна модель діяльності поліції (Predictive Policing) як окрема модель проактивної діяльності поліції започаткована на першому симпозиумі Національного інституту юстиції з прогносної діяльності поліції, який відбувся в 2009 році в Лос-Анджелесі (США). Учасники зустрічі визначили багато напрямів потенційних застосувань передбачуваної поліції (діяльність поліції на основі прогнозів), але основним фактичним використанням моделі був опис часу та місця майбутніх інцидентів у моделі або серії злочинів. Наприклад, поліція в Річмонді, штат Вірджинія (США) використовувала методи передбачуваної роботи поліції для аналізу випадкових інцидентів з обстрілами. Застосовуючи цей аналіз для прогнозування, вони змогли передбачити час, місце та характер майбутніх інцидентів¹³.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) використовує дані про час, місця та характер минулих інцидентів, аби забезпечити розумін-

---

¹¹ Rienks R. Predictive Policing: Taking a Chance for a Safer Future. Politie Academie, Lectoraat Intelligence. 2015. 162 p. URL: https://issuu.com/rutgerrienks/docs/predictive_policing_rienks_uk (дата звернення: 07.10.2023)

¹² Богінський О. В. Роль і місце кримінальної розвідки в сучасних моделях стримування злочинності. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 12–17. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3081?show=full&locale-attribute=uk> (дата звернення: 20.07.2023)

¹³ Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#73> (дата звернення: 26.04.2023)

ня поліцейським керівникам того, де і в який час патрулі поліції повинні патрулювати або підтримувати свою присутність, з тим, щоб найкраще використовувати ресурси або мати найбільші шанси стримувати або запобігати майбутнім злочинам. Цей тип моделі правоохоронної діяльності виявляє закономірності у відомостях криміногенного характеру про злочини, щоб передбачити з певною мірою вірогідності тенденції (коли, де та яка може статися кримінальна подія, хто може бути до неї причетним, хто стане наступною жертвою тощо). Алгоритми прогнозування формуються на основі аналітичного опрацювання зафіксованих подій та факторів, які становлять великі обсяги установлених даних, що можна проаналізувати¹⁴.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) охоплює різноманітні статистичні методи в поєднанні з програмним забезпеченням для прогнозування можливих місць скоєння злочинів і порушення громадського порядку на основі інформації про попередні інциденти.

За допомогою комп'ютерного моделювання в криміналістиці прогнозується, що впровадження відповідних стратегій і заходів на основі аналізу даних про кримінальні правопорушення може призвести до зниження кількості правопорушень на визначеній території або серед конкретної соціальної групи. Цей прогноз базується на аналізі історичних даних з урахуванням соціальних та економічних факторів, що впливають на криміногенну обстановку, та із застосуванням сучасних методів аналізу даних. Очікується, що використання такого підходу дозволить виявляти та вирішувати проблемні питання у сфері правопорушень, сприяючи стабілізації ситуації та зниженню ризику вчинення злочинів¹⁵.

---

¹⁴ Lau T. Predictive Policing Explained. Attempts to forecast crime with algorithmic techniques could reinforce existing racial biases in the criminal justice system. Brennan Center for Justice. URL: <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/predictive-policing-explained> (дата звернення: 02.06.2023)

¹⁵ Yelaiev Y., Fedchak I., Senyk V., Tymchyshyn D. & Nazarenko P. Effectiveness of Forensic Computer Modeling for Predicting Wartime Crimes. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol. 16, No. 02, April–June 2024 (601–618). Pp. 612. DOI <https://doi.org/10.62271/pjc.16.2.601.618> (дата звернення: 11.04.2024)

Цю модель, яку часто називають «прогнозуванням злочинності», подібною мірою орієнтовано на використання прогресивних аналітичних методів як основи для запобігання злочинній діяльності¹⁶. Модель правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) – це проактивна поліцейська діяльність, яка використовує алгоритми прогнозування, засновані на поєднанні різних типів даних, щоб передбачити, де і коли може статися злочин, і визначити закономірності з-поміж минулих кримінальних інцидентів. Прогнозна поліція зазвичай зосереджується на геопросторовому прогнозуванні.

Багато поліцейських відділів, які застосовують прогностичні підходи до поліцейської діяльності, використовують комп'ютерне програмне забезпечення для створення карт передбачуваної злочинної діяльності.

Модель правоохоронної діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing) є «загальним терміном для будь-якого підходу до боротьби зі злочинністю, який включає залежність від інформаційних технологій (зазвичай даних картування злочинності та аналізу), теорії кримінології, алгоритмів прогнозування та використання цих даних для упереджувальної поліцейської діяльності.

Модель правоохоронної діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing) – це використання історичних даних для створення просторово-часового прогнозу зон злочинності або гарячих точок злочинності, які будуть основою для рішень щодо розподілу ресурсів поліції з розрахунком на те, що наявність офіцерів у запропонованому місці та в запропонований час стримуватиме або сприятиме виявленню злочинної діяльності¹⁷. Проте інколи прогнозні методи поліцейської

---

¹⁶ Jones G., Gwynn S. Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills. Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). CreateSpace Independent Publishing Platform. 2019. 27 p.

¹⁷ Ferguson A. G. Predictive policing and reasonable suspicion. *Emory Law Journal*. 2012. Vol. 62. Is. 259. P. 265. URL: <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=610126066081067002108084020099124031027087059053021075022004074123068081002086093106062099021118024016045069090007076083120127016091088002016107007006122120008116065053077056101121092124101114071077030101068093117071094068080119024116031120116087021124&EXT=pdf&INDEX=TRUE> (дата звернення: 22.09.2023)

діяльності також можуть бути зосереджені на передбаченні протиправної поведінки осіб, які можуть стати правопорушниками, або на передбаченні особи злочинців за допомогою регресійних та класифікаційних моделей, які включають фактори ризику, статистичне моделювання для зв'язування злочинів, а також комп'ютерні запити та аналіз розвідувальних та інших баз даних.

Застосування алгоритмів створює більш ефективний підхід, який пришвидшує процес прогнозування, оскільки він може швидко враховувати необмежену кількість змінних вхідних даних для проведення автоматизованого обчислення результату. Передбачення, які формує алгоритм дій під час прогнозування, повинні мати мету запобігання, яке, як правило, направляє поліцейського до передбачуваного часу та місця злочину¹⁸. Застосування автоматизованої (комп'ютеризованої) прогностичної поліцейської діяльності забезпечує більш точний та ефективний процес при прогнозуванні майбутніх можливих кримінальних проявів, оскільки для підтвердження рішень є дані, а не лише інстинктивне розуміння співробітниками поліції процесів, що відбуваються в злочинному середовищі. Завдяки тому, що поліція використовує прогностичну інформацію, вона може з певною мірою вірогідності передбачити розвиток подій і так більш ефективно розподіляти ресурси за часом та місцями та запобігати віктимізації¹⁹. Можна сказати про те, що модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) – будується на дослідження відомостей про ідентифіковані місця концентрації кримінальної активності (гарячі точки) та на ідентифікованих особах, які систематично повторюють вчинення злочинів (гарячі особи). Використання таких відомостей для проведення прогнозування розвитку подій у майбутньому є ефективним та перспективним підходом до зменшення злочинності та правопорушень. Проте, така модель не дає змоги передбачити всі кримінальні інциденти у майбутньому і не всі передбачені інциденти матимуть місце у майбутньому.

---

¹⁸ Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#73> (дата звернення: 26.04.2023)

¹⁹ Там само.

Прогнози про розвиток подій у майбутньому мають певну міру вірогідності, проте це не применшує значення моделі, оскільки дає змогу поліції підтримувати стан готовності і є ефективним, обґрунтованим інструментом націлювання зусиль та ресурсів для упереджу вальної, запобіжної діяльності.

Також варто зазначити, що правоохоронна діяльність на основі прогнозів не є готовим пакетом комп'ютерного програмного забезпечення, який можна просто придбати в розробників. І попри те, що модель правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) описується в ЗМІ як революційне нововведення, здатне «зупинити злочин до його початку»²⁰, у звіті корпорації RAND про впровадження технології прогнозованої (передбачуваної) діяльності поліції описується її роль більш скромними термінами: «методи прогнозування діяльності поліції не є кришталевою кулею: вони не можуть передбачити майбутнє. Ці методи можуть лише ідентифікувати людей та місця, де існує підвищений ризик злочинності ... найефективніші підходи до прогностичного підходу у діяльності поліції – це елементи більших проактивних стратегій, що створюють міцні відносини між відділами поліції та їх громадами для вирішення проблем злочинності»²¹.

Метою здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів є прогнозування того, де і коли відбуватимуться злочини в майбутньому²². Р. Ренікс (R. Rienks) зазначає, що здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів стосується використання математичної, прогнозової аналітики та інших аналітичних методів у діяльності правоохоронних органів для виявлення потенційної злочинної діяльності²³.

---

²⁰ Joel Rubin. Stopping crime before it starts. The Los Angeles Times. (AUG. 21, 2010) URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2010-aug-21-la-me-predictcrime-20100427-1-story.html> (дата звернення: 07.03.2023)

²¹ Predictive Policing. The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 03.03.2023)

²² Moses L. B., Chan J. Algorithmic prediction in policing: assumptions, evaluation, and accountability. *Policing and Society : International Journal of Research and Policy*. 2018. Vol. 28. Is. 7. P. 806–822. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/10439463.2016.1253695?needAccess=true> (дата звернення: 02.06.2023)

²³ Rienks R. Predictive Policing: Taking a Chance for a Safer Future. Politie Academie, Lectoraat Intelligence. 2015. 162 p. URL: https://issuu.com/rutgerrienks/docs/predictive_policing_rienks_uk (дата звернення: 07.10.2023)

Діяльність поліції на основі прогнозів – це застосування аналітичних методів, зокрема кількісних співробітниками підрозділів кримінального аналізу, для виявлення ймовірних цілей для втручання поліції та попередження злочинів або розкриття минулих злочинів шляхом статистичних прогнозів.

Окрім прогнозування злочинності, модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) передбачає активну реакцію на злочинність, метою якої є зміна результатів шляхом визначення «тактики / стратегії запобігання злочинності» та оцінки поліцейських програм²⁴.

Правоохоронна діяльність на основі прогнозів дає змогу не лише визначати, де в найближчому майбутньому може відбутися злочин, а й допомагає встановлювати потенційних правопорушників і жертв злочинів. Хоча такі методи, як визначення «гарячих зон» і моделювання зон із високим рівнем ризику, можуть сприяти визначенню потенційних злочинних дій у майбутньому, потенційних правопорушників можна встановлювати й за допомогою аналізу оперативних даних про діяльність банд або використання методів моделювання близьких рецидивів чи регресійного аналізу. Аспект визначення потенційних зловмисників передбачає формування умовиводів на основі звітів із даними про скоєні злочини та використання інструментів географічного «профайлінгу». Прогнозування віктимізації може включати детальний аналіз кримінального минулого відомих рецидивних злочинців і використання прогресивних методів збирання даних²⁵.

Поліція при прогнозуванні узагальнює дані з різних джерел (як дані про злочини в реальному часі, так і часто інші дані про злочини) і визначає закономірності в сукупному наборі даних. Потім поліція використовує ці моделі для передбачення, запобігання та ефективнішого реагування на майбутні

---

²⁴ Moses L. B., Chan J. Algorithmic prediction in policing: assumptions, evaluation, and accountability. *Policing and Society : International Journal of Research and Policy*. 2018. Vol. 28. Is. 7. P. 806–822. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/10439463.2016.1253695?needAccess=true> (дата звернення: 02.06.2023)

²⁵ Jones G., Gwynn S. Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills. Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). CreateSpace Independent Publishing Platform. 2019. P. 19.

злочини. Модель діяльності поліції збігається з діяльністю поліції в гарячих точках, але зазвичай відрізняється тим, що вона покладається на складну аналітику, яка використовується для прогнозування ймовірності злочинів у дуже конкретних параметрах простору та часу та для дуже конкретних видів злочинів.

Прогнозні методи можна використовувати для прогнозування поширеності злочинів за типами, прогнозування поведінки злочинців, визначення особи злочинців або прогнозування жертв злочинів. Для геопросторового прогнозування злочинної діяльності багато відділів поліції використовують комп'ютерне програмне забезпечення аби створити карти прогнозованої злочинної діяльності. Методи, що використовуються для виявлення ймовірних винних у минулих злочинах, використовують наявну інформацію про виявлені місця вчинення злочинів, щоб автоматично пов'язувати підозрюваних із конкретними злочинами. Методи прогнозування потенційних жертв злочинів визначають групи та осіб, які знаходяться в зоні ризику, наприклад тих, хто знаходиться поблизу місць ризику, осіб, яким загрожує віктимізація, та осіб, яким загрожує домашнє насильство.

Прогнозування – це лише половина роботи у процесі реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing), інша половина передбачає розроблення та застосування втручань у події, ймовірність виникнення яких передбачається.

Є низка компаній, які продають комерційне програмне забезпечення для прогнозування розвитку подій у діяльності поліції (наприклад, PredPol і HunchLab 2.0). Це програмне забезпечення вимагає доступу до даних про злочини (бази даних та системи інформаційно-аналітичного забезпечення) в реальному часі (а іноді й до інших даних, не пов'язаних з кримінальними проявами), які є геокодованими, надійними та придатними для аналітичних цілей. Програмне забезпечення також повинно мати відповідний алгоритм, який може створювати релевантні прогнози, коли це необхідно, які трактуються кримінальними аналітиками для співробітників оперативних підрозділів та органів досудового розслідування, а надто для керівного складу (осіб, наділених повноваженнями приймати

рішення про застосування сил та засобів для реалізації покладених на поліцію завдань). Крім програмного забезпечення, для впровадження поліцейської діяльності на основі прогнозування, необхідно набути досвіду оперативного прийняття рішень як діяти і тій чи іншій ситуації, виникнення якої спрогнозовано з більшою чи меншою мірою вірогідності. До найбільш повторювальних ситуацій, прогнози виникнення яких готуються найчастіше, необхідно напрацювати відповідну тактику, пристосовану до проблеми злочинності, яка дозволятиме нейтралізувати кримінальну активність з максимальним ефектом при застосуванні мінімум необхідних зусиль та ресурсів. Однак слід зазначити, що програмне забезпечення не є обов'язковим для отримання результатів, подібних до тих, що виробляються програмним забезпеченням. Маючи достатньо знань та за відповідних обставин, добре навчений кримінальний аналітик може готувати релевантні прогнози з мірама вірогідності, придатними для використання у роботі.

Ефективність здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) однозначно встановити важко, оскільки, щоб бути діяльною моделлю правоохоронної діяльності, вона може вимагати поєднання двох компонентів. Перший – це програмний алгоритм або режим прогнозування, який здатний робити припущення про майбутній ймовірний розвиток подій. По-друге, прогнозовані події повинні ініціювати оперативну реакцію на події, які ідентифікуються через застосування моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing)²⁶.

2.2. Види та методи здійснення правоохоронної діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing)

Проблематикою здійснення оперативно-розшукового та криміналістичного прогнозування у правоохоронній діяльності займались вітчизняні вчені, а саме: А. Бова, В. Василевич,

---

²⁶ Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#73> (дата звернення: 26.04.2023)

О. Джужа, І. Клименко, О. Косаревська, Ю. Крамаренко, А. Мовчан, Ю. Орлов, В. Ортинський та інші. Зарубіжними ученими, які вивчали досліджуваний напрям роботи правоохоронних органів як самостійної моделі правоохоронної діяльності (Predictive Policing), є Л. Беннет Мозес (L. Bennett Moses), Дж. Чан (J. Chan), А. Фергюсон (A. Ferguson), Дж. Голлівуд (J. Ollywood), Т. Лай (T. Lau), В. Маклніс (B. McInnis), В. Пеппі (W. Perry), С. Прайс (C. Price), Р. Рієнкс (R. Rienks), та С. Сміт (S. Smith). Проте комплексного висвітлення зарубіжного досвіду в частині видів та методів здійснення правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing), в Україні не було здійснено²⁷.

Учений Ю. Крамаренко констатує, що одним із напрямів діяльності, що дозволяє ефективно впливати на прояви злочинності, є прогнозування²⁸. Під час здійснення правоохоронної діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing) виокремлюють два види прогнозування – стратегічне та оперативно-тактичне прогнозування.

Стратегічне прогнозування спрямовується на визначення тенденцій та чинників, які формують середовище функціонування правоохоронного органу. Йдеться про тенденції та чинники, які впливають на розвиток криміногенної обстановки, на визначення напрямів застосування сил та засобів правоохоронних органів, на результати протидії злочинності та на стан рівня довіри населення до правоохоронних органів.

Стратегічне прогнозування – це формування мисленнєво-явних моделей, які мають пояснювати з певною мірою вірогідності майбутній розвиток подій. Під час стратегічного

---

²⁷ Федчак І. А. До питання організації здійснення прогнозування під час реалізації проактивної моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 2. С. 154–159. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.2/25> (дата звернення: 10.10.2023)

²⁸ Крамаренко Ю. М. Окремі аспекти здійснення прогнозування в діяльності правоохоронних органів. *Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (ДДУВС, 25.10.2019). URL: <http://er.dduvs.in.ua/jspui/bitstream/123456789/4804/1/33.pdf> (дата звернення: 13.06.2023)

прогнозування такої моделі складаються з таких аспектів правоохоронної діяльності:

- напрями розвитку оперативної обстановки або криміногенної ситуації у масштабі від найменшої адміністративно-територіальної одиниці до ситуації в межах країни;

- вплив соціально-економічних, демографічних, екологічних та інших чинників на майбутній стан поширення злочинності;

- перспективи виникнення нових видів злочинної діяльності та нових способів реалізації злочинних намірів по злочинах, які відбулись у минулому;

- напрямки руху кримінальної активності організованих кримінальних формувань, зокрема й тих, діяльність яких поширюється на кілька країн (транскордонна злочинність);

- тенденції розвитку криміногенної ситуації з огляду на контрзаходи, які будуть реалізовані для її стабілізації тощо.

Оперативно-тактичне прогнозування полягає у розробленні прогнозів варіантів розвитку криміногенної ситуації, які беруть до уваги під час підготовки контрзаходів для вирішення конкретних завдань протидії поширенню злочинності на території функціонування правоохоронного органу. Під час реалізації оперативно-тактичного прогнозування передбаченню підлягають:

- чинники, які зумовлюють умисел на вчинення неправної поведінки;

- чинники, що сприяють підготовці або вчиненню злочинів та правопорушень;

- ймовірна поведінка злочинців під час вчинення задумуваних злочинів;

- чинники, що сприяють ухиленню від відповідальності;

- форми і методи діяльності з виявлення та розкриття злочинів;

- заходи профілактики;

- заходи з розшуку безвісти зниклої особи, злочинця, який переховується від слідства і суду, відбування кримінальної відповідальності, встановлення особи невідомого трупа;

- прогнозування умов, за яких доведеться діяти співробітникам правоохоронних органів із нейтралізації кримінальної активності;

- можливі варіанти розвитку подій на різних етапах нейтралізації кримінальної активності;
- варіанти зашифрування заходів, застосування яких має негласний (конфіденційних) характер;
- варіанти зміни поведінки залежно від виникнення різних ситуацій тощо.

Головні особливості прогнозування полягають у такому:

- основна мета підготовки прогнозу – виявлення ймовірності настання якої-небудь кримінальної події, розрахунок можливих наслідків;
- під час прогнозування можлива підготовка кількох варіантів прогнозу, які іноді можуть навіть суперечити або заперечувати один одному;
- для підготовки прогнозів необхідним є використання методології прогнозної діяльності;
- результат прогнозу оформляється у вигляді приписів та рекомендацій, перевірка істинності яких здійснюється безпосередньо в процесі їх відпрацювання під час реалізації заходів протидії поширенню злочинності;
- процес діяльності із прогнозування має динамічний, безперервний та системний характер, оскільки фігуруючі в ньому об'єкти перебувають в перманентному русі, спрямованому в майбутнє²⁹.

У процесі прогнозування вирізняють три основних етапи:

- на першому етапі здійснюється різноаспектний аналіз об'єктів прогнозування, виділення їх ознак, найбільш значущих для проведених досліджень;
- другий етап передбачає формування вихідних гіпотез, основне призначення яких полягає у встановленні зв'язків між різними об'єктами; у поясненні причин їх виникнення; у реконструкції картини минулого й формуванні картини майбутнього;

---

²⁹ Бараненко Б. І., Бабічев Д. О., Криволапчук В. О., та інші. Психологія безпеки професійної діяльності в системі МВС України : навч.-практ. посіб. / за ред. Б. І. Бараненка, О. В. Шаповалова; МВС України, ДНДІ МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 200 с.

– на третьому етапі отримані внаслідок гіпотетичного дослідження дані інтерпретуються з використанням специфічних методів і засобів прогнозування³⁰.

Відтак з'являється відповідна система знань, що дає змогу визначати можливі наслідки настання будь-яких подій, явищ або описувати можливі шляхи та перспективи настання цих наслідків, передбачати майбутні характеристики досліджуваних об'єктів тощо. Потрібно зазначити, що перехід від гіпотези до прогнозу означає рух від абстрактного передбачення до конкретного. Отже, попередній етап прогностичних досліджень безпосередньо пов'язаний з побудовою гіпотези, тобто з діагностикою.

Вибір методу прогнозування залежить від низки чинників, з-поміж яких найважливішими є широта охоплення прогнозованого об'єкта, дальність прогнозу, його багатфакторність тощо. Багато залежить і від того, які фахівці, учені, практичні працівники залучаються до розроблення прогнозу і яка технічна база водночас використовується³¹.

Важливе значення для здійснення прогнозування під час реалізації моделі правоохоронної діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing) мають окремі загальнонаукові методи, як от: спостереження, опис, аналіз, синтез, індукція та дедукція, абстрагування, аналогія, порівняння, моделювання, експеримент тощо. Також слід зазначити, що методи прогнозування під час реалізації моделі правоохоронної діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing) поділяються на такі три загальні категорії:

1) методи прогнозування злочинів (це підходи, які використовуються, щоб прогнозувати види злочинів, місця та час із підвищеним ризиком прояву злочинності);

---

³⁰ Бараненко Б. І., Бабічев Д. О., Криволапчук В. О., та інші. Психологія безпеки професійної діяльності в системі МВС України : навч.-практ. посіб. / за ред. Б. І. Бараненка, О. В. Шаповалова; МВС України, ДНДІ МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 200 с.

³¹ Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. С. 132.

2) методи прогнозування правопорушників (це підходи, які використовуються для створення профілів осіб, які співпадають із ймовірними правопорушниками);

3) методи прогнозування жертв злочинів (зосереджуються на групах або, в деяких випадках, на конкретних особах, ймовірність стати жертвами злочинів у яких найвища)³².

Кожна категорія методів включає варіанти дій як для великих підрозділів, які обробляють великі обсяги складних криміногенних даних, так і для менших підрозділів, яким потрібні лише основні інструменти візуалізації невеликих обсягів геопросторових даних. Методи дослідження варіюються від базових евристичних прийомів до складних, передових математичних підрахунків.

Існує класифікація методів прогнозування, що використовуються під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing), за чотирма категоріями, а саме:

- класичні статистичні методи, що використовують такі процеси, як «регресія», аналіз даних, аналіз часових рядів;
- прості методи, такі як використання контрольних списків;
- складні комп'ютерні програми, які передбачають складні комп'ютерні алгоритми обробки великих обсягів даних;
- спеціально підібрані методи, які використовують сучасні методи для забезпечення візуалізації даних для підтримки прогностичного контролю.

Під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) використовують і прикладні методи прогнозування. До таких методів потрібно віднести:

- метод колективної експертної оцінки (метод Дельфі);
- метод складання сценаріїв (метод Жерардена);
- нормативні методи прогнозування (метод Г. Лінстауна);

---

³² Федчак І. А. До питання організації здійснення прогнозування під час реалізації проактивної моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive policing). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 2. С. 156. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.2/25> (дата звернення: 10.10.2023)

- метод мозкового штурму, який ще називають колективною генерацією ідей (метод Осборна);
- метод оцінки ризиків «HAZOR» тощо³³.

Зазначені методи використовуються під час стратегічного і оперативно-тактичного прогнозування.

Із розглянутими методами у прогнозуванні застосовують і методи математичного моделювання, наприклад, прогнозування процесів злочинності за допомогою штучних нейронних мереж, що становлять математичні моделі, основою яких є сучасні уявлення про будову мозку людини і здійснювані у ньому процеси обробки інформації³⁴.

Одним із найбільш часто використовуваних інструментів підготовки прогнозів є PredPol. PredPol, Inc – це компанія, що здійснює діяльність з передбачення злочинів за допомогою прогнозової аналітики. Починаючи з 2020 року, алгоритм PredPol є найбільш вживаним алгоритмом моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів у поліції США. Відділам поліції, які використовують PredPol, видаються роздруківки карт юрисдикції, на яких позначають райони, де передбачається, що злочин може бути скоєний протягом найближчого дня³⁵. Використовуючи для прогнозування лише три типи даних – тип злочину, дата / час злочину та місце злочину технологія PredPol допомагає правоохоронним органам значно зменшити рівень злочинності в юрисдикціях усіх видів та розмірів, як у США, так і за кордоном³⁶.

Методи прогнозування зазвичай одночасно спрямовані на вирішення і стратегічних, і тактичних завдань боротьби зі злочинністю. Майже всі методи ґрунтуються на кримінологічному або криміналістичному прогнозуванні.

---

³³ Цільмак О. М., Користін О. Є., Заєць О. М. та інші. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. С. 159.

³⁴ Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. С. 58.

³⁵ Geolitica. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Geolitica> (дата звернення: 06.10.2023)

³⁶ Predpol. Proven Crime Reduction Results. URL: <https://www.predpol.com/schedule-a-demo> (дата звернення: 07.03.2023)

Модель правоохоронної діяльності на основі прогнозів – це не «кришталева куля»: передбачити майбутнє неможливо. Проте, можна ідентифікувати людей та місця з підвищеним ризиком протиправних проявів.

Цінність прогнозів моделі правоохоронної діяльності (Predictive Policing) полягає також і в тому, що вони використовуються під час визначення ймовірності виникнення ризиків та оцінки рівня їх впливу на стан криміногенної ситуації, що має важливе значення для обґрунтування розподілу ресурсів та прийняття рішень щодо вирішення проблем³⁷.

Ідентифікація та оцінка ризиків та загроз дозволяє будувати роботу з управління цими ризиками та загрозами. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» (пп. 8 п. 1 ст. 2) зміст діяльності з управління ризиками визначає як розроблення на основі оцінювання ризиків та реалізація управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію таких ризиків, а також на підвищення спроможності державних інституцій щодо нейтралізації загроз економічній безпеці³⁸.

Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів значною мірою залежить від точних і надійних статистичних даних. Тому в разі застосування моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів надзвичайно важливо переконатися в тому, що персонал поліції твердо впевнений у надійності своїх систем даних. Це можна з'ясувати за допомогою:

- 1) залучення належно підготовлених аналітиків із глибоким розумінням переваг і недоліків відомчих даних;
- 2) проведення систематичних перевірок даних на предмет їх точності, узгодженості та достовірності;
- 3) аналізу прогнозних результатів на предмет їх обґрунтованості та логічності – інакше кажучи, повинна бути підтверджена інформація щодо зроблених прогнозів, включаючи

---

³⁷ Predictive Policing. The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 03.03.2023)

³⁸ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021 № 23. Ст. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#n481> (дата звернення: 03.03.2023)

дані про місця, привабливі для злочинності; звіти про осіб у певному районі, які становлять інтерес для поліції; звіти про недавні опитування на місцях; дані щодо місць скоєння й описи злочинів, скоєних нещодавно.

Варто зазначити, що в Україні діяльності щодо прогнозування у правоохоронній діяльності приділяється особлива увага. Так, з метою організації інформаційно-аналітичної підтримки поліції видано Наказ МВС України № 676 від 03.08.2017 «Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»³⁹. Система «Інформаційний портал Національної поліції України є частиною єдиної інформаційної системи МВС (ЄІС МВС)⁴⁰. Складовою Єдиної інформаційної системи МВС є автоматизована система аналітичного забезпечення та оперативного інформування (ГІС). ГІС МВС – це сукупність технічних, програмно-лінгвістичних та організаційно-правових засобів, включаючи телекомунікаційні канали, Інтернет і мобільний зв'язок, а також автоматизовані системи управління даними, які використовуються для збору, формування, обробки, передачі або прийому інформації про стан громадської безпеки, суспільно-політичних, економічних процесів та її подальше відображення на вебпорталі у вигляді геоінформаційної системи із розподіленим доступом користувачів. Метою впровадження ГІС МВС є підвищення ефективності управління та прогнозування стану громадської безпеки шляхом автоматизації процесів отримання та обробки адміністративних та оперативних даних з метою створення поточної та прогнозованої аналітики, оперативного інформування керівництва МВС і громадськості про стан публічної безпеки та виконання владних повноважень органів системи МВС,

---

³⁹ Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ МВС України від 03.08.2017 № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17> (дата звернення: 10.03.2023)

⁴⁰ Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему МВС та переліку її пріоритетних інформаційних ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018, № 1024. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp181024> (дата звернення: 12.10.2023)

інформування про надзвичайну подію в режимі real-time суб'єктів, залучених до відповідного реагування⁴¹.

Як було зазначено, підготовка «прогнозів» – це лише половина моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing). Друга половина – підготовка втручань у прогнозований розвиток подій з метою запобігти ймовірним кримінальним проявам, і у підсумку досягти зменшення поширення злочинної діяльності⁴².

2.3. Цикли (етапи) процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing)

Основою процесу поліцейської діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів, є чотириетапний цикл, як показано на рисунку далі.

Модель діяльності поліції на основі прогнозів – це «не принципово передбачення, пов'язані зі злочинністю», а реалізація бізнес-процесу, який керується передбаченням, який складається з циклу з чотирьох заходів та пунктів ухвалення рішень:

- 1) збір даних;
- 2) аналіз даних;
- 3) поліцейські операції;
- 4) відповідь (розробка заходів реагування) та повернення до збору даних⁴³.

На кожному етапі циклу робиться вибір стосовно, наприклад, типів даних, які потрібно збирати, тривалості та частоти

---

⁴¹ Вишня В. Б., Ісмайлов К. Ю., Краснобрижний І. В., Прокопов С. О., Рижков Е. В. Інформаційні технології : підруч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 21.

⁴² Predictive Policing Forecasting Crime for Law Enforcement. Research Brief. RAND Corporation. 6 p. URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_briefs/RB9700/RB9735/RAND_RB9735.pdf (дата звернення: 29.08.2023)

⁴³ Федчак І. А. Цикли (етапи) процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive policing). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. Запоріжжя, 2023. № 6. Запорізький національний університет. С. 563. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/129> (дата звернення: 14.10.2023)

збору та оновлення даних, типів аналітичних інструментів, які слід використовувати, залежних змінних, на яких потрібно зосередитись, типів поліцейських операцій з втручань, як і коли оцінювати успіх втручань та які зміни у втручання необхідно вводити після оцінки. Цей вибір може бути прийнятний і здійснений різними способами за низки організаційних умов, беручи до уваги персонал, ресурси, інституційну підтримку та технічну експертизу⁴⁴.

Перші два кроки передбачають збір та аналіз даних про злочини, події (інциденти) та злочинців, щоб готувати на їх основі аналітичні прогнози. Дані, що отримують з різних джерел, потрібно уніфікувати (злити) до певної форми. Однак спроби об'єднати ці дані далеко не прості.

Третій крок – проведення операцій поліції з втручання у передбачувану (прогнозовану) майбутню злочинну активність, або надання допомоги для розкриття минулих злочинів на основі прогнозів. Тип втручання буде залежати від ситуації та специфіки роботи підрозділу, якому доручено реалізувати таке втручання.

Розрізняють три широкі типи втручань – від найпростіших до найскладніших: загальне втручання (збільшення ресурсів), конкретне втручання у злочинну діяльність та специфічне або проблемно-орієнтоване втручання (щодо специфіки конкретних проблем).

Для більш складних втручань потрібно більше ресурсів, проте вони краще адаптовані до реальних проблем злочинності, – отже кращими будуть і результати. Співробітники поліції, які реалізують втручання (незалежно від типу втручання), потребують інформації для його успішного виконання. Отож ситуаційна обізнаність з-поміж персоналу є найважливішою частиною будь-якого плану втручання.

В ідеалі ці втручання дадуть можливість зменшити рівень поширення злочинної діяльності, або можуть сприяти у розкритті злочинів, – четвертий крок. Співробітники поліції,

---

⁴⁴ Perry W. L., McInnis B., Price C., Smith S., Hollywood J. Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013. 155 p. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 08.06.2023)

які здійснювали втручання, повинні оцінити наслідки, щоб перевірити, чи не існує видимих проблем, які слід усунути.

Підрозділам поліції також потрібно простежувати довгострокові дії шляхом вивчення зібраних даних, проведення додаткових аналізів та, за потреби, модифікації операцій, і цикл повторюється⁴⁵.

Концептуально модель здійснення правоохоронної діяльності поліцією на основі прогнозів пов'язана із низкою інших підходів до організації діяльності правоохоронних органів, зокрема й моделлю діяльності поліції, керовану розвідувальною аналітикою (ILP), модель діяльності поліції, керовану даними (Data-Driven Policing/DDACTS), моделлю правоохоронної діяльності, орієнтовану на певну проблематику. (Problem-Oriented Policing/POP), моделлю діяльності поліції у «гарячих точках» тощо.

Основною відмінністю моделі діяльності поліції на основі прогнозів є чітке орієнтування на прогнозування майбутнього розвитку криміногенної ситуації. Незважаючи на відмінності та спільні риси, усі ці моделі правоохоронної діяльності, які реалізуються у поліції, є частиною широкого руху в напрямі розвитку та осучаснення поліцейських стратегій, тактик та організації діяльності на основі більш широкого залучення аналітично опрацьованих даних у їх діяльність.

Першим етапом процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing), є збір даних (рис. 2.1).

Дані про злочини, причетних до їх вчинення осіб, про місце і час вчинення злочинів, про осіб, стосовно яких вчинено злочинні дії, введені в програмне забезпечення для проведення інтелектуального аналізу, не обов'язково є точним і повним відображенням криміногенної ситуації. Ці дані обов'язково обмежуються тим, що саме громадяни вважають за потрібне повідомляти поліції, та тим, що безпосередньо виявляють самі

---

⁴⁵ Perry W. L., McInnis B., Price C., Smith S., Hollywood J. Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013. P. 18. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 08.06.2023)

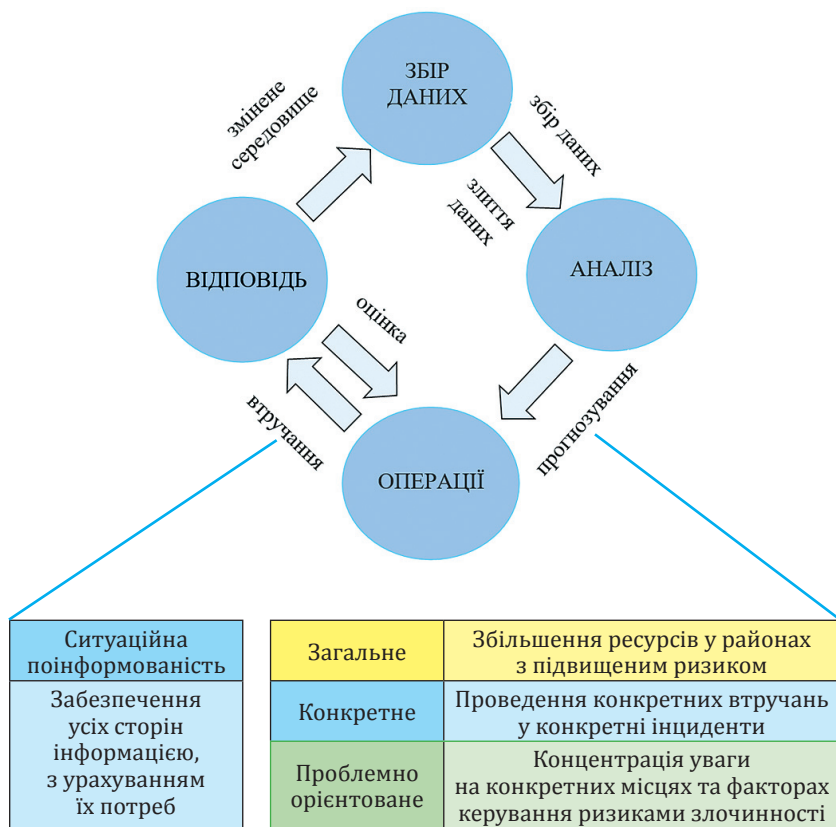

Рис. 2.1. Цикли (етапи) процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing)

правоохоронці. Крім того, що неможливо зафіксувати кожен скоєний «злочин», але й дані, які фіксуються, не завжди будуть класифіковані як точні, або як такі, що отримані з достовірних джерел. Проблема актуалізується, коли в аналізі поєднуються набори даних з кількох джерел, оскільки аналогічно описані класифікації можуть мати різне значення у різних організаціях. В Україні для вирішення цього завдання Постановою Кабінету Міністрів України (від 14.11.2018 р. № 1024) прийнято Положення «Про єдину інформаційну систему Міністерства

внутрішніх справ»⁴⁶, де визначено структуру, загальні засади функціонування єдиної інформаційної системи МВС, врегульовано порядок її формування та використання. Так, однією із функцій цієї інформаційної системи є систематизація та узагальнення інформації, перетворення її до формату, придатного для проведення подальшого аналізу та забезпечення роботи автоматизованих підсистем підтримки прийняття рішень, сигнальних та контрольних сервісів⁴⁷.

Практика діяльності поліції на основі прогнозів впливає на зібрані дані. Присутність більшої кількості поліцейських у певному районі може стимулювати реєстрацію злочинів у цьому районі. Відповідно, прогнози можуть підтверджувати самі себе. Цей цикл зворотного зв'язку продовжується самотійно, що потенційно може призвести до стабільності злочинів, місць та осіб, які контролюються поліцією, незважаючи на потенційні зміни у фактично вчинених злочинах. Отже, точність алгоритму прогнозування потрібно вимірювати незалежно від оцінки впливу цього алгоритму (що вимагає змін до практики діяльності поліції)⁴⁸.

Інформаційно-аналітичні служби організації постійно знаходяться в протиріччі між кількістю і якістю інформації. З одного боку, є постійний надлишок інформації, який неможливо ні переглянути, ні засвоїти, ні проаналізувати. З іншого – інформації, необхідної і достатньої для прогнозу або генерації варіантів керуючого рішення, завжди не вистачає. Тому інформаційні джерела повинні відповідати визначеним вимогам і критеріям якості. Такими критеріями є повнота, актуальність, вірогідність, доступність інформації.

---

⁴⁶ Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему МВС та переліку її пріоритетних інформаційних ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 № 1024. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kr181024> (дата звернення: 12.10.2023).

⁴⁷ Виганяйло С. М. Інформаційне забезпечення професійної діяльності : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2021. С. 13.

⁴⁸ Lyria Bennett Moses and Janet Chan. Algorithmic prediction in policing: assumptions, evaluation, and accountability. *Policing and Society*. An International Journal of Research and Policy. URL: <https://doi.org/10.1080/10439463.2016.1253695> (дата звернення: 08.06.2023)

Другим етапом процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing), є аналіз даних.

Правоохоронні органи використовують аналітичну підтримку для прийняття виважених і обґрунтованих рішень та поліпшення результатів роботи. Застосування аналізу даних дає можливість прийняття більш цілеспрямованих рішень, що ґрунтуються на надійній і достовірній інформації, здобутій завдяки інформаційно-аналітичному забезпеченню правоохоронної діяльності, включаючи вибір управлінських рішень.

Будь-яка проекція кримінальних подій з минулого на майбутні періоди передбачає наявність певного рівня повторюваності. Таке твердження має право на існування і є частково обґрунтованим, проте усе залежить від контексту, в якому проявляється та чи інша кримінальна подія. Така повторюваність більшою мірою характерна окремим видом злочинів (наприклад, крадіжки зі зломом, незаконні заволодіння транспортними засобами тощо), для інших (наприклад, викрадення людей), така повторюваність спостерігається у значно меншому виразі. На ступінь повторюваності можуть впливати різні зміни, наприклад, у державній політиці, соціальні та культурні зміни та багато іншого⁴⁹. Окрім того, серії або повторення кримінальних інцидентів, що систематично повторюється, існують у вкрай обмеженому прояві.

Будь-який аналітичний інструмент, який застосовується до криміногенних даних, буде зосереджений на обмеженому, хай навіть і великому наборі змінних даних. У випадку з поліцейською діяльністю, що формується на основі прогнозів, змінні залежатимуть від інформації про кримінальну активність, яка регулярно збирається і яка, своєю чергою, залежить від наявних полів для введення у базах даних та системи інформаційно-аналітичного забезпечення того, що саме відомо про цей інцидент. Деякі змінні залишаються поза увагою, оскільки заздалегідь не було відомо, що вони можуть мати значення для здійснення прогнозування. Проте і не всі змінні,

---

⁴⁹ Chan J., Moses B. Is big data challenging criminology? *Theoretical Criminology*. 2016. Vol. 20, Issue 1. P. 21–39. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1362480615586614> (дата звернення: 08.06.2023)

які вважаються релевантними у кримінологічній теорії, є необхідними для підготовки висновків з наявних даних у формі прогнозів про майбутній можливий розвиток подій. Як наслідок, наявність відповідних змінних прямо впливає на точність прогнозів. Отож вибір наборів даних та змінних є вирішальним для максимізації точності прогнозування. Однак, прогнози з наявних даних можуть бути корисними, навіть якщо вони не є абсолютно точними. І в цьому теж є неочевидна важлива цінність прогнозів розвитку криміногенної ситуації.

Також варто зазначити, що більшість комп'ютерних програм для прогнозування фокусуються на *місцях*, а не на *людях*. Зосередження на місцезнаходженні не є новим, і є схожим на техніки визначення «гарячих точок» (Hot Spots) – зосередження (концентрація) активності поліції у місцях з високим рівнем минулих показників злочинності. Припущення, що місце є важливою змінною у прогнозуванні злочинів, може бути обґрунтованим і підтверджується різноманітними емпіричними висновками, однак орієнтація на місцезнаходження не однаково підходить для всіх видів кримінальних проявів. Тож підхід, що фокусується на місці, як запобігання в практиці діяльності поліції на основі прогнозів ризикує зосередитись лише на певних категоріях злочинів. Ці обмеження не заперечують корисність моделі поліцейської діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) у тих справах, для яких вона, ймовірно, буде ефективною, однак, у міру перенаправлення ресурсів поліцейської діяльності на такі справи, вона, тим не менше, може мати негативний вплив для запобігання іншим категоріям злочинів загалом.

Аналітичне дослідження повинне мати максимальний результат, це значить, що витрати на його проведення повинні бути мінімальними при оптимальній глибині аналізу і його комплексності. З цією метою при проведенні аналізу потрібно максимально використовувати передові методики, засоби, що полегшують роботу кримінального аналітика. Це, насамперед, раціональні методи збору і збереження даних, впровадження в практику аналізу комп'ютерних-аналітичних програм тощо.

Визначальну роль у забезпеченні ефективності аналізу і прийнятих на основі його управлінських рішень мають склад, зміст і якість прийнятої для аналізу інформації.

Третім етапом процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing), є поліцейські операції.

Комплексний підхід до протидії злочинності передбачає не лише застосування загальних втручань, таких як концентрація ресурсів поліції, а й конкретних, специфічних заходів. Більшість заходів реагування поліції, що здійснюється на основі прогнозів, передбачають єдину відповідь на підготовлені прогнози, а саме – зміни у розгортанні (присутності) сил та засобів поліції, щоб зосередитись на місцях, де існує більший ризик майбутньої кримінальної активності, головним чином, мобілізації поліцейських патрулів. Водночас поза увагою поліції залишаються такі важливі чинники поширення кримінальної активності, як причини, які зумовлюють кримінальну активність, та умови, що їй сприяють. З огляду на те, що модель діяльності поліції на основі прогнозів є проактивною, ідентифікація причин та умов і розроблення заходів з їх нейтралізації мають під час її реалізації вирішальне значення.

Можливість розрахувати (точно чи приблизно) геопросторовий розподіл майбутньої кримінальної активності сама собою змінює контекст, в якому формулюються стратегії застосування ресурсів для реалізації завдань поліції. Заходи реагування поліції, які застосовуються до ідентифікованих «гарячих точок», не є спеціально розробленими стратегіями вирішення або усунення проблеми на довготривалі періоди. Якщо основна увага приділяється розгортанню сил поліції як основної реакції, навіть певне, хай і відчутне зниження рівня злочинності не означає, що було здійснено найбільш ефективне втручання. Основна причина в тому, що таке втручання не буде мати тривалий ефект.

Однією з проблем реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) є потенційна ймовірність порушення права на приватне життя та захист персональних даних громадян у процесі обміну та аналізу інформації, яка потрібна для проведення прогнозування. Захист персональних даних та його вдосконалення є не просто обов'язком держави і предметом державно-правового регулювання, але повинні розглядатися в поєднанні зі захистом прав та свобод людини, зокрема й захистом

права на повагу до приватного життя. Крім того, створення дієвої системи захисту персональних даних належить до міжнародних зобов'язань України, в тому числі пов'язаних із європейською інтеграцією нашої держави. Зокрема, саме від виконання цього зобов'язання значною мірою залежать євроінтеграційні прагнення української держави⁵⁰. Тому, важливим є врахування обмежень щодо опрацювання відомостей, які є персональними, та які захищаються чинним законодавством⁵¹, а також розроблення механізмів моніторингу дотримання прав громадян під час збору та опрацювання відомостей персонального характеру під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів.

Варто зазначити, що навіть ідеальні прогнози корисні лише тією мірою, якою вони впливають (змінюють) на поліцейську практику. Чимало залежатиме від рівня довіри, яку виявлятимуть керівники поліції до тих прогнозів, що їм доводитимуть. Іноді співробітники поліції мають знання, не охоплені накопиченими в обліках та системах інформаційно-аналітичного забезпечення даними (наприклад, там, де вони знають, що дані, які вони самі вводять в систему, є недосконалими або неповними, або наявні дані ними з різних причин не обліковані) і, отже, можуть бути менш схильні довіряти аналітичним прогнозам.

Загалом, інтерес та ентузіазм з-поміж залученого до реалізації моделі правоохоронної діяльності особового складу розглядається як важлива характеристика, яка може збільшити ймовірність досягнення очікуваного результату під час реалізації поліцейських операцій як відповідь на аналітичні прогнози. Із готовністю прийняти прогнози має існувати готовність і здатність діяти ефективно. Отож прогнози, що виражаються у вигляді ідентифікованих «гарячих точок», повинні бути сформульовані так, щоб максимально конкретизовано описувати криміногенні місця, що дозволить визначити заходи

---

⁵⁰ Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти : науково-практичний посібник. Київ : К.І.С., 2015. С. 4.

⁵¹ Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2010. № 34. Ст. 481. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 16.03.2023)

ефективного патрулювання (час появи, тривалість перебування та кількість співробітників, які мають перекрити територію). Подібним способом «гарячі списки» осіб, схильних до злочинів, не повинні бути надто розмитими.

Варто підсумувати висновками, що сформулювали вчені О. Додонов, В. Пуцягін, В. Валетчик. Вони констатують, що ефективну інформаційно-аналітичну підтримку прийняття управлінських рішень в інтересах стійкого розвитку організації здатні забезпечити системи автоматизації аналітичної і прогнозної діяльності фахівців організації, що організують процеси збору, збереження й обробки інформації⁵².

Четвертим етапом процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive Policing), є кримінальна реакція.

Існують достовірні емпіричні докази того, що використання концентрації сил поліції в «гарячих точках» може призвести до зниження рівня злочинності. Результати наукового дослідження, проведеного А. Брагою (A. Braga), А. Папахрістом (A. Papachristos) та Д. Хюро (D. Hureau), свідчать про те, що поліцейська робота в «гарячих точках» призводить до незначного, але вартого уваги скорочення злочинності, і ці переваги боротьби зі злочинністю поширюються і на території, що знаходяться безпосередньо навколо цільових «гарячих точок» злочинності⁵³.

Однак існують відмінності у величині середнього ефекту залежно від виду злочину та характеру втручання поліції. Проте навіть незначне зниження рівня злочинності у великому місті може принести «значні соціальні вигоди», такі як зменшення витрат поліції на підтримання криміногенної ситуації на належному рівні. Включення у повсякденну роботу поліції підходів, що ґрунтуються на аналітичному опрацюванні

---

⁵² Додонов О. Г., Пуцягін В. Г., Валетчик В. О. Експертні системи та підтримка прийняття рішень. Інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*. 2005, Т. 7. № 2. С. 93.

⁵³ Braga A. A., Papachristos A. V., Hureau D. M. The effects of hot spots policing on crime: An updated systematic review and meta-analysis. *Justice Quarterly*. 2012. Vol. 31. Is. 4. P. 633–663. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07418825.2012.673632> (дата звернення: 11.09.2023)

даних, передбачають, що поширення злочинності може бути зменшено через змінену поліцейську практику, найчастіше – шляхом змін у дислокації сил поліції. На більш широкому рівні можна стверджувати, що аналітичне скерування діяльності поліції дійсно чинить певний позитивний вплив на обмеження прояву окремих видів кримінальної активності, хоча це не має вирішального значення, проте орієнтація на аналітично здобуту інформацію завжди доречна.

Л. Баннт Мосес (L. Bennett Moses) та Дж. Чан (J. Chan), наголошують, що важливе організаційне і правове значення мають також такі три аспекти, дотичні до реалізації моделі Predictive Policing:

- 1) розроблення системи незалежних оцінок ефективності прогнозів та наслідків реагування на них;
- 2) питання підзвітності в роботі поліції;
- 3) необхідність розроблення механізму забезпечення прозорості для пояснення дій та рішень (поведінки) поліції⁵⁴.

Як висновок зазначимо, що модель діяльності поліції, що ґрунтується на основі прогнозів (Predictive Policing) формує інструментарій, застосування якого може сприяти позитивному ситуативному впливу (підвищення ефективності та результативності дій органів та підрозділів поліції) на стан криміногенної ситуації як на поточний час, так і у перспективі.

Ефективне та відповідальне застосування циклу (етапів) процесу правоохоронної діяльності на основі прогнозів дає змогу вивести діяльність з прогнозування на новий рівень, і якщо знання, отримані під час діяльності з прогнозування, призведуть до бодай часткового обмеження поширення злочинної активності, то і такі результати слід вважати позитивними. На нашу думку, зарубіжні напрацювання в частині організації діяльності правоохоронних органів на основі прогнозів, зокрема в частині опису етапів їх застосування є суттєвим резервом підвищення ефективності упереджувальної (запобіжної) правоохоронної діяльності. Проблемним питанням,

---

⁵⁴ Algorithmic prediction in policing: assumptions, evaluation, and accountability / Lyria Bennett et al. Policing and Society : International Journal of Research and Policy. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10439463.2016.1253695> (дата звернення: 02.06.2023)

яке потребує відповідального підходу до його вирішення, є збір, обробка та накопичення інформації, яка використовується для підготовки прогнозів, яка може несвідомо націлювати зусилля правоохоронних органів на окремі категорії людей, як-от особи, які зловживають алкогольними напоями, наркозалежні, особи, які раніше притягувались до кримінальної відповідальності тощо. Означені аспекти потребують додаткових наукових досліджень, за результатами проведення яких слід підготувати рекомендації про те, як цих проблем уникнути⁵⁵.

2.4. Щодо ефективності моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing)

Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) межує з низкою проблем, які впливають на її ефективність. До таких проблем слід віднести високу вартість організації та підтримки інфраструктури моделі діяльності поліції на основі прогнозів (Predictive Policing), що може призвести до її обмеженого використання. Як зазначають Е. Рижков та Я. Дзех проблемою, яка потребує вирішення під час функціонування підрозділів інформаційно-аналітичної підтримки є осучаснення матеріально-технічної бази та належне фінансування для придбання техніки та ліцензійного програмного забезпечення⁵⁶.

---

⁵⁵ Федчак І. А. Цикли (етапи) процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive policing). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. Запоріжжя, 2023. № 6. Запорізький національний університет. С. 565. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/129> (дата звернення: 14.10.2023)

⁵⁶ Рижков Е. В., Дзех Я. С. Проблемні питання інформаційно-аналітичного забезпечення в системі органів Національної поліції та проблемні питання щодо захисту інформації під час виконання службових обов'язків. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання* : зб. наук. статей за мат. доп. Всеукр. наук-практ. конф. (м. Львів, 21 груд. 2018 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 83.

Інша комплексна проблема, яка впливає на функцію прогнозування у діяльності поліції є те, що ця проактивна модель покладається на аналіз, що проводиться шляхом усвідомленого опрацювання кримінальними аналітиками, зокрема й з використанням комп'ютерного програмного забезпечення, наявних вхідних даних для ідентифікації шаблонів, тенденцій, закономірностей тощо. Насамперед якість прогнозів на пряму буде залежати від точності даних, які містяться у системах інформаційно-аналітичного забезпечення та базах даних поліції та інших базах даних, які використовують співробітники правоохоронних органів. Також вирішальне значення буде мати вміння кримінальними аналітикам трактувати наявні дані та формувати з них релевантні прогнози про розвиток подій у майбутньому, яким має бути властива висока міра вірогідності. Як перша складова (якість, точність та повнота даних), так і друга складова проблеми (трактування та підготовка прогнозів) може призвести до упереджених результатів (об'єктом посиленої роботи поліції можуть стати окремі (наприклад, незабезпечені прошарки суспільства). Дані, які вводяться в розрахункові алгоритми для підготовки прогнозів, щоб передбачити, де відбуватимуться злочини або хто, ймовірно, вчинить злочинну діяльність, є інформацією про миттєвий зафіксований розвиток подій. Наприклад, до уваги беруть відомості про затримання, арешти, або ув'язнення, місця прояву злочинів чи правопорушень, місць проживання порушників, рівня освіти, участі в організованих формах злочинної діяльності, повідомлень до поліції, що серед інших характеристик, може створювати прогнози, які скерують надмірну увагу поліції до окремих прошарків суспільства, що спричинить певну упередженість.

Також потрібно зазначити, що у практиці діяльності поліції різних країн світу існує тенденція маніпуляції з відомостями, які підлягають реєстрації, що у підсумку призведе до помилкових та неточних прогнозів.

Водночас, на нашу думку, модель роботи поліції на основі прогнозів потрібно сприймати як додаткову спроможність, а вміле її застосування може якісно позитивно вплинути на результативність застосування обмежених ресурсів

(сил та засобів) поліції для успішної реалізації своєї місії із запобігання поширення злочинності⁵⁷.

2.5. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing)

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) не може існувати та еволюціонувати без кримінальної аналітичної діяльності, оскільки основою для формування релевантних прогнозів про поширення кримінальної активності є опрацьовані та проаналізовані надвеликі за обсягом об'єми криміногенних та супутніх даних. Це завдання вирішують кримінальні аналітики, які використовують у своїй діяльності програмні продукти, які можуть аналізувати значні та надвеликі масиви таких даних з метою виявлення в них відомостей про серійність, закономірності, подібності, тенденції тощо.

Методичні рекомендації щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції України у визначенні поняття кримінального аналізу прямо вказують, з-поміж іншого, на прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання під час досудового розслідування та здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також для розроблення тактичних та стратегічних заходів із протидії злочинності⁵⁸. Також ці методичні рекомендації визначають, що аналітична робота спрямована на збирання, узагальнення інформації, її дослідження, і підготовку на цій основі висновків, прогнозів і пропозицій для подальшого прийняття рішень⁵⁹.

---

⁵⁷ Федчак І. А. Історія, сутність та поняття моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (PREDICTIVE POLICING). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична : збірник наукових праць*. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. Вип. 3. С. 146. DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-3-18> (дата звернення: 14.10.2023)

⁵⁸ Методичні рекомендації щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції України : вказівка Національної поліції України від 27.03.2019 № 3602/01/33-2019 «Про надсилання методичних рекомендацій». С. 4.

⁵⁹ Там само. С. 6.

Предметом кримінального аналізу методичні рекомендації визначають коротко та довготермінові цілі у досудовому розслідуванні, оперативно-розшукової та превентивної діяльності: визначення перспектив та пріоритетів роботи у кримінальних провадженнях та оперативно-розшукових справах, визначення стратегії подолання злочинності, а також прогнозування тенденцій розвитку криміногенної обстановки⁶⁰.

Подібним чином Інструкція про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Державної прикордонної служби України визначає предмет кримінального аналізу коротко та довготермінові цілі в оперативно-розшуковій діяльності: визначення перспектив та пріоритетів роботи за оперативно-розшуковими справами, визначення стратегії подолання злочинності, а також прогнозування тенденцій розвитку криміногенної обстановки на підставі аналітичних досліджень⁶¹.

Також прогнозування належить і до завдань кримінального аналізу: прогнозування зростання динаміки окремих видів злочинної діяльності і визначення пріоритетів діяльності правоохоронних органів; прогнозування розвитку злочинних загроз за тривалий проміжок часу.

Важливе значення прогнозування має у діяльності структурного підрозділу кримінального аналізу центрального органу управління поліції, яким, з-поміж іншого, в межах стратегічного кримінального аналізу має здійснюватись складання прогнозів розвитку кримінальних тенденцій при розробці заasad протидії злочинності та напрацювання способів їх мінімізації, а також усунення причин⁶².

---

⁶⁰ Методичні рекомендації щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції України : Вказівка Національної поліції України від 27.03.2019 № 3602/01/33-2019 «Про надсилання методичних рекомендацій». С. 6.

⁶¹ Інструкція «Про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами». Затверджено Наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 15 січня 2008 року.

⁶² Методичні рекомендації щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції України : Вказівка Національної поліції України від 27.03.2019 № 3602/01/33-2019 «Про надсилання методичних рекомендацій».

Кримінальний аналіз відіграє провідну роль у моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing). Використання аналітичних методів та технік дає змогу збирати, аналізувати та інтерпретувати великі та надвеликі обсяги даних, що стосуються злочинності, з метою прогнозування майбутніх злочинів та визначення ефективних стратегій запобігання.

Застосування кримінального аналізу дозволяє ідентифікувати злочинні тенденції, виявляти закономірності та патерни, що можуть бути корисними для прогнозування місць та часу вчинення майбутніх деліктів. Відтак можна формувати розуміння для керівної ланки правоохоронних органів, що наділені повноваженнями на прийняття рішень про застосування ресурсів на те, де найбільш доцільно ці ресурси застосовувати.

Прогнозування злочинності на основі кримінального аналізу також може допомогти виявити потенційно небезпечних осіб або групи, що сприяє попередженню злочинів та забезпеченню безпеки на території функціонування правоохоронного органу. Однак, важливо враховувати етичні аспекти та забезпечувати захист приватності громадян при використанні прогнозування.

Узагалі кримінальний аналіз є необхідним інструментом для підтримки прогнозування злочинності та вдосконалення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing). На нашу думку, вирішальне значення під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) має кваліфікація кримінальних аналітиків. Це передбачає систематичне проведення навчань та тренінгів, які би висвітлювали основні сучасні тенденції у кримінальній аналітичній діяльності. Необхідною умовою для ефективного прогнозування є наявність програмних аналітичних інструментів (аналітичного програмного забезпечення), яке надає можливість обробки і систематизації великих обсягів інформації з подальшою візуалізацією, а також якість (надійність джерела походження таких даних та їх достовірність) і повнота (стан) наявних для аналізу даних. Як наслідок, кримінальні аналітики мають бути фахово підготовлені, мати доступ до передових програмних рішень, які дозволяють

візуалізувати та аналізувати різні за обсягом масиви даних, а також кримінальні аналітики повинні усвідомлювати переваги й недоліки відомчих систем накопичення та зберігання даних, щоб гарантувати надійність і придатність для оперативних й тактичних цілей, складених ними прогнозів про тенденції злочинності та порушення громадського порядку. Важливим у роботі підрозділів кримінального аналізу для підготовки прогнозів стану та руху криміногенної ситуації є уміння працювати зі сторонніми інформаційними масивами (наприклад, даних від комунальних і транспортних служб) для охоплення елементів, які зазвичай розглядають за залишковим принципом, але які все ж можуть виявитися корисними.

Сьогодні існують різноманітні методи збору інформації, що використовуються комплексно або окремо. Одним із таких методів є розвідка відкритих джерел, яку ще називають Open Source Intelligence (OSINT) і яка охоплює пошук, вибір і збір інформації, отриманої зі загальнодоступних джерел, та її аналіз. OSINT зазвичай використовується в національній безпеці, правоохоронних органах і бізнес-розвідці⁶³.

Оскільки окремі злочини мають високу латентність (тобто тривалий час залишаються невиявленими), необхідно запровадити систему моніторингу соціальних мереж, Інтернету, ЗМІ та здійснювати розвідку з відкритих джерел (OSINT) для виявлення та припинення злочинної діяльності⁶⁴.

Термін «відкритий» вказує на загальнодоступність джерела (на відміну від секретних джерел і джерел з обмеженим використанням). Під інформацією з відкритих джерел (у контексті кримінального аналізу) потрібно розуміти окремі дані, записи, відомості, звіти, оцінки тощо, які мають значення для діяльності правоохоронних органів, не потребують дотримання юридичних вимог, або застосування будь-якого типу негласних методів для їх збору та одержання. Законних обмежень для доступу немає.

---

⁶³ OSINT in investigation of international crimes. EUAM. Мультимедійна презентація. Monday, March 27, 2023.

⁶⁴ Movchan A., Shliakhovskiy O., Kozii V., Fedchak I. Investigating cryptocurrency financing crimes terrorism and armed aggression. *Social & Legal Studies*. 2023. 6 (4), 123–131. Pp. 128. DOI: 10.32518/sals4.2023.123 (дата звернення: 25.04.2024)

Відкриті джерела інформації можна розподілити на 4 категорії: широко розповсюджені дані та інформація; цільові комерційні дані; експертні оцінки; «сіра» література. Довідник НАТО (NATO Open Source Intelligence Reader) акцентує на такій категорії, як «сіра» література. Вона може включати наукові доповіді, технічні інструкції, економічні звіти, робочу документацію, неофіційні урядові документи, дисертації, маркетингові дослідження, інформаційні бюлетені та чимало іншого. Всі ці матеріали охоплюють наукову, політичну, соціально-економічну та військову сфери⁶⁵.

Важливим напрямом удосконалення аналітичної роботи є створення ефективної системи отримання інформації з відкритих джерел (подібні системи запроваджені у розвідках провідних країн світу). Системна робота з відкритими джерелами інформації суттєво доповнює інформаційні можливості самих аналітичних підрозділів, і відповідно, результатів їх роботи у формі прогнозів.

Відомості з відкритих джерел, зокрема засобів масової інформації (газет, журналів, радіо та телебачення, всесвітньої мережі Інтернет тощо), використовуються аналітичними підрозділами правоохоронних органів як доповнення до інформації, що надходить службовими каналами⁶⁶.

Головне завдання кримінальних аналітиків полягає в підготовці прогнозів, корисних для розгортання сил поліції в правильних місцях і в правильний час для боротьби зі злочинністю та порушеннями громадського порядку якомога ефективнішим і дієвішим способом. Для цього вони повинні володіти такими загальними компетенціями:

- знання правових положень, пов'язаних з аналітичним процесом;
- критичне мислення в аналітичному циклі;
- обмін інформацією та співпраця;
- злиття аналітичних продуктів до придатного до аналітичного дослідження формату;

---

⁶⁵ NATO Open Source Intelligence Reader. 2002. 109 p. URL: <https://cyberwar.nl/d/NATO%20OSINT%20Reader%20FINAL%20Oct2002.pdf> (дата звернення: 29.08.2023)

⁶⁶ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 144–146.

– спостереження та аналітичне мислення, яке може виражатись як в усних судженнях, так і під час написання узагальнених аналітичних продуктів;

– застосування аналітичних концепцій, методик та принципів роботи у дії⁶⁷.

Правоохоронна діяльність на основі прогнозів (Predictive Policing) не обмежується якимось наперед визначеним набором інструментів. Аналітики, які користуються спеціалізованими аналітичними програмами, для підготовки аналітичних продуктів у формі прогнозів можуть у будь-яких поєднаннях застосовувати різні варіанти аналізів, включаючи порівняльний аналіз справ, аналіз «гарячих зон», моделювання середовищ із високим рівнем ризику, географічний «профайлінг» та методи пошуку даних. Наприклад, на кримінальних аналітиків зазвичай покладають завдання щодо складання прогнозів стану та розвитку злочинності на наступний рік. Це допомагає правоохоронній структурі вносити потенційні зміни до комплектації своїх штатів в умовах незмінної проблеми – обмежених ресурсів. Одним із давніх загальних правил під час прогнозування злочинності є те, що складання прогнозу злочинності всього на один місяць потребує даних принаймні за три роки. Чи це досі так, можна дискутувати, проте цей приклад демонструє, що модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів не є точною наукою. Ця модель постійно вдосконалюється на основі нових математичних алгоритмів, розроблених для підтримки наявних інструментів, крім того, є величезна кількість чинників і джерел, які можна враховувати з логічного погляду під час прогнозування злочинності та порушень громадського порядку. Щонайменше правоохоронну діяльність на основі прогнозів (Predictive Policing) варто поєднувати з іншими тактичними втручаннями.

---

⁶⁷ Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.) / редкол.: С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 174.

3. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ДАНИХ (DATA-DRIVEN POLICING / Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS)

3.1. Концептуальні та теоретичні положення про «місце» як джерело відомостей для застосування моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS)

Правоохоронним органам давно відомо, що у місцях концентрації злочинів існує тенденція концентрації також і дорожньо-транспортних пригод (ДТП). Сьогодні жодне дослідження належно не пояснює це явище. Дослідженню піддавалось лише явище зв'язку між злочинною поведінкою особи та її протиправною поведінкою як водія¹. Така теорія зосереджена на особі та використовує психологію на підтримку теорії поширення злочинності. Основне, що витікає з цих досліджень, є те, що особи, які вчинили злочини, ймовірно, вчинять порушення правил дорожнього руху, включно до аварій. Такі особи демонструють поєднання поведінкових проблем, таких як відсутність самоконтролю, схильність до ризикованої поведінки, низький рівень морального розвитку, понижений рівень почуття відповідальності тощо. У найширшому значенні такі особи допускають наявність морального стану, який науковці називають нігілізмом. Філософський енциклопедичний словник визначає нігілізм (від лат. «*nihil*» – «ніщо») як заперечення усталених суспільних норм, ідеалів, принципів, законів, авторитетів, традицій тощо².

---

¹ Brace C., Whelan M., Clark B., Oxley J. The Relationship Between Crime and Road Safety. Monash University Accident Research Center. Report № 284. 2010. URL: https://www.monash.edu/_data/assets/pdf_file/0008/1871549/muarc284.pdf (дата звернення: 15.06.2023)

² Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. С. 425.

Проблему правового нігілізму як негативного явища досліджували у своїх роботах А. Шульга, С. Алексєєв, М. Матузов, В. Туманов, О. Дручек, М. Цвік, А. Луцький та інші науковці, проте поза межами самостійних наукових досліджень досі залишається протиправне явище, якому властиво відтворюватися повторно, характерною особливістю якого є поєднання кримінальних правопорушень та дорожньо-транспортних пригод (ДТП) у конкретних ділянках місцевості³.

Проблематикою проактивної (упереджувальної) правоохоронної діяльності, яка причину скупчень кримінальних інцидентів та дорожньо-транспортних проблем вбачає у місці як домінуючому криміногенному чиннику, займались здебільшого зарубіжні вчені, зокрема: Ш. Брейс (Ch. Brace), М. Вілан (M. Whelan), Б. Кларк (B. Clark), Дж. Окслі (J. Oxley), Дж. Арбутнот (J. Arbuthnot), Д. Гордон (D. Gordon), М. Біна (M. Bina), Ф. Граціано (F. Graziano), С. Боніно (S. Bonino), Е. Харді (E. Hardy), та низка інших вчених, проте комплексних наукових досліджень окресленої проблематики вітчизняними вченими проведено не було, як і не було досліджено позитивного зарубіжного досвіду нейтралізації місць концентрації кримінальної активності, пов'язаної з підвищеним рівнем прояву кримінальних правопорушень та дорожньо-транспортних проблем.

Форми прояву нігілізму бувають різними, але тут йдеться саме про правовий нігілізм. О. Дручек визначає правовий нігілізм як свідомо-вольове заперечення чинного права активною або пасивною поведінкою конкретних осіб чи окремих суспільних груп, що ускладнює чи унеможлиблює правове регулювання й призводить до руйнування держави та занепаду суспільства⁴. Д. Стрілко визначає правовий нігілізм як деформований стан правосвідомості особи, групи, суспільства,

---

³ Федчак І. А. Концептуальні та теоретичні положення про місце як джерело відомостей для застосування моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 6 (64). С. 71. URL: DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-6-8967> (дата звернення: 13.10.2023)

⁴ Дручек О. В. Детермінанти правового нігілізму: загальна характеристика. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3 (46). С. 18.

який характеризується свідомим ігноруванням вимог закону та запереченням цінності права⁵.

Правовий нігілізм як форма поведінки призводить до того, що особа, яка схильна до ризикованої (протиправної) поведінки в одній сфері діяльності, найвірогідніше перекладе модель поведінки і на інші сфери своєї діяльності. Однак теорія про правовий нігілізм недостатньо пояснює, чому відбувається скупчення злочинів та аварій на певному визначеному географічному просторі. Наведені психологічні теорії пояснюють схильність до протиправної поведінки, проте не пояснюють того, чому людина, що вчиняє злочин, стає також і учасником ДТП в певному географічному місці. Щоб теорії адекватно пояснили скупчення злочинів та ДТП, що походять від конкретної особи у конкретному місці, ця людина мала б послідовно вчиняти і злочини, і аварії в тих же місцях. Тобто злочини та ДТП мають утворювати скупчення (наприклад, як при повторенні в теорії віктимізації), часте число інцидентів, які мали б статися на одній і тій самій території протягом певного періоду. В дійсності йдеться про злочини і аварії, скоєні багатьма людьми, або невеликою кількістю осіб, а не однією особою. Хоча вказані теорії поведінки можуть пояснити схильність до вчинення злочинів або необережного водіння, вони не враховують географічного розташування для пояснення того, чому певне місце «генерує» і злочини, і ДТП.

Існує низка кримінологічних та географічних теорій, які можуть посилити психологічні теорії, які використовували у минулому для пояснення збігу місць вчинення злочинів та ДТП. Окремими дослідженнями встановлено, що деякі місця приваблюють людей, які регулярно вчиняють злочини. Значна частина з таких людей зумовлюють і відвідують такі місця регулярно, або відвідують ці місця у зв'язку із щоденною діяльністю. Ці поїздки часто передбачають використання особистого транспортного засобу. Це можна брати за основу, оскільки чим більше осіб, що схильні до ризикованої поведінки та безвідпо-

---

⁵ Стрілко Д. Правовий нігілізм та шляхи його подолання в сучасних умовах. Підприємництво, господарство і право. *Теорія держави і права*. 2021. № 3. С. 217. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/36.pdf> (дата звернення: 19.06.2023)

відального водіння буде концентруватись у конкретній місцевості, тим більшою буде ймовірність ДТП. З цього боку, участь у злочинній діяльності або необережне керування автомобілем – результат взаємодії таких трьох чинників: правопорушник, ціль і відсутність контролю. У цьому випадку місце стає спільним знаменником для цих трьох факторів. Отже, характеристики місця роблять його привабливим для злочинності: порушень правил поведінки у тому числі і ДТП.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) є теоретичним фундаментом, який допомагає пояснити, чому особи притягуються до місця, і як це місце може формувати схильність до протиправної поведінки та необережного керування. Місцевість не тільки надає можливість здійснитись кримінальній події, але також обумовлює цю подію через можливість уникнути небажаних наслідків. Це означає те, що деякі місця полегшують, або сприяють ризикованій поведінці, і що ці дії, особливо якщо вони трапляються часто, так би мовити «інформують» інших, що вони теж можуть діяти подібним чином. У підсумку, вчинений злочин буде породжувати новий злочин. Так само і навпаки, послідовна, помітна активність (присутність) поліції у цьому місці «інформуватиме», що злочин або необережне керування автомобілем є неприйнятними проявами поведінки. Діяльність поліції з використанням моделі DDACTS вибудовується на основі досліджених форм поведінки, на яку впливає особливість місцевості, можливості та конкретна ситуація. Теорія на основі місця пояснює, чому можуть статися злочини та аварії в одному районі, навіть якщо там немає причинно-наслідкового зв'язку між самими випадками⁶.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) ґрунтується на локальних (місцевих) зібраних та проаналізованих даних, що використовуються для виявлення злочинів та ДТП для визначення «гарячих точок», пов'язаних з дорожнім рухом.

Щоб ідентифікувати географічний зв'язок (за місцем) між цими інцидентами, необхідні теоретичні дослідження. Теорії,

---

⁶ Chapin F. Human Activity Patterns in the City. Things People Do in Time and Space., New York, 1974. 272 p.

що базуються на місцях, можуть допомогти вивчити аспекти місця і встановити, чому певні місця приваблюють однакові типи людей, які мають зазначену проблемну поведінку. Такий підхід повинен включати знання про навколишнє середовище, знання з кримінології та географії, щоб адекватно пояснити таке явище. Наприклад, такі теорії можуть запропонувати ідеї про те, які чинники можуть призвести до великої кількості проявів злочинної діяльності або до необережного водіння у певних місцевостях. Цей вид аналізу допомагає поліції вдосконалити свої контрзаходи для вирішення проблеми та дозволяє інформувати місцеву владу про проблемні місця⁷.

Здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) є оперативною моделлю здійснення правоохоронної діяльності, яка використовує дані про злочинність та ДТП на основі місцезнаходження (локації) з метою визначити найбільш ефективні заходи з реалізації правоохоронних та інших ресурсів. Спираючись на «відлякувальне» значення помітної поліцейської присутності з метою забезпечення безпеки дорожнього руху, а також на знання про те, що злочини часто пов'язані з переміщенням транспортних засобів, метою моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS є зменшення злочинності, аварій та порушень правил дорожнього руху по всій території країни.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) використовує географічне картографування для ідентифікації так званих «гарячих точок» (Hot Spots) – районів з високим рівнем злочинів та аварій за допомогою часового та просторового аналізу. Модель DDACTS спрямована на розробку та застосування цілеспрямованих стратегій дотримання правил дорожнього руху⁸.

---

⁷ Федчак І. А. Концептуальні та теоретичні положення про місце як джерело відомостей для застосування моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 6 (64). С. 72. URL: DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-6-8967> (дата звернення: 13.10.2023)

⁸ Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). Operational Guidelines. National Highway Traffic Safety Administration. Washington, DC. 2014. URL: https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811185_ddacts_opguidelines.pdf (дата звернення: 15.06.2023)

Збір та використання даних про місця вчинення злочинів та про дорожній рух дозволяє ідентифікувати та орієнтувати діяльність поліції на «гарячі точки». Використовуючи просторові статистичні методи для ідентифікації кластерів злочинів та аварій може стати остаточним доказом того, що обидві події трапляються в тих самих місцях. Створення стратегій діяльності, які націлені на ці «гарячі точки», допомагають керувати робочим процесом та підвищувати ефективність заходів. Проводячи послідовний моніторинг та оцінюючи прогрес своєї діяльності, правоохоронні органи можуть визначити, які методи є ефективними, а які стратегії повинні бути у майбутньому переглянуті⁹.

Для того, щоб співробітники поліції оперативно реагували на зміни криміногенної ситуації, організація діяльності поліції опирається на рівень злочинності в окремих районах. Відповідно до стандартної (реактивної) моделі поліцейської діяльності, яка концентрує зусилля на скорочення часу реагування, ресурси поліції організуються з використанням макроегеографії, яка належить до відносно великих адміністративних районів. На відміну від стандартної (реактивної) моделі, проактивні підходи до організації діяльності поліції на місцях зосереджена на менших, «мікро» одиницях географії, які часто називають «гарячими точками злочинності». Такою «гарячою точкою» може бути одна будівля або адреса; відрізки вулиць або межі кварталу; сегменти вулиць із поширеними проблемами злочинності.

Не викликає заперечення той факт, що поширення злочинності у просторі розподілено нерівномірно. Дослідження, проведені наприкінці 1980-х років, засвідчили, що концентрація злочинності зазвичай має місце на мікроегеографічному рівні. Так проактивна модель діяльності поліції, заснована на місцевості, розвинулась у відповідь на цю зростаючу кількість доказів¹⁰. Проведені дослідження свідчать,

---

⁹ Hardy E. Data-Driven Policing: How Geographic Analysis Can Reduce Social Harm. *Geography & Public Safety*. 2010. Vol. 2, Issue 3. P. 1–2. URL: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/RIC/Publications/cops-w0558-pub.pdf> (дата звернення: 04.10.2023)

¹⁰ Sherman L., Gartin P., Buerger M. Hot Spots of predatory crime: routine activities and the criminology of place. *Criminology*. 1989. Vol. 27, Issue 1. P. 27–56. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1745-9125.1989.tb00862.x> (дата звернення: 16.06.2023)

що ураженість злочинністю є високо концентрованою в гарячих точках. Так, вчені виявили, що у Міннеаполісі, штат Міннесота, «лише 3 відсотки адрес у місті дають більше половини всіх запитів про реагування поліції»¹¹.

Існує усталене переконання про те, що конкретні місця мають характеристики, які приваблюють або зумовлюють злочин. Це положення ще називають «теоріями можливостей», які припускають, що зменшення можливостей злочинності в певних місцях, ймовірно, запобігатиме злочинності, не переміщаючи її в інші місця.

Основна логічна теза поліцейської діяльності у «гарячих точках», що поліція може отримати вигоду від знань про концентрацію злочинності в мікрогеографічних місцях була підтверджена неодноразово проведеними дослідженнями. Ці наукові дослідження засвідчили, що мікрогеографічні концентрації злочинності не обов'язково відповідають традиційним уявленням про злочинність і конкретні місця. Зокрема, райони, які вважаються проблемними, часто мають окремі місця, вільні від злочинності, а «гарячі точки» злочинності трапляються в районах, які зазвичай розглядаються як благополучні та не схильні до злочинності. Низка досліджень також показала, що «гарячі точки» злочинності часто стабільні протягом тривалого періоду¹².

За допомогою моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) розробляють стратегії, що відіграють потрібну роль: боротьба зі злочинністю, зменшення дорожньо-транспортних пригод, зниження кількості порушень правил дорожнього руху.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) зосереджена на співпраці правоохоронних органів з територіальними громадами, що посилює вирішальне значення, яке співпраця має у зменненні соціальної шкоди

---

¹¹ Sherman L., Gartin P., Buerger M. Hot Spots of predatory crime: routine activities and the criminology of place. *Criminology*. 1989. Vol. 27, Issue 1. P. 27–56. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1745-9125.1989.tb00862.x> (дата звернення: 16.06.2023).

¹² Strategies for a Place-based Approach. National Academies of Sciences, Engineering. *Proactive Policing: Effects on Crime and Communities*. National Academies Press. Washington, DC. P. 46. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#46> (дата звернення: 26.04.2023)

та покращенні якості життя. Спираючись на цю співпрацю, модель DDACTS вибудовує діяльність із протидії кримінальним проявам шляхом визначення місць помітної присутності правоохоронних органів у громадах зі значною концентрацією кримінальних проявів та дорожньо-транспортних пригод на основі логічного та аналітичного дослідження наявних даних¹³. Помітна присутність поліцейських у районах із високим рівнем злочинності чи інтенсивного руху дає змогу підтримувати у громадян почуття безпеки та добробуту, що у підсумку сприяє підвищенню рівня довіри до поліції та поліпшенню співпраці населення з правоохоронними органами. Співробітники поліції можуть покращувати відносини з громадянами шляхом організації взаємодії через обмін інформацією, яка має значення для запобігання кримінальним проявам.

Географічні теорії також посилюються психологічними та кримінологічними теоріями при здійсненні всебічного дослідження місця як основи для моделі DDACTS. Ці географічні теорії включають знання про розвиток та зміну структури міст чи інших територіальних одиниць (просторова організація) про те, що відбувається між різними кварталами, вулицями, іншими ділянками місцевості, що розвиваються через зміни за формою (просторова взаємодія). Географічні теорії описують чому і як розвиваються забудовні квартали як частини районів (соціальна, політична та економічна взаємодія). Дослідженню підлягають транспортні потоки між різними кварталами тощо. Такі географічні дослідження можуть надати розуміння розвитку правоохоронної діяльності, яка спрямована на запобігання та припинення злочинів і ДТП на етапі їх виникнення.

Правоохоронні органи повинні використовувати сучасні технологічні ресурси для ефективного вирішення наявних проблем. Застосування моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) дозволяє значно покращити рівень «інтелектуальної» складової у діяльності органів та підрозділів поліції щодо запобігання поширенню кримінальної активності.

---

¹³ Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). Operational Guidelines. National Highway Traffic Safety Administration. Washington, DC. 2014. URL: https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811185_ddacts_orguidelines.pdf (дата звернення: 15.06.2023)

3.2. Практичні положення використання моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) у діяльності поліції щодо запобігання злочинності

Орієнтація на проблемні місця для розгортання дефіцитних ресурсів поліції стали еталонами діяльності у XXI столітті. З метою обґрунтування цього підходу до організації діяльності правоохоронців потрібно знати чому і як окремі місця впливають на стан оперативної обстановки або криміногенної ситуації. Співробітники поліції повинні зрозуміти, як географія може здійснювати вплив на стан та поширення злочинності, та які підходи слід застосовувати з огляду на такі знання, аби максимізувати громадську безпеку.

Організація і тактика діяльності поліції відповідно до моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) передбачає використання посиленої присутності поліції у ідентифікованих криміногенних місцях для зменшення аварій та з метою стримування протиправної поведінки. В ідеалі ці ефекти також можуть поширитися на сусідні території (місцевість). Постійна присутність поліції може допомогти обмежити поширення протиправної діяльності, оскільки тривала присутність поліції збільшує ризик викриття. Якщо на визначеній території зберігається високий рівень злочинності, або аварій, то співробітники поліції та керівники адміністративно-територіальних одиниць повинні здійснити аналіз з метою визначення чинників, що можуть бути джерелом проблем. Після ідентифікації таких проблем необхідно підготувати та внести відповідні корективи на рівні визначених територій. Під такими заходами варто розуміти обмеження роботи закладів з продажу алкоголю, освітлення провулків, розчищення чагарників, посилення охорони об'єктів тощо, або внесення змін, що зменшують затори (наприклад, додавання, або виділення смуг для руху, встановлення світлофорів, зміна напрямів руху тощо).

Кримінальним аналітикам потрібно використовувати аналітичні прийоми та підходи до ідентифікації та вирішення проблем, які конкретно вивчають співіснування злочинів та ДТП. Для підрозділів кримінального аналізу в усій країні це інноваційні дослідження, проте на практиці такі дослідження можуть сприяти соціальним та економічним змінам,

які призведуть до зниження рівня злочинності. Як зазначає Р. Вілсон (R. Wilson), зосередження на проблемних місцях дає змогу досягти максимального превентивного впливу на поведінку кримінально активних осіб¹⁴.

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) забезпечує можливість застосовувати динамічний підхід до ідентифікації та вирішення проблем на основі фактичних даних про злочинність та ДТП. Д. Вейсбурд (D. Weisburd) визначає, що ця модель ґрунтується на правозастосуванні на конкретних територіях та передбачає, що правоохоронна діяльність за часом та місцем, на відміну від традиційної поліцейської діяльності є більш ефективною; визначає більш стабільну мету для правоохоронної діяльності, має потужну доказову базу, порушує менше етичних та правових проблем¹⁵. Застосування заходів на основі глибокого розуміння стану дорожнього руху – це перевірений та ефективний контрзахід, який стосується і злочинності, і ДТП, які відбуваються одночасно, або незалежно за часом та/або місцем. Крім того, опора такої моделі діяльності поліції на географічне картографування для виявлення зв'язку аварій та злочинів забезпечує науково обґрунтований метод для правоохоронних органів, щоб точно націлити свої зусилля¹⁶.

Впровадження моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) є основою для застосування більш комплексного підходу діяльності поліції до застосування та розподілу наявного особового складу та ресурсів для підтримання належного стану криміногенної ситуації.

---

¹⁴ Wilson R. E. Place as the Focal Point: Developing a Theory for the DDACTS Model. *Geography Public Safety. A Quarterly Bulletin of Applied Geography for the Study of Crime & Public Safety*. 2010. Vol. 2. Is. 3. 2 p.

¹⁵ Weisburd D. Place-Based Policing. Ideas in American Policing. *Police Foundation*. 2008. Vol. 9. 16 p. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Weisburd-2008-Place-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 05.07.2023)

¹⁶ Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). Operational Guidelines. National Highway Traffic Safety Administration. Washington, DC. 2014. URL: https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811185_ddacts_opguidelines.pdf (дата звернення: 15.06.2023)

Про необхідність впровадження моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) свідчать такі твердження:

- ресурсів, що виділяють на правоохоронну діяльність, часто не вистачає, для того, щоб відповідати вимогами, які висувають органам та підрозділам поліції із реагування на загрози громадській безпеці;

- основним завданням поліції (функцією правоохоронних органів) є зниження соціальної шкоди та покращення якості життя громадян;

- потреба надавати керівникам поліції своєчасні та точні дані для прийняття обґрунтованих рішень щодо використання особового складу та ресурсів;

- розвиток технологій вимагає від правоохоронних органів відповідати сучасності. Наявні нові технології, такі як зчитувачі номерних знаків тощо, поряд із застосуванням інформаційних технологій, дуже відчутно підвищують ефективність правоохоронної практики;

- правоохоронні органи повинні співпрацювати та «йти в ногу» з іншими державними та приватними секторами сфери послуг, які звертаються до інформаційних технологій для оцінки потреб, надання послуги та управління витратами;

- охорона правопорядку, орієнтована на громади, стала ефективною стратегією для вирішення актуальних проблем соціальної шкоди та проблем громадської безпеки.

Нарешті, через те, що дефіцит правоохоронних ресурсів, ймовірно, продовжиться в найближчому майбутньому, керівники поліції повинні продовжувати досліджувати нові стратегії для того, щоб покращити якість життя в громадян, які страждають від наслідків тяжких злочинів та ДТП¹⁷.

Окрім визнання ефективності дотримання правил дорожнього руху як інструменту зменшення злочинності та аварій, модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) позиціонує дотримання правил дорожнього руху як логічне обґрунтування добре помітної правоохоронної активності

---

¹⁷ Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). Operational Guidelines. National Highway Traffic Safety Administration. Washington, DC. 2014. URL: https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811185_ddacts_oppguidelines.pdf (дата звернення: 15.06.2023)

у громаді. Орієнтація моделі DDACTS на співпрацю з членами громади та громадськими організаціями посилює важливу роль, яку співпраця (партнерство) відіграє у підвищенні якості життя. Крім того, аналізуючи злиття злочинів та аварій, модель DDACTS дає можливість правоохоронним органам здійснювати ефективні втручання та створювати нові стратегії вирішення дій на майбутнє¹⁸.

Регулярні заходи з обміну інформацією разом із зацікавленими сторонами посилюють можливості моделі DDACTS. Нарешті, моніторинг, оцінка та аналіз результатів забезпечують зворотний зв'язок на основі даних для коригування напрямів внутрішньої та зовнішньої діяльності. Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) ґрунтується на семи керівних принципах. Ці принципи окреслюють процедуру впровадження та висвітлюють оперативні міркування на основі найкращих напрацьованих практик. Хоча принципи представлені послідовно, багато з них можуть здійснюватися одночасно.

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) інтегрує дані на основі місцезнаходження про ДТП, злочини, виклики та правоохоронні заходи з метою запровадження ефективних і дієвих методів розподілу ресурсів правоохоронних органів. Спираючись на стримувальний ефект видимої діяльності дорожньої поліції та знання того, що злочини часто пов'язані з транспортними засобами, модель DDACTS має на меті зменшити кількість аварій, злочинів і соціальної шкоди в громадах по всій країні.

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) складається з чотирьох основних підходів, а саме:

- 1) стратегічний підхід;
- 2) тактичний підхід;
- 3) підхід, орієнтований на певну проблематику;
- 4) підхід, орієнтований на правопорушників.

---

¹⁸ Федчак І. А. Практичні аспекти використання моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) у діяльності поліції щодо запобігання злочинності. Науковий журнал «Юридичний бюлетень». 2023. № 29. С. 436. DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.29.52> (дата звернення: 12.10.2023)

Стратегічний підхід спрямовано на ідентифікацію усіх місць концентрації як злочинів, так і дорожньо-транспортних пригод на конкретній території, в межах якої функціонує правоохоронний орган.

Тактичний підхід спрямований на визначення нових «гарячих точок» (Hot Spots) й спирається на методи аналізу часових рядів та/або порогових значень.

Підхід, орієнтований на певну проблематику, зосереджено на довгострокових патернах і визначенні окремих проблем, пов'язаних зі конкретними злочинами, порушеннями громадського порядку та дорожньо-транспортними пригодами в цільових зонах.

Зрештою, підхід, орієнтований на правопорушників, має на меті використання інформації про відомих поліції злочинців, кримінальні організації та маршрути їх руху для накопичення оперативних даних, припинення злочинної діяльності та проведення арештів за злочини, пов'язані з наркотиками, незаконним обігом зброї та торгівлею краденим майном.

Більшість проблемних аспектів, пов'язаних із життєздатністю та практичними аспектами функціонування моделі DDACTS, стосуються доступності й точності даних, що використовують у межах аналізу, який, своєю чергою, є основою для прийняття рішень про розподіл і застосування ресурсів поліції. Такі проблеми з даними охоплюють:

- обмежені у часі дані про минулі події для визначення базових тенденцій і патернів у проявах злочинів та ДТП, а надто у випадках наявності між ними зв'язку;

- обмежені можливості для експорту даних із електронної системи обліку й реєстрації подій, автоматизованих (комп'ютеризованих) систем та інших пов'язаних систем збору та використання даних поліції;

- помилкова або свідомо неправильна кваліфікація злочинів, дорожньо-транспортних пригод та повідомлень до чергових частин поліції;

- неточності під час обліку даних про місця (адреси) вчинення злочинів та ДТП;

- відсутність практики сумлінного встановлення причинно-наслідкових чинників для дорожньо-транспортних пригод;

- своєчасність та повнота обліку криміногенних даних;
- якість введених криміногенних даних.

Крім аспектів, пов'язаних із даними, одним із найважливіших завдань моделі DDACTS є полегшення обміну інформацією та комунікації між співробітниками поліції, які здійснюють комунікацію із громадськістю та відповідними посадовими особами органів влади та самоврядування, представниками об'єднань громадян, мета діяльності яких має дотичний до правоохоронної функції характер, та іншими ключовими зацікавленими сторонами.

Керівники правоохоронних органів повинні розуміти теорію, принципи та процеси моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS¹⁹.

Важливе значення у реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) мають технології картографування. Цифрова точкова карта (рис. 3.1) – це, по суті, онлайн-версія традиційної настінної карти, на якій розміщуються позначки для відображення кримінальних подій. Вона складається з низки точок (мітки, що представляють місця злочинів та аварій), ліній (із зображенням вуличних мереж) та багатокутників (межі адміністративно-територіальних одиниць).

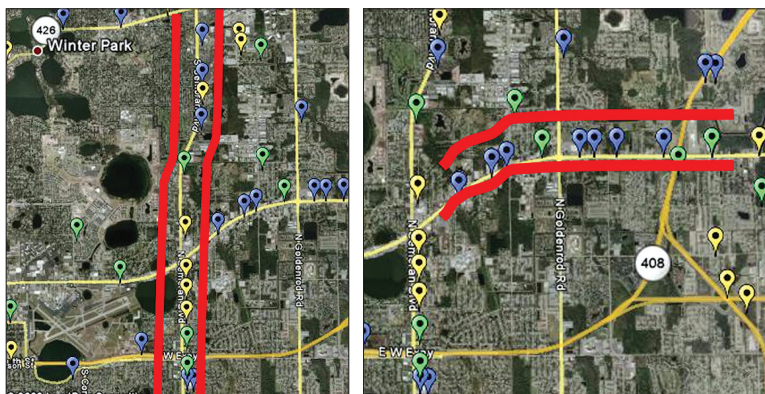

Рис. 3.1. Цифрова точкова карта

¹⁹ Eck J. E., Chainey S., Cameron J. G., Leitner M., Wilson R. E. Mapping Crime: Understanding Hot Spots, NCJ 209393. Washington, DC: Office of Justice Programs, National Institute of Justice. 2005. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/209393.pdf> (дата звернення: 19.06.2023)

Ці типи позначок на картах історично використовувались правоохоронними органами для виявлення проблемних зон. Модель правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS виходить за межі цих спрощених карт і передбачає потребу використовувати сучасні географічні інформаційні системи (ГІС) для виявлення територій з непропорційно високим рівнем прояву злочинності та дорожньо-транспортних пригод.

Кримінальні аналітики мають оцінювати випадки прояву концентрації порушень кримінального або адміністративного законодавства та ДТП на конкретних ділянках місцевості та у підсумку здійснювати пошук причин цих явищ з метою розроблення ефективних контрзаходів щодо їх зменшення.

Географічні технології значно покращили здатність до аналізу для розуміння проявів злочинності та закономірностей дорожнього руху, а також питань віктимізації. Використання просторових статистичних методів для ідентифікації кластерів злочинів та ДТП дають вагомі докази того, що нерідко обидві події трапляються в одних і тих самих місцях, та в той самий час. Ця ідентифікація місць концентрації називається «гарячими точками» (Hot Spots) і дає змогу керівникам правоохоронних органів використовувати такі методи, як заходи з протидії високій кримінальній активності, щоб ефективніше попереджувати виникнення скупчень порушень кримінального законодавства та ДТП.

Геоінформаційні системи та технології просторового аналізу мають бути доступними для правоохоронних органів. Існує значна кількість програмних продуктів, які працюють за технологією ГІС для картографування злочинності та дорожніх подій. Найбільший комерційні пакети програмного забезпечення можуть давати якісні результати для цілей відображення даних моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS. Є кілька безкоштовних просторових статистичних програмних пакетів. Однак вони мають обмежену функціональність передачі даних та аналітичних можливостей.

Картографування вимагає різноманітного набору навичок, включаючи високорозвинені оглядово-просторові здібності, а також уміння використовувати засоби управління та аналізу даними. Також потрібно знати як і де здійснювати пошук та вміти застосовувати різні типи даних. Із цими

навичками картографування вимагає пильної уваги до якості (точності) даних. Отже, керівникам правоохоронних органів потрібно визначити співробітників, які мають здатність до аналізу та забезпечити їх навчанням про використання ресурсів систем картографування. Отже, потреба у кваліфікованому особовому складі поліції та значення картографування буде постійно збільшуватись. Зрештою, корисність географічних технологій залежить від майстерності людей, які її використовують, та якості даних, що аналізуються.

Щоб адекватно розробити ефективні контрзаходи із забезпечення присутності поліції в місцях концентрації злочинів та ДТП, правоохоронці повинні бути готовими відстежувати дані про ці події загалом на усій території, на яку поширюються їх повноваження. Це дає можливість проводити порівняння між ділянками місцевості, в яких застосовується підвищена присутність, і де така робота не ведеться. Наведена далі інформація стосується деяких основних міркувань щодо використання ГІС та програмної технології просторового аналізу для реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS. Це охоплює попередні подробиці щодо використання методів просторової кластеризації для ідентифікації та аналізу «гарячих точок».

Оскільки частота аварій різко змінюється з року в рік, поліцейські відділи повинні використовувати дані за три роки для встановлення базової лінії для даних про аварії. Використання одного року даних про аварії та злочини для виявлення місць їх концентрації та місць їх співпадінь можуть давати оманливі результати. У менших районах (населення менше 100 000), доцільно використовувати дані від чотирьох до п'яти років для встановлення базового рівня.

В оптимальному варіанті кримінальні аналітики мають використовувати методи просторової кластеризації для виявлення «гарячих точок» (Hot Spots) аварій та злочинів. Аналіз починається з цілісного (глобального) аналізу, а потім продовжується ідентифікація «гарячих точок». Мета цілісного (глобального) аналізу подвійна. Перше – визначення чи в зоні дії конкретного правоохоронного органу взагалі існує кластеризація. Друга – це визначити місця зосередження злочинів та ДТП. Тоді аналіз скупчень або «гарячих точок» (Hot Spots)

може призвести до тимчасового аналізу та підготовки ефективних рекомендації щодо використання ресурсів.

Ідентифікація «гарячих точок» за допомогою методів просторового та часового аналізу є основою моделі DDACTS. Ці аналітичні дослідження дозволять ідентифікувати місця концентрації злочинів та аварій і дають можливість забезпечити об'єктивну основу для розгортання ресурсів та стратегічних заходів із забезпечення присутності поліції у таких місцях з упереджу вальною метою.

Роль аналізу місць концентрації злочинів та ДТП, ідентифікація «гарячих точок» у визначенні місць розгортання обмежених ресурсів поліції стає еталонами діяльності поліції XXI століття. Керівники правоохоронних органів повинні розуміти теорію та процеси цієї проактивної моделі діяльності.

3.3. Характеристика керівних принципів реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS)

Перш ніж характеризувати керівні принципи реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) потрібно визначитись із тим, що слід розуміти під поняттям «принцип» як наукової категорії. Загалом категорія «принцип» походить від французького слова *«principe»* і латинського – *«principium»*²⁰ – (основа, начало). Короткий тлумачний словник української мови визначає, що за змістом наповненням такі терміни є тотожними та означають початок чогось; те, що лежить в основі деякої сукупності фактів або знань зі збереженням первинного відтінку²¹. У новому Тлумачному словнику з української мови вказують, що «принцип» – це переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці, канон²².

²⁰ Грушевський В. А. Адміністративно-правовий статус регіональних управлінь державної фіскальної служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. С. 60.

²¹ Гринчишин Д. Г., Гумецька Л. Л., Карпова В. Л. Короткий тлумачний словник української мови. Київ : Рад. школа. 1978. С. 214.

²² Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад.: О. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконіт, 2003. Т. 2. С. 899.

В. Бусел під поняттям принцип пропонує розуміти правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства²³. Важливим для розуміння сутності категорії «принципи» є визначення їх значення крізь призму діяльності органів державної влади, до яких відносять органи та підрозділи поліції. Так, В. Шатіло під поняттям принципів організації й діяльності органів державної влади пропонує розуміти законодавчі, відправні засади, ідеї, положення, які є основою формування, організації та функціонування органів публічної влади²⁴.

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) містить сім керівних принципів, які забезпечують ефективну практику реалізації своєї місії співробітниками поліції. До таких принципів належать:

- 1) участь партнерів та зацікавлених сторін;
- 2) збір даних;
- 3) аналіз даних;
- 4) стратегічні операції;
- 5) обмін інформацією та пропаганда;
- 6) моніторинг, оцінка та коригування;
- 7) результати²⁵.

Розвиток діяльності із запровадження моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) починається з налагодження партнерських відносин із зацікавленими представниками громад для встановлення та підтримання безпечного режиму автомобільного трафіку з високою видимістю правоохоронної присутності. Зібрані та проаналізовані дані про стан справ у сфері дорожнього руху використовуються для розробки оперативних та стратегічних планів контрзаходів. Така діяльність супроводжується постійним моніторингом якості реалізації запланованих заходів. Результати такого

---

²³ Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. С. 941.

²⁴ Шатіло В. Принципи діяльності державної влади і методи їх здійснення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 1 (99). С. 66.

²⁵ Федчак І. А. Характеристика керівних принципів реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). «Правова позиція». 2023. № 2 (39). С. 35. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-2.7> (дата звернення: 15.10.2023)

моніторингу повідомляються усім суб'єктам, які мають відношення до реалізації моделі DDACTS, у разі потреби проводиться коригування визначених для реалізації моделі DDACTS дій.

Сутнісні особливості кожного керівного принципу доцільно охарактеризувати окремо та біль детально. Отже:

1. Участь партнерів та зацікавлених сторін. Взаємодія (партнерство) між співробітниками поліції та місцевими зацікавленими сторонами дає змогу здійснити підтримку заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху. Така співпраця дозволяє готувати, розвивати та реалізовувати плани, зміст яких передбачатиме контрзаходи для покращення стану оперативної обстановки або криміногенної ситуації.

2. Збір даних – кримінальні прояви і дані про транспортний трафік, класифіковані за типом інциденту, часом доби, тижня, і місця прояву – це фундаментальні відомості для реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS). Додаткові дані, що будуть корисними, можуть включати скарги громадян, повідомлення про небезпечне водіння тощо.

3. Аналіз даних реалізовується шляхом підготовки інтегрованих карт, на які накладають дані про злочини, аварії та дані про дорожній рух. Зазвичай такі карти готують з використанням програмного забезпечення, яке дозволяє здійснювати картографування великих на надвеликих обсягів даних (геоінформаційні системи). На підставі таких карт ідентифікують «гарячі точки» (Hot Spots) – місця концентрації злочинів та ДТП. Додатковий аналіз може розрізняти фактори причинного зв'язку, окреслювати елементи часу, а також враховувати інші чинники, які мають вплив на стан та тенденції руху злочинності та ДТП.

4. Стратегічні операції – з огляду на аналіз даних, правоохоронні органи можуть визначити напрями правозастосовної діяльності та підготувати контрзаходи, які перебудовують звичний робочий процес для того, щоб зосередити зусилля поліції в «гарячих точках» та підвищити свою ефективність.

5. Обмін інформацією та пропаганда. Вагоме значення у ефективному застосуванні моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) має спільне використання отриманих аналітичних результатів як поліцією, так і іншими зацікавленими суб'єктами від конкретної територіальної громади.

У цьому процесі значну роль відіграє оприлюднення (опублікування) інформації про результати та досягнення такої діяльності. Звіти про результати доповідають керівництву. З цими звітами потрібно ознайомлювати офіцерів, членів громади, активістів, членів громадських об'єднань, адміністративних та виборних посадових осіб, що зацікавлені у підтриманні належного рівня стану криміногенної ситуації.

6. Моніторинг, оцінка та коригування. Збір даних та їх аналіз дозволяє проводити моніторинг, оцінку та коригування контрзаходів. Вони також дають можливість співробітникам оцінювати шкоду від злочинів та автокатастроф, економію витрат та інші результати, що визначають успіх моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS).

7. Результати. Цілі та завдання, які виникають під час виявлення проблеми та стратегічне планування щодо її усунення розроблено для того, щоб коригувати результати. Результати – це вимірювання, що оцінюють ефективність у протидії злочинам, аваріям та порушенням правил дорожнього руху у сторону скорочення; економія витрат; результати використання конкретних втручань та розгортання особового складу тощо²⁶.

1. *Участь партнерів та зацікавлених сторін.* Взаємодія (партнерство) між правоохоронними органами та місцевими зацікавленими сторонами мають важливе значення для реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS). Зацікавлені сторони можуть сприяти у наданні даних, які мають значення для здійснення картографування, можуть сприяти реалізації контрзаходів та надавати важливі відгуки про те, як громада реагує на збільшення обсягу правоохоронної активності тощо.

У межах діяльності з розвитку взаємодії та партнерства за моделлю правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) співробітникам поліції також потрібно звернутися до зацікавлених сторін та партнерів. Зацікавлені сторони

---

²⁶ Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). Operational Guidelines. National Highway Traffic Safety Administration. Washington, DC. 2014. URL: https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811185_ddacts_opguidelines.pdf (дата звернення: 15.06.2023)

та партнери можуть включати будь-яку особу чи організацію, яка бере участь, або зацікавлена у зменшенні соціальної шкоди та підвищення якості життя в певній громаді, наприклад:

- місцеві громадські та комерційні організації;
- управління соціальних служб;
- органи місцевого самоврядування;
- органи виконання покарань;
- сусідні та інші правоохоронні органи;
- посадові особи;
- жертви злочинів або аварій;
- комерційні заклади;
- ЗМІ;
- організації, що зацікавлені у зменшенні злочинності

та питаннях безпеки дорожнього руху тощо.

Підтримка зацікавлених сторін та партнерів для посилення дотримання правил дорожнього руху є критично важливою складовою для успіху моделі DDACTS. Тому, дуже важливо передбачити алгоритми, інтенсивність, способи та тривалість системи організації роботи поліції із зацікавленими сторонами.

Реалізація цього принципу реалізовується через два основні елементи. Перший – визначити та встановити початковий контакт з потенційними партнерами та зацікавленими сторонами.

Для початку слід здійснити підбір та залучення до реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS як традиційних, так і нетрадиційних партнерів та зацікавлених сторін та налагоджувати з ними сталі стосунки на основі взаємодії. Варто зосередитись на організаціях, які працюють над зменшенням злочинності, або покращенням безпеки дорожнього руху у визначених «гарячих точках». Перш ніж встановлювати контакти, потрібно чітко уявити внесок або роль партнера або зацікавленої сторони, яку вони можуть зробити на підтримку моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS). Для цього слід здійснити такі заходи:

- підготувати список (перелік) категорій партнерів та зацікавлених сторін;
- визначити головних осіб від кожної категорії партнерів та зацікавлених сторін;

- визначити, яку допомогу або які дані партнери або зацікавлені сторони можуть надати;
- довести призначення та зміст моделі DDACTS кожному потенційному партнеру та зацікавленій стороні;
- призначити особу від правоохоронного органу, відповідальну за контакти з партнерами та зацікавленими сторонами.

Як засвідчує практика, місцеві жителі та різноманітні їх спілки (організації) є надійним джерелом інформації про те, де і коли виникають проблеми злочинності та безпеки дорожнього руху. Працівникам правоохоронних органів необхідно провести роз'яснювальну роботу для надання інформації щодо участі партнерів та зацікавлених сторін. Допомогу у прийнятті рішення щодо участі у моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) зацікавлених сторін може надати підготовлений письмовий документ, до прикладу, меморандум – документ з описом суті та змісту моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS).

Другий основний елемент – розробити план участі партнерів та зацікавлених сторін. Партнери та зацікавлені сторони здійснюють різний внесок у реалізацію моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS. Вони можуть брати участь у реалізації моделі як безпосередньо, так і опосередковано.

Під час розробки плану участі партнерів та зацікавлених сторін потрібно врахувати такі положення:

- визначити можливості, які можуть мати партнери та зацікавлені сторони для реалізації моделі DDACTS;
- розробити організаційну структуру взаємодії (наприклад, консультативна група, робоча група тощо);
- визначити конкретні цілі участі партнерів та зацікавлених сторін;
- визначити інтенсивність взаємодії органу поліції з партнерами та зацікавленими сторонами (наприклад, кількість та частота зустрічей, звітування про діяльність в межах моделі DDACTS);
- розмежувати обов'язки між співробітниками поліції та представниками різних партнерів та зацікавлених сторін;

– підготовка можливостей для участі партнерів та зацікавлених сторін (наприклад, відведення кімнат для зустрічей, наявність можливостей для проведення презентацій тощо).

З організаційного боку подальшими мають бути такі заходи:

– призначити відповідальних та визначити часові межі для розробки плану;

– призначити відповідальних за матеріально-технічну та адміністративну підтримку заходів з реалізації моделі DDACTS;

– провести первинні зустрічі з партнерами та зацікавленими сторонами, визначити частоту подальших способів комунікації;

– досягти консенсусу щодо остаточного плану;

– довести зміст плану до усіх зацікавлених сторін;

– вживати заходів із реалізації визначених планом заходів.

Перед початком роботи слід переконатися, що стосунки між партнерами та зацікавленими сторонами сформовані на належному рівні. Під час розроблення плану дій чи заходів, якщо доречно, то варто запрошувати партнерів та представників зацікавлених сторін. Процес взаємодії із зацікавленими сторонами потрібно документувати. Важливим чинником підтримання стійких відносин взаємодії є пошук можливості для підтримки зацікавлених сторін.

2. *Збір даних.* Поточні місцеві дані про дорожній рух та стан злочинності, згруповані за типами інцидентів, часом доби та днем тижня є основними елементами моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS. Дані про безпеку дорожнього руху можуть включати причини аварій, скарги громадян, інформацію про небезпечну поведінку за кермом та інші дані, такі як умовно-дострокове звільнення осіб, що були засуджені за ДТП, та осіб, що перебувають у розшуку.

Необхідно здійснити огляд діючої системи збору та аналізу даних. Така робота включає оцінку: рівня підготовленості особового складу та його досвіду; наявності внутрішніх та зовнішніх джерел даних; типів та формату даних, що використовуються для стратегічного планування; наявності програмного та апаратного забезпечення; навик здійснення збору та аналізу даних та особливостей звітності.

Подальшими мають бути такі дії:

- визначення необхідності у додатковому особовому складі або навчанні поточного особового складу для проведення збору, картографування та аналізу даних про злочини та ДТП;

- пошук програмних та апаратних продуктів, щоб визначити найкращий підхід картографування даних про злочини та ДТП;

- визначення того, які технології «гарячих точок» (Hot Spots) будуть використані;

- стандартизація вхідних даних та параметрів, які використовуватимуться для порівняння;

- визначення необхідності збору додаткових даних та визначення джерел, з яких слід отримувати дані;

- визначення необхідності коригування процедур збору та аналізу;

- перегляд протоколів звітності, щоб визначити необхідні зміни.

Згодом потрібно завершити вибір програмного забезпечення для картографування. Учений А. Бова, досліджуючи історію картографування злочинності, вказує, що вивчення територіальної диференціації злочинності має тривалу історію у кримінологічних дослідженнях. Предметом аналізу кримінологів були особливості злочинності в регіонах та окремих містах, вплив соціально-економічних диспропорцій і процесів урбанізації на злочинність, кримінологічна типологізація регіонів тощо. Агрегація статистичних даних може відбуватися на рівні країни загалом, а також за територією її регіонів, районів, населених пунктів або в межах ділянки місцевості. Картографування – це нанесення інформації про вчинені правопорушення, інші кримінально значущі події або діяльність поліції на електронну географічну карту (ГІС). Так, відбувається унаочнення даних і співвіднесення їх з навколишнім середовищем, різними фізичними та соціальними об'єктами тощо²⁷.

---

²⁷ Бова А. А. Історія картографування злочинності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 берез. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. Ч. 1. С. 107.

Як зазначають вчені О. Манжай та А. Потильчак, картографування злочинних проявів (crime mapping) є інструментом, який знайшов ефективне застосування в усіх сучасних моделях стримування злочинності. За його допомогою вдається візуалізувати відомості про певні події та факти. Це дозволяє більш комплексно підійти до аналізу оперативної обстановки на території обслуговування, визначити пріоритети у розстановці сил і засобів, полегшити ухвалення управлінських рішень²⁸.

У США, Великій Британії та Австралії підрозділи поліції ще з 1990-х років оснащуються відповідними системами картографування для моніторингу та прогнозування злочинності, планують заходи щодо її попередження.

Картографування здійснюється із застосуванням геоінформаційних систем (ГІС). Під геоінформаційною системою розуміють систему управління просторовими даними та асоційованими з ними атрибутами. Конкретніше, це комп'ютерна система, що забезпечує можливість використання, збереження, редагування, аналізу та відображення географічних даних. Активне впровадження ГІС у практичну діяльність поліції відбулося завдяки різкому збільшенню потужностей комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, накопиченню та інтеграції надвеликих масивів відомостей про кримінальну активність та супутні чинники, розробки можливостей комп'ютерного моделювання та прогнозування тощо. Відображення кримінально-значущих подій на географічній карті створює передумови для визначення часових та просторових закономірностей вчинення різних проявів злочинів, що дає змогу здійснювати прогнозування розвитку подій з більшою чи меншою мірою точності. У підсумку, таке дослідження минулого дозволяє краще розуміти майбутні тенденції розвитку криміногенної ситуації. Таке розуміння уможливорює більш раціонально застосовувати ресурси поліції для стабілізації криміногенної ситуації.

На основі сучасних програмних та апаратних систем для аналізу злочинності та ДТП аналітики можуть визначити

---

²⁸ Манжай О. В., Потильчак А. О. Особливості картографування злочинних проявів. *Право і безпека*. 2020. № 4 (79). С. 66.

потребу в додаткових ресурсах для картографування. Для цього буде потрібна професійна геоінформаційна система (ГІС). Також варто здійснити пошук програмного забезпечення, яке дозволить опрацьовувати наявні категорії даних, якими оперують під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS).

Необхідно зазначити, що, наприклад, у США існують компанії, що займаються картографуванням злочинності. Зокрема, компанія SpotCrime.com. Компанія займається картографуванням інформації про злочини, які пов'язані з нападами, крадіжками, незаконним використанням зброї, умисному руйнуванню або пошкодженню матеріальних і культурних цінностей, приватних або суспільних об'єктів майна (вандалізм) та ін. Інформація має відкритий характер та ґрунтується на даних, що надаються відповідними правоохоронними органами та надходять із ЗМІ²⁹.

Водночас потрібно погодитись із думкою вчених О. Манжая та А. Потильчака про те, що системного дослідження картографування злочинних проявів в Україні не проводилось. Заразом в органах Національної поліції вже напрацьовано певний досвід застосування просторового позиціонування, здебільшого в роботі чергових частин, ситуаційних центрів, штабних підрозділів і підрозділів інформаційно-аналітичної підтримки. Проте відповідні напрацювання не можна назвати системними³⁰.

Далі слід розробити план збору даних та визначити джерела даних. На основі вибору програмного забезпечення для картографування ухвалюється рішення про підготовку (розроблення) плану збору даних. План визначатиме всі внутрішні та зовнішні дані, які слід наносити на карту, нові джерела

---

²⁹ Бугера О. І. Інтернет-картографування кримінологічної інформації: стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. С. 45–48. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34413/1/%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%95%D0%A2-%D0%9A%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf> (дата звернення: 10.05.2023)

³⁰ Манжай О. В., Потильчак А. О. Особливості картографування злочинних проявів. *Право і безпека*. 2020. № 4 (79). С. 66.

даних та часові межі для первинного збору та поточного оновлення даних. Для порівняння, план також повинен включати обробку базових даних з попередніх років.

Необхідно визначити конкретні типи даних, які потрібно збирати для картографування. Також доцільно використовувати системи архівування даних для подальшого використання. Потрібно визначити джерела даних та розробити рекомендації щодо контролю якості даних. У разі, якщо існують прогалини у даних, які слід аналізувати, потрібно вжити заходів з їх усунення. У процесі збору даних слід дотримуватись визначеного протоколу або процедури, яка має бути письмово визначеною. За збір даних призначаються відповідальні особи, які мають, окрім збору, відповідати за їх своєчасне оновлення.

Усім працівникам слід надати можливість робити рекомендації щодо типів даних, які підрозділ буде збирати та картографувати. Не потрібно забувати про джерела нетрадиційних даних, які також можуть посилити аналіз «гарячих точок».

Сучасні експертні системи аналізу злочинності враховують широкий спектр історичних даних: час доби, день тижня, погодні умови, відомості про дорожній рух і про пошунення правил руху, інциденти, пов'язані з використанням транспортних засобів, ділянки місцевості, які найчастіше стають місцями прояву протиправної поведінки, про відстань до поліції, кількість поліцейських підрозділів, наявність масових заходів, рівень безробіття у певній місцевості, характер та щільність забудови, вартість оренди тощо. Впровадження ГІС у діяльність поліції може значно сприяти плануванню стратегічних заходів щодо протидії злочинності³¹. Використовуючи ГІС, співробітники поліції можуть аналізувати й інші важливі відомості, такі як: демографічні дані, розміщення ломбардів, шкіл, ринків, місць скупчення кримінально активних осіб, якості освітленості вулиць, наявності закинутих та недоглянутих приміщень тощо, що дозволяє краще зрозуміти основні причини скоєння злочинів і допомогти вживати заходів

---

³¹ Бова А. А. Історія картографування злочинності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 берез. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. Ч. 1. С. 110.

щодо недопущення або обмеження поширення кримінальної активності.

3. *Аналіз даних.* На думку ученого А. Бабенко, розроблення нових, ефективних заходів запобігання злочинам потребує використання відповідних удосконалених методів їх кримінологічного аналізу. Одним із найзручніших і водночас узагальнюючих способів візуалізації, здобутих під час аналізу регіональних особливостей злочинності, є метод картографування. Після складення комплекту карт із занесенням на них територіальних відмінностей певних процесів можна отримати цілісне уявлення про територіальний розподіл злочинності та факторів, що її зумовлюють³².

Створення інтегрованих карт, що накладають дані про дорожній рух та злочинність, дає можливість підрозділам визначити проблемні місця та «гарячі точки» (Hot Spots). Додаткові дослідження дають змогу виокремити причинно-наслідкові чинники для кожного типу даних, окреслити часові фактори та враховувати вплив навколишнього середовища на прояв злочинів та аварій. Висновки, здобуті в результаті аналізу даних, призведуть до виявлення проблемних зон та розвитку стратегічних та тактичних контрзаходів правоохоронної діяльності.

Ідентифікація «гарячих точок» за допомогою методів просторового та часового аналізу є основою моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS. Ці аналітичні дослідження обґрунтовують існування місць концентрації злочинів та аварій, дозволяють забезпечити об'єктивну основу для розгортання ресурсів та стратегічних заходів із забезпечення правоохоронної діяльності.

Для того, щоб ефективно налагодити аналітичну роботу з даними, потрібно опрацювати такі дії:

- визначити обсяг аналітичних потреб;
- визначити, які технологічні та програмні продукти, що дозволяють реалізовувати функцію визначення «гарячих точок», будуть використовуватися;

---

³² Бабенко А. М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2014. Вип. 71. С. 337.

- визначити способи стандартизації вхідних даних, зібраних з різних джерел, та які мають різні формати, що використовуватимуться для порівняльних цілей;
- провести роботу з картографування злочинів та ДТП та визначити «гарячі точки»;
- провести аналіз причинно-наслідкових та часових факторів та впливів навколишнього середовища на виявлений стан справ;
- провести аналіз даних, які здобуті не з джерел правоохоронних органів;
- провести базовий аналіз з даними про злочинність та дорожній рух за попередні роки;
- підготувати план проведення аналізу даних про злочини та ДТП на майбутнє.

Результати аналітичних досліджень потрібно доводити особовому складу правоохоронного органу. Важливо регулярно проводити інформування особового складу, зацікавлених сторін та партнерів про результати аналізу даних. Різні типи злочинів та ДТП мають різну структуру і будуть змінюватися у міру зміни умов середовища. Основна увага при картографуванні повинна залишатися на злочинності та аваріях і безпеці дорожнього руху. Багато суб'єктів будуть зацікавлені в результатах аналізу. Слід чітко визначитись, хто та до якого обсягу даних матиме доступ, та у якому форматі такі відомості будуть надаватись іншим суб'єктам.

Результати аналізу даних можуть бути використані для інформування урядовців, членів громад та ЗМІ про досягнутий прогрес, про виявлені проблеми та очікування щодо зменшення злочинності та підвищення безпеки дорожнього руху. Залежно від сфери застосування аналізу, результати також можуть допомогти іншим суб'єктам, які реалізують правоохоронну функцію у власному стратегічному плануванні.

Під час розробки процедури звітності доцільно визначити, які суб'єкти і до якої інформації матимуть доступ. Під час створення звітів правильним буде дані правоохоронного органу доповнювати даними із зовнішніх джерел. Алгоритм процедури звітності передбачає розроблення графіку звітування. Інформація, яка підлягає поширенню має бути ретельно перевіреною за критерієм точності та надійності.

4. *Стратегічні операції*. Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) призначена для надання точних та об'єктивних даних для виявлення «гарячих точок» та становить неупереджену основу для ухвалення стратегічних і тактичних рішень щодо упереджувальної діяльності поліції. На основі об'єктивних висновків під час аналізу даних правоохоронні органи забезпечують реалізацію контрзаходів – дієвих заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху. Висновки з аналізованих даних також впливають на робочий процес. Вони допомагають зосередити зусилля, спрямовані на боротьбу зі злочинністю та дорожнім рухом, чим підвищують ефективність. Керівники правоохоронних органів повинні бути готові взяти на себе керівну роль успішно інтегрувати модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) у поточні організаційні і тактичні заходи. Для цього керівники повинні:

- сприяти підвищенню ефективності контролю за дорожнім рухом як основному операційному елементу зменшення злочинності та підвищення безпеки дорожнього руху;
- переглянути політику, цілі та завдання органу, щоб переконатися, що вони підтримують використання контрзаходів дотримання правил дорожнього руху;
- виокремити час та ресурси на реалізацію моделі DDACTS;
- перерозподілити ресурси для придбання обладнання для підтримки дотримання правил дорожнього руху (наприклад, прилади для вимірювання швидкості, портативні прилади для перевірки наявності алкоголю тощо).
- внести зміни у розстановку сил та засобів, залежно від ситуації;
- забезпечити навчання, щоб працівники здобули навички, необхідні для виконання нових обов'язків.

Для успішної реалізації цього керівного принципу потрібно визначити контрзаходи, розробити оперативний план та вжити заходів для його реалізації.

Види злочинів, аварій та проблем безпеки дорожнього руху визначені за допомогою аналізу даних, будуть диктувати вибір заходів протидії. Під час цього процесу правоохоронним органам можливо доведеться розглянути питання про закупівлю додаткового обладнання, проведення додаткового навчання

та перерозподіл персоналу, необхідного для конкретної реалізації визначених контрзаходів. За потреби до реалізації контрзаходів доцільно залучати інші зацікавлені сторони.

Успішному запровадженню моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) будуть сприяти такі дії:

- визначити всі заходи, спрямовані на боротьбу зі злочинністю та дорожнім рухом, які зараз проводяться у «гарячих точках» для обліку проблем та управління ресурсами;
- розробити попередній перелік заходів протидії порушень правил дорожнього руху;
- підготувати прогнози щодо впливу (який вплив може мати посилення дотримання правил дорожнього руху на скорочення злочинності та безпеку руху);
- визначити обладнання, навчання, особовий склад та інші потреби, пов'язані з обраними контрзаходами;
- отримати допомогу від партнерів та зацікавлених сторін.

Значну роль в успішній реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) відіграє також дотримання таких рекомендацій:

- доцільно переконатись, що у реалізації моделі беруть участь усі співробітники, які задіяні до ідентифікації та реалізації контрзаходів;
- потрібно брати до уваги позитивний досвід інших правоохоронних органів, які застосовували комбінацію контрзаходів у сфері правозастосування;
- слід переглядати програми, плани дій та проводити консультації з іншими керівниками правоохоронних органів, які використовували тактику посилення (насиченості) патрулювання та інші стратегії дотримання правил дорожнього руху для зменшення рівня злочинності та покращення безпеки дорожнього руху;
- необхідно розуміти переваги інвестування у наявні та нові технології правозастосування;
- варто брати до уваги, якщо це доречно, заперечення проти конкретних контрзаходів від зацікавлених сторін.

Комплексний оперативний план описує загальну стратегію розгортання заходів протидії виникненню «гарячих точок» (Hot Spots) і забезпечує основу для моніторингу,

оцінки та коригування розгортання стратегії протидії. Важливою складовою цієї стратегії є діяльність з підготовки особового складу, яка стосується великої кількості наборів навичок, пов'язаних із злочинністю та дотриманням правил дорожнього руху. Оперативний план може містити такі елементи:

1. Цілі та завдання.

2. Стратегічний підхід до протидії явищу «гарячих точок» (Hot Spots). Цей підхід має передбачати контрзаходи щодо забезпечення дорожнього руху, визначати контрзаходи щодо зменшення злочинності, містити опис частоти та термінів застосування контрзаходів, описувати процедуру взаємодії та заходи із забезпечення реалізації плану.

3. Вимоги до залучених осіб (особового складу).

4. Навчання особового складу.

5. Обладнання та інші ресурси.

6. Виконання оперативного плану. Виконання плану передбачає заходи із щоденної і щотижневої правозастосовної діяльності через конкретні доручення для співробітників поліції. Також слід організувати звітність про результативність заходів, передбачити проведення внутрішніх та зовнішніх інструктажів. Має бути розроблена процедура підбиття підсумків та здійснення з їх врахування планування дій на майбутнє.

7. Бюджет.

8. Оцінка.

Для того, щоб ефективно реалізувати роботу із розробки оперативного плану, потрібно розподілити обов'язки щодо підготовки плану, зібрати інформацію, необхідну для розробки плану, розробити графік підготовки плану, визначити процес перевірки плану, переглянути та доопрацювати план, розподілити заходи, визначені планом.

Керівники правоохоронних органів повинні визначити цілі та завдання заходів впливу моделі (DDACTS) (вплив на зменшення злочинності та підвищення безпеки дорожнього руху в «гарячих точках» (Hot Spots)). До підготовки плану слід залучити й інші відомства, діяльність яких має дотичний до правоохоронної діяльності характер.

Найкращий час для початку реалізації діяльності з добре помітного контролю за дорожнім рухом може вплинути низка чинників. Окрім врахування цих факторів, керівники

правоохоронних органів повинні взяти до уваги заходи щодо офіційного та неформального інформування підлеглих співробітників поліції та зацікавлених сторін про терміни реалізації плану.

Перед початком реалізації плану необхідно організувати офіційні зустрічі та брифінги для підготовки особового складу, на якому слід повідомити про початок реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS). Про початок реалізації плану доречним буде повідомити зацікавлені сторони та засоби масової інформації, щоб розробити відповідні шляхи комунікації та оголосити про ініціативу DDACTS.

Увесь особовий склад правоохоронного органу повинен бути поінформованим про впровадження моделі DDACTS. Критично важливими для успіху реалізації плану є офіційне повідомлення та інформаційна робота в ЗМІ щодо запуску заходів в межах моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS. Початок ініціативи з офіційним анонсом та медіазаходом демонструватимуть повагу до громади та сприятимуть співпраці із зацікавленими сторонами.

5. *Обмін інформацією та пропаганда.* Обмін інформацією та пропагандистські заходи відображають природу моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS, засновану на співпраці з громадою, з якою правоохоронні органи не лише діляться досягнутими результатами, а й покладаються на відгуки членів громади та інших партнерів та зацікавлених сторін. Через ЗМІ або інші способи соціальної комунікації правоохоронні органи повинні оприлюднювати повідомлення, що увиразнюють результативність заходів моделі DDACTS. Повідомлення інформації про результативність моделі DDACTS зацікавленим сторонам та громадянам збільшить розуміння змісту та підтримку заходів, спрямованих на реалізацію моделі.

Так, доцільно визначити тактику обміну інформацією та здійснення пропаганди інформації з партнерами та зацікавленими сторонами. Доцільно регулярно створювані звіти про перебіг реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS), що містять управлінську документацію, необхідну для інформування особового складу, проводити зустрічі з членами громади та доповідати органам державної влади та місцевого самоврядування. Звіти про реалізацію

моделі DDACTS також забезпечують основу для постійного підтримання контактів зі ЗМІ.

Багато чинників можуть вплинути на впровадження моделі DDACTS, тому керівники правоохоронних органів повинні бути готовими і до виникнення проблем і труднощів, так і до успіхів. Позаяк стратегія і тактика комунікації повинні ґрунтуватися на цілях і завданнях, визначених у плані з участю зацікавлених сторін.

Дієвими заходами з реалізації цього етапу реалізації моделі DDACTS є визначення ролі зацікавлених сторін у діяльності з пропагування ініціативи. Важливим є визначення тактики обміну та збору інформації. Варто визначити інструменти для спілкування з партнерами та зацікавленими сторонами. Корисним заходом буде визначення етапів та часових меж для обміну інформацією. Не слід недооцінювати роль партнерів та зацікавлених сторін у зборі даних та аналізі інформації.

Також потрібно розробити план комунікації через засоби масової інформації. Інформування громадськості щодо заходів дотримання правил дорожнього руху та скорочення злочинності, вирішальну роль у яких має вплив моделі DDACTS, є визначальним для довгострокового успіху моделі. Прес-секретар повинен розробити план спілкування через засоби масової інформації для обміну інформацією про ініціативу DDACTS.

Доцільно мати підготовлений план комунікацій для роботи зі ЗМІ, який включає інформацію про попередній досвід, ключові події та етапи. Мають бути розроблені точні, послідовні повідомлення, що окреслюють цілі, завдання, елементи та результати ініціативи DDACTS.

У ЗМІ варто поширювати довідкову інформацію, що описує модель DDACTS. Така інформація має підкреслювати стимулюючий ефект від добре помітного забезпечення дорожнього руху. Зокрема, висвітленню підлягає список партнерів, перелік зацікавлених сторін, прихильників ініціативи. Обов'язково висвітленню підлягають успіхи у боротьбі зі злочинністю. Інформацію про успіхи моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) слід поширювати для широкої громадськості через вебсайт органу поліції.

6. *Моніторинг, оцінка та коригування.* Правоохоронці повинні контролювати ефективність дотримання правил дорожнього руху (контрзаходи) та їх вплив на безпеку дорожнього

руху та соціальну шкоду. Регулярні дослідження (аналізи) даних про аварії та види порушення правил дорожнього руху і їх наслідків дозволяють коригувати контрзаходи із правозастосування та розгортання сил поліції. Крім того, доцільно проводити брифінги для інформування керівників про результати діяльності та про події, що викликають занепокоєння.

Важливим елементом реалізації цього принципу є використання даних та іншої інформації для внесення змін у операції моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS). Інтервали та тривалість кожного контрзаходу щодо порушень правил дорожнього руху можуть визначати терміни аналізу даних та звітності. Відгуки співробітників поліції, а також інформація, здобута у процесі організації внутрішньої та зовнішньої взаємодії (від партнерів та зацікавлених сторін), можуть бути зведені у щотижневі або щомісячні звіти.

Для дієвої реалізації цього етапу потрібно розробити графік для перегляду даних про злочинність та аварії, а також про відгуки від особового складу поліції, партнерів та зацікавлених сторін. Доречно проводити зустрічі з кримінальними аналітиками, які будуть аналізувати дані про злочини та ДТП для обговорення висновків. На основі аналізу даних слід коригувати контрзаходи у відповідь на збільшення чи зменшення кількості злочинів та аварій. Якщо існує потреба, необхідно проводити додаткове навчання, щоб створити ефективнішу командну роботу з-поміж особового складу. Важливим етапом у реалізації моделі DDACTS є порівняння ефективності роботи особового складу поліції до та після впровадження моделі DDACTS.

Також варто проводити документування змін та здійснювати звітування про них. Документування змін та коригувань усіх аспектів моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) збільшить потенціал для довгострокового успіху. Ці зміни та коригування можуть стосуватися:

- коригування (додавання або видалення) джерел даних;
- зміни в техніках картографування;
- розширення інструментарію аналізу даних;
- ідентифікація переваг та вирішення проблем, пов'язаних із використанням нетрадиційних джерел даних;
- ідентифікація переваг та вирішення проблем внутрішньої та зовнішньої взаємодії (роботи з різними партнерами та зацікавленими сторонами);

- придбання додаткового обладнання;
- перерозподіл ресурсів та особового складу;
- навчання особового складу;
- адміністративні обов'язки;
- видатки та перерозподіл наявних коштів.

Для успішного документування змін слід переглядати операційний план, щоб визначити види та обсяг даних для фіксації. Потрібно розробити процедури та формати для документування діяльності та результатів застосування моделі DDACTS, а також призначити відповідальних за документацію та звітність.

Такі звіти повинні бути точними, прозорими, зрозумілими, своєчасними та ретельними. Має бути розроблений алгоритм доведення змісту (поширення) звітів до особового складу поліції, до суб'єктів, залучених до взаємодії (партнери та зацікавлені сторони). Ключові партнери та зацікавлені сторони повинні переглянути остаточні звіти перед загальним оприлюдненням.

7. Результати. Рішення про використання моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) притаманне прагненню до зменшення злочинності та підвищення безпеки дорожнього руху. Щоб ці зміни виявити та задокументувати, керівники правоохоронних органів повинні встановлювати цілі та завдання, з огляду на початковий стан справ, визначений шляхом збору та аналізу даних. Через певний період застосування контрзаходів потрібно порівняти показники у поточному та початковому стані справ. Конкретні результати демонструють як модель DDACTS працює над зменшенням соціальної шкоди. Також варто здійснити аналіз для вивчення того, як адміністративні та операційні витрати, пов'язані із впровадженням моделі DDACTS, можуть вплинути на остаточні результати.

Остаточними або звітними результатами застосування контрзаходів моделі DDACTS, що спрямовані на зменшення злочинності та збільшення рівня безпеки дорожнього руху, можуть бути:

- кількість смертельних аварій, травм, тілесних ушкоджень та обсяг шкоди, заподіяного майну;

- кількість кримінальних правопорушень за різними ступенями тяжкості;
- кількість арештів та затримань.

Для реалізації цього керівного принципу потрібно визначити сфери моніторингу та критерії оцінки ефективності роботи. Слід також розробити методи моніторингу та міри (величини) визначення ефективності результатів роботи. За функцією моніторингу та оцінки необхідно призначити відповідальну особу³³.

Відповідальне та послідовне застосування керівних принципів реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) дає змогу вжити вичерпних заходів для нейтралізації детермінуючої протиправної поведінки характеристик місця або місцевості як одного із трьох базових (мотивований злочинець, незахищена жертва та сприятливе місце) складових генеруючої злочинну поведінку елементів³⁴.

3.4. Роль кримінального аналізу в моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS)

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) – це спеціалізована модель здійснення правоохоронної діяльності, яка потребує наявності підготовлених кримінальних аналітиків, що мали би змогу присвячувати її реалізації значну частину свого часу. Крім того, кримінальні аналітики мають мати глибоке розуміння відомчих та зовнішніх баз даних, систем інформаційно-аналітичного забезпечення та інших джерел даних, які стосуються дорожнього руху і злочинних проявів. Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) є не настільки поширеною та всеохоплюючою

---

³³ Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). Operational Guidelines. National Highway Traffic Safety Administration. Washington, DC. 2014. P. 7–20. URL: https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811185_ddacts_opguidelines.pdf (дата звернення: 15.06.2023)

³⁴ Федчак І. А. Характеристика керівних принципів реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). «Правова позиція». 2023. № 2 (39). С. 37. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-2.7> (дата звернення: 15.10.2023)

порівняно з іншими моделями, тому імовірно, що правоохоронні органи, які використовуватимуть цю модель, мають опиратися у своїй щоденній роботі і на інші проактивні моделі діяльності поліції.

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) може мати різний рівень інкорпорації у діяльність органів поліції, проте це ніяк не применшує її результативності у роботі щодо підтримання належного рівня криміногенної ситуації.

Кримінальний аналіз використовується для визначення географічних одиниць, де реєструється підвищений рівень злочинності та порушень правил дорожнього руху з метою ідентифікації «гарячих точок», що є важливим етапом в реалізації моделі DDACTS.

Аналітики, які працюють у межах моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS), витрачають багато часу на аналіз даних, пов'язаних із дорожнім рухом (наприклад, місця концентрації дорожньо-транспортних пригод, випадки водіння в нетверезому стані, місця концентрації викрадень авто, дорожньо-транспортні пригоди з потерпілими, випадки небезпечного водіння), які вони зіставляють з інформацією про злочини для виявлення можливих патернів. Наприклад, аналітик може з'ясувати, що зона з високим рівнем вуличних пограбувань також характеризується високою концентрацією дорожньо-транспортних пригод. Такий аналіз можна використовувати для розподілу обмежених ресурсів правоохоронної структури й інформування громадськості про потенційні небезпеки на автошляхах і проблеми злочинності.

Кримінальні аналітики здійснюють ретельне вивчення злочинності та дорожньо-транспортних інцидентів, враховуючи їх розподіл за часом та місцем, що дає можливість виявити та дослідити тенденції у стані криміногенної ситуації для проведення прогнозування з метою застосування стратегічного планування застосування ресурсів правоохоронних органів для досягнення профілактичного ефекту у конкретних проблемних географічних зонах.

Також кримінальні аналітичні дослідження дозволяють визначити ефективність застосовуваних заходів реагування. Постійний моніторинг та оцінка з боку кримінальних

аналітиків ефективності застосовуваних заходів дають можливість коригувати стратегії та адаптувати їх до швидкозмінних умов функціонування правоохоронних органів.

Важлива роль в успішній реалізації потенціалу моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) належить тісній та якісній взаємодії кримінальних аналітиків з іншими зацікавленими суб'єктами та фаховим умінням кримінального аналітика щодо пошуку даних як з внутрішніх, так і зовнішніх джерел даних, а також умінням працювати з надвеликими обсягами даних з метою вилучення з них значення.

Загалом, кримінальний аналіз у моделі DDACTS є інструментом, який сприяє виробленню ефективних управлінських рішень до проблеми злочинності та безпеки дорожнього руху, дозволяючи ефективно використовувати наявні дані для ухвалення обґрунтованих рішень про проактивне застосування правоохоронних ресурсів.

Водночас, оскільки немає прямого чи навіть вторинного зв'язку між кримінальним аналізом та зниженням рівня злочинності, на питання про те, чи кримінальний аналіз зменшує злочинність, дуже важко відповісти в широкому масштабі чи навіть у більш зосередженому аналізі³⁵.

---

³⁵ Boba R. The Effectiveness of Crime Analysis for Crime Reduction: Cure or Diagnosis? *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2014. Vol. 30. Is. 2. P. 147–168. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1043986214525080> (дата звернення: 29.08.2023)

4. МОДЕЛЬ ПІДЗВІТНОСТІ CompStat

4.1. Сутність та поняття моделі підзвітності CompStat

Як відомо, операційне середовище діяльності правоохоронних органів є динамічним та постійно змінюється через вплив різноманітних чинників зовнішнього та внутрішнього характеру. З упевненістю можна констатувати, що практика діяльності правоохоронних не може бути сталою і повторюваною протягом тривалого часу, оскільки в іншому разі відставання від вимог часу призведе до втрати ефективності, результативності та наступальності. І йдеться не лише про виявлення та викриття протиправної діяльності, а насамперед про упереджувальну (запобіжну) правоохоронну діяльність, яка є основним, фундаментальним напрямом роботи правоохоронних органів, оскільки дає змогу попереджувати настання негативних наслідків, нейтралізувати злочинні наміри, не допустити переростання підготовки до вчинення протиправних дій до закінченої стадії та й в кінцевому значенні дозволяє відчутно економити дефіцитні людські, фінансові та технічні ресурси правоохоронних органів.

Однозначно стверджувати, що є джерелом тенденцій до зміни оперативних, тактичних та стратегічних підходів у роботі правоохоронних органів не можна, проте якщо такі зміни набувають системного характеру, і оформлюються як самостійний напрям організаційної діяльності, то така практика набуває статусу самостійної моделі правоохоронної діяльності. Дослідження історичного підґрунтя функціонування правоохоронних органів різних країн дає можливість виокремити спектр самостійних проактивних моделей правоохоронної діяльності, як-от: здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP); здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS);

здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing); здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing/POP); профілактика скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон» (BWT)) тощо. Проте особливий інтерес з-поміж цих моделей становить модель підзвітності CompStat з огляду на те, що досліджувана модель сформувалася під впливом розвитку засад стратегічного лідерства запозиченого із прогресивного досвіду менеджменту в приватному секторі, які згодом були впроваджені в урядові установи загалом, а також і у діяльність правоохоронних органів. Видається, що дослідження позитивного зарубіжного досвіду та його імплементація у діяльність правоохоронних органів України, застосування алгоритмів правоохоронної проактивної моделі підзвітності CompStat є вагомим чинником, який може помітно підвищити якість та результативність базової запобіжної (упереджувальної) функції правоохоронних органів, а отже, потребує наукового дослідження та висвітлення.

Концептуальні та науково-практичні аспекти реалізації моделі підзвітності CompStat досліджували зарубіжні вчені, зокрема: Д. Вайсбурд (D. Weisburd), С. Мастрофські (S. Mastrofski), А. Макнеллі (A. McNally), Р. Грінспен (R. Greenspan), Дж. Вілліс (J. Willis), В. Волш (W. Walsh), Дж. Етерно (J. Eterno), Е. Сільверман (E. Silverman), Дж. Годдаун (J. Godown), Б. Бонд (B. Bond), Р. Зінк (R. Zink) та інші вчені. Самостійних досліджень становлення та сутності моделі підзвітності CompStat в Україні проведено не було¹.

Як зазначають вчені Д. Вейсбурд (D. Weisburd), С. Мастрофські (S. Mastrofski) та інші у фундаментальному науковому дослідженні «Reforming to preserve: CompStat and strategic problem solving in American policing» модель CompStat була представлена у 1994 році тодішнім комісаром Департаменту

---

¹ Федчак І. А. Становлення та сутність моделі підзвітності CompStat. *Нове українське право*. Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України, 2023. Вип. 3. С. 167. DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.24> (дата звернення: 15.10.2023)

поліції Нью-Йорка В. Бреттоном, і згодом була визнаною головною інновацією в американській поліції. За кілька років з моменту її виникнення повідомлялося, що відділи поліції усієї країни почали брати за основу діяльності модель підзвітності CompStat. Згодом модель CompStat навіть отримала нагороди від Гарвардського університету за те, що її застосування призвело до зменшення скорочення злочинності та покращення якості життя в Нью-Йорку².

Прототип звітів CompStat був вперше створений у поліції Солт Лейк Сіті (США) SLCPD у січні 2015 року. Такі звіти пройшли ретельний процес перевірки і модифікацій до досягнення кінцевого формату звіту CompStat, який поліція Солт Лейк Сіті (США) SLCPD використовує досі. Перший в історії відділ CompStat SLCPD був створений у жовтні 2015 року³.

Комісар В. Бреттон (W. Bratton) і його співробітники багато в чому опиралися на принципи управління, які вже отримали визнання як найсучасніші та перспективні на той час. Ці принципи включали дотримання зобов'язань керівництвом і здатність: 1) втілювати основні цілі правоохоронного органу у практичну діяльність; 2) надавати пріоритет оперативним цілям над адміністративними; 3) спрощувати механізм управління та персоніфікацію відповідальності за досягнення цих цілей; 4) більш якісно здійснювати сканування середовища організації для раннього виявлення проблем і розробити стратегії реагування (наприклад, керуватися даними); 5) збільшити організаційну гнучкість для впровадження найбільш перспективних стратегій; а б) з'ясувати, які заходи реагування працюють, а які ні, дотримуючись емпіричної оцінки того, що сталося. Такий стиль управління почали характеризувати як «стратегічне лідерство» і «стратегічний вибір»⁴.

---

² Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R, Willis J. J. Reforming to preserve: Compstat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2. Is. 3. P. 422.

³ Compstat. Salt Lake City Police Department. Department overview. *Мультимедійна презентація*. URL: <https://www.slcpd.com/ass3ts/uploads/2016/09/SLCPD-CompStat-Overview.pdf> (дата звернення: 23.06.2023)

⁴ Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R, Willis J. J. Reforming to preserve: Compstat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2. Is. 3. Pages 421–423.

Модель підзвітності CompStat об'єднує багато принципів управління разом в одній моделі, пристосованій для поліцейських підрозділів. Ця модель характеризується у найбільш загальному вигляді як «стратегічне вирішення проблем». «Стратегічне» є доречним описом, оскільки увиразнює суть цієї моделі – спрямованість на створення загального та універсального підходу до управління поліцією, яка має справу з невизначеним і нестабільним середовищем.

Посприяли запровадженню моделі підзвітності CompStat чотири взаємопов'язані позитивні тенденції стратегічного вирішення проблем поліцейськими керівниками. Першим з них є тенденція проблемно-орієнтованого підходу поліції, який насамперед наголошує на важливості прийняття рішень про те, що робити на основі наявних даних. Другою тенденцією є зростання знань про злочинність та про ефективні заходи реагування до злочинності. Третя тенденція – доступ до сучасних комп'ютерних технологій, які дозволяють проводити обробку та аналіз великих обсягів даних, доступність до географічних інформаційних систем та засобів комунікації – усе це робить можливим своєчасно визначати значення з кримінальних даних. Нарешті, керівники поліції стали щораз більш відкритими до настанов з управління, які походять від керівників з приватного та бізнес сектору, які застосовують найновіші умови, методи та підходи до стратегічного управління. Ці тенденції спонукали керівників поліції до більш сприйнятливого погляду на стратегію вирішення проблем.

CompStat – скорочення від COMPuTer STATistics або COMPARative (Comparison) STATistics – це комбінація інструментів управління, філософії та організаційного управління для відділів поліції. Попри те, що походження назви моделі досі точаться дискусії (наприклад, «комп'ютерна статистика», «порівняння статистичних даних»), модель CompStat – це управлінський процес у межах системи управління ефективністю, який включає аналіз даних про злочини та порушення громадського порядку, засоби для вирішення стратегічних проблем і чітку структуру підзвітності. Це інструмент управління продуктивністю, заснований на меті постійного вдосконалення. CompStat надає спосіб, за допомогою якого можна точно та швидко визначити проблемні точні географічні зони та вимірювати результати діяльності з вирішення проблем.

У моделі CompStat підкреслюється залежність від точно-го та своєчасного аналізу криміногенних даних для виявлення патернів злочинів і проблем із подальшим швидким виділенням особового складу та ресурсів для вжиття цільових заходів реагування. Структура підзвітності має головне значення для того, щоб гарантувати вибір ефективних заходів за результатами аналізу, правильність застосування заходів, а також оцінку ефективності цих заходів щодо стабілізації криміногенної ситуації або оперативної обстановки.

На відміну від традиційної пасивної (реактивної) моделі правоохоронної діяльності, яка породжує явище «кризового управління», CompStat є інноваційною моделлю, яка забезпечує правоохоронні організації засобами для випереджувальної діяльності на основі ретельно проведеного аналізу, а також засобами для звітування на основі послідовних показників ефективності відповідно до завдань правоохоронного органу. Правоохоронні органи, які застосовують проактивні підходи для стабілізації криміногенної ситуації або оперативної обстановки, мають можливість подолати обмеження традиційної моделі правоохоронної діяльності, стають більш цілеспрямованими у своїй діяльності, значною мірою мінімізують майбутні потенційні ризики й досягають більшої прозорості, що сприяє послідовному та гуманному наданню правоохоронних послуг. Крім того, модель підзвітності CompStat надає правоохоронним органам можливість реструктурувати свою систему управління для поліпшення розподілу ресурсів, покращення співпраці з іншими урядовими та правоохоронними структурами для надання якісних правоохоронних послуг громадянам.

CompStat – це цілеспрямований стратегічний процес управління, який використовує технології, операційну стратегію та управлінську підзвітність для структурування надання поліцейських послуг і забезпечення безпеки громадам⁵.

Модель підзвітності CompStat має багато функцій, загалом її можна розглядати як комбіновану технічну та управлінську систему збору та поширення даних про результати роботи

---

⁵ Walsh W. F. CompStat: an analysis of an emerging police managerial paradigm. *Policing: An International Journal*. 2001. Vol. 24. Is. 3. P. 347–362.

поліції. В ширшому розумінні – це управлінська система, призначена для зосередження організації на конкретних цілях, з метою зменшення злочинності шляхом притягнення місцевих керівників до відповідальності за належне використання організаційних ресурсів задля досягнення цих цілей.

У найбільш загальному вигляді модель підзвітності CompStat передбачає, що керівники поліції несуть відповідальність за злочини на своїх територіях. Модель CompStat супроводжується застосуванням сучасною комп'ютеризованою системою накопичення та аналізу криміногенних даних, розширеними можливостями картографування злочинності, що використовується як основа для регулярних інтерактивних зустрічей зі стратегії протидії злочинності, на яких керівники вищих рівнів заслуховують та за потреби можуть притягнути до відповідальності керівників поліції нижчого рівня за конкретні реалізовані ними стратегії та рішення протидії злочинності⁶.

CompStat працює як стратегічна система контролю, впроваджена для збору та поширення інформації про проблеми злочинності та формування відповідей на стан справ, що складається. Ці елементи найбільш помітно відображаються на засіданнях CompStat, під час яких місцеві (територіальні) керівники звітують перед керівниками управлінь чи департаментів та повідомляють про проблеми злочинності на своїх територіальних одиницях та про те, що вони з цим роблять.

Модель CompStat – це модель «стратегічного вирішення проблем», яка прагне зосередити органи поліції на конкретних проблемах злочинності та надати повноваження поліцейським органам виявляти та вирішувати ці проблеми⁷. Якщо порівнювати модель CompStat з поширеними уявленнями про проблемно орієнтовані моделі та концепції діяльності поліції, які зазвичай зосереджені на практиці на рівні ліній

---

⁶ Eterno J. A., Silverman E. B. The NYPD's CompStat: compare statistics or compose statistics? *International Journal of Police Science & Management*. 2010. Vol. 12. Is. 3. P. 427. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1350/ijps.2010.12.3.195> (дата звернення: 23.06.2023)

⁷ Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R, Willis J. J. Reforming to preserve: Compstat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2. Is. 3. Pages 421–456.

(шахрайства, крадіжки, незаконні заволодіння транспортними засобами), CompStat зосереджується на способах організації органів поліції як інституції, що вирішують проблеми, а не на конкретних стратегіях вирішення проблем, які застосує поліція для вирішення проблем злочинності.

Модель CompStat надає спосіб або інструмент, завдяки якому співробітники поліції можуть точно та швидко виявити проблеми, точно визначити географічні райони та виміряти результати діяльності з вирішення проблем. У підсумку моделі управління на основі даних під назвою CompStat приписують зменшення злочинності й покращення якості життя громадян⁸.

Оскільки модель CompStat часто покладається на базові програмні засоби, цю модель іноді плутають з програмним забезпеченням як таким. Це основна помилка. Водночас модель діяльності поліції CompStat передбачає потребу регулярного застосування системи картографування злочинів та використання комерційної або приватної системи збору даних. Також модель діяльності CompStat у найзагальнішому вигляді передбачає активне доведення криміногенної інформації до громадськості, у тому числі через власні вебсайти для відображення даних на інтерактивних картах.

Вчені Д. Вейсбурд (D. Weisburd), С. Мастрофські (S. Mastrofski) та інші визначають, що для моделі підзвітності CompStat характерними є таких шість основних елементів, які формують комплексний підхід до мобілізації поліцейських установ щодо виявлення, аналізу та вирішення проблем у сфері громадської безпеки:

- 1) роз'яснення місії;
- 2) внутрішня підзвітність;
- 3) географічна організація управління;
- 4) організаційна гнучкість;
- 5) керована даними ідентифікація та оцінка проблеми;
- 6) інноваційне вирішення проблем⁹.

---

⁸ COMPSTAT. Salt Lake City Police Department. Department overview. *Мультимедійна презентація*. URL: <https://www.slcpd.com/ass3ts/uploads/2016/09/SLCPD-CompStat-Overview.pdf> (дата звернення: 23.06.2023)

⁹ Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R, Willis J. J. Reforming to preserve: Compstat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2. Is. 3. PP. 421–456.

Модель CompStat – це багатоаспектна система управління операціями (діяльністю) поліції. Модель CompStat функціонує як процес боротьби зі злочинністю, який включає повторювані зустрічі, зазвичай щотижня, на яких критично переглядаються показники діяльності агентства для визначення шляхів покращення їх діяльності. Модель CompStat дотримується класичної моделі вирішення проблем, яка зосереджена на підзвітності на всіх рівнях організації. На основі аналізу кількісних статистичних показників формуються передумови для визначення моделей злочинів (профіль злочину), характеристик групи злочинців (профіль групи), особливості підозрюваних (профіль підозрюваного) та ідентифікуються «гарячі точки» (Hot Spots). На основі проаналізованих даних розробляються стратегії для протидії будь-якому поширенню кримінальної активності. Процес CompStat заохочує творчість у розробці стратегій, розподілі ресурсів та розгортанні особового складу поліції. Модель CompStat передбачає відповідальність керівників та працівників за проактивне протистояння проблемам злочинності.

Модель CompStat реалізується на основі збору, аналізу, розповсюдження та використання даних «реального часу» для того, щоб керівники могли ухвалювати більш поінформовані та ефективні рішення.

Основним відмінним елементом моделі CompStat є використання даних щоб контролювати роботу кожної адміністративно-територіальної одиниці поліції та притягати до відповідальності керівників територіальних одиниць за погіршення злочинності на їх території.

Модель управління діяльністю CompStat складається з чотирьох принципів, які визначають стратегію зменшення злочинності при створенні економічно ефективних операцій.

Ці чотири принципи CompStat – це:

- 1) збір та аналіз точної та своєчасної інформації;
- 2) розробка ефективної тактики протидії;
- 3) швидке розгортання ресурсів;
- 4) оцінка операцій.

Аналіз криміногенних даних кримінальними аналітиками дає змогу сформуванню розвідувальні аналітичні продукти – інформацію, яка узагальнює стан справ, що дозволяє виявляти

поточні та перспективні проблеми злочинності та проводити оцінку зусиль щодо їх вирішення. Для вирішення проблем злочинності розробляється та впроваджується плани дій. Після того, як тактичний план дій розроблено для протидії виявленій проблемі злочинності, керівний склад повинен швидко підготуватися до його реалізації ще до загострення проблеми. Оцінка вжитих заходів додатково дозволяє визначити, що слід змінювати, що продовжувати а що доречно припиняти у реалізовуваних визначених планом заходах, щоб ефективно користуватися наявними обмеженими ресурсами¹⁰.

Модель підзвітності CompStat є моделлю вирішення проблем через зміни в організації роботи. Модель спрямована на отримання об'єктивних діагностичних даних сильних та слабких сторін в організації діяльності поліції. Також модель опирається на посилення індивідуальних зусиль місцевих керівників відділів поліції і рядового складу, використовуючи як стимули, так і стримування. Модель підзвітності CompStat належить до «системи стратегічного контролю», розробленої для збору та поширення інформації про проблеми поліції та розробки втручань, спрямованих на їх вирішення. Отож, застосування моделі дозволяє вирішити проблему неадекватної інформації про стан справ на рівні відокремлених відділів поліції з метою вирішення проблем. Під час проведення систематичних CompStat нарад, на яких заслуховують звіти про стан криміногенної обстановки, виступають територіальні керівники відділів поліції перед кількома вищими керівниками, щоб доповісти про проблеми злочинності на своїх територіях і як вони їх вирішують.

Нарада CompStat супроводжується оприлюдненням даних про криміногенну обстановку у конкретній територіальній одиниці, що має вагоме значення у цьому процесі. Статистичні відомості про криміногенну ситуацію та інші дотичні до них відомості, інформація про проблеми ділянки проектується на екрани під час CompStat наради, а також керівники

---

¹⁰ Godown J. «The CompStat Process: Four Principles for Managing Crime Reduction». *The Police Chief Magazine*. 2009. Vol. 76. Is. 8. P. 36–42. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/compstat-process-four-principles-managing-crime-reduction> (дата звернення: 23.06.2023)

надають відповіді на запитання про те, з якими проблемами вони мають справу. Звіт керівника поліції територіальної одиниці містить щотижневі, місячні та річні узагальнення повідомлень про злочини, відомості про арешти, затримання, випадки застосування зброї, про жертви злочинів, про типи інцидентів тощо. Крім того, створюються електронні карти, щоб показати географічну концентрацію (Hot spots) злочинів на території діяльності поліції. Також ідентифікуються випадки «сплеску злочинності». Крім того, заслуховують профіль поліцейського керівника у громаді, а також інші характеристики підпорядкованої йому адміністративно-територіальної одиниці (наприклад, демографічні дані, соціально-економічні дані, навантаження та інші характеристики).

Отже, звіти на нарадах CompStat слугують основою для демонстрації керівниками їхнього розуміння проблем злочинності у їхніх територіальних одиницях з метою обговорення та розроблення з вищим керівництвом та іншими присутніми керівниками стратегії подальшої діяльності. Підготовлені плани дій ретельно протоколюються. На наступній нараді CompStat керівник повинен продемонструвати, як визначена стратегія дій реалізовується.

Тож основними рисами, що характеризують модель підзвітності CompStat, є внутрішня підзвітність, організаційна гнучкість, керованість даними, ідентифікація та оцінка проблем, а також інноваційні підходи до вирішення проблем. Разом ці елементи утворюють комплексний підхід до мобілізації поліцейських зусиль для виявлення, аналізу та вирішення проблем громадської безпеки¹¹.

Модель CompStat вийшла за межі правоохоронних органів та успішно впроваджується в різних сферах державної служби, оскільки становить якісну програму оцінки ефективності, що може підвищити продуктивність праці та забезпечити підзвітність. Варто зазначити, що CompStat вважалася одним з найвизначніших поліцейських нововведень протягом останніх 20-ти років.

---

¹¹ Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R, Willis J. J. Reforming to preserve: Compstat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2. Is. 3. Pages 426–427.

4.2. Основні компоненти моделі підзвітності CompStat

У процесі проведення дослідження зарубіжної наукової літератури встановлено, що основними організаційними компонентами моделі підзвітності CompStat є наявність своєчасно отриманої та точної інформації про стан справ, яка підлягає аналітичному дослідженню кримінальними аналітиками, з метою підготовки оглядів для керівного складу поліції, наділеного повноваженнями ухвалювати рішення про застосування тактичних підходів до запобігання злочинності та розподілу ресурсів, які слід застосовувати планово та оперативно. Важливим компонентом моделі підзвітності CompStat є безперервне подальше спостереження та оцінка ефективності застосовуваних практик з метою вчасного внесення потрібних коректив¹².

1. Своєчасна та точна інформація та її опрацювання кримінальними аналітиками – це запорука розуміння того, що відбувається. CompStat передбачає підготовку звітів, які включають дані за попередній тиждень. Це робиться для того, щоб надати найсвіжіші дані в режимі реального часу. Немає сенсу діяти на основі даних або тенденцій, що відбулися тижні або місяці тому. Зібрані дані підлягають цілеспрямованому аналізу кримінальними аналітиками та розповсюдженню (доведенню) результатів для всіх рівнів організації та управління поліцією.

2. Ефективна тактика – ретельно розроблений план дій. План дій дає змогу керівникам спрямовувати конкретні ресурси на всі аспекти проблеми. Учений І. Кравченко визначає, що планування передбачає розробку рішення про те, якими мають бути учасники управлінського процесу, стан справ, бажані результати, шляхи їх досягнення. План охоплює весь процес кількісно-якісних змін суб'єкта й об'єкта управління, відносини між суб'єктом та самим середовищем як умову життєдіяльності системи. Планування – це одна з функцій, за допомогою якої керівництво спрямовує зусилля всіх членів колективу

¹² Федчак І. А. Характеристика організаційних компонентів проактивної правоохоронної моделі підзвітності CompStat. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. Київ : Науково-дослідний інститут публічного права. С. 281. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.1.47> (дата звернення: 01.09.2023)

на досягнення його загальних цілей¹³. Під час підготовки плану дій розглядають проблеми та тенденції з різних боків, що дає можливість готувати унікальні (індивідуальні) та різноманітні стратегії і тактики зниження рівня прояву злочинності та вирішення проблем. У плані обов'язково відображаються мета і завдання органу на майбутній період, заходи, підлягають виконанню для реалізації обраних цілей і завдань, послідовність їх виконання, терміни реалізації, виконавці, а також способи контролю за виконанням запланованих заходів. Отже, у широкому значенні планування – це діяльність з розробки та прийняття управлінського рішення.

3. Швидке розгортання ресурсів – слід діяти швидко. Нелогічно розподіляти ресурси на сфери, у яких існували проблеми зі злочинністю тижні чи місяці тому. Щоб отримати позитивні результати плани дій повинні реалізовуватись швидко, до того, як злочинність змінить географію прояву. Використання швидкого розгортання збільшує ймовірність ефективно і результативно вплинути на проблему. Стратегії підвищення можливостей швидкого розгортання часто передбачають понаднормову роботу, зміни режиму роботи, перегруповання підрозділів для задоволення конкретних потреб.

4. Безперервне подальше спостереження та оцінка – якщо заходи дають результати, доцільно працювати в цьому напрямі ще активніше. Якщо результатів немає, слід шукати альтернативні способи впливу на проблему або стан справ. Важливим елементом оперативного плану є підзвітність та необхідність критичної оцінки з метою визначити вплив реалізації запланованих заходів на визначені цілі. Керівники поліції, які проводять наради CompStat, несуть персональну відповідальність за стратегії, розроблені в процесі попереднього засідання. Успіх або невдача тактики та стратегії проактивної правоохоронної діяльності оцінюються на предмет ефективності та доцільності використання подібних заходів у майбутньому¹⁴.

---

¹³ Кравченко І. С. Основи управління в Національній поліції : навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. С. 21, 22.

¹⁴ Godown J. «The CompStat Process: Four Principles for Managing Crime Reduction». *The Police Chief Magazine*. 2009. Vol. 76. Is. 8. P. 36–42. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/compstat-process-four-principles-managing-crime-reduction> (дата звернення: 23.06.2023)

Наради CompStat за участі керівного складу та відповідальних за підтримання правопорядку на конкретних територіях є невід’ємною частиною реалізації моделі CompStat. Ці наради мають регулярний плановий характер – «CompStat» зустрічі (наради, брифінги). Ці зустрічі (наради, брифінги) об’єднують усі рівні управління всередині організації.

На таких зустрічах, на основі колективного досвіду, розробляють тактику співпраці або стратегію досягнення конкретної цілі та завдання, що визначені під час CompStat процесу. Зустрічі (наради, брифінги) CompStat дають можливість організації вести відкритий двосторонній діалог та реагувати на незліченну кількість викликів, які стоять перед правоохоронними органами – визначити тенденції злочинності, розгорнути ресурси та оцінити стратегії боротьби зі злочинністю.

Згідно зі статтею 6 пункту 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Національна поліція для виконання покладених на неї завдань має право скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до компетенції Національної поліції. Повноваженням скликати та проводити наради з питань, що належать до компетенції Національної поліції наділений і Голова Національної поліції України (п. 31 ст. 11 Положення про Національну поліцію)¹⁵.

На нашу думку, основний підхід до проведення нарад для вивчення стану справ та розроблення конкретизованих заходів стабілізації криміногенної ситуації у окремих адміністративних одиницях у форматі наради CompStat є перспективним зарубіжним досвідом, який має суттєвий резерв підвищення ефективності реалізації управлінських повноважень і заслуговує ґрунтовного вивчення та запровадження у діяльність Національної поліції України.

Одним з компонентів моделі підзвітності CompStat є звіти. Для проведення нарад CompStat співробітники підрозділів кримінального аналізу готують інформаційні звіти.

---

¹⁵ Про затвердження Положення про Національну поліцію Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.03.2023)

Звіти для нарад CompStat відображають часові періоди за попередні 7 днів, попередні 28 днів, 28 днів, які передують попереднім 28 дням, за 1 рік до дати підготовки звіту та 5 років. Кожен з цих періодів поточного року порівнюється з тим самим проміжком часу попереднього року. Відображаються для наочності також і показники за три і за п'ять років.

Звіти кримінальних аналітиків – це статистичні огляди повідомлень про виявлені злочини, арешти та виклики поліції, схеми злочинів, схеми злочинних зв'язків тощо, а також про відомості, які мають значення для стану та тенденцій злочинності, відомості про заходи, які вживає конкретний правоохоронний орган для підтримання позитивного стану криміногенної ситуації.

Під поняттям тенденцій злочинності потрібно розуміти закономірності у змінах спрямованості злочинності загалом та/або окремих її видів. Спрямованість злочинності, як статична характеристика, визначається характером і ступенем суспільної небезпечності найбільш поширених злочинів, а також часткою у її структурі тяжких і особливо тяжких злочинів. Тенденції ж злочинності розглядаються як динамічні її властивості, що проявляються у певному часовому інтервалі та виражаються у змінах міри кримінальної активності.

Тенденції злочинності виявляються на рівні аналітичного опрацювання її станів у минулих проміжках часу, зміни у кількісних параметрах яких зумовлюють появу (наявну чи прогнозовану) нової можливої якості злочинності. У результаті, на основі опису та трактування стійких закономірностей між кількісними і якісними показниками і явищами та процесами об'єктивної дійсності, відбувається формулювання узагальнень загальної спрямованості злочинності. Тенденції злочинності можуть проявлятися у формі зменшення кількості окремих видів злочинів чи навпаки – їх зростання, зміни способів вчинення, територіального прояву, виникнення нових проявів та сфер ураження злочинністю, зміни в атрибутах особистості злочинців тощо.

Отже, виявлення, опис, трактування тенденцій злочинності виконує інформативну функцію в межах управлінської діяльності, дає змогу окреслити коло найбільш важливих та, водночас, проблемних сфер суспільних відносин,

оптимізувати їх змістовні компоненти та знизити кримінальну активність^{16, 17}.

Ці дані із зазначенням конкретних місць та часу вчинення злочинів та дій правоохоронних органів передаються керівнику, який очолює нараду CompStat. На нараді CompStat така інформація збирається та завантажується у загальну базу даних. Проводиться тактичний кримінальний аналіз із застосуванням комп'ютерних аналітичних програм і генерується щотижневий

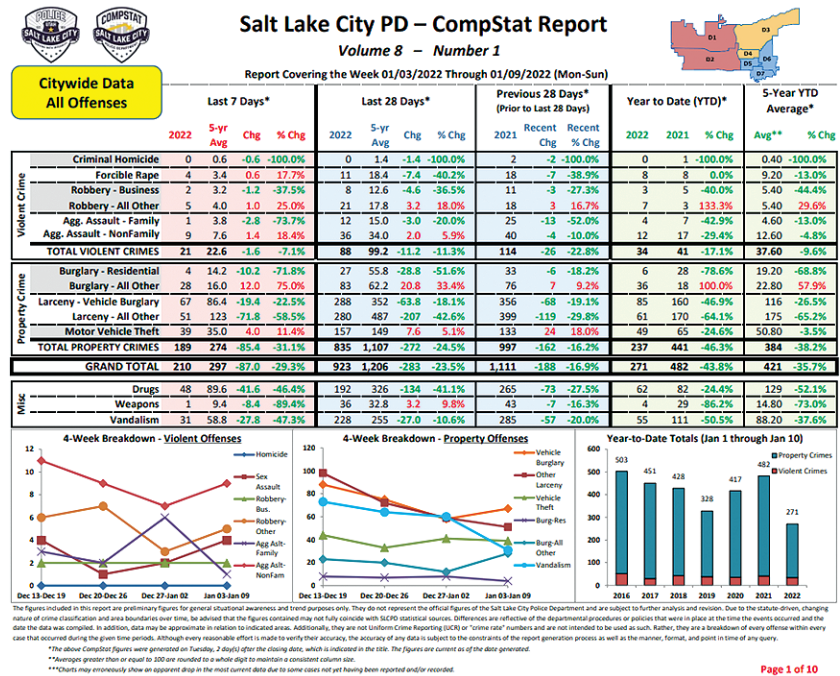

Рис. 4.1. Звіт CompStat за тиждень з 03.01.2022 р. до 09.01.2022 р. (пн.-нд.) відділу поліції Солт-Лейк Сіті

¹⁶ Орлов Ю. В. Тенденції злочинності. Харківський національний університет внутрішніх справ. С. 1, 2. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/2076> (дата звернення: 30.08.2023)

¹⁷ Salt Lake City Police Department – CompStat Report Vol. 8, Issue 1. URL: <https://www.slcpd.com/ass3ts/uploads/2023/01/2022-Compstat-Annual-Summary.pdf>. (дата звернення: 30.08.2023)

звіт CompStat, представляючи короткий виклад важливих показників ефективності діяльності у графічному форматі конкретного правоохоронного органу (наприклад, рис. 4.1).

Отже, під час проведення наради CompStat присутні аналізують тенденції підвищення або зниження кримінальної активності з кожним періодом, видом правопорушення, а також будь-які інші тенденції у стані, структурі та динаміці злочинності.

Під час нарад CompStat кримінальні аналітики представляють свої дослідження і у частині визначення різних проблемних зон на конкретних територіях функціонування правоохоронних органів. Такі зони визначають кожного тижня. Керівники органів та підрозділів можуть легко розпізнати нові та встановлені тенденції злочинності, а також відхилення та аномалії. Також кримінальні аналітики готують «теплові карти» (Hot Spots), що ілюструють конкретні географічні місця, де спостерігається концентрація кримінальних проявів – зони фокусування¹⁸ (рис. 4.2).

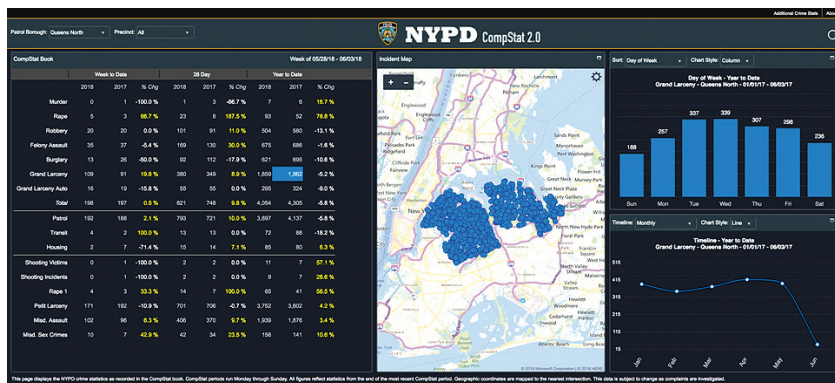

Рис. 4.2. CompStat 2.0, версія моделі CompStat Департаменту поліції Нью-Йорка (оприлюднення даних про злочини в режимі онлайн)

¹⁸ Godown J. «The CompStat Process: Four Principles for Managing Crime Reduction». *The Police Chief Magazine*. 2009. Vol. 76. Is. 8. P. 36–42. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/compstat-process-four-principles-managing-crime-reduction> (дата звернення: 23.06.2023)

Що стосується ситуації в Україні, то Законом України «Про Національну поліцію», зокрема статтею 86, передбачено, що метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних вебпорталах органів поліції звіт про діяльність поліції.

Закон визначає, що такий щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями. Також керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних вебпорталах органів, які вони очолюють¹⁹.

На нашу думку, такі заходи, спрямовані на посилення громадського контролю поліції через щорічне звітування, мають позитивне значення, проте, як засвідчує досвід вивчення проактивної моделі правоохоронної діяльності CompStat, така практика може мати більш систематичний характер, а результати такого звітування мають підлягати глибокому аналізу з метою розроблення практичних рекомендацій про подальші конкретні дії поліції.

Наступним компонентом моделі підзвітності CompStat є аналіз. Для проведення наради CompStat кримінальний аналітичний підрозділ аналізує окремі справи, опрацьовує аналітичні дані і створює візуалізацію для вибраної зони фокусування. Нарада проводиться у підготовленому для проведення презентації приміщенні. Підрозділи кримінального аналізу проводять три види аналітичних досліджень, залежно від обсягу поставлених завдань – оперативний, тактичний та стратегічний. У межах оперативного кримінального аналізу аналітичні

---

¹⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*, 2015, № 40–41. Ст. 379. С. 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023)

підрозділи досліджують відомості, які стосуються конкретних фактів підготовки або вчинення злочинів. Такий вид аналітичного дослідження має обмежену перспективу використання у моделі CompStat, оскільки зусилля моделі спрямовують на окремі адміністративно-територіальні одиниці, в межах яких функціонують окремі територіальні органи поліції. Проте у межах оперативного кримінального аналізу важливе значення може мати дослідження діяльності організованої групи (злочинної організації), а також аналіз ефективності вжитих заходів та підготовка пропозицій керівництву щодо напрямів їх удосконалення щодо тяжких та особливо тяжких злочинів і тих, які можуть викликати суспільний резонанс.

Чи не найбільш вагоме значення для проведення нарад CompStat може мати проведення тактичних аналітичних досліджень. Під час таких досліджень кримінальні аналітики встановлюють тенденції злочинності – розкриття основної спрямованості розвитку злочинності та її окремих видів у минулому і тепер. Тенденції злочинності розкриваються на основі динаміки рівня злочинності загалом, її окремих організованих груп (злочинних організацій) та видів, також на основі динаміки і зрушень усередині самої злочинності. Вагоме значення також має визначення (дослідження) типової інформаційної моделі злочинної діяльності, аналіз стану злочинності на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи, який надає можливість розробити превентивні заходи щодо попередження виявлених особливостей на певній території; встановлення профілю злочину, підозрюваного та потерпілого; аналіз окремих видів злочинів та аналіз ризиків – забезпечує визначення та виявлення індикаторів ризику або характерних (типових) ознак суб'єктів, з боку яких існує висока вірогідність скоєння правопорушень, з метою їх подальшої перевірки та вжиття інших заходів, передбачених законодавством²⁰.

Водночас вчений В. Безчастний констатує, що на початку аналізу сучасних тенденцій злочинності варто зауважити, що в основі свого відтворення сучасна злочинність має

---

²⁰ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 62.

як закономірності об'єктивно історичного характеру, так і низку спонтанних факторів генерації суспільних суперечностей економічного, політичного, культурно-психологічного характеру, військово-політичної напруженості²¹. Усі ці чинники сукупно формують криміногенну ситуацію. Результати аналітичного дослідження таких даних про криміногенну ситуацію формуються у вигляді аналітичних звітів (оглядів, довідок). Аналітичні звіти формують із вибраної інформації з внутрішніх та зовнішніх джерел та обов'язково мають містити висновки, рекомендації та прогнози. Звіти також можуть містити додаткові допоміжні матеріали, графіки, ілюстрації та схеми. Також результати аналізу даних кримінальними аналітиками оформлюються у вигляді профілів на осіб, організовані злочинні групи тощо, які становлять максимальну інформацію про об'єкт аналізу відповідно до запиту замовника. Результати аналізу також можуть формуватись у вигляді інформаційного зведення (оброблені табличні дані шляхом вибірки їх з баз даних за критеріями ініціатора аналітичного дослідження). Можливі варіанти оформлення результатів дослідження і у вигляді витягів (вибірки інформації з баз даних за визначеними ініціатором критеріями).

В Україні уповноваженим структурним підрозділом Національної поліції з проведення, організації та координації інформаційно-пошукової та аналітичної роботи, спрямованої на збір, оцінку та реалізацію інформації, зокрема й інформації з обмеженим доступом, шляхом надання її уповноваженим органам (підрозділам) для вжиття заходів відповідно до їх компетенції, оцінювання ризиків, а також використання її для забезпечення виконання функцій, покладених на поліцію, є Департамент кримінального аналізу²².

---

²¹ Бесчастний В. Кримінологічний аналіз сучасних тенденцій злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 245. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/2/48.pdf> (дата звернення: 27.06.2023)

²² Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 29.12.2019, № 1354. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-kriminalnogo-analizu.html> (дата звернення: 03.03.2023)

Також складовим компонентом моделі підзвітності CompStat є наради (брифінги) (рис. 8). Проактивна модель правоохоронної діяльності CompStat передбачає проведення щотижневих нарад (брифінгів) зі стратегії боротьби зі злочинністю. Ці наради (брифінги) збільшують інформаційний контакт між керівниками органів та підрозділів. Під час таких нарад (брифінгів) обговорення ґрунтуються на статистичному аналізі та картах злочинності, що містяться у щотижневих звітах CompStat.

Наради дають можливість усім учасникам під час перегляду результатів діяльності органу поліції, розподілу ресурсів, прогнозування та реагування на мінливе організаційне середовище тощо працювати в одному напрямі (рис. 4.3).

На перший погляд, може виникнути міркування про те, що такі наради (брифінги, зустрічі) є простими «зустрічами особового складу поліції». Такий опис буде не тільки неточним, але й приховує одну з найважливіших особливостей процесу. На засіданнях CompStat представлені члени усіх рівнів організаційної структури, які беруть активну участь в роботі. Це вагома відмінність. До прикладу, використовуючи аналогію зі сфери охорони здоров'я, можна належно охарактеризувати

Рис. 4.3. Приклад проведення CompStat наради

зустріч між завідувачем хірургії та хірургами під його керівництвом як «зустріч особового складу поліції». Інакше кажучи, особи з тією ж роботою та відповідальністю періодично збиратимуться, щоб переглянути результати роботи своєї групи та обговорити актуальні для них питання. На противагу, CompStat закликає лікарів усіх медичних служб (педіатрії, швидкої допомоги тощо) періодично зустрічатися з представниками відділення медсестер, прибирання, обслуговування, безпеки тощо, для вирішення поширених питань та проблем, які стоять перед усією організацією. Тобто для загального огляду стану справ необхідна всебічна зустріч, на якій забезпечено відкриті шляхи спілкування та координацію зусиль. Під час таких зустрічей, лікарня фактично буде аналізувати «себе», визначаючи стан справ, аналізуючи перебіг змінних, зважуючи варіанти розвитку подій, проводячи моніторинг загальної продуктивності усієї організації. CompStat змушує організацію брати участь у продуктивній формі саморефлексії, яка дозволяє помічати зміни навколишнього середовища та відповідно реагувати. Загалом CompStat надає цілісний підхід до управління. Отже, таким нарадам притаманний колективний характер. Це так, якби відбулася нарада між керівником та начальником відокремленого підрозділу, і якщо питання стосується юридичного аспекту діяльності, представники юридичного відділу також будуть присутні та готові брати участь у заході. Так само, якщо проблема стосується інформаційних технологій, люди з відповідним досвідом доступні на кожному засіданні та беруть у ньому активну участь.

Модель підзвітності CompStat створює передумови для застосування усіх доступних ліній комунікації в організації. Така модель вносить зміни у бюрократію та ієрархію – адміністратор, який буквально знаходиться на вершині організаційної структури, жваво та поглиблено обговорює питання з особами, які рідко, а інколи й ніколи не мали прямого доступу до вищого рівня керівників. Оперативні питання і занепокоєння, які зазвичай викликають шквал критики, тепер можна негайно вирішити через відверті дискусії між тими, хто вгорі та внизу організаційної вертикалі.

Модель підзвітності CompStat передбачає максимально повне спілкування всередині правоохоронних органів.

Попри те, що керівники органів та підрозділів поліції завжди мали багато офіційних вимог до подання звітності та обов'язкових повідомлень, така комунікація зазвичай була еквівалентом односторонніх вулиць, що розміщені паралельно одна одній. Завдяки зустрічам CompStat, ці канали зв'язку умовно перетворені на вулиці з двостороннім рухом – широкі двосторонні магістралі з багатьма смугами руху різних напрямків одночасно. Ці зустрічі та обмін інформацією, яку вони генерують, є важливою частиною всебічної інтерактивної стратегії діяльності: підвищення підзвітності шляхом надання місцевим керівникам необхідних ресурсів. Керівники місцевих органів поліції використовують цю нараду (брифінг) для спілкування з вищими керівниками, обмінюючись проблемами, з якими вони мають справу. Таке обговорення формує передумови розроблення успішної тактики зменшення злочинності. Процес дозволяє топ-менеджерам контролювати проблеми та діяльність на місцях та окремих підрозділах, оцінюючи навички та ефективність керівників середньої ланки. Маючи актуальну інформацію про ситуації «на місцях», вищі керівники можуть належно розподіляти ресурси для найбільш ефективного зменшення злочинності та поліпшення роботи поліції.

Наради CompStat насправді є завершальним етапом детального та спільного процесу збору та аналізу даних. Процес «stat» – це збір та розумне використання своєчасної та точної інформації. Наради CompStat були б практично марними без механізму збирання даних в режимі реального часу та адаптивної структури їх тлумачення, для прийняття стратегічних рішень та реалізації оперативних дій. Модель CompStat охоплює кожен з цих особливостей.

Відповідальність за збирання та аналіз необхідних даних несуть підрозділи кримінального аналізу. Це складний процес нагляду, аудиту та перевірки точності даних, які використовують керівники, щоб бачити прогрес кожної із частин правоохоронної організації.

Мабуть, найважливішою особливістю CompStat є той факт, що інформація не лише прискіпливо збирається, вона використовується при розробці нових ефективних стратегій. Аналізуючи відносні показники роботи кожного підрозділу, керівники вищого рівня можуть оперативно і точно визначити,

незалежно від того, заплановано це чи ні, чи успішний їх напрям дій. Саме тому модель підзвітності CompStat є найбільш ефективною системою моніторингу продуктивності. Це засіб управління, що дає змогу керівнику або особі, яка ухвалює рішення, залучити та використати інтелектуальний капітал всієї організації. Модель підзвітності CompStat є ідеальним механізмом для ідентифікації та використання індивідуальних компетенцій, успішної практики та використання наявних ресурсів. Ця вкрай ефективна форма внутрішнього порівняльного аналізу дозволяє керівникам визначати найкращих виконавців, аналізувати та визначати будь-які вагомні відмінності, які сприяють підвищенню продуктивності, а також спілкуванню та/або адаптації до них всієї правоохоронної системи.

Модель підзвітності CompStat також сприяє передачі знань поміж підрозділами (шляхом обміну кращими практиками), а також виправляє чинники, що гальмують передачу знань. CompStat полегшує і вертикальне, і горизонтальне перенесення знання. Модель підзвітності CompStat заохочує роботу в команді та співпрацю при формуванні відповідей на проблеми та виклики у діяльності поліції.

Модель підзвітності CompStat дозволяє адміністраторам сформувавши цілісний погляд на стан організації роботи усіх правоохоронних органів. Ця модель закликає адміністраторів постійно шукати взаємозв'язки між подіями та процесами, що перешкоджають або сприяють максимальній продуктивності. Замість того, щоб обумовлювати свої управлінські рішення серією випадкових подій або ізольованих деталей, ця модель управління дає змогу особам, які ухвалюють рішення завжди знати актуальну інформацію про стан справ.

Як було зазначено, моделі CompStat властиві такі чотири основні принципи, які складають наріжний камінь процесу CompStat:

- 1) точна та своєчасна інформація та її опрацювання кримінальними аналітиками;
- 2) ефективна тактика;
- 3) швидке розгортання;
- 4) невинне спостереження та оцінка.

Реалізуючи ці чотири етапи організація навчається, реагує та щоразу стає розумнішою. Мабуть найзначнішим

аспектом моделі діяльності поліції CompStat є той факт, що її реалізація може змінювати загальну орієнтацію всієї організації. CompStat – це не просто процес, це окрема філософія управління, що ґрунтується на необхідності постійної роботи з метою покращення. CompStat заснований на вірі в те, що «роботу завжди можна зробити краще». CompStat реалізується шляхом децентралізації прийняття рішення та широкого розподілу повноважень та підзвітності. Модель CompStat делегує повноваження керівникам на місцях, що створює нові можливості, що відрізняє цю модель від традиційної ієрархії, яка часто характеризується «боязкістю та обережністю з боку підлеглих, які бояться критики з боку вищих керівників, а отже, острах передати неприємну інформацію вгору»²³.

Під час проведення нарад (брифінгів) важливим є реалізація таких аспектів:

1. Аналіз зони фокусування попереднього тижня. Аналізують будь-які зміни з метою визначити, чи зусилля дали результат.

2. Керівники окремих підрозділів є відповідальними за попередні стратегії щодо зон спостереження, а також доповідають про те, що було, а що не було здійснено.

3. Відбувається перегляд поточного звіту CompStat за тиждень, окреслюється логіка обраної зони фокусування.

4. Аналітичний підрозділ представляє аналітику для визначення районів фокусування на цьому тижні.

5. Керівники підрозділів розробляють стратегії і тактики для вирішення проблем та тенденцій у визначених сферах і визначають завдання, які мають бути вирішеними до наступного засідання.

6. Слід брати до уваги інформацію представників міської ради, мерії, керівників пенітенціарної служби, інших підрозділів поліції тощо, якщо вони висловлюють будь-які занепокоєння щодо стану справ у правоохоронному напрямі²⁴.

---

²³ O'Connell P. E. Using Performance Data for Accountability: The New York City Police Department's CompStat Model of Police Management. August 2001. URL: <https://www.businessofgovernment.org/sites/default/files/CompStat.pdf> (дата звернення: 23.06.2023)

²⁴ COMPSTAT. Salt Lake City Police Department. Department overview. *Мультимедійна презентація*. URL: <https://www.slcpd.com/ass3ts/uploads/2016/09/SLCPD-CompStat-Overview.pdf> (дата звернення: 23.06.2023)

Наради щодо стратегії протидії злочинності скликаються у командно-диспетчерському центрі, високотехнологічному конференц-центрі в штабі поліції (див. рис. 4.4).

На цих засіданнях беруть участь усі керівники відділів та районів поліції, керівники різних підрозділів у межах певного району, включаючи керівників дільничних, оперативних та слідчих підрозділів. Залежно від щотижневої статистики злочинності, кожен керівник може розраховувати на випадковий виклик для презентації своїх заходів зі стратегії злочинності приблизно раз на місяць.

Також в роботі беруть участь представники відповідних прокуратур та багатьох інших відомств, які реалізують правоохоронні повноваження, які не виконують безпосередніх функцій правозастосування.

Рис. 4.4. Приклад проведення CompStat наради

Така конфігурація учасників сприяє командному підходу до вирішення проблем, та забезпечує можливість негайного обговорення проблем злочинності та якості життя, які були виявлені на засіданні, та їх швидке вирішення шляхом розробки та впровадження творчих та комплексних рішень. Оскільки керівники, які ухвалюють рішення, присутні на засіданнях і можуть негайно виділити свої ресурси, усунути перешкоди та затримки в роботі, які часто трапляються у високоструктурованих бюрократичних організаціях, то існує висока ймовірність підвищення якості та ефективності правоохоронної діяльності.

Однією з високотехнологічних можливостей CompStat є комп'ютеризована карта злочинності, яка відображає дані про злочини, арешти та якість життя у безлічі візуальних форматів, включаючи порівняльні схеми, графіки та таблиці. Наприклад, за допомогою використання програмного забезпечення для географічного картографування та інших комп'ютерних технологій можна отримати доступ до бази даних CompStat і миттєво спроектувати карту території із зображенням практично будь-якої комбінації злочинів та / або місць арешту, «гарячих точок» (Hot Spots) злочину та іншої відповідної інформації на великих екранах.

Порівняльні діаграми, таблиці та графіки також можна проектувати одночасно. Ці візуальні презентації є корисним та високоефективним доповненням до звіту CompStat, оскільки вони дають можливість керівникам та присутнім негайно виявляти та досліджувати тенденції та закономірності, а також рішення щодо злочинності та проблем якості життя.

Під час своєї презентації члени заходу часто ставлять місцевим керівникам питання про стан злочинності, а також про конкретні випадки та ініціативи, які вони вживали для зменшення злочинності. Таке поглиблене дослідження стану справ та проблем, що існують в роботі, дозволить розробити інноваційні, гнучкі та адекватні заходи їх вирішення. Як вже йшлося, щотижневі засідання CompStat – це лише одна межа комплексної системи діяльності, за допомогою якої здійснюється моніторинг оцінки результатів роботи. Під час проведення нарад здійснюється детальне фіксування перебігу та результатів заходу. Детально фіксується обговорення, що проведені

під час зустрічі, а також стратегічні завдання, визначені для кожного підрозділу під час засідання.

Завершальним компонентом моделі підзвітності: CompStat є профіль керівника. Під час наради CompStat також готується та заслуховується звіт (профіль) керівника²⁵. Ці щотижневі звіти допомагають вищим керівникам ретельно перевіряти ефективність керівників за різними важливими змінними діяльності. Всі профілі містять інформацію про дату призначення керівника підрозділу та роки діяльності, освіту та спеціальну підготовку, яку керівник здобув, рейтинг оцінки роботи та рейтинг роботи підрозділу, який керівник очолював раніше.

Кожен профіль також включає деякі статистичні дані, що не стосуються злочинів: кількість понаднормової роботи, кількість аварій на транспорті у органі чи підрозділі, рівень відсутності через хворобу та травми під час виконання службових обов'язків, а також кількість скарг громадян на членів органу чи підрозділу.

Також включені демографічні дані громади та інформація про особовий склад підрозділу поліції. За допомогою цих даних вищі керівники можуть відстежувати та оцінювати, як керівники «на місцях» мотивують та керують своїми кадровими ресурсами та наскільки ефективно вони вирішують важливі проблеми органу чи підрозділу. Профіль керівника також виконує роль мотиваційного інструменту; суб'єкти профілю знайомі з критеріями, що використовуються для їх оцінки – та їхніх колег, що дозволяє їм контролювати та порівнювати власний успіх у досягненні цілей ефективності з досягненнями інших²⁶.

---

²⁵ Федчак І. А. Характеристика організаційних компонентів проактивної правоохоронної моделі підзвітності CompStat. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. К. : Науково-дослідний інститут публічного права. С. 284. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.1.47> (дата звернення: 01.09.2023)

²⁶ CompStat. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/CompStat> (дата звернення: 30.08.2023)

4.3. Організаційні етапи запровадження моделі підзвітності CompStat у діяльність правоохоронних органів

Проактивна модель підзвітності CompStat – це побудована на основі найновіших корпоративних практик управлінняська модель діяльності правоохоронних органів, застосування якої скеровується на досягнення максимальної ефективності при ідентифікації та нейтралізації проблем, загроз та ризиків, які постійно змінюються. Модель підзвітності CompStat виникла та набула значного поширення на початку 1990-х років у США. У найбільш широкому значенні модель підзвітності CompStat є управлінською моделлю, основна мета функціонування якої є управління ефективністю.

Видається, що дослідження сучасного зарубіжного досвіду управлінської діяльності у форматі моделі підзвітності CompStat, що був сформований під впливом напрацювання поглиблених знань про злочинність, про методи досягнення максимальної ефективності в межах наявних ресурсів, а також враховує можливості інформаційних-аналітичних систем, є вагомим досвідом, який потребує вивчення та висвітлення, а також упровадження у правоохоронну діяльність органів та підрозділів Національної поліції України, оскільки на відміну від традиційної пасивної (реактивної) моделі правоохоронної діяльності, CompStat є інноваційною моделлю, яка забезпечує правоохоронні організації засобами для ефективної випереджувальної діяльності. Такі дослідження потрібно спрямувати на висвітлення становлення, сутності, характеристики організаційних компонентів та організаційних етапів запровадження моделі підзвітності CompStat²⁷.

Характерними ознаками, які виокремлюють досліджувану проактивну модель правоохоронної діяльності від інших проактивних моделей, є те, що організаційно вона ґрунтується на поглибленому кримінально-аналітичному дослідженні даних про кримінальні правопорушення та порушення громадського

---

²⁷ Федчак І. А. Організаційні етапи реалізації моделі підзвітності CompStat у діяльності правоохоронних органів. *Law. State. Technology*. 2023. Вип. 2. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». С. 51. DOI: 10.32782/LST/2023-2-8 (дата звернення: 25.09.2023)

порядку, а також на колективному напрацюванні контрзаходів (відповідей) для вирішення стратегічних проблем, і передбачає чітку структуру підзвітності, згідно з якою керівники відокремлених (місцевих) правоохоронних органів несуть особисту відповідальність за ефективність реалізації напрацьованих стратегій діяльності шляхом застосування наявних у них сил та засобів для підтримання позитивного стану криміногенної ситуації.

Висвітлюючи організаційні засади реалізації правоохоронної проактивної моделі підзвітності CompStat, потрібно зазначити, що така діяльність складається з трьох етапів, а саме: 1) формулювання організаційної місії та зміна організаційної структури, щоб полегшити досягнення цілей та завдань (етап проєктування); 2) етап упровадження та 3) етап проведення наради CompStat.

Етап проєктування. Першим етапом імплементації моделі CompStat у практичну діяльність правоохоронного органу є формулювання організаційної місії та зміна організаційної структури, щоб полегшити досягнення цілей та завдань. Щоб максимізувати ефективність діяльності, необхідно активно та повноцінно запроваджувати процес аналітичного опрацювання криміногенних та інших важливих даних кримінальними аналітиками. Це має бути базовою філософією управління у всій організації.

Органи та підрозділи поліції повинні обов'язково використовувати достатню кількість мотивованих та творчих адміністраторів, які готові навчатись. Успіх моделі підзвітності CompStat значною мірою залежить від готовності здійснити перехід особового складу на вищий рівень, який передбачає безперервність у роботі та безперервне керівництво (управління), продовжуючи розвивати можливості для творчості та інновації. З цією метою слід проводити поточні та планувати майбутні навчальні заходи про суть та змістове наповнення моделі CompStat для всього особового складу поліції. Цей етап передбачає навчання як для особового складу під час призначення на посаду (початкове навчання), так і постійне підвищення кваліфікації для діючого особового складу поліції. Крім того, потрібно докласти зусиль для розвитку ораторського мистецтва та навичок критичного мислення осіб,

від яких очікується активна участь у CompStat нарадах. Це можна зробити через залученням консультантів для розвитку необхідних навичок для менеджерів та адміністраторів.

В Україні задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні здійснюється відповідно до Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затвердженому Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2015 року № 1625. Розділ VIII цього Положення визначає особливості підвищення кваліфікації, де пунктом 3 визначено два види такої діяльності: підвищення кваліфікації за професійними програмами (довгострокове) – проводиться для працівників поліції, яких зараховано до кадрового резерву; та короткострокове підвищення кваліфікації (спеціалізовані навчальні курси, тематичні семінари, семінари-практикуми, семінари-тренінги, інші види). Професійні програми для кожної категорії працівників поліції розробляються навчальними закладами Національної поліції та погоджуються з Міністерством внутрішніх справ України²⁸. У 2019 році колективом вчених Харківського національного університету внутрішніх справ підготовлено посібник для підвищення кваліфікації органів та підрозділів Національної поліції України²⁹. Не применшуючи вагомого значення цього посібника для проведення підвищення кваліфікації співробітників поліції потрібно зазначити, що питання набуття навиків критичного мислення та аналітичних здібностей у ньому не відображені.

Слід мати сучасну організаційну та інформаційну технологічну (ІТ) інфраструктуру. Важливою складовою інформаційної технологічної системи CompStat є робота з географічними інформаційними системами (ГІС) – це інформаційні системи, які забезпечують збирання, збереження, обробку, доступ,

---

²⁸ Положення «Про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції». Затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2015 № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text> (дата звернення: 07.04.2023).

²⁹ Безпалова О. І., Бугайчук К. Л., Войціховський А. В., та інші. Посібник для підвищення кваліфікації органів та підрозділів Національної поліції України. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : ХНУВС. 2019. 132 с.

відображення та поширення просторово-орієнтованих даних. Геоінформаційні системи і технології володіють значною кількістю прийомів аналізу просторових об'єктів, за допомогою яких досліджують структуру та морфологію явищ з їх кількісною оцінкою.

Будь-які дані, що містять інформацію про місцезнаходження, можуть бути відображені та проаналізовані за допомогою географічної інформаційної системи (ГІС). Будь-яка ГІС є невід'ємною частиною аналітичного інструментарію в роботі зі створення необхідної інформації для виконавців. Завдяки об'єднанню традиційних даних поліції з іншими значущими інформаційними джерелами (такими як, наприклад, дані про демографічну або економічну ситуацію в регіоні) формуються передумови використовувати ГІС для оперативного перетворення інформації в своєчасні управлінські рішення. В такий спосіб істотно покращується реагування підрозділів на повідомлення про події в мінливому середовищі, а отже, підвищується безпека не тільки співробітників, а й громадян.

Незалежно від того, чи є проблема тактичною, стратегічною чи адміністративною, будь-які дані, що містять інформацію про місцезнаходження, можуть бути відображені та проаналізовані за допомогою технології. ГІС є невід'ємною частиною інструментарію аналітиків. Поєднуючи традиційні дані правоохоронних органів з такими даними, як демографія, інфраструктура та відстеження правопорушників, можна використовувати ГІС для перетворення даних у цінну інформацію.

ГІС допомагає ухвалювати критичні рішення в умовах, котрі швидко змінюються, що матиме прямиий вплив на безпеку офіцерів та громадян.

З допомогою ГІС також можна знайти відповідь на різні неочевидні запитання, скажімо, чи можуть певні види злочинів складатися залежно від часу доби або дня тижня, чи є загальнодоступні, неконтрольовані місця привабливими для злочинців.

Кримінальний аналітик спроможний надати істотну допомогу співробітникам оперативних і слідчих підрозділів шляхом розробки більш ефективних тактичних підходів і методів розслідування і, зрештою, запобігання злочинам. Використовуючи ГІС, доцільно моделювати логіку свого робочого процесу і зберігати свої найкращі напрацювання. Це допомагає

оцінювати «працездатність» теорій, а також ділитися досвідом з іншими співробітниками. Можна отримувати знання і досвід із співпраці з патрульними, слідчими, оперативними працівниками або іншими аналітиками.

Картографування – це природний спосіб організації інформації в правоохоронних органах. Можна використовувати відображення динаміки різних видів правопорушень, щоб наочно демонструвати результати роботи підрозділу.

Часовий і просторовий аналіз за допомогою ГІС може допомогти візуалізувати процес реалізації окремих пунктів стратегії діяльності державних органів в правоохоронній сфері, забезпечувати загальну оперативну картину для керівництва під час нарад та реалізовувати контакт з населенням через інтерактивні засоби обміну інформацією. Засоби ГІС надають переваги у всіх аспектах діяльності правоохоронних органів.

Кожен злочин пов'язаний з будь-якими конкретними місцями, такими як будинок, вулиця, поштовий індекс або цілий район. ГІС може допомогти посилити територіальний аспект наявних вихідних даних, щоб зрозуміти і вирішити проблему більш ефективно. Геоінформаційні системи допомагають у кримінологічному аналізі в різний спосіб:

- виявлення та маркування підозрілих подій, що містять ознаки правопорушень, що дає змогу візуалізувати латентну злочинність;
- підтримка прийняття управлінських рішень та аналіз тенденцій у суміжних правоохоронних сферах шляхом візуалізації різнорідних даних у єдиному просторі;
- зниження рівня злочинності через реалізацію правоохоронних методів різних підрозділів;
- зворотний зв'язок з населенням для більш ефективного розслідування злочинів та інтеграція громадськості в правоохоронну діяльність завдяки наочності й мультиплатформеності додатків;
- використання різних інструментів і методів для виявлення серійності злочинів та прогнозування розвитку ситуації³⁰.

---

³⁰ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 167, 168.

Простір – це головний елемент у відображенні динаміки та характеристики злочинності. Геопросторовому аналізу підлягають:

- точки та їх динаміка;
- географічні та ландшафтні характеристики, які можуть сприяти вчиненню злочинів (наприклад, відсутність вуличного освітлення, будівлі на околицях міст тощо);
- чинники, що генерують «гарячі точки» (Hot Spots);
- просторовий розподіл – зв'язок між місцями, які становлять оперативний інтерес;
- просторові умови – скажімо, людні місця;
- місця пересування (руху) – як-от маршрути;
- територія діяльності (активності) – в якому напрямі підозрюваний пересувається.

Якщо аналіз не буде базуватися на географічному порівнянні, можливості ГІС можуть не знадобитися. Комерційно доступних пакетів програм із сучасними можливостями електронних таблиць може бути достатньо для створення описової статистики, графіків тощо, необхідних для змістовного аналізу та порівняння. ІТ-інфраструктура також передбачає достатню кількість навченого персоналу, а також підрозділ аудиту та перевірок для забезпечення своєчасності та точності даних.

На етапі впровадження потрібно реалізувати такі заходи:

- визначити показники ефективності. На основі показників ефективності визначаються заходи, які повинні вирішити основну місію та основні цілі правоохоронного органу. При виборі показників важливо спочатку визначити найважливіші функції органу поліції. Перелік показників ефективності згодом завжди можна розширити та уточнити;

- визначити еквівалентні одиниці для порівняння. На початку важливо визначити «еквівалентні одиниці» (наприклад, заведені чи закриті справи, зареєстровані повідомлення, виїзди на місця подій, скарги тощо) для проведення ефективного порівняння;

- переглядати та уточнювати показники ефективності. Необхідно, щоб усі члени органу поліції розуміли значення кожного з показників, і що вони використовують загальне визначення для кожного показника;

– своєчасно збирати точні дані. Якщо достовірність інформації, на яку опирається доповідач, є сумнівною або «несвіжою», це дає їм «місце для повороту» щоб пояснити погану продуктивність (наприклад, «ці дані вже не актуальні; станом на сьогодні все значно краще, або ми вже виправили цю умову» тощо).

Головною проблемою у сфері відповідного обігу та службового використання інформації є вміння правильно її оцінити. Для досягнення цієї мети потрібні знання суті інформації, видів джерел інформації, а також специфіки її передачі та принципів управління інформацією.

Оцінка даних – це визначення цінності елементів інформації з погляду достовірності, надійності, відповідності та точності.

Результатом такої оцінки інформації повинен стати висновок про її релевантність для досліджуваного феномену.

Метою оцінки інформації є:

- застосування однакової методології та ідентичних критеріїв для оцінки інформації;
- однакове розуміння та інтерпретація інформації;
- правильне визначення вартості інформації;
- партнерський, рівноправний і реальний обмін інформацією з іншими органами, що застосовують цей метод;
- забезпечення достовірності інформації, що передається в межах міжнародної співпраці.

Для того, щоб у подальшому ефективно працювати з інформацією (використовувати її), потрібно на початковому етапі зрозуміти:

- корисна для вас викладена інформація чи ні;
- чи можна їй довіряти;
- чи потрібна додаткова інформація тощо.

Оцінювання даних потрібно провести в тому контексті, в якому вони були отримані. Оцінка даних має ґрунтуватися на об'єктивному професійному судженні, оскільки якість даних визначає обґрунтованість розробленої оперативної інформації. Експерти, які проводять оцінку, розглядають інформацію з боку її достовірності, надійності, правдивості та корисності для такого завдання.

Першим кроком зазвичай є визначення того, що важливо, а що не має значення, а також оцінка невідкладності дій щодо інформації. Надійність джерела, достовірність і точність інформації повинні оцінюватися окремо поліцейським співробітником чи аналітиком, який отримав і зареєстрував цю конкретну інформацію.

Для ухвалення рішення про те, наскільки корисна та чи інша інформація, здійснюється її первинна оцінка.

Є такі критерії оцінки інформації: об'єктивність – суб'єктивність; достовірність – недостовірність; повнота – недостатність; актуальність – неактуальність; цінність – безкорисливість; зрозумілість – незрозумілість.

Оцінка має критично важливе значення для аналітичного процесу та формування висновку, оскільки точність висновку залежить від якості даних, які йому передують.

Інформації, яка потрапляє до аналітика, може бути присвоєна певна оцінка (градація), проте бажано, щоб аналітик до використання отриманих даних проглянув та сам оцінив їх.

Використовувана система залежить від градації, яку застосовують в конкретному підрозділі. Всі джерела і вся інформація повинні оцінюватися за офіційно визнаною системою оцінювання.

Найпоширеніший метод оцінки даних (4×4) полягає у визначенні оцінки надійності джерела інформації, а також достовірності або правдивості її змісту шляхом застосування загальноприйнятих знаків надійності джерела і обґрунтованості інформації для подальшого використання.

Головною метою зазначеного методу є використання загальноприйнятих знаків (індексів) надійності джерела і достовірності змісту інформації, що має критично важливе значення для аналітичного процесу та формування висновку.

Потрібно зважати й на те, що оцінка має здійснюватися не на підставі особистих «відчуттів», а виключно на професійній підставі (аналізі знання, яке стосується оцінюваного випадку)³¹.

Усіма зібраними даними та інформацією для наради CompStat, потрібно завчасно ділитись з місцевими

---

³¹ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 82–85.

Код	Критерії оцінки достовірності джерела інформації
A	Немає сумнівів в автентичності, достовірності та обізнаності джерела, в минулому джерело завжди виявлялось достовірним
B	У більшості випадків джерело інформації виявлялося достовірним
C	У більшості випадків джерело інформації виявлялося недостовірним
D	Неможливо оцінити достовірність джерела

Рис. 4.5. Критерії оцінки достовірності джерела інформації

Код	Критерії оцінки надійності інформації
1	Точність інформації не підлягає сумніву
2	Інформація відома джерелу, але не відома особисто співробітнику, який її приймає та опрацьовує
3	Інформація не відома джерелу, однак підтверджена іншою, вже зібраною інформацією
4	Інформація не відома особисто джерелу, і її неможливо підтвердити

Рис. 4.6. Критерії оцінки надійності інформації

(відокремленими) підрозділами. Підготовка – ключ до успіху. Коментарі, питання та занепокоєння від «вищих» керівників повинні бути відомі підрозділам на місцях до запланованого часу зустрічі. Однак це не означає, що на майбутній зустрічі все відбудеться за встановленим сценарієм. Щоб можна було сформулювати продумані відповіді повідомляють тільки про основні проблеми (тобто ті, які викликають значні труднощі) занепокоєння або, як очікується, займуть деякий час наради).

Доцільно проводити «Міні» наради CompStat. Для того, щоб підготувати відповіді, місцеві підрозділи повинні проводити «Міні» CompStat наради для належної організації своїх думок на більш масштабних, всебічних зустрічах. Зустріч один з одним задовго до запланованої наради CompStat дає змогу місцевим підрозділам правильно адресувати передбачувані сфери досліджень (див. рис. 4.7).

Етап CompStat наради. Під час підготовки до проведення CompStat наради потрібно враховувати такі рекомендації:

1. Проводити CompStat наради слід у зручний час та у належному місці. Наради мають проходити у «штабі» подалі

Рис. 4.7. Приклад проведення CompStat наради

від відволікаючих факторів. Це також дозволяє залучати додаткові ресурси (персонал, обладнання), які є у штабі, що не часто доступні у непідготовлених місцях. CompStat наради мають бути заплановані на початок робочого дня, щоб учасники не відволікалися на інші питання.

2. Вимагати від ключового персоналу відвідувати та брати участь на усіх засіданнях. Від усіх організаційних структур повинні бути присутніми представники. На усіх зустрічах веде дискусії та опитування адміністратор вищого рівня. У нараді беруть участь керівники найвищого рівня, також присутні мають бути особи з великим досвідом роботи на місцях (територіальні та відокремлені підрозділи). Також підрозділи або органи, які не здійснюють безпосередню протидію злочинності, мають надіслати свого представника для участі у нарадах, якщо передбачається, що можуть виникнути проблеми, які їх стосується. В ідеалі, усі наради могли б бути доступними шляхом трансляції через мережу «Інтернет» та бути інтерактивними.

3. CompStat наради необхідно ретельно планувати. Щоб максимізувати ефективність, зустрічі повинні призначатися з огляду на потреби конкретної організації. Багато в чому наради CompStat – це еквівалент перевірки організацією власного стану справ. Краще організаційне становище правоохоронного органу залежить від належного моніторингу (діагностики).

4. Необхідно фіксувати перебіг та зміст наради. Керівникам, які готували доповіді та відповідали на запитання

під час зустрічей, потрібно надіслати аудіо- або відеозаписи (стенограми) того, що саме було сказано. Це необхідно для критичного погляду на власні дії та точного визначення заходів, які слід реалізовувати за результатами наради.

5. Слід готувати профілі. Усі презентації повинні містити профіль відділу чи підрозділу, а також його керівника з його рейтингом. Зазвичай, ця інформація проєктується на екран для відображення під час наради, або міститься у друкованих електронних таблицях, які роздаються присутнім. Профіль буде включати дату призначення керівника, географічну область, сферу відповідальності, короткий опис персоналу та ресурсів тощо. Це полегшує потребу мати розуміння на початку всіх зустрічей.

6. Необхідно підтримувати професійну та продуктивну атмосферу. Завжди потрібно підтримувати ділову атмосферу, яка характеризується взаємною повагою. Під час нарад, слухати один одного так само важливо (часто набагато важливіше), ніж говорити. Учасники повинні постійно бути напоготові на особисті напади, або невиправдану критику. Процес наради не варто розглядати як дисциплінарний інструмент – завжди потрібно враховувати як успіхи, так і невдачі. Позитивні коментарі слід передавати з однаковою рівнею щирості та турботи, як і критику. Позитивні тенденції або збільшення продуктивності повинні бути стійкими і ретельно вивчені. Важливо також заохочувати окремих людей, які насправді представляють зміст роботи.

7. Діалог має бути змістовним та конструктивним. Під час нарад CompStat має відбуватись справжній діалог. Нарада має мати форму жвавої дискусії, а не інквізиції. Керування нарадою – це також мистецтво. Компетентність розвивається з часом.

8. Процес наради CompStat використовується для управління роботою підрозділу або органу поліції. Нарада CompStat дає змогу підрозділу або органу поліції виявляти та аналізувати інформацію, здобуту з внутрішнього та зовнішнього середовища. CompStat нарада дає можливість організації зважити варіанти, обміркувати та обрати найбільш раціональні та доступні ефективні способи дій. Нарада CompStat потребує залучення усіх організаційних ресурсів, до яких належить

як практика, так і міркування виконавського та керівного складу. Усі учасники навчають і всі можуть вчитися.

Однією з найбільших переваг процесу CompStat є той факт, що він не тільки спирається на поточну інформацію, але також ґрунтується на «мовчазних» знання в організації. Тобто це інформація, якою володіють особи на місцях. Цей тип знань загалом асоціюється з навичками. Доповідачі на нараді повинні описати стандартні операційні процедури, щоб пояснити як вони все робили. Уповноважені зазвичай знають і розуміють організаційні цілі, але не завжди їм відомі засоби (як насправді реалізовується робота на місцях). Цей процес забезпечує добру можливість подолати розрив у знаннях між керівництвом та рядовими особами. Отже, процес може значно покращити корисні знання, доступні для організації та «генерувати нові знання та нові способи пізнання».

9. Заохочується активна участь у нараді CompStat усіма учасниками наради.

10. Потрібно регулярно переглядати та використовувати усю зібрану інформацію. Для того, щоб дані були дійсно значущими, усі вони мають бути переглянуті вищим керівництвом (позитивна та негативна інформація про результати діяльності). Керівники не повинні переглядати показники продуктивності відокремлено. Цифри самі собою не мають значення, вони повинні бути інтерпретовані. Ефективні керівники повинні завжди розуміти глобальну перспективу, щоб по-справжньому зрозуміти загальний стан та продуктивність кожного відокремленого органу чи підрозділу як складової всієї правоохоронної організації.

11. Розуміти організаційні цілі. Вимірюючи ефективність органу чи підрозділу, потрібно розуміти відповідь на головне запитання: «Для кого ефективний?». Керівники повинні добре розуміти потреби кінцевих користувачів та зацікавлених сторін (тобто громадськості). Важливо розуміти, що ефективною організації служби не може бути, якщо вона не задовольняє основні потреби та очікування громадськості.

12. Розумно інтерпретувати дані. Керівники вищого рівня або окремі співробітники повинні розуміти значення статистичних показників. Вони повинні розуміти причинно-наслідкові зв'язки між подіями. Завжди варто слідкувати за тим, що статистики називають третьою змінною, що «ховається».

Дані необхідно поглибити і по-справжньому проаналізувати. Необхідно постійно шукати статистично значущі варіації та можливі кореляції.

Керівники також повинні розуміти, що цифри можуть тлумачитися різними способами. Іноді якість набагато краща за кількість. Це залежить від того, що вимірюється. Керівникам потрібно завжди бачити загальну картину, потрібно використовувати і розуміти всю сукупність показників ефективності для всього територіального підрозділу чи окремого міста.

Керівники завжди повинні знати про подібність та відмінності між територіальними одиницями.

13. Участь у безперервному процесі роботи. Керівники вищого рівня повинні постійно формулювати запитання: як це сталося? Чому так сталося? Чим це зумовлено? Коли це сталося (як давно)? Що можливо зробити, щоб змінити (або підтримати) стан справ? Доповідачі повинні відмовитися відповідати такими формулюваннями, як: ми працюємо над цим, або ми візьмемо це на контроль. Необхідно не допускати таких формулювань, оскільки це припиняє діалог і є непродуктивним. Від виконавців слід вимагати план дій, у якому викладено заходи, які потрібно застосувати, щоб виправити ситуацію. На вище керівництво покладається відповідальність за те, щоб утримувати розвиток у позитивному напрямі.

Також існує загальна «стандартна» відповідь, яка може бути використана доповідачами для відхилення критики: «я це знаю (стан або недолік), але у мене немає ресурсів для вирішення цієї проблеми. У мене більше важливі питання для вирішення». Така відповідь може ускладнити подальше обговорення. По суті, доповідач відсторонюється від подальшої критики та виправдовує недоліки у роботі. Натомість бюджетні обмеження не повинно дивувати жодну зі сторін. Якщо конкретні коригувальні заходи не можуть бути вжиті з фінансових причини, їх слід детально обговорити або під час наради CompStat, або пізніше, із залученням зацікавлених сторін.

14. Забезпечити відповідальність керівників на місцях. Керівники, які заслуховуються, повинні нести конкретну відповідальність за роботу, що виконуються в певній сфері, або певною групою людей. Проте завжди будуть випадки, коли «хвиля» злочинності виникає спонтанно, незважаючи на найкращі зусилля поліції. Процес CompStat ґрунтується

на створенні та використанні інституційної пам'яті. Ці події мають логічне пояснення і, зрозуміло, їх слід розуміти у контексті та використовувати інформацію, надану процесом stat. Статистики називають ці непередбачені ситуації як «сторонні». Завжди будуть незвичайні ситуації, головне – зрозуміти унікальність цих ситуацій.

15. Після кожної наради CompStat необхідно підбивати підсумки. Однією з основних рекомендацій з успішної реалізації моделі CompStat є те, щоб повторити «те, що ми дізналися сьогодні», на завершення кожної наради. Цей простий крок виконує очевидну навчальну функцію, і чітко формулює хто за які дії відповідальний.

Процес CompStat завжди слід розуміти як еволюційний. Сам процес ніколи не повинен залишатися сталим, але його потрібно постійно модифікувати та вдосконалювати. Вся філософія та практика моделі CompStat ґрунтується на пошуку «кращої практики», а не «найкращої практики». Завжди є простір для вдосконалення³².

4.4. Щодо ефективності моделі підзвітності CompStat

Попри те, що концептуальні основи та науково-практичні аспекти моделі підзвітності CompStat сьогодні є детально опрацьованими, проте, як засвідчують результати аналізу наукових досліджень практичної ефективності моделі CompStat, з-поміж учених існують змішані погляди. Незважаючи на значне поширення моделі CompStat серед поліцейських установ США та інших країн, переваги CompStat від боротьби зі злочинністю залишаються неоднозначними, резюмує вчена Б. Бонд (B. Bond)³³.

---

³² Федчак І. А. Організаційні етапи реалізації моделі підзвітності CompStat у діяльності правоохоронних органів. *Law. State. Technology*. 2023. Вип. 2. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». С. 55. DOI: 10.32782/LST/2023-2-8 (дата звернення: 25.09.2023)

³³ Bond B. J. Rethinking the Compstat process to enhance problem-solving responses: Insights from a randomized field experiment. *Police Practice and Research: An International Journal*. 2015. Vol. 16. Is. 1. P. 1–28. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Rethinking_the_Compstat_process_to_enhance_problem.pdf (дата звернення: 30.08.2023)

Як зазначає Р. Зінк (R. Zink), запровадження моделі діяльності, керованої даними CompStat було, чудовою ідеєю, яку зіпсувала людська природа. Модель CompStat, яка призначила керівників поліції штату Нью-Йорк відповідальними за боротьбу зі злочинністю, переросла в ситуацію, коли керівництво поліції почало чинити тиск на підлеглих, щоб будь-якими можливими способами приховати, або скорегувати дійсні показники. Керівники середнього рівня зроблять все, щоб уникнути виклику «на килим» на щотижневих нарадах CompStat. Керівники, за своєю природою, люди амбітні, які прагнуть підвищення, і зростання рівня злочинності нікому не допоможе в просуванні по кар'єрі.

Модель діяльності поліції CompStat була запровадженою, коли рівень злочинності в США набув найвищого рівня: понад 2000 вбивств на рік та незліченна кількість тяжких злочинів. Модель реалізувала підхід до негайного відстеження злочинності, швидкого розгортання поліцейських ресурсів у проблемних зонах, а також того, що засновник CompStat Дж. Мейпл (J. Maple) назвав невпинними подальшими діями. Єдина проблема полягає в тому, що він не передбачав «людський фактор». Це ситуація, яка дозволяє місцевим керівникам виглядати так, ніби злочинність знизилася, коли вона фактично зросла.

У перший час після запровадження було легко скористатися можливостями CompStat. Це був час, коли рівень поширення злочинності перебував на високому рівні, а елементарні технічні втручання поліції могли знизити рівень поширення злочинів. До цього потрібно додати запровадження додаткових ресурсів, таких як програми «Безпечні вулиці», «Безпечне місто», та й розміщення більшої кількості патрульної поліції у місцях концентрації злочинів призвело до різкого падіння статистики, що і здійснило реальний вплив на злочинність у Нью-Йорку³⁴.

Таку ж думку підтримує Дж. Етерно (J. Eterno): «Спочатку я думаю, що було легше знищити злочинність, тому що

---

³⁴ Zink R. The trouble with CompStat. The PBA magazine. 2009. New York's Finest. URL: <https://web.archive.org/web/20070427135737/http://www.nycpba.org/publications/mag-04-summer/compstat.html> (дата звернення: 23.06.2023)

злочинність перебувала на надто високому рівні поширення. Це щось на зразок видавлювання лимона – коли ви вичавлюєте лимон, сік спочатку легко виходить. Але з часом це стає дедалі складніше... Керівники зазнають величезного тиску, щоб переконатися, що кількість злочинів має позитивну динаміку. Спрацьовує закономірність: якщо керівнику не добре, не добре і мені»³⁵.

Вчений Г. Рейман (G. Rayman) стверджує, що модель підзвітності CompStat заохочує маніпулювання статистикою через невпинний тиск з боку найвищого рівня³⁶. Це створює стимул, щоб майже за будь-яку ціну цифри злочинності та дій поліції виглядали вигідними для органу чи підрозділу поліції. І зробити це не надто складно. Можна не реєструвати окремі кримінальні правопорушення. Замість того, щоб внести відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) протягом 24 годин з моменту отримання заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та розпочати слідство, як цього вимагає ч. 1 та ч. 2 ст. 214 КПК України³⁷, у кращому разі заявник отримує формальну відмовку про буцімто відсутність у його заяві ознак кримінального правопорушення.

Іншим прикладом маніпулювання є внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань даних про кримінальне правопорушення з неправильною правовою кваліфікацією. Найпоширеніший варіант викривлення статистичних даних щодо рівня злочинності – внесення відомостей в Реєстр, що не відповідають фактичним обставинам, зазначеним у заяві людини. По суті, слідчий самостійно відносить заяву до категорії менш тяжких злочинів. Це сприяє можливості уникнути «зайвої»

---

³⁵ Lopez G. This policing innovation helped fight crime. But it also led to more corruption. Vox. 2015. URL: <https://www.vox.com/2015/7/26/9036859/compstat-police-corruption>. (дата звернення: 30.08.2023).

³⁶ Rayman G. NYPD captains union: End Compstat now. *Daily News*. Jun 24, 2020. URL: <https://www.nydailynews.com/new-york/nyc-crime/ny-captain-letter-mayor-compstat-20200624-amzjt7fisffs7aqkhd2sba6tq-story.html> (дата звернення: 30.08.2023)

³⁷ Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2013, № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2036> (дата звернення: 07.04.2023)

уваги з боку громадськості та відомчого контролю. І перелік заходів з маніпулювання звітністю ще можна подовжувати, так, наприклад, можливим є те, що не усі відомості подаються до офіційної звітності; недооцінка вартості майна, що стало об'єктом протиправних дій, а значить – це не кримінальна подія; повідомлення про серію злочинів як про одну подію тощо. Маніпуляції з цифрами також збільшують попит на поліцейських, щоб вони виглядали так, ніби вони роблять більше для запобігання злочинності. Тож співробітників поліції іноді заохочують перевірити або арештувати якомога більше людей, щоб виглядало так, ніби вони зайняті під час чергування.

Вкрай підступний спосіб маніпуляцій з цифрами полягає в тому, щоб ускладнити або унеможливити реєстрацію повідомлень та заяв людей про кримінальні правопорушення – інакше кажучи, змусити жертв почуватися винними у тому, що сталося. Деякі керівники поліції навіть створюють труднощі у роботі для жертв, щоб останні перестали повідомляти про злочини.

Маніпуляції зі статистичними показниками здійснюються для того, щоб сформувати враження, що показники злочинності перебувають на допустимому рівні. Таке спотворене сприйняття стає реальністю. Отож люди піддаються ризику та стають жертвами через амбітних керівників, що є неприпустимо³⁸.

Існують випадки, коли поліцейські не беруть участі у маніпуляціях, тоді їхні керівники вживають заходів, щоб ускладнити їхнє життя, наприклад, відмовляючи їм у підвищенні, преміюванні тощо. Або, у випадку одного викривача, ситуація склалась значно гірше. Вчений Г. Лопес (G. Lopez) описує ситуацію, коли офіцер А. Скулкрафт (A. Schoolcraft) намагався викрити зловживання, поліція Нью-Йорка у відповідь відправила його до психіатричного закладу проти його волі на шість днів. А. Скулкрафт використав диктофон, щоб зафіксувати кілька прикладів маніпуляції з реєстрацією кримінальних подій окремих офіцерів. Але колеги А. Скулкрафта з'ясували,

---

³⁸ Zink R. The trouble with CompStat. The PBA magazine. 2009. New York's Finest. URL: <https://web.archive.org/web/20070427135737/http://www.nycpba.org/publications/mag-04-summer/compstat.html> (дата звернення: 23.06.2023)

що він задумав. Одного разу, коли він рано пішов з роботи, до його квартири увійшов підрозділ швидкої допомоги, викрав його та примусово помістив у психіатричне відділення. Затримуючи його, поліція виявила у нього диктофон. Один високопоставлений чиновник, заступник начальника М. Маріно (M. Marino), не міг в це повірити. «Абсолютно дивовижно», – сказав він відповідно до запису. «Коли я лише прийшов працювати у поліцію, поліцейський ніколи не припускав би зробити це з іншим поліцейським за всі гроші світу». Історія свідчить, наскільки глибоко вкорінено маніпулювання з цифрами може бути в деяких відділах поліції: офіцери готові знищити своїх співробітників, а іноді і друзів, щоб уникнути викриття³⁹.

Насправді, дані досліджень свідчать про те, що модель CompStat найвірогідніше сприятиме реактивній боротьбі зі злочинністю, формуючи відповіді, такі як наповнення проблемної зони патрульними (розставлення «поліцейських на гарячих точках»), а не більш творчі відповіді на вирішення проблем, призначені для вирішення таких умов⁴⁰. Це викликає занепокоєння обмеження процесу CompStat, призначеного для використання результатів аналізу даних рішень у вирішенні проблем. Динаміка засідань CompStat, посилює бюрократичну воєнізовану модель традиційних відділів поліції; це, своєю чергою, призводить до менш творчих реакцій на проблеми злочинності.

Результати досліджень, проведених Б. Бонд (B. Bond), свідчать про те, що, на жаль, підкріплення традиційної ієрархічної структури управління призводить до невиправданих втручань у повноваження щодо ухвалення рішень керівників середнього рівня та зменшення творчих зусиль у вирішенні проблем⁴¹.

---

³⁹ German Lopez. This policing innovation helped fight crime. But it also led to more corruption. Jul 27, 2015. URL: <https://www.vox.com/2015/7/26/9036859/compstat-police-corruption>. (дата звернення: 30.08.2023)

⁴⁰ Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R, Willis J. J. Reforming to preserve: Compstat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2. Is. 3. Pages 421–456.

⁴¹ Bond B. J. Rethinking the Compstat process to enhance problem-solving responses: Insights from a randomized field experiment. *Police Practice and Research: An International Journal*. 2015. Vol. 16. Is. 1. P. 5, 6. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Rethinking_the_Compstat_process_to_enhance_problem.pdf (дата звернення: 30.08.2023)

Аналізуючи концептуальні основи та науково-практичні аспекти моделі підзвітності CompStat, слід констатувати, що ця модель є потужним інструментом для організаційної складової діяльності поліції. Цінність моделі CompStat полягає у тому, що вона дає можливості збирати та розуміти широкий спектр даних про продуктивність, і проводити достовірні порівняння та інтерпретування зібраних поточних даних про зовнішні та внутрішні умови роботи, і так формуються стійкі передумови для визначення певних областей, які потребують посиленої уваги або втручання. Тож так формуються передумови сприяти стабілізації криміногенної ситуації до більш прийняттого діапазону. Модель підзвітності CompStat доречно розглядати як життєздатний варіант для всіх територіальних управлінь, які прагнуть підвищувати продуктивність та підзвітність.

Мабуть найважливішим висновком щодо моделі CompStat є те, що досліджувана модель підзвітності не є панацеєю, а лише додатковим інструментом, який може бути використаний керівниками (адміністраторами) для підвищення продуктивності за допомогою професійного підходу до вимірювання стану справ, планування діяльності та ефективного розподілу ресурсів. Як свідчить дослідження практики, ця модель застосовується з великим успіхом у різних місцях та схоже, містить значний потенціал для формування позитивних перспектив на майбутнє⁴².

4.5. Роль кримінального аналізу в моделі підзвітності CompStat

У моделі діяльності CompStat кримінальний аналіз є основним компонентом^{43, 44} і має критично важливе значення для життєдіяльності досліджуваної моделі правоохоронної діяльності, оскільки ця модель значною мірою залежить від

---

⁴² Paul E. O'Connell. Using Performance Data for Accountability: The New York City Police Department's CompStat Model of Police Management. August 2001. P. 29–34. URL: <https://www.businessofgovernment.org/sites/default/files/CompStat.pdf> (дата звернення: 23.06.2023)

⁴³ Boba R., Santos R. A police organizational model for crime reduction: Institutionalizing problem solving, analysis, and accountability. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of

точних і своєчасних статистичних даних та інформації, яку слід аналітично опрацювати та правильно інтерпретувати досвідченими кримінальними аналітиками. Хоча процес у межах моделі CompStat залежить від конкретної правоохоронної структури, часто більшу частину свого часу кримінальні аналітики витрачають на підготовку звітів і карт поширення злочинів та правопорушень для визначення «гарячих точок» (Hot Spot) до наступної наради. Картографування злочинності кримінальними аналітиками є фундаментальним організаційним елементом управлінської діяльності на нарадах CompStat⁴⁵. Фактично, сьогодні значна частина поліцейських відомств мають у своєму розпорядженні технологію аналізу та картографування злочинності тому, що вони запровадили підходи до роботи, запозичені з моделі діяльності CompStat.

Зображення вебсайту CompStat 2.0 візуалізує дані про стан злочинності поліції Нью-Йорка доступними для громадськості⁴⁶ (див. рис. 4.8).

Попри те, що такий акцент на статистичних даних може шкодити випереджувальній складовій кримінального аналізу та вирішенню проблем, модель CompStat допомагає поліції своєчасно готувати відповіді на найбільш актуальними проблеми злочинності та порушення громадського порядку, оцінку яких можна виконати практично на будь-якому географічному рівні аналізу. Фактично в деяких правоохоронних структурах наявні підрозділи кримінального аналізу (Criminal Analysis Unit/CAU) здатні надавати інформацію про злочини під час нарад у межах CompStat майже в режимі реального часу.

Justice. 2011. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/police_organizational_model_for_crime_reduction_boba_santos.pdf (дата звернення: 19.09.2023)

⁴⁴ Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R, Willis J. J. Reforming to preserve: Compstat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2, Issue 3. Pages 421–456.

⁴⁵ Ratcliffe J. H. Crime mapping and the training needs of law enforcement. *European Journal of Criminal Policy and Research*. 2004. Vol. 10. Is. 1. P. 65–83.

⁴⁶ First Look at New York City's New CompStat 2.0: Eight Crime Trends in Brooklyn. URL: <https://brooklyneagle.com/articles/2016/02/24/first-look-at-nycs-new-compstat-2-0-eight-brooklyn-crime-trends/> (дата звернення: 07.04.2023)

Рис. 4.8. CompStat 2.0, версія моделі CompStat Департаменту поліції Нью-Йорка (оприлюднення даних про злочини в режимі онлайн)

Модель CompStat також заохочує особовий склад поліції, у тому числі її керівний склад, більшою мірою взаємодіяти й комунікувати з підрозділом кримінального аналізу для одержання глибшого розуміння поточних проблем у межах своїх підрозділів. Це допомагає керівництву та іншим співробітникам бути краще обізнаними з типами інформації, за якою можна звертатися до підрозділу кримінального аналізу задля пошуку рішень стосовно нових і довгострокових проблем.

У межах моделі CompStat одні правоохоронні структури проводять щотижневі наради, тоді як інші проводять їх щомісяця або щокварталу. Незалежно від періодичності нарад, кримінальні аналітики зазвичай мають порівняно небагато часу для проведення глибоких досліджень або пошуку відповідей на проблеми. Такий стан справ не сприяє успішній підготовці до проведення наради CompStat. Водночас це забезпечує

можливість для налагодження корисного партнерства між правоохоронними структурами та професійними аналітиками.

Кримінальний аналіз та картографування злочинності щораз більше поширюються, проте зазвичай вони впроваджуються у великих поліцейських установах.

Водночас в Україні висока ефективність роботи територіальних підрозділів кримінального аналізу сприяла тому, що досвід створення таких підрозділів було поширено на місцевому рівні. Зокрема, додатково створено сектори кримінального аналізу в районних управліннях поліції, а саме: сектор кримінального аналізу відділу кримінальної поліції Голосіївського управління поліції ГУНП у м. Києві⁴⁷, сектор кримінального аналізу відділу кримінальної поліції в Одеському районному управлінні поліції № 1 ГУНП в Одеській області⁴⁸ та сектор кримінального аналізу Миколаївського районного управління поліції ГУНП в Миколаївській області⁴⁹. І така практика продовжується. У багатьох територіальних підрозділах поліції за ініціативи їх керівників закріплено окремих працівників карного розшуку, що виконують функції кримінальних аналітиків, посилюючи спроможності підрозділів у боротьбі зі злочинністю⁵⁰, що, безумовно, є позитивною тенденцією, яка стрімко розвивається.

---

⁴⁷ Наказ Національної поліції від 02 квітня 2021 року № 261.

⁴⁸ Наказ Національної поліції від 07 липня 2021 року № 572.

⁴⁹ Наказ Національної поліції від 22 вересня 2021 року № 794.

⁵⁰ Литвинов В. А., Козловська Т. А., Жерновий М. М., Овсянюк Д. І. Історія становлення підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.) / редкол. : С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 113–116. 333 с.

5. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПОТРЕБИ ГРОМАД (Community Policing, CoP)

5.1. Сутність та поняття моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP)

Як вже йшлося, у першій половині ХХ століття більшість підрозділів поліції працювали за так звану «професійну» моделью поліцейської діяльності. Згідно з цією моделлю, місцеві відділи поліції були організовані довкола жорстких ієрархічних правил, використовували стандартизовані оперативні протоколи (оперативні плани) і були зосереджені на реагуванні на серйозні злочини. Рух до змін у правоохоронній діяльності розпочався зі США. Перегляд ролі поліцейських підрозділів в управлінні громадською безпекою розпочався методом запровадження реформ, що мали на меті зменшення рівня злочинності, який різко зріс через соціальні заворушення у другій половині ХХ століття. У США правоохоронні органи та місцеві керівники почали пошук нових напрямів руху правоохоронної системи для стабілізації криміногенної ситуації, і, як зазначають вчені С. Лойренс (S. Lawrence) та Б. Маккарті (B. McCarthy), – на той час найбільш перспективним було визначено вектор поліпшення взаємин та розвитку партнерства між громадянами та поліцією¹. Врешті, ці зусилля призвели до запровадження нової філософії у діяльності правоохоронних органів, відомої як Community Policing (CoP) у США,

---

¹ Lawrence S., McCarthy B. What Works in Community Policing? A Best Practices Context for Measure Y Efforts. Chief Justice Earl Warren Institute on Law and Social Policy, University of California Berkeley, School of Law. 2013. 17 p. URL: https://www.law.berkeley.edu/files/What_Works_in_Community_Policing.pdf (дата звернення: 07.10.2023)

що характеризувалося більш неформальним зв'язками між поліцією та громадою, менш жорсткою ієрархічною структурою, а також спробами запобігти першопричинам злочинів².

Тоді було визначено, що поліція може значно ефективніше працювати, якщо буде не реактивною, а проактивною: замість того, аби винятково реагувати на виклики, вона витратить час на запобігання правопорушенням і встановлення партнерських відносин із населенням. Було встановлено, що повноцінна комунікація допомагає завчасно виявити погіршення криміногенної ситуації у певному регіоні, припиняти велику частку девіантної поведінки на самому початку, а також ефективніше збирати докази та свідчення, якщо правопорушення зрештою було скоєне³.

Поява цієї концепції була зумовлена тим, що, незважаючи на постійно зростаючі видатки на утримання поліції, потребу її забезпечення технічними засобами та новітніми інформаційними технологіями, кількість злочинних проявів все ж не зменшувалась. Потрібно зазначити, що Community Policing є складовою повсякденної роботи поліції у таких країнах, як Бельгія, Болгарія, Кіпр, Чехія, Данія, Німеччина, Естонія, Іспанія, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Нідерланди, Польща, Велика Британія та США. Науковці, що досліджують різноманітні аспекти правоохоронної діяльності, визначають, що Community Policing є однією з найбільш поширених ідей у поліцейській діяльності за останні кілька десятиліть⁴.

---

² Федчак І. А. Концептуальні основи (сутність та поняття) моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing, CoP). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2023. № 7. Запорізький національний університет. Запоріжжя. С. 441. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/104> (дата звернення: 01.09.2023)

³ Кундрік В. Взаємодія поліції та населення на засадах партнерства у сільській місцевості : посібник. Друге видання. 2021. С. 6. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf (дата звернення: 12.10.2023)

⁴ Weisburd D., Eck J. What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 42–65. URL: <https://cebc.org/wp-content/publications/WeisburdEck04.pdf> (дата звернення: 19.09.2023)

Концептуальні та практичні аспекти моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP), досліджували такі учені, як К. Пік (K. Peak), Р. Гленсор (R. Glensor), С. Лоуренс (S. Lawrence), Б. Маккарті (B. McCarthy), П. Вілсон (P. Wilson), Лі П. Браун (Lee P. Brown) та інші учені, проте самостійних комплексних досліджень концептуальних основ моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP) в Україні проведено не було.

Синонімом терміна Community Policing є взаємодія поліції та громади, що використовується для спрощеного перекладу на різні мови. Обидва терміни можуть бути використані як взаємозамінні.

Прийняття нового підходу відбувалося поступово у період між 1970–1980-ми роками, і на початку 1990-х вже більшість міст США почали застосовувати принципи Community Policing⁵.

Соціально-орієнтована поліцейська діяльність Community Policing спрямована на зміцнення довіри й посилення комунікації між поліцією та громадськістю.

Науковиця Н. Оніщенко констатує, що високий рівень довіри до правоохоронних органів є підсилюючим фактором інтенсифікації їх взаємодії та інших комунікативних зв'язків із суб'єктами й інститутами громадянського суспільства, а отже, і підвищення ефективності діяльності зазначених органів на благо особи, суспільства та держави⁶. Community Policing програми включають створення громадських інституцій із залученням представників громадськості, де обговорюються й розглядаються питання безпеки, включаючи правопорушення та окремі злочини в окремих територіальних одиницях⁷. У деяких випадках стратегії, засновані на залучення ресурсів

---

⁵ Understanding Community Policing: A Framework for Action. Monograph. Bureau of Justice Assistance. US Department of Justice. 1994. 72 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/commp.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

⁶ Оніщенко Н. М. Довіра і мотивація до інститутів влади: доктринальний контекст. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 18–21.

⁷ Користін О. Є., Пефтєєв Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ILP : навч. посіб. за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. С. 19.

громади, покладаються на посилення спроможності громади брати участь у колективних діях для боротьби зі злочинністю. Вчені Р. Семпсон (R. Sampson) та С. Рауденбуш (S. Raudenbush) називають це «колективною ефективністю» громади⁸. Інший вчений Т. Тейлор (T. Tyler) визначає, що в інших випадках модель діяльності поліції має на меті змінити оцінки громади щодо законності дій поліції⁹. Ці обидві цілі часто переплітаються.

Велика частина поліцейської реформи ХХ століття проводилась так, щоб призначити поліцію основним суб'єктом відповідальності за боротьбу зі злочинністю, тоді як модель Community Policing заохочує «клієнтів» поліції стати «співвідповідальними» у боротьбі зі злочинністю, займаючись не лише безпосередніми проблемами конкретного інциденту, але й основними проблемами, які можуть мати вплив на поширення злочинності. Як зазначено у звіті Національної дослідницької ради США про поліцейську діяльність за 2004 рік, «поліцейську діяльність у громаді можна розглядати як реакцію на стандартні моделі роботи поліції... У той час як стандартна модель поліцейської діяльності спирається, насамперед на ресурси поліції та її традиційні правоохоронні повноваження, Community Policing передбачає покладатися більше на громадський контроль над злочинністю, який використовує не лише ресурси поліції, а й ресурси громадськості»¹⁰.

Модель Community Policing розроблена на основі зростаючої дослідницької наукової бази, у якій щораз частіше визначалось, що спільнота (громада) є ключем до боротьби

---

⁸ Sampson R. J., Raudenbush S. W. Systematic social observation of public spaces: A new look at disorder in urban neighborhoods. *American Journal of Sociology*. 1999. Vol. 105. Is. 3. P. 603–651. URL: <https://www.jstor.org/stable/2780858> (дата звернення: 07.10.2023)

⁹ Tyler T. R. Enhancing Police Legitimacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 84–99. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0002716203262627> (дата звернення: 09.10.2023)

¹⁰ Community-Based Proactive Strategies: Implications for Community Perceptions and Cooperation. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. *Proactive Policing: Effects on Crime and Communities*. National Academies Press. Washington, DC. P. 233. URL: <https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/8#233> (дата звернення: 07.04.2023)

зі злочинністю. Важливість участі представників громади у боротьбі зі злочинністю виявлено проведеним масштабним дослідженням на початку 1980-х років щодо швидкого реагування на екстрені виклики поліції. Хоча загалом дослідження засвідчило, що зменшення часу реагування поліції не призведе до зменшення злочинності, дослідники також дійшли висновку, що бажання громадян викликати поліцію є ключем до будь-яких потенційних переваг у запобіганні злочинам.

Спочатку модель Community Policing не виникла як проактивний підхід до вирішення проблем злочинності. У своєму початковому формулюванні її прихильники прагнули надати більший пріоритет широкому спектру функцій підтримки порядку та державної служби. Хоча можна стверджувати, що служіння громадянам завжди було важливою частиною роботи поліції, поліцейська діяльність у громаді (Community Policing) узаконила низку ролей для поліції, які раніше не визнавали або недооцінювали, особливо в частині критеріїв оцінки роботи поліції (стан злочинності, кількість арештів та рівень розкриття). Модель діяльності поліції Community Policing на етапі виникнення та становлення не обов'язково визначала зменшення злочинності, принаймні з боку традиційних заходів, як центральний елемент свого успіху. Проте боротьба зі злочинністю з часом стала основною метою Community Policing.

Як модель, яка зосереджується на підході активного запобігання злочинності, Community Policing намагається вирішувати та пом'якшувати проблеми спільноти на майбутнє та розвивати соціальну стійкість, колективну ефективність та розширення можливостей для зміцнення інфраструктури для поєднання безпеки та запобігання злочинності. Ці цілі відображають різноманітні програми щодо реалізації механізму запобігання злочинності в поліцейській діяльності, орієнтованій на громаду. Наприклад, за допомогою таких практик, як патрулювання поліції разом з громадянами, велопатрулювання, піші патрулі, участь представників поліції на зборах громади, залучення громадян як волонтерів посилення опіки може створити відчутний превентивний (стримуючий) ефект. Своєрідна опіка також може бути результатом формування колективної ефективності в мікрорайонах, щоб громадяни відчували себе вправі застосовувати неформальний соціальний

контроль до ризикованої поведінки, підозрілих інцидентів або до молоді, що веде антигромадський стиль поведінки. Поліція, орієнтована на громаду (Community Policing), має важливе значення у зменшенні страху і, таким чином, знижуючи шанси громадян на відсторонення та ізоляцію – це два фактори, які, якщо їх не контролювати, можуть призвести до подальших злочинів і безладів.

Поліцейську діяльність, орієнтовану на громаду (Community Policing), описують як філософію роботи поліції та організаційну стратегію, в якій поліцейські підрозділи охоплюють бачення своєї функції, що є більшим, ніж просто реагування на злочини та їх розгляд. Це бачення здебільшого передбачає залучення поліцейськими органами громадських груп і громадян до спільного формування стану безпеки, запобігання злочинності та вирішення місцевих проблем. Незважаючи на те, що ця модель діяльності поліції налічує понад три десятиліття – все ще існують значні відмінності у тому, як визначається поліція, орієнтована на громаду (Community Policing)¹¹. Незважаючи на всі труднощі, пов'язані з пошуком чіткого визначення та досягнення консенсусу щодо змістовного наповнення досліджуваного терміна, поняття «поліцейська діяльність, орієнтована на громаду» (Community Policing, CoP), безсумнівно, є основою однієї з найголовніших (у теорії) поліцейських реформ останніх десятиліть.

Однак, певний консенсус, здається, сформувався навколо трактування концептуальної основи моделі Community Policing як організаційної стратегії (моделі), яка охоплює такі три основні процеси та структури:

- 1) залучення громадян до виявлення та вирішення проблем громадської безпеки;
- 2) децентралізація прийняття рішень для вироблення відповідей на локально визначені проблеми;
- 3) вирішення проблем.

---

¹¹ Proactive Policing. Effects on Crime and Communities. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. 2018. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. Washington, DC: The National Academies Press. URL: www.nap.edu/read/24928/chapter/4#65 (дата звернення: 07.04.2023)

Кожен із цих трьох елементів поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду (Community Policing), може бути реалізований незалежно. Те, що надає вирішенню проблем і децентралізації поліцейського характеру, орієнтованого на громаду (Community Policing), полягає в тому, що ці елементи вбудовані в елемент залучення громади (часто називають «партнерством»).

Існує різна практика реалізації моделі Community Policing. В одних випадках відповідні відділи виділяють персонал для виконання завдань, орієнтованих на потреби громади, використовуючи централізовані, децентралізовані або гібридні структури. В інших випадках підрозділи поліції використовують централізовану структуру, де лише штатні офіцери громадської поліції залучають для проведення поліцейської діяльності, орієнтованої на потреби громади. Ще в інших випадках використовують децентралізовану структуру, (поліцейську діяльність, орієнтовану на громаду є винятково частиною обов'язків патрульного офіцера). Також існує практика використання гібридної структури з поєднанням штатних співробітників, патрульних офіцерів і спеціальних підрозділів, які займаються діяльністю, спрямованою на досягнення цілей поліції, орієнтованої на громаду¹².

Дискусія щодо змісту моделі діяльності Community Policing нещодавно ускладнилася через нову термінологію та використання численних схожих за змістом термінів, таких як «поліцейське реагування на основі отриманих оперативних даних» (Intelligence-Led Policing, ILP), «поліцейська діяльність, орієнтована на вирішення проблем» (Problem-Oriented or Solving Policing, POP), «поліцейська діяльність, заснована на довірі» (reassurance policing, RP), «сусідський патруль» (neighbourhood watch), «патрулювання» (beat assignment) тощо. Однак ця дискусія, попри брак визначеності, не припиняється. Попередження злочинності за своєю природою потребує мультидисциплінарного підходу... Найбільш ефективні дії щодо протидії загальній злочинності мають відбуватися якомога ближче

---

¹² Scrivne E., Stephens D. Community Policing in the New Economy. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services. 2015. URL: <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-p320-pub.pdf> (дата звернення: 07.04.2023)

до місцевого рівня. Це сприяло появі численних місцевих ініціатив, практики «поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду», в яких спільно беруть участь поліцейські сили, бізнес, асоціації і громадяни».

Доречним буде визначити зміст основних положень з термінології моделі Community Policing. Так, одним з найпоширеніших визначень терміна «громада» (англ. *community*) утворено з двох слів – «common» (спільний) та «unity» (єдність). Бути в громаді, або спільноті, означає мати щось спільне з іншими людьми таке тлумачення визначено канадською дослідницею Дж. Бопп¹³. Український вчений В. Кравченко описує громаду як сукупність громадян, які спільно проживають у міському чи сільському поселенні, мають колективні інтереси і визначений законом правовий статус¹⁴. Вчений О. Мороз визначає такий перелік, характеризуючи ознаки «територіальної громади»: спільна територія існування (що може включати проживання, роботу, володіння нерухомим майном); спільна територія існування у вирішенні питань життєдіяльності; психологічна самоідентифікація кожного члена з громадою; спільна комунальна власність; сплачування комунальних податків^{15,16}. Громада – це також об'єднання людей і державних установ. Громада користується, з одного боку, урядовими та адміністративними ресурсами, а з іншого – приватним сектором, беручи до уваги й індивідуальних підприємців.

У пункті 1 статті 10 Закону України «Про місцеве самоврядування» визначено, що сільські, селищні, міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування,

---

¹³ Бопп Дж. Перетворюючи світ : практ. посіб. для розбудови сталих громад. Ужгород, 2008. С. 16.

¹⁴ Кравченко В. Місцеві фінанси України : навч. посіб. Київ : Т-во «Знання» України, 1999. С. 121.

¹⁵ Мороз О. Територіальна громада: сутність, становлення та сучасність та сучасні українські реалії. *Науковий вісник*. 2008. Вип. 2. 8 с. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26506/moroz.pdf> (дата звернення: 08.04.2022).

¹⁶ Примуш М. В., Окуньовська Ю. В. Громада як основний елемент місцевого самоврядування. *Політичне життя*. 2022, № 3. С. 33–37. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/12629> (дата звернення: 30.08.2023)

визначені Конституцією України, цим та іншими законами¹⁷. Отож місцеві ради як представницькі органи територіальних громад є чи не основним суб'єктом взаємодії із підрозділами Національної поліції на місцях¹⁸.

Поліція (від французької – *Police*, від давньогрецької – «державна») – це орган державної влади, що займається охороною громадського порядку і боротьбою з правопорушеннями (зокрема й зі злочинністю).

Кабінет Міністрів України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII прийняв 2 вересня 2015 р. рішення щодо створення центрального органу виконавчої влади – Національна поліція, яка підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України. Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. (Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію»). Основними завданнями Національної поліції України є:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. (Відповідно до статті 2 Закону України «Про Національну поліцію»)¹⁹. Загалом поліція – це державна організація,

---

¹⁷ Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1997. № 24. ст.170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.04.2023).

¹⁸ Стреляний В. І. Проект «Поліцейський офіцер громади»: покращення взаємодії органів Національної поліції України з органами місцевого самоврядування та населенням на місцях. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 201–204.

¹⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023)

яка відповідає за захист людей і майна, примушення людей дотримуватись закону (захист інтересів суспільства та держави), виявлення, запобігання та розкриття злочинів, а також встановлення осіб, які їх вчинили. Узагальнено можна констатувати, що поліцейська служба або сили поліції – це громадська служба, що діє в межах своєї юрисдикції для підтримання громадського порядку та безпеки (правопорядок).

Характеризуючи зміст поняття «Громадська поліція (Community Policing)», потрібно констатувати, що у найбільш загальному виразі це філософія або модель діяльності (організаційна стратегія), яка передбачає взаємну співпрацю між поліцією та громадою для більш ефективної протидії злочинності, фізичної або моральної шкоди та з метою покращення якості життя.

Концептуальними основами моделі діяльності поліції Community Policing є те, що поліція працює, враховуючи думку громади щодо проблем безпеки та громадського порядку на території обслуговування. Community Policing – це постійна взаємодія поліції з населенням та місцевою владою заради формування спільного безпечного простору. Також Community Policing – це філософія, яка реалізовується як самостійна проактивна модель діяльності поліції, згідно з якою визначаються організаційні стратегії, спрямовані на систематичне використання партнерства (взаємодії) та проактивних методик вирішення проблем для усунення безпосередніх умов, що породжують проблеми громадської безпеки (злочинність, правопорушення, страх, породжуваний злочинністю тощо).

Концептуальним (фундаментальним) принципом цієї проактивної моделі діяльності є те, що поліція та громадяни повинні обов'язково працювати разом, щоб допомагати ефективно вирішувати проблеми своєї громади. Основна мета й концепція проактивності у моделі Community Policing полягають у з'ясуванні причин та умов, що сприяють появі та поширенню злочинності і реорганізації організації діяльності, щодо усунення цих причин, а також налагодження тісної взаємодії з населенням.

Модель діяльності Community Policing зосереджена на злочинності та соціальних розладах через надання поліцейських послуг, які включають традиційні заходи забезпечення

правопорядку, а також запобігання, вирішення проблем, через залучення та взаємодію з членами громад. Community Policing вимагає, щоб поліція та громадяни об'єдналися як партнери в ході ідентифікації та ефективному вирішенні цих питань.

Модель Community Policing – це не ізольована програма або ж робота окремого поліцейського управління чи відділу, а підхід у щоденній роботі поліції, побудований на принципах постійної комунікації, де:

- поліція та місцева громада відчувають спільну відповідальність за безпеку;
- поліція реагує на місцеві потреби й вимоги, які визначає громада;
- взаємодія і комунікація між населенням і поліцією є ефективною і приносить результати;
- застосовується індивідуальний підхід до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідальними органами влади;
- співпраця спрямована на попередження правопорушень і наявний спільний план превентивної діяльності.

Потреба у безпеці є однією з базових потреб людини, а співпраця поліції та громади – найкращий спосіб її забезпечити. Адже цей підхід ґрунтується на взаємодії між усіма, від кого залежить безпека: між громадою, поліцією та місцевою владою.

З науково-практичного погляду модель Community Policing створює стійкі передумови того, що конкретні мешканці громад можуть брати активну участь у правоохоронній діяльності, зокрема:

- вони зможуть повідомляти поліції про проблеми у сфері безпеки та спільно з поліцією шукати рішення для їх подолання. Місцева поліція під час планування своєї роботи буде враховувати думку населення з питань безпеки. На підставі інформації від населення про чинники, які впливають на стан безпеки, поліція може більш ефективно підходити до питань організації і тактики своєї діяльності з метою підвищення якості своєї діяльності;
- через більш тісну комунікацію та взаємодію між населенням і поліцією збільшиться рівень поінформованості людей про те, що робить поліція, яка її роль, права та обов'язки;

– зосередження уваги на причинах злочинів, про існування яких знає місцеве населення, дозволить завчасно попереджати у майбутньому їх виникнення, або суттєво зменшувати їх кількість, що також є позитивним результатом;

– громада зможе контролювати діяльність поліції, отримувати актуальну інформацію про стан безпеки за місцем проживання. Запровадження інноваційних платформ комунікації з населенням (онлайн-платформи, створення та поширення «карт злочинності», тематичні зустрічі, спільні ініціативи тощо) допоможе мешканцям швидше отримувати реакцію на свої звернення та ефективніше вирішувати проблеми з безпекою;

– критерієм оцінки роботи поліції стане те, як поліція вирішує проблеми у сфері безпеки, визначені населенням. Водночас саму оцінку також даватимуть представники громад, органів місцевого самоврядування, незалежні експерти.

Також з науково-практичного боку модель Community Policing становить вагомий інтерес і для потреб місцевої влади. Так:

– відповідальна місцева влада завжди зацікавлена у забезпеченні правопорядку на своїй території. Адже від рівня безпеки в громаді залежить і добробут людей, від швидкого й ефективного реагування на злочини – їхня захищеність, а від превентивної роботи – менша кількість правопорушень вимог адміністративних та кримінальних норм у майбутньому;

– безпека населення не є лише справою поліції. Безпека в місті, селі, селищі, територіальній громаді є спільною відповідальністю поліції, місцевої влади та мешканців;

– місцева влада відповідає за забезпечення добробуту, освітлення території в темну пору доби, ремонт доріг та пішохідних доріжок, аварійних будинків тощо. Саме тому їхня роль у розвитку Community Policing дуже важлива;

– Community Policing дає змогу зосереджувати діяльність поліції на важливих для населення аспектах безпеки в місті (наприклад, наркоманія, квартирні крадіжки та ін.) та домовитися, як їх краще вирішити;

– місцева влада може відповідати на запити людей щодо підвищення рівня безпеки конкретними діями, через що довіра до такої влади зростатиме;

– місцева влада може сформувати пріоритети у сфері розвитку міста (території), які важливі для населення, та передбачити ефективний план досягнення цілей;

– безпечна територія привабливіша для інвестиційних проєктів, а це дає можливість залучити зовнішні кошти для розбудови міст і селищ;

– що безпечніше місто чи село, то воно комфортніше для туристів, які забезпечать додатковий дохід для громади.

З науково-практичного погляду модель Community Policing потрібна і поліції. Так:

– поліцейські є частиною громади, яку покликані захищати і вони є надією людей на те, що злочинці будуть покарані;

– чи добре працює поліція, можна сказати по тому, чи здатна вона ефективно вирішувати проблеми безпеки на території обслуговування;

– сучасна поліція у своїй роботі орієнтується на потреби місцевої громади;

– Закон України «Про Національну поліцію» визначає необхідність взаємодії поліції і населення на засадах партнерства²⁰. Для чого ж були прийняті ці норми і навіщо самій поліції треба розвивати взаємодію з громадою? Завдяки залученню людей (наприклад, спільне патрулювання, нагляд за територією і вчасне інформування патрульних) поліція зможе ефективніше запобігати новим правопорушенням. Як наслідок, поменшає роботи, пов'язаної із реагуванням на вчинені правопорушення і розслідуванням скоєних злочинів;

– співпраця з активними мешканцями надасть змогу заручитись підтримкою громади і будувати довіру між поліцейськими та населенням;

– вирішення проблем, які турбують громаду, сприяє формуванню позитивного іміджу поліції;

– співпрацюючи з громадою, поліція має можливість підвищувати обізнаність мешканців про свою роботу (наприклад, про межі компетенції поліцейських або про альтернативні шляхи вирішення проблем). Це дозволить в подальшому зменшити навантаження на патрульну поліцію.

---

²⁰ Закон України «Про Національну поліцію». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015, № 40–41. Ст. 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 30.03.2023)

У результаті проведеного дослідження встановлено, що основними концептуальними та науково-практичними аспектами положеннями моделі Community Policing є такі:

1. Це організаційна стратегія, що дає змогу поліції та місцевим мешканцям співпрацювати, спільно вирішувати проблеми правопорушень, злочинності й соціальних конфліктів. Громадяни у визначеному обсязі та у легальний спосіб отримують доступ до процесу правоохоронної діяльності стосовно охорони правопорядку, та можуть брати участь у цій діяльності. Оптимальне вирішення актуальних суспільних проблем потребує пошуку нових підходів до роботи з боку поліції із залученням «знань» населення.

2. Модель Community Policing вимагає участі у її реалізації всього особового складу поліції, тому кожен її співробітник зобов'язаний зрозуміти важливість якісно нових підходів до роботи, шляхів вирішення проблем району. За цією концепцією покладається велика відповідальність на виконавців, які обов'язково повинні мати високий професійний рівень та добре усвідомлювати свої завдання.

3. Community Policing передбачає формування нового типу обов'язків співробітника поліції (офіцера з Community Policing), який здійснював би прямий зв'язок між поліцією та населенням «обличчям до обличчя» на території обслуговування.

4. Із виконанням основних завдань поліції (виклики поліції, арешти, затримання, викриття та розслідування кримінальних проявів тощо), модель Community Policing покладає завдання налагодження та розвитку тісних взаємозв'язків з мешканцями на відповідній території, їх групами, а також у намаганні покращити життя певного району.

5. Community Policing зумовлює становлення нового типу взаємовідносин (ділових, дружніх, довірливих і партнерських) між поліцією та громадянами на основі довіри.

6. Ця модель зміщує акценти у роботі з реагування на попередження та профілактику.

7. Community Policing насамперед, націлено на захист тих вразливих верств суспільства, які можуть стати об'єктом злочину: неповнолітніх, людей похилого віку, національних меншин, людей з низьким рівнем матеріального забезпечення, безпритульних тощо.

8. Це не обмежена тактика, яка використовується лише у певний особливий період, це повністю новий, сучасний спосіб мислення і цивілізованого відповідального ставлення поліції до громадян і, навпаки – громадян до поліції^{21, 22}.

По суті модель Community Policing викликала на противагу традиційній раціонально-правовій бюрократичній парадигмі (традиційній реактивній моделі правоохоронної діяльності). Існувало переконання, що відділи поліції повинні порушити свою організаційну ізоляцію та встановити партнерські відносини з громадянами, яких вони обслуговують. Це партнерство створюється для покращення якості життя спільноти через спільну розробку стратегій, спрямованих на те, щоб наблизити поліцію до громади шляхом посилення солідарності та безпеки. Поліція та громада повинна працювати спільно у напрямі пошуку шляхів вирішення проблем зі злочинністю та пов'язаними соціальними проблемами.

Основою цих зусиль є розвиток зв'язку між співробітниками поліції та представниками громади. Передбачається, що поліція повинна бути здатною по-справжньому спілкуватися із громадою, щоб зрозуміти її проблеми та запропонувати творчі відповіді на ці проблеми. Як зазначає вчений Дж. Скольник (J. Skolnick) Community Policing (модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад) – це реалізація концепції, згідно з якою в умовах демократії поліція не повинна бути ізольованою, автономною або відрізаною від громад, від яких їх влада є похідною²³.

Основний акцент з наукового погляду у цій моделі робиться на зменшенні страху перед злочинністю та підвищенні

---

²¹ Trojanowicz R., Bucqueroux B. Toward Development of Meaningful and Effective Performance Evaluations. Community Oriented Policing and Problem Solving. Now and Beyond. Crime and Violence Prevention Center California. Department of Justice. July 1999. 216. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/179935-179940NCJRS.pdf#page=186> (дата звернення: 30.08.2023)

²² Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. С. 97–99.

²³ Skolnick J. H. On Democratic Policing. Ideas in American policing. *Police Foundation*. 1999. 8 p. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Skolnick-1999-On-Democratic-Policing.pdf> (дата звернення: 05.07.2023)

загального рівня безпеки через поліпшення взаємодії з громадою. Головними практичними аспектами моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, є підвищення прозорості перед громадою, підтримання збалансованих відносин, які б заохочували участь з боку громад, а також налагодження регулярної комунікації.

З концептуального боку здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад – це не просто стратегія; це самостійна проактивна модель, яка втілює три виміри: філософський, програмний і стратегічний. Філософський вимір стосується головних цінностей правоохоронної структури й того, що вона, на думку її членів, зобов'язана робити. Програмний вимір стосується того, як саме мають бути досягнуті філософські цілі. Стратегічний – повсякденної діяльності структури й організації такої діяльності. Усі разом ці компоненти формують унікальну стратегію правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, відповідно до головних цінностей, цілей та операційної структури відомства²⁴.

З практичного боку правоохоронна діяльність, орієнтована на потреби громад, реалізовується через організаційні та структурні функції моделі. Так, по-перше, правоохоронні структури, які застосовують модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, зазвичай децентралізовані й будують свою діяльність довкола зон або районів охоплення. Співробітникам поліції рекомендовано нарощувати потенціал у зонах своєї відповідальності з метою підтримання відкритого каналу комунікації та, коли це можливо, спільного розв'язання проблем злочинності й порушення громадського порядку.

По-друге, співробітникам поліції рекомендовано розробляти довгострокові та короткострокові стратегії, спрямовані на запобігання серйозним проблемам злочинності й зведення до мінімуму порушень громадського порядку.

---

²⁴ Федчак І. А. Концептуальні основи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP). Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. III наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 171.

По-третє, співробітникам поліції рекомендовано нарощувати потенціал взаємної довіри. Зрештою, правоохоронні структури, які запровадили модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), зазвичай менш бюрократичні та ієрархічні – завдяки цьому співробітники поліції одержують більшу свободу дій, залишаючись відповідальними за прийняті ними рішення як перед громадою, так і перед своїм керівництвом.

Щодо контролю за злочинністю, то модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), зазвичай більшою мірою дотична до проблем якості життя, ніж до серйозних проблем злочинності. Інакше кажучи, члени громади більше зацікавлені в процесуальній справедливості, тобто, щоб поліція своєчасно реагувала на їхні проблеми, визнавала їхні скарги й ставилася до них із повагою і справедливістю. Реагування на серйозні злочини має важливе значення, але й не менш важливим є реагування на повсякденні проблеми громади.

Концептуально Community Policing – це, по суті, співпраця між поліцією та громадою, яка визначає та вирішує проблеми громади. Організаційно поліція більше не є єдиними охоронцями правопорядку, усі члени громади стають активним союзниками у спробах підвищити безпеку та якість життя. Community Policing має далекосяжні наслідки. Розширений погляд на боротьбу зі злочинністю та її запобігання, формує новий акцент на тому, щоб члени громади стали активними учасниками процесу вирішення проблем а ключову роль мають відіграти патрульні співробітники поліції. Community Policing вимагає глибоких змін у практичних аспектах поліцейської діяльності. Співробітники патрульної служби за підтримки відділу поліції мобілізують підтримку членів громади та їх ресурси для вирішення проблем та покращення якості життя. Члени громади висловлюють свої проблеми, висловлюють поради та вживають заходів для вирішення цих проблем. Створення конструктивної співпраці потребує енергії, творчості, розуміння та терпіння всіх залучених.

Активізація та залучення членів громади до питань правоохоронної діяльності є надзвичайно важливим у питанні стримування злочинності та створенні безпечного простору на території громади. У деяких громадах на формування та зміцнення

взаємодії знадобиться час, щоб подолати бар'єри апатії та недовіри. Довіра – це цінність, яка є основою та пов'язує компоненти взаємодії з громадою та вирішенням проблем. Фундамент довіри дозволить поліції налагодити взаємини із членами громади. Без довіри між поліцією та громадянами, ефективна діяльність поліції неможлива²⁵.

Високий рівень довіри громадян до правоохоронних органів держави, констатує О. Ганьба, є показником стабільності суспільства, його демократичності, високого рівня законності та правопорядку, реального верховенства права і поступального, прогресивного розвитку держави²⁶.

Модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на громаду Community Policing, охоплює різноманітну філософську та організаційну практику, яка активно розвивається. Стратегії Community Policing різні, залежно від потреб конкретних громад, проте, певні основні принципи та міркування є спільними для всієї моделі Community Policing.

Сьогодні для практикуючих фахівців не існує вичерпного огляду Community Policing для вирішення проблем злочинів та безладів у їхніх громадах.

Вчений А. Рейсс (A. Reiss) констатує, що завдяки цьому процесу обміну громадяни здійснять внесок у встановлення організаційних цілей та пріоритетів дій. У разі запровадження Community Policing, традиційна оперативна стратегія поліції, де одна політика надання послуг повинна застосовуватися у всій юрисдикції, більше не застосовується, діяльність та стратегії поліції мають визначатися відповідно до місцевих потреб, норм і цінностей. Цей децентралізований підхід дає можливість громадянам бути краще захищеними і дозволяє офіцерам найкраще служити суспільству²⁷.

---

²⁵ Understanding Community Policing: A Framework for Action. Monograph. Bureau of Justice Assistance. US Department of Justice. 1994. P. 7. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/commp.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

²⁶ Ганьба О. Б. Довіра та недовіра до правоохоронних органів як взаємовиключні категорії: філософсько-теоретичний ракурс. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 337. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/84.pdf (дата звернення: 13.04.2023)

²⁷ Reiss A. J. Police organizations in the twentieth century. *Crime and Justice*. 1992. Vol. 15. Modern Policing. P. 51–97. URL: <https://openlab.bmcc.cuny.edu/crj-201-policing-professor-ostrowe/wp-content/uploads/sites/326/2020/03/Police-Organization-Article-1.pdf> (дата звернення: 10.04.2023)

Органи та підрозділи поліції та представники громади повинні адаптувати свою «відповідь» до відповідності унікальним потребам кожної адміністративно-територіальної одиниці.

Теоретично цей процес децентралізації змушує співробітників поліції взяти на себе зобов'язання у партнерстві з громадянами, що мають справу з вирішенням проблем злочинності, безладів та якості життя громадян²⁸. Передбачається, що Community Policing надає повноваження як поліцейським, так і представникам громади зайняти активну позицію та стати підзвітним та відповідальним за вирішення проблеми, які переслідують суспільство. На відміну від раціонально-правової бюрократичної моделі, ця модель зміщує акцент поліцейської роботи з обробки випадкових викликів на активізацію служби патрульних підрозділів для вирішення громадських проблем співробітниками поліції на місцях²⁹. Модель Community Policing покладає більшу відповідальність на відділ поліції, надаючи водночас повноваження найближчому до мешканців громади члену правоохоронної організації. Очікується, що установи, які займаються поліцейською діяльністю громади, виконуватимуть свої традиційні обов'язки щодо забезпечення правопорядку, підтримання порядку та обслуговування, а також вирішуватимуть проблеми громад³⁰.

Співробітники поліції мають не лише реагувати на злочин. Вони повинні бути ініціативними і передбачати соціальні проблеми перед тим, як це стане серйозними проблемами, що загрожують громаді. Співробітники поліції, які реалізують модель Community Policing, повинні бути здатні інтелектуально реагувати на проблеми громадян. В результаті, Community Policing є серйозним реінжинірингом

---

²⁸ Wasserman R., Moore, M. Values in policing. Perspectives in Policing. 1988. Vol. 8. U.S. Department of Justice Washington, DC: National Institute of Justice. 1988. 5 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/114216.pdf> (дата звернення: 05.07.2023)

²⁹ Peak K. J., Glensor R. W. Community Policing and Problem Solving: Strategies and Practices. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 2001. 461 p.

³⁰ Walsh W. F., Vito G. F. The Meaning of Compstat Analysis and Response. *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2004. Vol. 20. Is. 1. P. 55–56. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1043986203262310> (дата звернення: 10.04.2023)

не тільки операцій з патрулювання, а також місії, функцій та адміністративної практики поліції. Це вимагає розширення можливостей патрульних та поліцейських офіцерів громади, які мають бути відповідальний за розробку рішень громадських проблем. Це також вимагає щоб адміністрація поліції відповідальна за моніторинг зовнішнього середовища, оцінювала загрози та можливості, з якими вони та громада стикаються, та була готовою належно відповідати на них. Отже, Community Policing – це значний зсув організаційної влади та контролю від адміністрації до операцій, від закритих до відкритих організацій та від організацій виконавчого рівня до лінійних офіцерів³¹.

Community Policing не означає, що первинний обов'язок збереження правопорядку не лежить на поліції. Однак, використання досвіду та ресурсів, які існують у громадах, дозволить вивільнити поліцію від деяких тягарів. Чинovníки місцевого самоврядування, соціальні установи, школи, релігійні групи, бізнес – усі ті, хто працює, живе та бере участь у її розвитку – розділятимуть відповідальність за пошук дієвих вирішень проблем, які створюють небезпеку для громади.

Основними постачальниками поліцейських послуг є патрульні поліцейські, вони ж і мають найбільш широкий контакт з членами громади. У межах Community Policing вони забезпечують основну частину щоденних поліцейських потреб громади. У реалізації своїх повноважень патрульним допомагають безпосередні керівники, інші підрозділи поліції та відповідні державні та соціальні органи. Керівники вищого рівня та керівний особовий склад буде нести відповідальність за те, щоб вся організація підтримувала зусилля патрульних.

Ефективна реалізація Community Policing залежить від оптимізації позитивного контакту між патрульними, поліцейськими офіцерам громади і членами громади. Патрулювання – це лише один спосіб надання поліцейських послуг. Роботу таких патрулів можуть доповнювати піші, велосипедні та мотопатрулі а також існує потреба створення «міністанцій» (за зразком опорних пунктів), щоб наблизити

---

³¹ Peak K. J., Glensor R. W. Community Policing and Problem Solving: Strategies and Practices. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 2001. 461 p.

поліцію до громади. Звичайні зустрічі та прийоми громадян дозволять поліції та членам громади висловити проблеми та знайти шляхи їх вирішення.

Співробітники поліції, які тривалий час працюють у громаді, стають відомими для членів спільноти. Це посилення присутності поліції – початковий крок у встановленні довіри і слугує для зменшення страху перед злочинністю членів спільноти, що, своєю чергою, сприяє створенню атмосфери безпеки у адміністративній одиниці. Якщо очікується, що члени громади мають брати активну участь у роботі поліції, може сформуватись певний стан страху, який слід понижувати. Люди не будуть взаємодіяти, якщо відчують, що їхні дії поставлять під загрозу їхню безпеку.

Хоча надання поліцейських послуг організовано за адміністративно-територіальним поділом, проте громада може охоплювати дуже різноманітні культури, цінності та проблеми, особливо в міських умовах. Громада складається не тільки з місцевого самоврядування та мешканців району. Церкви, школи, лікарні, соціальні спільноти, приватні, бізнесові та державні установи тощо також є критично важливими осередками громади. Ці структури становлять інтерес у зусиллях щодо вирішення проблем злочинності та безладу у громаді.

У різних громадах занепокоєння викликають різні аспекти життя цих громад. Пріоритети діяльності будуть відрізнятися як всередині, так і між цими спільнотами. Деякі спільноти, що становлять інтерес, мають тривалу та сталу історію, і були сформовані навколо расової, етнічної, професійної лінії або спільної історії, релігійної активності тощо. Інші формуються та реформуються у міру виявлення та вирішення нових проблем. Групи інтересів у громадах можуть протистояти одній іншій – іноді бути у жорсткій опозиції. Можуть існувати суперечності у великих міських центрах, особливо в часи зміни демографії та міграції населення.

Ці численні, а іноді й суперечливі інтереси вимагають від патрульних та поліцейських офіцерів громад, які функціонують як охоронці правопорядку, бути і вмiлими посередниками. Іноді можуть виникнути суперечки щодо вимог до поліції з боку однієї спільноти з інтересами іншої спільноти. Щоб процес урегулювання був ефективним, члени громади

повинні передати свої думки та пропозиції поліції. Отож вся громада бере участь у роботі посередницького процесу та допомагає зберегти порядок. Поліція повинна заохочувати дух співпраці, що врівноважує колективні інтереси всіх громадян та особисті права окремих осіб.

Конфлікти всередині громад настільки ж важливі, як і спільні риси. Поліція повинна визнати існування обох чинників для розуміння ситуації, підтримання порядку, забезпечення почуття безпеки та контролю за злочинністю. Поліція повинна будувати міцні відносини, які охоплюють усі елементи спільноти та центру навколо фундаментальних питань громадської безпеки та якості життя. Ключем до вирішення цього складного завдання є довіра. Встановлення та підтримання взаємної довіри – основна мета взаємодії з громадою³². Проблема взаємодії Національної поліції України із населенням в Україні стала чи не найбільш актуальною та недавнім часом привертає особливу суспільну увагу. Довіра – це якісно особливий стан моральної свідомості, яка охоплює моральні почуття і переконання, які і є мотивами або стимулами поведення особистості. Довіра – це раціональний прояв людської психіки, її основна її функція вбачається у довірі як регуляторі моральних відносин³³.

Одним з найбільш важливих завдань реформування Національної поліції України є розвиток партнерських відносин між поліцією і членами територіальних громад на засадах довіри, і взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю. Актуальність зазначеної проблеми зумовлена тим, що довіра є однією із фундаментальних основ партнерства, налагодження якого сприятиме, з одного боку, підвищенню ефективності виконання працівниками поліції своїх обов'язків із боку громадського порядку, а з іншого – відчуттю захищеності громадян³⁴.

---

³² Understanding Community Policing: A Framework for Action. Monograph. Bureau of Justice Assistance. US Department of Justice. 1994. P. 13–15. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/commp.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).

³³ Mishler W., Rose R. Trust, Distrust and Skepticism about Institutions of Civil Society. *The Journal of Politics*. 1997. Vol. 59. Is. 2. P. 418–451.

³⁴ Лісун С. Л. Довіра як основоположний принцип взаємодії Національної поліції України з населенням. *Юридична психологія*. 2017. № 2 (21). С. 176–182. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2814/1/2-10.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

Стаття 11 пункт 1 Закону України «Про Національну поліцію» стверджує, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб³⁵. В. Гузь сутність принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства Національної поліції України вбачає у налагодженні співпраці поліції з місцевими органами та територіальними громадами, міським населенням або окремими громадянами³⁶. Питання проведення рівня оцінки довіри населення до Національної поліції України є основним показником ефективності діяльності. Відомчим нормативним актом МВС визначено, що проведення рівня оцінки довіри населення до Національної поліції здійснюється за такими індикаторами: стан злочинності; результативність діяльності органів та недоліки поліцейської діяльності; довіра до поліції та стосунки з населенням³⁷. Отже, розвиток довіри населення до поліції містить значний резерв підвищення ефективності та продуктивності поліції у реалізації своїх повноважень.

Водночас необхідно констатувати, що запровадження моделі діяльності поліції, орієнтованої на громаду через організаційну трансформацію, вимагає достатніх ресурсів та відданості керівництва різних рівнів. Встановлення та підтримка значущих партнерських стосунків із громадою вимагають навчання всіх зацікавлених сторін та спільної відповідальності за результати.

Залучення до ефективного вирішення проблем потребує опрацювання різноманітних джерел інформації, якісних

---

³⁵ Закон України «Про Національну поліцію». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 40-41. Ст. 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023)

³⁶ Гузь В. А. Взаємодія з населенням на засадах партнерства як стратегічний напрямок діяльності Національної поліції України. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). Харків : ХНУВС, 2021. С. 60.

³⁷ Про встановлення індикаторів, за якими здійснюється проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції України : Наказ МВС України від 09.11.2018 № 900. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1358-18#Text> (дата звернення: 10.04.2023)

та достовірних даних, автономності офіцерів для створення та впровадження цілеспрямованих та творчих рішень та постійні дії із комунікації. Нічого з цього не дається легко³⁸.

Узагальнюючи результати наукових досліджень вчених у сфері поліцейської діяльності, яка формується на основі побудови довірливих відносин з населенням, можна визначити поняття проактивної моделі «Community Policing» як «філософію та організаційну стратегію, що ґрунтується на сталому партнерстві, активному співробітництві між поліцією та громадою для більш ефективного визначення, запобігання та розв'язання проблем злочинності, подолання страху перед злочинністю, фізичними та соціальними розладами і погіршенням умов територіальної одиниці з метою покращення якості життя громадян».

Термін «партнерство» означає, що між поліцією та громадою має існувати співробітництво, а саме поняття «Community Policing», власне, означає взаємодію між поліцією та громадою для пошуку місцевих рішень для вирішення місцевих проблем. Поняття поліцейської діяльності в партнерстві з громадськістю є дуже старою концепцією, яка стала відомою як поліцейська діяльність у взаємодії з «громадою», «орієнтована на громаду», або іноді «демократична» поліцейська діяльність, де громада має спільну відповідальність з поліцією за запобігання та зменшення рівня злочинності та забезпечення громадського порядку і безпеки громадян. Найкраще це описав Р. Піл (R. Peel), засновник муніципальної поліції в Лондоні, який у 1829 році вбачав роль нової поліції у: «постійному підтриманні зв'язку з громадою, що надає чітке уявлення про історичну традицію, згідно з якою поліція є народом, а народ є поліцією. Поліція є лише членом громадськості, якій платять за те, щоб вона постійно приділяла увагу обов'язкам, які покладені на кожного громадянина, в інтересах добробуту та існування громади».

---

³⁸ Lawrence S., McCarthy B. What Works in Community Policing? A Best Practices Context for Measure Y Efforts. Chief Justice Earl Warren Institute on Law and Social Policy, University of California Berkeley, School of Law. 2013. P. 12. URL: https://www.law.berkeley.edu/files/What_Works_in_Community_Policing.pdf (дата звернення: 07.10.2023)

Взаємодія поліції з громадою дедалі частіше визнається найбільш відповідною філософською основою демократичної поліцейської діяльності. Вона також визнається як підхід до поліцейської діяльності, який дає змогу вирішувати багато проблем безпеки, з якими громадяни стикаються у своєму повсякденному житті. Проте важливо пам'ятати, що взаємодія поліції з громадою – це не одноразовий захід, а довгостроковий стратегічний підхід, і як такий він має реалізовуватись на постійній та систематичній основі. Цей підхід ґрунтується на повазі до прав людини, підзвітності та необхідності ефективних поліцейських дій у партнерстві з громадами-бенефіціарами. Отже, національна стратегія взаємодії поліції з громадою ґрунтується на принципах партнерства та співпраці з громадою, співробітництві, використанні сучасних методів виявлення та вирішення проблем через поліцейську діяльність, орієнтовану на вирішення проблем, посилення відповідальності, запобігання, прозорості, розширення та зміцнення послуг і проєктів. П. Вілсон зазначає, що у разі правильного застосування, стратегія має значний потенціал як засіб покращення доступу до правосуддя, операційної ефективності та підвищення загальної якості життя місцевої громади³⁹.

Проведене нами дослідження наукових джерел, практичних оцінок, присвячених дослідженню ефективності проактивної моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), дозволяє визначити те, що навіть сумлінне її застосування не гарантує високих показників у запобіганні та протидії злочинності. Фундаментальний і загальний внесок модель справляє на підвищення сприйняття та у підсумку рівня довіри населення до поліції. Загалом «програми правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, справляють незначний вплив на злочинність, але більшою мірою впливають на поліпшення рівня задоволення громадян і їх відчуття законності.

Така діяльність призводить до статистично значущого, але на практиці незначного зниження офіційно зареєстрованого

---

³⁹ Вілсон П. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою / за ред. Є. Зимич, О. Чернишенко, Ю. Загуменна ; Консультативна Місія Європейського Союзу. Харків : EUAM, 2018. С. 5 с.

рівня злочинності. Однак такий результат поєднується з кращим сприйняттям громадськістю легітимності дій поліції, вищою оцінкою стану дотримання публічного порядку. Є припущення, що короткострокові покращення сприйняття легітимності дій поліції можуть надалі призводити до стабільнішого підвищення ефективності боротьби зі злочинністю⁴⁰.

Можна стверджувати, що реалізація моделі Community Policing надасть змогу вирішити низку проблем, зокрема, усунути інформаційний вакуум навколо поліції, її певну відірваність від населення. Зростаючі авторитет і повага до поліцейських у громадянському суспільстві зробить населення та поліцію надійними і перевіреними партнерами. Соціальна спрямованість Community Policing, звісно, не може не вплинути на оцінювання її діяльності з боку громадян і місцевих органів влади. Якщо окремі жертви злочинів визначають якість діяльності поліції за певною кількістю таких параметрів, як розкриття злочину, арешт і притягнення до відповідальності винного, відшкодування заподіяної шкоди, то для населення загалом важливіші інші показники (спокій, правопорядок, безпека у районі проживання, відчуття «присутності» поліції, її готовність прийти на допомогу в будь-якій ситуації тощо). Це дає можливість дійти висновку, що з-поміж основних характеристик рівня ефективності роботи поліції вважається ступінь задоволеності населення поліцейською діяльністю. Він залежить як від успішності заходів, пов'язаних прямо із забезпеченням охорони громадського порядку, так і від «якості» специфічних послуг соціального характеру, наданих населенню. Застосування концепції Community Policing змушує здійснити перерозподіл стратегічних і тактичних завдань взаємодії з населенням, зміну критеріїв оцінки ефективності поліції, ролі її керівних органів і спільного з громадою планування охорони правопорядку. Досягнення балансу превентивних і силових дій є однією з головних актуальних проблем поліцейської стратегії в об'єднаній Європі⁴¹.

---

⁴⁰ Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепція, теорія та практика : серія посібників Європейська мережа запобігання злочинності (EUCPN). Посібник № 2. Брюссель, 2012. С. 17.

⁴¹ Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. С. 101.

З початком реформування Національної поліції України у 2015 році, модель Community Policing стала одним із наріжних принципів діяльності правоохоронних органів. Важливо зазначити, що досі чіткого визначення підходу немає не тільки в Україні, а й у світі, тому багато дослідників трактують його по-різному. Імплементация моделі правоохоронної діяльності Community Policing відображено у статті 11 Закону України «Про Національну поліцію», яка зазначає про те, що «Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб». Частина 2 цієї статті констатує, що планування службової діяльності органів здійснюється на основі специфіки регіону, а рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції⁴². Отже, взаємодія поліції та громади на засадах партнерства – це не лише комплекс заходів, а окрема філософія у діяльності поліції щодо надання громадянам правоохоронних послуг.

Узагальнюючи результати наукових досліджень учених у сфері поліцейської діяльності, яка ґрунтується на основі формування довірливих відносин з населенням, можна визначити поняття проактивної моделі «Community Policing» як «філософію та організаційну стратегію, що ґрунтується на сталому партнерстві, активному співробітництві між поліцією та громадою для більш ефективного визначення, запобігання та розв'язання проблем злочинності, подолання страху перед злочинністю, фізичними та соціальними розладами і погіршенням умов територіальної одиниці з метою покращення якості життя громадян»⁴³.

---

⁴² Закон України «Про Національну поліцію». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 40–41. ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023).

⁴³ Федчак І. А. Концептуальні основи (сутність та поняття) моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing, CoP). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2023. № 7. Запорізький національний університет. Запоріжжя. С. 444. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/104> (дата звернення: 01.09.2023)

5.2. Керівні принципи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing)

Як модель, яка зосереджується на підході активного запобігання злочинності, зусилля правоохоронці в межах моделі Community Policing скеровують на вирішення індивідуальних проблем громад та розвиток довірливих взаємних стосунків між співробітниками правоохоронних органів та представниками територіальних громад, що у підсумку дозволяє розвинути колективну ефективність та розширити можливості для зміцнення безпекового середовища, запобігання злочинності та вирішення місцевих проблем.

Концептуальними положеннями моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing) є те, що правоохоронні органи реалізують свої повноваження, враховуючи думку членів громади щодо проблем безпеки та громадського порядку на території обслуговування. Застосування моделі Community Policing дозволяє визначати організаційні стратегії і тактики діяльності, спрямовані на систематичне використання партнерства (взаємодії) та проактивних методик вирішення проблем для усунення безпосередніх умов, що породжують проблеми громадської безпеки (злочинність, правопорушення, страх, породжуваний злочинністю тощо)⁴⁴.

Проактивна модель правоохоронної діяльності Community Policing в підсумку з науково-практичного боку стосується принципів (інакше кажучи – цінностей) її функціонування. Зміни принципів у роботі поліції необхідні для адаптації до швидкозмінних умов середовища. Принципи повинні бути інтегровані в саму філософію діяльності поліції. Вони повинні бути відображені в цілях, політиці та діях особового складу поліції.

---

⁴⁴Федчак І. А. Керівні принципи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing). *«Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки»*. 2023. Т. 34 (73). № 3. С. 93. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/16> (дата звернення: 28.09.2023)

Принципи – це переконання, якими керується організація, і поведінка її співробітників. Принципи впливають на формування способів вирішення завдань, що стоять перед організацією, вони надають послідовності та передбачуваності діям вищого керівництва та є основою дій співробітників⁴⁵.

Чітке формулювання переконань і цілей визначає напрями функціонування органу поліції та допомагає забезпечити перетворення принципів у відповідні дії та поведінку. Принципи роботи поліції мають бути широко розповсюдженими як всередині, так і поза межами поліцейської організації для залучення громадської підтримки. Реалізація моделі Community Policing, за якої зусилля щодо вирішення проблем та відповідальність розподіляються між поліцією та місцевою громадою, потребує чіткого визначення керівних принципів. Це критично важливо для розподілу відповідальності та залучення та мобілізації підтримки та ресурсів громади. Community Policing значною мірою спирається на формулювання принципів діяльності поліції, які включають участь громадян у питаннях, які безпосередньо впливають на безпеку та якість життя. Тому філософія роботи поліції має бути такою, яка не лише визнає переваги залучення членів громади, але безпосередньо залучає їх до організації та управління діяльністю поліції щодо ідентифікації та нейтралізації проблем громади⁴⁶.

Основною передумовою партнерства між поліцією та громадою є теза про необхідність підвищення ступеня участі місцевого населення в зміцненні безпеки і громадського порядку, а також у вирішенні проблем злочинності в місцях проживання, оскільки поліція не в змозі вирішити цю задачу власними силами.

Для того, щоб спонукати громадськість розділити відповідальність за підвищення якості життя і цим активно підтримати поліцію в її зусиллях з протидії та запобігання

---

⁴⁵ Wasserman R., Moore, M. Values in policing. *Perspectives in Policing*. 1988. Vol. 8. U.S. Department of Justice Washington, DC: National Institute of Justice. 1988. P. 3. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/114216.pdf> (дата звернення: 05.07.2023)

⁴⁶ Brown L. P. Community Policing: A Practical Guide for Police Officials. *Perspectives on Policing*. 1989. Vol. 12. P. 5. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/118001.pdf> (дата звернення: 29.09.2023)

злочинності, поліція повинна встановити відносини довіри і партнерства з громадою.

Для досягнення подібного партнерства поліції потрібно краще інтегруватися в суспільство і зміцнити свою легітимність в громаді за допомогою здійснення діяльності на основі узгодженості своїх дій і поліпшення якості надаваних населенню послуг⁴⁷. Отже, за результатами проведеного наукового дослідження можна стверджувати, що поліції потрібно прагнути реалізувати такі принципи роботи під час реалізації моделі Community Policing за такими напрямками:

- 1) бути доступною для місцевого населення;
- 2) знати місцевих жителів і бути відомою їм;
- 3) оперативно та якісно реагувати на потреби населення;
- 4) чути і розуміти проблеми населення;
- 5) залучати і мобілізувати місцеве населення;
- 6) звітувати про свої дії і досягнуті результати.

1. Доступність вимагає, щоб особовий склад поліції був доступним для жителів району, що забезпечується їх впізнаваністю. Присутність поліції не має викликати дискомфорту на території адміністративної одиниці⁴⁸. Щоденні особисті контакти також можуть допомогти місцевому населенню ближче познайомитися зі «своїми» поліцейськими.

2. Поліцейські повинні бути добре обізнані про соціальну структуру населення своїх районів. Інакше кажучи, вони повинні скласти «соціальну карту» закріплених за ними районів, зокрема, слід виділити уразливих осіб і групи ризику, порушників спокою і злочинців, потенційні місця скоєння злочинів і «гарячі точки» (Hot Spots), місцевих лідерів, види бізнесу і підприємництва, сфери соціального обслуговування в районі.

3. Чуйність є найважливішим принципом поліцейської діяльності, заснованої на демократичних принципах, за яким

---

⁴⁷ Федчак І.А. Керівні принципи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing). *«Вчені записки Таверійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки»*. 2023. Т. 34 (73). № 3. С. 94. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/16> (дата звернення: 28.09.2023)

⁴⁸ Botterman T. Community Policing in the Former Yugoslav Republic of Macedonia: Challenges and Recommendations (Контрольная миссия ОБСЕ в Скопье). 2007. Р. 31.

поліція чуйно реагує на потреби і проблеми всіх місцевих жителів, і докладає всіх зусиль для негайного надання сприяння в неупередженій манері, проявляючи співчуття до потребуючих у допомозі та повагу до прав людини⁴⁹. Організація роботи поліції має бути спеціально пристосованою до норм і систем цінностей жителів громади, в якому працює поліція⁵⁰.

4. Необхідність проведення консультацій з місцевою громадськістю заснована на визнанні того факту, що закрита поліцейська система, що вирішує в односторонньому порядку, що необхідно місцевому населенню, в майбутньому не матиме успіху⁵¹.

5. Проведення консультацій з громадськістю, мобілізація і залучення населення в процес виявлення проблем району, аналізу причин, що лежать в їх основі, встановлення пріоритетних завдань та їх реалізації також є важливими аспектами іншої відмінної характеристики роботи поліції з населенням по місцю проживання – попереджувального підходу до вирішення проблем. За допомогою проведення консультацій з населенням, поліція наочно демонструє готовність враховувати проблеми, цінності та поради жителів району. Передбачається, що в обмін, населення буде надавати інформацію та ресурси, а також надавати моральну підтримку діям поліції. Фактично, це означає, що місцеві жителі повинні стати активними партнерами поліції в справі виявлення і вирішення цих питань.

6. Підзвітність, яка також є основоположним принципом демократичної поліцейської діяльності, передбачає відкритість поліцейських структур при здійсненні різними

---

⁴⁹ Community-Oriented Policing in United Nations Peace Operations. Manual. United Nations, UNHQ, New York, 2018. P. 10. URL: <https://police.un.org/sites/default/files/manual-community-oriented-policing.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

⁵⁰ Myhill A. Engagement in Policing. Lessons from the Literature. National Policing Improvement Agency. Home Office. U.K., London ND 2006. P. 10. URL: <https://docplayer.net/58498652-Community-engagement-in-policing-lessons-from-the-literature-andy-myhill-first-published-2006-reprinted-2012.html> (дата звернення: 27.09.2023)

⁵¹ Harris F. The Role of Capacity-Building in Police Reform. Миссія ОБСЕ в Косово, департамент підготовки и підвищення кваліфікації поліцейських, Приштина. 2005. P. 22.

інститутами нагляду контролю над їх діяльністю, включаючи поведінку конкретних співробітників поліції, стратегії проведення поліцейських операцій, витрат коштів тощо. Поліція також зобов'язана на добровільній основі надавати громадськості інформацію та підтримку. Діяльність поліції повинна бути прозорою і підзвітною суспільству⁵².

До основних принципів, що мають центральне значення для Community Policing, також відносяться довіра, співпраця, спілкування, винахідливість, доброчесність, ініціативність, розсудливість, лідерство, відповідальність, повагу та розширення прихильності до громадського порядку та безпеки. Ці принципи мають бути вирішальними при підготовці систем оцінювання результативності Community Policing⁵³.

Як підсумовує вчений Г. Шевчук поліція України сьогодні, завершуючи черговий етап свого функціонування та розвитку, повинна весь час будувати свою діяльність на основі тих демократичних цінностей та керівних принципів, які покладені в основу їхньої діяльності. Водночас передумовою успішної та ефективної реалізації поліцією своїх завдань є досконале законодавство, що наразі повинно бути більш точним, зрозумілим та доступним. Тому, на думку вченого, є нагальним внести зміни та доповнення шляхом законодавчого роз'яснення таких понять, як «принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства» та «оцінка рівня довіри», та розширити права незалежних соціологічних досліджень й визначити сутність категорії «поліцейські послуги». Слід погодитись із твердженням вченого Г. Шевчука про те, що реалізація вказаних законодавчих пропозицій значною мірою вплине на ефективність роботи поліції, наблизить громадськість до їхньої діяльності, що в підсумку буде сприяти більш високим показникам рівня довіри населення до поліції.

---

⁵² Бюро з демократичних інститутів та прав людини. *Concept of Community Policing. Consent, Accountability, Partnerships, Customer Focus*. Виступ на Зустріч поліцейських експертів західноєвропейського регіону по роботі з населенням за місцем проживання (м. Відень, 11–12 черв. 2007). Відень, 2007.

⁵³ Understanding Community Policing: A Framework for Action. Monograph. Bureau of Justice Assistance. US Department of Justice. 1994. P. 24, 25. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/commp.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

Вказане зумовлює подальші наукові дослідження з питань визначення принципів та завдань поліції з урахуванням успішного міжнародного досвіду з метою його подальшої імплементації в практичний складник діяльності органів та підрозділів Національної поліції України⁵⁴.

Для успішної реалізації моделі Community Policing, виконання обов'язків співробітниками поліції має бути зосереджено на творчому та активному вирішенні проблем та їх попередженні, а не просто на реагуванні на злочин та порушення порядку. Модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, – одна з найбільш широко впроваджуваних стратегій здійснення правоохоронної діяльності за останні тридцять років. На певному етапі її було запроваджено майже в 100 % великих правоохоронних структур у США. Незважаючи на всі труднощі, пов'язані з пошуком чіткого визначення та досягнення консенсусу щодо змістовного наповнення поняття «поліцейська діяльність, орієнтована на громаду» (Community Policing), безсумнівно, лежить в основі однієї з найголовніших (у теорії) поліцейських реформ останніх десятиліть⁵⁵.

5.3. Основні практичні компоненти моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP)

У другій половині ХХ сторіччя у діяльності правоохоронних органів набула поширення тенденція пошуку шляхів удосконалення ефективності та результативності запобіжної (упереджувальної) правоохоронної діяльності. Так, з метою напрацювання найкращих практик організації і тактики проактивної правоохоронної діяльності відбулися зміни у напрямках наукових досліджень, за яких вчені різних країн намагались обґрунтувати концептуальні засади ефективних підходів

---

⁵⁴ Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 123–124.

⁵⁵ Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепція, теорія та практика : серія посібників Європейська мережа запобігання злочинності (EUCPN). Посібник № 2. Брюссель, 2012. С. 6.

до реалізації профілактичної правоохоронної діяльності, а практичні співробітники та керівники різних рівнів правоохоронних органів розпочали апробацію таких концептуальних підходів у практичній площині.

З огляду на те, що найбільш широкими знаннями про стан справ на території функціонування правоохоронних органів володіють мешканці відповідних територіальних громад, було прийнято рішення про те, що найбільш перспективним напрямом удосконалення ефективності проактивної правоохоронної діяльності є покращення взаємин та розбудови партнерства і взаємодії між громадянами та правоохоронними органами з метою вирішення конкретних проблем. Така концепція розвитку згодом сформулась як самостійна проактивна модель правоохоронної діяльності, яку прийнято називати моделлю здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP).

З огляду на те, що досліджувана модель правоохоронної діяльності набула значного поширення у правоохоронній практиці зарубіжних країн та імплементується і у правоохоронну практику України видається доцільним дослідити основні практичні компоненти моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби громад (Community Policing)⁵⁶.

У суспільстві зростає тенденція до більш ширшого залучення зацікавлених сторін до боротьби зі злочинністю та правопорушеннями, і паралельно зростає визнання того, що лише традиційні тактики роботи поліції мають обмежений вплив на боротьбу зі злочинністю. Модель здійснення діяльності поліції, орієнтованої на потреби громади Community Policing – це синтез цих двох тенденцій.

Загалом, Community Policing не є програмою; це не набір заходів; це не позначення особового складу поліції. Community Policing – це, радше філософія правоохоронних органів, спосіб мислення щодо вдосконалення громадської безпеки. Хоча спостерігається відсутність стандартизації щодо конкретної термінології та стратегій Community Policing, діяльність

---

⁵⁶ Федчак І. А Основні практичні компоненти моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 3 (81). С. 128, 129. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.19> (дата звернення: 01.10.2023)

поліції, зазвичай, можна об'єднати у три широкі категорії: 1) організаційна трансформація; 2) взаємодія з громадою та 3) вирішення проблем.

Перший компонент успішних ініціатив у сфері Community Policing включає зміни в організаційній структурі та діяльності органу поліції (організаційна трансформація). Це перетворення стосується політики управління, організаційної структури, практики діяльності особового складу та систем інформаційних технологій як аспектів структури та функціонування органу поліції.

Наріжним каменем організаційної трансформації є те, що відділи поліції організовані навколо адміністративно-територіального поділу (географічний чинник). Одним з головних аргументів такого підходу є те, що це сприяє тісному контакту між співробітниками поліції та людьми, які живуть і працюють на території юрисдикції відділу поліції. Із посиленням контактів поліції із місцевими жителями формується глибше розуміння пріоритетів та проблем громади, та формується краще знання про місцеві ресурси та активи, які можна використати для вирішення цих проблем.

Ще одна відмінна риса моделі Community Policing, яка пов'язана, але відрізняється від географічно орієнтованого призначення, є децентралізація. У цьому контексті децентралізація відділу поліції означає зменшення залежності від керівництва департаменту від директив, передача повноважень у прийнятті рішень та менш ієрархічна структура звітності. Децентралізація спрямована на місцевих співробітників поліції, що дозволяє їм знаходити творчі рішення для конкретних, індивідуальних проблеми громади без обмежень надто жорсткої політики «зверху». Поліцейським надається підвищена самостійність у створенні творчих стратегій для вирішення конкретних проблем місцевих жителів.

Ефективна взаємодія з громадою та вирішення проблем вимагатимуть майстерності у реалізації нових обов'язків та прийняття гнучкого стилю управління. Community Policing наголошує на цінності функції патрулювання та патрульних співробітників. Традиційно патрульним та поліцейським офіцерам громади приписують невисокий статус, незважаючи на масштаби та складність завдань, які вони виконують. Community Policing вимагає перекладу ініціативи в ухваленні

рішень та відповідальності у межах поліцейської установи. Керівник служби, відповідальний за напрям громадської безпеки, стає відповідальним за управління наданням поліцейських «послуг» у громаді. «... все поліцейського характеру у громаді «належить» цій особі».

З цією відповідальністю збільшується спектр прав та повноважень у прийнятті рішень. Відповідно до Community Policing, співробітники поліції, що забезпечують сектор громадської безпеки, отримують більшу свободу вирішувати, що і як слід робити у своїх громадах – вони беруть на себе управлінську відповідальність за надання поліцейських послуг на ввіреній їм території. Співробітники поліції блоку громадської безпеки найкраще знайомі з потребами та сильними сторонами їхніх громад, і тому у них найкращі можливості із підтримання зв'язків з громадою, які призводять до ефективного вирішення проблем охорони правопорядку.

Зміна статусу та обов'язків має вирішальне значення для взаємодії з громадами під час вирішення проблем.

Важливою складовою успіху моделі правоохоронної діяльності Community Policing є стабільність призначення цих співробітників для розвитку тісних робочих стосунків у своїх громадах. Співробітників поліції блоку громадської безпеки періодично залучають до виконання невластивих їм функцій, що перешкоджає їхній здатності виявляти проблеми, і це не відображається в результатах їх роботи. Наприклад, зазначає О. Пабат, такими непрофільними видами робіт майже для всіх служб є залучення до забезпечення перепускного режиму до відділу поліції, охорони публічної безпеки та порядку при приїзді охоронюваних осіб тощо. Всі ці види робіт не відображаються у результатах роботи поліцейського за місяць, проте потребують часу, що віднімається від виконання основних функцій. Або здійснюються за рахунок особистого часу поліцейського. За таких умов мотивація поліцейського до виконання таких додаткових функцій не є доволі високою⁵⁷.

---

⁵⁷ Пабат О. В. Окремі проблемні питання оцінки роботи Національної поліції України. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України*. 2019. Харків. С. 184–185. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/92.pdf (дата звернення: 13.04.2023)

Це також перешкоджає пошуку творчого вирішення проблем, тому що співробітники в підсумку задіяні до заходів, які не стосуються окремих проблем. Отож відчуття відповідальності за виявлення та вирішення проблем втрачається⁵⁸.

Підвищена роль співробітників поліції, відповідальних за реалізацію моделі правоохоронної діяльності Community Policing, потребує значних організаційних та управлінських наслідків. Усі структурні підрозділи поліцейського органу мають діяти так, щоб підтримувати зусилля із реалізації моделі Community Policing, що заохочує спільний підхід до вирішення проблем.

В умовах моделі правоохоронної діяльності Community Policing управління та керівництво не може бути строго централізованим, а більшість рішень мають ухвалюватись по структурній вертикалі знизу вгору, а не зверху вниз. Ініціатива у прийнятті рішень надається тим, хто є найближчим до проблемної ситуації з очікуванням, що ця зміна покращить загальний стан справ. Ця трансформація в структурі поліції має вирішальне значення для створення значущих і продуктивних зв'язків між поліцією та громадою. Встановлення взаємодії з громадою потребує розширення можливостей двох груп:

- члени громади мають мати реальний вплив на визначення пріоритетів поліції. Тоді така ініціатива сприймається серйозно;

- офіцери, які діють у громадах, мають мати достатньо повноважень для оперативного вирішення проблем, з якими вони стикаються за допомогою активної підтримки цілого органу поліції⁵⁹.

В період обмежених бюджетів щораз частіше використовують цивільних службовців як джерело людських ресурсів. Загалом це не дорого, порівняно з атестованими співробітниками поліції. Дійсно, цивільні особи становлять значний відсоток персоналу багатьох департаментів, управлінь

---

⁵⁸ Oettmeier T. N., Bieck W. H. Developing a Policing Style for Neighborhood Policing. Executive Session #1. Houston: Houston Police Department. 1987. P. 12, 13.

⁵⁹ Sparrow M. K., Moore M. H., Kennedy D. M. Beyond 911: A New Era for Policing. New York : Basic Books. 1990. P. 182, 183.

та відділів поліції. Цивільний персонал застосовується для виконання допоміжних функцій, таких як диспетчерська робота, реєстраційна робота, та інші адміністративні обов'язки. Залучення цивільних працівників для вирішення цих завдань дало б змогу багатьом відомствам, вивільнити атестованих співробітників, щоб зосередити зусилля поліції на прямих правоохоронних обов'язках у громаді.

Згідно з моделлю правоохоронної діяльності Community Policing, управління поліцією передбачає внесення низки критичних змін до організації і тактики діяльності, керівництва, трудових відносин, децентралізації у прийнятті рішень та підзвітності, стратегічному плануванні, оцінці діяльності та підвищення прозорості.

Організація і тактика означає підтримку орієнтації на ініціативу, системне вирішення проблем та взаємодію. Офіційні організаційні зміни повинні підтримувати зміни, всередині органу поліції.

Керівництво. Керівники слугують взірцями для наслідування та для побудови відносини співробітництва для впровадження Community Policing, і вони використовують своє службове становище щоб впливати і навчати інших. Тому керівники повинні постійно підкреслювати та зміцнювати заходи з реалізації моделі Community Policing та сформулювати зобов'язання про те, що Community Policing є основним способом ведення діяльності.

Трудові відносини. Співробітники поліції мають бути підготовленими до змін, які є обов'язковими впровадження моделі Community Policing.

Прийняття рішень. Модель правоохоронної діяльності Community Policing вимагає децентралізації в ухваленні рішень. Децентралізоване прийняття рішень дозволяє співробітникам поліції, які забезпечують правопорядок у громаді взяти на себе відповідальність за свою діяльність. Коли співробітник поліції здатний самостійно вирішувати проблеми та ризикувати, зрештою він відчуває відповідальність за свої рішення, та візьме на себе більшу відповідальність за стан криміногенної ситуації у громаді. Децентралізоване прийняття рішень передбачає послаблення ієрархії, підвищення терпимості до ризикованих зусиль з вирішення проблем

на низовий рівень діяльності поліції. Крім того, слід надати достатньо повноважень для координації використання ресурсів щодо вирішення проблем, що дозволить співробітникам поліції самостійно встановлювати довірчі стосунки з громадою та допоможе визначити проблеми та розробляти можливі шляхи їх вирішення.

Стратегічне планування. Кожен окремий орган поліції повинен мати план дій, що відповідає оперативним потребам та наявним ресурсам. Співробітники поліції мають бути здатними реалізовувати повноваження, підтримуючи цей план.

Оцінка діяльності. На додаток до типових оцінок результатів роботи поліції (арешти, час реагування, реєстрація, виявлення, припинення тощо), результати застосування моделі Community Policing вимірюють станом задоволення громадою роботою поліції, рівень страху перед злочинністю, зниження кількості проблем, та покращення якості життя. Community Policing вимагає широкого використання зворотного зв'язку.

Прозорість. Community Policing передбачає більшу відкритість у прийнятті рішень, порівняно з традиційною практикою поліції. Якщо громада має бути повноцінним партнером, потрібні механізми для легкого обміну відповідною інформацією про проблеми злочинності, про соціальні проблеми та про суть поліцейських операцій у громаді.

Важливо, щоб організаційна структура органу поліції підтримувала повноваження щодо прийняття рішень співробітникам (патрульна поліція, поліцейські офіцери громад), які працюють у громаді і несуть відповідальність за свої дії.

Географічне призначення офіцерів. Community Policing передбачає потребу довгострокового закріплення офіцерів за певними районами. Географічні закріплення сприяє покращенню обслуговування громадян та більш активному спілкуванню між поліцією та громадою, тим самим встановлюючи міцні стосунки та взаємну відповідальність.

Деспеціалізація. Для досягнення цілей Community Policing офіцери повинні бути готовими виконати різні обов'язки та підтримувати командний підхід до спільного вирішення проблеми у співпраці з громадою. Проте може бути потреба в окремих спеціалізованих підрозділах, які мають завдання виявити та вирішити особливо складні проблеми.

Ресурси та фінанси. Органи та підрозділи поліції повинні виділяти необхідні людські та фінансові ресурси щоб підтримувати Community Policing. Це забезпечить надійність у вирішенні проблем, а взаємодія набуде стійкого та ефективного характеру.

Принципи моделі Community Policing мають бути впроваджені для усього особового складу поліції (персонал).

Відбір та прийняття на службу у поліцію. Опис вакансії повинен містити вимоги моделі Community Policing (вирішення проблем та відповідальність) та заохочувати підбір осіб, які розуміють сенс сервісної діяльності. Кандидатів на службу слід ретельно вивчити та перевіряти. Також слід заохочувати участь представників громади у цьому процесі перевірки компетентності у форматі участі у кадрових комісіях.

Нагляд/оцінки персоналу. Наглядові органи повинні пов'язувати оцінку діяльності з Community Policing через принципи та заходи, які визначені посадовими інструкціями. До оцінки діяльності особового складу поліції відноситься: ефективність вирішення проблем, ініціативність, співпраця з громадою та задоволеність громадян послугами поліції.

Навчання. Принципи та тактику Community Policing треба підкріплювати навчанням на усіх освітніх рівнях, у тому числі у системі службової підготовки та підвищення кваліфікації. Це додатково має стимулювати творчість мислення, проактивну орієнтацію, розвиток комунікативних та аналітичних навичок, нових методів вирішення проблем якості життя та підтримання порядку. Офіцерів можна навчити визначати та виправляти умови, які можуть призвести до розвитку злочинності. Співробітники поліції повинні вміти підвищувати обізнаність громадськості та залучити громаду до пошуку способів вирішень проблем. Керівники повинні допомагати офіцерам вчитися на інших методах ініціативного вирішення проблем громади. Навчання концептуальних основ та практичних аспектів моделі Community Policing та основним її принципам потрібно проводити регулярно.

Проактивна модель правоохоронної діяльності Community Policing потребує інформації, і саме технології відіграють центральну роль у наданні доступу до якісної інформації (інформаційні системи та технології). Точна і своєчасна інформація робить спроби вирішити проблему більш ефективно

та забезпечує поінформованість поліції про стан криміногенної ситуації. Крім того, технологічні інновації можуть значно допомогти у вдосконаленні двостороннього спілкування з громадянами, у розвитку системи підзвітності поліції та у поширенні показників результатів діяльності поліції.

Зв'язок та доступ до даних. Технології надають органам поліції канали зв'язку, за допомогою яких вони можуть спілкуватися зовні з громадськістю та внутрішньо зі своїм особовим складом. Щоб спілкуватися з громадськістю, модель Community Policing заохочує розробку та запровадження системи двостороннього зв'язку через інтернет, які дозволяють онлайн спілкування (електронна пошта, форуми тощо), а також запровадження інтерактивних програм (наприклад, опитування чи ГІС-карти), створюючи постійний діалог та підвищення прозорості.

Технології заохочують ефективне внутрішнє спілкування через меморандуми, звіти, інформаційні бюлетені, електронну пошту та розширене повідомлення про події, посилюють взаємодію з іншими правоохоронними суб'єктами для більш ефективної роботи. Модель Community Policing також заохочує використання технологій для розробки систем підзвітності та вимірювання результативності з точними показниками та широким спектром інформації.

Модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на громаду Community Policing, заохочує використання технологій для забезпечення співробітників онлайн доступом до своєчасної інформації про стан криміногенної ситуації та про особливості громади, наприклад через портативні комп'ютери у патрульних автомобілях. Крім того, технології є корисними у аналізі проблем злочинності – дозволяють відділам поліції збирати більш детальну інформацію про правопорушників, жертв, місця злочинів для поглибленого аналізу та розробки ефективних заходів протидії. Завдяки технологіям та аналітичним програмним продуктам відбувається процес виявлення ризиків, тенденцій майбутнього розвитку подій, що можуть впливати на злочинність, та вироблення шляхів і механізмів запобігання такому розвитку в коротко та довгостроковому періодах. Технології дають змогу проводити оброблення великих обсягів неструктурованої інформації, що унеможливає відстеження та встановлення взаємозв'язків між даними,

а також об'єднувати надвеликі масиви неструктурованих даних і проводити їх автоматизовану обробку тощо.

Якість і точність даних. Інформація настільки ж цінна, як і її джерело, тому потрібно ретельно перевіряти інформацію щодо якості та точності. Модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на громаду Community Policing, заохочує відділи поліції запроваджувати заходи, щоб забезпечити отримання різноманітної інформації. Для того, щоб інформацію можна було ефективно використовувати для стратегічного планування та вирішення проблем, її слід систематично збирати, ретельно перевіряти та зберігати у автоматизованих системах інформаційно-аналітичного забезпечення.

Поточний стан забезпечення інформаційної та кібербезпеки в Україні можна охарактеризувати як недостатній, що зумовлено низкою організаційних та нормативно-правових факторів. Одним із основних чинників з-поміж них є відсутність дієвої нормативно-правової бази в системі управління інформаційною та кібербезпекою. Наразі в Україні на організаційному та правовому рівнях необхідно чітко визначити проблеми безпечного функціонування спеціалізованих інформаційних систем, визначити ключові загрози у сфері захисту інформації та надати нові, сучасні правові інструменти для своєчасної протидії цим загрозам. З метою забезпечення організаційних та правових засад інформаційної та кібербезпеки на державному рівні доцільно створити відповідний інститут або орган. Це можна зробити як на рівні Ради національної безпеки і оборони, так і на рівні дорадчого органу при Президентові України. До нього мають входити не просто професіонали з органів державної влади, а представники бізнесу, волонтерства чи професійної спільноти. Така інституція повинна забезпечувати розробку нових нормативно-правових актів у галузі, надавати пропозиції щодо змін чинного законодавства, розробляти рекомендації щодо забезпечення функціонування національної системи кібербезпеки, вирішувати інші питання, що потребують відповідної експертної оцінки⁶⁰.

---

⁶⁰ Sviatoslav Senyk, Oleksandr Kondratiuk, Ihor Fedchak, Stepan Tserkovnyk & Marianna Fedun. Application of international standards with a view to ensuring legal and organizational aspects of information protection in specialized information systems. *Cuestiones Políticas* Vol. 41 N° 76 (2023) C. 432, 433.

З практичного боку для того, щоб розвинути партнерські відносини, поліція повинна розвивати позитивні стосунки з громадою (взаємодія з громадою), що дозволить залучати громаду до пошуків додаткових способів контролю та запобігання злочинності та об'єднати ресурси поліції та ресурси громади для вирішення існуючих проблем членів громади.

Встановлення та підтримка взаємної довіри є основною метою моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на громаду Community Policing. Поліція усвідомлює необхідність співпраці з громадою. У боротьбі з серйозною злочинністю, поліція завжди закликає представників громади надавати інформацію. Крім того, для протидії складній злочинності поліцейські завжди опитували різні категорії громадян, співпрацювали з соціальними структурами та приймали участь у освітніх та розважальних програмах для дітей у навчальних закладах. То як же тоді зусилля поліцейського у громаді відрізняється від дій, які були раніше? Принципова відмінність полягає в тому, що під час реалізації моделі Community Policing поліція стає невід'ємною частиною громади, а громада допомагає у визначенні майбутніх пріоритетів та розподілу ресурсів. Різниця істотна і охоплює основні цілі та зобов'язання.

Взаємодія з громадою означає прийняття більш ширшої реалізації роботи в громаді. Під цим потрібно розуміти допомогу потерпілим при нещасних випадках або жертвам злочинів, надання в межах можливості невідкладної медичної допомоги, допомога у вирішенні побутових чи конфліктних питань, співпраця з місцевим бізнесом для покращення умов діяльності, контроль за автомобільним та пішохідним рухом, надання екстрених соціальних послуг особам, які перебувають у групах ризику (наприклад, проблемні підлітки, безхатченки, алко- та наркозалежні). Водночас поліція виявляє привітність, повагу до інших, чесність та відкритість.

Взаємодія з громадою є надзвичайно важливим для того, щоб зусилля поліцейської служби в громаді були ефективними. Залучення громади пронизує майже всі аспекти роботи поліції. У відділах поліції, які застосовують модель Community Policing, працівники поліції та члени громади спільно визначають пріоритети та вирішують питання громадської безпеки, які є найважливішими для громади. Успішна взаємодія –

це більше, ніж просто часті контакти або просто обмін інформацією. Це спільні та постійні зусилля у пошуку способів вирішення проблем у громаді.

Взаємодія поліції та громади формується на усіх рівнях, від керівного складу до поліцейських офіцерів громади.

Проєкт «Поліцейський офіцер громади» стартував в Україні з початку літа 2019 року та став серйозним кроком у реформі Національної поліції, що має забезпечити кожну територіальну громаду окремим офіцером поліції. Головними завданнями проєкту є впровадження нового формату роботи дільничних офіцерів поліції, постійна співпраця правоохоронних органів із громадою, інтеграція поліції у суспільство, задоволення безпекових потреб громадян, ефективно та консолідоване вирішення локальних проблем громади, зміцнення довіри населення до поліції та оцінювання роботи поліції на основі дослідження рівня задоволеності громадян. Поліцейський офіцер громади перебуває на посаді дільничного офіцера поліції, підпорядковується безпосередньо начальнику сектору превенції відділення поліції, яке обслуговує обрану об'єднану територіальну громаду. Діяльність поліцейських офіцерів громад регламентується Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції». Відповідно до пункту 1 розділу II Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції», затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2017 № 650, до основних завдань поліцейського офіцера громади належать такі:

- діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами і підприємствами різних форм власності;

- виконання завдань, спрямованих на дотримання прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

- співпраця з групами реагування патрульної поліції щодо застосування превентивних (профілактичних) заходів щодо осіб, схильних до вчинення правопорушень та/або які перебувають на профілактичних обліках поліції;

- регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням його учасниками чинного законодавства у сфері забезпечення дорожнього руху;

– здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання⁶¹.

Також варто виокремити здійснення поліцейським офіцером громади превентивної (профілактичної) роботи. Запобігання правопорушенням – це перший обов’язок на посаді «поліцейський офіцер громади», що охоплює працю з жителями громади, проведення бесід та інформування. Кожен поліцейський офіцер громади є невід’ємною частиною громади, адже він працює заради її пріоритетів та живе в тій громаді, яку обслуговує. Постійна взаємодія поліцейського офіцера громади та громади, розуміння потреб і проблем мешканців, орієнтування в роботі не на каральні міри, а на превентивну роботу сприяють запобіганню злочинності⁶².

Щодо навантаження за кількістю населення на поліцейського офіцера громади необхідно сказати, що поліцейська дільниця – це територія, що обслуговується поліцейським офіцером громади, із чисельністю населення, що не перевищує 6 тисяч осіб у сільській місцевості та 7 тисяч осіб у містах. Залежно від стану криміногенної обстановки на дільниці вказані критерії можуть бути чинником для введення додаткових посад (старшого поліцейського офіцера громади, помічника поліцейського офіцера громади або утворення додаткової поліцейської дільниці)⁶³.

Науковець С. Бірбасов стверджує, що у межах проекту «Поліцейський офіцер громади» територіальні громади отримали новий рівень комунікації і поліцейського сервісу, так званий «Community Policing». Сьогодні поліцейські офіцери громад мають величезну підтримку у населення⁶⁴.

---

⁶¹ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE30909> (дата звернення: 19.04.2023)

⁶² Бірбасов С. І. Завдання та повноваження поліцейського офіцера громади. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 63.

⁶³ Поліцейський офіцер громади. Національна поліція : офіц. сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/ya-tut.html> (дата звернення: 05.04.2021)

⁶⁴ Бірбасов С. І. Завдання та повноваження поліцейського офіцера громади. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 62–65.

Окрім окремих мешканців, термін «партнери громади» охоплює низку груп, таких як громадські та релігійні організації, громадські ради, бізнес-групи, органи місцевого самоврядування, постачальники соціальних послуг, школи (включаючи початкові та середні державні та приватні школи, коледжі, професійно-технічні училища та університети), місцеві підприємства тощо. Ці організації зазвичай володіють ресурсами, які сприяють ефективним партнерським відносинам, включаючи добре розвинені організаційні структури, приміщення для зустрічей, соціальні, політичні та комерційні мережі, матеріальні та людські ресурси, досвідчених керівників які приймають участь у житті громади. Це робить їх природними каналами зв'язку, за допомогою яких поліція може взаємодіяти з місцевими мешканцями для вирішення проблем громади.

Покращення доступності поліції також може стати ефективним каталізатором для залучення членів громади до взаємодії та є ефективним способом сприяння партнерству з громадою. Одним із прикладів покращеної доступності є збільшення кількості місць надання поліцейських послуг або їх спільне розміщення з іншими соціальними послугами. Успішні міста також використовують інформаційні технології для покращення комунікації з мешканцями, що дає змогу зробити інформацію про громадську безпеку більш своєчасною та доступною. Прикладом такої комунікації є розробка вебсайтів, на яких відділи поліції можуть оприлюднювати інформацію про попередження про злочини та містити адреси електронної пошти окремих співробітників поліції, щоб громадяни мали зв'язок та могли надати наприклад, поради, чи повідомити про проблеми⁶⁵.

Така діяльність сприяє розвитку довіри між поліцією та громадою. Ця довіра дозволить поліції отримати більший доступ до цінної інформації від громади, що може призвести до розкриття та запобігання злочинам, зумовлюватиме підтримку необхідних заходів боротьби зі злочинністю та надаватиме

---

⁶⁵ Maguire E., Wells W. Implementing Community Policing: Lessons From 12 Agencies. Office of Community-Oriented Policing Services. US Department of Justice. 211 p. URL: <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-w0746-pub.pdf> (дата зверення: 13.04.2023)

можливість для офіцерів налагодити ділові відносини з громадою. До такої роботи має бути залучено усіх співробітників поліцейської організації.

Формування довіри не відбувається швидко. Це вимагати-ме постійних зусиль. Перш ніж поліція зможе оцінити потреби громади та налагодити тісні зв'язки, які зумовлять підтримку громади, має бути досягнута довіра.

Щоб побудувати цю довіру, поліція мусить ставитися до людей з повагою та чуйністю. Застосування непотрібної сили і зарозумілість, відстороненість або грубість на будь-якому рівні будуть послаблювати готовність членів громади до співпраці з поліцією.

Ефективна мобілізація підтримки громади вимагає різних підходів у різних спільнотах. Встановлення довіри та побудова співпраці часто стає простішою у громадах середнього та заможного рівня забезпечення, ніж у бідніших громадах, де існувала довга історія недовіри до поліції. Набуття позицій у деяких районах може включати підтримку базових соціальних інститутів (наприклад, сім'ї, церкви, школи), що були ослаблені злочинністю чи безладами⁶⁶.

Модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на громаду Community Policing, розширює зусилля поліції щодо запобігання та контролю за злочинністю. Громада більше не розглядається поліцією як джерело обмеженої інформації, але як партнер у цих зусиллях. Злочинність та порушення порядку стають об'єктом зусиль не лише поліції, а й громади, і працювати слід у взаємодії.

Плідна взаємодія із громадою не повинна обмежуватися поодинокими інцидентами, серією інцидентів чи певними часовими рамками. Взаємодія між поліцією та громадою має бути стабільною та постійною. Поліція та громада мають бути співробітниками у прагненні заохотити та зберегти правопорядок.

---

⁶⁶ Moore M. H., Trojanowicz R., Kelling G. L. Crime and Policing. *Perspectives on Policing*. 1988. Is. 2. Washington, D.C.: National Institute of Justice and John F. Kennedy School of Government, Harvard University. 16 p. URL: https://scholar.harvard.edu/sites/scholar.harvard.edu/files/markmoore/files/crime_and_policing_0688.pdf (дата звернення: 13.04.2023)

Більш помітна присутність поліції шляхом посиленого патрульного може стимулювати позитивну реакцію громади. Але цього недостатньо. Вся поліція повинна активно залучати до співпраці мешканців громади для досягнення цілей стримування злочинності та збереження порядку. Працівники поліції на кожному рівні мають приєднатися до розвитку взаємодії з членами громади.

Для патрульного партнерство між поліцією та громадою передбачає спілкування з місцевими жителями, власниками підприємств, щоб допомогти виявити їх проблеми. Відвідування мешканців будинків, дозволяє запропонувати поради щодо безпеки. Наприклад, поліцейський офіцер громади, викривши особу, яка скоювала дрібні крадіжки, відвідає мешканців, щоб повідомити їх, що злочинна діяльність припинена. Керівник відділу поліції пояснить і обговорить певну обрану тактику поліції, щоб члени громади зрозуміли необхідність її запровадження для безпеки громади. Така взаємодія між поліцією та громадою буде взаємопов'язаною зі стримуванням злочинності, і вирішення проблем стане спільним зусиллям. Поліція та громада повинна бути співробітниками у прагненні заохотити і зберегти мир та процвітання⁶⁷.

Для того, щоб партнерські відносини між поліцією та громадами були ефективним, має існувати певний ступінь довіри та взаємоповаги, проте, часто такої довіри та поваги бракує. Існує практика значного поширення злочинності, правопорушень з боку правоохоронців тощо, що є факторами, які сприяють низькому рівню довіри громадян до правоохоронних органів. Відновлення цієї довіри є критичною передумовою до встановлення ефективних та достовірних партнерських відносин між громадами та поліцією. Обвальне падіння довіри до правоохоронних органів із боку громадськості здійснюється набагато швидше, ніж її відновлення в результаті глобальних політичних, економічних та інших змін у державі⁶⁸. Крім того,

---

⁶⁷ Understanding Community Policing: A Framework for Action. Monograph. Bureau of Justice Assistance. US Department of Justice. 1994. P. 15-17. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/commp.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).

⁶⁸ Ганьба О. Б. Довіра та недовіра до правоохоронних органів як взаємовиключні категорії: філософсько-теоретичний ракурс. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 337. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/84.pdf (дата звернення: 13.04.2023)

перш ніж побудувати довіру, громади повинні спочатку відчути справедливе виконання поліцією своїх завдань⁶⁹.

Інші державні установи, підрозділи поліції можуть співпрацювати з низкою інших державних установ для виявлення проблем громади та пошуку ефективних шляхів їх вирішення, наприклад: законодавчі органи, прокуратура, органи та установи кримінально-виконавчої служби, сусідні правоохоронні органи, органи охорони здоров'я, соціальні служби, навчальні заклади тощо.

Члени громад. Особи, які живуть, працюють або мають інший інтерес до громади – волонтери, активісти, неформальні утворення, відвідувачі та туристи, а також пасажери – цінні ресурси для ідентифікації проблем громади. Ці категорії людей можуть бути залучені для досягнення конкретних цілей в інтересах поліції.

Некомерційні організації також можуть бути потужними партнерами. Ці утворення часто працюють з людьми або складаються з осіб, які мають спільні інтереси (групи жертв, групи підтримки, проблемні групи, ініціативні групи з розвитку громад, релігійні спільноти).

Приватний бізнес. Комерційні підприємства також мають значну роль у житті громади, і можуть бути ключовими партнерами, оскільки вони часто володіють значними ресурсами, які можуть бути корисними для вирішенні проблем. Представники бізнесу можуть допомогти виявляти проблеми та надавати ресурси для їх усунення (власні технології безпеки).

ЗМІ є потужним механізмом спілкування з громадою. Вони можуть допомогти у оприлюдненні перед громадою виявлених проблем. Крім того, засоби масової інформації можуть мати значний вплив на сприйняття громадянами поліції, на проблеми злочинності та страх перед злочиним.

Задля ефективного виконання завдань, покладених на Національну поліцію України, поліцейські взаємодіють з громадськістю, громадою та населенням. Головними ознаками, що характеризують зазначену взаємодію, є обмін інформацією,

---

⁶⁹ Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. P. 380–382. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#73> (дата звернення: 26.04.2023)

зв'язки, які ґрунтуються на принципах законності, співробітництва, гуманізму, добровільності та надання допомоги один одному⁷⁰.

Закон України «Про Національну поліцію» закріплює взаємодію з населенням на засадах партнерства як один з головних принципів діяльності поліції у нашій країні⁷¹. Проте ефективних результатів від взаємодії поліції з представниками громади можна досягти лише шляхом ретельної формування стосунків глибокої довіри та взаємодопомоги.

Отже, можна зробити висновок, що взаємодія поліції з громадою означає, що ефективно забезпечення правопорядку прямо залежить від допомоги і підтримки місцевого населення. У складних умовах сьогодення для України втілення та покращення партнерських відносин між правоохоронними органами та населенням стане наріжним каменем не тільки для рівня життя населення, а й іміджу держави на міжнародному рівні⁷².

Третій компонент проактивної моделі правоохоронної діяльності Community Policing передбачає застосування підходів до вирішення проблем. Вирішення проблем – це процес, за допомогою якого ідентифікуються та піддаються експертизі конкретні проблеми громад та відбувається пошук та розроблення засобів для усунення цих проблем (ефективних відповідей).

Вирішення проблем – це широкий термін, який передбачає більше, ніж просто усунення та запобігання злочинам. Вирішення проблем ґрунтується на припущенні, що «у невеликих географічних районах можна зменшити протиправні прояви ретельно вивчаючи особливості проблем у цьому районі,

---

⁷⁰ Комзюк М. А., Липій Є. А., Рачинський О. О. Принципи взаємодії Національної поліції з громадськістю. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 155–157.

⁷¹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015, № 40–41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023).

⁷² Коваль К. О., Чижко У. О. Взаємодія поліції та населення на засадах партнерства: загальний огляд. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 229.

а згодом застосувати до цих проблем відповідні ресурси...» і на припущенні, що «люди обирають спосіб поведінки на основі можливостей, що формуються безпосередніми фізичними і соціальними характеристиками місцевості. Маніпулюючи цими факторами можна схилити поведінку людей діяти менш протиправно»⁷³.

Процес вирішення проблеми пояснюється так: певні умови створюють проблеми. Ці умови можуть включати характеристики причетних осіб (правопорушників, потенційних жертв та інших), соціальну обстановку, в якій взаємодіють ці люди, фізичне середовище та спосіб поведінки громадськості з цими умовами. Проблема, створена цими умовами, може зумовити один або декілька інцидентів. Ці інциденти, хоча й випливають із загального джерела, можуть виявляти себе по-різному. Наприклад, соціальні та фізичні умови, такі як зруйнований або недобудований житловий комплекс можуть стати причиною поширення крадіжок, умисному руйнуванні або пошкодженні матеріальних і культурних цінностей, приватних або суспільних об'єктів майна (вандалізм), вживання наркотичних чи алкогольних речовин та інші протиправні дії. Ці інциденти, деякі з яких привертають увагу поліції, є симптомами проблем. Інциденти триватимуть доти, доки проблема, що їх створює, зберігається⁷⁴.

Оскільки поліція здійснює пошук ефективного підходу до вирішення проблем, зростає усвідомлення того, що важливою складовою успіху є залучення та участь до цього процесу членів громади. Визначення основних причин злочинності значною мірою залежить від глибоких знань мешканців громади. Тому участь громади у визначенні та встановленні пріоритетів сприятиме ефективному вирішенню проблем зусиллями мешканців громади та співробітників поліції. Також спільне вирішення проблем зміцнює довіру, полегшує обмін інформацією та веде до визначення інших сфер, які можуть становити вигоду від взаємної співпраці поліції та громади. Як зображено на рисунку 5.1 «процес вирішення проблем», цей процес, як і взаємодія з громадою, самовідновлюється.

---

⁷³ Eck J. E., Spelman W. Problem Solving: Problem-Oriented Policing in Newport News. Washington, D.C.: Police Executive Research Forum. 1987.

⁷⁴ Там само.

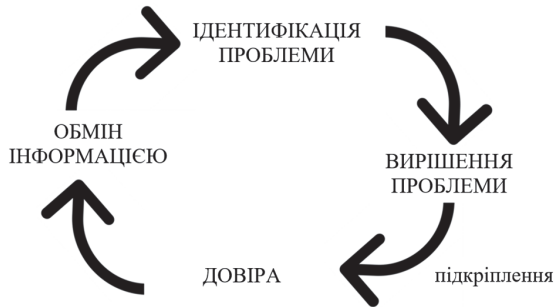

Рис. 5.1. Етапи процесу вирішення проблем

Щоб цей процес працював ефективно, поліції необхідно ідентифікувати та визнати обґрунтованість проблем спільноти. Мешканці громади і поліція не завжди досягатимуть згоди, які конкретні проблеми заслуговують на увагу насамперед. Поліція може розцінювати пограбування як найбільшу проблему окремої громади, в той час як мешканці основною проблемою можуть вважати, наприклад, безхатченків.

Крім серйозних проблеми злочинності, виявлених поліцією, модель Community Policing також має вирішувати питання турботи про громаду. Модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, Community Policing фактично дозволяє учасникам громади вирішувати проблеми, що викликають занепокоєння та привертають увагу поліції. Після повідомлення про проблеми громади, поліція повинна працювати з громадянами для їх вирішення, водночас заохочуючи громадян допомагати у вирішенні проблем, які викликають занепокоєння у поліції.

Характер проблем у громаді буде дуже різним, і часто відбуватимуться інциденти, пов'язані з такими чинниками, як географія, час, жертва, злочинець та його оточення. Проблеми можуть торкнутися як невеликої території у громаді, так і цілої громади, або території, яка є складовою різних суміжних громад. Проблеми громади можуть включати таке:

- велика кількість крадіжок у житловому мікрорайоні, що викликають у мешканців відчутну тривогу та страх;
- небезпечне керування, яке викликає страх у районі;

- протиправно налаштована молодь, яка регулярно збирається в окремих місцях;
- особа, яка негативно впливає на окремих членів громади тощо⁷⁵.

У моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад Community Policing, процес вирішення проблем залежить від внеску як від поліції, так і від громади. Вирішення проблем може включати:

Повне усунення проблеми. Наприклад, усунення заторів через встановлення знаків контролю руху, знищення або відбудова занедбаних будівель, які можуть створити атмосферу, сприятливу для злочинів.

Зменшення кількості випадків виникнення проблеми. Рівень поширення збуту наркотичних речовин та супутніх проблем – пограбування, крадіжки, насильство тощо знизиться, якщо поліція та громадськість працюють разом над створенням профілактично-реабілітаційних центрів. Вирішення більшого діапазону проблем можуть включати активізацію просвітницької роботи проти поширення наркотиків у школах, церквах та лікарнях.

Зменшення ступеня травматизму під час вчинення злочинів. Наприклад, співробітники поліції можуть навчити продавців магазинів, як діяти під час пограбування, щоб уникнути тілесних ушкоджень або загибелі.

Позитивним прикладом такої практики є досвід співробітників патрульної поліції м. Дніпра, які у взаємодії з тренерами карате стали навчати жінок самообороні. Так, щороку до патрульної поліції Дніпра звертаються у середньому 200 тисяч жінок із повідомленнями про насильство. Звичайно, правоохоронці не можуть попередити усі напади, проте, можуть допомогти жінкам самостійно захиститись від потенційних насильників. На початку 2017 року експерти «Гендерного клубу Дніпро» разом із патрульними поліцейськими організували для жителів міста курси самооборони. Головна ідея навчити

---

⁷⁵ Goldstein H. Problem-Oriented Policing. University of Wisconsin-Madison. New York: McGraw Hill. 1990. С. 66, 67. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/pdfs/Goldstein_Book-2.pdf (дата звернення: 15.04.2023)

дівчат та жінок Дніпра захищати себе, своє життя та здоров'я, але водночас не перевищувати меж самооборони⁷⁶.

Покращення вирішення проблем. Поліція завжди повинна докладати зусиль для гуманного поводження з людьми (наприклад, проявляють чуйність у спілкуванні з жертвами зґвалтування та шукати способи полегшити їх страждання).

Маніпулювання факторами навколишнього середовища з метою запобігання виникненню кримінальної поведінки. Це може включати спільні зусилля щодо покращення освітлення, очищення чагарників та закриття доступу до закинутих чи недобудованих будівель.

Рішень існує стільки ж, скільки існує і проблем. Ці рішення різноманітні від простих, недорогих заходів до складних, довгострокових відповідей, які вимагають значних витрат зусиль особового складу так і ресурсів. Вирішення проблеми обмежується лише уявою, творчістю, наполегливістю та ентузіазмом тих, хто їх вирішує. Модель Community Policing дає змогу адаптувати рішення до конкретних проблем кожної громади. Ми вважаємо, що найкращі рішення – це ті, які задовольняють членів громади, покращують безпеку, зменшують тривогу, призводять до зростання правопорядку, зміцнюють зв'язки між громадою та поліцією та мінімізують дії із застосування примусу.

Усі рівні організації поліції мають сприяти вирішенню проблем, незалежно від масштабу та серйозності проблеми. Наприклад, розробка рішення щодо поширених випадків нападів на людей можуть включати залучення кількох рівнів діяльності поліції. До прикладу, співробітники патрульної служби помічають кореляцію між нападами та надмірним вживанням алкоголю потерпілими у розважальних закладах у нічний час. Керівники поліції та представники громадськості шукають способи обмеження у часі роботи цих закладів за допомогою органів місцевого самоврядування. Додатково потрібно активізувати роботу реабілітаційних закладів профілактики та лікування алкогольної та наркотичної залежності.

---

⁷⁶ Community policing: взаємодія поліції та громади. Проактивність, діалог, взаємодія. С. 18. URL: https://ldn.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/23_file.pdf (дата звернення: 15.04.2023)

Водночас керівники поліції середнього та вищого рівня та керівники громад можуть працювати у напрямі опіки над жертвами злочинів. У взаємодії з членами громади, соціальними установами вирішити питання консультування потерпілих та членів їх сімей.

Процес вирішення проблем ґрунтується на досвіді та допомозі соціальних та державних установ та ресурсів громади. Вищий керівний рівень поліції має вживати заходів, щоб об'єднати зусилля з цивільними структурами, які працюють у напрямі захисту прав та свобод громадян. Наприклад, прагнучи досягти загальносистемного підходу до проблеми протидії розбійним нападам, до роботи можна залучити представників різних підрозділів поліції, представників притулків, військових частин, прокуратури, ЗМІ, лікарень та соціальних установ. Такі тривалі партнерські стосунки можуть сформува-ти значну кількість важелів впливу на ситуацію.

Модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад Community Policing, створює новий акцент на усуненні основних причин злочинності шляхом вирішення проблем на низовому рівні. Щоб максимально збільшити час, який патрульний поліцейський може витрачати на спілкування з членами громади, Community Policing заохочує використання лінії 102 лише для справжніх надзвичайних ситуацій. Нетермінові виклики слід обробляти іншими способами, у тому числі по мобільному телефону або електронною поштою.

Ці заходи потребують широкої підтримки з боку громади. Щоб отримати таку підтримку, поліція повинна проінформувати мешканців про характер надзвичайної ситуації та щодо альтернативних заходів реагування на надзвичайні ситуації. Альтернативні відповіді потрібно буде ретельно пояснити членам громади, щоб вони були сприйняті. Мешканці повинні бути впевнені, що реакція поліції буде відповідна терміновості події, і що скорочення кількості викликів на лінію 102 дозволить офіцерам проводити більше часу у громаді та максимально ефективно працювати на користь громади⁷⁷.

---

⁷⁷ Understanding Community Policing: A Framework for Action. Monograph. Bureau of Justice Assistance. US Department of Justice. 1994. P. 17–22. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/commp.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

У процесі виконання щоденних поліцейських обов'язків, спрямованих на вирішення широкого спектру проблемних питань забезпечення правопорядку та протидії поширенню злочинності співробітники правоохоронних органів у різних країнах використовують різні організаційні підходи, які здебільшого ґрунтуються на досвіді керівників, і є недостатньо науково обґрунтованими. Такий стан справ значно ускладнює процес досягнення мети підтримання стабільного позитивного стану криміногенної ситуації. Проактивна модель організації правоохоронної діяльності орієнтованої на потреби громад (Community Policing), концептуальними складовими якої є покращення взаємин та розбудови партнерства і взаємодії між громадянами та правоохоронними органами з метою вирішення конкретних проблем⁷⁸ є однією з найбільш поширених і широко упроваджуваних проактивних моделей як за кордоном, так і в Україні.

Модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад Community Policing, наголошує на систематичному проактивному вирішенні проблем. Замість того, щоб реагувати на виникнення проблем, спричинених злочинною поведінкою, Community Policing заохочує відділи поліції до активної розробки рішень щодо впливу на безпосередні основні умови, що породжують, або сприяють проблемам громадської безпеки.

Вирішення проблем має впроваджуватись у всі операції поліції та керувати зусиллями ухвалення рішень. Відділам поліції пропонується шукати креативні відповіді, з-поміж яких арешти лише одним із широкого кола потенційних відповідей. Основний концептуальний засіб, який допомагає співробітникам поліції структуровано та організовано вирішувати проблеми, є модель, яку ще називають методологією вирішення

---

⁷⁸ Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем за методологією SARA під час реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *«Актуальні проблеми держави і права» Збірник наукових праць*. 2023. № 99. С. 140–146. DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v99.2023.20> (дата звернення: 30.09.2023)

проблем SARA (сканування, аналіз, реакція (відповідь) та аналітична оцінка)⁷⁹.

Як зазначає Л. Рутменсен, цикл методології SARA (рис. 5.2) є цінним інструментом для вирішення проблем з метою виявлення їх основних причин і того, як вони можуть вписатись у ширший шаблон подібних проблем. Модель складається з чотириетапного процесу, спрямованого на перехід вас від ідентифікації скупчення проблем до її вирішення і далі до оцінки обраної відповіді чи рішення⁸⁰.

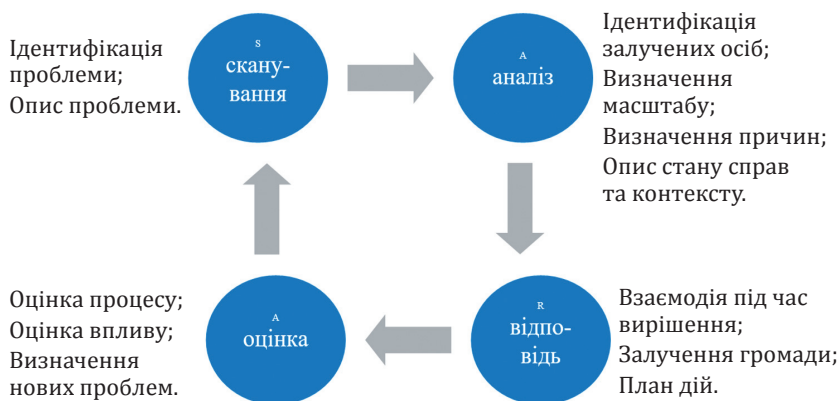

Рис. 5.2. Цикл методології SARA

Концептуально підхід SARA – це методологія діяльності поліції, орієнтована на вирішення проблем. З практичного погляду на етапі сканування середовища виявляється проблема

⁷⁹ Lawrence S., McCarthy B. What Works in Community Policing? A Best Practices Context for Measure Y Efforts. Chief Justice Earl Warren Institute on Law and Social Policy, University of California Berkeley, School of Law. 2013. 17 p. URL: https://www.law.berkeley.edu/files/What_Works_in_Community_Policing.pdf (дата звернення: 07.10.2023)

⁸⁰ Рутменсен Л. Місцеві проблеми, місцеві рішення. Громадська консультативна група / Поліція HUB. Конспект лекцій викладача. 2021. С. 17. URL: [https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/materiali_dlja_sluhachiv/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%9C%D0%92%D0%A1/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%20706%D0%BC%20\(5\).pdf](https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/materiali_dlja_sluhachiv/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%9C%D0%92%D0%A1/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%20706%D0%BC%20(5).pdf) (дата звернення: 15.04.2023)

або кримінальна активність. На етапі аналізу досліджується, що стало причиною такої активності чи конкретної ситуації (усвідомлення сутності). На етапі реагування розробляється та реалізовується план контрзаходів (вирішення проблеми). Нарешті, на етапі оцінки вимірюється вплив відповіді та визначається, чи проблему було вирішено (визначення рівня ефективності вирішення проблеми). Якщо ні, то у такому разі фазу аналізу необхідно реалізувати повторно для отримання більш ефективних результатів (рис. 5.3).

Докази свідчать, що проблемно орієнтовані поліцейські стратегії, засновані на методології SARA, можуть досягти значного скорочення злочинності порівняно з традиційними моделями діяльності.

Рис. 5.3. Цикл методології SARA

З практичного боку методології SARA етап сканування – це виявлення та визначення пріоритетів проблем. Цей перший крок вимагає від поліції ідентифікувати повторювані проблеми у своїх адміністративних одиницях або громадах. Завдання сканування – виявити основну проблему, визначити характер цієї проблеми, визначити масштаб серйозності проблеми тощо. Під терміном проблема у контексті правоохоронної діяльності потрібно розуміти групу подібних, пов'язаних або повторюваних інцидентів, а не одиничний випадків. Це два і більше інцидентів схожі за способом вчинення, які викликають занепокоєння для поліції та громадські. Проблемами можуть бути типи поведінки, місце, особа чи особи, особлива

подія чи час, або їх поєднання. Поліція, за участю громадськості, повинна виявити та визначити пріоритети таких проблем та розробити цілі для вирішення наявної проблеми.

Сканування з метою виявлення проблем реалізовується шляхом:

- аналізу даних про закономірності та тенденції повторення місця, жертви та правопорушників;
- визначення наслідків проблеми для громади та поліції;
- пріоритизації проблем;
- підтвердження наявності проблем;
- визначення того, як часто виникає проблема і як довго вона триває;
- вибору проблем для більш детального вивчення.

Виявлення проблем реалізовується шляхом опрацювання відомостей з таких джерел:

- виклики поліції;
- відомості про злочинність з баз даних та систем інформаційно-аналітичного забезпечення;
- нанесення на карту конкретних кримінальних проявів за часом доби, близькістю до місць розташування (локалізація) та інших подібних факторів (змінних);
- опитування громадян;
- перегляд інформації від громадських, правозахисних некомерційних організацій;
- отримання відомостей від соціальних служб, урядових структур;
- повідомлення у ЗМІ;
- наукові та інші публікації.

Аналіз – це дослідження того, що відомо про сутність проблеми. Етап аналізу є центральною фазою процесу вирішення проблем. Цілі аналізу мають розвивати розуміння сутності та динаміки проблем, їх масштабів, причин виникнення та наслідків їх функціонування, що дає змогу сформулювати глибоке розуміння сутності для пошуку можливих дієвих відповідей на ці проблеми. В межах етапу аналізу, важливо дізнатися якомога більше про кожен аспект злочинної активності. Завдяки глибокому дослідженню, етап аналізу створює стійкі передумови визначати співробітникам поліції поточні відповіді на проблеми та визначати необхідний обсяг залучення ресурсів для їх нейтралізації.

Найбільше значення з практичної сторони питання має аналіз першопричини проблем. Однак співробітникам поліції, кримінальним аналітикам слід уникати відстеження проблеми до визначальних причин, які неможливо адекватно вирішити. Можна стверджувати, що основними першопричинами більшості злочинних дій є зубожіння або низький рівень освіченості, проте ці проблеми не мають короткострокових рішень.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що процесу аналізу характерні такі етапи роботи:

- виявлення та розуміння подій та умов, що передували і супроводжували проблему;
- дослідження того, що відомо про тип проблеми;
- проведення інвентаризації того, як проблема вирішується в цей час, сильні сторони та обмеження для підготовки заходів з її нейтралізації (контрзаходів);
- визначення того, як можна звузити масштаб проблеми наскільки це конкретно можливо;
- визначення потреб у ресурсах, які можуть допомогти для глибшого розуміння проблеми;
- розробка робочої гіпотези про те, чому виникає проблема.

Під реакцією, відповіддю, або контрзаходами потрібно розуміти підготовку рішень про дії для скорочення проблем за кількістю та масштабами. Крок реагування (відповіді) дозволяє поліції використовувати свої дослідження з етапу аналізу, щоб обміркувати ідеї втручання, вибрати варіанти втручання, окреслити плани та цілі та реалізувати запропоновані плани.

Фаза реагування методології SARA передбачає розробку та впровадження стратегій вирішення виявленої проблеми шляхом пошуку стратегічних відповідей. Відповідь повинна впливати зі знань, отриманих під час аналізу, та має бути адаптованою до конкретної проблеми. Цілі відповідей можуть варіюватися: повне усунення проблеми, істотне зменшення проблеми, зменшення шкоди, заподіяної проблемою, або поліпшення безпеки у територіальній громаді.

У процесі проведеного наукового дослідження встановлено, що до етапу підготовки відповіді належать:

- застосування методу мозкового штурму для визначення нових втручань;

- запровадження позитивного досвіду вирішення подібних проблем;
- визначення плану реагування та відповідальних сторін;
- визначення конкретних цілей плану реагування;
- виконання запланованих заходів.

Установлено, що етапу відповіді характерні окремі практичні рекомендації. Не варто починати розробляти відповіді, поки не закінчено етап аналізу. Відповіді повинні бути безпосередньо пов'язані з результатами аналітичних досліджень. Не слід обмежувати відповіді лише діями поліції. Потрібно залучати інші зацікавлені сторони та покласти обов'язки на них. Відповідь має бути реалістичною. Відповіді мають бути сформовані, враховуючи наявні ресурси, час і терміновість у вирішенні проблеми. Підготовка різних потенційних відповідей може бути більш ефективним кроком ніж підготовка єдиної відповіді.

Варіанти відповіді можуть бути різними: арешт найактивніших порушників; освітлення ділянок місцевості; очищення чагарників; встановлення світлофорів; додаткових дорожніх знаків; змінити години роботи закладів, які реалізують алкоголь; примус не продавати певні речі окремим категоріям громадян (прохання не продавати фарбу для графіті неповнолітнім); створення «гарячої лінії», оприлюднення інформації про вирішення проблем у громаді; навчання заходам профілактики; пропозиції законодавцям про внесення змін до правового регулювання тощо.

Специфіка застосування методології SARA залежить від території та ситуації, але зазвичай окремим співробітникам або групам поліцейських у взаємодії з громадою надаються повноваження та покладається відповідальність за виявлення злочинів та проблем, які є найбільш помітними, і їм надається пріоритет у підготовці вирішення цих проблем. Деякі зусилля можуть бути простими (окремий офіцер звертається до власника магазину покращити освітлення у нічний час), тоді як інші можуть бути більш складними і довгостроковими (покращення контролю занедбаного району).

Учений П. Вілсон стверджує, що спланована реакція на проблему чи набір проблем не обов'язково може передбачати

її повне вирішення. До менш значущих результатів, які, однак, можна вважати поліпшенням, належать, наприклад:

- зменшення кількості інцидентів;
- зменшення тяжкості інцидентів;
- переміщення в інше місце, де може бути досягнуто ефективніше вирішення проблеми;
- покращення розуміння проблеми поліцією, потерпілими та іншими установами;
- поліпшення управління інцидентами, викликаними проблемою⁸¹.

Завершальним етапом методології SARA є оцінка успішності відповідей, який реалізовується після того, коли застосовано втручання або відповіді для вирішення проблем (визначення ефективності – аналітична оцінка). Мета оцінки – визначити, чи були заходи реагування успішними, чи зменшено вплив проблеми та чи проблема ліквідована. Ця інформація не тільки допомагає поточним зусиллям, але й формує знання для майбутнього. Відповіді як заходи реагування можуть бути оцінені щодо процесу, результатів, або того й іншого. Якщо відповіді реалізовано неефективно, інформацію, зібрану для аналізу, необхідно переглянути, або якщо сумнівів у її достовірності немає поглибити процес аналізу. Можливо, доведеться збирати нову інформацію, перш ніж застосовувати нові рішення. Весь процес слід розглядати радше як круговий ніж лінійний, що означає, що потрібно додаткове сканування, поглиблений аналіз або підготовка нових заходів реагування (відповіді).

Аналітична оцінка вимагає від поліції визначення рівня успіху реалізованого плану та збору даних щодо його результатів. Під час цього кроку поліцейські також визначають, чи були досягнуті їх початкові цілі, і намагаються краще забезпечити подальший успіх⁸².

---

⁸¹ Вілсон П. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою / за ред. Є. Зимич, О.Чернишенко, Ю. Загуменна ; Консультативна Місія Європейського Союзу. Харків : EUAM, 2018. С. 39.

⁸² A look inside strategies contributing towards Community Policing: SARA Model. 2020. URL: <https://movementforward.org/a-look-inside-strategies-contributing-towards-community-policing-sara-model/> (дата звернення: 30.08.2023)

Визначення ефективності – це міра досягнень мети проєкту, що реалізується через:

- визначення того, чи план реалізовано (оцінка процесу);
- збір якісних та кількісних даних до та після реагування;
- визначення того, чи були досягнуті загальні та конкретні цілі;
- визначення нових стратегій, необхідних для розширення початкового плану;
- проведення постійної оцінки для забезпечення постійної ефективності⁸³;
- визначення того, які дії були завершені, які ще тривають, а які були відмінені, або які не можуть бути завершені;
- визначення потреби залучення додаткових ресурсів;
- визначення того, які дії допомогли вирішити проблему.

Визначення ефективності вираховується по-різному, наприклад:

- відсоткове зменшення окремих видів злочинів;
- опитування, з метою визначення рівня задоволеності станом криміногенної ситуації;
- відсоткове зменшення викликів поліції за окремими злочинами тощо.

Варто зазначити, що реалізація основного завдання проактивної моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад – вирішення індивідуальних проблем шляхом застосування методології SARA, має важливе значення для сталого упереджувального і позитивного впливу на стан криміногенної ситуації та подальшого функціонування правоохоронних органів, які діють у постійно змінному і динамічному операційному середовищі. Тому організаційні аспекти, або елементи методології SARA становлять підвищений інтерес для науковців та вимагають подальшого наукового обґрунтування і дослідження. Необхідно зазначити, що методологія SARA, яка використовується для поглибленого вивчення і дослідження проблем окремих адміністративно-територіальних громад не є єдиним інструментарієм, який дає змогу

---

⁸³ The SARA Model. Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/sara-model-0> (дата звернення: 16.04.2023)

ефективно досягати успіху у вирішенні завдання запобігання виникнення проблем. До таких сучасних засобів також слід віднести застосування методики «трикутник злочинності» та методологію SWOT-аналізу, дослідження сутності та змісту яких становить підвищений інтерес і потребує проведення подальших самостійних наукових досліджень⁸⁴.

Під час вирішення проблем також використовують концептуальні та науково-практичні засади підходу **трикутника злочинності** (рис. 5.4) для зосередження на основних компонентах (потерпілий / правопорушник / місце) під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад Community Policing.

Концептуально трикутник злочинності (трикутник аналізу проблем) – це інструмент, який допомагає зосередитись на основних елементах будь-якого інциденту та класифікувати його характеристики. Головна мета використання трикутника злочинності полягає у виявленні аспектів проблеми, які допоможуть визначити основну причину чи причини проблеми

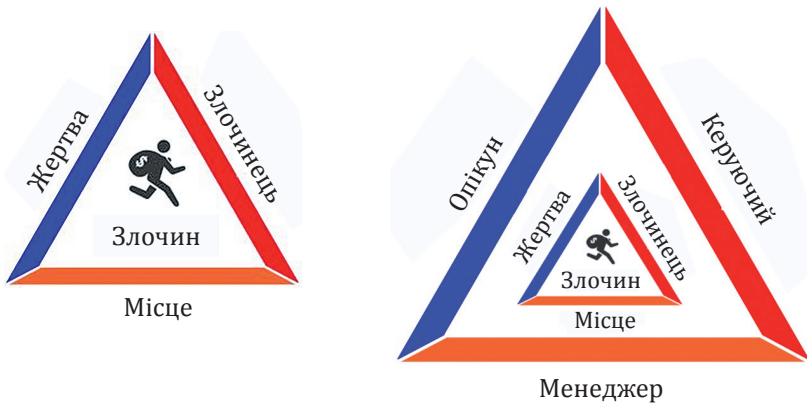

Рис. 5.4. Трикутники злочинності

⁸⁴ Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем за методологією SARA під час реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). «Актуальні проблеми держави і права» Збірник наукових праць. 2023. № 99. С. 140–146. DOI <https://doi.org/10.32782/apdr.v99.2023.20> (дата звернення: 30.09.2023)

у стані криміногенної ситуації на території функціонування правоохоронного органу⁸⁵.

Щоб зрозуміти проблему, корисним буде проаналізувати особливості таких її складових, як особливості жертви, особливості злочинця та особливості місця злочину (ці три складові ще називають «трикутником злочину»).

Як видно зі схеми, кожна сторона трикутника схиляє поліцейського до обдумування певного аспекту проблеми та визначення важливої інформації щодо нього.

Повну картину проблеми можна зрозуміти, якщо проаналізувати поряд із особливостями жертви, злочинця і місця, і ті чинники, які могли б на них вплинути: наприклад, оточення потерпілих, а саме охоронці, вчителі та сусіди (особи, які виконують опікунську функцію), оточення правопорушників (наприклад, батьки, друзі, працівники служб пробації, що можуть здійснювати керівництво його діями) та особи, що мають вплив на окремі місця (наприклад, підприємці, працівники парків, працівники готелів, які є розпорядниками (менеджерами) окремих місць). Узагальнивши здобуті знання про конкретні проблеми, правильнішим буде зосередити зусилля, насамперед, на усуненні їх першопричин та на тих факторах, на які може вплинути поліція, наприклад, 1) обмеження доступу до жертв, 2) збільшення опіки та спілкування з особами з групи ризику щоб понизити ймовірність небажаної поведінки⁸⁶, а також 3) посилити охорону місця з метою ускладнити або і унеможливити вчинення там протиправних дій.

Розгляд кожної з цих особливостей має вказувати на ті аспекти, які можуть потребувати втручання з боку поліції. Так, єдиним можливим втручанням, результатом якого може бути довготривале вирішення проблеми, може виявитись

---

⁸⁵ Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем через використання методології «Трикутник злочинності» та методології SWOT-аналізу під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 3. С. 183–187. URL: DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.30> (дата звернення: 30.08.2023)

⁸⁶ Community Policing Defined. Community Oriented Policing Services. U.S. Department of Justice. P. 10–12. URL: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/RIC/Publications/cops-p157-pub.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

відпрацювання та затримання активних підозрюваних. В інших випадках втручання в інші аспекти проблеми, такі як внесення змін до навколишнього середовища в певній місцевості шляхом посилення заходів охорони, також може призвести до довготривалого вирішення іншої важливої проблеми.

Під час аналізу правопорушників слід отримати відповіді на такі запитання: яка їх кількість, їх персональні дані, їх вигляд, характерні ознаки, вік, місце проживання та проведення часу, вікова категорія, їх засоби пересування, відомості про попередню кримінальну активність, наявність зброї тощо.

Під час аналізу «місця» потрібно дослідити такі аспекти: чому саме це місце злочинці обрали для вчинення протиправних дій, чому правопорушники тут знаходяться, чи є поряд з місцем додаткові криміногенні фактори, чи є поблизу якісь сприятливі місця тощо.

Аналізуючи інформацію про потерпілих, необхідно звертатись на таких елементах: хто є потерпілими, що між ними спільного, чи існують інші потенційні потерпілі, чи були тілесні ушкодження, чому потерпілі є уразливими в цей конкретний час, або в цьому конкретному місці, які ресурси мають потерпілі, щоб посилити свій захист від цієї проблеми, що у потерпілих є такого, що робить їх жертвами злочинів тощо.

Концепція «трикутника злочинів» полягає у розробці стратегій, націлених на з'ясування та усунення проблеми, а отже, зменшення шкоди та періодичності, з якою вона виникає. Це також сприятиме зміцненню партнерських відносин між поліцією та громадою. У такому разі поліція зможе консультиватись з мешканцями громад, щоб знайти поради про те, що, на їхню думку, слід зробити, аби вплинути на потерпілого, місцезнаходження (локацію) або на правопорушника. Так само мешканці громади зможуть запитувати та отримувати відповідь про те, що може зробити поліція, щоб вплинути на потерпілого, місцезнаходження або правопорушника. Також можна буде запитувати в інших муніципальних установах, що вони можуть зробити, щоб вплинути на потерпілого, місцезнаходження або правопорушника⁸⁷.

---

⁸⁷ Вілсон П. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою / за ред. Є. Зимич, О.Чернишенко, Ю. Загуменна; Консультативна Місія Європейського Союзу. Харків : EUAM, 2018. С. 35, 36.

З концептуального, науково-практичного боку такий підхід до вирішення проблем видається найбільш сутнісним та дієвим для вирішення поточних та перспективних проблем, які чинять вплив на стан криміногенної ситуації на території діяльності окремого правоохоронного органу.

Також для досягнення позитивних результатів у вирішенні проблем під час реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP) використовують методологію SWOT-аналізу (рис. 5.5).

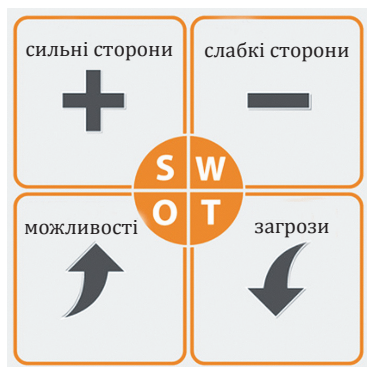

Рис. 5.5. Елементи SWOT аналізу

У процесі щоденної поліцейської діяльності, спрямованої на вирішення широкого спектру проблемних питань, виконання своїх завдань правоохоронні органи у різних країнах використовують різні стратегічні підходи, які здебільшого ґрунтуються на досвіді керівників, і є недостатньо науково обумовленими. Це значно ускладнює процес досягнення мети стабільного існування стану криміногенної ситуації. Вчений О. Гуменюк стверджує, що одним із основних інструментів стратегічного управління, що оцінюють у комплексі внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на розвиток організації, є SWOT-аналіз⁸⁸. SWOT-аналіз – стратегія,

⁸⁸ Гуменюк О. Г. Використання SWOT-аналізу як основного інструменту стратегічного управління. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 281–285.

яку розробив визнаний спеціаліст з ділового управління А. Хамфрі (A. Humphrey) в 1960-х роках.

У 1963 році в Гарварді на конференції з проблем бізнес-політики професор К. Ендрюс вперше публічно озвучив акронім SWOT. Цей акронім представлений візуально у вигляді матриці SWOT. Спочатку SWOT-аналіз був заснований на озвучуванні та структуризації знань про поточну ситуацію і тенденції, пізніше став використовуватися в ширшому значенні – для конструювання стратегій. Тобто з появою SWOT-моделі аналітики отримали інструмент для своєї інтелектуальної праці⁸⁹.

SWOT-аналіз – це метод, за допомогою якого можна зрозуміти сильні та слабкі сторони діяльності, а також можна зрозуміти можливості й загрози, з якими стикаються підрозділи поліції, кожен з яких працює в індивідуальних умовах з індивідуальними можливостями в окремих громадах, яким властива індивідуальна криміногенна картина. SWOT-аналіз – це фактично фундаментальна, проста модель, яка аналізує те, що може зробити підрозділ поліції, а що не може, а також імовірні можливості та загрози, які можуть мати місце в поточній та майбутній ситуації. Техніка SWOT-аналізу завжди полягає в тому, щоб проаналізувати внутрішні умови – сильні та слабкі сторони підрозділу поліції, а також зовнішні елементи діяльності поліції – це можливості та загрози. Проведення SWOT-аналізу не займає багато часу, проте дає змогу роздивитися свою організацію з нового боку. SWOT-аналіз – це структурований звіт про поточні основні сильні сторони, слабкі місця, можливості та загрози. Проведений кримінальними аналітиками SWOT допомагає визначити, що може посприяти поліції у досягненні її цілей в окремих громадах, а також які обмеження потрібно подолати або, можливо, зменшити для досягнення очікуваних результатів.

Назва цього методу походить від перших літер сфери чинників, які підпадають під аналіз. Strengths (S – сильні сторони), Weaknesses (W – слабкі сторони), Opportunities (O – можливості) та Threats (T – загрози). SWOT-аналіз – це групування

---

⁸⁹ Гуменюк О. Г. Використання SWOT-аналізу як основного інструменту стратегічного управління. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 281–285.

чинників середовища функціонування організації на зовнішні та внутрішні, їх аналіз із позиції визначення позитивного чи негативного впливу на діяльність цієї організації⁹⁰.

Сильні сторони є внутрішніми чинниками і здебільшого правоохоронна організація має повний контроль над ними. Сильні сторони – це унікальні навички та компетенції, які є дійсно важливими та цінними. Слабкі сторони потрібно позиціонувати як внутрішні фактори, якими може керувати правоохоронний орган чи підрозділ, і це найважливіші моменти, які заважають організації працювати краще в плані досягнення стратегічних цілей та завдань. Можливості – це зовнішні фактори, які орган чи підрозділ не контролює або контролює частково, але вони сприятливі органу чи підрозділу поліції. Поточні тенденції та зміни можуть суттєво вплинути на орган чи підрозділ, і потрібно визначити ці сили та розробити план дій, як скористатися цими можливостями. І загрози – це також зовнішні сили, які зазвичай неможливо контролювати. Загрози бувають різними: технологічні, політичні, економічні, демографічні тощо. Зазвичай, загрози повністю усунути не вдасться, проте слід розробляти стратегію і тактику, щоб мінімізувати ризик або максимально уникнути загроз.

Метод SWOT-аналізу особливо цінний під час реалізації моделі діяльності Community Policing, оскільки дозволяє індивідуально до кожної громади визначити:

1. Яких загроз потрібно уникати?
2. Які шанси треба використати?
3. Які слабкі сторони необхідно виправити?
4. На які сильні сторони слід опертись?

Розробляючи рекомендації під час реалізації моделі Community Policing, потрібно сконцентруватись на:

1. Посилення міцності.
2. Захисті слабких сторін.
3. Використанні можливостей.
4. Нейтралізації загроз⁹¹.

---

⁹⁰ Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом : навч. посіб. Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. 471 с.

⁹¹ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 208–213.

Основна ідея SWOT-аналізу може бути визначена для моделі Community Policing так:

- розробка комплексу заходів із перетворення слабкості в силу і загрозу в можливості;
- укріплення та розвиток сильних сторін з урахуванням обмежених можливостей;
- повне використання всіх переваг, виявлених на основі аналізу навколишнього середовища.

Проведення SWOT-аналізу створює передумови розроблення окремих стратегій діяльності, зокрема:

1) підтримка та розвиток сильних сторін правоохоронного органу, використовуючи можливості зовнішнього середовища;

2) боротьба із загрозами, використовуючи внутрішній потенціал;

3) використання можливостей для нейтралізації слабких сторін;

4) зміцнення правоохоронного органу та нейтралізація потенційних загроз від зовнішнього середовища⁹².

У результаті проведеного дослідження наукової літератури встановлено, що найголовнішим недоліком SWOT-аналізу, як зауважує О. Гуменюк, є те, що хоча на вигляд він є простим та доступним, саме ця простота може призвести до поспішних та безглузких висновків, недоказаних та двояких понять. Тому, констатує вчений, дуже важлива достовірність та повнота вхідних даних. Кваліфікація експертів, які проводять SWOT-аналіз, дуже впливає на результат та подальшу тактику, а відомо, що людський фактор інколи може спрацювати по-різному. Недоліками SWOT-аналізу, про які також потрібно пам'ятати, є неможливість урахування всіх сил і слабкостей, можливостей і загроз; суб'єктивність вибору та ранжування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; погана адаптація до середовища, що постійно змінюється. Отже, існує багато різних думок щодо корисності цього виду аналізу (позитивних і негативних). І саме тому вивчення питань, що стосуються

---

⁹² Балабанова Л. В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2005. С. 221.

проведення та використання SWOT-аналізу, має важливе значення для здійснення планування розвитку та подальшого функціонування правоохоронного органу. Тому ці аспекти і становлять інтерес для науковців та вимагають подальшого наукового обґрунтування і дослідження⁹³.

Застосування сучасних методологій «Трикутник злочинності» та SWOT-аналіз для ідентифікації, вивчення, розробки заходів з обмеження впливу проблем на стан криміногенної ситуації дозволяє ефективно та якісно з обмеженим застосуванням правоохоронних ресурсів досягати максимального результату при нейтралізації першопричин проблем у сфері забезпечення правопорядку, а також дієво послаблювати вплив існуючих проблем з метою більш ефективного виконання покладених на правоохоронні органи завдань⁹⁴.

Завершуючи висвітлення основних практичних компонентів моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP), потрібно зазначити, що дослідження основних практичних компонентів моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), до яких належить організаційна трансформація, розбудова стійких відносин взаємодії з громадою та застосування процесу вирішення проблем формує стійкі підвалини для трансформації напрацьованої проактивної правоохоронної практики в Україні до сучасних зарубіжних стандартів, застосування яких дозволяє досягати високих результатів у запобіжній (упереджувальній) правоохоронній діяльності⁹⁵.

---

⁹³ Гуменюк О. Г. Використання SWOT-аналізу як основного інструменту стратегічного управління. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 17. 2017. С. 281–285.

⁹⁴ Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем через використання методології «Трикутник злочинності» та методології SWOT-аналізу під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 3. С. 187. DOI <https://doi.org/10.51547/prpp.dp.ua/2023.3.30> (дата звернення: 30.08.2023)

⁹⁵ Федчак І. А. Основні практичні компоненти моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 3 (81). С. 133. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.19> (дата звернення: 01.10.2023)

5.4. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP)

Якість поліцейських послуг у громадах залежить від здатності ефективно збирати, порівнювати, аналізувати та поширювати відомості про стан криміногенної ситуації у адміністративно-територіальних одиницях. Розуміння загального стану якості поліцейської роботи та стану злочинності має обмежений характер. Попри те, що поліція оперує значним обсягом даних про стан справ, лише зусиллями кримінальних аналітиків уявляється можливим вивчення широкого спектру складових, сукупність яких формує дійсний стан криміногенної ситуації в кожній окремій громаді та країні загалом. Кримінальні аналітики здатні систематично досліджувати значні обсяги даних, щоб розвинути комплексне уявлення про різні адміністративні, технологічні та операційні аспекти функції поліцейського підрозділу у протидії поширенню злочинності⁹⁶.

Кримінальний аналіз має важливе значення у реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад в тій його частині, яка присвячена висвітленню інформації, необхідної для кращого розуміння різноманітних проблем, що виникають у громадах. Кримінальний аналіз також є засобом аналізу статистичних даних щодо злочинності та порушення громадського порядку, оскільки завдяки застосуванню аналітичного процесу видається можливим виявляти закономірності та тенденції, напрями руху криміногенної ситуації. Кримінальні аналітики виконують важливу роль у складанні профілів потенційних злочинців, потерпілих та поширених кримінальних проявів, що турбують мешканців громад.

---

⁹⁶ Федчак І. А. Роль кримінальної аналітичної діяльності під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Лержавна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (9 червня 2023 року) / упор. Р. М. Андрушин. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 208 с. С. 162.*

Також кримінальні аналітики ідентифікують та оцінюють загрози, з якими може зіштовхнутись орган поліції у майбутньому, залежно від зміни соціальної кон'юнктури. Кримінальні аналітики з різною мірою вірогідності досліджують події з минулого з метою підготовки прогнозів, які у підсумку відіграють ключову роль у підготовці не лише оперативних відповідей, а й політики та напрямів розвитку поліції як в окремих громадах, так і у цілій країні. Завдяки добре реалізованому кримінальному аналізу вдається оперувати даними географічного сегменту, що дозволяє співробітникам поліції мати проаналізовану інформацію про ті частини громади (ділянки місцевості), які потребують посиленої уваги з боку поліції. Завдяки оперативному кримінальному аналізу, який реалізують співробітники підрозділів кримінального аналізу, поліція має ширший арсенал виявлення, ідентифікації, оцінки як поодиноких проблем, так і системних проблемних явищ у кожній окремій територіальній громаді. Поліція має змогу оперативно та предметно готувати відповіді цим проблемам, опираючись на підготовку персональних індивідуальних унікальних відповідей, так і застосування напрацьованого досвіду відповідей кримінальним викликом, яким властиво повторюватися.

Кримінальні аналітики, маючи досвід проведення нарад та брифінгів зі співробітниками різних служб, підрозділів поліції та ЗМІ, можуть брати участь у зустрічах із місцевою громадою та надавати допомогу в організації таких зустрічей. Кримінальні аналітики мають значний досвід інтерпретації та візуалізації даних криміногенного характеру, які вони можуть доводити мешканцям громади, що у підсумку сприятиме отриманню допомоги від громадян, які матимуть певний рівень розуміння стану справ, і у випадку можливості, сприятимуть поліції у стабілізації ситуації. Поширення у доступній формі відомостей про специфіку роботи поліції сприяє зменшенню недовіри до поліції, яка пересічним громадянам видається закритою інституцією. Зустрічі надають членам громади можливість поставити запитання й висловити свої занепокоєння, почути про те, як поліція реагує на поточні проблеми, а також надати додаткові відомості, про які поліція інакше не дізналася б.

У моделі здійснення правоохоронної діяльності Community Policing кримінальний аналіз допомагає збирати, аналізувати та інтерпретувати відомості про стан та структуру злочинності, що дозволяє правоохоронним органам розуміти та виявляти злочинні тенденції, ідентифікувати злочинців та розробляти ефективні стратегії превентивних заходів. Кримінальний аналіз також допомагає встановлювати причини злочинності та виявляти потенційні проблемні проблеми, загрози та ризики їх виявлення, що дозволяє правоохоронним органам спрямовувати свої ресурси на найбільш уразливі сфери.

Узагальнюючи результати проведеного нами наукового дослідження, потрібно зазначити, що для більшості заходів оперативного і тактичного характеру, спрямованих на вирішення проблем у громаді із залученням місцевих мешканців щодо зменшення злочинності, не має необхідності поглибленого застосування кримінального аналізу. Як засвідчує вивчення практичних аспектів моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, кримінальний аналіз активно застосовується здебільшого для надання громаді узагальненої статистики стичної інформації про стан криміногенної ситуації у доступному для сприйняття форматі. Усе це сукупно дає змогу створити стійкі передумови для спільного вирішення проблем у громаді. Загалом кримінальний аналіз є доцільним інструментом для ефективного функціонування моделі Community Policing.

6. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПЕВНУ ПРОБЛЕМАТИКУ (Problem-Oriented Policing / POP)

6.1. Концептуальні положення сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing)

У кожній сфері суспільного життя виникають такі деструктивні явища, як кримінальні правопорушення, тому наукове дослідження шляхів ефективної протидії їм завжди буде актуальним, зумовлюючи потребу впровадження нових прийомів, методів і моделей діяльності правоохоронних органів¹. Однією з позитивних поліцейських практик зарубіжних країн можна вважати відому в усьому світі модель «Проблемно-орієнтованої поліцейської діяльності» (Problem-Oriented Policing, POP), яка спрямована на подолання головних причин злочинності та порушення публічного порядку. Методологія проблемно-орієнтованої поліцейської діяльності полягає в пошуку цих основних причин (проблем), їх детальному аналізі, пропозиції оптимальних рішень, а також оцінці ефективності цих рішень, щодо нейтралізації проблеми. Тому дослідження та висвітлення концептуальних основ сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), становить підвищений

---

¹ Петрушков С. С., Котова Л. В. Кримінальний аналіз як ефективний метод протидії кримінальним правопорушенням. *Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів, співробітників закладів вищої освіти і наукових організацій, магістрантів, аспірантів, докторантів, представників громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та інших установ (м. Северодонецьк, 8 грудня 2021 р.). Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. С. 53.

інтерес для науковців, які досліджують правоохоронну діяльність, і практичних співробітників правоохоронних органів, які здійснюють пошук успішних практик упереджувальної (запобіжної) правоохоронної діяльності, застосування яких може мати дієвий вплив на стан криміногенної ситуації.

Концептуальні та практичні аспекти моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), досліджували зарубіжні вчені, зокрема: Г. Гольдштейн (H. Goldstein), Дж. Хінкл (J. Hinkle), Д. Вайсбурд (D. Weisburd), К. Телеп (C. Telep), К. Петерсен (K. Petersen), М. Скотт (M. Scott), С. Кірбі (S. Kirby), А. Сайд-боттом, (A. Sidebottom), К. Буллок (K. Bullock), Р. Армітаж (R. Armitage), М. Ешбі (M. Ashby), С. Клеммоу (C. Clemmow), Дж. Лейкок (G. Laycock), Н. Тіллі (N. Tilley). Українським ученим, який частково досліджував проблемно-орієнтований підхід до протидії злочинності, зокрема, А. Кубаєнко, проте комплексних досліджень сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), в Україні проведено не було².

Модель проблемно-орієнтованої діяльності поліції, розроблена професором Університету Вісконсін-Медісон Г. Гольдштейном (H. Goldstein), є поліцейською практикою, яка передбачає виявлення та аналіз конкретних проблем злочинності та безладів, з метою розробки ефективних стратегій реагування на них. У своїй статті в журналі *Crime & Delinquency* в 1979 році Г. Гольдштейн (H. Goldstein) критикував поліцейську практику того часу, зазначивши, що вона була більше зосереджена на «засобах» поліцейської діяльності, ніж на «цілях» поліції. Він закликав поліцію перефокусуватися на цих цілях, які, на його думку, можна було б визначити як вирішення проблем у громадах. Г. Гольдштейн (H. Goldstein) стверджував, що поліція могла б бути більш ефективною

---

² Федчак І. А. Концептуальні основи сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *Ампаро*. 2023. № 2. Запорізький національний університет. С. 91, 92. DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2023-2-12> (дата звернення: 11.09.2023)

у зниженні злочинності, якби вона використовувала більш «орієнтований на проблеми» підхід.

Його критика ґрунтувалася на серії нещодавно завершених досліджень, які припускали, що такі стандартні поліцейські практики, як «превентивне патрулювання», або «швидка реакція патрульного на виклики до служби», формувало обмежений вплив на злочинність. Г. Гольдштейн (H. Goldstein) припустив існування певної кризи в поліцейській діяльності. Щоб унаочнити своє занепокоєння, він посилався на газетну статтю у Великій Британії, в якій повідомлялося про водіїв автобусів у невеликому місті, які проїжджали повз автобусні зупинки, махаючи руками та посміхаючись, але не зупинялися, щоб підвезти пасажирів. На запитання журналіста представник автобусної компанії відповів, що «водії не можуть дотримуватися свого розкладу, якщо вони будуть зупинятися, аби підібрати всіх пасажирів». Г. Гольдштейн (H. Goldstein) назвав це «синдромом «засоби понад цілі»» і зазначив, що поліція особливо вразлива до цієї проблеми. Він зауважив, що поліція також настільки зосередилася на засобах поліцейської діяльності – таких як кадрове забезпечення та управління поліцією, – що вона почала ігнорувати проблеми, які поліція має вирішити, тому вважав цю дисфункцію основою неефективності поліції у вирішенні проблем громади.

Г. Гольдштейн (H. Goldstein) у 1979 році закликав замінити те, що він назвав реактивною, керованою інцидентами «стандартною моделлю поліції». Він закликав до зміни парадигми в поліцейській діяльності, яка замінила б «стандартну модель поліцейської діяльності»³. Такий підхід вимагає від поліції бути активною у виявленні основних проблем, які можуть бути спрямовані на зниження рівня злочинності та безладу на їх основі.

Учений стверджував, що стандартна реактивна модель поліцейської діяльності була неефективною, оскільки вона була надмірно зосереджена на засобах поліції (кількість арештів, середній час реагування тощо), а не на кінцевій меті зниження рівня злочинності та підвищення безпеки суспільства.

---

³ Problem-oriented policing. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing (дата звернення: 18.04.2023)

Він припустив, що поліція могла б бути більш ефективною, якби вона проявляла більше ініціативи та досліджувала першопричини злочинів, а також розробляла індивідуальні для цих першопричин відповіді (заходи реагування)⁴.

Г. Гольдштейн (H. Goldstein) також пропонував розширити традиційний мандат поліції за межі злочинності та правоохоронних органів. Він стверджував, що поліція має займатися низкою проблем у суспільстві, включаючи не лише злочинність, а й соціальні та фізичні розлади. Він також закликав поліцію розширити інструменти поліцейської діяльності за межі повноважень правоохоронних органів, які вважаються переважаючими інструментами стандартної моделі поліції. На думку Г. Гольдштейна (H. Goldstein), поліція повинна опиратися не тільки на кримінальне законодавство, а й на цивільні закони, та покладатися на інші муніципальні та громадські ресурси, щоб успішно вирішувати проблеми зі злочинністю та безладами. Таким чином, успішне впровадження моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, залежатиме від налагодження партнерських відносин з іншими установами, громадськими організаціями та членами громади для надання відповідей, не пов'язаних із правоохоронними органами. Особливо це матиме місце, коли цілеспрямовані проблеми не обов'язково пов'язані з порушенням законодавства⁵.

Модель Г. Гольдштейна (H. Goldstein) 1979 року була розширена в 1987 році Дж. Еком (J. Eck) і В. Спелманом (W. Spelman). Вчені розробили просту модель SARA, яка набула широкого визнання, зокрема у моделі Problem-Oriented Policing. Як було зазначено, SARA – це абревіатура, що позначає чотири кроки, які поліція має зробити при впровадженні Problem-Oriented Policing: сканування, аналіз, реагування та аналітична оцінки (SARA) для вирішення проблем, зниження рівня злочинності,

---

⁴ Hinkle J. C., Weisburd D., Telep C. W., Petersen K. Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*. 2020. Vol. 16. Is. 2. P. 1–86. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/cl2.1089> (дата звернення: 17.07.2023)

⁵ Там само.

безладів і страху перед злочинами, а також покращення розуміння громадян та уявлення про роботу поліції.

Дж. Стівенс (J. Stevens), колишній комісар Лондонської столичної поліції, пояснив фундаментальність проблеми поліцейської діяльності за аналогією. Він попросив аудиторію уявити стрімку річку, у течію якої потрапили сотні людей. Він стверджував, що традиційна реакція поліції – стрибнути в річку і спробувати допомогти якомога більшій кількості людей, а не йти вгору за течією, щоб визначити, насамперед чому і як люди падають у річку. Далі він сказав: «І так починається реактивний цикл неконтрольованого попиту, і так само нескоординованої реакції. Поліцейські стають схожими на рятувальників, які відчайдушно плывуть проти течії від одного інциденту до іншого, використовуючи різні тактики у роз'єднаній та нефокусованій манері...»⁶. Використання моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), являє собою шлях уперед для поліції, щоб мати стійку основу, аби показати свої зусилля «у кінці дня».

Історично склалося так, що більшість поліцейських відомств застосовували стратегії запобігання злочинності на основі конкретних інцидентів. Ці відділи намагалися вирішувати окремі злочини замість того, щоб вирішувати проблеми, які повторюються. У своїй фундаментальній статті, яка кидала виклик наявній поліцейській політиці та практиці, Г. Гольдштейн (H. Goldstein) запропонував альтернативу: поліція повинна шукати рішення повторюваних проблем, які викликають повторні виклики. Г. Гольдштейн (H. Goldstein) описав цю стратегію як «проблемно-орієнтований підхід» і уявляв її як діяльність для всього відділу⁷.

Проблемно-орієнтована модель діяльності поліції є аналітичним методом розробки тактики зменшення злочинності. У звіті Національної дослідницької ради США (the National

---

⁶ Stevens J. Intelligence-Led Policing. Paper presented to the 2nd World Investigation of Crime Conference, Durban, South Africa. 2001.

⁷ Goldstein H. Problem-Oriented Policing. University of Wisconsin-Madison. New York: McGraw Hill. 1990. 16 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/pdfs/Goldstein_Book-2.pdf (дата звернення: 15.04.2023)

Research Council) за 2004 рік запропоновано такий опис Problem-Oriented Policing та того, як модель SARA працює на практиці: «Серцевина проблемно-орієнтованої поліції полягає в тому, що ця концепція закликає поліцію аналізувати проблеми, що може включати більше інформації про жертв, а також правопорушників, та ретельно обмірковувати, чому вони зібралися разом, де вони це зробили. Необхідно дослідити та задокументувати взаємозв'язок особи, місця та, здавалося б, не пов'язаних між собою подій. Далі поліція повинна виробляти відповіді, які можуть виходити за рамки традиційної поліцейської практики... Нарешті, модель Problem-Oriented Policing вимагає від поліції оцінити, наскільки добре вона реалізує свою місію. Аналізу підлягають питання: чи дали вжиті заходи очікуваний результат? Які саме заходи спрацювали? Що стало причиною невдач (неправильні міркування чи неправильні міркування, проте існували труднощі у їх належному застосуванні?»⁸.

Використовуючи процес ідентифікації проблеми, аналізу, підготовки відповіді, оцінки та коригування відповіді (модель сканування, аналізу, відповіді та оцінки SARA), ця адаптивна і динамічна модель забезпечує основу для виявлення комплексних механізмів, які діють у проблемах злочинності та для розробки спеціально створених заходів для вирішення основних умов, які викликають проблеми злочинності.

Концептуально сутність моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), також пояснює таке положення – це підхід до боротьби зі злочинністю та безладом, який передбачає виявлення конкретної проблеми, проведення ретельного аналізу для розуміння проблеми, розробку спеціального реагування та оцінку наслідки відповіді.

Модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing/POP), ґрунтується на проактивному виявленні проблем у громаді та розробці

---

⁸ Hinkle J. C., Weisburd D., Telep C. W., Petersen K. Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*. 2020. Vol. 16. Is. 2. P. 1–86. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/cl2.1089> (дата звернення: 17.07.2023)

продуманих, індивідуальних відповідей для усунення основних причин проблем з метою розробки значущих та ефективних рішень⁹. Problem-Oriented Policing – це підхід до розробки цільових втручань, а не саме втручання. Таким чином, підхід Problem-Oriented Policing можна застосувати до будь-якої проблеми злочинності та безладів, і його не слід розглядати як альтернативу втручанням у переліку інструментів зменшення злочинності, а використовувати разом із ними.

Модель діяльності поліції, орієнтована на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), приділяє більше уваги дослідженням та аналізу, а також запобіганню злочинності та залученню державних і приватних організацій до вирішення проблем громади¹⁰. Залежно від нюансів конкретних проблем, відповіді, які розробляються – навіть для, здавалося б, схожих проблем – можуть бути різноманітними. Справді, орієнтовані на проблеми втручання поліції спираються на різноманітні практики, починаючи від арешту правопорушників до модифікації фізичного середовища при взаємодії з членами громади. Щоб втручання на основі моделі Problem-Oriented Policing мало найбільші шанси на успіх, проблема, яку потрібно вирішити, повинна бути добре зрозумілою, щоб гарантувати, що втручання пристосоване до причини проблеми¹¹.

Г. Гольдштейн (H. Goldstein) також наголосив, що поліція, яка займається проблемно-орієнтованою поліцейською діяльністю, повинна зосередити свої зусилля на проблемах, які хвилюють громаду, і що практика, типова для громадського підходу, повинна бути врахована у спробах зменшити будь-яку проблему.

Проблемно-орієнтована поліцейська діяльність вимагає від поліції проактивності у визначенні основних проблем

---

⁹ Goldstein H. Problem-Oriented Policing. University of Wisconsin-Madison. New York : McGraw Hill. 1990. 16 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/pdfs/Goldstein_Book-2.pdf (дата звернення: 15.04.2023)

¹⁰ Problem-oriented policing. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing. (дата звернення: 18.04.2023)

¹¹ Problem-oriented policing. College of policing. 2020. URL: <https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Intervention.aspx?InterventionID=47> (дата звернення: 18.04.2023)

і розробці набору тактик для вирішення проблеми, а не лише окремої поліцейської тактики.

Г. Гольдштейн (H. Goldstein) охарактеризував модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), так: «Проблемно-орієнтована поліція – це підхід до поліцейської діяльності, в якому 1) окремі частини поліцейської діяльності (кожна з яких складається з групи подібних інцидентів, будь то злочини чи акти безладу, які поліція має опрацювати) 2) підлягають мікроскопічному дослідженню (нанесення (проєктування) на відпрацьовані навички кримінальних аналітиків та накопичений оперативний досвід) в надії на те, що нові знання про кожну проблему призведуть до 3) відкриття нової та більш ефективної стратегії боротьби з нею. Проблемно-орієнтована поліція надає велике значення новим відповідям, які мають 4) превентивний характер, 5) які не залежать від використання системи кримінального правосуддя. Вагоме значення має 6) залучення державних установ, членів громад та представників приватного сектору, якщо їх участь буде дієюю у зменшенні проблеми. Проблемно-орієнтована поліція бере на себе зобов'язання щодо 7) запровадження нової стратегії, 8) ретельно оцінюючи її ефективність, і, згодом, 9) звітування про результати у такий спосіб, який буде корисним для інших поліцейських органів. У кінцевому підсумку модель сприяє 10) формуванню сукупності знань, що підтримують подальшу професіоналізацію поліції»¹².

Більш детально це визначення характеризується так: «... окремі частини поліцейської діяльності...» (1). Такими окремими частинами поліцейської діяльності є:

– за типами прояви протиправної поведінки можуть бути: жебрацтво, грабiж, розбiй, перевищення швидкості, торгiвля наркотиками тощо;

– за особами: члени злочинних формувань, психічно хворі особи, особи, які постійно зловживають спиртними напоями, повторні правопорушники, повторні жертви тощо;

---

¹² Goldstein H. «Problem-Oriented Policing in a Nutshell» Presentation at the International Problem Oriented Policing Conference. San Diego, California. 2001.

– за місцем розташування: бари, розважальні заклади, нічні клуби, перехрестя, околиці, приватні будинки, житлові комплекси тощо;

– за часом: час закриття бару, щорічний фестиваль, години пік тощо;

– за територіальним поширенням: конкретне місцезнаходження, у масштабі району, околиці, у межах міста, декілька адміністративно-територіальних одиниць.

Також частиною проблем поліцейської діяльності є і гібридні проблеми, тобто скупчення пов'язаних між собою проблем, до прикладу напади з боку студентів закладів освіти поблизу нічних клубів у вихідні дні. Загальними універсальними проблемами у діяльності поліції є: напади та нанесення тілесних ушкоджень; проблеми у житлових комплексах; хуліганства у громадських місцях; домашнє насильство; діяльність організованих форм злочинності; проституція; місця скуповування краденого майна; продаж алкоголю неповнолітнім; дорожньо-транспортні пригоди; умисне руйнування або пошкодження матеріальних і культурних цінностей, приватних або суспільних об'єктів майна (вандалізм); порушення проти власності; незаконний обіг зброї тощо.

Діяльність з пошуку та виявлення проблем передбачає роботу з громадянами, вивчення інформації з систем інформаційно-аналітичного забезпечення поліції; вивчення повідомлень у поліцію на лінію 102, дослідження повідомлень ЗМІ; взаємодія з органами влади та місцевого самоврядування; проведення спільних нарад з іншими правоохоронними органами тощо.

Наступною теоретичною складовою визначення поняття моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), є аналіз проблеми – «...проблеми підлягають мікроскопічному дослідженню...» (2).

Мета проведення такого аналізу полягає у тому, аби підтвердити, що проблема реальна і з'ясувати, чи суть проблеми у тому, в чому видається (є такою, якою ми її розуміємо). Якщо попереднє розуміння сутності проблеми виявиться хибним, слід скорегувати його. Також мета аналізу проблем зводиться до розроблення «теорії проблеми», щоб з'ясувати, чому вона відбувається, визначити її характеризуючі складові, а також накопичити докази наявності цієї проблеми.

Під час реалізації проактивної моделі Problem-Oriented Policing використовують трикутник аналізу проблем. Трикутник аналізу проблем (іноді його називають трикутником злочинності) надає спосіб для осмислення повторюваних проблем злочинності та безладу. Ця ідея передбачає, що злочин або безлад виникає, коли 1) ймовірні правопорушники та 2) відповідні цілі об'єднуються в 3) часі та просторі. Простий варіант трикутника аналізу проблеми виглядає так (рис. 6.1):

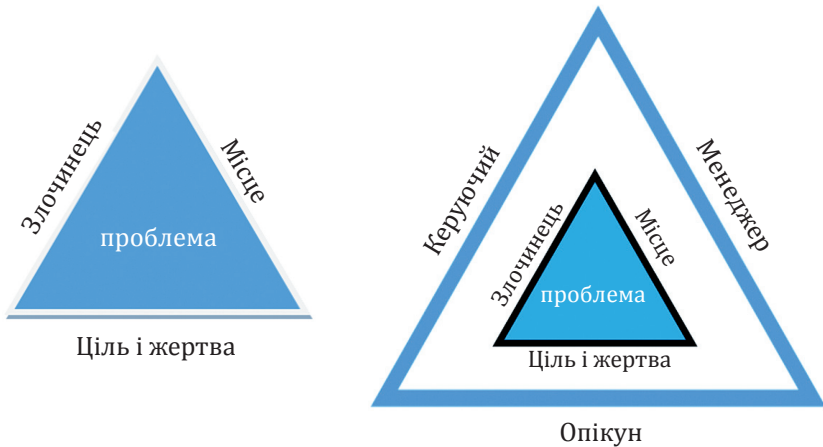

Рис. 6.1. Трикутники аналізу проблем

Трикутник аналізу проблем як окремий аналітичний підхід з концептуального погляду передбачає, що на дії та спосіб прийняття рішень правопорушників можуть чинити вплив інші особи. Концептуально цих людей умовно можна назвати «керуючими або (управляючими)». Також і злочинні цілі та жертви злочинних дій можуть бути захищені іншими людьми: таких осіб згідно з теоретичними аспектами концепції трикутника злочинності визначають як «опікунів». Місця також зазвичай хтось контролює: ці люди позначаються як «менеджери». Таким чином, ефективне вирішення проблем злочинності вимагає розуміння того, як правопорушники та їхні цілі концентруються в одному місці, а також розуміння того, як ці правопорушники, цілі та місця ефективно

контролюються або не контролюються. Розуміння слабких місць у трикутнику аналізу в контексті конкретної проблеми дозволить обрати правильний шлях до результативних втручань щодо їх нейтралізації.

Із концептуальних і наукових положень теорії протидії злочинності відомо, що зазвичай інциденти, з якими мають справу співробітники поліції, об'єднуються чотирма складовими, а саме: поведінка, місце, особи та час.

Із теоретичного та практичного погляду спільним для всіх інцидентів є певна поведінка. Наприклад, грабіж, крадіжка, розкрадання, керування транспортним засобом у нетверезому стані, збут наркотичних речовин, незаконне заволодіння транспортними засобами, жорстоке поводження з тваринами, домашнє насильство тощо. Існує чимало різних видів кримінально карної поведінки, які можуть спричинити проблеми у стані позитивної криміногенної ситуації. Так само і певні місця можуть бути спільними для кримінальних проявів (інцидентів). Інциденти, пов'язані з однією або декількома проблемними поведінками, можуть статися, приміром, на розі вулиці, у будинку або квартирі, на підприємстві, в парку, школі, вокзалі тощо. Окремі інциденти відбуваються в абстрактних місцях, таких як кіберпростір, з використанням телефона або через інші інформаційні мережі.

Для кримінальних проявів характерним є також наявність осіб або їх організованих форм (групи людей). Ці люди можуть бути і правопорушниками, і жертвами. Конкретні кримінальні інциденти, пов'язані з однією або декількома формами протиправної поведінки, що відбуваються в одному або декількох місцях, можуть бути пов'язані, наприклад, з молодіжною бандою, самотньою людиною, групою повій, групою хронічних алкозалежних тощо. Інциденти можуть завдати шкоди, наприклад, мешканцям мікрорайону, людям похилого віку, малолітнім дітям або самотній людині.

Також для проявів протиправної поведінки характерним є часовий вимір їх прояву. Кримінальні інциденти, пов'язані з однією чи декількома формами поведінки в одному чи декількох місцях, спричинені одним чи декількома людьми, можуть статися, наприклад, у годину пік, у час закриття барів, у сезон святкових розпродажів, під час щорічних фестивалів тощо.

Насправді кримінальна та адміністративно карна протиправна поведінка об'єднуються (групуються) саме за такими описаними складовими. Злочинність нерівномірно розподілена за часом, місцем чи людьми. Дедалі частіше співробітники поліції та науковці, які вивчають проблеми злочинності, визначають наявність певних сталих кластерів:

1. Повторні дії злочинців, які нападають на різні цілі в різних місцях.

2. Повторні жертви, які неодноразово зазнавали нападів зі сторони різних правопорушників у різних місцях.

3. Повторювані місця (або «гарячі точки» (Hot Spots)), в яких активність проявляють різні правопорушники та різні цілі, які взаємодіють в одному і тому ж місці.

Концептуально трикутник аналізу проблем є результатом аналітичної діяльності, яка спрямована на пошук пояснення того, як і чому відбувається прояв кримінальної поведінки. Відповідно до змісту підходу трикутника аналізу проблем стверджується, що злочин має місце тоді, коли три речі відбуваються одночасно, і в одному конкретному місці:

- доступна відповідна ціль;
- відсутність відповідного опікуна, щоб запобігти злочину;
- присутній мотивований правопорушник¹³.

Наступною концептуальною та науково-практичною складовою моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на вирішення проблем, є мета аналізу проблем: «... підготовка нової та більш ефективної стратегії...» (3). Так, особливий акцент при підготовці нової стратегії приділяється профілактичній роботі «...особливу увагу слід приділяти відповідям, які є профілактичними...» (4). Слід шукати альтернативу вирішення проблеми, оминаючи арешт (заходи, які не залежать від використання системи кримінального правосуддя) (5). Такими альтернативними відповідями можуть бути:

- мобілізація громади;
- координація з іншими службами;

---

¹³ The Problem Analysis Triangle. Arizona State University. *Center for Problem-Oriented Policing*. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/problem-analysis-triangle-0> (дата звернення: 18.04.2023)

- посилення неформального соціального контролю;
- поширення інформації про стан криміногенної ситуації;
- сприяння у прийнятті нових нормативних актів, які б забезпечили контроль за умовами, що породжують проблеми;
- зосередження уваги на повторюваності таких правопорушень, жертв і заявників;
- оголошення попередження;
- примусове виконання цивільного законодавства;
- застосування випробувального терміну;
- фізична зміна навколишнього середовища з метою усунення чинників, які породжують або сприяють вчиненню злочинів чи правопорушень;
- перемовини та примирення (медіація) тощо.

Якщо у зменшенні проблеми дієвою буде участь державних установ, членів громад і представників приватного сектору, слід розділити з цими суб'єктами відповідальність (6).

Вживання заходів «поліція бере на себе зобов'язання щодо запровадження нової стратегії...» (7). Оцінка результатів «...ретельно оцінюючи її ефективність...» (8). Критеріями визначення ефективності стратегії стабілізації ситуації можуть бути такі показники:

- проблему усунуто;
- зменшено вплив і шкоду від проблеми;
- застосовано більш гуманну та справедливу відповідь;
- затрачено менше ресурсів поліції на нейтралізацію або обмеження впливу проблеми.

Концептуально модель діяльності поліції, орієнтованої на вирішення проблем (Problem-Oriented Policing), впливає на зміну результатів проблеми завдяки підвищенню знань про механізми, за допомогою яких діє конкретна проблема, і реагування на них. Використовуючи методологію SARA (процес ідентифікації проблем, аналізу, реагування, оцінки та коригування відповіді) – формуються стійкі передумови для розкриття складних механізмів, що діють у проблемах злочинності, і для розробки спеціально розроблених заходів для вирішення основних умов, які викликають такі проблеми (рис. 6.2).

Рис. 6.2. Модель SARA

Із наукового та практичного погляду запровадження методології вирішення проблем SARA (сканування (Scanning), аналіз (Analysis), реагування (Response), аналітична оцінка (Assessment)), модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), набула ще більшого практичного значення, оскільки допомогла фахівцям-практикам упровадити у роботу при вирішенні складних проблем процес розв'язання їх на фаховому і методичному рівні з відповідним науковим рівнем.

Для того, щоб сформувати вичерпне і відповідне дійсності розуміння криміногенної ситуації, співробітникам поліції слід здійснити сканування середовища (S). Цей крок вимагає від співробітників поліції здійснити виявлення потенційних проблем і провести їх ранжування (пріоритизацію) на території компетенції діяльності окремого правоохоронного органу.

Кримінальні прояви відбуваються у конкретному місці відносно конкретних людей, тому значним обсягом інформації про кримінальну активність володіють саме члени громади. Діяльність із пошуку проблем значною мірою залежить від уміння налагоджувати контакти з місцевим населенням (членами громади). Отримання інформації від членів громади про злочини, криміногенні місця, про потенційних зловмисників та інші проблеми, які підвищують ризик злочинності – і дії на основі цієї інформації – тісно пов'язані з відчутним зниженням злочинності. Проведення сканування можна описати на декількох прикладах. Так, здійснюючи взаємодію поліції

із населенням, перебуваючи на місцях, слід з'ясовувати у мешканців про будь-які протиправні прояви (кримінальні чи адміністративні), які вони спостерігають, а також інформацію, якою вони можуть володіти про протиправні прояви, які мали місце у минулому.

Також співробітникам поліції, що тісно працюють із населенням, доцільно надавати місцевим мешканцям номери телефонів, за яким вони можуть анонімно залишати відомості для поліції про обставини, які викликають занепокоєння, якщо вони не бажають спілкуватися з поліцією публічно.

Співробітники поліції можуть запитувати про проблеми злочинності та ідеї щодо їх вирішення на регулярних (наприклад, щомісячних) зустрічах громад або міжвідомчих нарадах.

Співробітники поліції можуть використовувати опитування громад представників середніх і дрібних підприємців, інші категорії населення. На додаток до відповідей на традиційні запитання щодо загального задоволення станом криміногенної ситуації та страху злочинності, респондентів просять визначити конкретні проблеми злочинності¹⁴.

На другому етапі застосування методології SARA (аббревіатура «А» означає аналіз) проводиться ґрунтовний аналіз отриманих даних, наприклад, аналіз часу доби, коли відбуваються інциденти, визначення того, хто є правопорушниками, і чому вони віддають перевагу, до прикладу, парку для вчинення протиправних дій. Аналіз дає змогу досліджувати конкретні зони парку, які найбільш сприятливі для протиправної діяльності. Крім того, оцінюють характеристики такого простору, з метою визначити чинники, які сприяють поширенню протиправної поведінки. Аналіз тенденцій також проводиться з метою пошуку належної реакції з боку поліції. Аналіз відомостей про проблеми дозволяє приймати рішення про те, як їм протидіяти – підготувати відповіді.

На третьому етапі – реагуванні (R) – співробітники поліції розробляють та впроваджують заходи, спрямовані на усунення причин і проблем. Здійснюючи діяльність щодо

---

¹⁴ Problem-Oriented Policing. *Better Policing Toolkit*. RAND. URL: <https://www.rand.org/pubs/tools/TL261/better-policing-toolkit/all-strategies/problem-oriented-policing.html> (дата звернення: 18.04.2023)

діагностики проблем і розробки рішень, слід дотримуватися поетапного процесу. Цей процес акцентує на розумінні проблем та їх причин, розробці та перевірці рішень, а також на основі практичного досвіду співробітників поліції.

Проведене нами дослідження наукової та методичної літератури, яка стосується питань аналізу проблем злочинності, дозволяє визначити послідовні кроки, реалізація яких може зумовити максимально позитивні результати в ідентифікації та вирішенні проблем. У розгорнутому форматі процес діагностики проблем і розробки рішень у моделі Problem-Oriented Policing складається з таких етапів:

- 1) ретельне дослідження ситуації;
- 2) чітке формулювання проблеми;
- 3) вибір конкретної проблеми для реагування (реакції);
- 4) збір і обробка даних про проблему;
- 5) аналіз причин виникнення проблеми;
- 6) розробка плану вирішення проблеми;
- 7) перевірка (тестування) плану вирішення проблеми;
- 8) оцінка результату перевірки (тестування) способу вирішення проблеми;
- 9) впровадження рішення у реалізацію;
- 10) оцінка якості процесу реалізації рішення проблеми, а згодом – перехід до наступної проблеми¹⁵.

Останнім кроком застосування методології SARA є аналітична оцінка (A), яка включає оцінку впливу відповіді та того, яких результатів удалося досягти.

Звітування про результати «... повідомлення про результати у такий спосіб, який буде корисним для інших поліцейських органів... » (9).

У кінцевому підсумку модель вирішення проблем сприяє поширенню професіоналізму поліції «... побудова сукупності знань... » (10)¹⁶.

---

¹⁵ Problem-Oriented Policing. *Better Policing Toolkit*. RAND. URL: <https://www.rand.org/pubs/tools/TL261/better-policing-toolkit/all-strategies/problem-oriented-policing.html> (дата звернення: 18.04.2023)

¹⁶ Policing. Arizona State University. *Center for Problem-Oriented Policing*. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/intro_to_pop_2019.pdf (дата звернення: 18.04.2023)

Із практичного погляду, наприклад, відділ поліції може визначити, що злочинність, пов'язана з наркотичними речовинами, зростає, що становить проблему, яка потребує вирішення (фаза сканування). Подальше вивчення природи злочинів, пов'язаних із наркотиками, може виявити проблемні ділянки місцевості й окремі часові періоди кримінальної активності (фаза аналізу). На основі цього аналізу поліція може вирішити спрямувати посилене патрулювання та правоохоронні заходи в конкретні райони, які вважаються проблемними в конкретний час, а також співпрацювати з громадськими організаціями для реалізації програм лікування від наркотичної залежності (фаза реагування). Через певний період відділ поліції може порівняти злочинність, пов'язану з наркотиками, в цілому на території обслуговування, а також у цільових областях, до та після впровадження відповіді (фаза оцінки).

Цей процес загалом, а не конкретна проблема чи обрана відповідь, є основною концепцією моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). Таким чином, різноманітний набір варіацій проблем, відповідей і тривалості втручань можливий для низки цілей (тобто в центрі уваги можуть бути і проблемні місця різного розміру, і проблемні люди), та практично для будь-якої одиниці аналізу.

Практичним прикладом проблемно-орієнтованого втручання поліції може бути ілюстрація з протидії умисному руйнуванню або пошкодженню матеріальних і культурних цінностей, приватних або суспільних об'єктів майна (вандалізм) та вживанню психотропних речовин у місцевому парку. Під час процесу сканування та аналізу може бути встановлено, що у парку є багато недоглянутих чагарників, що дає змогу правопорушникам переховуватися від співробітників поліції. Використовуючи опитування людей, яким відомо про «особливості» парку, та формуючи карти прояву в парку протиправної поведінки, можна визначити, що проблема виділяється лише на невеликій частині парку та навколо нього. Відтак співробітники поліції вживають заходів, спрямованих на посилення захисту, до прикладу, звертаються до адміністрації парку з вимогою розчистити чагарники. Поліція може використовувати

активне патрулювання та посилене дотримання вимог про режим (години) роботи парку, щоб не допустити у пізній час неповнолітніх правопорушників до місць концентрації правопорушень. Для цього можна використовувати інші методи запобігання ситуаційним правопорушенням, які реалізуються у взаємодії: спрямоване патрулювання, встановлення камер відеоспостереження, ремонт парканів, поліпшення освітлення, закриття парку в нічний час, обмеження доступу, інформаційні повідомлення про правила і норми, обмеження продажу алкоголю у пізній час тощо. Співробітникам поліції потрібно співпрацювати з місцевими жителями, щоб створити візуальний контроль для координації співпраці між поліцією та жителями району. Після вжитих таких заходів поліція, за потреби з участю громади, аналізує результативність запроваджених заходів і вносить потрібні корективи.

Існує гіпотеза, що модель Problem-Oriented Policing впливає на недопущення проблеми або коригування її наслідків через розширення знань про цю проблему та вплив на механізми, за допомогою яких діє ця конкретна проблема. У США Комітетом Національної академії наук з проактивної діяльності поліції (The National Academies of Sciences Committee on Proactive Policing) визначено у своїй доповіді: «Проблемно-орієнтована поліція є аналітичним методом розробки стратегії зменшення злочинності. Ця стратегія опирається на теорії кримінальних можливостей, таких як раціональний вибір і рутинне дослідження (аналіз) проблем злочинності та розробки заходів з нейтралізації негативних наслідків проблеми або самої проблеми. Використовуючи процес ідентифікації проблеми, її аналізу, підготовки заходів реагування (відповіді), оцінки ефективності та коригування за потреби відповіді (SARA), цей адаптивний і динамічний аналітичний метод забезпечує основу для виявлення комплексних механізмів, що діють у сфері злочинності та для розробки спеціально розроблених заходів для вирішення основних умов, які викликають проблеми злочинності. Залежно від особливостей конкретних проблем, відповіді, які розробляються – навіть для, здавалося б, схожих проблем – можуть бути різноманітними. Справді, орієнтовані на проблеми втручання поліції спираються на різноманітні тактики та практики, починаючи від арешту

правопорушників аж до модифікації фізичного середовища та взаємодії з членами громади»¹⁷.

Підхід до вирішення проблем можна проілюструвати такою схемою (рис. 6.3):

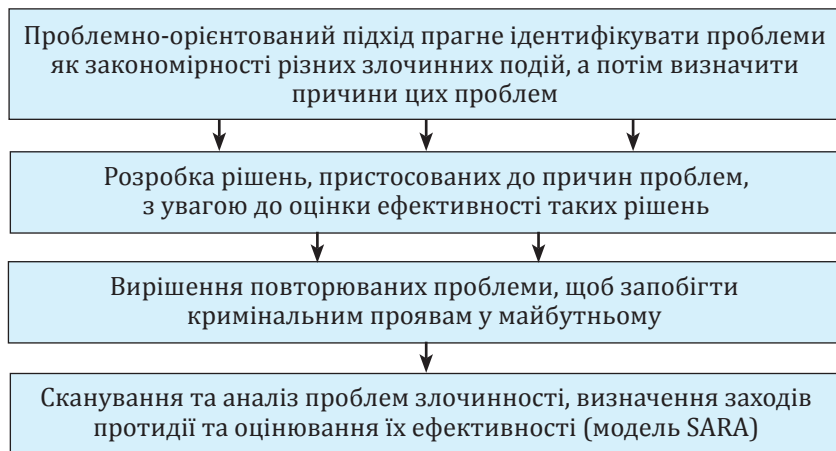

Рис. 6.3. Схема процесу вирішення проблем

Потрібно зазначити, що дослідження наукової літератури та практики реалізації різних проактивних моделей правоохоронної діяльності дає змогу стверджувати, що проблемно-орієнтовані заходи організації діяльності є найбільш результативними та дієвими у форматі проактивного реагування на стан криміногенної ситуації. Модель правоохоронної діяльності, орієнтована на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), займається не результатами проблеми, а радше основними процесами, які призводять до виникнення та розвитку проблем. Визначення основних механізмів, що викликають проблеми, має зумовити довгострокові рішення, і спонукати правоохоронні органи діяти у спосіб, що виходить за межі їх звичайних повсякденних операцій.

¹⁷ Hinkle J. C., Weisburd D., Telep C. W., Petersen K. Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*. 2020. Vol. 16. Is. 2. P. 1–86. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/cl2.1089> (дата звернення: 17.07.2023)

Окрім того, оцінка результатів має зумовити уточнення та вдосконалення подальших зусиль. Видається, що дослідження концептуальних основ сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), становить суттєвий резерв для підвищення ефективності вітчизняної упереджувальної правоохоронної діяльності¹⁸.

6.2. Ресурси правоохоронних органів, необхідні для реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing)

Концептуально та з практичного погляду виокремлюють три види «ресурсів», які відділи поліції повинні вирізнити для успішного вирішення проблем: формування навичок, аналіз і підтримка впровадження.

Проведене нами дослідження наукової та методичної літератури дозволяє визначити, що з метою формування потрібних для реалізації моделі діяльності поліції, орієнтована на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), навичок потрібно дотримуватись таких рекомендацій:

– слід визначити конкретні навички, які знадобляться співробітникам поліції, керівникам і допоміжному персоналу, які впливають із конкретного проєкту Problem-Oriented Policing, що реалізується. Наприклад, весь особовий склад, який бере участь у реалізації моделі Problem-Oriented Policing, повинен мати можливість організовувати зустрічі з мешканцями громад. Такі зустрічі потрібно уміти проводити професійно, впевнено й організовано. Очікується, що всі співробітники поліції працюватимуть з місцевими розважальними закладами, щоб забезпечити навколишнє середовище навколо таких закладів, оскільки ці заклади є місцями найбільшого скупчення кримінальної та адміністративної активності;

---

¹⁸ Федчак І. А. Концептуальні основи сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *«Ампаро»* 2023. № 2. Запорізький національний університет. С. 94, 95. DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2023-2-12> (дата звернення: 11.09.2023)

– слід провести інвентаризацію навичок осіб, залучених до реалізацій моделі Problem-Oriented Policing. На основі попереднього досвіду доцільно визначити, що може зробити кожен член команди та наскільки добре він або вона це може зробити. Наприклад: можливо, один співробітник має досвід і підготовку з комунікативних навичок; інший брав участь у навчаннях із протидії домашньому насильству тощо;

– необхідні навички слід порівняти з наявними та перевірити підготовку і досвід осіб, відповідальних за реалізацію моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на вирішення проблем. Відділи поліції, ймовірно, матимуть дуже обмежений час і ресурси, тому головне – визначити найважливіші прогалини в навичках і докласти зусиль для їх усунення.

Для формування потрібних для реалізації моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), навичок для аналізу потрібно дотримуватися таких рекомендацій:

– слід зібрати достатньо даних, щоб визначити, де знаходяться «гарячі точки» (Hot Spots), і почати визначати, що може бути їх причиною. Це означає обчислення базових показників рівня злочинності, подій, порушень порядку й інших потенційних проблем;

– потрібно зібрати достатньо даних, щоб зрозуміти, який ефект від дії заходів моделі Problem-Oriented Policing. Слід порівняти кількісні показники виявлених і зареєстрованих кримінальних чи адміністративних проявів до та після запровадження заходів реагування на проблеми (встановлене освітлення, додаткові патрулювання, додаткова сигналізація, постановка на охорону об'єктів бізнесу тощо);

– слід достатньо мірою знати та розуміти стан справ на території юрисдикції відділу поліції. Щоб отримати такі знання та розуміння, доцільно поспілкуватись із представниками місцевих органів влади та самоврядування, керівниками релігійних установ, соціальними працівниками, громадянами, які тривалий час перебувають у роздратуванні, через певні неправомірні дії, з якими вони стикнулися, волонтерами й активістами, особами, які є суб'єктами підприємницької діяльності, пересічними громадянами тощо;

– чи є відповідні знання та розуміння проблем громади? Практичне правило – слухати всіх, проте повністю нікому не довіряти, доки відомості не підтвердяться з декількох джерел;

– слід вирішити достатньо проблем, щоб вплинути на стан справ. Для цього потрібно визначити основні проблеми, які породжують більшу частину кримінальних проявів, а потім визначити, які можна запропонувати способи їх вирішення. Невирішені проблеми потребують додаткової роботи. Багато з цих завдань виконують кримінальні аналітики.

З метою набуття потрібних навичок для підтримки впровадження моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), слід дотримуватися таких рекомендацій:

– у впровадженні моделі Problem-Oriented Policing активну участь мають брати керівники середнього рівня, оскільки вони володіють достатнім досвідом організації і тактики роботи, і можуть та мають повноваження, щоб налагодити зворотний зв'язок з громадою для ідентифікації та вирішення проблем;

– до реалізації моделі Problem-Oriented Policing слід залучити співробітників поліції, які у громаді користуються авторитетом. Громада має поважати залучених співробітників поліції і вірити, що будь-які твердження та ідеї походять із їх досвіду, мудрості та знань;

– потрібно переконатися, чи виділено достатньо ресурсів. Для перших ініціатив моделі Problem-Oriented Policing необхідні спеціальні ресурси та групи підтримки. Хоча учасникам таких груп не обов'язково докладати зусилля повний робочий день, у них повинен бути виділений час, а керівники відділів поліції повинні чітко розуміти, що модель Problem-Oriented Policing є головним пріоритетом у цей період. Учасники груп реалізації моделі також повинні приділяти реалізації рішень для вирішення проблем достатньо часу, щоб забезпечити послідовність дій;

– відмова від подальших дій із громадою, відсутність зворотного зв'язку та відсутність закритого циклу вирішення проблем вплине на довгостроковий успіх і стійкість діяльності відділу поліції. Якщо члени громади дають поради або надають допомогу, вони повинні знати, що буде відповідна

адекватна реакція, і що це варте їхнього часу, щоб допомагати у майбутньому¹⁹.

Модель проблемно-орієнтованої діяльності передбачає діагностику та вирішення проблем, які підвищують ризик злочинності, зазвичай приміром у районах, де спостерігається порівняно високий рівень злочинності, наприклад «гарячі точки» (Hot Spots). Реалізація цієї моделі є складною проблемою, оскільки органи та підрозділи поліції повинні діагностувати та вирішувати будь-яку з широкого кола проблем, що спричиняють злочин. На щастя, для цього є деякі встановлені способи, а також поширені типи рішень.

6.3. Практичні аспекти вирішення проблем злочинності під час реалізації моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing)

Під час реалізації моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), практикою напрацьовано низку типів універсальних втручань. Їх слід розглядати як окремі інструменти в більшому наборі інструментів. Перед тим як успішно обрати рішення для впливу на проблеми слід провести аналіз чинників, які породжують і сприяють поширенню проблем, а також дослідити поточний стан справ (оцінка поточної ситуації). Щоб сформувавши ці знання, потрібно тісно контактувати з членами громади, проаналізувати наявні дані та добре зрозуміти місцеву ситуацію²⁰.

Із практичного погляду для вирішення окремих проблем доречно вносити зміни у навколишнє середовище, щоб зробити його менш прийнятним для проявів злочинності. Методики тут також відомі як «попередження ситуаційних

---

¹⁹ Problem-Oriented Policing. *Better Policing Toolkit*. RAND. URL: <https://www.rand.org/pubs/tools/TL261/better-policing-toolkit/all-strategies/problem-oriented-policing.html> (дата звернення: 18.04.2023)

²⁰ Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем злочинності під час реалізації моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *Науковий журнал «Juris Europensis Scientia»*. 2023. № 3. С. 83. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2023.17> (дата звернення: 12.09.2023)

злочинів» або «запобігання злочинам за допомогою зміни екологічного дизайну». Існує два широкі типи підходів: робота з органами влади та комунальними службами, щоб зробити громадське середовище (вулиці, парки тощо) менш прийнятними для злочинності, та робота з власниками приватної власності, щоб зробити окремі місця менш придатними для злочинності (житлові будівлі, автостоянки, комерційні установи тощо).

Практикою реалізації положень моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), напрацьовано певний досвід з вирішення окремих проблем, яким властиво повторюватись за певних обставин. Найоптимальніше такий досвід узагальнено Центром проблемно-орієнтованої поліції (Center for Problem-Oriented Policing, США), фахівцями якого підготовлено діаграму «25 методів попередження ситуаційної злочинності» (див. табл. 6.1), яку поділено на п'ять категорій²¹.

Такими категоріями є:

1. Вжити заходів, щоб збільшити зусилля злочинців для вчинення протиправних дій.

2. Підвищити ризики того, що злочинці будуть викриті у разі спроби вчинення протиправних дій.

3. Зменшити користь (винагороду), яку отримують злочинці, якщо вони вчиняють злочин.

4. Зменшити кількість обставин (провокативних факторів), які можуть спонукати людей до протиправних дій.

5. Вилучити виправдання (прибрати виправдання, спротививши дотримання закону та надаючи людям нагадування про його дотримання).

1. Вжити заходів, щоб збільшити зусилля злочинців для вчинення протиправних дій. Це значною мірою пов'язано з додаванням засобів захисту, які зміцнюють об'єкти нападу від злону за допомогою таких заходів, як огородження, замки та системи сигналізації, залучення охорони тощо.

---

²¹ Twenty Five Techniques of Situational Prevention. *Center for Problem-Oriented Policing*. URL: <https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/25%20techniques%20grid.pdf> (дата зверення: 19.04.2023)

Таблиця 6.1

**Двадцять п'ять методів (технік)
ситуаційної профілактики**

Збільшити зусилля	Підвищити ризики	Зменшити винагороду	Зменшить кількість провокацій	Вилучити виправдання
1. Зміцнення (загартовування цілі): замки рульової колонки та іммобілайзери; екрани проти пограбування; захищене пакування.	6. Посилення опіки: вживати звичайних попереджувальних заходів: вночі слід не ходити наодинці; залишати ознаки присутності; носити телефон.	11. Приховання цілей: паркування поза вулицею (паркінги, гаражі); вантажівки без маркування для транспортування коштів і цінностей.	16. Зменшення розчарування та стресу: ефективні (раціональні) черги та ввічливе обслуговування; зручні сидіння; заспокійлива музика; приглушене світло.	21. Встановлення правил: договори оренди; реєстрація у готелі.
2. Контроль доступу до об'єктів: домофони; електронні картки; огляд багажу.	7. Підтримка природного нагляду: покращене вуличне освітлення; обґрунтований дизайн простору; підтримка інформаторів.	12. Видалення цілі: перенесення цінностей з ювелірного магазину в сховище на ніч; інкасація готівки з кас магазинів щодня, за потреби частіше.	17. Уникнення суперечок: окремі сектори для футболістів або уболівальників; уникнення скупчення людей у «пивних» закладах; фіксовані тарифи на таксі.	22. Розміщення інструкцій: «Паркування заборонено»; «Приватна власність»; «Гасіть багаття».
3. Захист входу: перепустка; електронний квиток; персональні документи.	8. Зменшення анонімності: посвідчення особи водія таксі; наклейки «Як мое водіння?»; шкільна форма.	13. Визначення власності: маркування майна; ліцензування транспортних засобів і маркування запчастин; клеймування великої рогатої худоби.	18. Зменшення емоційного збудження: контроль порнографії на сильницького змісту; хороша поведінка під час змагань (футбольне поле); заборона расових образ.	23. Звернення до сумління: дисплей швидкості на дорозі; інформаційні повідомлення у місцях заповнення митних декларацій; «Крадіжка у магазині – це злочин».

Закінчення табл. 6.1

4. Відсікання порушників: перекриття вулиць; окремі санвузли для жінок; розпорощення барів.	9. Використання менеджерів місць відеоспостереження у громадському транспорті; у магазинах для зручності має бути два співробітники; винагороджувати пильність.	14. Контроль ринків моніторинг ломбардів; контроль за оголошеннями.	19. Нейтралізація впливу однієї людини: «кермують у стані сп'яніння лише ідіоти»; «нормально сказати «ні»; розігнати порушників спокою біля школи.	24. Сприяння відповідальності: громадські вбиральні; урни для сміття.
5. Контроль засобів /зброї: «розумна» зброя; вимкнення (блокування) крадених телефонів; обмеження продажу аерозольних фарб неповнолітнім.	10. Зміцнювати формальне спостереження: камери спостереження з ІЧ-підсвічуванням; сигналізація; охоронці.	15. Відмова від переваг: прибирання графіті; лежачі поліцейські.	20. Уникання наслідування: оперативне виправлення вандалізму; батьківський контроль телевізійного чи інтернет контенту.	25. Контроль над наркотиками та алкоголем: алкотести в пабах; заходи «без алкоголю».

2. Підвищити ризики того, що злочинці будуть викриті у разі спроби вчинення протиправних дій. Це можна зробити за допомогою і пасивних, і активних заходів. Пасивні заходи включають забезпечення додаткового освітлення, обмеження та охорону місць входу в приватні будівлі й комерційні комплекси. Активні заходи передбачають додавання систем спостереження для моніторингу територій (чи то співробітники поліції чи охорона). Найвідомішим активним заходом є посилення присутності поліцейських патрулів у «гарячих точках» у спробі стримати потенційних злочинців.

3. Зменшити користь (винагороду), яку отримують злочинці, якщо вони вчиняють злочин. Ці зусилля включають

допомогу громадянам та власникам бізнесу в транспортуванні майна, коштів чи інших цінностей, щоб зменшити шкоду від нападу. Також можна вжити заходів щодо відстеження ринків вторинних товарів (наприклад, ломбарди, комісійні магазини, магазини антикваріату тощо). Інший підхід – вжити заходів для ліквідації емоційної «винагороди» (наприклад, зафарбовування графіті та швидке виправлення вандалізму).

4. Зменшити кількість обставин (провокативних факторів), які можуть спонукати людей до протиправних дій. Прикладом є вжиття заходів, які унеможливають уникнення відповідальності за вчинені правопорушення. Особи, судячи з поведінки яких можна очікувати вчинення злочинів або правопорушень, за результатами дій співробітників поліції мають усвідомлювати, що у випадку порушення норм закону про їх дії стане відомо поліції, та що до них буде застосовано відповідні заходи реагування.

5. Вилучити виправдання (прибрати виправдання, спростивши дотримання закону та нагадуючи людям про його дотримання). Методи цієї категорії включають прибирання сміття, ремонт пошкоджень на будівлях, видалення чагарників, видалення графіті, ремонт наслідків вандалізму, усунення інших видимих ознак безладу, а також додавання вказівників (знаків), які нагадують пішоходам про прийнятну поведінку.

Центром проблемно-орієнтованої поліції (Center for Problem-Oriented Policing, США) сформовано широкий перелік даних щодо діагностики проблем, а також посібників і інструментів з втручання для вирішення проблем (див. рис. 6.4). Місія Центру проблемно-орієнтованої поліції – просування концепції та практики проблемно-орієнтованої поліції у відкритих та демократичних суспільствах. Центр поширює інформацію про способи, за допомогою яких поліція може ефективно та справедливо вирішувати конкретні проблеми злочинів і безладів²².

---

²² Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://popcenter.asu.edu> (дата звернення: 19.04.2023)

Center for
**Problem-Oriented
Policing**

Проблеми поліції

Рис. 6.4. Зображення з сайту Центру проблемно-орієнтованої діяльності поліції

Центр проблемно-орієнтованої поліції (POP Center, США) опрацьовує велику кількість тематичних наукових досліджень та оцінок особливостей реалізації моделі Problem-Oriented Policing. Наприклад, до Центру надійшло понад 1000 програм, поданих на розгляд на премію Гольдштейна (заснована у США в 1993 році), і понад 800 заявок на премію Тіллі (Tilley Awards), засновану у Великій Британії в 1999 році. Ці матеріали відображають використання широкого спектру відповідей на вирішення проблем щодо злочину, безладу та низки інших проблем, які поліція має вирішувати.

Практично модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing) як проактивна модель діяльності, може бути реалізована різними способами. До прикладу, модель може бути застосована до географічних «гарячих точках» злочинності,

щоб зменшити кількість, скажімо, насильницьких злочинів. Правоохоронці виявляють та аналізують конкретні проблеми злочинності та безладів у цих місцях, щоб розробити ефективні реакції. З цією метою співробітники поліції у співпраці з кримінальними аналітиками досліджують основні причини проявів насильства у визначених місцях і здійснюють пошук рішення для нейтралізації цих причин. У деяких випадках співробітники поліції можуть зосереджувати свою тактику на правопорушниках, присутніх у місцях чи громаді; в інших – вони можуть обрати тактику запобігання іншим злочинам, які могли б зменшити насильницькі злочини. Ще в інших випадках офіцери можуть працювати з мешканцями району, щоб розробити індивідуальні відповіді на певні проблеми. У кожному випадку важливе значення має творчість, розсудливість і професійний досвід співробітників поліції.

Поліцейські, що реалізують модель проблемно-орієнтованої діяльності поліції, тісно співпрацюють із партнерами від громади та використовують модель SARA у різних місцях. Найпоширенішими заходами є заходи ситуативного попередження правопорушень: ремонт огорож, встановлення чи покращення освітлення, встановлення дорожніх шлагбаумів, «лежачих поліцейських», систем відеоспостереження. Співробітники поліції мають залучати власників бізнесу та менеджерів з оренди нерухомості до покращення заходів безпеки, ділової практики та інших форм запобігання та співпраці. Інші види діяльності, спрямовані на вирішення причин проблем, включають організацію громади (наприклад, проведення опитувань громад та інших форм охоплення громадян), соціальні послуги (наприклад, покращення рекреаційних можливостей для молоді), естетичні покращення громади тощо²³.

Слід зазначити, що дослідження та висвітлення позитивного зарубіжного досвіду упереджувального (проактивного) впливу на повторювані проблеми, які справляють вплив на стан криміногенної ситуації, становить підвищений інтерес

---

²³ Problem-Oriented Policing in Jacksonville, Florida. National Academies of Sciences, Engineering. *Proactive Policing: Effects on Crime and Communities*. National Academies Press. Washington, DC. P. 57. URL: www.nap.edu/read/24928/chapter/4#55 (дата звернення: 19.04.2023)

для профілактичної правоохоронної складової діяльності вітчизняних правоохоронних органів. Сформований та апробований зарубіжний досвід застосування ефективних та дієвих контрзаходів до повторюваних проблем є суттєвим резервом інституційних знань, застосування яких за аналогією також може зумовити сутнісні зміни у стані справ щодо проблемно-орієнтованої правоохоронної діяльності²⁴.

6.4. Окремі концептуальні та практичні аспекти запровадження моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), у роботу поліції

Запровадження моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику Problem-Oriented Policing, в поліцейську практику є концептуально простим, але практично складним завданням. За своєю суттю модель Problem-Oriented Policing є простою і зрозумілою концепцією: поліцейськими підрозділами слід керувати таким чином, щоб максимально підвищити їхню здатність ефективно та справедливо запобігати і контролювати загрози громадській безпеці. Що потрібно зробити, аби підрозділи поліції могли досягти такого стану справ? Коротка відповідь – все. Під такою відповіддю порібно мати на увазі всі аспекти управління поліцейським підрозділом – підбір кадрів; підготовка та підвищення кваліфікації; стан забезпечення ресурсами; режим управління та контролю; оцінка продуктивності – це ті аспекти, над якими слід працювати, що досягти бажаного стану справ. Не все, що стосується того, як відбувається управління поліцейським підрозділом, потрібно змінювати. Обов'язково треба змінити лише те, що заважає бути максимально ефективним.

Не варто думати, що кожен співробітник підрозділу поліції має бути експертом, і завжди активно брати участь у процесі

---

²⁴ Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем злочинності під час реалізації моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *Науковий журнал «Juris Europensis Scientia»*. 2023. № 3. С. 85. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2023.17> (дата звернення: 12.09.2023)

вирішення проблем, оскільки значну частину звичайної роботи поліції ще треба виконати: реагування на інциденти, розслідування кримінальних проваджень тощо. Зробити з кожного співробітника підрозділу експерта, який вирішує проблеми, настільки ж нереально і непрактично, як зробити з кожного фахівця з карного розшуку спеціаліста з вирішення проблем. Мало того, розвиток досвіду та можливостей вирішення проблем – це довгостроковий процес, який все ще розвивається у професії поліції в усьому світі.

У будь-якому поліцейському підрозділі слід заохочувати більшу відкритість, щоб ставити під сумнів відносну цінність деяких поточних відповідей на проблеми поліції, і стимулювати готовність розглянути навіть незначні покращення цих відповідей.

Якщо внесення організаційних змін у діяльність поліції за вимогами моделі Problem-Oriented Policing здається складним процесом, слід мати на увазі, що органи та підрозділи поліції незалежно від того, використовують вони модель Problem-Oriented Policing чи більш традиційний підхід до поліцейської діяльності – за своєю суттю є складними організаціями, тому що робота поліції за своєю природою складна. Немає можливості обійти або ігнорувати цю фундаментальну істину.

І все ж таки, не варто безперервно турбуватися про те, чи всі складові функціонування поліцейського органу працюють як треба. Здебільшого поліцейські органи працюють відносно безперебійно щодня, а тому, коли кожен співробітник робить те, що від нього очікують, так чи інакше його індивідуальні зусилля об'єднуються із зусиллями інших таким чином, що це дозволяє органу поліції досягти своїх цілей.

Зазвичай ніхто в поліцейському підрозділі – включно з керівником – серйозно не замислюється над складністю роботи, оскільки існує базова логіка у діяльності поліції з охорони правопорядку, яка диктує, як слід керувати підрозділом. Тим паче, що більшість поліцейських підрозділів існують порівняно тривалий час – протягом десятиліть, нерідко у відділі поліції діє правило – зробимо сьогодні те, що робили вчора, тому що тоді це мало сенс.

Діяльність з управління поліцейськими підрозділами вибудовується відповідно до вимог нормативних актів

і напрацьованої практики поліцейської професії. Тому непростим завданням є піддати критичній оцінці окремі підходи у роботі, як це змушує робити проактивна модель вирішення проблем (Problem-Oriented Policing).

Перегляд цих основних організаційних положень також вимагає перегляду деяких аспектів діяльності з організації та керівництва у діяльності поліції. Модель Problem-Oriented Policing ґрунтується на таких основних припущеннях щодо роботи поліції:

1. Функції поліції ширші, ніж просто дотримання закону. Забезпечення виконання закону – лише один із засобів досягнення низки поліцейських цілей, проте це не сама мета.

2. Робота поліції включає широкий спектр проблем, які загрожують громадській безпеці, а не нескінченну низку поодиноких інцидентів і кримінальних проявів.

3. Співробітники поліції лінійного рівня володіють широкими знаннями про природу, причини та способи боротьби з окремими видами кримінальних проявів (проблем), і з ними слід ретельно консультиватися при розробці покращених відповідей на ці проблеми.

4. Кращий вибір способу реагування поліції на проблеми може бути визначений шляхом ретельного, відкритого обговорення та при проведенні ретельного аналізу проблем²⁵.

Ключовим у моделі Г. Гольдштейна (Н. Goldstein) Problem-Oriented Policing є те, що потрібно боротися з причинами проблеми.

Практичним аспектом реалізації моделі Problem-Oriented Policing є реалізація алгоритму дій з дванадцяти кроків (що слід зробити для успішної реалізації моделі проблемно-орієнтованої поліцейської діяльності (Problem-Oriented Policing, POP)):

1. Слід зосереджуватися на проблемах, які турбують громадськість.

2. Основним критерієм у роботі має бути ефективність.

3. Потрібно бути ініціативними.

---

²⁵ Scott M. S., Kirby S. Implementing POP Leading, Structuring, and Managing a Problem-Oriented Police Agency. Scholar's Choice Edition. 2015. P. 3, 4.

4. Слід бути відданими системному дослідженню як першому кроку в розв'язанні істотних проблем.

5. Потрібно заохочувати використання ретельних (точних) методів у діяльності.

6. Треба заохочувати використання інформації з поліцейських баз даних і переймання досвіду співробітників поліції.

7. Слід групувати подібні випадки разом, щоб їх можна було розглядати як спільну проблему.

8. Потрібно уникати використання занадто загальних (широких) характеристикуючи проблему аспектів при групуванні інцидентів, щоб можна було виявити окремі проблеми.

9. Доцільно заохочувати широкий, творчий та розсудливий пошук вирішень проблем.

10. Слід розуміти обмеження системи кримінального правосуддя як відповіді на проблеми.

11. Треба визначити декілька аспектів у будь-якій одній проблемі та зважати на них, аналізуючи цінність різних відповідей із урахуванням цих аспектів.

12. Слід бути готовим брати на себе певний ризик, реагуючи на проблеми.

Якщо за традиційною реактивною моделлю патрульний співробітник поліції може відповідати на повторні дзвінки у певній проблемній зоні, або «гарячій точці», і займатися лише кожним окремим інцидентом, то відповідно до вимог моделі Problem-Oriented Policing цього співробітника поліції заохочують виявити основну причину проблеми та шукати шляхи її вирішення. Мета полягає в тому, щоб знайти ліки від недуги, а не просто лікувати симптоми.

Вивченням можливих реакцій на проблему займаються патрульні співробітники поліції. Як тільки проблема буде виявлена, співробітники поліції повинні тісно співпрацювати з членами громади, щоб розробити рішення, яке може включати широкий спектр альтернатив арешту. Проблемно-орієнтована поліцейська діяльність дає правоохоронним органам модель для вирішення умов, які створили та викликали інші проблеми, що турбують громаду. Громади повинні забезпечити, щоб правоохоронні органи вирішували проблеми громадян і реагували на них. Проблемно-орієнтована поліція ґрунтується на залученні громади, і підтримка є ключовою,

якщо правоохоронні органи сподіваються виправити стабілізувати криміногенну ситуацію або оперативну обстановку.

Відповіді можуть бути зосереджені на правопорушнику, громаді, навколишньому середовищі, зовнішніх умовах тощо. Ситуації часто вимагають, щоб поліція та громадяни напружували індивідуальні відповіді на проблеми, тому чимало уваги приділяється творчості та розсудливості²⁶.

6.5. Взаємозв'язок моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), з іншими проактивними моделями правоохоронної діяльності

Учені Н. Бакаянова, А. Кубаєнко, О. Свида стверджують, що поліцейській діяльності характерні зазвичай усі риси управлінської діяльності, а саме: організуюча, контролююча, державно-владна, безперервна (цілодобова) діяльність, яка, своєю чергою, відповідає перед компетентними органами²⁷. Так само й усі поліцейські установи керуються організаційними (управлінськими) стратегіями. Управлінська поліцейська діяльність пов'язана з організацією правоохоронної діяльності Національної поліції загалом²⁸. Сучасна наукова та практична література з управлінської діяльності поліції пропонує поліцейському керівництву широкий вибір організаційних та операційних моделей (стратегій) і філософій. Деякі моделі сумісні та взаємно підсилюють одні одних, інші є несумісними або конфліктуючими. Деякі моделі правоохоронної діяльності містять широкі, загальні заяви про те, як поліція повинна мислити і підходити до своєї роботи, інші містять більш конкретні приписи щодо того, як поліція може більш ефективно контролювати злочинність.

²⁶ Problem-oriented policing. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing (дата звернення: 18.04.2023)

²⁷ Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності Національної поліції України та оперативних підрозділів : навч-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса : Фенікс, 2020. С. 21.

²⁸ Вітвіцький С. С., Тулінов В. С., Мердова О. М. та інші. Поліцейська діяльність : підручник / за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. С. 18.

На відміну від більшості інших поліцейських моделей і філософій, модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), розглядає те, як поліція повинна розуміти свої функції та як обрати ефективний підхід до роботи. У підсумку модель пропонує специфічний механізм для цього. Відповідно, модель Problem-Oriented Policing слід розглядати не як альтернативу інших підходів, а радше як всеохоплюючий підхід, який залишає простір для їх імплементації (включення).

Проведеним нами науковим дослідженням встановлено, що з моделлю Problem-Oriented Policing є сумісними й інші сучасні поліцейські моделі правоохоронної діяльності.

1. Так, Community Policing модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, – це філософія, яка просуває організаційні стратегії, які підтримують систематичне використання партнерських відносин і методів вирішення проблем, щоб проактивно вирішувати негайні проблеми через усунення умов, які викликають проблеми громадської безпеки, такі як злочинність, соціальний безлад і страх злочинності²⁹.

Попри те, що модель Problem-Oriented Policing часто переплітається з моделлю здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), ці моделі все-таки не є тотожними. Існує ймовірність сплутати модель проблемно-орієнтованої поліцейської діяльності (Problem-Oriented Policing) з моделлю правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). Водночас основним напрямом діяльності поліції, орієнтованої на громаду, є поліпшення відносин між правоохоронними органами та громадянами, тоді як проблемно-орієнтована поліція залежить від інформації громадян про проблемні аспекти у громадах³⁰.

Нами встановлено, що правоохоронна діяльність, орієнтована на потреби громад (Community Policing), є ширшою

---

²⁹ Community Policing Defined. COPS Office. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. 2009.

³⁰ Problem-oriented policing. URL: en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing (дата звернення: 19.04.2023)

організаційною філософією, яка охоплює принципи правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, а також передбачає розвиток зовнішніх партнерств із зацікавленими сторонами в громаді. Крім того, правоохоронна діяльність, орієнтована на потреби громад, стосується організаційних змін (наприклад, децентралізоване прийняття рішень, фіксована географічна підзвітність, загальновідомче навчання, часте оцінювання особового складу), спрямованих на підтримку спільного розв'язання проблем, створення партнерств із громадою та на загальний випереджувальний підхід до злочинності й порушення громадського порядку. В разі її належної організації, правоохоронна діяльність, орієнтована на потреби громад (Community Policing), є загальною філософією, у межах якої може існувати й розвиватися модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). Крім того, правоохоронній структурі, яка не запровадила принципи правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, навряд чи вдасться реалізувати суттєвий вплив на зменшення злочинності.

Одним з елементів процесу правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), є визначення партнерів, які могли б надавати допомогу в розв'язанні певних проблем, так само, як і в правоохоронній діяльності, орієнтованій на потреби громад (Community Policing). Наприклад, якщо проблема полягає в нападах поблизу автобусних зупинок, необхідним партнером для розв'язання проблеми буде місцеве транспортне управління. Якщо проблема полягає в магазинних крадіжках, то для її розв'язання й запобігання переміщенню злочинної діяльності необхідно буде налагодити співпрацю з місцевими закладами торгівлі.

Члени громади, зокрема й правопорушники, часто є першими, хто виявляє проблеми та надає важливі відомості, корисні для аналізу проблеми. Вони також можуть брати участь у розв'язанні проблем, наприклад колективно погодившись встановити на двері надійні замки. Водночас, хоч успішність заходів із розв'язання проблем і можна визначити на підставі реакції громади, загалом допомога громади зрідка може бути корисною для спеціалізованої технічної роботи,

пов'язаної з аналізом проблем, розробленням рішень та оцінкою вжитих заходів³¹.

2. Правоохоронна діяльність, орієнтована на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), не є тотожною моделі підзвітності CompStat (скорочення від порівняльної статистики), хоча вони мають певні спільні риси. У моделі підзвітності CompStat наголошується на використанні сучасних комп'ютеризованих можливостей опрацювання даних про злочинність та картування злочинів, швидке розгортання поліцейських ресурсів у місцях кримінальної концентрації, і підзвітність поліції та командування за застосовані конкретні стратегії та рішення на визначених територіях³².

Обидві моделі покликані зосередити увагу поліції на поточних проблемах злочинності. Водночас модель підзвітності CompStat зазвичай обмежується географічними «гарячими зонами», тоді як модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), можна застосовувати до ширшого спектру концентрацій злочинної діяльності. Хоча в обох моделях за основу для діяльності поліції використовують дані, але спектр таких даних, і ступінь аналізу в межах правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), ширший, ніж у випадку з моделлю підзвітності CompStat, орієнтованою на швидку постановку завдань. Модель підзвітності CompStat майже виключно спрямована на використання тактики правоохоронних заходів, таких як арешти й штрафи, тоді як модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), передбачає та спонукає до застосування ширшого спектру заходів реагування. На відміну від потенційно

---

³¹ Jones G., Gwynn S. Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills. Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). CreateSpace Independent Publishing Platform. 2019. P. 23.

³² Willis J. J., Mastrofski S. D., Kochel T. R. Maximizing the Benefits of Reform: Integrating Compstat and Community Policing in America. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. 2010. 64 p. URL: <https://vrnclearinghousefiles.blob.core.windows.net/documents/Maximizing%20the%20Benefits%20of%20Reform%20-%20Integrating%20Compstat%20and%20Community%20Policing%20in%20America.pdf> (дата звернення: 26.04.2023)

короткострокових переваг моделі підзвітності CompStat, підхід, орієнтований на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), спрямовано на більш довгострокові рішення. З огляду на те, що модель підзвітності CompStat доречно використовувати як засіб «першої допомоги», то модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), доречно використовувати для запровадження довгострокових заходів, ці два підходи можуть ефективно співіснувати разом³³.

Проведене нами наукове дослідження дозволяє виокремити характерні особливості інших моделей, які мають спільні риси із моделлю правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). До таких характерних особливостей слід віднести:

- залучення допомоги представників територіальних громад;

- поглиблений аналіз і дослідження тенденції та закономірностей злочинності;

- фокусування особливої уваги на порушеннях громадського порядку, що призводить до формування переконання про бездіяльність поліції, та знижує рівень довіри до поліції, що у підсумку ускладнює взаємодію поліції з населенням і передачу людьми цінної інформації, яка має значення для побудови проактивної правоохоронної діяльності;

- перевага відповідей (заходів реагування), ефективність яких доведено практичною діяльністю;

- зосередження на гарячих точках «Hot Spots» (рецидиви кримінальних проявів, місць їх прояву та повторні жертви злочинів);

- участь лінійних співробітників поліції у процесі прийняття управлінських рішень керівним складом про види та обсяг заходів реагування.

Ці характерні особливості застосовуються тією мірою, якою вони зумовлюють більш ефективну та дієву відповідь на проблеми.

---

³³ Jones G., Gwynn S. Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills. Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). CreateSpace Independent Publishing Platform. 2019. P. 22.

На додаток до цих сучасних проактивних моделей правоохоронної діяльності, домінуюча поліцейська модель середини ХХ століття – професійна модель або традиційна модель діяльності поліції – залишається стратегічним варіантом. Деякі з її найкращих характеристик, включаючи швидке реагування на надзвичайні ситуації, справедливе й ефективне вирішення інцидентів та ретельне розслідування тяжких злочинів, залишаються непорушними і під час реалізації моделі будь-якої проактивної моделі, зокрема і моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). Однак деякі її функції, такі як акцент на цілеспрямованому превентивному патрулюванні; тактика реагування, основана на стримуванні; і чітка організація, основана на наказах і командах; управління контролем за результатами роботи, є несумісними з моделлю Problem-Oriented Policing.

У процесі проведеного нами дослідження встановлено, що нині науковці та практичні працівники поліції, які поглиблено займаються правоохоронною діяльністю та проблемами протидії злочинності, з огляду на сформований наукою багаж знань про проактивні моделі правоохоронної діяльності, обговорюють відносні переваги та недоліки сучасних моделей і те, як вони пов'язані між собою. Щоб зрозуміти достатньо про ці проактивні моделі, слід дослідити їх основні складові та те, чим вони схожі та чим відрізняються одні від одних, зокрема і від проблемно-орієнтованого підходу (Problem-Oriented Policing) до організації діяльності поліції.

Відчуття розчарування, яке виникає у практичних працівників поліції, пов'язане з необхідністю застосування нових поліцейських та управлінських стратегій, є зрозумілим. Це доволі складно для тих, кому потрібно присвятити весь свій час для їх опрацювання (усвідомлення та успішне застосування), не кажучи вже про керівника поліції, який повинен присвятити більшу частину свого часу щоденному управлінню правоохоронним органом.

Може виникнути оманливе припущення, що якщо поєднати найкращі компоненти різних проактивних моделей правоохоронної діяльності, щоб розробити універсальну, найбільш

ефективну модель, що в ідеалі дозволить уникнути недоліків, пов'язаних із прийняттям однієї стратегії, і уникнути будь-якої критики за підтримку і запровадження однієї стратегії, не враховуючи інших. Проте цього не слід робити через дві причини.

По-перше, модель Problem-Oriented Policing є однією з небагатьох дійсно комплексних (усеохоплюючих) моделей правоохоронної діяльності. Це не просто оперативна тактика або техніка управління, її реалізація має наслідки для всієї поліцейської діяльності. Прагматична орієнтація моделі Problem-Oriented Policing на оцінку знань та досвіду на лінійному рівні та зосередження уваги на ефективність, добре сприймається лінійними співробітниками поліції та керівниками різних рівнів.

По-друге, вибір і прихильність до моделі Problem-Oriented Policing дозволяє уникати підживлення скептицизму, який виникає в поліцейських організаціях, коли співробітники відчують, що керівництво просто переходить від однієї стратегічної інновації до іншої.

Прийняття послідовної довгострокової стратегії допомагає захиститися від того, що деякі називають «інноваціями», які породжують «втому» в органах поліції.

З огляду на таку всеохоплюваність, вчені М. Скотт (M. Scott) та С. Кірбі (S. Kirby) розробили порівняльну таблицю, в якій здійснено порівняння між проблемно-орієнтованою моделлю діяльності поліції (Problem-Oriented Policing) та іншими поширеними проактивними моделями діяльності поліції³⁴.

---

³⁴ Scott M. S., Kirby S. Implementing POP Leading, Structuring, and Managing a Problem-Oriented Police Agency. *Scholar's Choice Edition*. 2015. P. 5–10.

	Problem Oriented Policing	Community Policing	Intelligence led Policing	Broken Windows Policing	CompStat	Hot Spots Policing
Основний акцент	Покращення відповіді на стан громадської безпеки, з огляду на проблеми громади	Залучення суспільства до поліцейської діяльності	Акцент у роботі на зниження злочинності по лінії організованих злочинних мереж, через збір розвідувальних даних, аналіз і обмін	Зниження злочинності через контроль безладу (безпорядку)	Скорочення поширення тяжких та особливо тяжких злочинів	Зниження злочинності відбувається через обслуговування місць кримінальної концентрації
Коли поліція та громада співпрацюють	Вирішується проблема за проблемою	Завжди або майже завжди	Не явний пріоритет	Для виявлення проблем громади	Не явний пріоритет	Не явний пріоритет
Акцент на аналіз проблеми	Найвищий пріоритет надається ретельному аналізу	Має значення, але менш важливо, ніж співпраця з громадою	Стосується проблем злочинності, насамперед перевага віддається використанню ресурсів поліції, щоб виявити і затримати серйозних злочинців	Не явний пріоритет	До такої міри, щоб виявити короткочасний злочинний сплеск	До такої міри, щоб виявити злочинні «гарячі точки» (Hot Spots)
Перевага для відповіді	Сильна перевага над кримінальним покаранням альтернативи піддати явище дослідженню. Превентивна відповідь має перевагу над реактивною	Перевага спільної відповіді з громадою	Без явної переваги, але стратегічна правоохоронна діяльність має тенденцію бути основною	Перевага для формального і неформального виконання соціальних норм і правил	Перевага – інтенсивна присутність поліції	Перевага – інтенсивне патрулювання у місцях кримінальної концентрації «гарячих точках»; неоднозначність щодо того, що поліції слід робити у таких місцях

Роль поліції в організації і мобілізації громади	Тільки якщо це в межах контексту конкретної проблеми	Підкреслена сильна роль поліції	Не явний пріоритет	Підкреслена сильна роль поліції, де рівень організації спільноти слабкий	Не явний пріоритет	Не явний пріоритет
Важливість географічної децентралізації поліції та безперервного тривалого закріплення офіцера до громади	Бажано, але не суттєво	Необхідно	Не явний пріоритет	Важливо, що офіцери знають, які норми місцевої спільноти слід контролювати	Не явний пріоритет	Не явний пріоритет
Ступінь, до якого поліція узгоджує прийняття рішень із громадою	Наполегливо заохочує участь громади при збереженні остаточного впливу поліції у прийнятті рішень	Підкреслене спільне прийняття рішень поліцією із громадою	Не явний пріоритет	Важливо, цим поліція прищеплює зміцнення громадських норм	Не явний пріоритет	Не явний пріоритет
Акцент на вміння та навички офіцерів	Важливі інтелектуальні та аналітичні здібності	Важливі міжособистісні навички та вміння	Не явний пріоритет	Підкреслений авторитет і якісні навички міжособистісного спілкування	Підкреслює командне прийняття рішень; незначний акцент на вміння та навички лінійних поліцейських	Підкреслена готовність проводити час у відомих «гарячих точках»
Роль поліції або мандат (повноваження)	Заохочує широку, але не безмежну, роль поліції	Заохочує широку роль поліції, щоб досягти амбітних соціальних цілей	Максимальний контроль за важкими організованими формами злочинів. Розширена роль, щоб охопити більше аспектів поліцейської функції	Широкий поліцейський мандат для забезпечення порядку	Підкреслена роль щодо обмеження впливу злочинності	Не явний пріоритет

6.6. Ефективність моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing)

Зарубіжними вченими у галузі правоохоронної діяльності у 2008 році проведено дослідження ефективності заходів у межах правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику. Аналіз показав, що використання моделі Problem-Oriented Policing може обмежити поширення злочинності та правопорушень. Науковими дослідженнями також виявлено загальний позитивний вплив моделі на різні типи проблем і типи злочинів, виміряні різними способами. Також проведеними дослідженнями встановлено, що використання проблемно-орієнтованої моделі діяльності поліції може бути недефективним у «гарячих точках».

У наукових дослідженнях, сфокусованих на визначенні ефективності застосування правоохоронної моделі, орієнтованої на вирішення проблем (Problem-Oriented Policing), зазначається, що ефект від втручання може відрізнитися, залежно від спрямування зусиль. Втручання, які були зосереджені на «менеджерах» місць (тобто організаціях чи окремих особах, відповідальних за використання певного місця), правопорушниках або потенційних жертвах, не відрізнялися одні від одних³⁵.

Окреме наукове дослідження, проведене вченими А. Брагою (A. Braga), Б. Турчаном (B. Turchan) і А. Папахрістосом (A. Papachristos) у 2019 році показало, що поєднання моделі Problem-Oriented Policing із стратегією «гарячих точок» (спрямування діяльності на ті місця, де найбільше зосереджено злочинів) може бути особливо ефективним³⁶.

Також встановлено, що стосовно вирішення різних видів проблем, ефективність моделі Problem-Oriented Policing проявляється і у таких напрямках:

– модель Problem-Oriented Policing ефективна для зниження злочинності в місцях підвищеного ризику;

---

³⁵ Weisburd, D., Telep, C., Hinkle, J., Eck, J. The effects of problem-oriented policing on crime and disorder. *Campbell Systematic Reviews*. Vol. 4. Is.1. November 2008. P. 1–87.

³⁶ Braga A., Turchan B., Papachristos A., Hureau D. Hot spots policing of small geographic areas effects on crime. *Campbell Systematic Reviews*. 2019. Vol. 15. Is. 3. P. 1–88. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/cl2.1046> (дата звернення: 08.09.2023)

– якщо реалізація моделі Problem-Oriented Policing відбувається у взаємодії із громадою, то у підсумку ця модель є потенційно ефективною для поліпшення відносин із такою громадою;

– якщо під час реалізації моделі Problem-Oriented Policing відбувається збір та опрацювання порад від громади, і ці поради реалізуються, у підсумку це може потенційно призвести до виявлення та нейтралізації більш серйозних злочинів.

Результати наукових досліджень підтверджують ідею про те, що проактивні моделі діяльності поліції, суттю яких є визначення конкретних проблем та їх аналіз для визначення основних причин, а також розроблення та забезпечення індивідуальних відповідей, є більш ефективними для обмеження поширення злочинності та правопорушень, аніж стандартні, реактивні методи роботи поліції. Отже, можна констатувати, що відділи поліції повинні включати підходи до вирішення проблем у свої стратегії запобігання злочинності.

Однак повноцінно визначити вплив моделі Problem-Oriented Policing на злочинність однозначно складно, оскільки такий вплив неоднорідний. Результати від застосування моделі повинні враховувати поширену мінливість у типах ідентифікованих проблем, а також типах використаних спеціально розроблених стратегій втручання, що свідчить про те, що необхідні додаткові комплексні дослідження для більш надійного аналізу факторів, які впливають на модель Problem-Oriented Policing³⁷.

Установлено, що найпоширенішою проблемою із впровадження моделі Problem-Oriented Policing була відсутність зобов'язань з боку зовнішніх зацікавлених сторін або партнерів щодо реалізації такої моделі. Суб'єкти, які залучаються до реалізації заходів з вирішення проблем поза межами поліції, нерідко, або частково, а інколи і взагалі не реалізовували втручання таким чином, як це було заплановано, неправильно тлумачили цілі втручання, або не надавали допомоги,

---

³⁷ Hinkle J. C., Weisburd D., Telep C. W., Petersen K. Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*. 2020. Vol. 16. Is. 2. P. 1–86. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/cl2.1089> (дата звернення: 17.07.2023)

коли це було необхідно. Ці проблеми загострюються через відсутність достатніх ресурсів і для поліції, і для інших суб'єктів взаємодії. Проблеми з упровадженням моделі виникатимуть, якщо необхідних ресурсів буде виділено недостатньо, або якщо виявлені проблеми будуть занадто численними або масштабними, щоб на них можна було б ефективно впливати.

У результаті проведення наукових досліджень установлено, що POP мала скромний, проте значний вплив на зниження рівня злочинності³⁸. Дослідники дійшли висновку, що навіть поверхневого вирішення проблем за допомогою POP достатньо, щоб вплинути на рівень злочинності та безладів³⁹. Незважаючи на те, що необхідно провести більш ретельні дослідження щодо заходів, пов'язаних із POP, наявні дані показують, що це найперспективніша модель діяльності поліції^{40, 41, 42}.

Інші наукові дослідження вказують на те, що для підтримки ефективного вирішення проблем дуже важливе значення має аналітичний потенціал. Очевидно, що вирішення проблеми матиме меншу ефективність, якщо буде проведено поверхневий несистемний аналіз першопричин і сутності проблеми, що може бути наслідком нестачі кваліфікованих кримінальних аналітиків або низької якості даних, поданих для аналітичного дослідження⁴³.

---

³⁸ Weisburd D., Telep C., Hinkle J., Eck J. Is Problem-Oriented Policing Effective in Reducing Crime and Disorder? Findings from a Campbell Systematic Review. *Criminology & Public Policy*, 2010. Vol. 9. Is. 1. P. 139–172.

³⁹ Braga A. A., Weisburd D. L. Problem-Oriented Policing: The Disconnect between Principles and Practice. *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. Ed. David Weisburd and Anthony A. Braga. Cambridge University Press, 2006. P. 133–154.

⁴⁰ Skogan W., Frydl K. Fairness and Effectiveness in Policing: The Evidence. Washington, DC: The National Academies Press. 2004. 427 p.

⁴¹ Weisburd D., Eck J. What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 42–65. URL: <https://cebcp.org/wp-content/publications/WeisburdEck04.pdf> (дата звернення: 19.09.2023)

⁴² Weisburd D., Telep C., Hinkle J., Eck J. Is Problem-Oriented Policing Effective in Reducing Crime and Disorder? Findings from a Campbell Systematic Review. *Criminology & Public Policy*, 2010. Vol. 9. Is. 1. P. 139–172.

⁴³ Sidebottom A., Bullock K., Armitage R., Ashby M., Clemmow C., Kirby S., Laycock G., Tilley N. Problem-Oriented Policing in England and Wales 2019. *Problem Solving and Demand Reduction*. March 2020. 80 p. URL: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10094764/1/Problem-Oriented%20Policing%20in%20England%20and%20Wales.pdf> (дата звернення: 25.04.2023)

Загалом слід констатувати, що модель Problem-Oriented Policing стала однією з найбільш широко прийнятих і використовуваних стратегій у американській поліцейській діяльності. На це вказує і прийняття моделі Problem-Oriented Policing основними федеральними агентствами та національними поліцейськими групами, і створення національних нагород за ефективних програм вирішення проблем у межах моделі Problem-Oriented Policing. Модель Problem-Oriented Policing набула поширення не лише в американській поліцейській діяльності, де вона зародилась та розвивалась, а й в усьому світі. Наприклад, Управління поліцейських служб, орієнтованих на громаду (COPS, США) прийняло модель Problem-Oriented Policing як ключову стратегію. Центр проблемно-орієнтованої поліції (Center for Problem-Oriented Policing, США) розробив понад 70 проблемно-орієнтованих посібників для поліції. Бюро допомоги правосуддю (Bureau of Justice Assistance, США) також профінансувало створення проблемно-орієнтованих посібників, заходів реагування та інструментів їх реалізації. Дослідницький форум (Police Executive Research Forum, США) визначив модель Problem-Oriented Policing як «потужний інструмент у поліцейському арсеналі», і починаючи з 1980-го року почав проводити щорічну національну конференцію для оприлюднення та просування стратегій Problem-Oriented Policing. У 1993 році у США була заснована премія Г. Гольдштейна за «досконалість вирішення проблем». У Великій Британії у 1999 році засновано премію «Tilley Awards» за ініціативи вирішення проблем в межах моделі Problem-Oriented Policing, щоб відзначити проекти, які досягли успіху у вирішенні проблем, з якими стикаються поліція, суб'єкти взаємодії та представники громад⁴⁴. Відображаючи широкомасштабне впровадження моделі Problem-Oriented Policing американськими поліцейськими агентствами, у 2013 році було проведено опитування управлінням правоохоронними органами та адміністративної статистики (LEMAS, США), за результатами якого встановлено, що 74% департаментів, які обслуговують

---

⁴⁴ Tilley Awards & Submissions. Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/tilley-award-submissions> (дата звернення: 25.04.2023)

від 100 000 до 249 000 громадян, повідомили, що активно заохочують офіцерів до участі в проєктах вирішення проблем⁴⁵.

Хоча модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, було широко прийнято й оцінено на високому рівні, важливо зазначити, що повне впровадження цієї моделі є складним завданням. Характерною особливістю впровадження цієї моделі є часткова (неповна) реалізація методології SARA, що у підсумку призвело до не надто фундаментального вирішення проблем. Так, Г. Гольдштейн (H. Goldstein) у 2018 році зазначив, що багатьом раннім ініціативам бракувало фундаментального розуміння змісту моделі Problem-Oriented Policing, і що він недооцінив важливість наявності достатньої кількості людей із необхідними навичками виявлення та оцінки проблем і підготовки реакції на них при реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). Однак він також зазначив, що його вразили покращення в таких сферах, як зосередження уваги на мікро проблемах, залучення рядових співробітників поліції до виявлення та вирішення проблем, використання широкого спектру відповідей, збільшення залучення представників приватного сектору у взаємодію, щоб розділити відповідальність за проблеми громадської безпеки⁴⁶.

Отже, на основі останніх 30 років досліджень поліцейської діяльності дослідники дійшли висновку, що для того, аби підходи до поліцейської діяльності були ефективними, вони повинні бути зосередженими на вирішення проблем^{47, 48, 49, 50}.

---

⁴⁵ Hinkle J. C., Weisburd D., Telep C. W., Petersen K. Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*. 2020. Vol. 16. Is. 2. P. 1–86. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/cl2.1089> (дата звернення: 17.07.2023)

⁴⁶ Там само.

⁴⁷ Sherman L. W., Gottfredson D., MacKenzie D. L., Eck J., Reuter P., Bushway S. Preventing crime: What works, What Doesn't, What's Promising. U.S. Department of Justice. *Office of Justice Programs. National Institute of Justice*. 1998. 19 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/171676.pdf> (дата звернення: 18.09.2023)

⁴⁸ Telep C., Weisburd D. What is known about the effectiveness of police practices in reducing crime and disorder? *Police Quarterly*. 2012. Vol. 15. Is. 4. P. 331–357.

6.7. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing)

Кримінальний аналіз має важливе значення для успішності правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику. Аналітики, які працюють у межах цієї моделі, роблять різноманітні внески, які використовуються впродовж усього процесу застосування методології SARA. Можна впевнено стверджувати, що без кримінального аналізу правоохоронна діяльність, орієнтована на певну проблематику, не набула б такого поширення та не справляла б такий значний позитивний вплив на розв'язання проблем злочинності й порушення громадського порядку, як це є сьогодні. Найкраще користь від цієї моделі можна проілюструвати багатьма реалізованими проектами, а також численними посібниками, розробленими, опрацьованими й опублікованими Центром із питань правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Center for Problem-Oriented Policing/POP Center) за фінансування з боку Бюро з питань правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, Міністерства юстиції США. На сьогодні доступно 92 посібники з питань правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, в яких розглянуто деякі з найбільш поширених проблем злочинності, заходів реагування та інструментів, які можуть використовувати й застосовувати на практиці ті, хто має справу з подібними проблемами. Деякі з цих тем охоплюють проблеми вандалізму, крадіжок із проникненням, підробки медичних рецептів, незаконного заволодіння транспортними засобами та крадіжок з авто на паркувальних майданчиках, підліткового

URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1098611112447611>
(дата звернення: 22.09.2023)

⁴⁹ Braga A. A., Weisburd D. L. Problem-Oriented Policing: The Disconnect between Principles and Practice. *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. Ed. David Weisburd and Anthony A. Braga. Cambridge University Press, 2006. P. 133–154.

⁵⁰ Weisburd D., Eck J. What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 42–65. URL: <https://cebcp.org/wp-content/publications/WeisburdEck04.pdf> (дата звернення: 19.09.2023)

хуліганства в громадських місцях, хуліганств поряд із розважальними закладами тощо. У кожному посібнику наведено рекомендації щодо розв'язання проблем, включаючи інформацію та підходи, які кримінальний аналітик може використовувати для одержання належного розуміння й оцінки проблем, які справляють вплив на стан криміногенної ситуації.

У рамках моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, кримінальні аналітики тісно співпрацюють із кадровими співробітниками поліції, на яких покладено обов'язки виявлення, викриття та розслідування конкретних злочинних проявів. Проблема, яку аналізують кримінальні аналітики, може бути і короткостроковою, проте модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, здебільшого використовують для розв'язання довготривалих проблем, які потребують стратегічного підходу до їх вирішення. Тож вирішальне значення для вирішення проблем відіграє етап аналізу, що має критичне значення для дослідження сутності проблем та її детермінант. Неналежний аналіз сутності проблеми може призвести до неправильного визначення заходів з реагування з метою вирішення проблеми. Крім того, перехід від фази сканування одразу до фази вжиття заходів реагування в рамках моделі SARA без проведення відповідного поглибленого аналізу й оцінки за результатами вжитих заходів, по суті, буде нераціональним витрачанням ресурсів у короткостроковій і довгостроковій перспективі. Це особливо стосується тих випадків, коли відповідь на проблему полягає в простому посиленні патрулювання, яке не завжди є ефективним, і може спричинити переміщення злочинної активності до інших подібних районів, чи об'єктів, або повернення проблеми після перекидання ресурсів в інше місце⁵¹.

Зрештою, одним із найважливіших чинників для ефективної правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну

---

⁵¹ Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17 лист. 2023 р.) / редкол. : С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 135.

проблематику, є наявність в аналітиків часу для фактичного відвідання й дослідження проблеми на місці в поєднанні із аналізом даних, щоб гарантувати повне охоплення контексту проблеми. Проблеми неможливо аналізувати повною мірою без урахування відповідного контексту. Саме в цьому аспекті правоохоронна діяльність, орієнтована на певну проблематику, часто перетинається з правоохоронною діяльністю, орієнтованою на потреби громад: від громадян і власників бізнесу у відповідному районі може знадобитися інформація стосовно місцевих традицій та культури, а також справжнього масштабу проблеми, яка поширена у тих чи інших територіальних громадах.

Кримінальний аналіз у моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), відіграє важливу роль. Він дозволяє співробітникам правоохоронних органів розуміти й аналізувати конкретні кримінальні проблеми, що виникають у конкретній області або спільноті. Цей аналіз включає збір та аналіз даних про злочини, їх характеристики, місця і час учинення, а також інші фактори, які можуть бути пов'язані з кримінальною активністю. На основі отриманих даних, кримінальний аналіз дозволяє визначити першопричини кримінальних проблем, що дозволяє розробити ефективні стратегії та тактики для їх запобігання та усунення. Кримінальні аналітики можуть ідентифікувати зони ризику та осіб, які можуть бути причетні до злочинів⁵¹.

Окрім того, кримінальний аналіз у моделі Problem-Oriented Policing сприяє встановленню взаємодії (партнерства) між правоохоронними органами та мешканцями територіальних громад. Аналітичні дані можуть бути використані для інформування громади про кримінальні проблеми з метою спільного розроблення стратегій їх вирішення.

Отже, кримінальний аналіз є необхідним інструментом у реалізації моделі Problem-Oriented Policing, оскільки дозволяє аналізувати та вирішувати кримінальні проблеми, сприяючи таким чином покращенню безпеки у стані криміногенної ситуації.

---

⁵² Santos R. B. Crime analysis with crime mapping. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc. 2012. 352 p.

7. ПРОФІЛАКТИКА СКОЄННЯ ТЯЖКИХ ЗЛОЧИНІВ ЧЕРЕЗ ЗОСЕРЕДЖЕННЯ РОБОТИ ПОЛІЦІЇ В МІСЦЯХ КОНЦЕНТРАЦІЇ НЕЗНАЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ (модель «Broken Windows / Розбитих Вікон» (BWT))

7.1. Концептуальні положення моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows/Розбитих Вікон»

Учені Дж. Келлінг (G. Kelling) та Дж. Вілсон (J. Wilson), описуючи історичні аспекти виникнення та формування моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows/Розбитих Вікон», зазначають, що у середині 1970-х років штат Нью-Джерсі, США оголосив про реалізацію «Програми безпечних та чистих міст», що мала б поліпшити якість життя громади у двадцяти восьми містах. У рамках цієї програми держава виділила кошти, щоб змінити автопатрулювання на піші патрулі. Керівники органів місцевої влади були задоволені використанням пішого патрулювання як способу зменшення злочинності, проте значна частина керівників у поліції були налаштовані щодо результативності цього проекту скептично, оскільки вважалось, що такий підхід до використання людського ресурсу зменшить мобільність поліції, яка, таким чином, «повільно» реагуватиме на виклики громадян, а також послабить контроль над самими патрульними поліцейськими.

Багатьом патрульним поліцейським також не подобалося піше патрулювання з різних причин: це була важка робота на вулиці, особливо в холодні та дощові періоди. У деяких органах поліції залучення співробітників до пішохідного патрулювання використовувалося як вид покарання. Водночас вчені-

експерти з питань правоохоронної діяльності сумнівалися, що піший патруль може позитивно вплинути на рівень злочинності. Видавалось, що це лише мало підвищити рівень довіри населення до поліції. Але, оскільки цей підхід був забезпечений державним фінансуванням, місцева влада охоче сприйняла такий крок.

Через п'ять років після початку реалізації ініціативи пішого патрулювання Поліцейський фонд у Вашингтоні, округ Колумбія, США опублікував оцінку проекту застосування пішого патрулювання. На підставі проведеного поглибленого аналізу ефективності такого патрулювання, фонд дійшов висновку, що піший патруль не знизив рівень злочинності. Проте мешканці районів, у яких таке патрулювання здійснювалось, відзначили, що піша присутність поліції породила відчуття більшої безпеки. Також мешканці таких районів були схильні вважати, що злочинність у них зменшилася. Мало того, громадяни в районах пішого патрулювання мали більш прихильне ставлення до поліції, ніж ті, хто проживали в інших місцях. Самі патрульні поліцейські відзначали, що таке патрулювання підвищувало їх моральний дух, і що така практика породила більшу задоволеність роботою. Ці висновки можна сприймати як доказ того, що піше патрулювання не впливає на злочинність, проте формує переконання у громадян, що вони у більшій безпеці. Мешканці знали і бачили, що роблять співробітники у пішому патрулі, вони знали, що це така практика відрізняється від автопатрулювання, і вони знали, що поліцейські, які патрулюють район у піший спосіб, насправді роблять їхні райони безпечнішими.

Проте слід відповісти на запитання, як адміністративна одиниця може бути «безпечнішою», якщо рівень злочинності не лише не понизився, а можливо і зріс? Щоб знайти відповідь, потрібно спершу зрозуміти, що найчастіше тривожить людей у громадських місцях. Зазвичай у значної частини громадян є страх злочинності, особливо – раптового насильницького нападу незнайомцем або незнайомцями. Цей ризик дуже реальний, у багатьох великих містах. Але, поза увагою залишається інше джерело страху – страх перед людьми, які ведуть антисоціальний спосіб життя. Це нежорстокі люди, і не обов'язково злочинці, а люди, що не заслуговують високої

репутації: алкозалежні, наркомани, підлітки-хулігани, повії, особи з психічними розладами тощо.

Як же все-таки офіцери пішого патруля досягли «порядку» і що вони робили для його підтримки? До прикладу, житлова, але напівзруйнована територія в самому центрі містечка Ньюарк, США забудована багатьма занедбаними будівлями, магазинами, одним великим універмагом і, що найважливіше, в цьому центрі був залізничний вокзал і кілька великих автобусних зупинок. Хоча територія була занедбаною, її вулиці були наповнені людьми, тому що це був великий транспортний центр. Хороший порядок у цій місцевості був важливий не лише для тих, хто там жив і працював, а й для багатьох інших, яким доводилося добиратися по дорозі додому, до супермаркетів чи на роботу.

Люди на вулиці склалися з «постійних» і «чужих». Звичайні люди включали як «законослухняних людей», так і деяких п'яниць та безхатченків, які завжди були поруч, але «знали своє місце». Незнайомці були чужими, тому місцеві дивилися на них підозріло, іноді з побоюванням. Місцевий патрульний офіцер знав «постійних», і вони його знали також. Він мав стежити за незнайомцями та переконатися, що ці люди дотримуються деяких неформальних, але зрозумілих правил. Алкозалежні та наркомани могли сидіти, проте не могли лежати в людних місцях. Ці люди могли випивати на бічних вулицях, але не на головному перехресті. Пляшки повинні були бути в паперових пакетах. Турбувати або жебракувати у людей, які чекають на зупинці, було суворо заборонено. Співробітник пішого патруля, зустрівши незнайомця, запитав би, чи є у нього засоби для існування, і чим він займається, і якщо він давав задовільні відповіді, його більше не турбували. Осіб, які порушували неформальні правила, особливо ті, хто турбував людей, які чекали на зупинках, заарештовували за бродяжництво. Підліткам, які вели себе непристойно, наказували припинити порушувати громадський порядок.

Ці правила були визначені та запроваджені у співпраці з місцевими мешканцями. Якщо хтось їх порушував, місцеві мешканці зверталися за допомогою до патрульного.

Скептики можуть визнати, що досвідчений співробітник, який виконує функції пішого патруля, може підтримувати

порядок, але все-таки наполягатимуть на тому, що подібний «порядок» має мало спільного з реальними джерелами страху громади – тобто з насильницькими злочинами. Певною мірою це правда. Але треба мати на увазі дві речі.

По-перше, не слід забувати, що тривога у багатьох районах великих міст, впливає не лише із страху перед «справжнім» злочинцем, а з відчуття, що вулиця неконтрольована. Мешканці високо оцінюють громадський порядок, і відчують полегшення та заспокоєння, коли поліція допомагає їм підтримувати цей порядок.

По-друге, на рівні територіальної громади правопорушення і злочинність, як правило, нерозривно пов'язані у певній послідовності розвитку. Соціальні психологи та поліцейські сходяться на тому, що якщо вікно в будівлі розбите і залишиться невідремонтованим, усі інші вікна незабаром будуть розбиті також. Це так само і у доглянутих районах, і в занедбаних. Розбивання вікон не обов'язково має відбуватися у великих масштабах, радше одне невідремонтоване розбите вікно – це сигнал, що це нікого не хвилює, і тому розбиття більшої кількості вікон не потягне жодної реакції.

Ф. Зімбардо (Ph. Zimbardo), психолог зі Стенфорду (США), повідомив у 1969 році про деякі експерименти, за допомогою яких було досліджено дієвість теорії «Розбитих Вікон» (Broken Windows). Було проведено експеримент, за яким автомобіль без номерних знаків був припаркований на вулиці в Бронксі та аналогічний автомобіль на вулиці в Пало-Альто, Каліфорнія (США). Автомобіль у Бронксі був атакований «вандалами» протягом десяти хвилин після його «залишення». Першими прибули сім'я – батько, мати та маленький син, які зняли радіатор та акумулятор. За двадцять чотири години практично все цінне з авто було викрадено. Потім почалося хаотичне руйнування – вікна були розбиті, частини кузова відірвані, оббивка пошкоджена. Діти почали використовувати автомобіль як ігровий майданчик. Більшість дорослих «вандалів» були добре одягненими. Машина в Пало-Альто залишалась недоторканою більше тижня. Потім автор експерименту Ф. Зімбардо (Ph. Zimbardo) пошкодив частину авта кувалдою. Незабаром до нього приєдналися перехожі. За декілька годин

автомобіль перевернули і повністю знищили. Знову ж таки «вандали» виявилися «пристойними людьми»¹.

Недоглянута власність стає предметом для людей, які розважаються чи грабують, і навіть для людей, які зазвичай не чинять подібних речей і які, ймовірно, вважають себе законослухняними. Через природу суспільного життя в Бронксі – частоту крадіжок чи проникнень – пошкодження майна починається набагато швидше, ніж у Пало-Альто, де люди знали, що приватне майно охороняється, а протиправна поведінка обов'язково буде покараною. Проте хуліганські дії, пошкодження майна тощо можуть проявитися де завгодно, якщо спільні бар'єри – відчуття взаємної поваги та ввічливості знижуються діями, які, здається, сигналізують про те, що «нікого це не хвилює».

Ненавмисна поведінка також призводить до розладу контролю у громадах. Так, громада, у якій мешканці піклуються про охайність своїх будинків та прибудинкових територій, піклуються про дітей та одні про одних і негативно налаштована на небажаних правопорушників, може за декілька років, або навіть декілька місяців перетворитися на негостинну та неспокійну місцевість. Якщо формується ситуація, коли майно залишається без догляду, ділянки місцевості не очищають від бур'янів і чагарників, у закинутих будівлях у результаті хуліганських дій розбивають вікна тощо, у такому випадку дорослі перестають реагувати на хуліганські прояви дітей, а діти, які проявляють асоціальну поведінку, ще більше самоутверджуються у почутті безкарності за протиправні дії. Виникають суперечки та бійки між такими людьми і тими, хто протидіє протиправній поведінці. Люди починають вживати алкогольні напої у будь-яких зручних їм місцях, алкозалежні можуть спати де їм заманеться тощо. Відбувається значне наростання дрібних порушень правил дорожнього руху і зі сторони водіїв, і пішоходів. На цьому етапі неминучим є процвітанню серйозних злочинів або насильницьких нападів на мешканців такого району. Значна частина мешканців уважатиме,

---

¹ Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows The police and neighborhood safety. The Atlantic. 1982. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023)

що злочинність, особливо насильницька, зростає, тому вони, відповідно, змінять і свою поведінку. Вони будуть рідше з'являтися на вулицях, особливо у вечірній і нічний час. У мешканців сформується усвідомлення, що територія їх проживання стала вразлива до поширення злочинності. Хоча це не є неминучим процесом, проте тут радше справа в людях, а не в місцях. Там, де мешканці певної житлової території не можуть регулювати поведінку громадськості шляхом неформального контролю, поширення набудуть незаконний обіг наркотичних речовин, проституція, грабежі, крадіжки, хуліганства тощо. У підсумку з'являться і ситуативні корисливі злочини, як-от пограбування людей, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння, і стійкі цілеспрямовані системні корисливо-насильницькі злочини: вимагання та пограбування, поширення злочинного впливу тощо.

Перспектива протистояння з дрібним хуліганом або агресивним алкозалежним може викликати страх у людей так само, як і перспектива зустріти закоренілого грабіжника. Дійсно для пересічної людини два види протистояння часто не відрізняються одне від одного.

Учена С. Естріч (S. Estrich) з Гарвардського юридичного факультету зібрала низку опитувань щодо джерел страху в громадськості. Одним опитуванням, проведеним у Портленді, штат Орегон (США), визначено, що три чверті опитаних дорослих переходять на інший бік вулиці, коли бачать групу підлітків. Інше опитування в Балтиморі (США) виявило, що майже половина перетне вулицю, щоб уникнути навіть однієї підозрілої молоді людини. Коли інтерв'юер запитував людей у житловому районі, де знаходиться найнебезпечніше місце, вони згадували місце, де молоді люди збиралися розпивати спиртні напої, незважаючи на те, що там не було зафіксовано жодного злочину. В Бостоні (США) найбільший страх висловлювали люди, які проживають у будівлях, де більш поширеними були безгосподарність, а не злочинність. Знання цього допомагає зрозуміти важливість таких нешкідливих проявів, як графіті в метро.

Як зазначав учений Н. Глейзер (N. Glazer), розповсюдження графіті, навіть коли воно не є непристойним, формує у водія метро неминуче усвідомлення того, що навколишнє

середовище, в якому він повинен перебувати протягом певного часу, є неконтрольованим і некерованим, і що будь-хто може вторгнутись у цей простір та вчинити безкарно будь-які порушення і злочини, які тільки можна уявити².

У відповідь на страх люди уникають один одного, послаблюючи контроль. Іноді викликають поліцію. Прибувають патрульні, порушників періодично затримують, проте безлади не зменшуються. Громадяни скаржаться на керівника поліції, але він пояснює, що у його правоохоронному органі недостатньо співробітників поліції, і що суди не карають дрібних правопорушників, або осіб, яких затримано вперше. Для мешканців поліція неефективна або байдужа, для поліції мешканці – це представники громади, які «варті один одного». Громадяни незабаром можуть припинити дзвонити до поліції, бо «вони нічого не можуть зробити».

Процес, який називають занепадом міст, відбувався не раптово. Але те, що відбувається сьогодні, відрізняється принаймні у двох важливих аспектах. Так, з найдавніших часів функцію поліції розглядали насамперед як функцію нічного сторожа: підтримувати порядок проти головних загроз порядку – вогню, диких тварин і поганої поведінки. Розкриття злочинів не розглядалося як відповідальність поліції. З часом роль поліції повільно змінилася від підтримання порядку до боротьби зі злочинністю. Зміна почалася зі створення приватних детективів (часто колишніх злочинців), які приватно працювали на людей, які стали жертвами злочинів. Із часом детективи були поглинуті муніципальними установами і їм почали виплачували регулярну зарплатню, а обов'язок притягнення до відповідальності злодіїв був перекладений з потерпілого громадянина на професійного правоохоронця. Цей процес не був завершений у більшості міст до початку ХХ століття.

Наступним важливим аспектом є те, що у 1960-х роках, коли масові заворушення набули характеру вагової проблеми, соціологи почали уважно досліджувати функцію поліції щодо підтримання порядку та пропонувати шляхи її поліпшення –

---

² Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows. The police and neighborhood safety. Abstract. URL: <https://gsscoatings.com/wp-content/uploads/2017/02/Broken-Windows.pdf> (дата звернення: 25.04.2023)

не для того, щоб зробити вулиці безпечнішими (її початкова функція), а для зменшення частоти масового насильства. Увага переключалася на роль поліції вже як на борців зі злочинністю. Функція підтримки порядку для поліції втратила актуальність, а натомість акценти роботи змістилися на пошук способів, за допомогою яких поліція могла б розкрити більше злочинів, провести більше арештів і зібрати надійніші докази.

Під час цього переходу було зроблено чимало, керівники поліції та експерти реалізовували боротьбу зі злочинністю шляхом складання планів дій, напрацювання тактики й організації діяльності, розподілу ресурсів та розгортання особового складу поліції. В результаті поліція покращила результати роботи у боротьбі зі злочинністю. І, безперечно, поліція деяку увагу приділяла і підтриманню порядку. Але зв'язок між підтриманням порядку та запобіганням злочинам, настільки очевидний для попередніх поколінь, був згодом забутий, констатують вчені Дж. Келлінг (G. Kelling) та Дж. Вілсон (J. Wilson)³.

Це схоже на постійний процес, коли на початку одне розбиття вікна призведе до розбиття й усіх інших. Узагальнюючи можна констатувати, що серйозна вулична злочинність набуває значного поширення в районах, де антисоціальна поведінка не піддається контролю. Неправильне управління – це, по суті, перше розбите вікно. Грабіжники та розбійники, будь то ситуативні чи професійні, вважають, що шанси бути спійманими чи ідентифікованими менші, якщо вони діють на вулицях, де потенційні жертви вже залякані наявними умовами. Деякі керівники поліції визнають, що цей процес має місце, але стверджують, що співробітники патрульної поліції, які використовують транспорт, можуть працювати так само ефективно, як і в режимі пішого патрулювання. Проте це не так. Теоретично патрульний на автомобілі може спостерігати за станом справ так само, як і співробітник поліції, який здійснює патрулювання у пішому порядку. Теоретично перший може спілкуватися з такою самою кількістю людей, як і другий,

---

³ Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows The police and neighborhood safety. The Atlantic. 1982. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023)

проте реальність зустрічей і спілкування між поліцією та громадянами сильно змінюється за наявності автомобіля. Піший співробітник не може відокремитися від людей, що перебувають на вулиці, якщо до нього звертаються, тільки його статус як співробітника поліції та його особисті якості можуть допомогти йому впоратися з тим, що відбувається. І він ніколи не може знати, що це буде – прохання про допомогу, зауваження, вимога діяти певним чином, погрозливий жест тощо. Двері та вікно автомобіля виключають можливість зближення з людьми, вони є бар'єром. Більшість громадян охоче спілкуються з поліцейськими. Такі обміни дають їм відчуття важливості та дозволяють їм пояснити, що їх турбує (завдяки чому вони набувають скромне, але значне відчуття, що вони «зробили щось» для вирішення проблеми). Будь-якій особі легше підходити до людини і розмовляти з нею, порівняно з ситуацією, коли інша людина знаходиться у авто. Мало того, автомобіль є умовною перешкодою для забезпечення певної анонімності у спілкуванні з мешканцями громади. Наприклад, особа хоче поінформувати про те, хто вчиняє крадіжки особистих речей, або хто реалізовує наркотичні речовини. У місті порушник, швидше за все, проживає неподалік. Підійти до патрульного автомобіля і нахилитися до вікна означає передати видимий сигнал про те, що особа «стукач».

Суть ролі поліції у підтримці порядку полягає у посиленні неформальних механізмів контролю мешканцями самої громади. Поліція не може, не виділивши ресурсів, замінити цей неформальний громадський контроль. З іншого боку, щоб посилити такий контроль, поліція повинна пристосуватися до сучасних умов. І в цьому криється проблема. Протягом останнього часу перехід функції поліції від охорони порядку до правоохоронного органу (захист закону) став все більш регламентований законодавчими обмеженнями. Як наслідок, функції поліції щодо підтримання порядку тепер регулюються правилами, розробленими для контролю відносин поліції з підозрюваними і злочинцями. Протягом століть роль поліції як охоронця оцінювали насамперед не з погляду її відповідності процедурам, а радше з погляду досягнення бажаної мети. Метою був порядок, однозначний за своєю суттю термін. Виявлення та затримання злочинців було засобом

досягнення мети, а не самоціллю, судове визначення вини чи невинуватості було очікуваним результатом роботи правоохоронних органів. Процес затримання злочинців завжди розумівся як втручання в особисті права, порушення яких було неприйнятним, оскільки це означало, що офіцер-порушник буде виконувати обов'язки судді – а це не його робота.

Водночас слід відповісти на запитання, а що слід розуміти під визначенням «особа, що проявляє небажану поведінку, небажана особа?», і чи поліція має «присікати» таку небажану поведінку як бродяжництво чи пияцтво? Справедливість у поводженні з людьми викликає занепокоєння щодо дозволу поліції затримувати та притягати до відповідальності осіб, небажаних за певним стандартом. І чи будь-яка поведінка, яка не завдає шкоди іншій людині, повинна бути визнана проти-правною? Може виникнути бажання «декриміналізувати» незадовільну поведінку, яка «нікому не шкодить» – і, таким чином, скасувати кінцеву санкцію, яку може застосувати поліція для підтримання порядку в громаді. Такий підхід є помилковим. Арешт однієї особи у стані алкогольного сп'яніння або одного безхатченка, який не заподіяв шкоди жодній особі, видається несправедливим, і в певному сенсі це так. Але якщо нічого не зробити з кількістю п'яниць чи осіб, що займаються бродяжництвом, це може зашкодити цілій громаді. Конкретне правило, яке, здається, має сенс в окремому випадку, не має сенсу, коли воно стає універсальним правилом, і застосовується до всіх випадків.

Ці підходи не є простими не лише тому, що етичні та правові аспекти складні, а тому, що люди звикли думати про закон персоніфіковано. Люди припускають, думаючи таким чином, що те, що добре для окремої людини, буде корисним для громади, а те, що не має значення, коли це станеться з однією людиною, не матиме значення, якщо це станеться з багатьма. Зазвичай такі припущення видаються правдоподібними. Але, в тих випадках, коли поведінка, яка є терпимою для однієї людини, є неприйнятною для багатьох інших, то для цих людей реакцією на таку асоціальну поведінку буде виникнення страху, тривоги, що може призвести аж до зміни місця проживання тощо, а в кінцевому підсумку може погіршити ситуацію для всіх, включаючи того, хто проявляв байдужість до неблагополучного перебігу стану справ.

Можливо, більша чутливість до загальних, а не індивідуальних потреб, допомагає пояснити, чому мешканці невеликих громад більш задоволені своєю поліцією, ніж жителі подібних мікрорайонів у великих містах. Якщо це дійсно так, тоді як керівник поліції повинен раціонально розгорнути наявні обмежені ресурси?

Перша відповідь полягає в тому, що найбільш розумним способом дій було б будувати організацію і тактику дій на основі глибокого дослідження поліцією особливостей території обслуговування.

Друга відповідь – багато аспектів підтримання порядку в мікрорайонах найкраще вирішувати таким чином, щоб звести залучення поліції до мінімуму. Жвавий торговий центр і тихе, доглянуте передмістя, можливо, майже не потребуватимуть присутності поліції. В обох випадках переважає співвідношення кількості законослужняних людей над кількістю людей, які ведуть асоціальний спосіб життя зазвичай таке високе, що неформальний соціальний контроль набуває достатньої ефективності.

У багатьох громадах для контролю за громадським порядком цілком достатньою відповіддю буде утворення патрулів з мешканців громади. Незважаючи на те, що громадяни можуть багато зробити для утримання громадського порядку, поліція, безумовно, є основною силою, яка несе відповідальність за стабільність громадського порядку. Офіцери легше, ніж їхні співгромадяни, розрізнятимуть те, що необхідно для захисту громадської безпеки.

Останнім часом спостерігається скорочення штатів поліції. Тому кожен відділ поліції повинен відповідально «використовувати» своїх співробітників. Ситуація зі станом криміногенної ситуації не є сталою і однаковою для різних відокремлених відділів поліції. Деякі мікрорайони деморалізовані, рівень поширення злочинів і правопорушень настільки високий, що застосування пішого патруля буде марним. Найкраще, що поліція може зробити з обмеженими ресурсами, – це відповідати на величезну кількість звернень до служби. Інші райони настільки стабільні та спокійні, що роблять пішохідний патруль непотрібним. Основне – визначити райони на переломному етапі – де громадський порядок погіршується, де «вікно може бути розбито у будь-який час».

Більшість відділів поліції не мають способів систематично визначати такі райони та закріплювати за ними співробітників поліції. Їх призначають на підставі стану рівня злочинності або на основі звернень до поліції. Щоб розумно розподілити патрулювання, слід дослідити стан справ на окремій території та вирішити, де додатковий співробітник буде корисним в утвердженні відчуття безпеки.

У підсумку, констатують вчені Дж. Келлінг (G. Kelling) та Дж. Вілсон (J. Wilson), варто повернутися до давно покинутого положення, що поліція повинна захищати громади, а також окремих осіб. Статистика злочинності вимірює індивідуальні втрати, але не вимірює збитки для населення. Подібно до того, як тепер лікарі усвідомлюють важливість зміцнення здоров'я, а не просто лікування захворювань, і поліція, і громадяни повинні усвідомлювати важливість збереження порядку в громадах без «розбитих вікон»⁴.

Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» визначає причинно-наслідковий зв'язок з безладом, що призводить до злочинності. За такого підходу поліція звертає увагу на дрібні правопорушення, такі як зловживання алкогольними напоями та вандалізм, з метою запобігання вчиненню більш серйозних злочинів⁵.

Рівень підтримки моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» на сьогодні не отримав відповідного обсягу досліджень, а наявні дослідження щодо злочинності є неоднозначними⁶. Зокрема,

---

⁴ Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows The police and neighborhood safety. The Atlantic. 1982. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023)

⁵ Doran B. J., Burgess M. B. Putting Fear of Crime on the Map: Investigating Perceptions of Crime Using Geographic Information Systems. Springer Science & Business Media. New York. 2011. 286 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=9KOnDYq3QTEC&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 29.09.2023)

⁶ Hinkle J. C. The relationship between disorder, perceived risk, and collective efficacy: a look into the indirect pathways of the broken windows thesis. *Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime, Law and Society*. 2013. Vol. 26. Is. 4. P. 408–432.

в академічній літературі тривають дискусії щодо того, чи має проактивна модель правоохоронної діяльності «Broken Windows» прямий чи опосередкований зв'язок між безладом і злочинністю. Найбільш помітно, що Р. Семпсон (R. Sampson) та С. Рауденбуш (S. Raudenbush)⁷ переглянули твердження моделі «Broken Windows», і натомість стверджували, що фізичні та соціальні розлади зазвичай не є причиною більш серйозних злочинів. Так, вчені припустили, що *колективна ефективність* має значний вплив на злочинність у околицях. Вони визначили колективну ефективність як «соціальну згуртованість сусідів у поєднанні з їх готовністю втручатися заради загального блага»⁸. Емпіричні результати підтверджують їхні концептуальні ідеї, оскільки позитивний зв'язок між безладом і злочинністю опосередковується колективною ефективністю.

Інші напрями досліджень виявили прямий зв'язок між розладом і злочинністю навіть при контролі за колективною ефективністю⁹. Наприклад, С. Планк (S. Plank) та його колеги¹⁰ вивчали порушення та колективну ефективність у шкільних умовах. Вони виявили стійкий зв'язок між безладом і насильством (тобто злочинністю), контролюючи колективну ефективність. Вони дійшли висновку, що «видалення графіті та догляд за зовнішнім виглядом школи не може гарантувати продуктивне викладання та навчання, проте ігнорування таких обставин значно збільшує ймовірність виникнення

---

⁷ Sampson R. J., Raudenbush S. W. Systematic social observation of public spaces: A new look at disorder in urban neighborhoods. *American Journal of Sociology*. 1999. Vol. 105. Is. 3. P. 603–651. URL: <https://www.jstor.org/stable/2780858> (дата звернення: 07.10.2023)

⁸ Sampson R. J., Raudenbush S. W., Earls F. Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy. *Science*. 1997. Vol. 277. Is. 5328. P. 918–924.

⁹ Xu Y., Fiedler M. L., Flaming K. H. Discovering the Impact of Community Policing: The Broken Windows Thesis, Collective Efficacy, and Citizens Judgment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 2005. Vol. 42. Is. 2. P. 147–186. URL: <https://doi.org/10.1177/0022427804266544> (дата звернення: 26.04.2023)

¹⁰ Plank S. B., Bradshaw C. P., Young H. An application of «broken-windows» and related theories to the study of disorder, fear, and collective efficacy in schools. *American Journal of Education*. 2009. Vol. 115. Is. 2. P. 227–247. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/595669> (дата звернення: 26.04.2023)

тривоги»¹¹. Підводячи підсумок, слід зазначити, що результати досліджень ефективності аналізованої моделі неоднозначні, але дані чітко вказують на наявність принаймні непрямого ефекту. Ключова проблема полягає в тому, що люди роблять з цією інформацією. Немає жодного виправдання звинувачувати в протиправній поведінці окремих людей або демонізувати групи чи околиці. Але це сфера діяльності вартує вивчення¹².

Учені виправдовують доцільність існування моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» із теоретичного погляду через три конкретні фактори, які допомагають пояснити, чому стан міського середовища може вплинути на рівень злочинності:

- 1) соціальні норми та відповідність;
- 2) наявність або відсутність моніторингу;
- 3) соціальна сигналізація.

У типовому міському середовищі соціальні норми та моніторинг чітко не визначені. В результаті, люди будуть шукати певні ознаки та сигнали, які дають уявлення і про соціальні норми місцевості, і про ризик потрапити у порушення цих норм. За моделлю «Broken Windows», одним із таких сигналів є загальний вигляд району. Тобто, впорядковане середовище, яке є безпечним, і має мало проявів протиправної поведінки, «повідомляє» про те, що правопорядок регулярно контролюється і злочинні дії не допускаються.

З іншого боку, невпорядковане середовище, яке не є настільки безпечним, і містить видимі прояви порушень закону (наприклад, розбиті вікна, графіті та неякісне прибирання), посиляє повідомлення про те, що за цим мікрорайоном

---

¹¹ Plank S. B., Bradshaw C. P., Young H. An application of «broken-windows» and related theories to the study of disorder, fear, and collective efficacy in schools. *American Journal of Education*. 2009. Vol. 115. Is. 2. P. 227–247. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/595669> (дата звернення: 26.04.2023)

¹² Ellis L. A., Churrua, K., Tran, Y. An empirical application of «broken windows» and related theories in healthcare: examining disorder, patient safety, staff outcomes, and collective efficacy in hospitals. *BMC Health Services Research* 20, 1123. 2020. URL: <https://doi.org/10.1186/s12913-020-05974-0> (дата звернення: 26.04.2023)

регулярно не проводиться моніторинг, і ймовірність стати жертвою злочину є значно вищою.

Зі зменшенням контролю з боку правоохоронних органів у таких районах ймовірність виникнення і насильницької, і ненасильницької злочинної поведінки значно зростає. Головне припущення цієї проактивної моделі правоохоронної діяльності полягає в тому, що так би мовити «ландшафт навколишнього середовища певним чином спілкується зі своїми мешканцями». Наприклад, прихильники моделі «Broken Windows» стверджують, що розбите вікно сигналізує потенційним злочинцям про те, що громада не в змозі захистити себе від поширення злочинності. Прямий привід для занепокоєння викликає не буквально розбите вікно, а більше переносне значення, яке приписується цій ситуації.

Розбиті вікна символізують вразливу та роз'єднану спільноту, яка не здатна боротися зі порушеннями соціальних норм, така територія умовно кажучи є привабливою для тих, хто проявляє небажану, протиправну активність. У районах, які мають сильне почуття соціальної згуртованості серед мешканців, ці розбиті вікна відновлюють до належного стану (і у прямому, і в переносному значенні), надаючи цим районам відчуття контролю над своїми громадами.

7.2. Сутність та характеристика моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows / Розбитих Вікон»

Багато сталих і нових проблем, загроз та ризиків у стані криміногенної ситуації, які чинять вплив на суспільство, спонукають до вироблення нових, більш ефективних способів їх виявлення, аналізу та вирішення. Попри те, що пошук шляхів удосконалення засад протидії злочинності та запобігання кримінальним правопорушенням у різні періоди був предметом активних наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, праці яких мають фундаментальний характер, проте в умовах докорінних змін правоохоронного законодавства та правозастосовної практики розроблення новітніх

та імплементація зарубіжних підходів до запобігання кримінальним правопорушенням, які поєднували б поглиблений кримінальний аналітичний підхід та сформовану позитивну практику проактивної діяльності, набуває особливого значення та потребує поглибленого наукового дослідження.

У процесі свого історичного розвитку людство використовувало два основні способи протидії злочинності: покарання за вчинений злочин і запобігання злочинам. Із часом застосування покарання почало співвідноситися із заходами запобігання, причому в багатьох країнах світу, зокрема й Україні, саме заходам запобігання надається пріоритетний напрям¹³.

Так, одним із першочергових завдань Національної поліції України є запровадження комплексу заходів щодо профілактики і запобігання правопорушень та зниження рівня злочинності на основі різних концепцій і підходів, серед яких особливої уваги заслуговує модель «Профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень» (модель «Broken Windows/ Розбитих Вікон» (BWT)).

Тому дослідження зарубіжного досвіду застосування проактивної моделі запобігання злочинності через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень становить підвищений інтерес для організації профілактичної діяльності вітчизняних правоохоронних органів.

Сутність і характеристику моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» досліджували зарубіжні вчені, зокрема: Ш. Рухл (Ch. Ruhl), Л. Елліс (L. Ellis), К. Чуррука (K. Churruca), Ю. Тран (Y. Tran), Дж. Келлінг (G. Kelling), Дж. Вілсон (J. Wilson), Дж. Хінкл (J. Hinkle). Вітчизняними вченими, які досліджували окремі аспекти функціонування теорії «Розбитих Вікон / Broken Windows», є В. Голубош, І. Стасюк, О. Копан, А. Вознюк і Д. Тичина¹⁴.

¹³ Кримінологія : підручник / за ред. О. М. Джужі та В. В. Чернея. Київ : ФОРМ, 2020. С. 194.

¹⁴ Федчак І. А. Сутність та характеристика моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows». *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 2. С. 196. DOI <https://doi.org/10.32782/39221491> (дата звернення: 10.10.2023)

Рисами, які характеризують цю проактивну модель правоохоронної діяльності, є те, що вона зрозуміла і доступна, здатна принести корисні результати і для суспільства, і кожного окремого громадянина. З її впровадженням удається підтримувати чистоту і порядок у населених пунктах, впливати на якість життя людей, реалізувати цікаві соціальні проекти, що здатні значно покращити якість життя. Фундаментальним твердженням, що формує основу моделі «Broken Windows», є те, що розбиті вікна, сміття на вулицях та інші ознаки занепаду ведуть до зростання злочинності, антисоціальної поведінки громадян. Власне, реалізація теорії розбитих вікон спрямована на те, щоб усіма силами боротися з цими негативними проявами¹⁵.

Правоохоронці під час реалізації проактивної моделі діяльності поліції скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» вбачають можливість до запобігання злочинам у посиленні неформального соціального контролю в територіальних громадах¹⁶. Відповідно, увага цієї моделі діяльності зосереджена на тому, як поліція може посилити такий соціальний контроль, особливо там, де неформальний соціальний контроль став слабким.

Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» спрямована на турботу про добробут громади та передбачає роль поліції у пошуку шляхів зміцнення громадських структур і процесів, які забезпечують певний імунітет від безладу та злочинності в мікрорайонах. На відміну від поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду (Community Policing), модель діяльності поліції «Broken Windows» не робить акцент на спільній співпраці

---

¹⁵ Голубош В. Якщо люди бачать, що інші порушують правила і їм це сходин з рук, то вважають, що можуть діяти так само. Агенція новин Фіртка : 2021. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/volodimir-golubosh-iakshcho-liudibachat-shcho-inshi-porushuiut-pravila-i-yim-tse-skhodit-z-ruk-to-vvazhaiut-shcho-mozhut-diiati-tak-samo> (дата звернення: 26.04.2023)

¹⁶ Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows The police and neighborhood safety. The Atlantic. 1982. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023)

поліції та громади як способу втручання, а фокусує зусилля на тому, що повинна робити поліція, аби сприяти поширенню та підтриманню порядку в суспільстві.

Базовою гіпотезою моделі діяльності поліції «Broken Windows» є те, що «неналежна» поведінка (наприклад, покинута без нагляду власність, протиправна поведінка молоді, поширення сміття, графіті у публічних місцях тощо) може призвести до зриву громадського контролю і у підсумку збільшуються можливості для злочинної поведінки через те, що поліція та громадяни не працювали разом, щоб запобігти занепаду міста та соціальним безладам¹⁷.

Теорію моделі діяльності поліції «Broken Windows» сформулювали американський політолог Дж. Вілсон (J. Wilson) і кримінолог Дж. Келінг (G. Kelling) у 1982 році і опублікували в американському журналі «The Atlantic Monthly». Автори стверджували, що загальний безлад і серйозні злочини нерозривно пов'язані¹⁸. Науковці у найбільш широкому розумінні стверджували, що поширення безладу та недотримання громадянами визначених норм поведінки провокують в оточуючих аналогічні прояви поведінки.

За словами Дж. Вілсон (J. Wilson) і Дж. Келінг (G. Kelling), «на рівні громади безлад і злочинність зазвичай нерозривно пов'язані у певній послідовності розвитку». Логічна модель розбитих вікон передбачає непрямий шлях від безладу до злочину через посилений страх і, згодом, руйнування неформального соціального контролю в суспільстві. Зменшення неформального або громадського соціального контролю, таким чином, є ключовим компонентом логічної моделі, що лежить в основі концепції боротьби зі злочинністю. Дж. Вілсон (J. Wilson) і Дж. Келінг (G. Kelling) стверджували, що проблеми з розладами і, як наслідок, підвищений рівень страху, призводять до відсторонення від спільноти. Цей відхід має дві форми:

---

¹⁷ Weisburd D., Braga A. *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge Studies in Criminology. Cambridge University Press. 2006. P. 14, 15.

¹⁸ Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows The police and neighborhood safety. *The Atlantic*. 1982. P. 31. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023)

люди переїжджають, а мешканці, що залишилися, стають менш схильними до втручання у справи громади¹⁹.

Проактивна модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» є однією з найбільш простих у реалізації. Її філософія в загальному вигляді зводиться до того, що дотримання благоустрою та порядку на вулицях обумовлює відповідний правопорядок на їх території; відповідно фізичний безлад на вулицях породжує соціальний безлад. Тому поліція наділяється широкими повноваженнями щодо усунення порушень відповідних правил²⁰. Теорія моделі діяльності поліції «Broken Windows» розглядає дрібні правопорушення не лише як фактор криміногенної обстановки, а і як активний чинник, що позначається на рівні злочинності загалом.

У рамках моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), конкретні способи розв'язання спектру різноманітних проблем, з якими має справу поліція, виникають завдяки ретельному й детальному аналізу причин таких проблем, зацікавлених сторін і характеристик місцевості. Натомість у рамках профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень (модель «Broken Windows») використовують одне й те саме загальне рішення для кожної проблеми: припинення дрібних правопорушень, пов'язаних з асоціальною поведінкою, порушенням громадського порядку та пошкодженням майна.

Окремим сутнісним аспектам моделі діяльності поліції «Broken Windows» присвятили свої наукові праці такі дослідники, як: Дж. Вілсон та Дж. Келінг (J. Wilson, G. Kelling, 1982),

---

¹⁹ Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows The police and neighborhood safety. The Atlantic. 1982. P. 31. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023)

²⁰ Богінський О. В. Роль і місце кримінальної розвідки в сучасних моделях стримування злочинності. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 13. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3081?show=full&locale-attribute=uk> (дата звернення: 20.07.2023)

М. Лівайн (M. Livaun, 2015), Лі Куан Ю (Li Kuan Yu., 2011, 2013), М. Гребенюк (Hrebenuk, 2018), М. Колодяжний (Kolodiazhnyi, 2014, 2018, 2020), С. Маулік (Maulik, 2020), О. Петров (Petrov, 2015), Г. Гольдин та Л. Тернова (Goldin & Ternovaia, 2018). Вагомими є практичні напрацювання Р. Джуліані (R. Dzhuliani, 2017) і Т. Харді (T. Khardi, 2018) в напрямі попередження злочинності й нормалізації відносин поліції та громади на засадах співробітництва²¹. Варто зазначити, що підхід до розгляду злочинності як соціально негативного явища передбачає відповідну стратегію боротьби з нею, головним напрямом якої є вплив на причини, що її зумовлюють. Нині попередження злочинності – головний напрям діяльності держави та суспільства²².

Завдяки своїй простоті й практичній значущості модель швидко поширилася у практичній діяльності поліції всією територією США та, згодом іншими країнами світу, справивши вплив на методи правоохоронної діяльності в багатьох аспектах. Останніми роками модель також пов'язують із концепціями «підтримання порядку» та «політики нульової терпимості»; однак ці похідні підходи зазвичай більш агресивні за своєю тактикою, що не було справжнім наміром моделі «Розбитих Вікон».

В основі моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» закладено міркування про те, що активна робота щодо запобігання дрібним порушенням, і покарання порушників навіть найменш значущих правил формує атмосферу нетерпимості до порушень загалом. Така діяльність дає змогу затримувати або істотно обмежувати в можливостях злочинців, які не припиняють поширювати злочинну активність протягом життя, які зазвичай нехтують правилами поведінки в публічних місцях, що призводить

---

²¹ Голубош В. В. Трансформація підходів поліцейського функціонування в руслі впровадження теорії розбитих вікон і моделі САРО. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (21). С. 81–90.

²² Денисовський М. Д., Федчак І. А. Сутність та профілактика злочинів проти статевої недоторканності неповнолітніх і малолітніх : посібник. Львів, Тернопіль : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 72.

до девіантної поведінки: мовляв, якщо іншим можна, то хіба мені не дозволено? Тобто нульова терпимість з боку соціуму в дрібницях згодом створює атмосферу терпимості в більших масштабах. Ця формула полягає в тому, що людина, спостерігаючи порушення правил поведінки іншими членами суспільства, не намагається їх попередити. Згодом такі правила перестають вважати обов'язковими, й абсолютна більшість цілком ігнорує їх (ідеться про порушення, які внаслідок різних обставин стали відомими). Показник «допустимості порушень» мав постійно зменшуватися під впливом зростання рівня загальної культури й освіченості громадян, що сприятиме формуванню громадянського суспільства, де панує соціальна злагода і добробут, утвердження права та справедливості²³.

М. Колодяжний визначає переваги моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», порівняно з іншими напрямками профілактики злочинності, а саме:

- 1) формування в громадян нульової терпимості до злочинності;
- 2) посилення відповідальності в пересічних громадян за стан безпеки в місцевих громадах;
- 3) зменшення навантаження на видатки державного бюджету внаслідок реалізації частини заходів у межах зазначеної теорії за рахунок коштів фізичних осіб;
- 4) покращення державно-приватного партнерства у сфері профілактики злочинності;
- 5) подолання страху громадян перед злочинністю.

Також її ефективність залежить від дотримання принципу комплексності одночасно з іншими напрямками запобігання злочинності загально- та спеціально-превентивного характеру²⁴.

---

²³ Голубош В. В. Трансформація підходів поліцейського функціонування в руслі впровадження теорії розбитих вікон і моделі САРО. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (21). С. 83.

²⁴ Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. С. 71.

Концептуально модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» ґрунтується на двох принципах.

По-перше, незначні правопорушення у своїй сукупності можуть призводити до погіршення якості життя громади. Наприклад, якщо один раз викинути сміття в невстановленому місці, це не буде жахливим злочином, але якщо це робитимуть усі, околиці фактично перетворяться на звалище.

По-друге, дрібні правопорушення ведуть до серйозних злочинів і заохочують до їх скоєння. Наприклад, занедбані й забиті дошками будинки часто стають місцем продажу наркотичних речовин, і можуть породжувати інші, більш серйозні злочини. Всі ці міркування привели до того, що деякі міста почали приділяти більшу увагу припиненню дрібних правопорушень і поліпшенню загального фізичного середовища.

Запроваджуючи модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», окремі правоохоронні структури приймають рішення щодо дрібних правопорушень, на яких буде зроблено акцент. Наприклад, адміністрації Нью-Йоркського метрополітену стало відомо про те, що молоді чоловіки, які перестрибували через турнікети, щоб не платити за проїзд, часто скоювали пограбування в самому метрополітені. Контроль за дрібними правопорушеннями (тобто ухиленням від оплати проїзду) сприяв зменшенню кількості серйозних злочинів (тобто пограбувань). Водночас адміністрація метрополітену також з'ясувала, що особи, які малювали графіті, здебільшого не скоювали більш серйозних злочинів під час перебування в метрополітені. Хоча зусилля з контролю за графіті продемонстрували високу ефективність, вони не сприяли зниженню рівня пограбувань²⁵.

Дж. Вілсон (J. Wilson) і Дж. Келінґ (G. Kelling) назвали винуватцями криміногенного стану справ «розлад» і провели пряму залежності від розладів до злочинів. Це наводить на висновок: підтримання порядку збереже низький рівень

---

²⁵ Jones G., Gwynn S. Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills. Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). CreateSpace Independent Publishing Platform. 2019. P. 23.

злочинності. І ще: зменшення поширення розладу породить зниження проявів злочинної поведінки. Всі три гіпотези, гідні перевірки, але спершу потрібно зрозуміти, що таке «розлад».

Дослідники правоохоронної діяльності обговорювали ідею соціального «безладу» протягом ХХ століття, починаючи задовго до Дж. Вільсона та Дж. Келінга. Насправді, це було головною проблемою, яка викликала занепокоєння у 1950–1960-х роках, коли настала криза після Другої світової війни. Але з набуттям нового значення терміна у 1982 році, після того, як Дж. Вілсон (J. Wilson) і Дж. Келінг (G. Kelling) опублікували свою статтю, почалася робота над розкриттям змісту терміна «розлад» для подальшого вивчення. Взагалі розлади поділяється на два типи: «фізичні розлади», такі як графіті, розбиті вікна, сміття тощо; і «соціальні розлади», включаючи присутність грабіжників, агресивно налаштованих підлітків, повій, п'яниць, наркоманів, вандалізм, антигромадська поведінка тощо²⁶.

Прихильники моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» стверджують, що і фізичний, і соціальний розлад надають важливі сигнали до видів негативних дій, які трапляються в цій місцевості, підживлюючи появу більш серйозних злочинів. Наприклад, ознаки розладу можуть сигналізувати про потенційні проблеми безпеки мешканців мікрорайону, що призводить до зменшення неформального соціального контролю, що ще більше укріплює наслідки розладу.

Хоча в літературі відбувалися дискусії щодо того, що вважається розладом, його зазвичай визначали як «незначні порушення соціальних норм»²⁷. Деякі дослідники зробили відмінність між фізичним і соціальним розладом, причому фізичний розлад пов'язаний із загальним виглядом місцевості та соціальним розладом, який безпосередньо стосується людей²⁸.

---

²⁶ Understanding «Broken Windows» Theory. Seattle City Council Insight. 2019. URL: <https://sccinsight.com/2019/09/03/understanding-broken-windows-theory/> (дата звернення: 26.04.2023)

²⁷ Yang S-M. Social disorder and physical disorder at places. Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice. Springer. New York. 2014. P. 4922–4932.

²⁸ Skogan W.G. Disorder and decline: crime and the spiral of decay in American neighborhoods. New York : Free Press, 1992. 218 p.

Думаючи про розлад таким чином, мікрорайони з високим рівнем фізичного розладу визначали як: галасливі, брудні та недоглянуті; будівлі в аварійному стані або покинуті; а вандалізм та графіті у цих мікрорайонах – поширеними явищами²⁹. З іншого боку, ознаки соціального розладу в околицях можуть включати присутність людей, які постійно перебувають на вулицях, розпивають спиртні напої, або вживають наркотичні речовини. Дослідники підкреслюють важливість вимірювання сприйняття фізичного та соціального розладу як окремих факторів³⁰, а нещодавні наукові дослідження виявили різний вплив двох типів розладів³¹.

Характер поліцейських втручань згідно з моделлю профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» варіюється від попередження до більш серйозних заходів (арешти), які мають на меті зруйнувати вплив безладу, перш ніж безлад пошириться по території, і проводиться для підтримки порядку або відновлення постраждалих районів до рівня, на якому суб'єкти відповідальні за громадський порядок зможуть підтримувати його. Дві найбільш поширені (окремо або в поєднанні) форми поліцейської роботи відповідно до моделі діяльності «Broken Windows» – це:

1) використання агресивної поведінки поліції, яка застосує арешти за проступок, щоб попередити безладну соціальну поведінку для запобігання злочинам;

2) використання проблемно-орієнтованих або орієнтованих на громаду методів поліції для вирішення проблем безладних умов проживання, які можуть генерувати поширення злочинності.

---

²⁹ Catherine R., Mirowsky J. Neighborhood Disorder, Subjective Alienation, and Distress. *Journal of health and social behavior*. 2009. Vol. 50. Is. 1. P. 49–64. URL: <https://www.jstor.org/stable/20617619> (дата звернення: 07.10.2023)

³⁰ Skogan W. G. Disorder and decline: crime and the spiral of decay in American neighborhoods. New York: Free Press, 1992. 218 p.

³¹ Hinkle J. C. The relationship between disorder, perceived risk, and collective efficacy: a look into the indirect pathways of the broken windows thesis. *Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime, Law and Society*. 2013. Vol. 26. Is. 4. P. 408–432.

Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» іноді називають «поліцією нульової терпимості». У Нью-Йорку в 1993 році комісар поліції В. Браттон (W. Bratton) запровадив поліцейську роботу з «нульовою толерантністю». Метою цієї політики було запобігання злочинності шляхом припинення безладів низького рівня та дрібних правопорушень до того, як вони розвинуться і призведуть до більш серйозних злочинів. Так, В. Браттон (W. Bratton) запровадив агресивну загальноміську практику для затримання винних у злочинах, які порушували якість життя. Така практика була покликана «повернути громадські простори Нью-Йорка до стану правопорядку»³². Щоб навести порядок у Нью-Йорку, офіцерам поліції було доручено заарештовувати за незначні правопорушення, такі як непомилене лобове скло авто, викидання сміття у невстановленому місці, проституція, поява у нетверезому стані у громадському місці, справляння потреб в громадських місцях, вандалізм, графіті, та різноманітні інші правопорушення, пов'язані з охороною порядку³³. Як частина практики «нульової толерантності», зусилля поліції Нью-Йорка з контролю за наркотиками були спрямовані на наркодилерів низького та середнього рівня. Патрульних заохочували здійснювати арешти поширювачів наркотичних речовин для підвищення якості життя мешканців територіальних громад³⁴.

Відповідно до підходу «нульової терпимості», проактивне правозастосовне забезпечення різко зросло. Арешти за правопорушення, здійснені поліцією Нью-Йорка, зросли зі 133 446

---

³² Bratton, W. Knobler, P. Turnaround: How America's Top Cop Reversed the Crime Epidemic. New York : Random House, Inc. 1998. P. 228. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/b/bratton-turnaround.html> (дата звернення: 12.05.2023)

³³ Eck J. E., Maguire E. R. Have Changes in Policing Reduced Violent Crime? An Assessment of the Evidence. *Cambridge University Press*. December 2009. P. 225.

³⁴ Bratton, W. Knobler, P. Turnaround: How America's Top Cop Reversed the Crime Epidemic. New York : Random House, Inc. 1998. P. 227. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/b/bratton-turnaround.html> (дата звернення: 12.05.2023)

у 1993 році до 205 277 у 1996 році, попри те кількість скарг про правопорушення зросли незначною мірою^{35, 36}.

Після прийняття моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» чиновники органів влади та керівництво поліції почали активно вживати заходів для подолання і фізичних, і соціальних розладів, а саме – оперативне усунення графіті, ліквідація дорожніх вибоїв, освітлення та прибирання вулиць, тротуарів тощо, що у підсумку породило підхід у роботі поліції, який отримав назву «нульової толерантності» до дрібних злочинів та інших форм соціального розладу³⁷. Найвідомішим із цих зусиль була ініціатива «якість життя» в середині 1990-х років у Нью-Йорку за часів мера Р. Джуліані (R. Dzhuliani) та начальника поліції В. Браттона (W. Bratton), прихильника моделі «Broken Windows». В. Браттон підштовхнув поліцію Нью-Йорка до посилення арештів за вчинення правопорушень, а також до того, щоб «зупиняти і перевіряти» людей на вулиці за найменшою причиною (і часто без причини). В рамках цієї ініціативи Р. Джуліані (R. Dzhuliani) та В. Браттон (W. Bratton) удвічі збільшили чисельність поліції у період з 1992 по 1998 рік у Нью-Йорку.

Таким чином до 1999 року рівень злочинності у Нью-Йорку різко знизився, що дозволило визнати ефективність теорії «Broken Windows». Однак двадцять років дослідження показують, що ймовірно низка й інших факторів сприяли зниженню рівня злочинності, зокрема:

– бурхливий розвиток економіки по всій території США, що призвело до аналогічного падіння злочинності в інших великих містах – багато з яких не реалізовували модель «Broken Windows»;

---

³⁵ Harcourt A.J. EU Media Ownership Regulation: Conflict over the Definition of Alternatives. *Journal of Common Market Studies*. 1998. Vol. 36. Is. 3. P. 340.

³⁶ Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#73> (дата звернення: 26.04.2023)

³⁷ Копан О. В. Вознюк А. А., Тичина Д. М. Організаційно-правові засади використання поліцією України зарубіжного досвіду кримінологічної теорії розбитих вікон. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 4 (18). С. 40.

– початок використання комп'ютерних технологій для складання профілів злочинності, що дозволило поліції більш ефективно орієнтуватися на центри злочинної діяльності;

– постійні арешти значної кількості людей за незначні правопорушення значно обмежило кількість людей на вулицях, що вплинуло на зниження рівня серйозних злочинів.

Однак така діяльність поліції мала посилений вплив на бідніших людей і на темношкірих. Працівники поліції Нью-Йорка, на свій розсуд, непропорційно націлювались на затримання та арешти за незначні правопорушення щодо темношкірих людей. Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» у застосуванні до соціального розладу стала зручним приводом для упередженої поведінки поліції. І це не обмежувалося лише Нью-Йорком, подібна поведінка з'явилася у містах по всій країні. Це врешті-решт призвело до визнання у 2012 році на урядовому рівні у США такої поліцейської проактивної практики як упередженої.

7.3. Ефективність моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows / Розбитих Вікон»

Як відомо, науковці та практичні співробітники невпинно здійснюють пошук шляхів підвищення ефективності правоохоронної діяльності, напрацьовуючи нові концептуальні та науково-практичні підходи або концепції, які дозволяють змінювати сталу правоохоронну практику та скеровувати наявні ресурси для нейтралізації детермінуючих злочинну поведінку чинників. Хоча зазвичай правоохоронці різних країн застосовують як базову реактивну модель організації діяльності (реагування на кримінальні інциденти), проте зарубіжними вченими протягом минулого сторіччя розроблено низку концептуальних проактивних підходів, які були апробовані практичними співробітниками правоохоронних органів як самостійні моделі правоохоронної діяльності, за якими зусилля правоохоронці спрямовували на вплив на першопричини з метою проведення упереджувального (запобіжного)

впливу. Однією з таких концепцій, яка була поширеною у другій половині минулого століття є модель профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» (Розбитих Вікон), згідно з якою базовою детермінантою виникнення кримінальної активності розглядали стан морального та фізичного безладу. Попри те, що ця модель набула значного поширення у правоохоронній практиці різних країн, існують суперечливі твердження про її результативність та ефективність. З огляду на те, що однозначно існування зв'язку між моральним і фізичним розладом та станом злочинності заперечити не можна, існує необхідність визначити дієвість та безумовність такого впливу на стан криміногенної ситуації³⁸.

На початку ХХ століття риторика навколо моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» різко змінилася від високого рівня сприйняття до критики. Вчені ретельно вивчили зроблені висновки щодо ефективності та результативності моделі та поставили під сумнів емпіричні матеріали та застосовувані методи дослідження ефективності результатів застосування моделі «Broken Windows» та висловили припущення, що ця модель згодом перетворюється на засіб дискримінації. Вчені продовжували глибше досліджувати зв'язок між безладом та злочинністю як концептуальної основи моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows». Так, із 1982 року було проведено десятки наукових досліджень про статистичні зв'язки між рівнем фізичного та/або соціального розладу та рівнем злочинності (і незначної, і масштабної), а також про те, чому в деяких районах спостерігається стрибок злочинності, а інших такої динаміки немає.

---

³⁸ Федчак І. А. Щодо ефективності моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень Broken Windows/Розбитих Вікон. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 7 (65). С. 45. DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-7-9040> (дата звернення: 25.07.2023)

У результаті проведеного нами дослідження встановлено, що, на жаль, серед наукових досліджень немає єдиного погляду щодо цього питання. Завдяки проведеному дослідженню можна знайти різні наукові висновки про результативність моделі «Broken Windows». До прикладу:

- виявлено слабкий зв'язок між безладом та пограбуванням, проте не виявлено жодного зв'язку між безладом та іншими злочинами;

- встановлено «досить скромну» підтримку ідеї про те, що розлад призводить до серйозних злочинів, проте такий зв'язок змінювався залежно від типів розладів і злочинності;

- боротьба з недоглянутою обстановкою є важливою, щоб зупинити поширення подальшої злочинності та безладу;

- мешканці громад не розуміють різниці між безладом і злочинністю;

- протидія розладам чинить незначний вплив на скорочення злочинності, але інші заходи, особливо ті, що залучають громаду до зміни умов фізичного та соціального розладу в певних місцях, мали найбільший вплив на зменшення злочинності;

- агресивні стратегії підтримання порядку не корелюють із значним скороченням злочинності;

- шляхом опитування людей, які вчинили злочини на околицях, встановлено, що вони не обирають злочинну поведінку на основі сигналів видимих порушень, а радше на основі іншого набору «екологічних переваг» у навколишньому середовищі тощо³⁹;

- мета-аналіз 2019 року, в якому розглянуто 300 досліджень, показав, що безлад у громаді не змушує його мешканців безпосередньо вчиняти більшу кількість злочинів⁴⁰.

Також слід зазначити, що наділення поліцейських широкими повноваженнями з наведення правопорядку нерідко

---

³⁹ Understanding «Broken Windows» Theory. Seattle City Council Insight. 2019. URL: <https://sccinsight.com/2019/09/03/understanding-broken-windows-theory/> (дата звернення: 26.04.2023)

⁴⁰ Ruhl Ch. The Broken Windows Theory. SimplyPsychology. 2023. URL: <https://www.simplypsychology.org/broken-windows-theory.html> (дата звернення: 20.07.2023)

призводить до виникнення можливості зловживання ними повноваженнями. Це призводить у підсумку до дискримінації окремих верств населення. Крім того, аналізована модель орієнтована здебільшого на протидію вуличній злочинності, що у підсумку може призвести до того, що поза увагою правоохоронців залишатимуться інші види злочинів, наприклад, латентні.

Першою книгою, яка спростовувала теорію розбитих вікон, була видана у 2001 році «Ілюзія порядку» Б. Харкура (B. Harcourt). Автор вказує, що за 30 років існування цієї теорії її ніколи не було підтверджено емпірично, навпаки – проведені наукові дослідження суперечать її висновкам. Також модель «Broken Windows» опирається на довільно невизначені категорії «ладу» й «безладу», «законслухняних громадян» і «порушників».

Передусім зниження рівня злочинності у Нью-Йорку відбувалося одночасно з такою самою тенденцією у всіх штатах в Америці. В іншому дослідженні Б. Харкур (B. Harcourt) зазначає, що зниження рівня злочинності у Нью-Йорку співпало із завершенням наркотичної крекової епідемії⁴¹. Такій тенденції також посприяло скорочення безробіття (протягом 1990-х його рівень впав на 40%).

Кримінолог Р. Тейлор (R. Taylor) упевнений, що найвагомішим фактором, який впливає на рівень злочинності, є соціально-економічний добробут. Повертаючись до експерименту з двома автівками – у Бронксі від початку був низький рівень добробуту, а в заможному Пало Альто дослідник мусив втрутитись в експеримент, щоб спровокувати вандалізм⁴².

Теорія «Розбитих Вікон» також не пройшла випробування масштабним соціальним експериментом. У 1994 році влада США запровадила програму «Вперед до можливостей» (Moving to Opportunity), яка передбачала переселення 4800 зuboжілих сімей до престижніших районів. Програму втілювали

---

⁴¹ Harcourt B.E. Illusion of Order: The False Promise of Broken Windows Policing. Harvard University Press. 2005. 304 p.

⁴² Стасюк І. Теорія розбитих вікон: чому насправді вона не працює? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/09/09/teoriya-rozbytyh-vikon-chomu-naspravdi-vona-ne-pratsyuє/> (дата звернення: 26.04.2023)

у Нью-Йорку, Лос-Анджелесі, Чикаго, Бостоні та Балтиморі. Три чверті переселених домогосподарств балансували на межі бідності, дві третини учасників були афроамериканцями. Згідно з моделлю профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», у новому житловому середовищі рівень їхньої залученості у правопорушеннях мав зменшитися, проте цього не сталося, оскільки переїзд не покращив їхнє матеріальне становище, натомість підкреслив соціальний розрив із сусідами⁴³.

Існує думка про те, що потрібно припинити називати модель «Broken Windows» самостійною теорією, оскільки вона не витримує першого і найважливішого випробування для будь-якої наукової теорії: прогнозовані результати не відтворюються безумовно. Зв'язок між «розладом» та «злочином» існує, проте між ними немає доведеного прямого причинно-наслідкового зв'язку. Існують супутні чинники, які здійснюють вплив на ситуацію таким чином, що практично неможливо сформулювати чітке, просте та повторюване правило – і, як наслідок, недостатньо підстав для застосування прогнозу, щоб виправдати таку ініціативу, як помноження обсягу поліцейської присутності та застосування агресивної, потенційно зловживаючої, поліцейської практики. Видається, що зв'язок між розладом і злочинністю може бути наслідком другого порядку: він може зберігатися в певних районах, за певних обставин, але дослідники ще не визначили, які це райони і чому так відбувається. Це вказує на слабкість і у дослідженнях, і в самих практиках правоохоронної діяльності: підхід до житлових районів є однаковим, проте вони такими не є.

Теорія моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» також передбачає, що в більш упорядкованих районах існує більш якісний неформальний соціальний контроль. У результаті люди розуміють, що існує більша ймовірність того, що вони можуть бути спіймані на скоєнні злочину, і тому вони ухиляються від такої

---

⁴³ Стасюк І. Теорія розбитих вікон: чому насправді вона не працює? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/09/09/teoriya-rozbytyh-vikon-chomu-naspravdi-vona-ne-pratsyuje/> (дата звернення: 26.04.2023)

діяльності. Однак люди не тільки здійснюють злочини через уявну ймовірність їх розкриття. Нерідко багато осіб, які вчиняють злочини, роблять це через фактори, абсолютно не пов'язані з потенційним наслідком викриття. Нерідко рушійними факторами для породження наміру, а згодом і конкретних злочинних дій, є зuboжілість, соціальний тиск, психічні захворювання та інше, особливо таких злочинних дій як майнові злочини, зокрема крадіжки, злочинна бездіяльність тощо⁴⁴.

Результати дослідження ефективності моделі «Broken Windows» неоднозначні⁴⁵. Підсумок досліджень у семи містах США не виявив жодних доказів того, що суворе виконання розпоряджень проти безладів зменшує поширення цих безладів або й більш серйозних злочинів⁴⁶. Нью-Йорк (США) інтенсивно використовував цю модель діяльності поліції в 1990-х роках, і багато посадових осіб Нью-Йорка дійшли висновку, що саме запровадження такої моделі діяльності поліції стало причиною зниження рівня злочинності в той час. Однак дослідники не ретельно оцінювали ці твердження, і багато хто посилається на інші причини зниження злочинності в Нью-Йорку⁴⁷.

У підсумку слід зазначити, що модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» точною є лише до певної міри у частині того, що ознаки занедбаності та безладу створюють середовище, сприятливе для серйозних злочинів. Водночас співробітники поліції мають продовжувати реалізовувати всі доступні заходи для установалення правопорядку.

---

⁴⁴ Ruhl Ch. The Broken Windows Theory. *SimplyPsychology*. 2023. URL: <https://www.simplypsychology.org/broken-windows-theory.html> (дата звернення: 20.07.2023)

⁴⁵ Weisburd D., Eck J. What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 42–65. URL: <https://cebc.org/wp-content/publications/WeisburdEck04.pdf> (дата звернення: 19.09.2023)

⁴⁶ Skogan W.G. Disorder and decline: crime and the spiral of decay in American neighborhoods. New York : Free Press, 1992. 218 p.

⁴⁷ Weisburd D., Eck J. What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 42–65. URL: <https://cebc.org/wp-content/publications/WeisburdEck04.pdf> (дата звернення: 19.09.2023)

Усвідомивши наявність суперечностей та відсутності абсолютної точності результативності моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», співробітники поліції різних рівнів відмовилися продовжувати практику безпідставних перевірок та арештів за дрібні порушення, натомість, цілі патрульних поліцейських змістились у напрямі стримування злочинності шляхом збільшення видимої присутності, а також у кращому зв'язку з місцевими мешканцями та власниками підприємств, щоб ідентифікувати місця концентрації злочинної активності на адміністративно-територіальних одиницях, які вони обслуговують. Існує очевидна потреба підтримувати та співпрацювати з місцевими громадами, та не допускати ініціативного упередженого ставлення поліції до окремих категорій громадян.

Висновок полягає в тому, що потрібно інвестувати у довгострокові стійкі стримувальні заходи проти злочинності, а не в поверхневі, затратні, короткострокові виправлення, такі як пропонує модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows». Навіть якщо припустити, що методи роботи моделі працюватимуть, у жодному населеному пункті ніколи не буде достатньо поліції для підтримки фізичного та соціального порядку й ефективного стримування злочинності. Довгострокове рішення проблем злочинності полягає в тому, щоб зосередити ресурси на корегуванні житлового середовища таким чином, щоб сприяти розбудові активних та стійких громад, які можуть підтримувати належний стан правопорядку без постійної присутності поліції⁴⁸.

Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», ймовірно, все-таки здійснює помірний вплив на злочинність. Проте мало хто вважає, що її реалізація спричинила зменшення насильницької злочинності на 70 відсотків, які цій моделі свого часу приписували.

---

⁴⁸ Understanding «Broken Windows» Theory. Seattle City Council Insight. 2019. URL: <https://sccinsight.com/2019/09/03/understanding-broken-windows-theory/> (дата звернення: 26.04.2023)

Проте, незважаючи на всі докази того, що модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» не досягає задекларованих результатів, проте, положення такої моделі продовжують залишатися популярними і в науковому середовищі, і в середовищі правоохоронців та інших осіб, діяльність яких є дотичною до підтримання правопорядку⁴⁹.

Враховуючи свою суперечливу природу, модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» сьогодні не використовується як спосіб впливу на злочинність у більшості великих міст. Однак прояви цієї моделі мають місце, і мають відповідно місце породжені практикою реалізації її положень класові упередження.

У 2004 році співавтор теорії «Broken Windows» Дж. Вілсон (J. Wilson) заявив: «Я досі не знаю, чи боротьба з безладом знижує рівень злочинності... Бог його знає, як воно насправді». Він стверджував, що ідея передусім полягала у виявленні зв'язку між якістю життя та рівнем насилля. Проте цю ідею було сформульовано таким чином, що на практиці її втілювали у вигляді посилення поліцейського контролю та репресій незахищених груп⁵⁰.

Регулювання злочинності – нелегка щоденна праця, а модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» пропонує альтернативний підхід до запобігання правопорушенням та поширенню злочинності через підтримання порядку в суспільстві⁵¹.

---

⁴⁹ Vedantam S., Benderev Ch., Boyle T., Klahr R., Penman M., Schmidt J. How A theory Of Crime And Policing Was Born, And Went Terribly Wrong. 2016. URL: <https://www.npr.org/2016/11/01/500104506/broken-windows-policing-and-the-origins-of-stop-and-frisk-and-how-it-went-wrong> (дата звернення: 06.09.2023)

⁵⁰ Стасюк І. Теорія розбитих вікон: чому насправді вона не працює? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/09/09/teoriya-rozbytyh-vikon-chomu-naspravdi-vona-ne-pratsyuje/> (дата звернення: 26.04.2023)

⁵¹ Ruhl Ch. The Broken Windows Theory. SimplyPsychology. 2023. URL: <https://www.simplypsychology.org/broken-windows-theory.html> (дата звернення: 20.07.2023)

Зважаючи на ту обставину, що довіра обрана основним показником роботи поліцейського, то треба її здобувати повсякденними справами, спрямованими на покращення життя громадян, зокрема і в сфері безпеки. Одним із таких напрямів якраз може слугувати впровадження практичних елементів моделі «Broken Windows», а саме нульової терпимості до будь-яких правопорушень. Співпраця влади, правоохоронних органів та громадськості у рамках цього проекту є цілком виправданою і необхідною практикою, резюмує В. Голубош⁵².

Слід погодитись з ученим О. Копаном, який стверджує, що у руслі впровадження моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» важливо виробити підходи до формування безпечного житлового середовища. Зокрема, варто наголосити на відсутності у великих містах прибудинкових територій для того, щоб можна було влаштувати нормальний життєвий простір для зайняття спортом, облаштувати парки і сквери, відпочинкову зону тощо. І така урбаністична замкнутість накладає свій відбиток на психології людей. Простір житлового середовища і внутрішньодуховні процеси тісно взаємопов'язані. Тому органи місцевої влади повинні проводити перемовини із забудовниками; спрямовувати зусилля, щоб архітектура міста розвивалася з урахуванням вимог до формування безпечного житлового середовища; працювати над створенням комфортних умов для проживання і навчання, праці громадян⁵³.

Як висновок слід зазначити, що застосування положень моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», що полягає

---

⁵² Голубош В. Якщо люди бачать, що інші порушують правила і їм це сходинить з рук, то вважають, що можуть діяти так само. *Агенція новин Фіртка*. 2021. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/volodimir-golubosh-iakshcho-liudibachat-shcho-inshi-porushuiut-pravila-i-yim-tse-skhodit-z-ruk-to-vvazhaiut-shcho-mozhut-diati-tak-samo> (дата звернення: 26.04.2023)

⁵³ Копан О. В., Вознюк А. А., Тичина Д. М. Організаційно-правові засади використання поліцією України зарубіжного досвіду кримінологічної теорії розбитих вікон. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 4 (18). С. 46, 47.

у застосуванні посиленої активності поліції та представників громадськості та органів влади та самоврядування з метою усунення ознак безладу на території функціонування правоохоронного органу справляє дієвий позитивний вплив на розбудову стійких відносин довіри між мешканцями територіальних громад та правоохоронними органами, що є суттєвим резервом підвищення інформаційної взаємодії в інтересах упреждувального впливу на стан криміногенної ситуації⁵⁴.

7.4. Роль кримінального аналізу в моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows / Розбитих Вікон»

Кримінальний аналіз у межах моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» полягає в зосередженні уваги на кримінальних та адміністративних правопорушеннях, пов'язаних із порушенням громадського порядку, які можуть призводити до сприйняття та/або збільшення серйозної злочинної поведінки, що, зокрема, породжує відчуття тривоги та страху, відсутності впевненості та довіри до правоохоронних органів у мешканців громад. Інцидентами, які призводять до сприйняття відсутності порядку, є графіті, написи фарбою про канали продажу наркотичних речовин, хуліганства, перебування в громадських місцях у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння тощо. На кримінальних аналітиків покладаються обов'язки аналізу статистичної та криміногенної інформації з метою ідентифікації місць концентрації асоціальної поведінки, місць, у яких спостерігається надмірна концентрація причин та умов

---

⁵⁴ Федчак І. А. Щодо ефективності моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень Broken Windows/Розбитих Вікон. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 7 (65). С. 48. URL: DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-7-9040> (дата звернення: 25.07.2023)

для кримінальних та адміністративних проявів. Співробітники підрозділів кримінального аналізу також мають готувати тактичні кримінальні аналізи – інформаційно-аналітична діяльність, що здійснюється для аналізу злочинності та злочинів на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи з метою напрацювання тактичних заходів із затримання злочинців, виявлення ризиків та попередження конкретних правопорушень.

Тактичний аналіз є методом аналізу даних із центром навколо короткострокових і середньострокових проблем, що покликаний виявити закономірності, особливості та специфічні елементи в серії злочинів. Тактичний аналіз ідентифікує підозрілі ознаки, підозрілих осіб та групи осіб, підозрілі зв'язки між декількома фактами (чинниками), сфери чи ділянки території з високим потенціалом кримінальної активності «гарячі точки» (Hot Spots), типи людей, схильних стати жертвами злочинів, та сприятливі проміжки часу для злочинних проявів.

Метою аналізу криміногенної інформації кримінальними аналітиками є виявлення змін у стані правопорядку та скерування (спрямування) діяльності керівництва на шлях ефективного розподілу організаційних ресурсів, розстановки сил і засобів, розробки комплексних заходів і прийняття рішень про посилення боротьби з найбільш поширеними і небезпечними правопорушеннями.

Завдяки роботі кримінальних аналітиків співробітники поліції можуть здійснювати вплив на виявлені чинники, які існують у місцях концентрації кримінальної активності «гарячих точках». За сприяння керівництва поліції аналітики можуть співпрацювати із соціальними закладами та органами державної та місцевої влади задля підвищення безпеки відвідувачів і місцевих мешканців усередині та довкола таких «гарячих» місць. Інші зусилля в цій сфері включають більш тісну співпрацю з громадою в питаннях порушення громадського порядку, а також забезпечення більшої участі громади в прибиранні та підтриманні в належному стані громадських об'єктів і приватних володінь. Оскільки порушення громадського порядку часто скоюють підлітки та молодь, аналітики також можуть доповнювати свої дослідження демографічними

даними для моніторингу. Пізніше цю інформацію можна інтегрувати й поширити серед соціальних служб, громадських та інших місцевих організацій, які можуть надавати послуги, покликані зменшити подальші порушення громадського порядку та злочини з боку молоді.

Ще одним прикладом кримінальної аналітичної діяльності в рамках моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» є дослідження злочинів, сконцентрованих довкола безхазяйних ділянок і будівель. Незважаючи на те, що вони належать приватним власникам, їх іноді полишають, після чого вони поступово занепадають і стають місцем збору наркоманів, що негативно впливає на довколишню громаду. Широкий аналіз покинутих об'єктів можна довести до відома керівництва поліції та зрештою винести на міський/окружний рівень для планування комплексних заходів, спрямованих на недопущення зростання кримінальної діяльності та її поширення на довколишні території.

Тактичні кримінальні аналітичні дослідження особливо цінні у межах моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», оскільки містять:

- оцінку стану правопорядку та характеристику змін, які відбулися в ньому за аналізований період;
- визначення найбільш актуальних і специфічних для певного регіону проблем боротьби зі злочинністю та охорони громадського порядку, особистої та громадської безпеки;
- визначення територій та об'єктів, де оперативна обстановка ускладнилася, і причин такого ускладнення;
- оцінку результатів роботи органу з виконання покладених на нього завдань і характеристику основних недоліків у його діяльності⁵⁵.

---

⁵⁵ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 170, 171.

8. МОДЕЛЬ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ «ПРЕВЕНЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗМІНИ НАВКОЛИШНЬОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED)

8.1. Сутність та становлення моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED)

Прояви протиправної поведінки відбуваються щодня і у будь-якій адміністративно-територіальній одиниці. На жаль, протиправна поведінка є частиною життя людей. Дискусії щодо протидії такому стану справ традиційно зосереджені значно менше на попередженні та запобіганні, ніж на арешті та покаранні – заходах, які не можуть бути реалізовані до моменту вчинення злочину.

Злочинність і страх, породжуваний злочинними проявами, є наслідком комплексних складних соціальних, культурних та економічних причин. Кримінологічні дослідження підтверджують очевидне рівняння: злочин не може відбуватися без перетину трьох обов'язкових складових його прояву – правопорушника, жертви та місця. Доречно розуміти, що видалення або зміна одного з цих елементів зменшить можливість для прояву протиправної поведінки. Вказівки та рекомендації моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) звернені насамперед до елемента «місце» цього рівняння. Зазначені вказівки та рекомендації спрямовані на створення безпечнішого житлового простору, запроектованого чи приведенного до такого стану, за якого місце або унеможлиблює, або суттєво ускладнює прояв протиправної поведінки. Таким чином,

дослідження детермінуючих злочинну поведінку характеристик місця становить підвищений інтерес для організації здійснення упереджувальних (запобіжних) правоохоронних заходів.

Концептуальні та науково-практичні аспекти реалізації проактивної моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED) досліджували зарубіжні вчені, зокрема: О. Ньюмен (O. Newman), К. Рей Джеффри (C. Ray Jeffery), А. Левальд (A. Levald), Є. Сібул (J. Sibul), М. Пруса (M. Proosa), М. Клейн (M. Klein), Дж. Клівленд (J. Cleveland), Дж. Севіль (G. Saville), Р. Козенс (P. Cozens), Д. Хіллієр (D. Hillier), Л. Чапа (L. Chara). Комплексних досліджень концептуальних засад сутності та становлення моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design CPTED) в Україні проведено не було¹.

Л. Брич зазначає, що у підручниках з кримінального права України місце вчинення злочину визначають як: певну територію, на якій вчинюється злочин²; певну територію або інше місце, де відбувається суспільно небезпечне діяння і настають його суспільно небезпечні наслідки³; певну територію, де було почато і закінчено діяння або настав злочинний результат⁴. Також Л. Брич констатує, що місце вчинення злочину є невід’ємною властивістю кожного реально вчиненого

---

¹ Федчак І. А. Концептуальні та наукові засади сутності та становлення моделі запобігання злочинності: «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2023. № 8. Запорізький національний університет. Запоріжжя. С. 437, 438. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/102> (дата звернення: 28.09.2023)

² Александров Ю. В., Антипов В. І., Дудоров О. О. та інші. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за ред. М. І. Мельника, В. А. Климентя. Вид. 4-те перероб. та допов. Київ : Атіка, 2008. С. 104.

³ Баулін Ю. В., Борисов В. І., Кривоченко Л. М. та інші. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2007. С. 143, 144.

⁴ Андрусів Г. В., Андрушко П. П., Беньківський В. О. та інші. Кримінальне право України. Загальна частина / за ред. П. С. Матишевського, П. П. Андрушка, С. Д. Шапченка. Київ : Юрінком Інтер, 1997. С. 147.

злочину⁵. Крім того, без чіткого уявлення про реальні координати будь-якого злочину, які характеризують діяння у просторі, неможливо вирішити питання про кримінальну відповідальність особи, констатує Т. Родіонова⁶.

А. Музика та Т. Родіонова стверджують, що однією з накреслених, але не розглянутих доктриною кримінального права проблем можна визнати питання оцінки того взаємовпливу, що існує між місцем учинення злочину та встановленням причинного зв'язку між діянням і наслідками.

Необхідних знань щодо впливу певних особливостей місця вчинення злочину на визначення специфіки причинного зв'язку теорія кримінального права ще не набула, тому вивчення закономірностей такого впливу дозволить краще пізнати і ознаку місця вчинення злочину, і процес установаження каузального зв'язку між діянням та наслідками. Вбачається, що отримання таких знань є важливим завданням не лише кримінально-правової науки, а й правозастосування⁷.

Слід зазначити, що наукових праць, спрямованих на дослідження проблем взаємозв'язку місця вчинення злочину та причинного зв'язку між протиправними діями, практично немає. Проведення контент аналізу доступних вітчизняних наукових джерел дозволяє стверджувати, що питання впливу характеристик конкретних місць прояву злочинної поведінки на виникнення та реалізацію наміру вчинити злочин не були предметом наукових досліджень.

Учені Е. Расюк та С. Мозоль стверджують, що «місце скоєння злочину» має конкретну адресу або географічну точку координат із характеристиками широти й довготи, дає змогу візуально відобразити та пов'язати кримінальне

---

⁵ Броч Л. Місце вчинення злочину і його значення у розмежуванні складів злочинів та відмежуванні їх від складів інших правопорушень. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. Вип. № 52. С. 268.

⁶ Родіонова Т. В. Місце вчинення злочину як ознака об'єктивної сторони. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. С. 141–143. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/24482/1/141-143.pdf> (дата звернення: 27.04.2023)

⁷ Музика А. А., Родіонова Т. В. Значення місця вчинення злочину для встановлення причинного зв'язку між діянням і його наслідками. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1 (6). С. 142.

правопорушення з характеристиками й особливостями території, на якій воно вчинене, а вивчення типових місць скоєння та цілих територій (системи скоєння) дає можливість виявити передумови вчинення й розробити заходи запобігання злочинності загалом чи її окремих видів. Учені переконані, що використання карт для аналізу злочинності, зокрема просторового, дає змогу виявити географічні особливості місцевості, які впливають на рівень, структуру, характер, динаміку, ціну злочинності, формують її детермінанти, що дозволяє вчасно прийняти управлінські рішення щодо розробки й реалізації ефективних заходів із запобігання та протидії кримінальним правопорушенням⁸. Можна з упевненістю стверджувати, що дослідження проактивних моделей правоохоронної діяльності потребує більш поглибленого аналізу та наукового дослідження причинного зв'язку між місцем і проявами злочинної поведінки, а також, що видається важливішим завданням – розроблення заходів правоохоронного впливу на такі місця з метою нейтралізуючого впливу на таку детермінуючу злочинну поведінку складову, як місце або місцевість.

Важливо повторити основну передумову попередження та запобігання злочинам: немає жодного підходу, який дозволить забезпечити зі 100-відсотковою впевненістю те, що злочин не відбудеться. Це завдання не вдається вирішити навіть системі кримінального правосуддя. Крім того, без злочинності не обходиться жодне суспільство. Однак це не означає, що нічого не працює і це не означає, що зі злочинністю слід миритися. Насправді, підстав для оптимізму достатньо. Якісна та продумана політика й увага до оформлення (дизайну) житлового простору породжує сталий розвиток громади та може зумовити позитивні результати у протидії поширенню злочинності.

Слід зазначити, що дизайнери й архітектори тільки за останні десятиліття почали усвідомлювати необхідність планувати та забудовувати простір із ширшим розумінням існування різноманітних кримінальних загроз. Поряд

---

⁸ Расюк Е., Мозоль С. Просторовий аналіз злочинності як основа ефективного запобігання злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право. Кримінальне право*. 2021. № 6. С. 182, 190. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/6/29.pdf> (дата звернення: 27.04.2023)

з традиційними природними загрозами – пожежі, землетруси й урагани тощо, до уваги почали братися і загрози виникнення злочинної поведінки.

Фундаментом моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є її керівні принципи, під якими слід розуміти набір рекомендацій щодо дизайну простору для розробників, будівельників, проєктувальників та архітекторів, які дозволяють створювати більш безпечні у криміногенному розумінні міста⁹.

Зростання інтересу до такого напрямку науки кримінології призвело до детального і поглибленого наукового вивчення таких напрямів упереджувальної діяльності, як «природний нагляд», «контроль доступу» та «територіальність». Проактивна модель правоохоронної діяльності профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», згідно з якою занедбаний простір викликає злочинність, посилив потребу в належному утриманні майна для підтвердження видимої власності на простір. Відповідна просторова організація (конструкція) території або простору також може збільшити розуміння злочинцем ймовірності виявлення та затримання, що, як відомо, є чи не найбільшим стримуючим поширення злочинності чинником¹⁰.

Реалізація проактивної правоохоронної моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) відбувається через стратегії, що опираються на здатність впливати на рішення злочинців, які передують злочинним діям. Дослідження злочинної поведінки показує, що на рішення вчиняти

---

⁹ Safe Growth and CPTED in Saskatoon. Crime Prevention Through Environmental Design Guidelines: An Illustrated Guide to Safer Development in Our Community. *City of Saskatoon, Planning & Development Branch*. June 2010. P. 5. URL: https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/community-services/planning-development/neighbourhood-planning/neighbourhood-safety/CPTED%20Guidelines_WEB.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

¹⁰ Crime prevention through environmental design. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design (дата звернення: 27.04.2023)

чи не вчиняти протиправні дії більший вплив має розуміння ризику бути спійманими, ніж ймовірність отримати користь від злочину. Основним стримуючим фактором для злочинців є впевненість у викритті, а не суворістю покарання, тому, підвищуючи впевненість у затриманні та викритті, рівень поширення злочинності можна корегувати. Відповідно до цього розуміння, заходи, основані на принципах моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), підкреслюють важливість підвищення ризику виявлення та затримання.

Профілактика виникнення та обмеження поширення злочинності за допомогою просторового (екологічного) проектування (модель CPTED) спрямована на «виявлення умов фізичного та соціального середовища, що створюють можливості для скоєння кримінальних правопорушень або їх провокування і зміну цих умов з метою ускладнити або унеможливити вчинення протиправної поведінки...».

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) використовує архітектуру, міське планування та управління існуючими об'єктами простору. Цю модель іноді називають «Design out Crime (DOC)», «Захищений простір (Defensible Space)» або «Запобігання злочинності через міський розвиток (Crime Prevention Through Urban Development (CPT-UD))»¹¹.

Традиційне запобігання злочинам, і діяльність в межах моделі правоохоронної діяльності запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) мають спільні цілі – передбачити та запобігти травмам і збиткам, усунення або зменшення ризику. Традиційна профілактика злочинів, здійснювана правоохоронними органами, зосереджує увагу на організованих стратегіях запобігання злочинності, наприклад, робота з людьми, від яких слід очікувати протиправну поведінку, застосування охоронного обладнання тощо, тоді як модель CPTED фокусується на реалізації «природних» або «пасивних» стратегій, які включають роботу з освітленням, лініями огляду, дизайном

---

¹¹ The International Crime Prevention Through Environmental Design Association. URL: <https://www.cpted.net/> (дата звернення: 07.09.2023)

входів і виходів із приміщень, озеленення тощо (діяльність з планування, проєктування та управління збудованим або проєктувальним середовищем).

Загалом модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) «зосереджується на середовищі, де відбуваються злочини, і на методах зменшення вразливості». Центральна передумова CPTED полягає в тому, що на поширення злочинів можна впливати особливостями фізичного середовища. Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) – це «специфічне управління, проєктування або маніпулювання безпосереднім середовищем, у якому злочини відбуваються систематично і постійно».

Модель запобігання злочинам за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (CPTED) зосереджено на управлінні фізичним плануванням і використанням рукотворного середовища для зменшення кількості проявів протиправної поведінки, страху перед злочинністю, поліпшення якості життя та підвищення естетичної якості середовища. В основі логіки проєктування конкретного зовнішнього середовища з метою запобігання злочинності є те, що спроби запобігання злочинам, спрямовані на людей за допомогою таких методів, як загальне й індивідуальне стримування, менш ефективні, оскільки розміщення людей у фізичному середовищі є тимчасовим через властиву людям мобільність – тобто вони не є постійними елементами більшості середовищ протягом тривалого періоду. Такі речі, як будівлі й інші фізичні особливості навколишнього середовища, є «відносно постійними». Як наслідок, модель CPTED може здійснити вплив на стан злочинності через уявлення (розуміння) людей про можливі ризики¹².

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED) ще називають моделлю попередження злочинності за допомогою

---

¹² Robinson M. B. The theoretical development of «Cpted»: 25 years of responses to C. Ray Jeffery. *The Criminology of Criminal Law*. 1st Edition. 36 p. URL: <https://web.archive.org/web/20041109123322/http://www.acs.appstate.edu/dept/ps-cj/vitacpted2.html> (дата звернення: 06.09.2023)

екологічного проектування – це модель запобігання злочинності через зміни у житловому та забудованому середовищі для створення безпечніших районів або просторів¹³.

Модель виникла в США, коли було зрозуміло, що стратегії розбудови міст руйнують соціальні межі, необхідні для самоконтролю. Термін CPTED (читається сеп-тед) увів в обіг К. Рей Джеффри (C. Ray Jeffery)¹⁴. К. Джеффри (C. Jeffery) стверджував, що запобігання злочинності має зосереджуватися більше на чинниках, пов'язаних із природою злочинності, а також на зменшенні географічних можливостей для злочинності: «Злочинність можна контролювати за допомогою міського проектування (дизайну), де безпека та охорона поширюється на вулиці, будівлі та парки. Наші міста є небезпечні, оскільки вони відкривають можливості для здійснення злочинів. Міста можна спроектувати так, щоб посилити контакти між людьми»¹⁵.

К. Джеффри (C. Jeffery) був прихильником проактивного міждисциплінарного наукового підходу, в якому вирішальне значення має категорія «середовище-особистість». Це поєднання біології, нейрології, містобудування, навколишнього середовища, дизайну та криміналістики: «Успішна модель боротьби зі злочинністю повинна мати справу ... з екологічним дизайном, а не з окремим правопорушником. Контроль за навколишнім середовищем, необхідний для боротьби зі злочинністю, можна отримати через містобудування, науку та технології та поведінкову терапію»¹⁶.

У 1972 році (лише через рік) американський архітектор і проєктант О. Ньюман (O. Newman) опублікував книгу під назвою «Захищений простір»¹⁷. О. Ньюман (O. Newman)

---

¹³ Федчак І. А. Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CRIME PREVENTION THROUGH ENVIRONMENTAL DESIGN – CPTED). *Економічна та інформаційна безпека: актуальні питання та інновації* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 4 листоп. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 237.

¹⁴ Jeffery C. R. *Crime Prevention through Environmental Design*. Beverly Hills : Sage Publications. 1971. P. 224.

¹⁵ Там само. P. 278.

¹⁶ Там само. P. 290.

¹⁷ Newman O. *Defensible space: Crime prevention through urban design*. New York : Macmillan. 1972. 264 p.

стверджував, що фізичний дизайн будівель і мікрорайонів може або посилити, або зменшити відчуття контролю мешканців над своїм середовищем, в якому вони проживають. У другій, менш відомій книзі, Ньюман перевів свою увагу з фізичного на соціальне середовище¹⁸. О. Ньюман (O. Newman) розмежував простір на публічний, напівпублічний і приватний та напівприватний простір. Також О. Ньюман стверджував, що завжди повинно бути зрозуміло, хто має право власності та/або контролю над простором. Таким чином, простір стає «захищеним простором». Найчастіше цього складно досягти «грубими» заходами безпеки (захист об'єкта за допомогою замків, огорож і колючих сигналізацій), або і з більшою кількістю поліції. Для цього достатньо «м'яких» заходів, таких як символічні ворота, низькі огорожі, стовпці, що вказують на розмежування і контрольованість простору, який є у власності та контролюється, тощо.

Ідеї та пропозиції О. Ньюмана (O. Newman) зосереджені не тільки на фізичному аспекті (бетон, цегла та розчин), а також і на соціальних та поведінкових аспектах. Цей соціальний шлях був додатково досліджений і опрацьовується у науковій статті, представленій Г. Савіллом (G. Saville) та Дж. Клівлендом (J. Cleveland) на щорічній конференції Міжнародної Асоціації CPTED у Вашингтоні (США) в 1998 році: «2-ге Покоління CPTED»¹⁹. Гр. Савілл і Дж. Клівленд вивчали та досліджували досвід роботи поліції Нідерландів у напрямі запобігання злочинності через проєктування середовища.

Протягом наступних років після цих перших публікацій щодо моделі запобігання злочинності за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (CPTED) науковці та практики поглиблювали та розширювали концептуальні та науково-практичні аспекти моделі CPTED у запобіганні злочинності. У Великобританії, Р. Кларк (R. Clarke) у 1997 році опублікував дослідження «Ситуативна профілактика злочинності», в якому він визначив модель запобігання злочинності за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (CPTED) як підхід:

---

¹⁸ Newman O. Community of interest. Society. 1980. Vol. 18. P. 52–57.

¹⁹ Cleveland J., Saville G. «2nd Generation CPTED: An antidote to the social Y2K virus of urban design». Presentation at the 3rd International CPTED Conference. Washington, DC. 1998.

«Що включає заходи щодо скорочення можливостей прояву специфічних форм злочинності, а також управління, проектування або маніпулювання простором з метою усунути можливість прояву злочину шляхом розвитку позитивної взаємодії з простором його законними користувачами»²⁰.

Подібні підходи, розроблені та втілюються у практичну діяльність і у Великобританії, проте там такі підходи до запобігання злочинності через вплив на місця прояву кримінальної активності відомі, як «Designing Out Crime» (DOC) – проектування проти злочинності²¹.

Із 1990 року в центрі уваги сфери проактивного запобігання злочинності були не так концептуальні основи та наукові аспекти, як практика реалізації проактивної моделі правоохоронної діяльності CPTEd.

У 1991 році в США Т. Кроу (T. Crowe) опублікував видання «Попередження злочинності через екологічний дизайн», яке стало базовим практичним посібником із реалізації моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTEd). У минулому поліцейський Т. Кроу (T. Crowe) визначає зміст моделі правоохоронної діяльності CPTEd так: «... правильний дизайн та ефективне використання забудовного середовища можуть призвести до зменшення страху перед злочинністю та частоти злочинів, і до покращення якості життя»²². Зміни у навколишній інфраструктурі з метою запобігання виникненню протиправної поведінки передбачають широкі рекомендації щодо насаджень дерев і чагарників, ліквідацію зручних для злочинців шляхів відступу, правильне використання освітлення та заохочення пішохідного та велосипедного руху на вулицях.

---

²⁰ Clarke R. Situational Crime Prevention Successful Case Studies. Second edition. Guilderland, New York. 1997. 8 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/pdfs/SCP2_front_matter-2.pdf (дата звернення: 26.07.2023)

²¹ Clarke R. V., Mayhew P. Designing Out Crime. Home Office Research Unit. London: Her Majesty's Stationary Office. 1980. 111 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/Responses/crime_prevention/PDFs/Burrows&Heal_1980.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

²² Crowe T. D. Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts. Butterworth-Heinemann Address 225 Wildwood Ave, Woburn, MA 01801-2041, United States. 1991. 252 p.

Відповідно керівних принципів моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), яку ще у найбільш загальному розумінні називають «захищений простір», більшість ініціатив та заходів цієї моделі ґрунтуються на концептуальній та науково-практичній основі про те, що належне проектування та ефективне використання забудовного середовища може зменшити злочинність, страх перед злочинністю та покращити якість життя. Основна мета застосування принципів моделі – відвернути злочинців від наміру вчинення злочинів чи правопорушень, маніпулюючи побудованим навколишнім середовищем, у якому ці злочини можуть вчинятися.

Як зазначає І. Чапа (I. Chapa), сьогодні принципи моделі CPTED є звичним компонентом фізичної безпеки й архітектурного дизайну – і не безпідставно. Міські території постійно розвиваються та ускладнюються, щоб підтримувати наплив людей, які планують жити у містах. Більше половини населення планети сьогодні проживає в містах, і, як очікується, ця кількість зросте²³. Проте спеціалісти та експерти з питань безпеки стикаються з численними проблемами, пов'язаними з посиленням захищеності громадських просторів: вартість, складність модернізації існуючої системи фізичної безпеки тощо. Саме з огляду на такі поширені тенденції концептуальні та науково-практичні аспекти моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» CPTED є особливо корисними, своєчасними та необхідними.

Модель «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» CPTED – це зовсім інший набір інструментів та заходів втручання, за допомогою яких можна посилювати безпеку різноманітних місць та об'єктів, але замість

---

²³ Chapa I. Improving Accessibility and Security Through CPTED. *Security Management. A publication of asis international*. 01 October 2019. URL: https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2019/10/improving-accessibility-and-security-through-cpted/?_t_id=8yEa3b8Fu0YiSD0GiKOD8A%3d%3d&_t_uid=1RU8DpHpSZu08Z8o1f3D6Q&_t_q=CPTED&_t_tags=language%3aen%2csiteid%3ab1140b07-9e31-4808-809a-878911c7f3f1%2candquerymatch&_t_hit.id=ASIS_Models_Pages_SMArticleDetailPage/_b63b52bb-9e28-4265-ba92-02a1af52017b_en&_t_hit.pos=5 (дата звернення: 26.07.2023)

застосування сучасних технологій чи певного технічного обладнання, модель CPTED пропонує здійснювати вплив на найбільш загальні аспекти, які мають відношення до виникнення проблем поширення злочинності, починаючи від саме проектування просторів, місць чи окремих об'єктів. Також для успішної реалізації моделі CPTED важливо, щоб аспекти безпеки у проектуванні простору поєднувалися з іншими типами проектування – з ландшафтним, будівельним, інженерним, а також із технологіями забезпечення фізичної безпеки. Модель CPTED – це зміна фізичного середовища, яким користуються люди, і вплив на поведінку людини. За допомогою проектів моделі CPTED середовище може чинити вплив на поведінку людей природним чином. Люди відчують, де простір безпечний, а злочинець усвідомлює, у яких місцях він може залишитися невикритим через корисні для нього характеристики навколишнього середовища.

Хоча основні принципи моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), викладені в 1970-х роках, залишаються незмінними і сьогодні, проте з часом вони стали більш деталізованими – підхід полягає в ретельному балансі фізичної безпеки, плануванні та організації архітектури, психології та сприйняття. Успішне впровадження принципів моделі CPTED у громадських місцях вимагає врахування ландшафтними архітекторами, які розробляють проекти місцевості й принципів безпеки, дотримання яких дозволяє спроектувати безпечні середовища та простори (інфраструктуру)²⁴.

Модель «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) має бути невід'ємним компонентом кожної програми безпеки у визначеному просторі

---

²⁴ Чапа І. Improving Accessibility and Security Through CPTED. *Security Management. A publication of asis international*. 01 October 2019. URL: https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2019/10/improving-accessibility-and-security-through-cpted/?_t_id=8yEa3b8FuoYiSDOGiKOD8A%3d%3d&_t_uuid=IRU8DpHpSZu08Z8o1f3D6Q&_t_q=CPTED&_t_tags=language%3aen%2csiteid%3ab1140b07-9e31-4808-809a-878911c7f3f1%2candquerymatch&_t_hit.id=ASIS_Models_Pages_SMArticleDetailPage/_b63b52bb-9e28-4265-ba92-02a1af52017b_en&_t_hit.pos=5 (дата звернення: 26.07.2023)

або території. Складові моделі CPTED дозволяють застосувати професійну стратегію запобігання злочинності майже для кожного компонента при проектуванні безпеки для різних місць і просторів. Положення проактивної правоохоронної моделі діяльності CPTED застосовується до таких інфраструктурних об'єктів, як школи, університети, релігійні установи. Принципи та підходи моделі CPTED актуальні для багатопверхових житлових споруд, спортивних і розважальних закладів і житлових комплексів, промислових підприємств та медичних установ, торгових центрів, індустріальних та офісних парків, що свідчить про універсальність такої моделі упереджувальної правоохоронної діяльності²⁵.

У підсумку модель «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є стратегічним і чи не визначальним доповненням до будь-якої програми безпеки, і є, по суті, розумною стратегією для стримування і внутрішньоособистісних, і зовнішніх детермінізуючих злочинну поведінку чинників.

Важливою характеристикою моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є те, що її концептуальні основи та науково-практичні аспекти постійно розвиваються та удосконалюються. Модель CPTED спрямовує вплив на поведінку людини, впливаючи на її сприйняття дійсності. Мета застосування моделі CPTED – створити перешкоди для прояву негативної поведінки, одночасно заохочуючи позитивну поведінку. Ця моделі діяльності поліції застосовна і до внутрішнього, і до зовнішнього середовища існування людей.

Застосування принципів проактивної правоохоронної моделі CPTED як елемента будь-якої стратегії безпеки, ймовірно, гарантує, що ціле буде більше, ніж сума частин. Це підтверджує ідею про те, що модель CPTED має стати основою,

---

²⁵ Федчак І. А. Концептуальні та наукові засади сутності та становлення моделі запобігання злочинності: «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2023. № 8. Запорізький національний університет. Запоріжжя. С. 439. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/102> (дата звернення: 28.09.2023)

з якої виходить будь-яка цілісна програма застосування заходів безпеки для формування безпечного простору.

Модель CPTED у своїй основі опирається на властивості людей сприймати вплив і позитивних, і негативних чинників навколишнього середовища. Реалізація положень моделі CPTED спрямовується на формування у людей відчуття або усвідомлення власності на об'єкти простору, таким чином заходи щодо запобігання виникненню неправомірної поведінки матимуть більш ефективний результат²⁶.

Зростання обсягів міських поселень називається урбанізацією. У більшості країн урбанізація все ще є значним процесом, що змінюється і у міській, і в сільській місцевості. В окремих країнах і імміграція, і міграція з села до міста повільні, і деякі міста навіть втратили частину свого населення, проте успішні найбільші міста значно зростають. Значна частина цього зростання буде базується на імміграції.

Останнім часом і в Україні відбуваються значні зміни в соціальній, економічній, політичній сфері. Однією з характерних особливостей українського суспільства також є і урбанізація. Однак зі швидким зростанням міст, збільшенням чисельності їх жителів стрімкими темпами йде занепад села, зростає рівень злочинності. Саме через це процеси урбанізації дедалі частіше привертають до себе увагу науковців. Чимало чинників впливають на злочинність як в містах, так і в сільській місцевості, вона розвивається насамперед на тлі міграційних явищ. Зазначене, стверджує учена В. Бойко, актуалізує дослідження урбанізації та її впливу на злочинні прояви²⁷.

Сучасна урбанізація – процес регіональний. Міста, передмістя, промислові та бізнес центри, центри освіти, охорони здоров'я та дозвілля утворюють великі урбанізовані території. Проте через різницю у вартості землі, та екологічні переваги населення і комерційна активність, як правило,

---

²⁶ Nesbitt W. The Power of CPTED is the Glue That Holds Security Programs Together. *Linkedin*. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/power-cpted-glue-holds-security-programs-together-nesbitt-cpp> (дата звернення: 07.09.2023)

²⁷ Бойко В. В. Урбанізація як об'єкт кримінологічного дослідження. *Кримінальне право. Кримінологія. Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 236. URL: <https://oaji.net/articles/2017/3229-1490772729.pdf> (дата звернення: 10.05.2023)

віддаляються від традиційних центрів. Цей процес називається «деконцентрацією». Одночасно, деякі функції, такі як, наприклад, логістичні компанії, можуть збиратися разом, викликаючи концентрацію. Подвійний процес загальної деконцентрації та специфічної концентрації характеризує міські зміни.

Зараз відроджується інтерес до міського життя та його якостей як центрів концентрації соціальних переваг. Насамперед сім'ї з дітьми можуть віддати перевагу внутрішньому міському життю замість замиського. Тому чимало міст стають щільнішими та демографічно більш змішаними. Підвищений попит на внутрішній простір міста призвів до поповнення та ущільнення міст.

Водночас простежується економічний та соціальний процес, за якого заможні мешканці формують свої території (сусідства), витісняючи мешканців робітничих професій. Як наслідок вартість майна й орендна плата у цих місцях зростають.

Специфічний тип замиської забудови вищого класу, який характеризується власними системами безпеки, наявністю приватних охоронців і часто дуже конкретних правил будівництва й обслуговування, формує громади закритого типу.

Процес урбанізації, переміщення до міст дедалі більшої кількості людських, матеріально-технічних і культурно-інформаційних ресурсів, обумовлює глобальну тенденцію перетворення злочинності в явище, яке зазвичай є характерним саме для міста.

Певні напрацювання стосовно впливу урбанізації на стан злочинності викладено у працях таких вітчизняних дослідників, як В. Шакун²⁸, Н. Терещенко²⁹, О. Баталов³⁰ та І. Медицький³¹.

---

²⁸ Шакун В. І. Урбанізація і злочинність: монографія. Київ : Українська академія внутрішніх справ, 1996. 256 с.

²⁹ Терещенко Н. Проблеми боротьби зі злочинністю і урбанізація. *Кримінологічні проблеми перехідного суспільства* : зб. доп. учасників першої студ. кримінологічної конф. (м. Харків, 30 лист.-1 груд. 2010 р.). Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2002. С. 31–35.

³⁰ Баталов О. А. Виклики урбанізації для національної безпеки України. *Вісник Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків, 2014. № 1 (20). С. 212–218.

³¹ Медицький І. Б. Міграція і урбанізація в сучасному суспільстві та їх вплив на динаміку злочинності. *Наше право : науково-практичний журнал*. 2003. № 2. С. 61–64.

Питання стосовно запобігання злочинності в урбанізованих місцевостях є актуальним і важливим завданням правоохоронних органів упродовж тривалого періоду. Попри це, дослідження наукових джерел і прикладної літератури дає можливість констатувати, що до вирішення цього завдання ще слід сумлінно та якісно працювати. Деструктивними чинниками у реалізації такого завдання є відсутність бажання розробляти заходи запобігання, поверхневий підхід до цього питання і зі сторони правоохоронних органів, і органів влади та місцевого самоврядування, а також використання фінансових ресурсів на різні аспекти функціонування міст без урахування можливостей запобігання злочинності.

Існують і протилежні процеси. Так, іноді сусідство стає настільки непопулярним, що заможні мешканці починають відселятися. З часом частка бідних і маргіналізованих людей зростає, що робить територію дедалі проблематичнішою, як з погляду злочинності, так і її негативної репутації. Це зупинити доволі складно, відтак це може призвести до серйозних економічних і соціальних втрат. Це важлива причина для збалансованого та справедливого управління міськими районами, щоб жодна місцевість не постраждала від негативного управління. В цьому сенсі визначальне значення має планування містобудування. Містобудування є складним процесом, який містить різноманітні складові (приміром технічну, інфраструктурну, організаційну, політичну), використання землі та дизайну міського середовища. Містобудування стосується якості повітря, води й інфраструктури, що проходить у міських районах і поза ними (транспортні та розподільні мережі тощо). З юридичного погляду планування містобудування забезпечує основу для розвитку міст. Без затвердженого владою міста детального плану будівництво тривати не може.

Міські території – це об'єднання дуже різних типів забудованого середовища. Європейський стандарт CEN/TR14383 (Запобігання злочинності – Міське планування та проектування будівель)³² можна застосовувати до всіх просторів,

---

³² SIST-TP CEN/TR 14383-7:2009 – Prevention of crime – Urban planning and building design. URL: <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/0fff7f28-a1e2-4c37-93f6-79221413b583/cen-tr-14383-7-2009> (дата звернення: 09.05.2023)

які мають спільне користування (вулиці, сквери, провулки, парки тощо) та до житлових районів, міських центрів, комерційних чи промислових, торгівельних, офісних зон, а також зон змішаного призначення. Працюючи над профілактикою злочинності у межах міських територій, першочергово уваги потребують конкретні об'єкти, такі як школи, центри дозвілля, громадський транспорт і паркування, дороги, вокзали, автобусні зупинки та гаражі для паркування авто.

Важливо для аналізу класифікувати райони як нові або вже існуючі. Європейський стандарт CEN/TR14383 передбачає, що аналіз злочинності, що проводиться на новій території, слід назвати «Оцінка злочинності». Аналіз наявної території слід назвати «Оглядом злочинності». Аналіз базується і на документах, і на спостереженнях на місці.

Є декілька наукових дисциплін, які можуть сприяти розвитку загальної галузі соціальних досліджень, які називаються урбаністикою. До них належать архітектура, географія, політичні науки, соціологія, антропологія, кримінологія, демографія і навіть екологія. Широкий міждисциплінарний характер аналізу міського простору ускладнює, а подекуди й унеможлиблює комплексне представлення відповідних методів аналізу та дослідження злочинності у забудовному середовищі. Однак корисно сформулювати розуміння щодо деяких важливих основних ідей та концепції урбаністики, які дають основу для усвідомлення основних проблем у цій галузі наукового дослідження.

Поряд із забудованим навколишнім середовищем велику роль у поясненні події та типу злочинності відіграють структурні соціальні фактори. Це означає, що не завжди можна знайти прямий причинно-наслідковий зв'язок між певними особливостями навколишнього середовища та злочинністю (або страху злочинності). Радше забудовне середовище має бути концептуалізовано як місце прояву поведінки людини, на яку впливають численні фактори, такі як економічні потреби, місцева або групова субкультури, політичні мотиви, вплив ЗМІ, пошук шляхів утвердження себе, способи отримання задоволення тощо. Забудоване середовище може або сприяти, або гальмувати індивідуальні особливості поведінки та окремі соціальні процеси. Хороші архітектурні та планувальні рішення

допомагають не лише загальному благополуччю, а й формують передумови запобігання злочинності.

До основних факторів фізичного середовища, які слід враховувати згідно з Європейським стандартом CEN/TR14383 належать:

- загальний характер території та особливості землекористування;
- форма та щільність забудови;
- характеристики відкритих просторів і зелених насаджень;
- відносини між публічними, напівпублічними, приватними та напівприватними просторами;
- фасади і входи в будівлі;
- маршрути та зупинки громадського транспорту;
- транспортні потоки та можливості для паркування;
- рухи пішоходів і велосипедів;
- активність на перших поверхах;
- графіки (режими) роботи;
- переважна діяльність на верхніх поверхах;
- освітлення у громадських місцях;
- стан збереженості міст або занедбаних ділянок;
- рівень обслуговування та догляду тощо³³.

У контексті «Мітки безпечного житла» SBD варто звернути увагу і на такі чинники:

- містобудування та проектування (розмір, щільність, висота та масштаб забудов, доступ на автомобілі та велосипеді тощо);
- громадські простори (громадське освітлення, стоянки під відкритим небом, приватні гаражі, ігрові приміщення, тунелі та метро, автобусні зупинки);
- управління мікрорайоном, технічне обслуговування та нагляд;
- будівлі (приватні, квартирні будинки, котеджі, внутрішні майданчики, огорожені площі тощо);

---

³³ SIST-TP CEN/TR 14383-7:2009 – Prevention of crime – Urban planning and building design. URL: <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/0fff7f28-a1e2-4c37-93f6-79221413b583/cen-tr-14383-7-2009> (дата звернення: 09.05.2023)

– орієнтація житлових кімнат, основні та запасні входи, стан захисту (загартування) тощо³⁴.

Зазвичай рекомендується передбачити відкриті доріжки та зони, які сприяють природному нагляду. Основою філософії безпеки моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є озеленення, регулярне технічне обслуговування ландшафтного дизайну та території загалом, відповідне освітлення, за потреби відеоспостереження та пункти допомоги. Це сприятиме створенню підходу «природного спостереження», дозволяючи людям бачити осіб, які вчиняють злочини або антигромадські дії. Це також матиме психологічний ефект, оскільки ті, хто вчиняє такі правопорушення, знатимуть, що їх дії не залишаться непоміченими. Таким чином, у цьому підході засоби освітлення, озеленення та відеоспостереження є основними підходами, які необхідно реалізувати для зменшення антисоціальної поведінки³⁵.

Концептуальні положення та науково-практичні аспекти моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) дуже різноманітні, різні та невпинно вдосконалюються. На основі проведеного метааналізу близько двохсот публікацій та документів моделі CPTED В. Гібсон (V. Gibson) та Д. Джонсон (D. Johnson) підкреслюють важливість розробки уніфікованої термінології у визначенні змістових понять моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED). Тому в межах наукового дослідження доречно зосередитися

---

³⁴ Levald A., Sibul J., Proosa M., Klein M., Lehtovuori P., Soomeren P., Viikmaa T., Paaver T. CPTED Manual for police officers. PROJECT No. HOME/2012/ ISEC/AG/4000004321 «Development of existing urban design, planning and crime prevention methods and introduction of new ones to improve living environment safety (CPTED)». Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union. P. 1–15. URL: https://cpted.net/resources/Documents/Articles_Resources/EU%20Manual4Police.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

³⁵ Crime Prevention through Environmental Design Report. Atlassian Central. 2020. P. 29. URL: <https://majorprojects.planningportal.nsw.gov.au/prweb/PRRestService/mp/01/getContent?AttachRef=SSD-10405%2120201209T032708.341%20GMT> (дата звернення: 07.09.2023)

на визначенні поняття проактивної правоохоронної моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (CPTED), яку ще називають моделлю Попередження злочинності за допомогою екологічного проектування.

8.2. Визначення поняття моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED)

Протягом століть співробітники правоохоронних органів, які реалізують функцію забезпечення правопорядку, та науковці, які досліджують різноманітні аспекти протидії злочинності, перебувають у стані безперервного пошуку кращих підходів і практик організації і тактики застосування правоохоронних ресурсів із метою більш ефективного впливу на обмеження поширення злочинності й адміністративних правопорушень. З часом стало зрозумілим, що більш ефективного результату під час вирішення такого завдання можна досягати, якщо застосовувати заходи, призначені здійснити вплив на свідомість потенційного злочинця або правопорушника з метою усунути намір на вчинення протиправних дій. Застосування комплексних правоохоронних заходів із метою усунення наміру, причин та умов прояву кримінальної або адміністративно карної поведінки є проактивним підходом до організації правоохоронної діяльності. Із 60-х років минулого сторіччя аж до сьогодні вчені та практичні співробітники правоохоронних органів почали фокусувати свої зусилля на розроблення концептуальних і науково-практичних аспектів саме проактивних підходів до протидії злочинності. Варто зазначити, що такі самостійні підходи називають моделями правоохоронної діяльності, і такі моделі у фокусі правоохоронної уваги у різний час вбачали різні детермінанти протиправної поведінки.

Так, окремі моделі правоохоронної діяльності спрямовують зусилля правоохоронців на конкретних осіб, поведінка яких свідчить про те, що вони не стають на шлях виправлення, інші джерело детермінуючих протиправну поведінку чинників вбачають у проблемах, які мають сталі тенденції

виникнення та функціонування, ще інші вбачають детермінанти прояву кримінальної активності у стані «безладу» тощо. Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» центром правоохоронної уваги вважає стан фізичного простору або території, який умовно чинить вплив на свідомість правопорушників через наявність або відсутність у ньому можливостей для прояву кримінальної активності та усвідомленості ними можливості уникнути відповідальності. Застосування комплексних заходів для усунення ризиків прояву протиправної поведінки через посилення захищеності простору складає зміст досліджуваної проактивної моделі правоохоронної діяльності, яка активно застосовується та розвивається у правоохоронній практиці зарубіжних країн.

Дослідження концептуальних і змістових аспектів моделі CPTED потребує висвітлення базових складових, які сукупно формують зміст поняття моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED)³⁶.

Для розуміння концептуальних і науково-практичних аспектів проактивної правоохоронної моделі запобігання злочинності за допомогою зміни навколишньої інфраструктури спершу слід проаналізувати термінологію, яка застосовується у CPTED. Так, під поняттям злочинність як об'єкт моделі CPTED слід розуміти конкретні форми (прояви) злочинності, а також страх перед злочином або відчуття невпевненості, що є вторинними руйнівними наслідками прояву злочинності³⁷. Злочинність («зло чинити») – одна із стародавніх форм соціально-го буття. Це складне соціальне явище, причини й умови якого

---

³⁶ Федчак І. А. Щодо визначення поняття моделі запобігання злочинності: Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 8 (66). С. 115. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-8-9068> (дата звернення: 16.10.2023)

³⁷ Clarke R. V., Mayhew P. *Designing Out Crime*. HOME OFFICE RESEARCH UNIT. London: Her Majesty's Stationary Office. 1980. 111 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/Responses/crime_prevention/PDFs/Burrows&Heal_1980.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

пов'язані як із генетичними схильностями людей до відхиленої, зокрема злочинної поведінки, так і з пороками та недосконалістю самого суспільства і ступенем його здатності формувати законослухняну людину. В процесі історичного розвитку людство поступово переконувалося в тому, що для ефективної протидії злочинності недоцільно впливати на тіло, плоть злочинця (жорстокі, нелюдські покарання). Потрібно змінити духовний стан людини, а це можливо шляхом усунення тих різноманітних подразників, які посилюють людські пристрасті й ведуть до нераціональної поведінки³⁸.

Важливо розуміти, що перелік порушень, що формують поняття «злочинність», можна остаточно визначити лише в певному середовищі: у околиці Х, або на громадській площі Y, або на певній сукупності вулиць Z1-Z5.

Учені В. Березняк та С. Корогод зазначають, що у кримінологічній літературі для визначення заходів про недопущення вчинення злочинів застосовуються без достатніх підстав різні терміни: «запобігання», «припинення», «профілактика», «рання профілактика», «спеціальне запобігання», «спеціально-кримінологічне запобігання» тощо. Але, на думку вчених, найбільш емким поняттям, що охоплює та інтегрує всі види діяльності та заходи щодо недопущення вчинення злочинів, а також визначає напрям боротьби зі злочинністю, є саме «запобігання злочинності»³⁹.

Вихідні положення теорії запобігання злочинності загалом розроблені у працях вітчизняних і зарубіжних кримінологів. Проте, слід зазначити, що вся історія світового досвіду протидії злочинності, численні наукові дослідження переконливо свідчать про те, що остаточно подолати злочинність і ті явища, які її породжують та їй сприяють, поки що неможливо. Вчена В. Голіна визначає поняття запобігання злочинності як соціальну політику держави, спрямовану на подолання криміногенно небезпечних суперечностей у суспільних відносинах

---

³⁸ Запобігання злочинності (теорія і практика) : навчальний посібник. Харків : Національна юридична академія України, 2011. С. 14.

³⁹ Березняк В. С., Корогод С. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Кримінологія та профілактика злочинів». Міністерство внутрішніх справ України. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро. 2019. С. 5.

із метою їх позитивного вирішення і поступового витиснення (так зване загальносоціальне запобігання), а також спеціальна випереджальна практика протидії формуванню і реалізації на різних стадіях злочинних проявів (спеціально-кримінологічне запобігання)⁴⁰.

Доречно, на нашу думку, визначити зміст поняття профілактика злочинності. Так, під профілактикою злочинності вчений М. Литвинов пропонує розуміти специфічний вид суспільно необхідної діяльності, яка справляє комплексний вплив на причини й умови злочинності з метою їх усунення або послаблення⁴¹. Профілактика – активні дії, які проводяться перед виникненням проблеми. Протидія, альтернатива реакції. До прикладу, більшості аварій можна запобігти якісним проектуванням і підтриманням належного стану дорожнього покриття та технічно краще обладнаними автомобілями. Проблема в тому, що профілактика спрямована на те, що ще не відбулося. Тому профілактична роботи повинна ґрунтуватися на науковій основі та ретельному і фундаментальному аналізі досліджуваних явищ, що підлягають профілактично-му впливу. Профілактика – це про ймовірність і випадковість.

Важливим терміном, яким послуговується модель «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CP TED), є термін «засіб» (знаряддя дії): інструменти реалізації запобігання злочинності. Прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб⁴². Підбір засобів впливу на стан справ із метою запобігання кримінальних проявів може здатися простим процесом, однак це важлива частина роботи, до якісного виконання якої потрібно ретельно готуватися. Підбір засобів є мультисуб'єктивним процесом, в якому важливу роль відіграють різні зацікавлені сторони, основною з яких зазвичай є органи та підрозділи поліції.

---

⁴⁰ Запобігання злочинності (теорія і практика) : навчальний посібник. Харків : Національна юридична академія України, 2011. С. 10, 16.

⁴¹ Литвинов М. О. Адміністративно-територіальна координація діяльності суб'єктів профілактики злочинів в Україні на місцевому рівні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2002. С. 8.

⁴² Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). Словник української мови : в 11 томах. 1972. Т. 3. С. 307.

Підбір та якісне застосування засобів запобігання кримінальній активності – процес, у якому важливий ретельний аналіз проблеми (якою є або може бути проблема, місце її можливого прояву, суб'єкти, які можуть мати відношення до проблеми). Зазначений процес – це складний міжвідомчий підхід пошуку та реалізації засобів вирішення конкретної проблеми.

Також фундаментальним операційним терміном проактивної правоохоронної моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є термін «середовище». Навколишнє середовище має важливе значення для коригування (збільшення або зменшення) проявів злочинності. Однак ідеться не тільки про фізичне середовище, а й про соціальне середовище, яке включає кожну окрему людину. Людина (тіло, мозок, культура, поведінка) є складовими середовища. Тому середовище є соціально-фізичним просторово-часовим виміром життя.

Також доречно визначити зміст терміна «дизайн (архітектура) простору». Термін дизайн (архітектура) у моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) потрібно розглядати тотожним терміну «навколишня інфраструктура». Цей термін слід розглядати в широкому значенні, за яким ідеться про планування, проектування, а також управління та утримання міста, мікрорайону, або будівлі з усіма її фізичними властивостями (цегла, бетон, форма), а також про людей, які там знаходяться та проживають. Тож це стосується і соціальної інженерії. Отже, не тільки архітектори, містобудівники, дизайнери та інженери, а також люди, які беруть участь у обслуговуванні, а також «соціальні інженери»: вчителі, соціальні працівники та служби, мешканці, політики, урядовці та місцеві жителі, і, звичайно, поліція формують об'єднане поняття дизайн, архітектура або навколишня інфраструктура.

Визначення значення фундаментальних базових понять моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) дозволяє визначити проактивну правоохоронну модель CPTED як підхід до запобігання злочинності, а також антигромадської поведінки та страху перед злочином чи відчуттям невпевненості (та/або мінімізації завданих матеріальних та нематеріальних збитків),

через міжвідомчий (мультисуб'єктний) процес, який планує, проектує та підтримує певне фізичне середовище чи територію (наприклад, місто, селище, село, мікрорайон чи сукупність будівель), включаючи соціальне середовище із залученням людей, які є частиною цього середовища⁴³.

Міжнародна асоціація CPTED визначає профілактику злочинності за допомогою екологічного проектування (CPTED) так: це багатопрофільний підхід до запобігання злочинам, який використовує містобудівний та архітектурний дизайн та управління побудованим і природним середовищем. Стратегії CPTED спрямовані на зменшення віктимізації, стримування рішень правопорушників, що передують кримінальним діям, та формування почуття власності серед мешканців, щоб вони могли отримати територіальний контроль над територіями, зменшити злочинність та мінімізувати страх перед злочинністю. Проактивна правоохоронна модель CPTED також відома у всьому світі під поняттям «проектування злочинів», «захист простору», проте, використовуються й інші подібні терміни⁴⁴.

«Запобігання злочинності за допомогою екологічного дизайну» (CPTED) – це теорія запобігання злочинності, яка зосереджується на тактичному плануванні й ефективному використанні вбудованого середовища, яке при застосуванні зменшує і злочинність, і страх злочинності. Основна мета CPTED полягає в тому, щоб зменшити/усунути можливість злочинів у навколишньому середовищі та сприяти позитивній взаємодії з простором законних користувачів. CPTED – це превентивна, проактивна, а не реактивна модель⁴⁵.

---

⁴³ Levald A., Sibul J., Proosa M., Klein M., Lehtovuori P., Soomeren P., Viikmaa T., Paaver T. CPTED Manual for police officers. PROJECT No. HOME/2012/ISEC/AG/4000004321 «Development of existing urban design, planning and crime prevention methods and introduction of new ones to improve living environment safety (CPTED)». Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union. URL: https://cpted.net/resources/Documents/Articles_Resources/EU%20Manual4Police.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

⁴⁴ The International Crime Prevention Through Environmental Design Association. URL: <https://www.cpted.net/> (дата звернення: 07.09.2023)

⁴⁵ What is «Crime Prevention Through Environmental Design»? Crime Prevention Through Environmental Design. Greater Manchester Police. URL: <https://designforsecurity.org/crime-prevention-through-environmental-design/> (дата звернення: 07.09.2023)

Запобігання злочинності за допомогою екологічного дизайну (CPTED) означає спільний, багатоаспектний підхід до зменшення можливостей для злочинності, покращення уявлення громади про безпеку та зміцнення громадських зв'язків.

Варто зазначити, що ізольовані підходи до зниження злочинності рідко настільки ефективні, як багатосуб'єктні. Під міжвідомчим, мультисуб'єктним процесом слід розуміти міждисциплінарний підхід до проектування по відношенню до безпеки та злочинності та застосування принципів моделі CPTED. До такої роботи залучають досвідчених фахівців із планування та розвитку громад, представників служб архітектури, дизайну та проектування, осіб, відповідальних за освітлення, поліцейських, пожежників, служб охорони, послуг, співробітників парків та служб перевезення тощо⁴⁶.

Напевно, важливішим за те «що робити» є це запитання «як це зробити» і як знайти найкращі рішення для конкретних проблем злочинності у конкретній сфері, а також, які слід обрати способи реалізації для виконання рішення. Звичайно, це в основному залежить від стану справ у країні, місті, районі, будівлі. «Відповідальними» за стан справ є посадові особи й органи влади, які надають дозволи на розробку нових або існуючих просторів. У більшості випадків це будуть місцеві чи регіональні органи влади. Вони повинні взяти на себе провідну роль у процесі, і вони повинні підготувати «попередні запитання»: «де?», «що?» та «хто?», щоб підготувати основу для проекту запобігання злочинності. Поліція може надати корисну допомогу органам місцевого самоврядування, тому що поліція є найбільш кваліфікованим «експертом злочинності». За допомогою знань та досвіду співробітників поліції можна успішно визначити місця знаходження («де»); виявити проблеми (потенційна незахищеність («що»)) та визначити

---

⁴⁶ Федчак І. А. Визначення сутності та поняття моделі запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року). Кропивницький, 2023. С. 297.

ключові зацікавлені сторони («хто»). Після отримання відповідей на ці запитання можна розпочинати процес планування.

З організаційної сторони реалізації моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) саме органи місцевого самоврядування або державна влада на місцях (відповідальний орган) мають ініціювати процес, якому передують «заява про місію», що визначає основні цілі, яких слід досягти у кількісно вираженій формі, визначають склад робочої групи й етапи розробки та впровадження моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED).

Реалізувати «місію» має спеціальна багатопрофільна «робоча група» з необхідними навичками. Поліція відіграє важливу роль у цій робочій групі. Існує два операційні підходи до функціонування робочої групи.

1. Інтегрований підхід: робочу групу, яка планує процес, слід розширити за рахунок включення експертів, які спеціалізуються на питаннях безпеки, та запобігання чи зменшення злочинності: поліцейські, зокрема співробітники підрозділів кримінального аналізу, спеціалісти із загроз та ризиків безпеці, соціальні працівники, а також окремих мешканці конкретних адміністративних одиниць, у яких реалізовується модель CPTED.

2. Спеціалізований підхід: повинні бути створені окремі робочі групи, які спеціалізуються на запобіганні чи зменшенні злочинності та страху перед нею шляхом корегування містобудування, проектування та обслуговування для впливу на проектувальників, розробників чи забудовників. Це може бути постійна група досвідчених поліцейських, з якими мають проконсультуватися люди, які проектують, планують та обслуговують житлові та промислові простори (особлива поліцейська група експертів з профілактики CPTED).

Слід підкреслити, що процес реалізації моделі CPTED залежить від того, «який стан справ у країні, місті, районі чи, навіть, окремій будівлі». Практика реалізації моделі CPTED демонструє, наскільки по-різному такий процес може бути побудований і реалізований у різних країнах та навіть у різних містах.

Як висновок слід зазначити, що визначення та пояснення значення фундаментальних базових понять моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) дозволяє визначити поняття досліджуваної проактивної правоохоронної моделі CPTED як комплексної методології запобігання злочинності, та її вторинних наслідків, яка застосовується різними суб'єктами, відповідальними за підтримання правопорядку у взаємодії із місцевими мешканцями, суть якої полягає у тому, щоб здійснювати проектування та підтримання стану середовища, простору або території у такому стані, який формує в злочинця переконання про неможливість уникнути покарання через відсутність характеристик місця прояву кримінальної поведінки, які перешкоджатимуть його викриттю. Тобто проактивні заходи моделі запобігання злочинності CPTED застосовуються для підвищення рівня захищеності простору шляхом усунення криміногенних ризиків через продумане проектування нового забудовного простору, або підвищення рівня захищеності через додавання конструктивних змін (додавання освітлення, застосування відеонагляду, розчищення чагарників, сприяння колективному використанню місцевості тощо) існуючого простору або конкретного місця⁴⁷.

8.3. Керівні принципи моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED)

Відповідальність за зменшення злочинності та страху перед злочинністю не має розглядатись як сфера відповідальності лише поліції. До такої роботи треба залучати органи місцевого самоврядування, представників сфери підприємництва,

---

⁴⁷ Федчак І. А. Щодо визначення поняття моделі запобігання злочинності: Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 8 (66). С. 118. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-8-9068> (дата звернення: 16.10.2023)

громадських активістів і мешканців місцевих територіальних громад. Тому інформування та навчання змісту принципів моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) мають бути доведені до всіх, хто бере участь у процесі підтримання належного стану функціонування території або простору (забезпечити усвідомлення всіма учасниками своєї ролі та відповідальності щодо запобігання злочинам та посилення відчуття безпеки у суспільстві).

Концептуально та з науково-практичної сторони модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) ґрунтується на ключових принципах, з яких вибудовуються стратегії, які слід враховувати при проєктуванні, розробці, переплануванні й обслуговуванні будівель, споруд, громадських просторів та ділянок місцевості⁴⁸. Проведене нами дослідження дозволяє стверджувати, що ці принципи та стратегії матимуть найбільш ефективний вплив, якщо їх використовувати комплексно.

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) послуговується декількома різними принципами організації. Дослідниця Дж. Джейкобс (J. Jacobs), описуючи принципи моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), використовує такі поняття, як «соціальний капітал», «видимість» і «територіальність». Учений О. Ньюман (O. Newman) виділив чотири принципи, реалізація яких дозволяла сформувати такий стан справ, за якого простір міг вважатися захищеним: «територіальність», «природний нагляд (спостереження)», «імідж, середовище» та «контроль доступу» (див. рис. 8.1). Ці принципи тепер називаються принципами CPTED першого покоління.

Проте згодом наукове розуміння та практичне наповнення змісту принципів моделі запобігання злочинності

---

⁴⁸ Федчак І. А. Принципи моделі запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Міжнародні та національні аспекти вдосконалення правоохоронної та судово-експертної діяльності в умовах глобалізації* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 26 листопада 2021 р.) / за ред. О. О. Шкути. Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 142.

Рис. 8.1. Перше покоління принципів моделі CPTED

«Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) поглиблювалось та вдосконалювалось. Нові напрацювання у сфері реалізації моделі CPTED прийнято називати другим поколінням принципів моделі CPTED. Протягом багатьох років реалізації у моделі CPTED з'явилася низка модифікацій як наслідок різних експериментів і досліджень. Запровадження підходу «загартування цілі» означало перехід від фокусу з «соціальної згуртованості сусідства» до фокусу на «фізичному зменшенні можливостей злочинності». Цьому сприяли наукові дослідження, що розпочалися наприкінці 1970-х і початку 1980-х років про злочинність та можливості для її прояву і розвитку. У 1970-х роках наукові дослідження змістили центр уваги на вибір правопорушниками раціонального просторового й екологічного вибору місця вчинення протиправних дій. Водночас сформувались нові поняття в розумінні географічного складника прояву злочинності, відомі як «екологічна кримінологія», що були імplementовані до змісту моделі запобігання злочинності «превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED).

Так, у 1997 році на щорічній конференції Міжнародної асоціації CPTED було представлено концепцію другого покоління принципів CPTED, основний акцент яких було зосереджено на зменшенні можливостей для прояву протиправної поведінки у конкретних місцях. Однак, на відміну від заходів та операцій запобігання злочинності попередніх років, які були зосереджені на потенційному порушнику, проактивна модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) другого

покоління зосереджував увагу на невеликих просторах (середовищах), що називається безпосередньою (конкретною) орієнтацією. Саме конкретна орієнтація пов'язувала CPTED другого і першого покоління як одну цілісну модель запобігання кримінальній активності.

Концепції другого покоління принципів моделі CPTED ґрунтувалися на нових соціологічних дослідженнях «колективної ефективності» і включали чотири принципи: соціальна згуртованість, культура громади (спільноти), зв'язок та порогова ємність (здатність, міцність) (рис. 8.2).

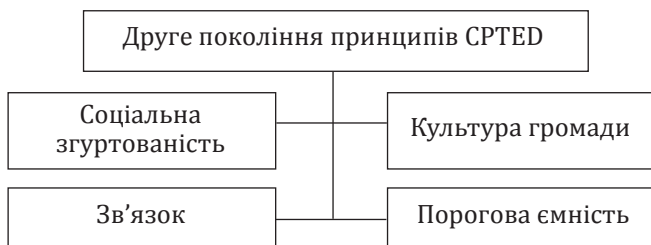

Рис. 8.2. Друге покоління принципів моделі CPTED

Попри те, що принципи моделі CPTED прийнято у науковій літературі поділяти на два покоління з огляду на час їх виникнення та формування змістового наповнення, проте проведене нами дослідження наукової літератури, в якій досліджуються концептуальні та науково-практичні аспекти моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), що дозволяють визначити, що стосовно переліку та змісту принципів моделі CPTED існують й альтернативні погляду.

Так, Т. Кроу (T. Crowe) визначає три стратегії захищеності простору:

- 1) природний контроль доступу;
- 2) природний нагляд
- 3) зміцнення простору (території).

П. Козенс (P. Cozens), Дж. Савілл (G. Saville) та Д. Хіллєр (D. Hillier) визначають шість принципів захищеного простору:

- 1) територіальність;
- 2) нагляд (і офіційний, і неофіційний);

- 3) контроль доступу;
- 4) імідж (підтримка та розвиток);
- 5) підтримка програм активності, діяльності;
- 6) загартовування цілі⁴⁹ (рис. 8.3).

Рис. 8.3. Принципи захищеного середовища

Проведене нами наукове дослідження дозволяє визначити й охарактеризувати зміст кожного з принципів, які складають зміст сутності моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED). Так, першим принципом моделі CPTED вчені та практичні працівники підрозділів поліції у зарубіжних країнах виділяють «територіальність».

Під «територіальністю» слід розуміти використання фізичних атрибутів (характеристик) для окреслення меж простору та вираження позитивного сприйняття власності на простір або місцевість, або об'єкт нерухомості. Коли мешканці сприймають простір навколо своїх будинків як власний, вони вірогідно піклуються про цей простір і чинять на нього певний позитивний вплив.

У цьому випадку йдеться про володіння і почуття власності, розуміння того, як окремі особи та групи людей визначають простір як власний: «Це наш двір! Тут належить вести

⁴⁹ Cozens P. M., Saville G, Hillier D. «Crime prevention through environmental design (CPTED)»; a review and modern bibliography. *Property Management*. 2005. Vol. 23. Is. 5. P. 328–356.

себе пристойно!» У власників простору очевидно є мотивація контролювати та захищати цей певний простір. Інформаційний вказівник, оновлення фарбування, огорожа, паркан, ворота, шлагбаум... це все засоби для окреслення власності щодо територіальності. «...Фізичний дизайн може створити або розширити сферу впливу, щоб у користувачів сформувався почуття власності – почуття територіального впливу – і у підсумку, потенційні правопорушники сприймають цей вплив території»⁵⁰. Поширення демонстративних заходів, які вказують на те, що простір є у володінні і що це володіння охороняється, чинить запобіжний вплив на осіб, які мають намір вчинити протиправні дії.

Територіальність належить до заходів, які посилюють інформативність повідомлення про право власності на об'єкт, територію або простір. Найпростішими прикладами окреслення територіальності є знаки обмеження доступу. Визначення чітких кордонів є ще одним кроком, який зміцнює територіальності. Низький паркан або зелені насадження, які визначають умовний кордон власності, не може фізично зупинити порушника, але це допомагає визначити, де закінчується громадський простір і починається приватний.

Цілі принципу територіальності полягають у визначенні кордонів, вираженні володіння та формування переконання про те, що простір доглядають і захищають. Будь-яка недоглянута частина простору посилає повідомлення, що ця ділянка не контролюється. Якщо простір перебуває у занедбаному стані, він буде здаватися привабливим для протиправної поведінки⁵¹.

Нагляд (природне спостереження) – це фізична здатність бачити, що відбувається. «Побачити і бути побаченим». Нагляд (спостереження) покращує видимість присутності

---

⁵⁰ Crowe T. D. Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts. Butterworth-Heinemann Address 225 Wildwood Ave, Woburn, MA 01801-2041, United States. 1991. P. 31.

⁵¹ Schneider T. CPTED 101: Crime Prevention through Environmental Design – The Fundamentals for Schools. National Clearinghouse for Educational Facilities. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED511746.pdf> (дата звернення: 07.09.2023)

потенційних правопорушників. Слід розрізняти нагляд з боку мешканців, з боку поліції, приватних осіб, співробітників служби безпеки від напівформального нагляду, який є частиною звичайного розпорядку дня для листоноші, прибиральників, консьєржів тощо. Нагляд також включає технічний нагляд з відповідним фото та відеообладнанням (камери відеоспостереження)⁵².

Як зазначає С. Баглай, недавніми роками в Україні активно впроваджують програми «безпечне місто», «безпечна громада», «безпечний двір» і навіть «безпечна школа». Фактично, такі програми – це продовження та розширення програм підтримки правоохоронних органів від органів місцевого самоврядування. Це начебто приклад того, коли співпраця міста та поліції має сприяти безпеці громади⁵³.

Із-поміж основних заходів програм безпечних просторів передбачено запровадження розгалуженої системи камер відеоспостереження та програмно-технічних комплексів на важливих об'єктах, що дозволяє:

- 1) здійснювати системний non-stop контроль за станом правопорядку в місті в режимі online;
- 2) накопичувати аудіо- та відеодані в спеціально створених архівах;
- 3) здійснювати миттєве оповіщення про виникнення кризових і надзвичайних ситуацій, а також вчинення правопорушень відповідні органи та служби;
- 4) відтворювати ті чи інші події минулого у разі необхідності (наприклад скоєння злочину, яке було зафіксовано камерами відеоспостереження).

---

⁵² Levald A., Sibul J., Proosa M., Klein M., Lehtovuori P., Soomeren P., Viikmaa T., Paaver T. CPTED Manual for police officers. PROJECT No. HOME/2012/ISEC/AG/4000004321 «Development of existing urban design, planning and crime prevention methods and introduction of new ones to improve living environment safety (CPTED)». Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union. URL: https://cpted.net/resources/Documents/Articles_Resources/EU%20Manual4Police.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

⁵³ Баглай С. Камери і муніципальні варти. Наскільки безпечне «безпечне місто»? *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/05/20/7294137/> (дата звернення: 08.05.2023)

Учена О. Шайтуро стверджує, що реалізація програм безпечного міста як система заходів протидії злочинності буде сприяти підвищенню рівня безпеки в місті (на вулицях і дорожніх шляхах), оптимізації дорожнього руху в місті та підвищенню його безпеки (за рахунок фіксації фактів порушень норм законодавства учасниками дорожнього руху камерами відеоспостереження), та призведе до результативної протидії злочинній діяльності, насамперед загрозам кримінального та терористичного характеру⁵⁴.

Проте науковці та дослідники, які вивчають особливості запобігання злочинності, стримано оцінюють вплив відеокamer на обмеження рівня поширення злочинності, особливо, коли відеонагляд – єдиний інструмент превентивного втручання. Слід констатувати, що камери відеофіксації чинять ефект здебільшого на майнові злочини, проте їх вплив на поширення насильницьких та інших видів кримінальних правопорушень суттєво переоцінений. Це пов'язано з тим, що значну частину кримінальних правопорушень люди вчиняють в особливих психологічних станах: агресія, помста, вплив алкоголю або наркотичних речовин на свідомість тощо, тому наявність камер відеонагляду не мають вирішального значення при прийнятті рішень про те, як діяти.

Принцип нагляду (природного спостереження) реалізується шляхом планування розміщення фізичних особливостей об'єктів простору, діяльності та людей так, щоб максимально збільшити видимість (оглядовість) простору та його користувачів, сприяючи позитивній соціальній взаємодії між користувачами приватного та публічного простору. Потенційні правопорушники відчують посилений контроль і, таким чином, по суті сприймають збільшення ризику. Таке сприйняття збільшення ризику поширюється на відчуття злочинця про складність використання шляхів евакуації (безперешкодного залишення місця вчинення кримінального правопорушення).

---

⁵⁴ Шайтуро О. П. Заходи протидії злочинності в межах реалізації проектів «Безпечне місто». Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку. Харків, 2019. С. 226. URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/18_04_2019/pdf/106.pdf (дата звернення: 08.05.2023)

Природне спостереження (рис. 8.4) передбачає:

- застосування елементів проектування, які забезпечують можливості для жителів спостерігати за навколишнім простором;
- створення обстановки, яка ускладнює або унеможливорює приховування себе та своєї поведінки правопорушником;
- підвищення видимості (оглядовості) за допомогою ландшафтного дизайну в поєднанні з належним освітленням;

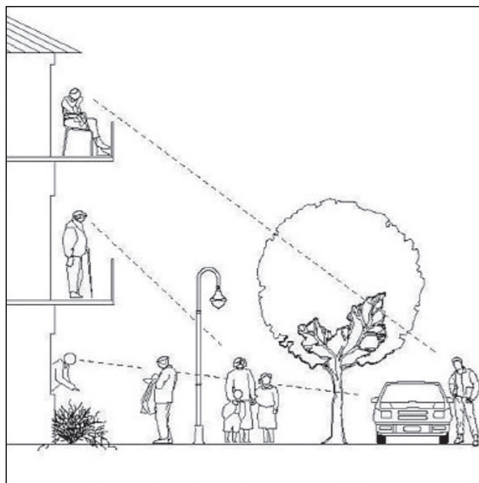

Рис. 8.4. Візуалізація природного спостереження

- підвищення ймовірності виявлення та затримання, таким чином зменшуючи можливості для кримінальних елементів.

На рисунку нижче (див. рис. 8.5) продемонстровано, що злочинець може заховатися за високою рослинністю, яка також обмежує оглядовість вулиці.

Позитивним прикладом оформлення простору з належною оглядовістю слугує зображення нижче (див. рис. 8.6), на якому продемонстровано чітку лінію візуального огляду від дверей будівлі аж до вулиці. Територія належно освітлена і відсутні перешкоди для здійснення нагляду (природного спостереження).

Проведене нами дослідження наукової літератури та видань прикладного (практичного) спрямування дозволяє

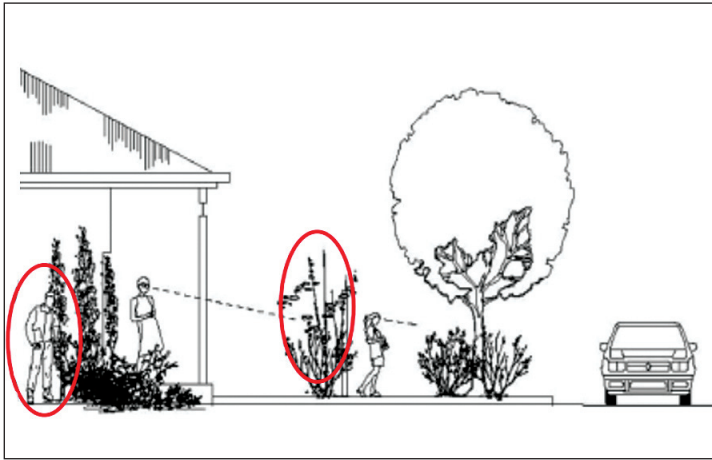

Рис. 8.5. Візуалізація природного спостереження

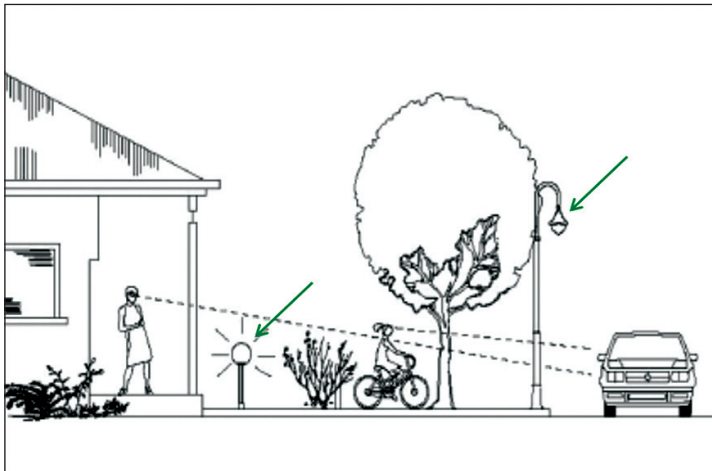

Рис. 8.6. Візуалізація природного спостереження

визначити практичні рекомендації, дотримання яких може посилити нагляд (природне спостереження):

- вулиці слід проектувати так, щоб збільшити пішохідний і велосипедний рух;
- вікна слід розташовувати з виглядом на тротуари та стоянки автомобільного транспорту;

- штори слід залишати відкритими;
- слід використовувати невисокі огорожі, які найменше обмежують видимість (оглядовість). Огорожа зі стінок, які проглядаються, зменшує доступ, одночасно дозволяючи перехожим спостерігати за підозрілою активністю;
  - слід використовувати прозорі (скляні) елементи як двері для входу у будівлі;
  - проєктуючи освітлення місцевості, слід уникати погано розміщених ліхтарів, які створюють сліпі зони для потенційних спостерігачів. Слід переконатися, що потенційно проблемні зони добре освітлені: доріжки, сходи, входи та виходи, місця для паркування, банкомати, поштові скриньки, автобусні зупинки, дитячі ігрові майданчики, зони відпочинку, об'єкти соціального обслуговування населення, складські приміщення, смітники тощо;
  - слід уникати занадто яскравого освітлення, що створює сліпучі відблиски або глибокі тіні, що завадить огляду потенційним спостерігачам;
  - освітлення слід розташовувати уздовж доріжок та інших ділянок руху пішоходів на належній висоті, щоб освітлити обличчя людей (для ідентифікації потенційних нападників)⁵⁵.
- Непроглядні стіни, високі та густі чагарники, припарковані автомобілі, господарські будівлі, масштабні знаки, рекламні площі й інші перешкоди можуть перешкодити природному спостереженню. Якщо на місцевості є ділянки, де часто виникають проблеми, і ці ділянки погано проглядаються, слід шукати способи підвищити видимість. Деякі загальні підходи до поліпшення такого стану справ включають:
  - встановлення вікон у закриті стіни, щоб збільшити зорову експозицію;
  - заміна непроглядних стін огорожі на ковані елементи;
  - повне обмеження доступу до прихованого простору;
  - видалення з прихованих зон будь-яких зручних для людей елементів, таких як лавки, які роблять цю зону привабливою;

---

⁵⁵ Crime prevention through environmental design. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design (дата звернення: 07.09.2023)

– також корисним рішенням може бути встановлення опуклих дзеркал, щоб забезпечити огляд кутів будівель, застосувати електронне обладнання для спостереження або посилення патрулювання.

Концепція природного спостереження передбачає, що чим більше освітлення, тим краще. Парадоксально, але це не завжди так. Іноді гарне освітлення приваблює протиправну поведінку. Наприклад, співробітники шкільних закладів виявили, що добре освітлення території навколо школи є ідеальними місцями для відпочинку в неробочий час⁵⁶.

Реалізація принципу нагляду (природного спостереження) полягає у ліквідації місць, які можна використати як схованки та збільшити сприйняття присутності людей.

Спостереження передбачає наявність оглядовості: світла (освітлення) та видимості, що дає змогу належно спостерігати за місцевістю. Але для того, щоб нагляд був ефективним, потрібно більше, ніж лише видимість і здатність бачити на вулиці. Спостерігач має бути здатними не лише бачити, а й правильно трактувати спостережувані події. Спостерігач має розуміти, що відбувається. Після усвідомлення спостерігачем, що відбувається щось протиправне, має бути розуміння, що потрібно щось робити: як-от кричати, попередити інших, або зателефонувати до поліції чи до приватної охоронної структури.

Отже, від видимості до ефективного спостереження є декілька кроків, які потрібно реалізувати.

Контроль доступу. Загальна ідея контролю доступу надзвичайно проста: злочинець не повинен наважуватися або мати можливість потрапити на територію, у будівлю, або простір з протиправною метою.

Природний контроль доступу обмежує можливість прояву кримінального правопорушення, через застосування заходів, які розмежовують приватний і публічний простори. Контроль доступу здійснюється через правильне планування входів

---

⁵⁶ Schneider T. CPTED 101: Crime Prevention through Environmental Design – The Fundamentals for Schools. National Clearinghouse for Educational Facilities. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED511746.pdf> (дата звернення: 07.09.2023)

і виходів, огорож, освітлення та ландшафтного дизайну для обмеження доступу. Практичними рекомендаціями щодо посилення контролю доступу є такі:

- слід використовувати єдину, чітко ідентифіковану точку входу;

- під вікнами на рівні землі доцільно використовувати низькі колючі кущі. Щоб ускладнити проникнення, слід використовувати колючі рослини біля парканів;

- слід усунути конструктивні елементи, які відкривають доступ до покрівель, або верхніх поверхів;

- у передньому дворі доцільно використовувати огорожі на рівні талії людини, щоб контролювати доступ і спростити спостереження;

- доцільно використовувати ворота із замком між переднім і заднім дворами;

- потрібно використовувати огорожу відкритого типу на рівні плечей уздовж бічних ліній житлової нерухомості;

- потрібно використовувати закриті високі огорожі, крізь які можна бачити між двором і громадською алеєю замість стіни, яка перекриває огляд з усіх боків.

Природний контроль доступу використовується для доповнення механічних та оперативних заходів контролю доступу, таких як загартовування цілі⁵⁷ (див. рис. 8.7).

Загартовування цілі. Під загартовуванням цілі мається на увазі, що потенційні об'єкти мають бути стійкими до кримінального нападу. Фізична безпека та дизайн мають бути такими, щоб ускладнити проникнення до будівлі чи простору зі злочинною метою. Це найбільш традиційна відповідь щодо протидії злочинному прояву: ускладнити фізично доступ злочинців за допомогою замків, решіток, дверей або воріт: підхід середньовічної фортеці. Цей принцип включений у принцип контролю доступу. Тема реалізації такого принципу полягає у тому, щоб збільшити зусилля, які повинні докласти правопорушники, та підвищити ризик того, що вони будуть виявлені або затримані під час реалізації протиправних дій.

---

⁵⁷ Crime prevention through environmental design. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design (дата звернення: 07.09.2023)

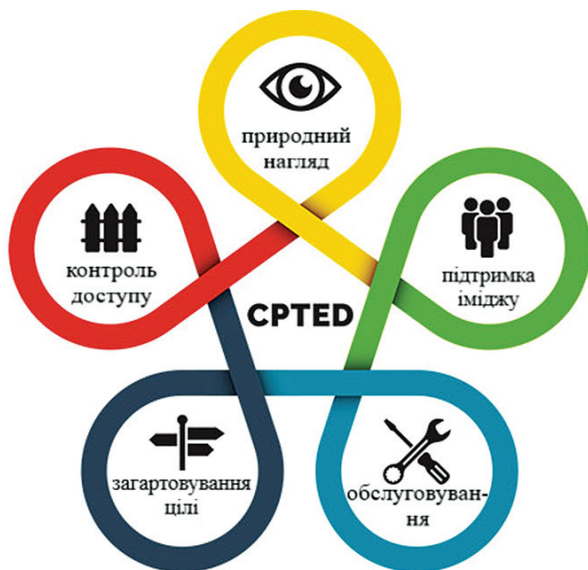

Рис. 8.7 Принципи моделі CPTED

Територіальне загартування (зміцнення) сприяє соціальному контролю через посилення сприйняття власності простору. Чітке розмежування приватного та публічного простору має два значення.

По-перше, такий розподіл створює відчуття власності. Власники мають особистий інтерес, і частіше повідомляють про появу підозрілих осіб у поліцію.

По-друге, відчуття власного простору створює середовище, де «незнайомці» або «зловмисники» виділяються і їх легше ідентифікувати. Використовуючи споруди, паркани, тротуари, дорожні знаки, освітлення та елементи ландшафтного дизайну для вираження власності та визначення громадського, напівгромадського та приватного простору, відбувається природне територіальне посилення.

Для належного загартування цілі потрібно дотримуватися таких практичних рекомендацій:

- приміщення та прилегла територія мають перебувати у доглянутому стані, що повідомлятиме про активну присутність;

– житлові райони слід засадити деревами. Результати досліджень показують, що всупереч традиційним уявленням правоохоронних органів, житлові приміщення, поряд з якими засаджено більшу кількість дерев, розглядаються як значно привабливіші та безпечніші для заселення мешканцями. Такі заселені та озеленені простори безпечніше використовуються, ніж подібні простори без дерев. Наприклад, дослідженням, проведеним у 2012 році в Балтоморі (США) встановлено, що 10-відсоткове збільшення лісового покриву призвело до зменшення злочинності принаймні на 12 відсотків⁵⁸. Дерева можуть покращувати якість життя завдяки зниженню рівня злочинності, бо дають зрозуміти потенційному злочинцеві, що район доглянутий, а значить, для злочинця є вищий ризик бути спійманим;

– слід розмішувати позначки про системи безпеки й охорони на окремих об'єктах;

– не варто використовувати огорожі з ланцюга чи колючого дроту, оскільки це повідомляє про відсутність фізичної присутності та знижений ризик бути виявленим;

– планування заходів у зонах загального користування сприяє правильному їх використанню, приваблює більше людей, і посилює відчуття того, що ці зони контролюються;

– в усіх входах у житло мають бути датчики руху, які активують освітлення тощо.

Заходи територіального зміцнення дають користувачеві відчуття безпеки та формують усвідомлення у потенційного правопорушника про значний ризик затримання чи викриття. Коли люди вживають належних заходів для захисту свого майна, злочинність знижується, тому що такий захист ускладнює вчинення злочинної поведінки⁵⁹.

Імідж і підтримка. Соціальна поведінка жителів пов'язана з міською безпекою, як-от сприйняття прилеглих районів. Ідеться про те, чи існує застереження (побоювання) пере-

---

⁵⁸ Cournoyer C. More Trees Equals Less Crime. Governing. 2012. URL: <https://www.governing.com/archive/gov-trees-equal-less-crime.html> (дата звернення: 07.09.2023)

⁵⁹ Crime prevention through environmental design. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design (дата звернення: 07.09.2023)

бування у громадських місцях тощо. З ідеєю безпечного середовища пов'язане поняття іміджу. Ідея у тому, що фізичний стан та утримання простору (територія доглянута або занедбана) сигналізують про те, чи є цей простір безпечним або небезпечним. Фізичне обслуговування – це загальний стан утримання приміщення, будівлі чи території. Чи виглядає зона чи простір доволі гарно та чисто? Чи це привабливе місце? Таким чином критично важливою є управлінська діяльність та якість обслуговування місцевостей. Цей принцип полягає в тому, щоб захистити територію від сміття, графіті, вандалізму та пошкоджень. Територія не повинна виглядати занедбаною або недоглянутою. Це викликає і зростання злочинності, і появу її різних форм, а також відчуття невпевненості (теорія «Broken Windows»)⁶⁰. Мета полягає в тому, щоб не допустити стану занедбаності, що перешкодить продовжувати використання простору за його прямим призначенням.

Сприяння позитивному використанню. Цей принцип стосується створення середовища, яке збільшує ймовірність того, що територією скористаються законслухняні громадяни. Таке «краще поєднання користувачів» також важливо для таких територій, у яких формується натовп: це змішане скупчення людей (старші люди та молодь, чоловіки та жінки, діти тощо) часто є більш спокійним та менш небезпечним, ніж група, яка виключно складається з молодих людей.

Підтримка активності розміщує будь-яку діяльність у такому місці, щоб люди стали частиною простору, створюючи «природне спостереження». Активне місце – це місце, в якому можна збільшити використання присутності, додаючи цінності цьому місцю та формуючи так перешкоди діям правопорушників. Це досягається за допомогою активних і пасивних зусиль.

Пасивні заходи – елементи дизайну, які роблять територію привабливою та безпечною, наприклад, парки, басейни, дитячі майданчики та відпочинкові зони, громадські простори, лавки, фонтани тощо.

---

⁶⁰ Kelling G. L., Wilson J. Q. Broken Windows The police and neighborhood safety. The Atlantic. 1982. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023)

Активні – заплановані події або акції, що вживаються для залучення користувачів до району, наприклад пікніки, громадські та спортивні заходи, концерти, ігрові заходи тощо.

Окрім основних і постійно діючих принципів моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» CPTED, виокремлюють також додаткові, однак не кожен додатковий принцип однаково застосовується до різних категорій землекористування (публічно доступний простір, комерційний і бізнес простір, громадські парки, зони відпочинку, ігрові майданчики, паркові зони тощо). В результаті деякі принципи актуальні для однієї категорії, проте неактуальні для іншої, залежно від потенційного впливу цього принципу⁶¹.

Конфліктні групи користувачів. Різні групи користувачів простору можуть конфліктувати (наприклад, розташування школи біля індустріальної забудови, або центру для осіб похилого віку поряд з нічним клубом). Ретельний розгляд та оцінка ризику сумісного використання простору або території під час планування та розміщення об'єктів буде мінімізувати потенційні конфлікти між групами перед тим як вони стануть проблемою.

Генератори злочинності – це сфери, які можуть генерувати діяльність, яка сприяє злочинності. Наприклад, магазини з реалізації алкоголю, що працюють у режимі 24 години на добу, є законною комерційною діяльністю. В магазинах проблем немає, але їх розташування може призвести до конфлікту або непередбаченої вторинної діяльності як, наприклад, нічних гулянь. Таке місце може стати ідеальним для скоєння пограбувань у пізній час.

Змішане землекористування – це концепція, згідно з якою змішане використання простору може сприяти або зменшувати злочинні можливості. Повністю розділене використання

---

⁶¹ Safe Growth and CPTED in Saskatoon. Crime Prevention Through Environmental Design Guidelines: An Illustrated Guide to Safer Development in Our Community. City of Saskatoon, Planning & Development Branch. June 2010. URL: https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/community-services/planning-development/neighbourhood-planning/neighbourhood-safety/CPTED%20Guidelines_WEB.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

простору (наприклад, житловий і комерційний) один від одного можуть створювати місця, які в певний час доби не використовуються. Однак продуманий перехід між різними видами використання простору має вирішальне значення для забезпечення діяльності, та не збільшує можливості для злочинності, формує сприйняття користувачами та мешканцями безпеки на території. Продумане змішане землекористування зменшить можливості для прояву злочинної поведінки і посилить відчуття безпеки.

Вказівники руху спрямовують людей, особливо пішоходів і велосипедистів, за певним маршрутом або шляхом. У деяких випадках вони роблять це без надання альтернативних шляхів евакуації або стратегії безпеки, приміром як у пішохідному тунелі або підземному переході. В інших випадках вони спрямовують людей у певному напрямку. Важливо ретельно оформити дизайн і розташувати вказівники руху так, щоб не надати потенційним нападникам місце для очікування жертв на певному шляху.

Згуртованість – це розвиток стосунків і взаємодії між усіма користувачами простору для підтримки відчуття безпеки. Хоча це не функція міського дизайну, проте дизайн може поліпшити можливість позитивної соціальної згуртованості шляхом надання добре спроектованих і ретельно розташованих місць (багатоцільові приміщення у школах, громадські центри тощо).

Зв'язок належить до соціальних і фізичних зовнішніх зв'язків. Будь-яке місце не повинно існувати у ізоляції від навколишніх кварталів і цілого міста. У мешканців просторів, які перебувають у ізоляції, часто виникає синдром «не в моєму дворі». Фізичними функціями, які допомагають досягти зв'язку, є доріжки та дороги, що з'єднують конкретний простір із навколишніми районами, або такі об'єкти, як, наприклад, громадські центри, які надають послуги для всієї спільноти.

Функціональність – це здатність для будь-якого простору або громади підтримувати своє цільове призначення. Наприклад, надмірна кількість подібних видів використання простору на занадто малій території, наприклад, покинутих будівель або барів, можуть створити можливості для злочинів. Функціональність відноситься до балансу використання з повним

спектром послуг для місцевих жителів, щоб дозволити їм робити покупки, насолоджуватися відпочинком і жити у своєму географічному районі. Це також скорочує далекі зайві автомобільні подорожі. Такі райони більш цікаві, що підвищує ймовірність того, що місцеві жителі будуть пишатися тим, що живуть там.

Культура належить до загального культурного вираження конкретного місця. Під цим слід розуміти художні, музичні, спортивні чи інші місцеві культурні заходи, покликани об'єднати людей і посилити соціальну згуртованість. Це можуть бути фізичні конструкції, що може заохочувати прояви релігійності, спортивні об'єкти та території, які можуть використовувати місцеві художники і музиканти. Громадські меморіали, громадські фрески та інші культурні функції також поліпшують культурне сприйняття місця. Існуючі раніше культурні особливості, які створюють чітку ідентичність місця, можна використовувати для визначення принципів проектування та політики, які найкраще підтримують згуртованість і благополуччя всіх груп, які живуть і працюють у цьому просторі⁶².

Соціальний капітал – соціальна довіра, норми та мережі, які люди використовують для вирішення загальних проблем, громадянська активність у напрямі протидії неадекватній поведінці. Ключові стратегії включають призначені місця для зборів, соціальні заходи, громадські програми тощо. Метою є заохочення спілкування, довіри та співпраці між зацікавленими сторонами, а також із державними органами, які їх обслуговують.

Порогова ємність. Остання концепція належить до створення багатого різноманіття в забудовному середовищі. Під цим слід розуміти, що землекористування та демографічне різноманіття – це дрібномасштабне явище, яке має проявлятися

---

⁶² Safe Growth and CPTED in Saskatoon. Crime Prevention Through Environmental Design Guidelines: An Illustrated Guide to Safer Development in Our Community. City of Saskatoon, Planning & Development Branch. June 2010. P. 6–8. URL: https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/community-services/planning-development/neighbourhood-planning/neighbourhood-safety/CPTED%20Guidelines_WEB.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

у всіх районах. Концепція порогової потужності передбачає використання декількох просторів у районі, де мешканці можуть спілкуватися (парки), купувати продукти (магазини) та відпочивати (спорт або розваги). Стратегії розвитку потенціалу також захищають від використання простору, що погіршує (знижує) безпеку в певному місці, наприклад, занадто багато закладів із продажу алкоголю створюють передумови для використання простору в криміногенних умовах.

Принципи моделі CPTED третього покоління ґрунтуються на твердженні про те, що профілактика, зосереджена лише на безпеці та злочинності, є недостатньою для створення безпечних районів із високою якістю життя в довгостроковій перспективі⁶³.

Учена М. Міхіняц (М. Mihinjac) до принципів моделі CPTED третього покоління відносить екологічну стійкість, соціальну стійкість, економічну стійкість та стійкість громадського здоров'я (рис. 8.8).

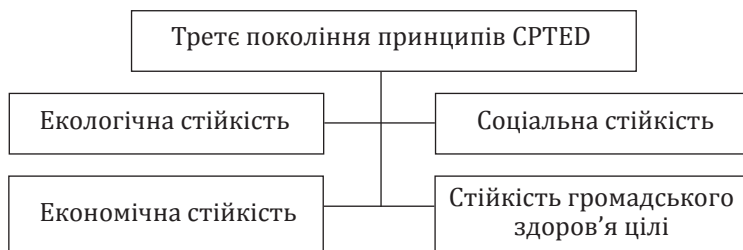

Рис. 8.8. Третє покоління принципів CPTED

Екологічна стійкість є найчастішою темою, що обговорюється стосовно міського розвитку, безпеки та зручності для життя. Докази свідчать про тісний зв'язок між стресовими факторами навколишнього середовища (відсутність зелені, подорожі на далекі відстані) зі злочинністю. Екологічна стійкість як принцип CPTED спрямовується на покращення життєздатності навколишнього середовища, наприклад,

⁶³ Mateja Mihinjac and Gregory Saville. Third-Generation Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED). *Social Sciences*. 2019. Is. 8(6). P. 182. URL: <https://doi.org/10.3390/socsci8060182> (дата звернення: 18.03.2024)

озеленення районів, озеленення вільних ділянок для зменшення злочинності та використання місцевих активів.

Соціальна стійкість рекомендує проектувати простір, орієнтований на людей, який сприяє створенню можливостей для соціальної взаємодії та співпраці. Метою соціальної стабільності є соціальна згуртованість, яка може допомогти нейтралізувати зародки злочинності до того, як ситуація стане некерованою.

Принцип економічної стійкості визначає, що існує незаперечний зв'язок між нерівністю доходів і проявами злочинності. Очевидно, що інвестиції у економічний розвиток є одним із засобів боротьби з деякими проблемами, характерними для злочинності. Наприклад, запровадження адаптованих програм працевлаштування та реінтеграції для осіб із кримінальним минулим, щоб вони не продовжували брати участь у організованих формах злочинності, вчиненні насильства та зловживанні наркотиками. Економічна стабільність має безпосередній вплив на розрив кола рецидиву злочинів.

Підтримка стійкого громадського здоров'я полягає в тому, що міський дизайн і соціальна згуртованість пов'язані з пішохідним рухом на вулиці, використанням фізичної інфраструктури, сприйняттям безпеки та довірою серед мешканців району. Це не лише частина громадського здоров'я, а й частина психології, яка може спровокувати або нейтралізувати мотиви злочину.

Третє покоління принципів моделі CPTED формує підходи для усунення окремих сприятливих умови для майбутньої злочинної поведінки, чого неможливо досягти за допомогою кращого освітлення та контролю доступу⁶⁴.

Підсумовуючи дослідження концептуальних і науково-практичних аспектів принципів моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), слід зазначити, що, попри наявність усіх розроблених принципів CPTED, не існує єдиної стратегії, яка б зменшила поширення всіх проявів злочинної поведінки.

---

⁶⁴ Mateja Mihinjac. New Era for Neighbourhoods – the Latest in 3rd Generation CPTED. Safegrowth. URL: <https://www.safegrowth.org/blog/new-era-for-neighbourhoods-the-latest-in-3rd-generation-cpted-by-mateja-mihinjac> (дата звернення: 18.03.2024)

Ці принципи слід застосовувати комбіновано на основі ретельного аналізу місцевого контексту. Однак історія моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) свідчить про те, що комплексне міське планування та розвиток громад вимагає врахування всіх принципів CPTED⁶⁵.

Модель запобігання злочинності CPTED – це модель діяльності, яка повинна бути врахована під час планування, проектування та розвитку середовища для поліпшення якості життя через застосування заходів з обмеження можливостей для прояву кримінальних правопорушень. Включення принципів і стратегій, описаних вище, може зменшити злочинність і страх перед злочинами, а також надати багато інших не менш важливих соціальних переваг.

8.4. Практичні аспекти застосування положень моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) у діяльності поліції зарубіжних країн

Зі створенням у Лондоні столичної поліції у 1829 році її засновник сер Р. Піл (R. Peel) проголосив, що «основна місія, для чого існує поліція, – це запобігання злочинам і безладом». Але як це завдання виконати? Як можна запобігти злочинності? Сучасна поліція зосереджує свої зусилля головно на затриманні правопорушників.

Ефективне запобігання злочинності, як свідчить теорія і практика багатьох країн, можливе і необхідне в двох пов'язаних між собою напрямках. По-перше, це застосування передбаченого кримінальним законом покарання до осіб, які вчинили злочини; по-друге, – попередження державою і суспільством ще не вчинених, але вірогідних суспільно небезпечних проявів⁶⁶.

---

⁶⁵ The International Crime Prevention Through Environmental Design Association. URL: <https://www.cpted.net/> (дата звернення: 07.09.2023)

⁶⁶ Шалгунова С. А. Конспект лекцій з дисципліни «Кримінологія та профілактика злочинів». Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2016. С. 4.

Слід зазначити, що поняття «профілактика злочинів» не є законодавчо визначеним, саме тому його неоднозначно сприймають і у правоохоронній діяльності (практичній), і в науковій сфері (теоретичній)⁶⁷, стверджує В. Завидняк. Учений О. Джужа під попередженням злочинів пропонує розуміти систему соціальних і правових заходів, спрямованих на усунення причин та умов учинення злочинів, якій належить провідна роль у запобіганні та ліквідації злочинності⁶⁸.

У сучасних кримінологічних дослідженнях проблема причин злочинності й умов, що сприяють їй, розглядається через визначення системи соціально-негативних факторів (явищ, процесів), які детермінують злочинність. Водночас причина – вирішальний активний фактор, який містить реальну можливість появи злочину як наслідку. Умова ж – порівняно пасивний фактор, який тільки сприятливо впливає на розвиток причинного зв'язку, але безпосередньо не породжує наслідок злочину⁶⁹.

У кримінології та оперативно-розшуковій діяльності вживається термін «криміногенні фактори», якими охоплюються причини й умови, а також інші детермінанти злочинності – всі явища та процеси, які становлять її витoki. Причина породжує наслідок, умова тільки цьому сприяє, забезпечуючи можливість дії причини. Причина й умова в конкретних обставинах можуть мінятися місцями. Тому причини та сприятливі умови завжди проявляються у взаємодії.

Отже, причини конкретного злочину – це ті активні фактори, які викликають у певної особи інтереси, мотиви для його вчинення. Умови, що сприяють вчиненню злочину (пасивні фактори), утворюють його навколишню обстановку⁷⁰.

---

⁶⁷ Завидняк В. І. Криміналістична профілактика втечі ув'язнених з місця позбавлення волі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 238. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/60.pdf (дата звернення: 09.05.2023)

⁶⁸ Джужа О. М. Слисний словник кримінологічних термінів : навч. посіб. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 1999. С. 180.

⁶⁹ Зелінський А. Ф. Кримінологія : курс лекцій. Харків : Прапор, 1996. С. 41–52.

⁷⁰ Федчак І. А., Марець Б. М. Організація протидії розкраданню лісодревини підрозділами захисту економіки Національної поліції України : монографія. Львів : ПАІС, 2016. С. 116, 117.

Як відомо, можливість учинення особою кримінального правопорушення значною мірою залежить від соціального контексту ситуації у певному конкретному місці. Особливе значення для профілактики злочинності має присутність або відсутність осіб, відповідальних за нормальний стан функціонування певного окремого місця – «спостерігачів»⁷¹. Можливе виникнення протиправної поведінки передбачає наявність поєднання трьох факторів. Цими трьома факторами є:

- 1) мотивований правопорушник;
- 2) об'єкт (відповідна мета або жертва) за відсутності «опікунів». Поняття «опікун» не стосується лише поліцейського чи охоронця, а будь-якої особи, чия присутність чи близькість перешкоджає злочину. Насправді у центрі профілактики значної кількості кримінальних правопорушень є присутність неформальних опікунів, а не офіційних;
- 3) місце і ситуація (відповідна можливість).

Ці три елементи формують поняття «злочинного трикутника». Перший елемент – мотивований правопорушник. Ідеться про його бажання, намір або мотивацію. Як тільки у правопорушника з'являється бажання, він здійснює пошук цілі та можливості.

Починаючи з ідеї Р. Піла (R. Peel) про те, що поліція має запобігати злочинам – замість того, щоб лише «затримувати злочинців» – співробітники поліції багатьох країн світу почали зосереджувати свою діяльність не лише на правопорушниках, а й на таких елементах прояву злочинної поведінки, як місце, ситуація, поведінка й обстановка, в якій проявляється така протиправна поведінка.

Потерпілими від злочинів як носіями індивідуальної чи групової здатності стати жертвами злочинного діяння займається наука віктимологія (від лат. *victima* – жертва, та *logos* – вчення). Протягом ХІХ–ХХ ст. зусиллями зарубіжних та вітчизняних учених (Б. Мендельсона, Г. фон Гентінга, Р. Гассера, Г. Еленберга, А. Фаттаха, Г. Шнайдера, Л. Франка, Д. Рівмана, О. Джужі, В. Тулякова та ін.) створюється цілісна теорія вчення про жертву злочину – віктимологія. Віктимологія

---

⁷¹ Felson M. «Crime and Everyday Life» Third Editions. Sage Publications. Thousand Oaks. 2002. 221 p.

як галузь знань про злочинність та її прояви досліджує закономірності, пов'язані з жертвою злочину. Роль жертви розглядається з етіологічних позицій, тобто як криміногенний фактор, який значною мірою сприяє виникненню й формуванню злочинного рішення⁷².

Сам цей термін і близький термін «необачність жертви» (victim precipitation) неодноразово піддавалися критиці як «спосіб приписування жертві провини за злочин», «звинувачення жертви»⁷³.

Об'єктом дослідження науки віктимології є становище потерпілих у суспільстві. Базуючись на ідеях права, психології, кримінології та інших соціальних наук, віктимологи вивчають причини, чому люди стають жертвами злочинів, нещасних випадків або катастроф, з кінцевою метою захистити людей від протиправних проявів.

У 1989 році поліція Великобританії запровадила ініціативу «Захищено дизайном» («Secured By Design» (SBD)), якою сьогодні керується більшість поліцейських сил Англії та Уельсу.

Secured by Design (SBD) – це офіційна поліцейська ініціатива безпеки, яка працює над покращенням безпеки будівель і просторів поряд з ними, щоб забезпечити безпеку місць для життя, роботи, покупок і відвідувань⁷⁴. Ця ініціатива мала успіх із самого початку. В кожному підрозділі поліції запроваджено посади фахівців, відомих як «Офіцер взаємодії (зв'язку) з архітектурою» (Architectural Liaison Officers) (ALOs) або, їх ще називають «Радники з дизайну по профілактиці злочинності» (Crime Prevention Design Advisors, – CPDA). Радник з дизайну по профілактиці злочинності – спеціалізований офіцер із запобігання злочинності, який пройшов підготовку в коледжі зменшення злочинності при Міністерстві внутрішніх справ Великобританії, який займається питаннями ризиків злочинності та розробкою порад щодо запобігання злочинності через вплив антропогенного середовища. На додаток до заходів фізичної

---

⁷² Віктимологія : навч. посіб. В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. / за ред. В. В. Голіної та Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2017. С. 7.

⁷³ Karmen A. Crime Victims: An Introduction to Victimology. Wadsworth Publishing, 5th Edition. 2003. 431 p.

⁷⁴ Secured by Design (SBD). URL: <https://www.securedbydesign.com/> (дата звернення: 09.05.2023)

безпеки, офіцер розглядає захищеність простору, доступу, вивчає злочинність і супроводжуючі її фактори, які можуть сприяти зниженню злочинності та безпорядків⁷⁵. АЛО офіцери поліції мають важливе значення для реалізації схеми «Захищено дизайном» (SBD). SBD спрямована на активне заохочення запровадження поліпшення заходів безпеки. Керівництво поліції може схвалити та надати офіційний логотип або позначку як відзнаку окремій території. Етикетка SBD присуджується поліцією у нових житлових масивах, що володіють хорошими якісними властивостями запобігання злочинності та зменшення страху. Ця поліцейська відзнака є маркетинговою перевагою, якщо справа доходить до їх продажу чи оренди житла.

У Нідерландах використовують поліцейське маркування (позначка) «безпечне житло». Це маркування (позначка) було введено по всій країні у Нідерландах в 1996 році. Мета полягає в тому, щоб зменшити прояви злочинності (переважно крадіжки зі зломом, злочини, пов'язані з транспортними засобами, вандалізмом тощо), та понизити страх перед злочинністю через зміни в екологічному дизайні, архітектурні заходи та посилення захищеності злочинних цілей.

І британські, і нідерландські маркування (позначки) спрямовані на активізацію та підтримку користувачів простору. Зрештою, користувач простору (наприклад, мешканець) повинен вимагати заходів безпеки від архітекторів і забудовників міст. SBD і нідерландське маркування допомагає сформулювати ці вимоги більш чітко і зрозуміло. У цьому відношенні поліцейська позначка (маркування) є лише засобом поліпшення комунікації між користувачами простору й архітекторами чи планувальниками.

Нідерландське маркування більше зосереджується на містобудуванні та озелененні. І для нових кварталів, і для наявних мікрорайонів таке маркування базується на близько сорока вимогах, які необхідно перевірити, і за потреби виправити. Щоб отримати поліцейське маркування (позначку) необхідно набрати мінімальну кількість балів.

---

⁷⁵ Crime Prevention Design Advisor. URL: <https://thamesvalleypolice.tal.net/vx/mobile-0/appcentre-External/brand-0/candidate/so/pm/6/pl/1/opp/1113-Crime-Prevention-Design-Advisor/en-GB> (дата звернення: 07.09.2023)

Ці критерії, за які отримують бали, організовані від великих рівнів до малих рівнів (макро – мікро). Такий підхід можна порівняти зі стрибком з парашутом: спершу видно загальний огляд місцевості, більше деталей розкривається згодом. Розрізняють патерни (шаблони) на декількох рівнях:

- містобудування та проектування: розмір району, його щільність, висота і масштаб, а також доступ до району на автомобілі та велосипеді тощо;

- громадські зони: освітлення, паркування під відкритим небом, приватні гаражі, ігрові майданчики, тунелі та метро, автобусні зупинки, провулки, включаючи управління мікрорайоном, технічне обслуговування, нагляд тощо;

- облаштування: насадження на задніх двориках, доріжки тощо;

- будівлі: садиби, двоповерхові будинки, планування одностійових терасних будинків, внутрішніх майданчиків, огорожених площ тощо;

- житло: орієнтація житлових кімнат, висота дахів, стан головних входів, загартовування цілей тощо.

Під час «стрибків з парашутом» поліцейські офіцери взаємодії (зв'язку) з архітектурою» (Architectural Liaison Officers, ALOs) можуть використовувати посібник «Мітка захищеного житла» як автоматичний запобіжний пристрій, який змушує «відкривати парашути» у найбільш ранній момент. Якщо діяти занадто пізно – наприклад, перевіряючи лише цільове «загартовування» житла – це унеможлиблює набрання достатньої кількості балів. Щоб отримати «Позначку захищеного житла», треба відповідати вимогам з п'яти рівнів і сорока шаблонів, кожен шаблон при перевірці у випадку позитивної відповідності – це 1 бал. Якщо житло не відповідає вимогам шаблону, бал не присвоюється (0 балів). «Приземлившись на землі», необхідно набрати мінімальну кількість балів. У посібнику кожен шаблон має дуже строгий формат вимог. Цей процес перевірки щодо особливостей та сильних сторін запобігання злочинам може проводитись поліцейською робочою групою експертів CPTEd.

Коли розробники та проектувальники житлових проєктів подають документи для отримання поліцейського маркування (позначки) «безпечного житла», їх проєкт будівництва

та навколишнє середовище повинні відповідати певним вимогам. Маркування можна використовувати тільки після надання дозволу поліцією. Дозвіл не може надаються лише для частини проєкту, це цілісний підхід.

Поліцейські, звичайно, не дизайнери: вони не вивчають архітектурні плани, однак вони перевіряють об'єкти на відповідність вимогам. Тому поліцейські мають бути навчені бути гнучкими у своєму мисленні. Опираючись на жорсткі вимоги, поліцейські можуть вести переговори з архітекторами, планувальниками та будівельниками з дотримання вимог, щоб отримати поліцейське маркування (позначки) «безпечного житла».

Базуючись на досвіді роботи з позначкою (маркуванням) для нового житлового простору, згодом поліція Голландії підготувала іншу позначку (маркування) для будинків, кварталів і мікрорайонів, які вже функціонували. Ця позначка дозволяє поліції структурувати перемовини з різних питань щодо безпеки з суб'єктами, які займаються обслуговуванням будинків або житла, кварталів, мікрорайонів, тобто навколишнім середовищем.

Зважаючи на те, що запобігання злочинам у середовищах, які існують, передбачає наявність більшої кількості суб'єктів, було вирішено розділити позначку для існуючого житла на три різні сертифікати:

- житло – сертифікат для власників будинків і людей, що орендують їх житло;
- комплекси – сертифікат для таких органів, як житлові асоціації (об'єднання), групи власників, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ);
- навколишнє середовище;
- органи місцевого самоврядування, які є відповідальними за публічний простір.

Таким чином, зацікавлена сторона має можливість подати заявку на отримання сертифіката.

Поліція присуджує позначку «безпечне середовище» існуючому простору, якщо 60% усіх житлових будинків та 60% усіх комплексів у мікрорайоні отримують усі три сертифікати.

У Нідерландах також внесено зміни до Національного будівельного кодексу. До кожного нового будинку, побудованого

в Нідерландах із 1999 року, висувалися нові вимоги щодо стійкості до злому (замки, двері, вікна). Станом на 1999 рік усі новозбудовані будинки у Нідерландах мають бути укомплектовані вікнами та дверима, захищеними від злому. Такі зміни зменшили кількість крадіжок у новозбудованих будинках щорічно на 26 відсотків⁷⁶.

Ініціативи поліції Великобританії та Нідерландів щодо маркування безпечного простору демонструють дуже хороші результати. Коли ця схема реалізується у новому або існуючому середовищі, різко знижуються крадіжки зі зломом (приблизно на 26%). Інші злочини, такі як крадіжки, вандалізм і вуличне насильство також знижуються після впровадження такої моделі діяльності поліції. Крім того, страх перед злочинністю значно зменшується завдяки використанню схем поліцейських маркувань⁷⁷. Співробітники поліції, що використовують маркування (позначки) «безпечного житла» SBD перевершують показники колег, які не використовують SBD, з погляду скорочення злочинності, страху перед злочинном і візуальними ознаками безладу⁷⁸.

Варто зазначити, що після впровадження позначок (маркування) безпечного простору, їх ефективність була успішною, проте, через декілька десятиліть їх ефект цілком може почати слабшати через зміни у структурі злочинності, методах дій правопорушників, не кажучи про зміни в плануванні, архітектурі та будівництві, які є наслідками прогресу. Отже, як і кожен продукт запобігання злочинам такі засоби, як маркування (позначки) «безпечного житла» SBD або «Голландська поліцейська позначка», також повинні дотримуватися нормального

---

⁷⁶ Vollaard B., van Ours J. C. Does the Regulation of Built-In Security Reduce Crime? Evidence from a Natural Experiment (April 16, 2010). 31 p. TILEC Discussion Paper No. 2010-019. CentER Discussion Paper No. 2010-45. URL: <http://ssrn.com/abstract=1593552> (дата звернення: 07.09.2023)

⁷⁷ Manuel J. J. López, Chris Veenstra, Erik van der Eijk, Eric Seuren. Een veilige wijk, een veilig gevoel. RCM-advies and Experian. Den Haag, juli 2010. URL: <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/78753.pdf> (дата звернення: 09.05.2023).

⁷⁸ Armitage R., Monchuk L. Re-evaluating Secured By Design (SBD) Housing In West Yorkshire. University of Huddersfield and West Yorkshire Police. University of Huddersfield. 2009. 100 p.

життєвого циклу. Коли наслідки ініціативи вичерпаються, органам управління поліцією доведеться прийняти обґрунтовані рішення про продовження терміну дії таких заходів або їх заміни. У Нідерландах Національний центр запобігання та безпеки злочинності оголосив про проведення нових досліджень злочинності, які включали і опитування грабіжників⁷⁹, і дослідження впливу маркування «безпечне житло» на стан криміногенної ситуації. Слід наголосити, що маркування (позначку) «безпечне житло» і перелік вимог, дотримання яких дозволяє цю позначку отримати, є процесом, а не готовим кінцевим продуктом. По суті, цей процес складається з фахових спільних досліджень між фахівцями з питань запобігання злочинності й архітекторами чи планувальниками, які спрямовані на об'єднання найкращих знань і зусиль обох експертних середовищ із метою запобігання злочинності та зменшення страху. В цьому плані корисним є досвід опитування правопорушників при аналізі злочинів і стану житлового середовища. Аналіз злочинності й опитування правопорушників слід розглядати як невід'ємну частину роботи з підтримки актуальності зусиль із запобігання злочинності через внесення змін у такий елемент злочину, як місце його прояву. Отже, велика проблема полягає не тільки в тому, щоб надавати дедалі більше позначок (маркувань), але також адаптовувати систему – безперервний дослідний процес – за допомогою якого систематизовані поліцейські знання про ризики злочинності й уявлення про методи роботи злочинців використовуються для постійної адаптації моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPRED). Частиною цієї системи має бути ретельна та постійна оцінка ризиків, з якими стикаються будинки, квартали та міста і з маркуваннями «безпечне житло» SBD, і без них.

---

⁷⁹ Felson M. «Crime and Everyday Life» Third Editions. Sage Publications. Thousand Oaks. 2002. 221 p.

8.5. Окремі практичні аспекти ландшафтного дизайну та їх значення у реалізації моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED)

Із концептуального та практичного погляду є способи, за допомогою яких можна успішно інтегрувати заходи безпеки у відкриті зони та ділянки простору. Завдяки продуманому дизайну можливості для злочинів можна звести до мінімуму. Рекомендації з безпеки при плануванні забудовного простору будуть базуватися на основних принципах моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED):

- 1) нагляд;
- 2) контроль доступу;
- 3) територіальність;
- 4) обслуговування;
- 5) загартовування цілей.

1. Нагляд передбачає дотримання окремих рекомендацій із приводу забезпечення оглядовості простору або ділянки місцевості. Основними принципами захисту відкритих територій за допомогою ландшафту дизайну є такі (рис. 8.9):

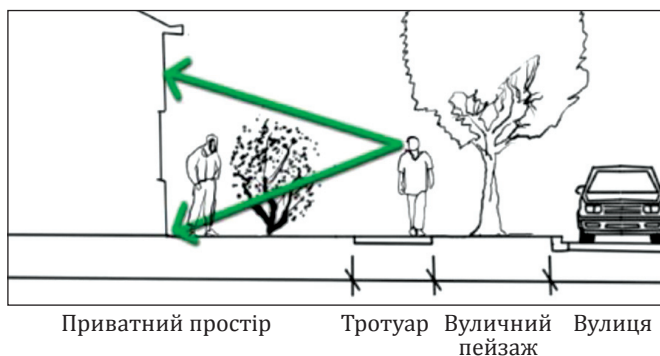

Рис. 8.9. Візуалізація оглядовості

Оглядовість (нагляд) обмежують чагарники (зелені насадження), тому потрібно вживати заходів для їх усунення. *Оглядовість має залишатися відкритою.* Під час проектування

безпечного міського середовища в межах ландшафту не рекомендується використання високорослих «перешкод» або елементів, які закриватимуть огляд спостерігачів з вулиці або тих, хто спостерігає з будівель. Будь-який відкритий і безперешкодний огляд ідеально підходить для спостереження. В місцях, де мають бути паркани, доречно використовувати огорожі з отворами (сітка).

Також фахівці з питань безпеки повинні брати участь у розробленні та реалізації детального плану, яким визначається, які дерева та чагарники і якою мірою мають бути обрізаними. Дереву слід обрізати на відстані не менше 2,5 метрів від землі. Це забезпечить лінію видимості та запобіжить використанню їх як укриття. Рекомендується обрізати кущі низько (приблизно 1–1,2 метра від землі) (рис. 8.10). Це не дозволить будь-кому сховатися за ними.

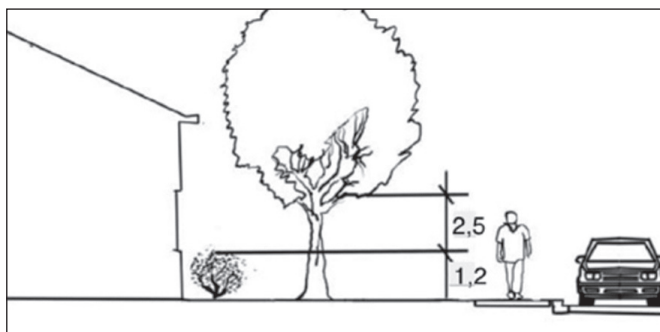

Рис. 8.10. Візуалізація оглядовості

На рисунку 8.10 продемонстровано, що дерева та кущі не перешкоджають оглядовості.

Під час планування парку чи іншої громадської зони відпочинку (насамперед у великих житлових масивах) потрібно уникати використання насаджень, які закривають оглядовість (видимість) навколо лавок. Значно краще використовувати кущі не вище 1,2 метра. Таку ж вимогу слід застосовувати під час планування посадки кущів і дерев для автостоянок. Це, однак, не означає, що слід уникати всіх зелених насаджень висотою понад 1,2 метра. Мета – уникнення створення закритих і «прихованих» місць.

Доріжки (пішохідні, велосипедні тощо) безумовно, більш естетичні, якщо поряд із ними є зелені насадження. Щоб забезпечити безпеку, доречно використовувати низькі декоративні насадження (до 1,2 метра у висоту) вздовж таких доріжок. Вищі декоративні насадження доречно використовувати подалі від шляхів руху людей.

Важливо з профілактичного погляду, щоб люди могли достатньо бачити своє оточення у темряві, тому важливо професійно спроекувати освітлення у потрібних місцях. Слід пам'ятати, що вуличні ліхтарі не можна розташовувати поблизу дерев, оскільки їх листя зменшить наявне освітлення. Особливості діяльності з освітлення та озеленення мають надважливе значення для попередження злочинів із використанням положень моделі запобігання злочинності CPTED.

2. Контроль доступу дає змогу контролювати захід і вихід відвідувачів до певної власності. Зазвичай під цим також слід розуміти обмеження кількості входів і виходів навколо власності (обмеження доступності). Це можна зробити шляхом додавання бар'єрів, таких як прозорі огорожі, ворота або елементи озеленення. Ідея не в тому, щоб створити неприступну фортецю, а радше спроекувати чіткий, визначений, обмежений доступ до власності через заздалегідь обраний маршрут, і зменшити ймовірність того, що хтось увійде чи вийде будь-яким іншим способом.

Практичними аспектами оформлення території для забезпечення контролю доступу за допомогою дизайну важливо створити чіткий шлях до головного входу в будівлю і позначити його ландшафтними елементами, такими як скульптури, озеленення чи інші декоративні елементи.

Для забезпечення контролю доступу вхід оформлений у заскленому виконанні, щоб забезпечити видимість. Цьому сприяє і висота чагарників.

Вхід до дверей позначається декоративними насадженнями, яке також працює як бар'єр для утримання відвідувачів на доріжці⁸⁰.

---

⁸⁰ Levald A., Sibul J., Proosa M., Klein M., Lehtovuori P., Soomeren P., Viikmaa T., Paaver T. CPTED Manual for police officers. PROJECT No. HOME/2012/ISEC/AG/4000004321 «Development of existing urban design, planning and

У зонах, де дозволені паркани, рекомендується використовувати відкриті огорожі на рівні 1–1,2 метри між напівгромадським і громадським простором по периметру будівлі. Також можливе використання непрохідних декоративних чагарників (використовують також колючі чагарники), щоб не допустити проникнення небажаних людей. Для того, щоб утримати зловмисників подалі від вікон, можна використовувати низькорослі, колючі декоративні кущі під вікнами першого поверху.

Із метою забезпечення безпеки бажано не використовувати конструктивні особливості, які забезпечують проникнення на територію через паркан, вихід на балкони, другі поверхи тощо. До них належать дерева, лавки та будь-які ландшафтні або архітектурні об'єкти, які можна використати для цього.

3. Територіальне розмежування (територіальність) передбачає поділ територій на громадські, напівгромадські або приватні. Розуміння призначення території можна реалізувати за допомогою використання елементів дизайну. Формування кордону між приватною зоною і громадською створює відчуття територіальності та має сигналізувати потенційним правопорушникам, що вони повинні триматися подалі.

Проектування декоративних насаджень (наприклад, кущі або клумби), які вписуються в дизайн вулиці, може посилити сприйняття простору як напівпублічного. Це простір сприймається як територія, яку можна оглянути, але на яку не можна ввійти без дозволу.

4. Обслуговування (підтримка та розвиток) разом із територіальним укріпленням є вираженням права власності на майно. Погіршення обслуговування свідчить про слабкий контроль зі сторони власника простору, що формує розуміння низьких стандартів і безладу.

5. Загартовування цілі (цільове зміцнення) зазвичай досягається з точки зору дизайну для публічних (загальнодоступних)

---

crime prevention methods and introduction of new ones to improve living environment safety (CPTED)». Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union. P. 22. URL: https://cpted.net/resources/Documents/Articles_Resources/EU%20Manual4Police.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

та напівприватних просторів. Що стосується дизайну, то перевагу слід віддавати елементам, які додають безпеку такому простору. Це можна зробити за допомогою фізичних функцій, які забороняють доступ і не дозволяють проникнути з публічного простору в приватну зону.

Зелені насадження слід вчасно підстригати, щоб не обмежувати природне спостереження. Посадка високих кущів або дерев із масивними розлогими гіллями біля зовнішніх дверей будівлі не є безпечним рішенням. Це може бути місцем, яке дає можливість сховатися.

Доглянута і підстрижена зелень забезпечує безпеку. Вигляд будівлі до і після коригування розмірів зелених насаджень.

Важливо спроектувати достатню кількість освітлення, щоб можливі проблемні зони були належно освітлені. До таких зон належать вхід, доріжки, кути і сходи. Світло повинно вмикатися автоматично, якщо хтось з'являється у певній ділянці місцевості, яка є вразливою для різних загроз. Правильне освітлення суттєво посилює безпеку.

Хорошим способом запобігти вандалізму є використання багаторічних витких рослин для покриття стін будівлі або інших поверхонь, які зазвичай розмальовують шляхом нанесення графіті.

Одним із способів захисту будівлі є використання гравію. Гравій видає гучний хрускіт під час ходьби по ньому. Тому декоративний гравій можна розмістити правильно на ділянці, наприклад на клумбах, тонкою смугою навколо будівлі, або під вікнами та біля вхідних точок⁸¹.

Важливу роль у забезпеченні заходів запобігання поширенню кримінальних виявів через зміни у навколишній інфраструктурі відіграють загальні стратегії освітлення та озеленення.

---

⁸¹ Levald A., Sibul J., Proosa M., Klein M., Lehtovuori P., Soomeren P., Viikmaa T., Paaver T. CPTED Manual for police officers. PROJECT No. HOME/2012/ISEC/AG/4000004321 «Development of existing urban design, planning and crime prevention methods and introduction of new ones to improve living environment safety (CPTED)». Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union. P. 24. URL: https://cpted.net/resources/Documents/Articles_Resources/EU%20Manual4Police.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

Стосовно освітлення слід зазначити, що само собою освітлення не є ні хорошим, ні поганим. Важливо зрозуміти, для кого освітлюють? Що освітлюється? Чому слід освітити? І який тип освітлення потрібно застосувати?

Значна частина кримінальних проявів відбуваються у нічний час. Загальновідомим є той факт, що якісне освітлення є засобом, що сприяє запобіганню протиправній поведінці. Однак, існує чимало видів засобів освітлення, тому є потреба правильно вибрати тип освітлення. Крім того, при проектуванні освітлення слід враховувати вимоги до енергозбереження.

Існує чимало технічних характеристик щодо освітлення. Інженери з освітлення використовують такі терміни, як люкс (міра освітленості), ліхтар (освітлювальний прилад), люмени (міжнародна одиниця виміру світлового потоку) і димер (пристрій для регулювання напруги на лампі, «регулятор освітленості», світлорегулятор).

Важливою характеристикою освітлення простору є передача (відтворення) кольору. Природним освітленням є освітлення, що забезпечує сонце. Таке освітлення встановлює загальне розуміння кольорів у нашій свідомості. Не є природним освітленням нічне освітлення. Кольори нічного освітлення є штучними і можуть забезпечити неточну передачу кольору об'єктів, які спостерігаються. Різні кольорові передачі призводять до різного тлумачення і опису, наприклад, вигляду свідками злочинця. Так, освітлення від натрієвої лампи низького тиску створює жовтий колір, що робить інтерпретацію неточною. Кожний тип освітлення має свої переваги та недоліки, тому відповідальні за освітлення особи мають вміти вибрати правильний тип ламп для використання їх у конкретних ситуаціях. Однак така робота вимагає інформації з належної оцінки ризиків, щоб визначити тип освітлення, період і час, коли потрібно освітлювати ділянку.

Типи освітлення для зовнішнього застосування включають такі види:

Лампа розжарювання – білий/жовтий колір світла, миттєвий час розжарювання (світиться одразу після ввімкнення), яскравий колір, низька початкова вартість, але короткий термін служби та низька енергетична ефективність.

Флуоресцентна лампа – білий колір, практично миттєвий час дії, хороша передача кольору, низька початкова вартість,

але термін служби скорочується від низьких температур. Корисна для внутрішніх проходів і коридорів, де потрібне чисте, біле світло, легко замінити лампочки.

Металогалогенна лампа – білий колір світла, відмінна передача кольору і хороша енергоефективність, але висока початкова вартість. Корисно для зовнішнього використання у зонах підвищеного ризику, наприклад, комерційні, промислові та громадські приміщення, автостоянки, спортивні арени, фабрики і роздрібні магазини, а також для освітлення житлових споруд.

Натрієва лампа низького тиску – помаранчевий колір світла, миттєвий час дії, високоенергоефективна, проте її жовте світло обмежує її застосування у зовнішньому освітленні, де існують високі ризики протиправної поведінки. Широко використовується для вуличних ліхтарів. Натрієві лампи низького тиску дають лише монохромне жовте світло, відтак пригнічують можливості бачити колір уночі.

Натрієва лампа високого тиску – яскраво-жовтий колір освітлення, енергоефективна, але висока початкова вартість. Натрієві лампи високого тиску випромінюють ширший спектр світла, ніж лампи низького тиску, але вони все одно мають гіршу передачу кольору, ніж інші типи ламп. Корисні для зовнішніх умов загального освітлення, наприклад, доріг.

Деякі значно менш поширені типи освітлення включають:

Ртутна газорозрядна лампа – синій/білий колір, передача кольору різна, низька початкова вартість, але енергонефективна, скромна тривалість життя. Майже вилучена із широкого користування.

Індукційне освітлення – одне з нових джерел освітлення на ринку. Яскравий білий колір світла, дуже тривалий термін служби, високоефективні енергозберігаючі лампи, проте висока початкова вартість і термін служби зменшується під впливом холодної погоди. Широко застосовуються на заводах, складах, стадіонах, вулицях, АЗС, будівлях тощо.

Світлодіодне освітлення (LED – light emitting diode). Світлодіодна лампа є електричним світлом, яке виробляється за допомогою світловипромінювальних діодів. Світлодіодні лампи значно енергоефективніші, ніж еквівалентні лампи розжарювання, і можуть бути значно ефективнішими,

ніж більшість люмінесцентних ламп. Комерційні світлодіодні лампи мають термін служби в декілька разів триваліший, аніж лампи розжарювання.

Під час розроблення стратегії освітлення слід здійснити оцінку ризиків. Прямого зв'язку між освітленням і злочинністю немає. У деяких випадках доречно здійснити освітлення простору, в інших – недоцільно. Процес оцінки ризику – це визначення того, де існує детермінація злочинної поведінки від освітлення. Водночас освітлення має прямий зв'язок із рівнем страху на відкритому просторі. Хоча кримінологічні дослідження не є остаточними, проте існує обґрунтоване твердження, що значна частина вуличних злочинів учиняється в нічний час у місцях із низьким рівнем освітлення. Хоча зазначене може видатися суперечливим, це підсилює важливість оцінки ризику у визначенні відповідного освітлення. Надважливо розуміти, що освітлюється, кого освітлюють і чи взагалі у конкретному місці потрібно освітлення.

Насиченість освітлення відрізняється для людей різного віку. Освітлення для старших людей відрізняється від освітлення для загального населення, оскільки вікове погіршення зору потребує значно більше освітлення. Загалом 60-річним людям потрібна приблизно вдвічі більша яскравість освітлення, ніж 20-річним.

Під час розробки загальної стратегії освітлення потрібно враховувати адаптацію сітківки. Адаптація сітківки – час, необхідний очам, щоб повністю адаптуватися при переміщенні з добре освітленого місця в менш освітлене місце. Цей перехідний час ускладнює на мить оглядовість і можливість бачити інших людей, та може продовжити час прийняття рішень. За вуличного освітлення прийнятним може бути тривалий час адаптації сітківки ока, позаяк там світло не зникає раптово (сонячне світло зникає у сутінках поступово). В окремих ізольованих районах із високим рівнем кримінальної активності потреба в освітленні може бути постійною. Це слід враховувати при реалізації моделі CPTED для забезпечення безпеки. Адаптація сітківки може мати важливе значення для забезпечення безпеки дорожнього руху при раптовому виїзді, наприклад, із тунелів.

Проектуючи освітлення, потрібно подбати про зручність обслуговування. Ліхтарі виділяють тепло, яке негативно

впливає на обладнання, що знижує ефективність освітлення. Це варто враховувати в місцях, де в освітленні є гостра необхідність, тому існує потреба у наявності механічного підйомника для обслуговування освітлення, за прикладом стоянки торгового центру. В іншому випадку неналежний догляд за освітлювальним обладнанням може призвести до неефективного освітлення.

Важливим моментом при реалізації стратегії освітлення під час реалізації моделі запобігання злочинності CPTED є енергетична ефективність. Метою зовнішнього освітлення має бути оптимізація споживання енергії та забезпечення належного рівня освітлення за допомогою ліхтарів, які спрямовують світло у потрібні місця. Вибір ламп та автоматичних вимикачів дасть змогу досягти такого балансу, проте цього слід досягати з урахуванням вимог безпеки та захисту. У віддалених місцях, які знаходяться на відстані від громадськості (наприклад, віддалені місця паркування), доцільно застосовувати детектори руху для ввімкнення освітлення.

Якщо освітлення надто яскраве, можуть утворюватися відблиски від поверхні, на яку спрямовано освітлення, що заважатиме водіям, пішоходам, велосипедистам і камерам відеоспостереження.

При плануванні освітлення слід з'ясувати, чи не виходить воно за необхідні межі визначеного для освітлення простору, та яке потрапляє на прилеглі ділянки. Такий вихід за межі освітлення має бути ліквідовано, оскільки, якщо світло світить у вікна, мешканці можуть закривати у кімнатах штори, що мінімізує природне спостереження за подіями на вулиці.

Слід уникати світлового забруднення. Світлове забруднення може виникнути внаслідок використання яскравого неекранованого зовнішнього нічного освітлення, часто при комерційному використанні простору. Світлове забруднення – це світло, яке не спрямовано на конкретне завдання і створює саяво у небі над містами.

Є деякі загальні правила, які застосовуються до освітлення:

1. Слід обирати ліхтарі з відповідним екраном, щоб вони освітлювали тільки обрані ділянки.

2. Екранні ліхтарі повинні спрямовувати світло вниз, мінімізувати відблиски та рівномірно розподіляти світло по всій призначеній поверхні.

3. Передача кольору натрієвих ламп високого тиску неідеальна, але вони енергоефективні та їх освітлення є достатнім у більшості місць. Використання галогенного освітлення доцільне тільки там, де важлива ідеальна передача кольору.

4. Для збереження енергії на певних літарях варто використовувати таймери.

5. Якщо необхідно негайно забезпечити освітлення при появі людей на визначеній території, слід використовувати ліхтарі швидкої дії з детекторами руху.

Завжди потрібно враховувати ймовірність того, що ландшафтний дизайн може перешкоджати освітленню. Для того, щоб елементи ландшафтного дизайну не перешкождали розподілу світла, такі дії слід координувати. Фарбування навколишніх стін у світлий колір допомагає збільшити рівень освітлення.

Узагальнюючи вимоги до проектування освітлення, варто навести такі практичні рекомендації, дотримання яких сприятиме успішній реалізації моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED):

1. Потрібно використовувати антивандальні полікарбонатні лінзи (стійкі до фізичного впливу).

2. Слід враховувати час, необхідний для проведення наклеювання.

3. Особливу увагу треба приділити врахуванню необхідності точної передачі кольору.

4. Слід подбати про простоту обслуговування та заміни елементів освітлення.

5. Зовнішнє освітлення має освітлювати обличчя на відстані до 15 метрів.

6. Потрібно максимально ліквідувати тіні та відблиски.

7. Належного освітлення потребують доріжки, тротуари та стежки у парках, якими часто ходять люди.

8. Вестибюлі, які виходять на тротуари, повинні бути добре освітлені⁸².

---

⁸² Safe Growth and CPTED in Saskatoon. Crime Prevention Through Environmental Design Guidelines: An Illustrated Guide to Safer Development in Our Community. City of Saskatoon, Planning & Development Branch. June 2010. P. 48–50. URL: https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/community-services/planning-development/neighbourhood-planning/neighbourhood-safety/CPTED%20Guidelines_WEB.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

Нижче наведені різні приклади освітлення (рис. 8.11):

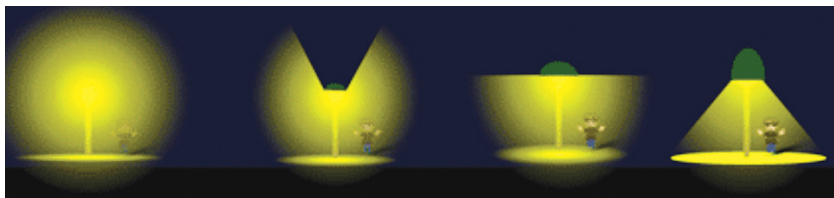

Рис. 8.11. Приклади освітлення:

а) дуже погане; б) погане; в) краще; г) найкраще

Важливу роль у забезпеченні заходів запобігання поширенню кримінальних проявів через зміни у навколишній інфраструктурі відіграють і загальні стратегії озеленення. Ландшафтний дизайн повинен збалансувати вибір матеріалів і їх розміщення між ризиком збільшення можливостей для злочинів і підвищенням відчуття безпеки мешканців простору.

Так, нерозумно проектувати ізольовані та приховані маршрути в межах міста. Однак, якщо є потреба в ізольованих маршрутах, наприклад, велосипедні доріжки у віддалених районах міста, з обох боків має бути належний огляд шляху. Якщо прихований або ізольований наявний маршрут неможливо модифікувати, його можна зробити безпечнішим шляхом забезпечення чіткої видимості, покращення освітлення, встановлення телефонів екстреної допомоги й електронних приладів спостереження.

У разі, якщо природний нагляд має першочергове значення, важливим є застосування парканів з отворами (до прикладу, кованих).

Колір огорожі впливатиме на поширення та сприйняття освітлення: світлі кольори мають тенденцію відбивати світло, що може створити візуальний бар'єр. У цих випадках використання темніших кольорів огорожі буде доречнішим. У разі, якщо природне спостереження є другорядним щодо контролю доступу, то доречними будуть закриті (непроглядні) огорожі. Слід враховувати ризик вандалізму через графіті на суцільних парканах.

Рішенням проти вандалізму (графіті) на парканах і стінах можуть бути зелені насадження, наприклад плюща або моху.

Зелені екрани можна використовувати на будь-якому типі стін у будь-якому місці. Вони не потребують складного догляду.

Важливу роль відіграють і інформаційні вказівники, які застосовують для надання інформації про допомогу у разі виникнення надзвичайної ситуації, наприклад, телефони екстрених служб допомоги, номери та напрями руху транспорту, який курсує поряд. Інформаційні вказівники також повинні визначати місця перебування людей і містити карту, яка буде корисною для пішоходів. Для простоти використання, карти повинні бути орієнтовані відповідно до місця знаходження особи.

Якщо для покращення огляду існує потреба у застосуванні дзеркал, доцільно використовувати плоскі, поліровані алюмінієві дзеркала, а не опуклі. Для того, щоб не порушити лінії огляду, там, де це необхідно, потрібно використовувати рослинність належної висоти. Загальним є правило про те, що для збереження зон огляду дерева та зелені насадження слід підтримувати у належному вигляді. Також існує потреба розподілу громадських місць на певну умовну ієрархію: публічний і напівпублічний та приватний за рахунок використання умовних буферів, до прикладу сортів рослинних насаджень. Ще одне місце, де ієрархія простору може бути корисною, – це великі громадські парки або зони загального користування. Якщо можливо, доцільно розділити простір для використання різними групами користувачів (літні люди, підлітки і діти).

Громадський простір (вулицю) слід відокремлювати від приватних територій газонами, невеликими парканами, озелененням тротуарів.

При застосуванні зелених насаджень слід враховувати темпи росту і вимоги до обслуговування. Розлогі дерева, цвітіння розлогих чагарників можуть перешкоджати природному нагляду. Суттєво збільшує ризики протиправної діяльності ситуація, коли листя дерев перешкоджає освітленню тротуару.

Кущі можна згрупувати за розміром: низькі, середні, високі. Зі зрозумілих причин невисокі кущі, висотою менше ніж 1 метр, сприяють природному спостереженню. Якщо вони є посаджені близько один до одного, вони можуть утворювати бар'єр для контролю доступу по периметру, хоча це буде лише символічний територіальний бар'єр.

Корисними для контролю доступу є і кущі середнього розміру висотою до 2 метрів. Однак середні кущі блокуватимуть лінії огляду. Якщо є намір створити бар'єр для забезпечення конфіденційності, такі насадження підходять найбільше.

Високі чагарники висотою понад 2 метри можуть утворити відмінний контроль доступу через формування бар'єрів. Якщо вони щільно посаджені, крізь них може буде важко проникнути. Проте вони не сприяють природному спостереженню.

Належний контроль доступу також можуть забезпечувати дерева (хвойні або листяні). Для збереження природного нагляду їх слід належно доглядати (вчасно обрізати). В Україні санітарна обрізка дерев регулюється Правилами утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затвердженими Наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105⁸³.

Згідно з практичними аспектами моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), дерева мають чимало застосувань, зокрема додавання позитивного естетичного іміджу простору або вулицям, розмежування зон діяльності в парку, формування тіні в парку біля лавок для відпочинку тощо.

Кущові дерева корисні для озеленення парків і, якщо їх листя тонке, несуттєво перешкоджають огляду простору. Високі дерева, особливо старші дерева з великими стовбурами, часто асоціюються з естетикою, і повинні бути збережені, насамперед у паркових зонах. За деревами потрібно здійснювати регулярний догляд, слідкувати, щоб вони не заважали наявному освітленню.

Головна перевага ландшафтного дизайну й озеленення в тому, що його стан зазвичай значно дешевше модифікувати, порівняно з іншими елементами архітектури простору. Водночас озеленення вимагає обслуговування та витрат, що слід враховувати.

---

⁸³ Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України : Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text> (дата звернення: 07.09.2023).

Вибір і догляд відповідної рослинності у визначеному просторі є важливим завданням. Невисокі кущі та дерева з високими кронами можуть мати важливе значення в районах, де природне спостереження і оглядові лінії є пріоритетом. Візуально естетичний ландшафтний дизайн із поєднанням низькорослих і високих чагарників, листяні та вічнозелені дерева привабить користувачів до території. Належно доглянуте й охайне озеленення допоможе відчутти себе у безпеці⁸⁴.

8.6. Оцінка ефективності моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED)

Стратегії моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є найбільш успішними, коли вони найменше заважають незручностей кінцевому користувачеві та коли процес проектування просторів покладається на об'єднані зусилля проєктувальників навколишнього середовища, землепорядників, громадських активістів та фахівців правоохоронних органів. Стратегії, перелічені вище, не можуть бути реалізовані без допомоги громади, і це вимагає об'єднання зусиль, щоб зробити навколишнє середовище безпечнішим місцем для життя. Мета-аналіз багатокomпонентних ініціатив моделі CPTED у США виявив, що вони зменшили кількість грабежів на 30–84%⁸⁵.

Важливо усвідомити, що жоден метод проєктування не зупинить усі форми злочинності. Антигромадську поведінку

---

⁸⁴ Safe Growth and CPTED in Saskatoon. Crime Prevention Through Environmental Design Guidelines: An Illustrated Guide to Safer Development in Our Community. City of Saskatoon, Planning & Development Branch. June 2010. P. 50–52. URL: https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/community-services/planning-development/neighbourhood-planning/neighbourhood-safety/CPTED%20Guidelines_WEB.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

⁸⁵ Carri C., Peek-Asa C. Effectiveness of crime prevention through environmental design (CPTED) in reducing robberies. *American Journal of Preventive Medicine*. 2000. Vol. 18. Is. 4S. P. 99–115.

дуже складно зупинити, і тому головний підхід – стримування та обмеження загроз. Із погляду ефективності, точною назвою моделі є саме запобігання злочинності за допомогою екологічного проектування. Наукові дослідження показують, що не завжди можна запобігти скоєнню кримінальних правопорушень за допомогою моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED). Модель CPTED опирається на зміни у фізичному середовищі, які змусять злочинця прийняти певні поведінкові рішення, і деякі з цих рішень включатимуть відмову від протиправної поведінки. Ці зміни радше стримують, аніж остаточно не допускають протиправну поведінку.

Із погляду фінансової ефективності модель CPTED зазвичай знижує загальні витрати на запобігання злочинам. Оновлення наявного середовища відповідно до вимог принципів моделі CPTED іноді може мати високу вартість, але якщо принципи моделі включити до початкового етапу проектування та планування об'єктів, просторів, територій та об'єктів, то вартість проектування за принципами моделі CPTED часто нижча, ніж за традиційних підходів⁸⁶.

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є дещо обмеженішою за своїм обсягом і не враховує такий важливий, на думку критиків, соціальний елемент, як колективну ефективність. Через це модель CPTED часто поєднують із деякими моделями, наведеними вище, як-от модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику, з огляду на її спеціалізацію й акцент на рукотворному середовищі в заходах зі зменшення злочинності.

Важливо розуміти, що будь-які вказівки щодо дизайну повинні обов'язково супроводжуватися розумним соціальним проектуванням і правильними методами управління. Інструкції моделі запобігання злочинності за допомогою зміни навколишньої інфраструктури CPTED працюватимуть значно

---

⁸⁶ Crime prevention through environmental design. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design (дата звернення: 27.04.2023)

краще, якщо будинок, автостоянка, школа або спортивний комплекс належно управляються. Хоча наукові дослідження наразі не вказують на точні механізми, безсумнівно, що соціальні й економічні чинники є основними з погляду мотивів для злочинності. Керівники (менеджери) «простору» можуть мати обмежений вплив на рівень безробіття, проте вони можуть вплинути на соціальні й економічні умови в конкретному місці – наприклад, можна створити позитивний клімат для бізнесу всередині конкретного району, або якщо створити дитячий садок поблизу житла. Такий фокус на сусідстві має вирішальне значення для безпечного розвитку в майбутньому. Щоб сприяти цим позитивним змінам, настанови, принципи та інструкції моделі CPTED включають не тільки фізичні вказівки щодо дизайну простору, а й пропозиції щодо громадської діяльності та управління цим простором. Поєднуючи ці підходи в цілісний спосіб і використовуючи фокус на сусідстві, можна якісно та суттєво вплинути на рівень зниження поширення злочинності та формування безпечного простору⁸⁷.

Використання цілісного підходу моделі запобігання злочинності за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (CPTED) до покращення безпеки зумовлює те, що можливості для прояву злочинної поведінки зменшуються, небажані елементи шукатимуть нові місця, а для законних користувачів буде створено безпечний простір⁸⁸. Модель CPTED – це не повна відповідь на проблеми громади, але це засоби усунення

---

⁸⁷ Safe Growth and CPTED in Saskatoon. Crime Prevention Through Environmental Design Guidelines: An Illustrated Guide to Safer Development in Our Community. City of Saskatoon, Planning & Development Branch. June 2010. P. 5. URL: https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/community-services/planning-development/neighbourhood-planning/neighbourhood-safety/CPTED%20Guidelines_WEB.pdf (дата звернення: 07.09.2023)

⁸⁸ Randy I. Fear of Parking. Securitymanagementmagazine. 2/1/2008. URL: https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2008/02/fear-of-parking/?_t_id=8yEa3b8FuoYiSDOGiKOD8A%3d%3d&_t_uid=IRU8DpHpSZu08Z8o1f3D6Q&_t_q=CPTED&_t_tags=language%3aen%2c%20siteid%3ab1140b07-9e31-4808-809a-878911c7f3f1%2candquerymatch&_t_hit.id=ASIS_Models_Pages_SMArticleDetailPage/_fdf84c9f-f4e4-44c9-b1ca-5b6ea53b130e_en&_t_hit.pos=7 (дата звернення: 07.09.2023)

або обмеження екологічних перешкод для соціального, правоохоронного або управлінського контролю⁸⁹.

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) є однією з найбільш стійких теорій запобігання злочинності, насамперед тому, що вона добре працює на практиці. Однак упровадження рішень моделі CPTED нерідко відбувається без належного та фундаментального процесу аналізу, що призводить до спрощених і погано продуманих рішень. Неякісно застосовані стратегії моделі CPTED можуть ненавмисно завдати шкоди, наприклад, стимулювати переміщення злочинності на інші території⁹⁰.

Підсумовуючи дослідження концептуальних і науково-практичних аспектів моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED), слід зазначити, що запобігання злочинам є спільною відповідальністю, тому знання та навчання науково-практичним аспектам, реалізовуваних у принципах моделі CPTED, є дуже важливим для успішної реалізації цього надскладного завдання.

8.7. Роль кримінального аналізу в моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED)

Інтеграція принципів моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) у діяльність із кримінального аналізу потребує інноваційного й унікального підходу. Замість дослідження кримінальними аналітиками того, де відбуваються інциденти, визначення того, хто до них причетний, і чому окремі особи стають жертвами злочинів модель CPTED спонукає

---

⁸⁹ Crime Prevention Through Environmental Design. Your Guide to Creating a Safe Environment City of Orlando. 2008. URL: <https://www.cityofredding.org/home/showpublisheddocument/10101/636186156623330000> (дата звернення: 07.09.2023)

⁹⁰ The International Crime Prevention Through Environmental Design Association. URL: <https://www.cpted.net/> (дата звернення: 07.09.2023)

аналітиків до глибокого вивчення таких запитань, як «які елементи місцевості є такими, що можуть використати злочинці для досягнення бажаного злочинного результату, чому так відбувається і як ці криміногенні чинники «місця» можна усунути?». Інакше кажучи:

- які елементи середовища сприяють привабленню злочинної діяльності;

- чому кримінальні правопорушення та порушення громадського порядку постійно трапляються в одному місці, а не в іншому подібному місці;

- які модифікації можна реалізувати у навколишньому середовищі для зменшення можливостей для прояву злочинності та порушень громадського порядку;

- що може змінити у свідомості людей сприйняття їх територіального простору як безпечного?

Тобто потенціал моделі запобігання злочинності через зміни у навколишній інфраструктурі CPTED – це свідомий вплив на місця прояву кримінальної активності з нейтралізації та усунення криміногенних ризиків.

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) також вимагає роботи кримінальних аналітиків на конкретній визначеній території. Така територія вивчається досвідченими співробітниками поліції та аналізується кримінальними аналітиками. Вивченню підлягає фізичне середовище, в якому слід виявити елементи простору, які формують ризики, що можуть посприяти виникненню наміру вчинити протиправні дії. Кримінальні аналітики при аналізі виявлених елементів ризику в фізичному просторі шукають тактичні способи усунення таких ризиків із метою сформувати безпечний простір. Слід зазначити, що дослідженню підлягає не лише забудований фізичний простір, а й простір, який підлягає забудові з різною метою (житловий, комерційний, промисловий, громадський тощо). У такому разі проектування нового будовного простору відбувається групою фахівців із різних галузей знань: дизайнери, архітектори, розробники та будівельники, фахівці в галузі містобудування, особливу роль з-поміж яких відіграють фахівці у галузі кримінальних ризиків. Будовний простір має бути спроектований так, щоб мінімізувати

елементи вразливості й містити елементи підвищення ризику виявлення та затримання. Ці завдання успішно можуть вирішувати кримінальні аналітики.

Центральна передумова моделі запобігання злочинності CPTED полягає в тому, що на поширення злочинів можна впливати особливостями фізичного середовища, яке впливає на поведінку людей природним чином. Люди відчують, де простір безпечний, а злочинець усвідомлює, в яких місцях він може бути викритим через навколишнє середовище. Модель CPTED опирається на властивості людей сприймати вплив і позитивних, і негативних чинників навколишнього середовища. Реалізація положень моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) спрямовується на формування у людей відчуття або усвідомлення власності на об'єкти заселеного ними простору, таким чином заходи щодо запобігання виникненню неправомірної поведінки матимуть більш ефективний результат. Ідентифікувати та розробляти заходи нейтралізації і коригування впливу таких чинників покладається на співробітників підрозділів кримінального аналізу.

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) фокусується на реалізації «природних» або «пасивних» стратегій, які включають роботу з освітленням, оглядовими лініями, дизайном входів і виходів із приміщень, озеленення тощо (діяльність з планування, проектування та управління збудованим середовищем). Тому таку діяльність потрібно реалізувати максимально комплексно, проте без навчених кримінальних аналітиків у галузі ідентифікації кримінальних ризиків досягти максимального результату не можливо.

9. КОНЦЕПЦІЯ «ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ У ГАРЯЧИХ ТОЧКАХ» (Hot Spots Policing)

9.1. Концептуальні та наукові положення сутності концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing)

Пошук і розроблення шляхів удосконалення діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю є пріоритетним завданням будь-якої країни, зокрема і України. Провідна роль у її вирішенні належить органам і підрозділам Національної поліції України, на які державою покладено повноваження щодо поліпшення криміногенної ситуації як необхідної умови успішного та безпечного функціонування країни.

Реалізація цих повноважень підрозділами Національної поліції можлива за наявності у керівників усіх управлінських рівнів чіткого розуміння наявних тенденцій розвитку злочинності на території їх юрисдикції, а також особливостей і проблем функціонування довірених їм підрозділів. Таке розуміння криміногенної ситуації або оперативної обстановки дає змогу не лише успішно виявляти та припиняти кримінальну активність, а й успішно реалізовувати свої повноваження і у напрямі попередження, запобігання та профілактики злочинності.

Із метою якісного та своєчасного попередження злочинності органи і підрозділи поліції повинні мати повні, достовірні та обґрунтовані відомості, які б дали змогу розглянути злочинність за територіальною і часовою ознаками, вивчити взаємозв'язок причин виникнення та наслідків негативного впливу на суспільство, спрогнозувати подальший розвиток тощо. Інформаційну основу для проведення такого аналізу повинна забезпечувати не тільки чітка організація обліку і звітності у підрозділах поліції, а й відповідна візуалізація такої інформації, що може забезпечити застосування картографічного методу дослідження і пізнання реальності.

Тому важливого наукового та практичного значення набуває проблема картографування окремих злочинів або їх групи на території вулиці, міста чи області¹.

Як зазначає вчений М. Колодяжний, картографування злочинності ґрунтовно досліджували переважно західні вчені, зокрема: Б. Белін, Е. Берджес, Р. Парк, Р. Пейніч, Дж. Реткліфф, Р. Сантос, Л. Томпсон, Ф. Трешері, С. Хік, Б. Хілл, С. Чейні, К. Шоу. В Україні вказану проблематику вивчали А. Бабенко, В. Батиргарєєва, А. Бова, В. Бойко, О. Бугера, Є. Орлов, В. Пересадько, А. Савчук та інші.

Картографування (візуалізація) місць прояву злочинності, є засобом так званого таргетингу (*target* (від англ.) – ціль, мішень, об'єкт; або *targeting* – націлювання). Цей процес пов'язується із визначенням об'єкта запобіжного впливу, який зазвичай зводиться до певного фізичного простору, місцевості, де часто вчиняються різні злочини (житлові квартали, вулиці, будинки). Таргетинг із використанням картографування злочинності сприяє адресності запобіжних заходів і підвищує ефективність діяльності правоохоронних органів. Із його використанням упроваджуються різні програми профілактики, такі як, наприклад, проект «Гарячі точки» (Hot Spots), що здійснюється досі в США².

Як відомо, злочинність у просторі розподілена нерівномірно. В одних географічних місцях простежується скупчення кримінальної активності, тоді як у деяких інших місцях проявів злочинності немає впродовж тривалого часу. Мешканці міст, районів, кварталів тощо використовують своє суб'єктивне розуміння стану криміногенної ситуації у своїх щоденних справах. Люди уникають місць, яким характерна нестабільна криміногенна ситуація.

Визначаючи криміногенну ситуацію, слід висвітлити її значення у двох виразах – у вузькому та широкому.

У вузькому розумінні під поняттям «криміногенна ситуація» слід розуміти сукупність різних за своєю природою

---

¹ Користін О. Є., Свиридчук Н. П., Цільмак О. М., Заєць О. М., Ісмаїлов К. Ю., Некрасов В. А. Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика : навч. посіб. МВС України, ДНДІ, ОДУВС. Одеса : РВВ ОДУВС, 2019. С. 106, 107.

² Колодяжний М. Г. Картографування злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2019. № 1 (12). С. 149, 150.

об'єктивних обставин, які внаслідок взаємодії з особою призводять до виникнення певного прояву кримінальної поведінки. За характером впливу на дії злочинця криміногенна ситуація може бути такою, що провокує винну особу до скоєння кримінального правопорушення, або такою, що полегшує його злочинну поведінку. Обставинами провокуючого характеру можуть бути матеріальні, соціальні, психологічні, міжособистісні й інші життєві ускладнення винної особи, а також неправомірні поведінка потерпілого щодо цієї особи, негативний вплив дорослих осіб на злочинну поведінку неповнолітнього тощо. До обставин, що полегшують скоєне, належать прорахунки фінансової, господарської та іншої діяльності певного підприємства чи цілої галузі, незадовільний стан контролю, відсутність засобів сигналізації на об'єктах зберігання матеріальних цінностей тощо. Криміногенна ситуація може поширюватися на значну територію чи концентруватися на обмеженому просторі, мати тривалий чи короткочасний характер, бути локальною, зачіпати лише певну особу чи все населення.

У ширшому розумінні криміногенна ситуація – це сукупність обставин, що характеризують рівень злочинності у регіоні, сфері життєдіяльності, галузі господарства тощо, а також комплекс взаємопов'язаних чинників і явищ економічного, соціального, етико-психологічного характеру (алкоголізм, наркоманія та інші явища, що стосуються злочинності). Криміногенна ситуація може оцінюватись як стабільна (задовільна), складна і дуже складна³.

Стан криміногенної ситуації у конкретній місцевості впливає на вибір місця проживання, на вибір школи, магазинів, місць проведення дозвілля тощо, і їх вибір регулюється частково розумінням того, якими є шанси стати жертвою протиправної поведінки у конкретних місцях. В одних місцях люди з підозрою ставляться до незнайомих, тоді як в інших до таких людей ставляться привітно. Ці обставини свідчать про те,

---

³ Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с. URL: https://leksika.com.ua/19650107/legal/kriminogenna_situatsiya (дата звернення: 08.09.2023)

що люди усвідомлюють, що злочинність розподілена нерівномірно. Люди можуть помилятися щодо ризиків у конкретних місцях, проте вони не помиляються у тому, що ризик стати жертвою злочину в різних місцях є неоднаковим.

Співробітники правоохоронних органів використовують це розуміння при організації своєї щоденної діяльності. Рішення про те, як розподілити обмежені людські, матеріальні, технічні ресурси частково базуються на тому, де вимоги до активності правоохоронців найвищі і де вони найнижчі. Від співробітників вимагають бути особливо уважними до певних проявів поведінки чи до окремих категорій осіб у певних місцях, проте щодо інших місць таких вимог немає.

Під час реалізації моделі правоохоронної діяльності «Взаємодії поліції та громади» (Community Policing) поліція зосереджує свої зусилля на районах із високим рівнем злочинності, де мешканцям складно здійснювати соціальний контроль. Проблемно-орієнтована модель діяльності поліції (Problem-Oriented Policing) спонукає поліцейських до ідентифікації концентрації злочинної активності, визначення того, що викликає ці концентрації, а потім – до вибору заходів впливу, аби зменшити ці концентрації.

Чимало наукових і прикладних досліджень присвячено аналізу злочинності через локалізацію концентрацій злочинності – так званих «гарячих точок» (Hot Spots), уся діяльність із картографування злочинності присвячена саме їх виявленню.

Учені В. Пересадько та Є. Орлов визначають, що картографувати потрібно саме факти скоєння злочинів із метою поглибленого пошуку і вивчення причинно-наслідкових зв'язків їх прояву. Опісля має бути розроблено заходи для попередження виникнення криміногенних ситуацій, наприклад, ліквідація безробіття, розвиток спортивно-оздоровчих заходів, усебічний розвиток взаємодії правових, виховних, соціальних структур із метою зниження ризику виникнення кримінологічних ситуацій і т. ін.⁴.

---

⁴ Пересадько В. А., Орлов Є. В. Картографування кримінологічної ситуації (на прикладі Сумської області). *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії* : зб. наук. праць. Харків, 2015. Вип. 22. С. 94. URL: https://goik.univer.kharkov.ua/wp-content/files/1s_22/22_26.pdf (дата звернення: 10.05.2023)

Головна ідея проактивної концепції правоохоронної діяльності у «гарячих точках» (Hot Spots Policing) полягає у тому, що підготовлені карти «гарячих точок» злочинності можуть ефективніше управляти діями керівників і лінійних співробітників поліції, якщо підготовка цих карт опирається на досвід і знання та перевірену, достовірну інформацію⁵.

Концепція «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) – це місцевий підхід до правоохоронної діяльності, за якого традиційні поліцейські стратегії, такі як збільшення присутності поліції, реалізуються в районах, де злочинність непропорційно більша, ніж в інших районах у межах юрисдикції (у «гарячих точках») ^{6, 7}.

Наукові дослідження ефективності роботи поліції в «гарячих точках» є численними та вичерпними. Результати проведених ученими спостережень свідчать про те, що реагування на «гарячі точки», незалежно від того, чи є вони конкретними, чи об'єднують групу адрес, сегментами вулиць чи кварталами, ефективно знижує рівень злочинності^{8, 9}. Хоча існують і дослідження, за якими стійкість зниження злочинності

---

⁵ Eck J. E., Chainey S., Cameron J. G., Leitner M., Wilson R. E. Mapping Crime: Understanding Hot Spots, NCJ 209393. Washington, DC: Office of Justice Programs, National Institute of Justice. 2005. P. 1. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/209393.pdf> (дата звернення: 19.06.2023)

⁶ Braga A. A., Weisburd D. L. The effects of focused deterrence strategies on crime: A systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Journal of Research in Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 49. Is. 3. P. 323–358. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0022427811419368> (дата звернення: 22.09.2023)

⁷ Telep C., Weisburd D. What is known about the effectiveness of police practices in reducing crime and disorder? *Police Quarterly*. 2012. Vol. 15. Is. 4. P. 331–357. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1098611112447611> (дата звернення: 22.09.2023)

⁸ Braga A. A., Weisburd D. L. The effects of focused deterrence strategies on crime: A systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Journal of Research in Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 49, Is. 3. P. 323–358. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0022427811419368> (дата звернення: 22.09.2023)

⁹ Telep C., Weisburd D. What is known about the effectiveness of police practices in reducing crime and disorder? *Police Quarterly*. 2012. Vol. 15. Is. 4. P. 331–357. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1098611112447611> (дата звернення: 22.09.2023)

обмежена тим, що результати є переважно короткостроковими¹⁰. Проте А. Брага (A. Braga) та Д. Вайсбурд (D. Weisburd) стверджують, що коли правоохоронна діяльність у «гарячих точках» поєднується з більш глибоким вирішенням проблем (тобто не лише визначенням «гарячих точок», а й розумінням, чому вони є «гарячими»), така стратегія може бути ефективною і в довгостроковій перспективі¹¹.

Ефективність роботи правоохоронних органів у «гарячих точках» у запобіганні злочинам підтримується двома ключовими теоретичними механізмами: стримуванням і зменшенням можливостей злочинності.

Теорія стримування припускає, що злочинці можна запобігти, якщо правопорушник усвідомлює, що затрати на вчинення злочину переважають вигоди. На роботу правоохоронних органів у місцях концентрації кримінальної активності «гарячих точках» також сильно впливають три взаємодоповнювальні теорії можливостей злочину: раціональний вибір, рутинна діяльність і екологічна криминологія¹².

Так, раціональний вибір визначає, що злочинці прагнуть отримати вигоду від злочинної поведінки. Це передбачає потребу прийняття рішень і вибір засобів. Ці процеси, обмежені часом, здібностями правопорушника та наявністю відповідної інформації¹³.

Ця теорія часто поєднується з теорією рутинної (щоденної) діяльності, щоб пояснити злочинну поведінку під час учинення кримінального правопорушення. Теорія повсякденної діяльності стверджує, що кримінальне діяння відбувається,

---

¹⁰ Braga A. A., Weisburd D. L. The effects of focused deterrence strategies on crime: A systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Journal of Research in Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 49. Is. 3. P. 323–358. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0022427811419368> (дата звернення: 22.09.2023)

¹¹ Braga A. A., Weisburd D. Policing problem places: Crime hot spots and effective prevention. New York, NY: Oxford University Press. Oxford Academic Books, 2010. 299 p.

¹² Braga A. A., Clarke R. V. Explaining high risk concentrations of crime in the city: Social disorganization, crime opportunities, and important next steps. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 2014. Vol. 51. Is. 4. P. 480–498.

¹³ Cornish D., Clarke, R. Understanding crime displacement: An application of rational choice theory. *Criminology*. 1987. Vol. 25. Is. 4. P. 933.

коли ймовірний злочинець зближується в просторі та часі з відповідною мішенню (наприклад, жертвою чи власністю) за відсутності дієздатного опікуна¹⁴. Раціональні правопорушники стикаються зі злочинними можливостями, коли займаються своїми повсякденними справами та приймають рішення, чи вчиняти правопорушення. Тому, якщо запобігти поєднанню жертви і правопорушника в просторі та часі шляхом ефективного маніпулювання ситуаціями й умовами, які створюють злочинні можливості, тоді правоохоронні органи можуть позитивно вплинути на тенденції злочинності.

Екологічна кримінологія досліджує розподіл і взаємодію цілей, злочинців і можливостей у часі та просторі. Розуміння характеристик місць, що приваблюють кримінальну поведінку, є важливим, оскільки ці характеристики створюють можливості, з якими раціональні злочинці стикаються під час своїх повсякденних дій¹⁵.

Основний внесок екологічної кримінології полягає в її заклику до зміни центру аналізу з осіб на конкретні місця. Атрибути (характеристики) місця розглядаються як ключові для пояснення епізодів злочинних подій. Наприклад, погано освітлена ділянка вулиці з покинутою будівлею, розташованою поблизу транспортної магістралі, є ідеальним місцем для збуту наркотичних речовин. Відсутність належного освітлення, велика кількість місць для схованок навколо занедбаного майна, постійний потік потенційних клієнтів поряд із розважальними закладами та відсутність неформального соціального контролю (так званого захисного володіння) в цьому місці створюють привабливу можливість для продавців наркотиків. У багатьох таких випадках поліція витрачає багато часу та зусиль на затримання продавців, не впливаючи помітно на торгівлю наркотиками. Переконливі кримінальні можливості в цьому місці приваблюють і продавців, і покупців, що підтримують кримінальну активність. Якщо поліція хоче бути ефективнішою у ліквідації каналу продажу, вона повинна

---

¹⁴ Cohen L., Felson M. Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*. 1979. Vol. 44. Is. 4. P. 588–605.

¹⁵ Brantingham P., Brantingham P. *Environmental criminology* (2nd ed). Prospect Heights, IL: Waveland Press. 1991. 282 p.

зосередитися на особливостях місця, через які торгівля наркотиками концентрується в ньому^{16,17}.

Охорона правопорядку в «гарячих точках», яку також іноді називають охороною місця, охоплює низку реакцій правоохоронних органів, які мають спільну спрямованість ресурсів у місцях високої концентрації злочинності. Немає єдиного універсального способу реалізації правоохоронних повноважень у «гарячих точках». Підходи у роботі при обранні способів втручання можуть доволі сильно відрізнятись залежно від спектру чинників. Наприклад, стратегії місцевої поліції у «гарячих точках» вирішення проблем злочинності можуть бути і простими – збільшення часу перебування патрульних поліцейських у «гарячих точках», і складними та комплексними – наприклад, двоетапний підхід (виявлення та аналіз проблем і розробка індивідуальних відповідей).

Максимальна ефективність запобігання злочинності досягається тоді, коли поліція скерує свої обмежені ресурси на ті мікроєдиниці географії простору, де злочини найбільш ймовірні.

Привабливість зосередження обмежених ресурсів поліції на невеликій кількості районів із високою активністю злочинності ґрунтується на переконанні, що якщо можна запобігти злочинності в цих «гарячих точках», то загальна злочинність також може зменшитися.

Цю практику оцінено як ефективну для загального зниження рівня злочинності та перспективну для зменшення кількості проявів злочинів, пов'язаних із насильством, заволодіння майном, порушення громадського порядку, протидії незаконному обігу наркотичних речовин тощо.

Варто зазначити, що загальноприйнятого визначення «гарячих точок» (Hot Spots) сформовано не було, проте зазвичай під ними вважають «незначними за поширенням місцями, де злочини відбуваються настільки часто, що їх можна

---

¹⁶ Green L. Policing places with drug problems. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 1996. 158 p.

¹⁷ Braga A., Turchan B., Papachristos A., Hureau D. Hot spots policing of small geographic areas effects on crime. *Campbell Systematic Reviews*. 2019. Vol. 15. Is. 3. P. 1–88. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/cl2.1046> (дата звернення: 08.09.2023)

передбачити, принаймні протягом одного року»¹⁸. Є і простіше визначення цього поняття, відповідно до якого «гарячі точки» – це зони концентрації злочинності. Під «гарячою точкою» також розуміють і конкретні адреси, і певні території без прив'язки до адрес, і концентрацію окремих осіб та подій, які можуть мати відношення до низки пов'язаних злочинів. Також до «гарячих точок» належать невеликі ділянки місцевості, на яких зафіксовано більше, порівняно з іншими територіальними одиницями, фактів злочинної поведінки або фактів порушення громадського порядку, навіть якщо там може і не бути спільного правопорушника (злочинця)¹⁹.

Одиниці аналізу в «гарячих точках» мають різний розмір. Точкою можуть бути і дуже маленькі одиниці аналізу, такі як будівлі чи адреси, магазини, квартали вулиць або сегменти вулиць, перехрестя вулиць, і кластери адрес: декілька вулиць, район у місті тощо, де спостерігається скупчення протиправної поведінки.

Хоча загальноприйнятого визначення терміна «гаряча точка» немає, проте можна стверджувати, що це територія, яка має вище середнього числа кримінальних подій, або ділянки місцевості, де ризик віктимізації перебуває на рівні вище середнього.

Такі міркування наводять на думку про наявність «холодних місць» – місць або районів із меншою, ніж середня кількість злочинів або правопорушень. Це також свідчить про те, що деякі «гарячі точки» можуть бути «гарячішими» за інші. Тобто вони відрізняються тим, наскільки вони є вище від середнього показника.

У процесі дослідження встановлено, що основним занепокоєнням у розвитку концепції правоохоронної діяльності в «гарячих точках» було те, що злочинність переміщатиметься в інші місця у відповідь на увагу правоохоронців до місць з високим рівнем злочинності (просторове переміщення злочинності), водночас заперечуючи будь-які її досягнення в боротьбі зі злочинністю.

¹⁸ Practice Profile: Hot Spots Policing. National Institute of Justice. URL: <https://crimesolutions.ojp.gov/ratedpractices/8#ar> (дата звернення: 08.09.2023)

¹⁹ Fedchak I., Kondratiuk O., Movchan A. & Polyak S. Theoretical foundations of hot spots policing and crime mapping features. *Social & Legal Studies*, 2024. 7(1), 174–183. Pp. 176. DOI: 10.32518/sals1.2024.174

Проте вчені знайшли значні докази просторового зміщення лише в одному дослідженні, і навіть у тому випадку обсяг переміщення був значно меншим, аніж досягнуті переваги від втручання з метою запобігання злочинності²⁰. Таким чином встановлено, що злочинності не характерно повністю змінювати місця прояву «гарячих точок» на прилеглих територіях. Результат правоохоронних втручань в «гарячих точках» полягає у зменшенні кількості проявів злочинності в установлених «гарячих точках» прояву кримінальної активності.

Переміщення кримінальної активності не є неминучим частково й тому, що «гарячі точки» зазвичай мають певні особливості місцевості, які роблять їх привабливими об'єктами для злочинної діяльності, і ці ж особливості можуть не існувати на сусідніх територіях чи просторах. Такими особливостями можуть бути закинуті недобудовані будівлі та споруди, неналежно освітлені малолюдні ділянки місцевості, місця скупчення розважальних закладів тощо²¹.

Варто зазначити, що дослідження, проведені вченими та практиками, підтверджують потенційні переваги зосередження зусиль із запобігання злочинності на місцях концентрації злочинів (у географічних зонах із високим рівнем злочинності) – так званими «гарячими точками» (Hot Spots), а правоохоронні стратегії і тактики діяльності, зосереджені на цих географічних зонах, зазвичай називають в одних випадках моделлю, в інших – концепцією правоохоронної діяльності у «гарячих точках» або моделлю (концепцією) діяльності на конкретному місці²².

Численні наукові дослідження засвідчують, що нерідко спостерігається значна концентрація злочинів у невеликих

---

²⁰ Ratcliffe J. Taniguchi T., Groff E. R., Wood J. D. The Philadelphia Foot Patrol Experiment: A randomized controlled trial of police patrol effectiveness in violent crime hotspots. *Criminology*. 2011. Vol. 49. Is. 3. P. 795–831. URL: <https://blueravenintelligence.com/wp-content/uploads/2021/04/blue-raven-intelligence-foot-patrol.pdf> (дата звернення: 07.10.2023)

²¹ Weisburd D.,Telep C. Hot Spots Policing. *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2014. Vol. 30, Is. 2. P. 200–220. URL: https://www.researchgate.net/publication/269598433_Hot_Spots_Policing (дата звернення: 08.09.2023)

²² Braga A., Papachristos A., Hureau D. Hot spots policing effects on crime. *Campbell Systematic Reviews*. 2012. Vol. 8. Is. 1. P. 1–96. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.4073/csr.2012.8> (дата звернення: 08.09.2023)

місцях або «гарячих точках» (Hot Spots), які породжують половину всіх злочинних подій. Дослідники стверджують, що чимало проблем зі злочинністю можна зменшити ефективніше, якщо правоохоронці зосередяться на цих девіантних місцях. Привабливість зосередження обмежених ресурсів на невеликій кількості місць активної злочинності проста. Якщо вдасться запобігти злочинності в цих «гарячих точках», то і загальну кількість злочинів можна буде зменшити.

Це фокусування діяльності на конкретному місці або місцевості корелюється з традиційними уявленнями про роботу правоохоронців та запобігання злочинності загалом, за якого зусилля зосереджують насамперед на конкретних особах. Так, Н. Ліщук зазначає, що успіх профілактики злочинів у сфері сімейного насильства залежить від повноти їх виявлення і забезпечення невідворотності справедливого покарання до осіб, які вчинили ці злочини²³. А при розгляді кримінологічної характеристики різноманітних видів кримінальних проявів до уваги найчастіше беруть стан, структуру та динаміку злочинних дій, кримінологічну характеристику особи злочинця та причини й умови (детермінанти), за яких та чи інша злочинна поведінка була реалізована^{24, 25, 26}.

Бум інтернет-технологій, зокрема технологій географічних інформаційних систем (ГІС), створив нові можливості для роботи з картографування злочинності для підтримки ініціатив запобігання злочинності.

---

²³ Ліщук Н. О. Насильницькі дії, що вчиняються щодо жінок: причини та запобігання. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2020. С. 9.

²⁴ Базярук І. М. Кримінологічна характеристика та запобігання контрабанді в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Львів, 2013. С. 10, 11.

²⁵ Талах А. М. Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з діяльністю релігійних організацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2021. С. 9, 10.

²⁶ Веселовська Н. О. Кримінологічна характеристика та запобігання втягненню неповнолітніх у протиправну діяльність : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2021. С. 9, 10.

Позитивний практичний досвід застосування картографування злочинності напрацьований у США, де на основі багаторічного досвіду створені ресурси на базі ГІС-технологій, які надають вільний доступ до інформації про скоєні злочини (їх різновид, місце вчинення, дату і час). Це так звані карти кримінологічної ситуації (карти злочинності), які постійно оновлюються через всесвітню мережу інтернет і є доступні не тільки для жителів США, а й для всього світу²⁷. Так, прикладами таких сайтів із інтерактивними картами, на яких за допомогою значків подано криміногенну інформацію, а також на яких є можливість проводити вільне масштабування і обирати чинники для аналізу, є ресурси [crimemapping.com](https://www.crimemapping.com) (рис. 9.1)²⁸, та communitycrimemap.com (рис. 9.2)²⁹.

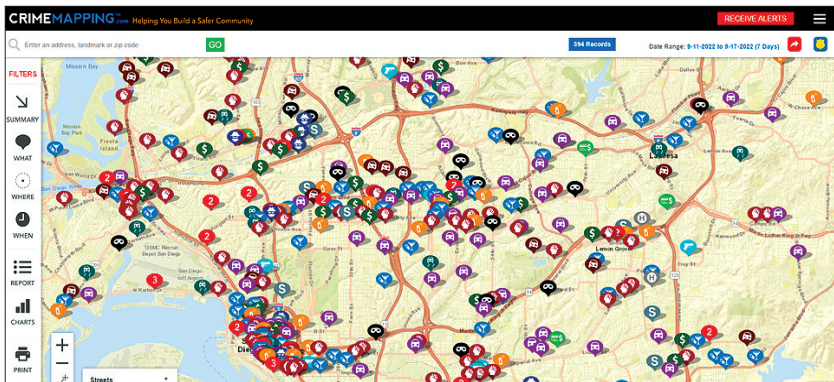

Рис. 9.1. Картографування даних про злочини (crimemapping.com)

²⁷ Пересадько В. А., Орлов Є. В. Картографування кримінологічної ситуації (на прикладі Сумської області). *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*: зб. наук. праць. Харків, 2015. Вип. 22. С. 95. URL: https://goik.univer.kharkov.ua/wp-content/files/ls_22/22_26.pdf (дата звернення: 10.05.2023)

²⁸ CrimeMapping.com Version OCPD-EC (2.5.2.0) (JS: 2.4.1.0). URL: <https://www.crimemapping.com/мар> (дата звернення: 08.09.2023)

²⁹ LexisNexis Community Crime Map. URL: <https://communitycrimemap.com/мар> (дата звернення: 08.09.2023)

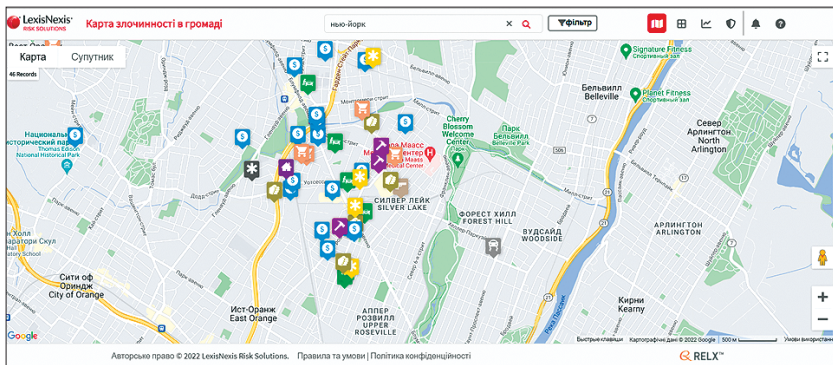

Рис. 9.2. Картографування даних про злочини (communitycrimemap)

Сервіс «Громадська карта злочинності» (Community Crime Map) є однією з найбільш сучасних і повних геоінформаційних систем (карт) злочинності у США. Вона являє собою автоматизовану систему збору даних поліцейської статистики про злочинність у більшості штатів. Карта дає змогу ознайомитись із найбільш поширеними злочинами на рівні країни, штату, міста і навіть окремого району. Є можливість вивчити топографію як усієї місцевої злочинності, так і за найбільш поширеними кримінальними посяганнями (убивства, крадіжки зі зломом, грабежі, незаконні заволодіння автотранспортними засобами, зґвалтування тощо). Цей сервіс дозволяє також дізнатися про розташування сил поліції³⁰.

У США є не лише геоінформаційні системи, які дають змогу ознайомитись із топографією злочинності на загальнодержавному рівні. Існують подібні сервіси, що узагальнюють такі відомості на рівні окремих міст. Одним із таких є карта з назвою «Карта злочинності Нью-Йорку» (NY Crime Map). Використовуючи статистику про злочини департаменту поліції цього міста, візуалізується злочинність одним із трьох способів:

³⁰ Колодяжний М. Г. Картографування злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2019. № 1 (12). С. 152.

1) за криміногенністю окремих районів (райони Нью-Йорка зображуються відповідним кольором – від білого до коричневого) (рис. 9.3);

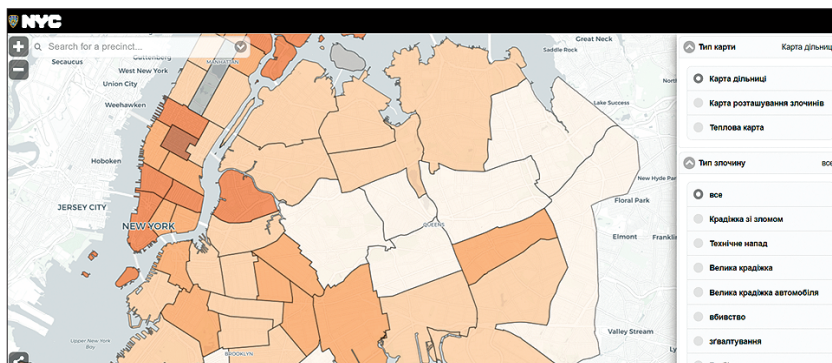

Рис. 9.3. Картографування даних про злочини (NYC Crime Map)

2) за локалізацією злочинності або окремих злочинів – територія міста покривається колами, які позначають місця кримінальних посягань (рис. 9.4);

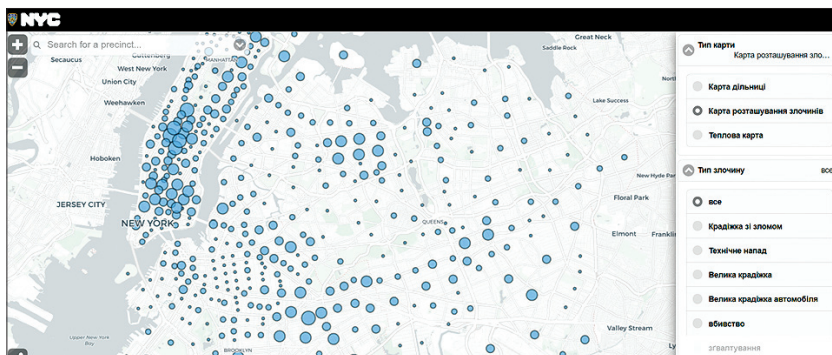

Рис. 9.4. Картографування даних про злочини (NYC Crime Map)

3) за ступенем криміногенності – ділянки вулиць і житлових кварталів міста мають різні відтінки червоного (рис. 9.5).

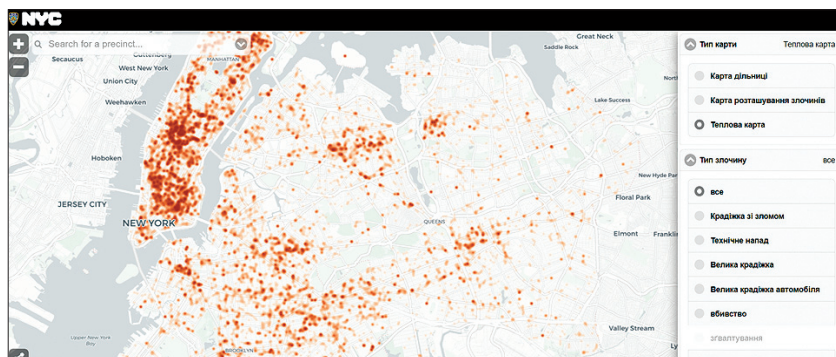

Рис. 9.5. Картографування даних про злочини (NYC Crime Map)

Дослідити топографію злочинності за цією картою можна протягом періоду, що не перевищує двох років³¹.

Ці ресурси постійно оновлюються, що дає змогу відслідковувати просторово-часову тенденцію кримінологічної ситуації та володіти сучасною і актуальною інформацією.

Звичайно, у своїй діяльності співробітники правоохоронних органів ніколи не ігнорують географію поширення злочинності. Географічні особливості адміністративно-територіальних одиниць беруться до уваги при розподілі ресурсів поліції та є визначальними у тому, як поліція реагує на виклики і як здійснює патрулювання території обслуговування. Однак поліцейська діяльність, зосереджена на конкретному місці (Hot Spots Policing), передбачає зосередження роботи поліції на менших географічних одиницях.

Аналіз є важливим аспектом правильного визначення «гарячих точок», оскільки чимало дослідників виявили, що співробітники правоохоронних органів не визначають точно «гарячі точки» або регулярно не погоджуються щодо того, що є «гарячими точками» в їх зонах відповідальності^{32, 33, 34}.

³¹ Колодяжний М. Г. Картографування злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2019. № 1 (12). С. 153.

³² Bichler G., Gaines L. An examination of police officers' insights into problem identification and problem solving. *Crime & Delinquency*. 2005. Vol. 51. Is. 1. P. 53–74. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0011128704265936> (дата звернення: 22.09.2023).

³³ McLaughlin L., Johnson S. D., Bowers K. J., Birks D. J., Pease K. Police perceptions of the long-and short-term spatial distribution of residential burglary.

9.2. Рівні, типи, види карт «гарячих точок» (Hot Spots) та обмеження у їх застосуванні

Недавнім часом інтерес до правоохоронної діяльності в «гарячих точках» частково пояснюється змінами й інноваціями в правоохоронній діяльності, що відбулися за останні три десятиліття, а також появою теоретичних поглядів у сфері саме проактивної правоохоронної діяльності, які свідчать про важливість «місця» в розумінні стану і тенденцій злочинності з метою застосування втручань для проведення упереджувальної (запобіжної) діяльності. Давно простежують те, що розподіл злочинності різниться в межах мікрорайону та нерівномірно розподіляється між районами. Однак із появою потужного комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення, здатного виконувати складний просторовий аналіз, кримінальні аналітики тепер можуть ідентифікувати та відстежувати просторові концентрації злочинів. Окрім того, поліцейські нововведення, зокрема такі, як запровадження проактивної моделі підзвітності (CompStat), дали змогу виявити тісні зв'язки між просторовим аналізом закономірностей стану злочинності та поліцейськими втручаннями, спрямованими на порушення таких закономірностей.

Як було зазначено, три споріднені теоретичні погляди вплинули на вивчення «географії» злочинності: теорія раціонального вибору, екологічна кримінологія та теорія повсякденної діяльності.

Теорія раціонального вибору припускає, що злочинці зацікавлені у власних інтересах, і оцінюють витрати та вигоди від злочину, перед тим як зробити вибір.

Екологічна теорія займається кримінальними подіями та важливістю характеристик місць, де відбуваються кримінальні прояви.

International Journal of Police Science & Management. 2006. Vol. 9. Is. 2. P. 99–111. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1350/ijps.2007.9.2.99> (дата звернення: 22.09.2023)

³⁴ Ratcliffe J. H., McCullagh M. Chasing ghosts? Police perception of high crime areas. *The British Journal of Criminology*. 2002. Vol. 41. Is. 2. P. 330–341.

Теорія повсякденної діяльності припускає, що злочин – це зближення в часі та просторі мотивованого злочинця, відповідної мішені та відсутності дієздатного опікуна. Теорія повсякденної діяльності допомагає пояснити, чому злочинність часто концентрується в певних місцях. Зокрема, щоденна діяльність є вихідною від поведінки, яка регулюється на місці менеджерами місць – власниками певних місць або людьми, які діють від імені власника. Регулювання поведінки підпадає під теорію управління місцем, і є частиною теорії повсякденної діяльності. Наприклад, різниця між нічним клубом, де мало або взагалі не зареєстровано кримінальних чи адміністративних інцидентів, і нічним клубом з інцидентами, які трапляються, часто ймовірно заключається у тому, що в першому випадку працівники нічного клубу регулюють поведінку відвідувачів, щоб мінімізувати шанси прояву протиправної поведінки, а в другому випадку – ні. Таке регулювання має три ефекти: безпосередньо запобігає злочинній діяльності шляхом раннього втручання (наприклад, контроль кількості напоїв, які відвідувач може споживати, наявність приватної охорони тощо). Це приваблює до місця людей, для яких бажаним є перебування у безпечних місцях (від таких людей походить значно менше ризиків протиправної поведінки), і це відштовхує користувачів місця, для яких бажаним є перебування у місцях, які контролюються на низькому рівні. Такі місця зазвичай стабільні з часом, і це узгоджується з теорією щоденної діяльності, за якою в основі проблеми є відсутність ефективного управління місцем³⁵.

Концепція правоохоронної діяльності у «гарячих точках» виникла, частково з цих кримінологічних теорій.

Якщо «гарячі точки» – це лише місця з вищою середньою кількістю злочинів або правопорушень, тоді чому практики та дослідники використовують цей термін до всієї різноманітності проявів таких місць? У сфері картографування злочинності «гарячі точки» можуть набувати розмірів від дійсно

---

³⁵ Eck J. E., Chainey S., Cameron J. G., Leitner M., Wilson R. E. Mapping Crime: Understanding Hot Spots, NCJ 209393. Washington, DC: Office of Justice Programs, National Institute of Justice. 2005. P. 5. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/209393.pdf> (дата звернення: 19.06.2023)

«гарячих точок» аж до «гарячих регіонів». Хоча всі підходи до розуміння «гарячої точки» мають дещо спільне – розділення місць на місця концентрації злочинності чи правопорушень, та на місця з набагато меншим рівнем злочинності чи правопорушень – вони відрізняються площею охоплення «гарячою точкою». Що ще важливіше, фактори, які породжують певне конкретне «гаряче місце», відрізняються від факторів, що викликають «гарячу точку» на вулиці, кварталі або у місті. Також і дії та заходи, які застосовуються правоохоронцями, іншими зацікавленими суб'єктами щодо місця прояву криміногенної «гарячої точки» будуть відрізнятися від дій та заходів, необхідних для стабілізації криміногенної ситуації «гарячої точки» вулиці, кварталу або міста.

Ці підходи відрізняються за двома критеріями: рівнем аналізу та розміром географічної області прояву злочинності або порушення громадського порядку.

На прикладі збуту наркотичних речовин можна зрозуміти, що дії поліції з нейтралізації місць продажу наркотичних речовин у місті будуть суттєво відрізнятися від дій із ліквідації каналів постачання наркотичних речовин у це місто.

Слід зазначити, що визначення належного рівня аналізу має вирішальне значення для розуміння проблеми та визначення того, які заходи та дії слід вжити чи застосувати.

До типів «гарячих точок» належать «гарячі точки» місця повторення злочинної діяльності, «гарячі точки» віктимізації та «гарячі точки» вулиць.

Найбільш основною формою «гарячої точки» є місце, в якому сконцентрована злочинна поведінка. Як було зазначено, місцем може бути конкретна адреса, ділянка вулиці, магазин, будинок або будь-яке інше невелике місце, і більшість із таких місць може побачити людина, яка стоїть біля його центру. Місця зазвичай мають «менеджера», або власника (людина, яка має повноваження на це місце та контролює його використання) та виконують конкретну функцію – проживання, торгівля, відпочинок, навчання, виробництво тощо. Злочинність часто зосереджена в декількох місцях (райони з високим рівнем злочинності). «Гарячі точки» часто зосереджені всередині певних місць, які межують з місцями, де кримінальних правопорушень мало або вони взагалі відсутні.

Такі «гарячі точки» найкраще зображати точково, вони мають нульову розмірність.

Карти для відображення місць повторення злочинної діяльності включають градуйовані символи та колір градієнта точок.

Коли йдеться про градуйовані символи потрібно зазначити, що при пошуку «гарячого місця» точкові карти перевершують інші форми картографування. Мета полягає в тому, щоб визначити ізольовані місця з високим рівнем злочинності, що можна зробити декількома способами. Можна використовувати градуйовані точки (розмір точки пропорційний кількості злочинів на місці). Цей метод дозволяє відображати і повторювані, і неповторювані місця на одній карті, та дає змогу порівнювати повторювані місця за кількістю кримінальних правопорушень. Точки також дозволяють знайти концентрацію «гарячих місць». Градуйовані точки можуть затемнювати сусідні об'єкти (наприклад, велика точка може перекрити найближчі менші точки), цей прийом найкраще використовувати на великомасштабних картах.

Колір градієнта точок корисний у картах малих масштабів. Так, градієнт кольору можна використовувати від жовтого до червоного, наприклад, можна використовувати жовту точку для позначення місця з одним злочином, а світлопомаранчевою точкою можна позначати місця з двома злочинами та темнішими точками можна позначати місця з трьома злочинами тощо.

Ще один спосіб картографування злочинів – це визначення найбільш «гарячих» адрес (повторні адреси). Наприклад, правоохоронцям може бути корисним визначити 10% адрес, які найбільше уражені протиправною поведінкою. Такі адреси наносять на карту за допомогою крапок для позначення «гарячих точок». Цей метод має дві явні переваги. По-перше, карта є чіткішою, тому що в ній менше безладу. По-друге, такі карти корисні для наочності визначення цілей для правоохоронних втручань. Проте такі карти залишають поза увагою інформацію про інші менше уражені злочинними проявами місця. Цей дефіцит відомостей можна подолати шляхом створення додаткових карт, які показують усі місця, або шляхом забарвлення наявних даних із використанням градієнта кольору так, щоб цільові «гарячі» адреси мали чітке забарвлення.

Наступним типом «гарячої точки» є гарячі точки віктимізації. Повторна віктимізація – це повторні злочинні прояви, які вчиняє одна і та сама особа незалежно від місця їх учинення. Повторну віктимізацію часто плутають з місцями повторення злочинів. Можливі випадки, коли на конкретному місці злочини можуть бути вчинені щодо декількох жертв. Очевидно, що можна мати і повторну віктимізацію, і повторні місця вчинення злочинів. Наприклад, людина може відвідувати розважальний заклад, у якому стосовно неї буде здійснено певну кількість протиправних дій. Але якщо повторна віктимізація поширюється на багато місць (як це сталося б у разі повторення протиправної поведінки стосовно особи у різних розважальних закладах (повтору в одному закладі двічі не відбувається), це не буде відобразитися на карті як «гаряча точка» (нульовий вимір). Повторна віктимізація може відобразитися у виді лінії (одного виміру), якщо на жертв постійно нападають тими самими шляхами (провулок, підземний перехід тощо), або у виді багатокутника (два виміри), якщо жертви повторюються в тих самих районах. Відображення повторної віктимізації проводиться для того, щоб виявити закономірності з уразливими групами населення – потенційними жертвами протиправної діяльності в одних і тих же місцях.

Повторні місця злочинів із різними жертвами та повторна віктимізація з різними місцями мають різні причини. Повторні місця злочину (з різними жертвами) можуть бути пов'язані з поведінкою «менеджерів» місця, але якщо віктимізація відбувається в різних місцях, «менеджери» місця відіграють значно меншу роль. У таких випадках слід звертати увагу на професії, шаблони поїздок на роботу або спосіб життя потенційних жертв. Так, вірогідно жертвами нападу стануть ті люди, які будуть причетні до девіантної та протиправної діяльності (наприклад, збувачі наркотичних речовин, алкозалежні та наркозалежні, повії, люди, які проводять незаконні валютні операції, та володіють значними сумами готівкових коштів тощо). Деякі професії збільшують шанси стати жертвою, які можуть збільшити повторну віктимізацію. Наприклад співробітники поліції мають більший показник віктимізації, ніж чимало інших професій. Проте обставини, які роблять людину мішенню, інколи цій людині змінити складно.

Третім типом «гарячих точок» є повторні «гарячі точки» вулиць. Повторювані вулиці – це ті шляхи або вулиці, яким характерний високий рівень віктимізації. Такі місця на картах позначають у формі лінії. Такі лінійні «гарячі точки» ймовірно є результатом взаємодії цілей і правопорушників уздовж певних шляхів. Це може бути пов'язано з тим, що злочинці іноді обирають місця для вчинення кримінальних правопорушень або місця для пошуку цілі для злочину, опираючись на стан певного простору (недостатнє освітлення, віддаленість від найближчих заселених місць, занедбані шляхи, місця руху людей, які густо вкриті рослинністю, тощо).

Також правопорушники знаходять «цілі», займаючись своїми звичайними поточними справами – йдучи на роботу та з роботи, здійснюючи покупки тощо. Потенційні цілі, які не знаходяться вздовж або поблизу напрямів використовуваних маршрутів руху правопорушників, навряд чи стануть жертвами, але ті, хто знаходяться поблизу таких напрямів руху правопорушників, мають підвищений ризик віктимізації.

Оскільки головні напрямки руху людей зосереджують в одних місцях (включаючи і правопорушників), то люди, які знаходяться у таких місцях (вздовж таких напрямків руху), стикаються з вищими ризиками прояву злочинності, ніж люди, які перебувають подалі від таких головних напрямків руху. Крім того, деякі типи «цілей» концентруються вздовж центральних вулиць. Крамниці, заклади швидкого харчування, заклади сфери послуг розташовані у місцях, де зосереджуються їхні клієнти. Тому нерідко кримінальні гарячі точки – це фактично гарячі лінії.

Деякі правопорушення можуть бути зосереджені на конкретних місцях окремих вулиць або формувати сукупність подій уздовж ділянки окремих вулиць, формуючи лінії. Такими лініями є ділянки вулиць. Таким чином сегменти вулиць або точки на лініях вулиць також складають «гарячі місця».

Відрізнити «гарячі місця» від «гарячих вулиць» іноді може бути складно. Насправді іноді можна виявити і «гарячі місця», і «гарячі вулиці». Як приклад, напад грабіжників на пішоходів на вулиці, що веде від ресторанів та барів до паркінгу. Випадки нападів можуть утворити лінію вздовж вулиці. Але навіть на цій гарячій вулиці, на якій відбулися численні напади,

може існувати «гаряче місце». Іноді співробітники поліції у випадку, якщо встановити точне місце вчинення злочину складно, вносять у звітність та системи обліку інформації неточні або приблизні місця. Вирішальне значення у розмежуванні точної моделі злочину від відомостей, які фіксують у інформаційних масивах для кримінального аналітика, який займається картографуванням злочинності, буде мати досвід і знання про правопорушника, жертву та поведінку поліції.

Зазвичай для картографування вулиць доступні картографічні програми, які спрощують роботу з визначення «гарячих точок», або їх скупчень, проте не створюють лінійних «гарячих точок» («гарячих ліній»). Проте для створення «гарячих ліній» можна використовувати і прості точкові карти. На такій карті буде видно зони концентрації протиправної поведінки, проте складно відобразити у лініях кількість інцидентів. Якщо високий рівень точності не становить особливо важливого значення, то і такі карти без відображення кількості подій на лініях теж можуть бути корисними.

Існує також декілька методів картографування злочинності, які можна використовувати для виявлення та перевірки «гарячих точок» злочинності за допомогою програмних пакетів, таких як ArcGIS. «Гарячі точки» також можна відображати в різних форматах, включаючи точкове відображення та просторові еліпси. Немає встановленого стандарту для ідентифікації та визначення «гарячих точок» злочинності.

Як було зазначено у дослідженні, існують різні типи «гарячих точок». Очевидно, що кожна форма концентрації – місце, жертва, вулиця чи район потребує власної форми відображення. Також очевидним є те, що типи втручань поліції також залежать від виду злочинної концентрації. Ці фактори мають важливе значення для розуміння того, як складати карти і як зображати на них «гарячі точки».

Коли «гарячі точки» знаходяться за певною конкретною адресою, або наприклад у кінці вулиці чи в іншому місці, відповідним зображенням «гарячої точки» буде крапка, оскільки існує потреба розрізнити місцями з проблемами і місця, які знаходяться поряд, проте у цих місцях проблем немає. Карти з такими позначками називають точковими картами (див. рис. 9.6).

Рис. 9.6. Точкова карта

Такі позначення дозволяють визначити ділянки місцевості чи об'єкти, щодо яких критично важливо застосувати заходи реагування. Автозаправну станцію, на якій відбулося декілька пограбувань, потрібно відрізнити від заправної станції на сусідній вулиці, на якій пограбувань не було. У цьому випадку карта, на якій позначено вулицю чи район, де розташована така заправна станція, є набагато менш корисною для поліції, ніж карта, на якій позначено цю заправну станцію з пограбуваннями точковим способом. За допомогою точкових карт місця злочинів визначають місця, які є «гарячими точками». Такі місця можна не помітити, якщо використовувати лінії або багатокутники, визначаючи місця концентрації кримінальної активності – «гарячі точки».

Коли «гарячі точки» розташовуються вздовж вулиць, точкові карти і карти районів (секторів) значно менш корисні, ніж лінійні карти (рис. 9.7). Точкові карти мають привернути увагу до «гарячих точок» вулиці і означають, що місця, які знаходяться поряд, мають значно менший ризик бути місцем прояву протиправної поведінки. Карти місцевості містять вулиці,

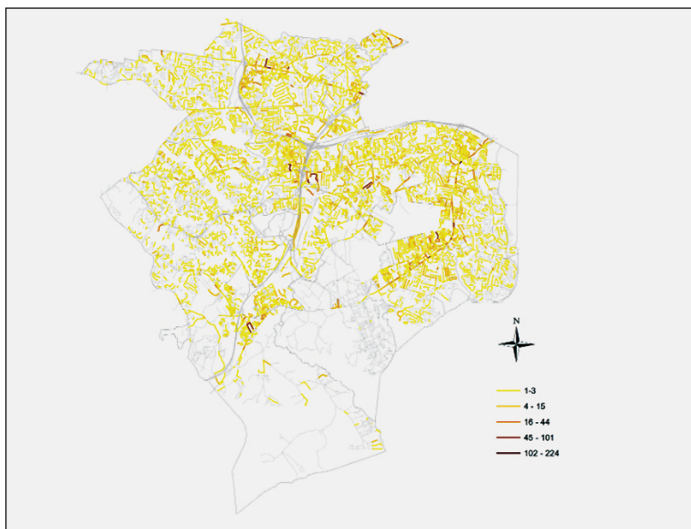

Рис. 9.7. Лінійна карта

на яких зафіксовано незначну кількість злочинів, або вулиці, де злочинів не було вчинено взагалі.

Як прикладом можна навести вуличні пограбування людей, які виходять з барів і нічних клубів. Ці розважальні заклади є специфічними об'єктами на території юрисдикції правоохоронного органу, однак пограбувань у таких закладах може і не бути. Ці розважальні заклади можуть бути зосереджені в одному районі, але навіть у межах цього району, і також на найближчих сусідніх вулицях кримінальні прояви можуть не відбуватися. Такі пограбування можуть відбуватися вздовж вулиць, що ведуть від розважальних закладів до автопарковок. Знати, на яких вулицях відбуваються пограбування, а на яких ні, є критичним для ліквідації такої концентрації. Отже, проілюструвати такі «гарячі місця» можливо лише способом ліній – прямих, з'єднаних, вигнутих або пересічних.

Коли «гарячі точки» охоплюють ширші території та збігаються з мікрорайонами, їм потрібно зображати іншим способом.

Еліпсові та хороплетні карти означають, що території в межах позначених «гарячих точок» мають однаковий рівень

ризик, тому позначення конкретної вулиці чи місця в районі значення не має³⁶.

Найпоширенішим способом вимірювання тренду для точок або площ є обчислення стандартної відстані окремо в напрямках x і y . Ці дві міри визначають осі еліпса, що охоплює розподіл характеристик. Еліпсом називають фігуру стандартного відхилення, оскільки метод обчислює стандартне відхилення координат x і y від середнього центру для визначення осей еліпса. Цей еліпс показує, чи є розподіл ілюстрованих даних видовженим, що вказує на його особливу орієнтацію (рис. 9.8).

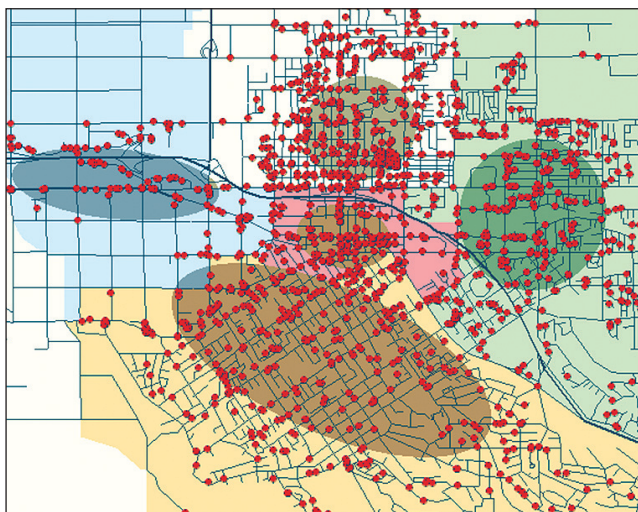

Рис. 9.8. Еліпсова карта

Наприклад, окремі злочинні події, згруповані та оцінені за допомогою інструменту стандартного девіаційного еліпса, можуть показати, що певні окремі злочинні дії рівномірно розподіляються по всій площі, тому еліпс нагадуватиме коло. В інших випадках злочинна діяльність зазвичай

³⁶ Eck J. E., Chainey S., Cameron J. G., Leitner M., Wilson R. E. Mapping Crime: Understanding Hot Spots, NCJ 209393. Washington, DC: Office of Justice Programs, National Institute of Justice. 2005. P. 10. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/209393.pdf> (дата звернення: 19.06.2023)

слідуює за мережею доріг і злочинні інциденти демонструють цю орієнтацію³⁷.

Ізолінійні карти означають стабільний показник (градієнт) ризику в конкретному місці («гарячій точці»), якому властиві ризики, подібні, не такі самі, як сусідньому місцю або вулиці. Ізолінійні карти – карти з лініями, які з'єднують точки рівного значення³⁸.

На зображенні карти показано площі поліцейського патрулювання відповідно до кількості виявлених кримінальних інцидентів на ізолінійній та хороплетній картах (див. рис. 9.9, 9.10)³⁹.

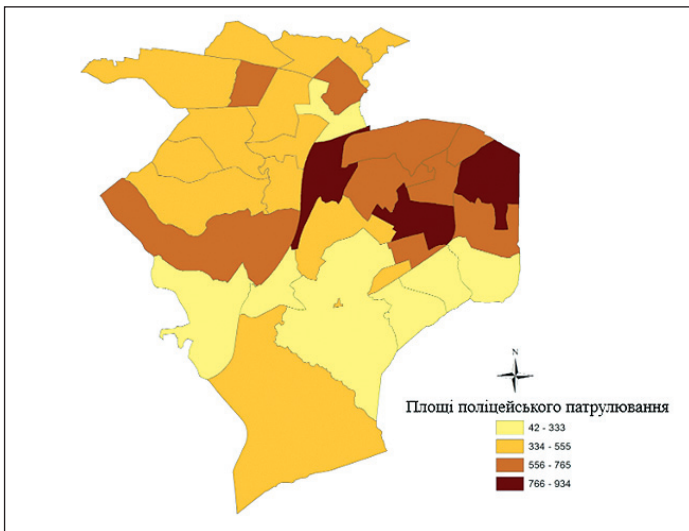

Рис. 9.9. Ізолінійна карта

³⁷ Scott L., Warmerdam N. Extend Crime Analysis with ArcGIS Spatial Statistics Tools. ESRI. URL: https://www.esri.com/news/arcuser/0405/ss_crimestats1of2.html (дата звернення: 22.09.2023)

³⁸ Reno J., Marcus D., Robinson L., Brennan N., Travis J. Mapping Crime: Principle and Practice. U.S. Department of Justice. Office of Justice Programs. National Institute of Justice. 1999. P. 24. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/178919.pdf> (дата звернення: 08.06.2023)

³⁹ Telep C. W., Hibdon J. Understanding and Responding to Crime and Disorder Hot Spots Problem-Solving Tool Guide No. 14. 2019. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/understanding-and-responding-crime-and-disorder-hot-spots> (дата звернення: 08.09.2023)

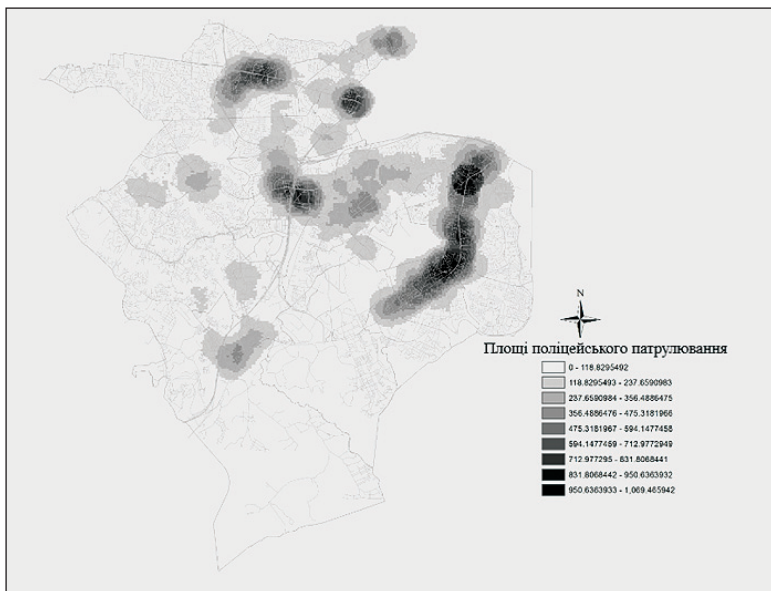

Рис. 9.10. Хороплетна карта

Термін «хороплета» утворений із двох слів грецького походження «choros» (місце) і «pleth» (величина). Хороплетна карта – тип тематичної карти, що відображує кількісні характеристики певних територій (полігонів) за допомогою різних кольорів або їх відтінків⁴⁰.

Карти «гарячих точок» з еліпсами можуть бути значно менш корисними. Вони ілюструють чітке розмежування зон між злочинністю всередині еліпсів і без злочинності зовні еліпсів, але вони часто не відповідають природним моделям руху людей. Використання еліпса для визначення «гарячої точки» умовно можна охарактеризувати так: «Подивіться в цю загальну ділянку». Ні форма, ні межа еліпса зазвичай не може відповідати природі основної проблеми.

⁴⁰ Каркас рішень хороплетної карти. Процес створення власної хороплетної карти. Презентація. URL: https://agiscu.igu.org.ua/ChoroMap_AssistantManager_v055/1_Publications/Solutions_Framework_v06.pdf (дата звернення: 11.05.2023)

Отже, еліпси надають поліцейським значно менше інформації, ніж інші способи зображення «гарячих точок» місцевості.

Зазвичай концентрацію віктимізації можна показати за допомогою різних видів карт, але існують випадки, коли це зробити неможливо. Карти будуть корисними, якщо ризик віктимізації хоча б частково пов'язаний із географією. Точкова карта міста із позначенням автозаправної станції із двома або більше фактами пограбувань за останні 6 місяців показує кримінальну концентрацію. Крапками зображають зосередження, до прикладу, розбоїв на конкретному місці. Точкова карта для цього типу віктимізації має певний сенс, але точкові карти відображають не всі форми концентрації віктимізації. Якщо об'єкти (жертви) не стабільні у просторі (мобільні), карти «гарячих вулиць» або місцевості можуть бути більш корисним. Однак використання карт обмежено для деяких форм аналізу віктимізації. Якщо концентрація потенційних об'єктів жертв розкидана по території (не спостерігається територіальна концентрація), кримінальному аналітику доцільно обрати інші аналітичні техніки для відображення концентрації. Наприклад, розкидані по місту пограбування водіїв таксі. Відповідні ознаки жертв пограбування можуть бути пов'язані з конкретними компаніями, віком водіїв, годинами роботи або безліччю інших факторів, які неможливо відобразити на карті. Кримінальним аналітикам, оперативним співробітникам, слідчим, які намагаються розслідувати або запобігати таким пограбуванням, значно кориснішими можуть бути гістограми, що показують характеристики жертв та інших змінних величин, аніж картографування.

Якщо рівень концентрації кримінальної активності та форму зображення «гарячої точки» не буде відображено якісно, тоді карта в кращому випадку буде марною, що може призвести до підготовки неадекватних контрзаходів. А карти із зображенням «гарячих» вулиць або районів не допоможуть визначити місця, де виникають концентрації. Як альтернатива, точкова карта є надто специфічною для відображення «гарячих» вулиць.

Наслідки неправильного використання різних типів карт неоднакові. Точкові карти є простіші, ніж карти вулиць або районів. Точкові карти дозволяють користувачеві побачити

основну картину злочинності та визначити, чи доцільно аналізувати злочинність на вищих рівнях. Однак карти «гарячих» вулиць або районів часто не ілюструють «гарячі» місця, таким чином концентрація місць може залишатися прихованою. Це наводить на думку, що картографування злочинності має починатися з найнижчого рівня до вищих рівнів, щоб не залишити без уваги концентрації низького рівня, де можна вжити ефективних заходів.

Як висновок слід зазначити, що різні види «гарячих точок», які утворюються з різних причин, потребують і розроблення індивідуальних контрзаходів зі сторони правоохоронних органів. Для кримінальних аналітиків, які проводять картографування злочинності, це означає, що візуальне відображення схеми злочинності на карті повинно відповідати типу «гарячої точки» і можливих та продуктивних дій і заходів правоохоронців як відповіді на них. Побудована карта місцевості за наявності лише «гарячої точки» (конкретної адреси) не буде корисною для співробітників поліції, що її використовують, оскільки така карта неточна. Вона скеровує їх увагу на великих площах, де докладати зусиль для стабілізації ситуації не потрібно, та розпоршує ресурси подалі від місць, де в них є необхідність. З іншого боку, зосередження уваги на точкових місцях у випадках, коли проблема поширена на рівні певної ділянки місцевості привертає увагу до надто обмеженої території та передбачає надто обмежену протидію, що у підсумку може призвести до відсутності позитивного результату.

Карти передають інформаційні повідомлення користувачам, більшість з яких не обізнані з технічними особливостями картографування злочинності. Ці повідомлення передаються у форматі символів.

Завдання крапок – точкові позначки (А) звернути увагу на конкретні місця та підказати, що місця без крапок слід ігнорувати. Крапка або точка передає повідомлення про те, що «гаряча точка» знаходиться саме в цьому місці і саме це місце має бути в центрі уваги зусиль поліції щодо нейтралізації кримінальної активності та виявлення і усунення причин й умов, супутніх злочинним проявам.

Затінений сегмент (В) вулиці свідчить про те, що шанси прояву злочинної поведінки приблизно рівні по всьому

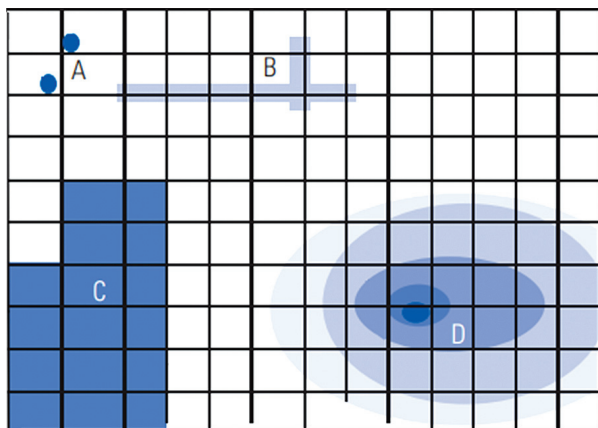

Рис. 9.11. Приклади картографування криміногенної інформації

відрізку ділянки, отже зусилля поліції слід зосереджувати вздовж саме цієї лінії.

Заштрихована область (С) використовується в хороплетній карті, також припускає еквівалентні ризики злочинності в усій області з різким зниженням ризику на кордоні місцевості. Це свідчить про потребу активності зі сторони поліції по всій визначеній території.

Площа покриття градієнтом (D) – зображення на карті ізоліній, означає, що існує осередок високої злочинності та що злочинна діяльність від центру поступово зменшується у кількісному виразі. Це привертає увагу поліції до центру та його околиць. Кожен спосіб зображення «гарячих точок» пов'язаний із теоріями, кожна з яких пропонує різні типи дій поліції. Розуміння цих особливостей у практиці картографування призведуть до кращого використання карт злочинності⁴¹.

Підсумовуючи слід зазначити, що проведення аналізу «гарячих точок» залежить від декількох факторів: від розуміння теорії про походження різних типів злочинів, що аналізуються,

⁴¹ Eck J. E., Chainey S., Cameron J. G., Leitner M., Wilson R. E. Mapping Crime: Understanding Hot Spots, NCJ 209393. Washington, DC: Office of Justice Programs, National Institute of Justice. 2005. P. 11, 12. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/209393.pdf> (дата звернення: 19.06.2023)

до обрання способу відображення результатів. Проведення аналізу має відбуватися на основі логічного та системного підходу. Аналіз не може відбуватися довільно, опираючись лише на інтуїцію кримінального аналітика та візуальне відображення виявленої «гарячої точки». Також кримінальні аналітики не можуть покладатися виключно на алгоритми програмного забезпечення для надання значущого результату. Така діяльність може призвести до суб'єктивного сприйняття «гарячої точки», яка може насправді і не бути скупченням злочинної діяльності з низки причин. На візуальне відображення «гарячої точки» можуть неналежно вплинути вхідні дані, що призведе до неточного розміру радіусу пошуку. Також створення «гарячих точок» може не враховувати фактори навколишнього середовища, які можуть впливати на прояви злочинності. Тому потрібна людська інтерпретація для осмислення результатів аналізу, особливу роль тут відіграє професійний досвід і знання особливостей території обслуговування та контингенту населення, яке проживає або працює в аналізованій місцевості.

Кримінальні аналітики повинні використовувати статистичні інструменти у поєднанні з людським розумінням причинно-наслідкових зв'язків, щоб дати аналізу міцну основу для визначення того, де насправді знаходяться «гарячі точки». Кримінальні аналітики повинні вміти фахово визначити, що «гаряча точка» справді є фактичним кластером подій, які не відбуваються випадково.

Учений М. Колодяжний констатує, що картографування злочинності як спосіб візуалізації топографії злочинності можна використовувати з метою перевірки дієвості заходів просторової профілактики, ситуаційного запобігання або теорії розбитих вікон. Адже знання місцевими органами влади і поліцією про стан комунального господарства, ступінь облаштованості конкретної місцевості й порівняння цих даних із рівнем злочинності можуть, з одного боку, уточнити райони та житлові квартали, де необхідно посилити відповідні профілактичні заходи, а з іншого – перевірити дієвість таких заходів у районах, де вони реалізуються. Дослідження сучасного прогресивного зарубіжного досвіду реалізації стратегії зменшення можливостей учинення злочинів має бути спрямовано

передусім на його узагальнення для можливого використання у правотворчій і правозастосовній практиці в Україні⁴².

У дисертації вчений Р. Сантос (R. Santos) за допомогою надійного квазіекспериментального дослідження виявив, що реагування на мікрочасові «гарячі точки» (тобто «гарячі точки», які «спалахують» у короткостроковій перспективі) було ефективним у зменшенні кількості квартирних крадіжок та крадіжок з транспортних засобів. У цьому дослідженні кримінальний аналіз відіграв чітку та важливу роль у тому, що протягом 5-ти років два кримінальні аналітики, які працювали у поліції, визначили мікрочасові «гарячі точки», на які було скеровано заходи реагування⁴³. Хоча в дослідженні не розглядалася роль кримінального аналізу конкретно, воно є яскравим прикладом того, як кримінальний аналіз у повсякденній роботі систематично використовувався поліцією для зменшення злочинності.

Загалом, правоохоронна діяльність у «гарячих точках» є важливою стратегією для поліпшення безпеки та зменшення злочинності у зоні їх відповідальності, і їх впровадження базується на детальному аналізі даних та спеціалізованих заходах для досягнення позитивних результатів. Незважаючи на те, що результати застосування стратегії «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) є переважно короткостроковими, проте як було зазначено, якщо співробітники правоохоронних органів ретельно та відповідально ставитимуться до дослідження першопричин проблем у конкретних місцях (тобто не лише визначенням «гарячих точок», а й розумінням, чому вони є «гарячими»), така стратегія може бути ефективною в довгостроковій перспективі⁴⁴.

---

⁴² Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. С. 158.

⁴³ Santos R. G. A quasi-experimental test and examination of police effectiveness in residential burglary and theft from vehicle micro-time hot spots. (Doctoral Dissertation): Nova Southeastern University, Fort Lauderdale. 2013. URL: <https://www.proquest.com/docview/1466031463> (дата звернення: 22.09.2023)

⁴⁴ Braga A. A., Weisburd D. Policing problem places: Crime hot spots and effective prevention. New York, NY: Oxford University Press. Oxford Academic Books, 2010. 299 p.

9.3. Співвідношення концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) з іншими проактивними моделями правоохоронної діяльності

Концепція правоохоронної діяльності у «гарячих точках» корелюється з іншими проактивними моделями правоохоронної діяльності. Зокрема така концепція діяльності базується на положеннях моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень («Розбитих Вікон / Broken Windows»), згідно з якою злочинність вірогідно процвітатиме в районах із високим рівнем фізичного та соціального розладу. Концепція діяльності поліції в «гарячих точках» також базується на переконанні, що усунення безладу поліцією разом із іншими суб'єктами, що дозволяє досягти ефекту зменшення злочинності шляхом покращення порядку в проблемних зонах. Як і модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень («Розбитих Вікон / Broken Windows»), концепція діяльності поліції у «гарячих точках» базується на положенні про те, що, зменшивши загальний безлад, умови для перебування людей стануть більш прийнятними, відповідно злочинність зменшиться.

Також під час застосування концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» використовуються положення моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). Концептуально спільними рисами аналізованих підходів є те, що зосередження зусиль правоохоронців саме на зниженні найбільш проблемних злочинних проявів у поєднанні з підходом до діяльності в «гарячих точках» для націлювання на конкретні райони з високим рівнем злочинності сприятиме стійкому встановленню стану правопорядку на обслуговуваній території, що матиме ще й запобіжний (профілактичний) ефект.

Діяльність поліції в «гарячих точках» значною мірою корелює і з концептуальними та науково-практичними аспектами моделі, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). Так, концепція діяльності поліції в «гарячих точках» може

застосувати підходи для контролю злочинності в проблемних районах, зокрема підтримання порядку та придушення поширення наркозлочинності, активізація роботи щодо протидії незаконному обігу зброї, а також поліцейську роботу з нульовою терпимістю. Ці стратегії можна розділити на два принципово різні типи підходів.

Перший підхід, проблемно-орієнтована правоохоронна діяльність, представляє зусилля правоохоронців, спрямовані на зміну основних умов у «гарячих точках», які призводять до повторних проблем зі злочинністю. Це вимагає від поліції відмовитися від традиційних стратегій і включити інші можливі методи вирішення проблем злочинності.

Другий підхід опирається на традиційні підходи до діяльності поліції, такі як автомобільне патрулювання, піше патрулювання, підвищений рівень контролю за дорожнім рухом, застосування технологій, таких як активний моніторинг пристроїв відеоспостереження та засобів зчитування номерних знаків для посилення присутності поліції в місцях із високим рівнем злочинності (збільшення активності традиційної поліцейської діяльності). Крім того, слід зазначити, що застосування концепції правоохоронної діяльності у «гарячих точках» може породити невелике, проте статистично значуще, загальне оздоровлення криміногенної ситуації і за межами цих точок⁴⁵.

9.4. Методи правоохоронної діяльності у «гарячих точках»

Досліджувана концепція правоохоронної діяльності передбачає використання різноманітних методів, спрямованих на поліпшення фізичного та соціального порядку в «гарячих точках» злочинності.

Хоча докази ефективності втручань в «гарячих точках» є переконливими, проте залишається відкритим запитання, що конкретно повинні робити співробітники правоохоронних

---

⁴⁵ Braga A., Turchan B., Papachristos A., Hureau D. Hot Spots Policing and Crime Reduction: An Update of an Ongoing Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Experimental Criminology*. 2019. Vol. 3. P. 289–311.

органів у «гарячих точках», аби найефективніше позитивно вплинути на зниження злочинності.

Проведений нами контент-аналіз науково-практичної літератури дає змогу констатувати, що наразі не існує настанов чи методик із вичерпними відповідями на виклики злочинності. Які типи втручань переважають у контролі за «гарячими точками» злочинності достеменно не відомо, та й зрозуміло, що кожна «гаряча точка» унікальна, а отже, потребує розробки й унікальної саме для неї відповіді, проте напрацьований досвід роботи правоохоронних органів дає уявлення, що слід робити для найбільш ефективної боротьби з «гарячими точками».

Одним із варіантів протидії «гарячим точкам» злочинності є посилене патрулювання (збільшення присутності поліції зумовлює зменшення злочинності та безпорядків). Варто зазначити, що патрулювання як напрям правоохоронної діяльності є традиційним різновидом роботи поліції багатьох держав, незалежно від їх політичного режиму, форми правління, державного устрою чи особливостей структури правоохоронних органів.

Загалом патрулювання є окремим напрямом профілактики злочинності, що здійснюється підрозділами поліції або громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості, та який полягає у зменшенні можливостей для вчинення злочинів і правопорушень шляхом постійного переміщення вулицями міст і селищ, охорони громадського порядку, забезпечення безпеки, реагування на заяви та повідомлення громадян про злочини, правопорушення і надзвичайні події, затримання злочинців і правопорушників, охорони місць учинення злочинів, забезпечення дотримання безпеки дорожнього руху тощо⁴⁶.

Так, присутність, або ймовірність присутності дієздатного опікуна простору (співробітника патрульної поліції), створить передумови для запобігання злочинній поведінці, яка формується внаслідок зближення в просторі та часі мотивованого

---

⁴⁶ Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. С. 43.

злочинця та жертви (злочинний трикутник). Без такої опіки запобігання злочинному прояву не матиме ефекту.

Патрульним поліцейським не надають конкретних вказівок щодо того, які саме дії проводити. Рішення про застосування дій і заходів співробітники поліції ухвалюють на власний розсуд.

Так, аналіз, проведений американським ученим С. Копером (С. Koper), дає певне розуміння того, скільки часу співробітники поліції повинні проводити в «гарячих точках». Учений виявив, що кожна додаткова хвилина часу, проведена патрульними у «гарячій точці», збільшувала час виживання на 23%. Час виживання означає проміжок часу після того, як поліцейські покинули «гарячу точку» аж до виникнення порушення громадського порядку. Ідеальний час перебування в «гарячій точці» становив 10–16 хвилин⁴⁷. Приблизно за 15 хвилин перебування фіксувалося максимальне зменшення кількості проявів порушень закону, проте збільшення часу перебування не призвело до більшого покращення. Це явище часто називають «Крива Копера» («Koper curve») (графічне відображення кривої), яка зображує наслідки часу, проведеного співробітниками поліції у «гарячій точці», до досягнення максимального результату⁴⁸ (рис. 9.12).

Як зазначає С. Копер (С. Koper), «поліція може максимізувати зниження злочинності та безладів у «гарячих місцях», роблячи проактивні зупинки середньої тривалості в цих місцях на випадковій, періодичній основі. Поліцейські переміщуються між «гарячими точками», проводячи в кожній з них приблизно 15 хвилин для максимального стримування. Таке переміщення від однієї «гарячої точки» до інших відбувається у непередбачуваному порядку. Мета полягає в тому, щоб

---

⁴⁷ 5 Things you Need to Know About Hot Spots Policing & the «Koper Curve» Theory. Police Foundation. Advancing Policing Through Innovation and Science. URL: https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/07/PF_FiveThings_HotSpotsPolicing_Handout_Rev6.23.15.pdf (дата звернення: 11.05.2023)

⁴⁸ Sherman L. Evidence-Based Policing: What We Know, How We Know It. Presentation. SIPR Annual Lecture Scottish Police Collage. October, 2009. URL: <https://slidetodoc.com/evidencebased-policing-what-we-know-how-we-know/> (дата звернення: 08.09.2023)

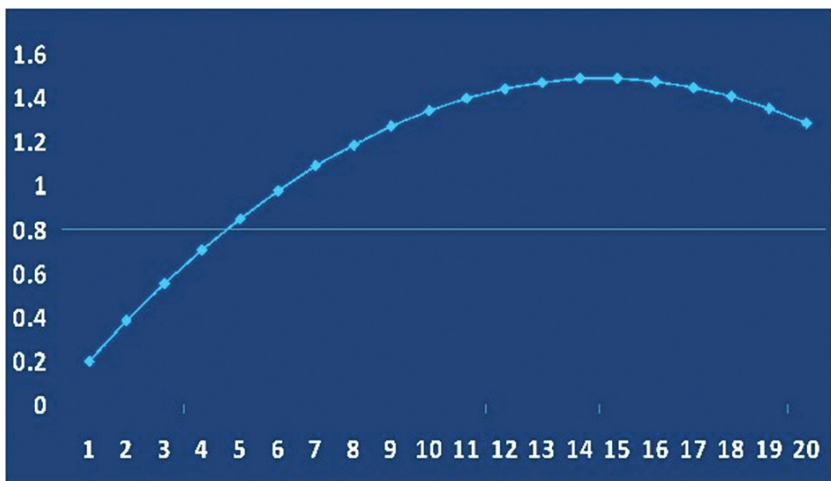

Рис. 9.12. Крива Копера

потенційні правопорушники усвідомили збільшення складності вчинення правопорушень у цих точках, оскільки правоохоронні заходи можуть посилитися в будь-який момент»⁴⁹.

Застосування патрулювання як заходу поліцейського втручання у «гарячі точки» має більше проактивний, аніж реактивний вплив, оскільки присутність співробітників патрульної поліції у «гарячих місцях» чинить більше стримуючий ефект⁵⁰. Водночас наявність співробітників патрульної поліції дає змогу більш швидко реагувати і під час учинення окремих видів кримінальних проступків і злочинів, насамперед майнового та хуліганського спрямування.

Також окремим підходом у діяльності поліції щодо нейтралізації «гарячих точок» може бути застосування або посилення саме пішого патрулювання в «гарячих точках» злочинності.

⁴⁹ Koper C. S. Just enough police presence: reducing crime and disorderly behaviour by optimizing patrol time in crime hot spots. *Justice Quarterly* 1995. Vol. 12. Is. 4. P. 649–672.

⁵⁰ Колодяжний М. Г. Патрулювання як складова стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України* : збірник наукових праць. Харків : ХНУВС, 2018. № 1. С. 37–46.

Піший патруль у більш загальному плані може бути ефективною стратегією для охорони «гарячих точок», оскільки посилює видиму присутність поліції та знімає значну кількість кордонів у спілкуванні місцевого населення з співробітниками поліції, що у підсумку зумовлює підвищення рівня довіри до поліції.

У 2008 році вчені А. Брага (A. Braga) та Б. Бонд (B. Bond) провели експерименти, щоб визначити, які стратегії діяльності у «гарячих точках» найбільш ефективні для зниження злочинності. Результати свідчать про те, що найсильніший вплив на злочинність і безпорядки мали стратегії ситуативного запобігання (профілактики) – (Situational Crime Prevention – SCP). Так, стратегії ситуативного запобігання злочинності спрямовані на зменшення можливостей учинення злочинів і підвищення ризику зайняття злочинною діяльністю⁵¹. Ці стратегії передбачають різноманітні заходи, широко спрямовані на поліпшення поліцією фізичного та соціального порядку в «гарячих точках». Це й встановлення покращеного освітлення вулиць, встановлення відеоспостереження, розгін натовпів молоді, які демонструють антисоціальну поведінку, прибирання ознак безладів, знесення покинутих будівель, виселення проблемних мешканців. Ці дії мають на меті вийти за рамки простого арешту порушників і сприяти загальному відчуттю порядку в проблемних зонах. Такі методи вимагають посилення співробітництва між поліцією та міськими установами, власниками місцевих підприємств, установ та організацій.

Також такі стратегії зосереджені на порушення ситуаційної динаміки, яка дозволяє скоювати злочини: наприклад, шляхом збільшення ризиків викриття, збільшення зусиль для досягнення бажаного результату злочинцем або зниження привабливості потенційних цілей. Такі підходи часто є важливою частиною втручання в «гарячих точках» і включають зокрема знесення покинутих будівель і усунення безладу.

Підвищення кількості арештів і затримань за протиправні прояви. Цей компонент передбачає використання поліцією агресивних методів забезпечення порядку, включаючи

---

⁵¹ Clarke R. V. «Situational» crime prevention: Theory and practice. *British Journal of Criminology*. 1980. Vol. 20. Is. 2. P. 136–147.

збільшення кількості затримань та арештів за порушення громадського порядку (розпивання алкоголю в громадських місцях, арешт торговців наркотиками, проведення поверхневих оглядів підозрілих осіб, залучення більшої кількості піших патрулів у районах із високим рівнем злочинності). Ці заходи призначені для того, щоб «прибрати» людей із групи високого ризику з вулиці та зменшити злочинність, пов'язану з порушенням громадського порядку. Проте агресивне підтримання порядку шляхом збільшення кількості арештів і затримань може і не бути найефективнішим способом стабілізації місць із високим рівнем кримінальної активності⁵². Учені А. Брага (A. Braga) і Д. Вайсбурд (D. Weisburd) зробили висновок також, що «...на основі наявних емпіричних досліджень підтверджено, що поліцейські органи та підрозділи повинні прагнути розробити стратегії ситуативного запобігання для боротьби з «гарячими точками» злочинності. Також ретельний аналіз проблем злочинності в «гарячих точках» ймовірно дасть змогу розробити стратегії запобігання, які матимуть хороші наслідки для зміни ситуацій і динаміки, що спричиняє злочинні кластери в певних місцях»⁵³.

Додатковим багатообіцяючим підходом до роботи з осередками злочинності є використання поліцейськими принципів проактивної моделі проблемно-орієнтованої поліцейської діяльності (підходи, орієнтовані на вирішення проблем). Загалом, як зазначає Л. Шерман (L. Sherman), проблемно-орієнтовані заходи контролю за «гарячими точками» мають ефект, який більше, ніж удвічі, перевершує наслідки збільшення присутності поліції⁵⁴. Проблемно-орієнтована право-

---

⁵² Braga A. A., Bond B. J. «Community Perceptions of Police Crime Prevention Efforts: Using Interviews in Small Areas to Evaluate Crime Reduction Strategies». *Evaluating Crime Reduction Initiatives (Crime Prevention Studies Vol. 24)*. Ed. Johannes Knutsson and Nick Tilley. *Criminal Justice Press*, 2009. P. 85–119.

⁵³ Braga A. A., Weisburd D. *Policing problem places: Crime hot spots and effective prevention*. New York, NY: Oxford University Press. Oxford Academic Books, 2010. P. 182, 183.

⁵⁴ Sherman L. *Evidence-Based Policing: What We Know, How We Know It*. Presentation. SIPR Annual Lecture Scottish Police Collage, October, 2009. P. 205. URL: <https://slidetodoc.com/evidencebased-policing-what-we-know-how-we-know/> (дата звернення: 08.09.2023)

охоронна діяльність зосереджена на зусиллях аналітиків, інших співробітників поліції, які аналізують проблеми в «гарячих точках» і розробляють більш індивідуальні рішення для їх нейтралізації. Проблемно-орієнтовані підходи до боротьби з «гарячими точками» злочинності можуть бути ефективнішими, ніж просто посилення патрулювання в районах із високим рівнем злочинності, проте підготовка відповідей у підході до вирішення проблем може потребувати більше часу та професійного досвіду, щоб забезпечити позитивні результати.

Іншими важливими методами діяльності поліції у «гарячих точках», які ще не були широко досліджені, включають посилення взаємодії поліції з населенням, перевірку засуджених і умовно-достроково звільнених, а також більш ширша роботу з розшуку злочинців, що переховуються від слідства та суду, або ухиляються від відбування кримінального покарання.

Вагому роль може відіграти і залучення соціальних служб до роботи у «гарячих точках». Цей компонент передбачає активність із боку соціальних служб, щоб допомогти поліції зміцнити соціальний порядок. Це включає надання молоді можливостей для відпочинку, співпрацю з місцевими притулками для забезпечення житлом бездомних осіб тощо. Ці заходи спрямовані на створення можливостей для осіб із групи високого ризику в цільових місцях («гарячих точках»), щоб вони допомагали поліції підтримувати суспільний порядок.

Також потрібно більше знати про вплив нових технологій на ефективність роботи поліції в «гарячих точках». До цих технологій належать пристрої для зчитування номерних знаків, технології розумних міст, збільшення кількості камер відеонагляду в місцях концентрації злочинної активності, розпізнавання обличчя тощо є важливими кроками у розумінні того, як поліцейські технології впливають на «гарячі місця». Потрібно дослідити те, чи можуть дорогі нові технології поліпшити здатність поліції працювати в місцях з високим рівнем злочинності.

Також важливе значення для обрання способів дій у «гарячих точках» має знання конкретного контексту їх виникнення та існування. Очевидно, що ефективність стратегій залежатиме від конкретних типів злочинів і типів місць, які перебувають у центрі уваги поліції. Проте наразі немає достатньої

кількості проведених наукових досліджень, щоб дати детальні відповіді на ці запитання.

Можна констатувати, що діяльність поліції у «гарячих точках» – це комплексна діяльність, яка передбачає насамперед ретельне дослідження «гарячої точки» у конкретному контексті. Після формування знань про таку точку або точки слід, опираючись на знання та досвід співробітників поліції, підготувати конкретні контрзаходи або сукупність контрзаходів із різною мірою поєднання дій для того, щоб досягти максимального результату з максимальним збереженням обмежених ресурсів поліції. Незважаючи на потужну дослідну базу щодо сутності та змісту роботи поліції в «гарячих точках», залишається невирішеною значна кількість запитань щодо того, що має робити поліція для найбільш ефективного зменшення злочинності та безпорядків. Цей напрям роботи поліції є перспективним для проведення подальших наукових досліджень.

Сучасні технології картографування значно поліпшили здатність до аналізу та дослідження злочинності, щоб зрозуміти моделі злочинності та причини віктимізації. Карти «гарячих точок» злочинності можуть найбільш ефективно керувати діями поліції. Географічно орієнтовані поліцейські ініціативи збільшують присутність і видимість поліцейських у конкретних місцях з високим рівнем злочинності, щоб значно зменшити рівень злочинності та безпорядків. Ця практика оцінюється як багатообіцяюча для зниження рівня злочинності. Також проактивна концепція правоохоронної діяльності, що ґрунтується на «гарячих точках», вимагає співпраці з багатьма громадськими установами та підприємствами, а також допомоги кримінальних аналітиків, які можуть працювати з геопросторовим програмним забезпеченням для виявлення «гарячих точок» злочинності.

Підсумовуючи слід зазначити, що проблеми злочинності та безладів значною мірою зосереджені в невеликій кількості мікромісць, які зазвичай називають «гарячими точками», і що ці «гарячі точки» переважно залишаються «гарячими» протягом доволі тривалого періоду, якщо на них не реагувати належно. Це означає, що концентрація правоохоронних зусиль і ресурсів на цих місцях може зменшити проблеми зі злочинністю. Аналіз «гарячих точок», окрім простого визначення

місць із високим рівнем злочинності, має вирішальне значення для вирішення проблем у цих місцях і вибору найбільш ефективних заходів протидії.

Існують переконливі докази того, що діяльність правоохоронців може мати значний вплив на злочинність і правопорушення, якщо співробітниками будуть вживатися належні профілактичні заходи саме щодо конкретних місць як одного з складових елементів «трикутника злочинності» – «гарячих точок». Відповіді щодо таких точок варіюються, але найкращого результату можна досягати, якщо поєднувати збільшення присутності поліції, ширше залучення громади до діяльності правоохоронних органів і вирішення проблем, що є в основі злочинів, шляхом ситуаційних заходів із запобігання злочинам. Ініціативи в «гарячих точках», які використовують проблемно-орієнтовану структуру, видаються особливо ефективними. Є також переконливі докази, що правоохоронні дії в «гарячих точках» не витісняють злочинність у сусідні райони і не перенесуть у інший час доби. Слід проводити подальші дослідження, які дадуть важливі додаткові знання про вплив діяльності в «гарячих точках» на сприйняття громадянами ефективності діяльності правоохоронних органів і довгострокові наслідки підходів, орієнтованих на місце, а також додаткові вказівки щодо того, яка тактика є найбільш ефективною для конкретних типів «гарячих точок». Загалом, як стверджують учені К. Телеп (C. Telep) та Дж. Гібдон (J. Hibdon), поліцейська діяльність у «гарячих точках» ретельно відпрацьована, є ефективною та результативною проактивною концепцією правоохоронної діяльності⁵⁵.

Володіючи навиками, вміннями, компетенціями та відповідним інструментарієм, кримінальні аналітики можуть розташовувати відомості про кримінальну активність у географічному контексті. Проведення статистичного та просторового аналізу кримінальними аналітиками може дозволити краще зрозуміти, де і чому відбуваються протиправні прояви,

---

⁵⁵ Telep C. W., Hibdon J. Understanding and Responding to Crime and Disorder Hot Spots Problem-Solving Tool Guide No. 14. 2019. P. 6. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/understanding-and-responding-crime-and-disorder-hot-spots> (дата звернення: 08.09.2023)

а співробітники правоохоронних органів можуть реагувати на стан криміногенної ситуації найбільш ефективними та дієвими способами, з огляду на їх обмежені ресурси.

За останні декілька десятиліть простежується надшвидкий прогрес у розвитку досліджень організації правоохоронної діяльності. За цей період накопичено чималу кількість досліджень, і завдяки отриманим знанням сьогодні про роботу правоохоронних органів відомо значно більше, ніж раніше. Такі дослідження присвячено і діяльності поліції у «гарячих точках», яка є ефективною узагальненою концепцією запобігання злочинності. Проте така концепція не є панацеєю, оскільки виникнення, існування та рух «гарячих точок» завжди відбувається у певному контексті, саме тому і відповіді поліції по таких точках не можуть бути узагальненими. Слід проводити подальші дослідження з метою сформуванати достатній масив знань, який дасть змогу ефективно впливати на «гарячі точки» та тенденції їх існування. Йдеться про те, які конкретні стратегії слід використовувати, в яких конкретних контекстах запобігання злочинності та зменшення негативних наслідків у «гарячих точках»?

Видається особливо своєчасним розпочати широкомасштабне дослідження методів впливу у форматі довідника ефективних стратегій поліцейської діяльності в «гарячих точках». У медичній науці та практиці доступні відповідні довідники заходів реагування на різні види захворювань (протоколи дій). Такі довідники мають бути доступними і для поліції. Наукова основа поліцейської діяльності, як і наукова основа діяльності у сфері медицини, завжди покладається на поєднання доказів ефективності з професійним досвідом. Таким чином, жоден довідник не буде давати вичерпні відповіді на всі питання боротьби з «гарячими точками» злочинності, проте це не причина, щоб не докласти зусиль, аби надати поліції якомога більше практичних знань про те, як боротися з місцями із високим рівнем злочинності так, щоб максимізувати справедливість і ефективність у різних контекстах.

9.5. Роль кримінального аналізу в концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing)

Аналіз сучасної практики профілактики злочинності у західних країнах дозволяє стверджувати, що картографування кримінальними аналітиками злочинності є поширеним заходом, що реалізується у межах стратегії зменшення можливостей учинення злочинів.

Співробітники Департаменту кримінального аналізу та співробітники підрозділів кримінального аналізу в обласних управліннях Національної поліції України спрямовують свою діяльність на накопичення і зберігання кримінально-правових статистичних даних та іншої оперативно-розшукової інформації, яка збирається різними поліцейськими підрозділами. Це дасть змогу створити з використанням таких відомостей повну карту злочинності України з деталізацією її топографії аж до конкретного будинку. Безперечно, що створення такої карти має посприяти поліпшенню якісного аналізу злочинності і, як наслідок, – підвищити результативність профілактики злочинів у нашій державі⁵⁶.

Відображаючи кримінальні події в географічному контексті та застосовуючи інструменти просторового статистичного аналізу, кримінальні аналітики можуть краще зрозуміти, де і чому відбуваються злочини, а правоохоронні органи можуть реагувати найбільш дієвим і ефективним способом. Це дозволяє більш комплексно підійти до аналізу оперативної обстановки на території обслуговування, визначити пріоритети у розстановці сил і засобів, полегшити ухвалення управлінських рішень.

Картографування пов'язується із використанням кримінальними аналітиками сучасних технологій, комп'ютерів, штучного інтелекту, спеціального програмного забезпечення, графічних редакторів, які сукупно дозволяють створювати новітні геоінформаційні системи (ГІС), що дозволяє майже у режимі реального часу оцінити топографію злочинності у конкретній місцевості.

---

⁵⁶ Колодяжний М. Г. Картографування злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2019. № 1 (12). С. 158.

Кримінальні аналітики застосовують методи просторового аналізу, необхідні для підтримки поліцейської діяльності. Тому, важливо вміти здійснювати такі основні етапи виконання аналізу географічних даних:

- геообробка та фільтрація даних;
- виявлення «гарячих точок»;
- використання просторової статистики для прогнозування криміногенної ситуації;
- автоматизація завдань відображення криміногенних даних та отримання результатів аналізу.

Застосування інструментарію картографування злочинності кримінальними аналітиками дозволяє проводити поглиблений аналіз якісних і кількісних показників злочинності, що у підсумку дозволить розробляти більш ефективні стратегії запобігання злочинності, оцінювати їх результативність та ефективність у досягненні очікуваних результатів.

Проведення кримінальними аналітиками дослідження якісних даних стосуються нечислових даних, і полягає у перевірці та інтерпретації спостережень із метою виявлення глибинних значень і закономірностей. Кількісні дані – це дані переважно в числовому або категорійному форматі. Кількісний аналіз – це спостереження з метою опису і пояснення явищ, які ці спостереження відображають, і є насамперед статистичним (числовим). Географічний аналіз злочинності використовує обидва типи даних і методів залежно від аналітичної та практичної потреби. Наприклад, можна використовувати дані про злочини різними способами, і кількісно, і якісно. Така інформація, як дата, час, місце та тип злочину є кількісними характеристиками, оскільки для них можна використовувати статистику й аналізувати зміни. З іншого боку, якісний аналіз потрібен тому, що велику кількість даних про стан і рух злочинності майже неможливо проаналізувати статистично, тому досліджуються загальні закономірності⁵⁷.

Картографування злочинності у широкому розумінні є способом візуалізації злочинності. У вузькому значенні

---

⁵⁷ Rachel Boba. Introductory Guide to Crime Analysis and Mapping. Report to the Office of Community Oriented Policing Services Cooperative Agreement #97-CK-WXK-004. November 2001. URL: <https://cops.usdoj.gov/ric/Publications/cops-w0273-pub.pdf> (дата звернення: 08.09.2023)

картографування злочинності є діяльністю правоохоронних органів та інших суб'єктів, пов'язаною зі створенням спеціальних карт (геоінформаційних систем), на яких на підставі офіційної статистичної кримінально-правової інформації здійснюється оцінка криміногенної ситуації й зменшення віктимізації населення⁵⁸.

Базисом для створення карт злочинності є GIS-технології. Вони є системою збору, зберігання, обробки інформації для її подальшого використання у певних цілях шляхом візуалізації на певній місцевості. Сучасні ГІС дають змогу відображати об'єкти на географічній карті, отримувати інформацію в режимі реального часу, забезпечувати її геокодування, комбінування, обмін та геообробку. Зведення можна отримати за годину, добу, тиждень, місяць, рік або декілька років.

Картографування злочинності кримінальними аналітиками передбачає вибір рівня деталізації географічної області, наприклад злочинність у регіоні, місті, районах міста, передмісті, сільській місцевості, на території обслуговування певної адміністративної одиниці⁵⁹.

ГІС-системи використовують кримінальні аналітики для забезпечення потреб органів та підрозділів поліції:

- підтримки роботи з метою досягнення оперативних і тактичних цілей;
- відображення злочинності на відповідних територіях для її аналізу з метою планування діяльності правоохоронних органів й короткострокового прогнозування злочинності;
- аналізу моделей злочинних подій і визначення злочинних тенденцій;
- підготовки пропозицій щодо розподілу і скеровування додаткових ресурсів до місць, у яких виявлено погіршення криміногенної ситуації;
- підготовки тактичних кримінальних аналізів;

---

⁵⁸ Колодяжний М. Г. Картографування злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2019. № 1 (12). С. 149.

⁵⁹ Бова А. А. Історія картографування злочинності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 берез. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. Ч. 1. С. 110.

– підвищення інформованості мешканців про загрози та ризики середовища й полегшення звернення до працівників поліції в разі потреби.

Аналіз просторових даних допомагає проаналізувати дані про злочини та краще зрозуміти, чому, а не лише, де відбуваються злочини. Використовуючи ГІС, кримінальні аналітики можуть накладати додаткові набори даних, такі як демографічні дані перепису населення, розташування ломбардів, шкіл тощо, аби краще зрозуміти основні причини злочинів.

Аналіз головних напрямків картографування злочинних проявів засвідчує високу ефективність цього інструменту. В Національній поліції напрацьовано низку алгоритмів ідентифікації правопорушників за вчиненими злочинами, що ґрунтується на інформації про місця вчинення злочину, мешкання раніше засуджених осіб та низку вимірюваних відстаней. Також апробовано процедури виявлення криміногенних осередків, правильної розстановки сил і засобів з урахуванням оперативної обстановки на конкретній місцевості. Що стосується попередження та прогнозування злочинів, то застосування картографії за цими напрямками в Україні поки що перебуває у зародковому стані. Покращити стан справ у цьому разі могла б адаптація зарубіжних методик картографування злочинних проявів та впровадження спеціалізованого програмного забезпечення хоча б на рівні регіональних підрозділів, констатують вчені О. Манжай та А. Потильчак⁶⁰.

Детальне вивчення причинно-наслідкових зв'язків вчинення злочинів і соціально-географічних передумов їх виникнення, застосування апарату картографічного моделювання, методів математико-картографічного аналізу, математичної статистики і теорії інформації з широким залученням сучасних геоінформаційних технологій, дасть змогу знайти важелі поліпшення кримінологічної ситуації у криміногенно несприятливих районах і досягти якісно нових результатів у запобіганні злочинності.

---

⁶⁰ Манжай О. В., Потильчак А. О. Особливості картографування злочинних проявів. *Право і безпека*. 2020. № 4 (79). С. 70, 71.

10. КОНЦЕПЦІЯ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗАХ» (Evidence-Based Policing – EBP)

10.1. Сутність та зміст концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP)

Учений Дж. Буерман (J. Bueermann) наголошує на тому, що співробітники поліції постійно стикаються з проблемою балансу між зменшенням злочинності та постійно зростаючими витратами на поліцію. Нині зростає потреба в проактивних змінах у використанні наявних ресурсів для боротьби зі злочинністю. Наукові дослідження свідчать про те, що для підвищення ефективності поліцейської діяльності та зменшення злочинності без розширення фінансових витрат, правоохоронним органам потрібно буде перенести свою увагу на науку про запобігання злочинності та боротьбу з нею за допомогою поліцейської діяльності, заснованої на доказах¹. У цьому напрямі розвитку вбачається найбільш потужна сила змін у проактивній правоохоронній діяльності. Поліцейська діяльність, заснована на доказах (Evidence-Based Policing – EBP), передбачає, що практика поліції повинна базуватися на наукових доказах про те, що працює найкраще. Концепція поліцейської діяльності, заснованої на доказах (EBP), підкреслює цінність, яку наукові дослідження можуть принести у практичну діяльність співробітників поліції та керівникам підрозділів усіх рівнів і, відповідно, громадськості, для забезпечення безпеки.

---

¹ Bueermann J. Being Smart on Crime with Evidence-based Policing. *NIJ Journal*. 2012. № 269. P. 12–15. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/237723.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

Із використанням концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (ЕВР), роль наукового аналізу явища злочинності та супутніх їй чинників стає більш важливою, ніж будь-коли. Співробітники правоохоронних органів, які будуватимуть свою діяльність на основі наукових досліджень про ефективність заходів втручання, стануть більш ефективними у вирішенні конкретних проблем, з якими вони стикаються, завдяки поглибленому науковому розумінню характеру злочину або їх сукупності.

Запровадив таку концепцію у 1970-х роках начальник поліції міста Берклі (США) А. Воллмер (A. Vollmer)². Така концепція в діяльності поліції корінням сягає з розширення у той час наукових проривів у медицині, управлінні, сільському господарстві та багатьох інших сферах суспільного життя впродовж другої половини ХХ століття. Проте поглиблений науковий супровід розвитку науково-практичних аспектів діяльності торкнувся саме поліції лише частково.

Професор і завідувач кафедри кримінології та кримінального правосуддя Університету Меріленда Л. Шерман (L. Sherman) визначає поліцейську діяльність, що ґрунтується на доказах (ЕВР), як «використання найкращих доступних досліджень результатів роботи поліції для впровадження настанов та застосування оцінки установ, підрозділів і офіцерів»³.

Тоді як наука мала широкий початковий вплив на стрімкий розвиток тих чи інших професій, перед поліцейською діяльністю останніми десятиліттями виникла потреба «наздоганяти». Втім будь-яка нова ідея в сучасній поліцейській діяльності повинна починатися з визначення точних орієнтирів: наздоганяючи в якому напрямі і надолужуючи що? У цьому випадку йдеться про більш повне встановлення зв'язку між науковими дослідженнями і поліцейською практикою, що виокремлює нову парадигму (концепцію) у вдосконаленні

---

² Carte G., Carte E. Police reform in the United States: The era of August Vollmer, 1905–1923. Berkeley: University of California Press. 1975. 147 p.

³ Powell N. Science Matters: Utilizing Evidence-based Policing Practices to Address Criminal Elements. Advancing Policing. Advancing Policing Through Evidence-Based Practices. American Society of Evidence-Based Policing. 09.30.2020. URL: <http://americansebp.org/blog/science-matters-utilizing-evidence-based-practices> (дата звернення: 11.09.2023)

якості роботи поліції та якості громадської безпеки загалом: запобігання злочинності на основі доказів (evidence-based crime prevention, ЕВР).

Протягом багатьох років дослідники поліцейської діяльності використовували медицину як взірець професії, практика якої заснована на фундаментальних наукових доказах і дослідженнях (так звана «доказова медицина»)⁴. Використання науково обґрунтованих досліджень у медицині забезпечило платформу, на якій нова інформація та відкриття в галузі медицини аналізувалися з метою визначення найкращих практик і доводились до усіх лікарів для запровадження у їх щоденну діяльність. Успіх такого підходу надихнув дослідників поліцейської діяльності поглянути на практику діяльності поліції через призму науки, з метою переведення результатів наукових досліджень у формат практичних рекомендацій, які правоохоронці могли б використовувати для зменшення злочинності⁵.

Водночас потрібно мати на увазі, що наявність досліджень і готовність їх застосовувати, змінюючи напрацьовану практику, не завжди збігаються. Історія показує важливу відмінність між проведеними дослідженнями та готовністю змінювати (перенаправляти) напрацьовану професійну практику, намагаючись застосувати результати таких досліджень. Зазвичай готовність змінювати практику, опираючись на готовність набувати нових знань, сприймається співробітниками поліції без особливого ентузіазму.

Концепцію поліцейської діяльності, заснованої на доказах (ЕВР), можна визначити як використання для проведення змін передових наукових досліджень про якість роботи поліції та оцінювання їх. Тобто це один із способів дослідження якості управління та оцінки практичної діяльності поліції з метою

---

⁴ Sherman L. W. Evidence-Based Policing. Ideas in American Policing. *Police Foundation*. 1998. P. 2. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Sherman-1998-Evidence-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

⁵ Sherman L. The Rise of Evidence-Based Policing: Targeting, Testing, and Tracking. *The University of Chicago* 2013. 75 p. URL: <https://cebcp.org/wp-content/evidence-based-policing/Sherman-TripleT.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

формування найкращої практики. Це систематичні наукові дослідження безсистемного «досвіду» як основи роботи поліції, вдосконалюючи його шляхом постійної системної наукової апробації.

Для того, щоб успішно реалізувати свою місію, співробітники поліції повинні застосовувати тактику та методи, які є ефективними та перевіреними для досягнення цілей. Концепція поліцейської діяльності, заснована на доказах (ЕВР), передбачає те, що поліцейська практика має ґрунтуватися на наукових доказах того, що працює найкраще. Це свідчить про те, що спрямування практики поліції слід будувати на основі наукових досліджень. Протягом багатьох років науковці та дослідники вивчали поліцейську діяльність і проводили експерименти, але донедавна ці дослідження були обмеженими за поширенням, а їх результати не знаходять свого застосування у практичній діяльності.

Правоохоронна діяльність, заснована на доказах (ЕВР), говорить про те, що завжди існує кращий спосіб ведення діяльності. Ретельно вивчаючи і досліджуючи стан справ, існує можливість точніше визначити, що працює, а що ні, і що є більш перспективним, коли йдеться про основні функції запобігання злочинності.

Підвищення запиту на наукові дослідження ефективності правоохоронних практик (втручань) зі сторони практичних співробітників має вирішальне значення для забезпечення ефективного використання поточної наукової літератури для впровадження вказівок щодо поліцейської діяльності, а також для успішної оцінки органів, підрозділів та співробітників поліції.

Учені фокусують свою увагу на двох типах наукових досліджень: фундаментальні дослідження та поточні дослідження результативності. Фундаментальні дослідження визначають те, які заходи чи дії породжують найкращий результат при правильному їх застосуванні на практиці, а поточні дослідження результатів вивчають успішність кожного підрозділу та їхні досягнення. При поєднанні цих двох типів досліджень важливого значення набуває цикл зворотного зв'язку. Цей цикл починається з процесу перегляду доступної наукової літератури з метою пошуку інформації про те,

як поліцейську діяльність можна поліпшити. Цей цикл дає змогу реалізувати і загальнодержавні, локальні рекомендації. У результаті формуються вказівки та рекомендації щодо практики, яких поліція може дотримуватися. Ефективність таких настанов і рекомендацій оцінюється шляхом поточної оцінки з моменту застосування⁶.

Як наслідок у США створено Американську асоціацію діяльності поліції на основі доказів (American society of evidence-based policing, ASEBP), щоб забезпечити отримання місцевими поліцейськими службами актуальної інформації про найкращі практики, що ґрунтуються на проведених фундаментальних наукових дослідженнях. Один із способів, як це реалізовується, – збирання даних шляхом проведення фундаментальних досліджень, результати яких застосовуються в усіх департаментах поліції США. Також члени асоціації діяльності поліції на основі доказів (ASEBP) щомісяця публікують результати наукових досліджень у зрозумілому форматі, оминаючи наукову термінологію, яка може бути складною для співробітника поліції. Наукові статті не завжди легко зрозуміти і трактувати через технічну мову формулювання ходу, застосування методик і значення отриманих результатів дослідження.

Концептуально та з науково-практичного погляду правоохоронна діяльність, заснована на доказах (EBP), ґрунтується на таких засадах:

1. Політика та практика діяльності поліції скеровується передусім на запобігання злочинності.

2. Окремі управлінські рішення ґрунтуються на основі наукових результатів, аналізів та процесів.

3. Результати наукових досліджень є складовою стратегії дій поліції⁷.

---

⁶ Powell N. Science Matters: Utilizing Evidence-based Policing Practices to Address Criminal Elements. Advancing Policing. Advancing Policing Through Evidence-Based Practices. American Society of Evidence-Based Policing. 09.30.2020. URL: <http://americansebp.org/blog/science-matters-utilizing-evidence-based-practices> (дата звернення: 11.09.2023)

⁷ Lum C. Institutionalizing research into practice: The Matrix Demonstration Project. 2012. URL: <https://www.crim.cam.ac.uk/system/files/documents/mason-uni-matrix-lum.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

Як зазначено на сайті Американської асоціації діяльності поліції на основі доказів (ASEBP), діяльність поліції, що ґрунтується на доказах, можна розділити на два основні компоненти, кожен із яких є однаково важливим.

По-перше, потрібно збільшити кількість досліджень, які проводяться в поліції. Оскільки поліцейські зазвичай не знають, як проводити наукові дослідження, цей напрям діяльності слід реалізовувати саме науковцям і ученим. Як правило, вчені-кримінологи проводять дослідження стану, напрямів руху, тенденцій та особливостей злочинності, які згодом публікують в наукових виданнях. Більшість поліцейських навіть не підозрюють, що важливі для їх діяльності дослідження були проведені, і ніколи не дізнаються про отримані результати. Таким чином, поліція має бути рушієм, який має скеровувати дослідження, співпрацюючи з науковцями, щоб знайти відповіді на важливі запитання про виконання основних завдань боротьби зі злочинністю.

Другий компонент концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (ЕВР), – це переведення результатів дослідження у формат, доступний для сприйняття діючими співробітниками поліції. Керівник поліції, який має певну проблему на території увіреної йому зони оперативного обслуговування, не піклується про експертну перевірку, і йому потрібна точна інформація якомога швидше, яка береться до уваги при прийнятті рішень, щоб вирішити проблему. Це породило потребу в людях, які мають компетенцію трактувати результати академічних досліджень, і перетворювати їх на корисну інформацію для поліцейських дій⁸.

Проактивна концепція «Діяльність поліції, що ґрунтується на доказах» (ЕВР), надає поліцейським об'єктивне обґрунтування для виправдання діяльності, демонструючи науково надійні дослідження, які підтверджують конкретну тактику дій.

Концепція діяльності поліції, що ґрунтується на доказах (ЕВР), передбачає використання обґрунтованих даних, щоб скерувати співробітників в ті місця, де відбуваються злочини та порушення порядку, і надалі застосувати методи і тактику,

---

⁸ American society of evidence-based policing. URL: https://www.americansebp.org/what_is_ebp.php (дата звернення: 11.09.2023)

надійність яких підтверджено науковими дослідженнями. Такий підхід буде схожий на використання точкової операції на певній ділянці захворювання без ампутації кінцівки. Обидва підходи дозволяють досягти бажаних результатів, але один підхід, безумовно, буде кращим, за інший!

Концепція діяльності поліції, що ґрунтується на доказах (ЕВР), може бути використана в підрозділах шляхом налагодження взаємодії з навчальними закладами, де є доступ до професорів, викладачів, студентів, які досліджують цю сферу у форматі, до прикладу, укладання договорів про співпрацю. Завдяки залученню науковців до повсякденної роботи поліції поліцейські отримують доступ до найкращих методологій і вказівок щодо зменшення злочинності. Така взаємодія забезпечує рішення для підвищення ефективності правоохоронних органів без надмірного навантаження на бюджети та час⁹.

Концепція поліцейської діяльності, заснована на доказах (ЕВР), тісно пов'язана із моделлю діяльності поліції – здійснення правоохоронної діяльності на основі даних Data-Driven Approaches to Crime and Safety (DDACTS). DDACTS – це модель діяльності правоохоронних органів, яка використовується для підтримки підходу до запобігання злочинності та громадської безпеки. Модель діяльності поліції DDACTS поєднує дослідження злочинності та дорожнього руху на основі визначення конкретного місця розташування поліцейської присутності, що є ефективним інструментом для розподілу ресурсів правоохоронних органів. Модель реалізовується шляхом картографування потенційних «гарячих точок». Злочинність часто пов'язана з транспортними засобами, і цілі DDACTS – суттєво зменшити кількість порушень правил дорожнього руху, а також супутню злочинність. Модель DDACTS поєднує точні стратегії з науково обґрунтованими дослідженнями, та постійно вдосконалюється¹⁰.

---

⁹ Sherman L. W. Evidence-Based Policing. Ideas in American Policing. Police Foundation. 1998. 16 p. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Sherman-1998-Evidence-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

¹⁰ Mazzie S. Everett Police Department Annual Report: 2014. URL: <https://www.everettpolice.com/publications/2014%20annual%20report.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

Наочно демонструє переваги концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (ЕВР), наступний приклад про вплив на місця концентрації кримінальної активності. Так, на виявлені «гарячі точки» кримінальної активності поліцейські зазвичай скеровують додаткові ресурси, що у підсумку сприяє стабілізації криміногенної ситуації. Хоча це може здатися інтуїтивно зрозумілим, проте підхід, що ґрунтується на доказах (ЕВР), умовно кажучи, робить «крок далі». Очевидно, що якщо посилити присутність у місцях високої концентрації, то кримінальна активність буде обмеженою, проте більшість підрозділів поліції не може залишати співробітників поліції у цих районах на необмежений час.

Як було зазначено, проведені наукові дослідження американським ученим С. Копером (С. Koper) виявили, що присутність співробітника поліції в місці концентрації «гарячої точки» протягом 15 хвилин породжує зниження злочинності, яке триватиме приблизно 2 години. Вчений виявив, що кожна додаткова хвилина часу, проведена патрульними у «гарячій точці», збільшувала час виживання на 23%. Час виживання – це проміжок часу після того, як поліцейські покинули «гарячу точку» аж до виникнення нового порушення громадського порядку. Ідеальний час перебування в «гарячій точці» становив 10–16 хвилин¹¹. Знаючи це, поінформовані керівники поліції враховують це у схемах розгортання патрулів, максимально підвищуючи ефективність із мінімальною затратою ресурсів¹².

Іншим практичним прикладом інкорпорування результатів наукових досліджень для підвищення ефективності діяльності поліції є таке положення. Так, протягом тривалого часу існує переконання, що після заміни пішого на автомобільне патрулювання було втрачено зв'язок між людьми та поліцією. Хоча є дані, які свідчать про те, що це підвищує відчуття довіри

---

¹¹ 5 Things You Need to Know About Hot Spots Policing & the «Koper Curve» Theory. Police Foundation. Advancing Policing Through Innovation and Science. URL: https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/07/PF_FiveThings_HotSpotsPolicing_Handout_Rev6.23.15.pdf (дата звернення: 11.05.2023)

¹² American society of evidence-based policing. URL: https://www.americansebp.org/what_is_ebp.php (дата звернення: 11.09.2023)

та поваги між поліцією та їхніми громадами, питання про те, чи є вони ефективними у зниженні злочинності, є без відповіді. Проте, дослідження, проведене департаментом поліції Філадельфії (США), свідчить про те, що піші патрулі в «гарячих точках» злочинності позитивно впливають і на стан злочинності, і на розвиток позитивних стосунків між поліцією та мешканцями громади. Як відомо, результативність роботи поліції значною мірою залежить від рівня довіри населення. Установлення такого факту є переконливим аргументом для розгортання, за можливості, саме пішого патрулювання.

Концепція правоохоронної діяльності, що ґрунтується на доказах (ЕВР), не претендує на те, щоб сформувати відповіді на всі запитання. Також доволі часто критично важливі рішення доводиться приймати у максимально стислий проміжок часу, а іноді і в режимі онлайн. Саме така природа діяльності поліції робить її такою складною професією. Однак наявність науково підтвердженої доказової бази для підтримки та скерування діяльності може допомогти зменшити злочинність, забезпечити безпеку співробітників і поліпшити стосунки з членами громади, більш ефективно розпоряджатись наявними обмеженими ресурсами¹³.

Концептуально та з науково-практичного погляду наукові дослідження практики діяльності поліції можна проводити шляхом визначення ступеня досягнення успіху під час застосування різних заходів зі стабілізації криміногенної ситуації. Ці результати можуть бути визначені декількома різними способами: правопорушення на 1000 жителів, повтор віктимізації на 100 жертв, повторне порушення на 100 правопорушників тощо. Дослідження того, які окремі заходи є більш ефективними для отримання кращих результатів, порівняно з іншими, можна використовувати для подальшої ідентифікації факторів, пов'язаних з успіхом для вдосконалення керівних принципів та підвищити загальний рівень успішності правоохоронної практики. Такі дослідження також можуть бути опубліковані в наукових журналах, вісниках, бюлетенях або принаймні

---

¹³ American society of evidence-based policing. URL: https://www.americansebp.org/what_is_ebp.php (дата звернення: 11.09.2023)

зберігатись в органі поліції як інституційна пам'ять про відсоток успіхів і невдач для різних заходів реагування¹⁴.

У найкоротшому розумінні концепція поліцейської діяльності, заснованої на доказах (ЕВР), – це визначення успіху різних практик із урахуванням існуючих ризиків.

Концепція поліцейської діяльності на основі доказів (ЕВР) формує нову парадигму або принцип прийняття рішень: наукові докази. Поліцейська практика, як і медична, нерідко ґрунтується на основі досвіду, попередньо сформованих знань, теорій та суб'єктивних спостережень. Поліція на основі доказів (ЕВР) кидає виклик таким підходам у прийнятті рішень, і створює систематичний зворотний зв'язок із метою забезпечити постійне покращення якості досягнень цілей поліції.

Концепція поліцейської діяльності на основі доказів припускає необхідність проведення експериментів і досліджень із метою визначення найкращих практик вирішення різноманітних завдань поліції. Також налагодженим має бути зворотний зв'язок між науковцями, дослідниками та керівниками і співробітниками поліції, що дасть змогу відслідковувати покращення якості, що сформує закритий цикл. Яскраво ілюструє ситуацію діяльність поліції з протидії домашньому насильству. Так, пункт 3 статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає домашнє насильство як діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь¹⁵.

---

¹⁴ Sherman L. W. Evidence-Based Policing. Ideas in American Policing. *Police Foundation*. 1998. P. 5. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Sherman-1998-Evidence-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

¹⁵ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19/paran2#n2> (дата звернення: 16.03.2023)

Домашнє насильство було і є предметом чи не найбільшої кількості наукових досліджень у діяльності поліції, ніж будь-який інший протиправний прояв. Слід визнати, що наявність таких наукових досліджень не впливає значною мірою на сформовану поліцейську практику. Проте якість чи ефективність застосування конкретних заходів реагування на домашнє насильство можна науково «виміряти» показником повторного насильства проти тих самих жертв. Практика діяльності поліції значною мірою різниться у реалізації заходів протидії домашньому насильству. Варіації заходів на практиці породжують різні результати діяльності у протидії повторенню такого насильства відносно тих самих жертв. Така практика у реалізації заходів запобігання повторному домашньому насильству відрізняється відносно конкретних правопорушників, така практика є різною у різних за обсягом адміністративно-територіальних одиницях тощо. Проте, доцільно ретельно дослідити, які саме заходи поліції матимуть максимальний запобіжний ефект у повторенні домашнього насильства? Проведеними зарубіжними вченими дослідженнями встановлено, що поліція може по-різному впливати на зменшення повторності домашнього насильства, вживаючи один і той самий захід реагування – арешт. Хоча арешт у США є загальною процедурою, проте докази свідчать, що існують рекомендації з реалізації цього заходу, дотримання яких призведе до різних наслідків у повторному насильстві щодо одних і тих самих жертв. Так, правопорушники, які на момент прибуття поліції відсутні (приблизно 40% випадків), реагують на арешт значно ефективніше, ніж правопорушники, яких затримано на місці події¹⁶. На порушників, які офіційно працюють, арешт справляє більш сильний стримуючий ефект, ніж на осіб, які є безробітними¹⁷.

Правопорушники, які проживають у містах, де є значна концентрація людей із невисоким рівнем достатку, значно частіше повторно вчиняють домашнє насильство, якщо до них застосовували арешт, аніж ті правопорушники, які проживають

---

¹⁶ Dunford F. W. System-initiated warrants for suspects of misdemeanor domestic assault: *Justice Quarterly*. 1990. Vol. 7. Is. 4. P. 631–653.

¹⁷ Pate A. M., Hamilton E. E. Formal and informal deterrents to domestic violence: The Dade County Spouse Assault Experiment. *American Sociological Review*. 1992. Vol. 57. Is. 5. P. 691–697.

з більш забезпеченими людьми, і яких теж притягували до відповідалності за домашнє насильство раніше¹⁸.

Досліджуючи всі випадки домашнього насильства у конкретному районі, можна визначити рівень ризику повторення, притаманний кожному випадку, з якими стикаються співробітники поліції. Використовуючи відомості з баз даних і систем інформаційно-аналітичного забезпечення поліції про домашнє насильство, можна розробити прогноз ризику повторного вчинення злочину в кожному окремому випадку. Загальна кількість випадків повторного насильства у кожному відділку поліції, або у кожного співробітника поліції дозволить визначити середнє значення рівня ризику. Кожен підрозділ поліції може провести оцінку фактичного стану повторного вчинення домашнього насильства порівняно з прогнозованою величиною, наприклад, раз на рік. Робота з протидії домашньому насильству може вибудовуватися з урахуванням відсотку різниці між очікуваним і фактичним станом справ у сфері протидії домашньому насильству.

Отримуючи результати наукових досліджень та беручи їх до уваги, особовий склад поліції, на який покладено обов'язки протидії домашньому насильству, може зосередитися на більш дієвих заходах для досягнення мети. Основна мета – запобігання кожному окремому факту повторного домашнього насильства найефективнішими засобами, а не висновок про те, який саме ефект матиме арешт як захід запобігання¹⁹.

До показників ефективності, якими оцінюють результати роботи в поліції, не належить визначення якості запобігання повторним фактам домашнього насильства відносно одних і тих самих потерпілих. У підсумку, ніхто достеменно не знає, чи повторні показники віктимізації щороку поліпшуються чи погіршуються. Отже, поліція має ініціювати наукові дослідження, щоб визначити, які заходи або дії найкраще

---

¹⁸ Marciniak E. Community policing of domestic violence: Neighborhood differences in the effect of arrest. Ph.D. diss., University of Maryland. Millenson, Michael L. 1997.

¹⁹ Sherman L. W. Evidence-Based Policing. Ideas in American Policing. *Police Foundation*. 1998. P. 7–9. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Sherman-1998-Evidence-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

або найефективніше дозволяють запобігти повторному домашньому насиллю, та й іншим видам кримінальних правопорушень, яким властива та чи інша міра повторюваності та системності.

10.2. Матриця поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing Matrix)

Одним із найважливіших завдань, з якими стикаються правоохоронці, є успішне впровадження досліджень у практику. Щоб вирішити цю проблему, була розроблена Матриця поліцейської діяльності, заснована на доказах (Evidence-Based Policing Matrix), щоб допомогти поліцейським у перекладі значення досліджень у конкретні та зрозумілі практичні рекомендації для втручань. Матрицю створили професори С. Лум (C. Lum) і К. Копер (Ch. Koper) з Університету Дж. Мейсона (George Mason University, США) за сприяння доктора Коді Телепа (Cody Telep). Ця Матриця інтерпретує наукові дослідження в доступну інформацію, яку легко зрозуміти та застосовувати для вдосконалення стратегії, тактики та навчання поліції. Матриця поліцейської діяльності – це інструмент, який дозволяє візуально відобразити якість окремих поліцейських втручань та оновлюється з урахуванням нових досліджень щороку.

Матриця поліцейської діяльності, заснованої на доказах, дає змогу співробітникам поліції більш ефективно виконувати свою роботу. Її застосування дозволяє поліцейським узагальнювати конкретні підходи до запобігання злочинності, що допомагає більш результативно впливати на обмеження виникнення та поширення злочинності. Застосовуючи чимало інформації в Матриці, співробітники правоохоронних органів зазвичай більш проактивні, зосереджені й орієнтовані на конкретні місця.

Концептуально та з практичного погляду Матриця класифікує та відображає поліцейські втручання відповідно до трьох загальних вимірів запобігання злочинності:

- 1) природа об'єкта або цілі – особи, групи, місця (мікромісця, громади і райони, області, національний рівень);
- 2) ступінь проактивності або реактивності стратегії (реактивна, проактивна та високо проактивна);

3) специфіки механізму профілактики – точніше зосередженості заходів впливу (загальна та конкретна зосередженість). Ця візуалізація розкриває кластери досліджень у визначених вимірах або «сферах ефективності». Ці кластери дають змогу зрозуміти природу та спільні риси ефективних (або неефективних) поліцейських стратегій і можуть використовуватися поліцейськими службами для розробки тактик і стратегій або оцінки здійснюваного «набору тактик», опираючись на докази²⁰.

Щоб наукове дослідження конкретного виду поліцейського втручання було включено до Матриці, це дослідження має бути методологічно точним. Зокрема, дослідження має бути або рандомізованим контрольованим експериментом, або квазіекспериментом із використанням відповідних груп порівняння, або багатовимірною контролюючим експериментом. Зосередженість дослідження має бути на втручаннях, які насамперед були ініційовані, або керовані поліцією (навіть, якщо інші органи можуть бути залучені). Вимірюваним результатом має бути злочин або порушення правопорядку²¹.

Кластери ефективних досліджень (позначені чорними крапками) вказують на сфери ефективності в Матриці.

Наприклад, там, де перетинаються параметри «мікромісце», «зосереджений» і «проактивний», або «високо проактивний», і є скупчення чортих міток, які представляють окремі наукові дослідження про конкретні види поліцейського втручання, то це вказує на те, що такі визначені заходи можуть бути ефективними для зменшення злочинності. Матриця демонструє, що якщо розробити та запровадити заходи, спрямовані на мікромісце, які будуть зосередженими (персоніфікованими) цілеспрямованими та проактивними, тоді буде можливість покращити свою здатність знижувати рівень поширення злочинності. Органи та відділи поліції, які вживають реактивних і загальних підходів у мікромісцях, можуть бути не такими продуктивними (див. рис. 10.1).

---

²⁰ Lum C., Koper Ch., Telep C. Evidence-Based Policing Matrix. George Mason University, Center for Evidence-Based Crime Policy. URL: <https://cebcp.org/evidence-based-policing/the-matrix/> (дата звернення: 11.05.2023)

²¹ Там само.

Трактування результатів

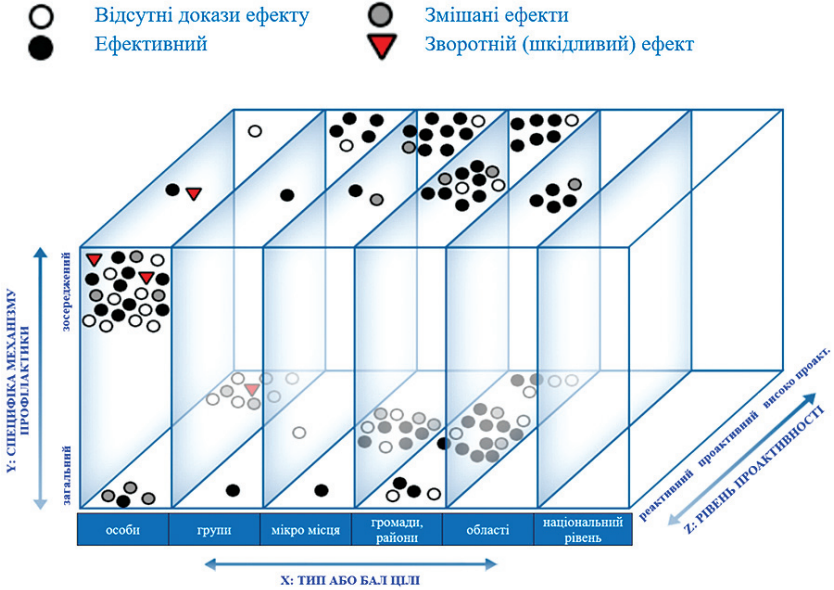

Рис. 10.1. Матриця поліцейської діяльності, заснованої на доказах

Так, наприклад, під втручаннями у мікромісці слід розуміти втручання, спрямовані на дуже малі географічні місця, такі як квартал, ділянка вулиці, провулок, перехрестя, конкретна адреса або скупчення (кластер) адрес.

Проілюстрований на Матриці стан справ демонструє, що найефективнішими заходами стабілізації криміногенної ситуації є вплив на місцевому рівні через проактивні та високо проактивні втручання. З огляду на це, є потреба у постійному супроводі співробітниками підрозділів кримінального аналізу картографування злочинності, а також аналізу злочинності для виявлення тенденцій для розгортання проактивних втручань або заходів прогнозу поліцейської діяльності.

Далі на рисунку (див. рис. 10.2, 10.3) продемонстровано, як наочно можна відобразити результати різних наукових досліджень щодо визначення ефективності окремих втручань з протидії виникненню та поширенню деяких видів кримінальних правопорушень.

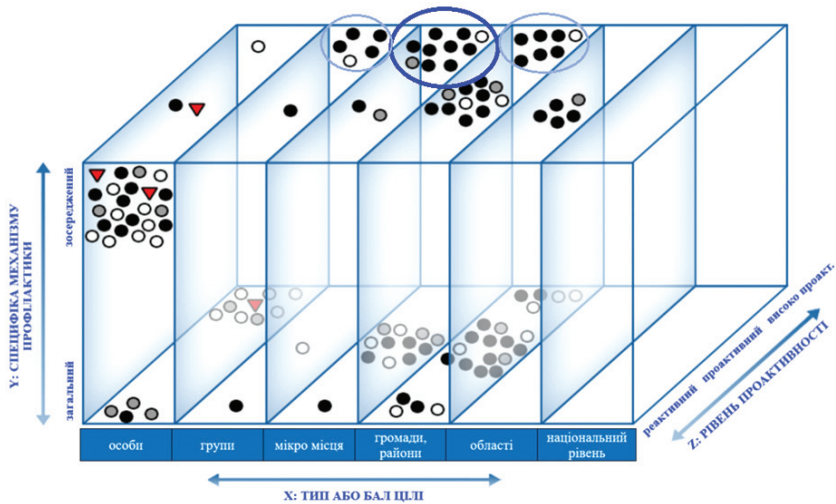

Рис. 10.2. Кластери ефективних досліджень матриці поліцейської діяльності, заснованої на доказах

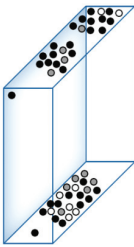
	Брага (Braga) та ін. (1999)	Проблемно-орієнтована поліцейська діяльність у «гарячих точках» насильницької злочинності призводить до зменшення насильницьких і майнових злочинів, заворушень і продажу наркотиків	
	Брага (Braga) і Бонд (Bond) (2008)	Зосередженість на «гарячих точках» злочинності призводить до зменшення злочинності та звернень до служби	
Мортон (Morton) та ін. (2019)	Співпраця поліції з власниками готелів, спрямована на зменшення проблем із наркотиками, посилила взаємодію та позитивно вплинула на криміногенну ситуацію. Ефект із часом було втрачено		
Грофф (Groff) та ін. (2015) – Foot patrol	Піший патруль не призвів до зменшення насильницької злочинності		

Рис. 10.3. Відображення результатів різних наукових досліджень щодо визначення ефективності окремих втручань з протидії виникненню та поширенню окремих видів кримінальних правопорушень

За допомогою Матриці можна проводити наради керівного складу поліції, зокрема у форматі CompStat, або інших методів управління, щоб визначити, чи використовуються найефективніші підходи до конкретної проблеми злочинності. Також Матриця може сприяти досягненню максимального результату в поточній роботі, застосовуючи заходи, обґрунтовані на основі фактичних даних, отриманих у результаті фундаментальних наукових досліджень. Наприклад, під час проведення наради CompStat акцент можна було б перемістити з декларування щомісячної статистики та розпливчастих тверджень про тактику на відображення тактичних пропозицій і існуючих стратегій у реальному часі безпосередньо в Матриці, обговорюючи, які зміни в тактиці та стратегії можуть підштовхнути до більшої ефективності розгортання ресурсів поліції.

Матрицю також можна ширше використовувати для визначення власної ефективності.

Доречною видається потреба навчати співробітників поліції фундаментальним концепціям того, як підвищити ефективність шляхом ознайомлення із тактиками (сферою ефективності), ефективність яких підтверджується науковими доказами. Базовою навичкою співробітника поліції, який призначається на посаду, має бути здатність визначати, які тактики виявилися ефективними у зниженні рівня злочинності, а які – ні. Навчання цьому має бути на рівні з вивченням різних оперативних або процесуальних процедур. Окрім того, тактика в найефективніших сферах Матриці наголошує на інших підходах до поліцейської діяльності, ніж просто реагування на виклики поліції чи випадки на індивідуальній основі. Перехід поліцейського менталітету від реактивної до проактивної практики є фундаментальною потребою для проведення навчання²².

Концепція поліцейської діяльності, заснованої на доказах (ЕВР), передбачає дотримання власних принципів впровадження. Так, жоден правоохоронний орган вірогідно не буде

---

²² Lum C., Koper Ch., Telep C. Evidence-Based Policing Matrix. George Mason University, Center for Evidence-Based Crime Policy. URL: <https://cebcp.org/evidence-based-policing/the-matrix/> (дата звернення: 11.05.2023)

зацікавлений добровільно імплементувати результати наукових досліджень за винятком наявності зовнішнього впливу (тиску). Навряд чи керівники поліції запровадять зміни в установлену, хай і ефективну до певної міри практику діяльності просто тому, що це видається непоганою ідеєю. Найліпшим способом такого впливу (тиску) може бути визначення та оприлюднення рейтингу продуктивності. Публічна інформація про продуктивність поліції містить найбільший потенціал для створення потужного тиску для вдосконалення. Хоча у такій ситуації не можна виключати навмисні маніпуляції з метою висвітлення кращого стану справ, аніж є насправді. Частково вирішити цю ситуацію можна шляхом запровадження аудиту звітності структурами, які виконують функції контролю і нагляду за діяльністю поліції, однак повністю такими заходами вплинути на стан справ із маніпуляцією звітними даними не вдасться.

Суттєвим потенціалом підвищення ефективності реагування на повторювані проблеми володіють сучасні комп'ютери та відповідне програмне забезпечення, яке може пропонувати методичні рекомендації або алгоритм дій в окремих подібних ситуаціях. Це свого роду формування інституційної пам'яті окремих служб поліції. Використання портативних комп'ютерів або планшетів для консультування співробітників, які діють на місцях, не може бути реалізовано у короткостроковій перспективі, проте такий напрям розвитку видається перспективним і потребує подальших науково-практичних досліджень.

Від лікарів не очікують утримання великої кількості дослідних даних в їх пам'яті, зрозуміло, що лікарі не повинні навіть утримувати в пам'яті медичні вказівки для кожного діагнозу. Комп'ютери не замінять судження, міркування, знання тощо, але вони можуть суттєво поліпшити продуктивність.

Формування, накопичення, здатність поширювати та застосовувати науково підтвержені доказові підходи до вирішення повторюваних проблем у кожному відділі поліції може суттєво вплинути на підвищення ефективності їх діяльності з економією обмежених ресурсів.

Центральним запитанням для дослідження у концепції поліцейської діяльності, заснованій на доказах (ЕВР), є те,

які практики діяльності поліції найкраще вплинуть на досягнення результату?

Підсумовуючи варто зазначити, що рух у напрямі вдосконалення в будь-якій людській діяльності є константою і поліція не може залишатись осторонь. Про поліцію доречно висловитись у контексті слів доктора В. Мейо (Dr. W. Mayo), який так охарактеризував свою професію майже століття тому: «Слава медицини полягає в тому, що вона постійно рухається вперед, що завжди є можливість навчитися чомусь новому»²³.

10.3. Роль кримінального аналізу в концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – ЕВР)

Важливу роль у концепції діяльності поліції, заснованій на наукових доказах (ЕВР), відіграють кримінальні аналітики, яких умовно можна назвати «прикладними кримінологами» у поліції. Кримінальний аналіз є важливим компонентом у концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (ЕВР), суть якої полягає у «якісному та кількісному дослідженні злочинності та інформації правоохоронних органів у поєднанні з соціально-демографічними та просторовими факторами для затримання злочинців, запобігання злочинам, зменшення безладу та оцінки організаційних процедур»²⁴. Тобто кримінальні аналітики використовують кримінальні дані та досліджують їх у контексті часу, географічних зон їх прояву, щоб допомогти правоохоронним органам у вирішенні поточних проблем і запобігти виникненню нових. У цьому сенсі актуальною є аналогія, запропонована Р. Сантосом (R. Santos),

---

²³ Sherman L. W. Evidence-Based Policing. Ideas in American Policing. *Police Foundation*. 1998. P. 9–14. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Sherman-1998-Evidence-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

²⁴ Rachel Boba. Introductory Guide to Crime Analysis and Mapping. Report to the Office of Community Oriented Policing Services Cooperative Agreement #97-CK-WXK-004. November 2001. P. 9. URL: <https://cops.usdoj.gov/ric/Publications/cops-w0273-pub.pdf> (дата звернення: 08.09.2023)

про те, що кримінальний аналіз є більше діагностичним інструментом, схожим на апарат МРТ, а не прямим засобом протидії злочинності²⁵.

Підрозділи кримінального аналізу та кримінальні аналітики скеровують свою роботу за такими двома основними напрямками:

1. Аналіз злочинності, її причин і умов, що їй сприяють, осіб, які скоюють злочини, а також методів контролю за злочинністю та боротьби з нею (включаючи в поняття боротьби зі злочинністю та її попередження).

2. Аналіз злочинів, механізм їх відображення в джерелах інформації, діяльність з розкриття, розслідування та попередження всіх видів злочинів і розробки на цій основі найбільш ефективних методів і засобів розкриття злочинів²⁶.

Нині дослідження злочинності є обмеженими. Однак у зарубіжній науковій літературі можна знайти дослідження тактик та окремих втручань щодо конкретних злочинів, які є інструментарієм моделі діяльності поліції, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). Втручання або практики, що ґрунтуються на фактах (ЕВР), такі як робота у «гарячих точках»²⁷ та «цілеспрямоване стримування»²⁸ є основою для аналізу злочинності загалом. Важливу роль у таких дослідженнях відіграє картографування як інструмент для виявлення короткострокових і довгострокових проблем. Хоча немає прямих доказів того, що аналіз злочинності сам собою вплинув на зниження злочинності,

---

²⁵ Boba R. The Effectiveness of Crime Analysis for Crime Reduction: Cure or Diagnosis? *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2014. Vol. 30. Is. 2. P. 147–168. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1043986214525080> (дата звернення: 29.08.2023)

²⁶ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.

²⁷ Braga A. A., Papachristos A. V., Hureau D. M. The effects of hot spots policing on crime: An updated systematic review and meta-analysis. *Justice Quarterly*. 2012. Vol. 31. Is. 4. P. 633–663. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07418825.2012.673632> (дата звернення: 11.09.2023)

²⁸ Braga A. A., Weisburd D., Turchan B. Focused deterrence strategies and crime control: An updated systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Criminology & Public Policy*. 2018. Vol. 17. Is. 1. P. 205–250.

проте Р. Сантос (R. Santos) стверджує, що це необхідний компонент вирішення проблеми²⁹. Т. Роббінс (T. Robbins) зазначає, що аналіз злочинності є ключовим компонентом концепції поліцейської діяльності, що ґрунтується на доказах (ЕБР)³⁰.

Ключову роль у вивченні стану та напрямів розвитку злочинності відіграють саме кримінальні аналітики, які готують тактичні кримінальні аналітичні огляди на основі дослідження різних проблем, з якими стикаються співробітники поліції. Проблеми залежать від складності, частоти та рівня важливості, які необхідно вирішити. Наприклад, проблеми можуть бути миттєвими, короткостроковими або довгостроковими, а також можуть бути одиничними або повторюваними інцидентами, закономірностями або проблемами, які можуть виникнути. Результати тактичного кримінального аналізу злочинності доводяться до зацікавлених сторін залежно від типу проблем. На основі таких аналітичних досліджень проводяться щоденні, щотижневі або щомісячні наради для визначення та реалізації реагування.

Для виявлення таких проблем під час реалізації концепції діяльності поліції на основі доказів (ЕБР) кримінальні аналітики використовують методологію SARA. SARA – це покроковий процес, який також дає змогу переглянути попередню активність поліції та внести зміни у розстановку сил та засобів на основі нової інформації про результати. Сканування визначає, які саме, де та як часто виникають проблеми. Потім аналізується контекст проблеми. Це може включати інформацію про те, що сприяє вирішенню проблем, визначення зацікавлених сторін і отримання більш якісного розуміння проблем. Далі на етапі реагування інформація, отримана під час аналізу, використовується для розробки втручань, визначення

---

²⁹ Boba R. The Effectiveness of Crime Analysis for Crime Reduction: Cure or Diagnosis? *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2014. Vol. 30. Is. 2. P. 147–168. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1043986214525080> (дата звернення: 29.08.2023)

³⁰ Robbins T. G. Crime Analysis as Part of the Evidence-Based Policing Toolkit: Implementation, Integration, and Practical Use. University of New Haven. EBP Society. 2020. URL: <https://www.ebpsociety.org/blog/education/419-crime-analysis-as-part-of-the-evidence-based-policing-toolkit> (дата звернення: 11.09.2023)

очікуваних результатів. Нарешті, аналітична оцінка і отриманих результатів, і втручань. Якщо втручання не призвело до запланованих результатів, слід переглянути фазу аналізу та змінити заходи реагування³¹.

Втручання, доцільність застосування яких підтверджено реалізацією моделі SARA, можуть включати методи ситуативного запобігання злочинності. Як зазначають Л. Кохен (L. Cohen) та М. Фелсон (M. Felson), ситуативне запобігання злочинності впливає з підходу рутинної діяльності, який передбачає, що кримінальний прояв відбувається, коли ймовірний злочинець вступає в контакт із відповідними цілями або жертвами за відсутності дієздатного опікуна³². Це називається злочинним трикутником. Уважно досліджуючи ситуаційні аспекти злочинного середовища й обмеження можливості брати участь у злочинній діяльності, кримінальні аналітики можуть запропонувати заходи, які можуть зменшити проблему. У звіті для Центру проблемно-орієнтованої поліції (Center for Problem Oriented Policing) учені Р. Кларк (R. Clarke) і Дж. Ек (J. Eck) пояснюють, що можливості можна зменшити, зробивши злочин більш складним, ризикованим і менш прибутковим. Однак, щоб це було ефективним, потрібна співпраця між «менеджерами» місць прояву злочинності та «опікунами» над цілями³³.

Зважаючи на ключову роль кримінальних аналітиків у аналізі злочинності, актуальним напрямом підвищення ефективності діяльності у проактивному запобіганні злочинності під час реалізації концепції діяльності поліції на основі доказів (ЕВР) видається введення у штатний розпис посади кримінального аналітика у відділі поліції на місцевому рівні. Водночас потрібно визнати, що прийняття на службу

---

³¹ The SARA Model. ASU Center for Problem-Oriented Policing. Retrieved December 6, 2019, from POP Center. 2018. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/sara-model-0> (дата звернення: 11.09.2023)

³² Cohen L., Felson M. Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*. 1979. Vol. 44. Is. 4. P. 588–605.

³³ Clarke R. V., Eck J. E. Crime Analysis for Problem Solvers In 60 Small Steps. U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services: Washington, DC. 2005. 150 p. URL: <https://cops.usdoj.gov/pdf/crimeanalysis60steps.pdf> (дата звернення: 11.09.2023)

кримінального аналітика, який володіє аналітичними та теоретичними здібностями, може виявитися недостатнім. Ефективний кримінальний аналітик повинен бути готовий співпрацювати з усіма зацікавленими сторонами, щоб з'ясувати «сутність проблем» і запропонувати ефективні рішення. Нарешті, важливо, щоб продукти, які надає аналітик, були дієвими, але навіть дієва інформація не є ефективною, якщо керівники не будуть зацікавленими у вирішенні проблем.

Оскільки концепція поліцейської діяльності на основі доказів (ЕВР) головним своїм завданням визначає вибір найбільш ефективних втручань на основі наукових досліджень, то саме ширше впровадження кримінальних аналітичних досліджень допоможе успішно вирішити таке завдання (визначити справжню ефективність цих стратегій).

Щоб достатньою мірою відповісти на запитання, як кримінальний аналіз впливає на поліцейську діяльність у частині пошуку ефективних втручань, у концепції діяльності на основі доказів (ЕВР) потрібні додаткові наукові дослідження. Попередні наукові дослідження про кримінальну аналітику обмежені, але вони містять докази переваг для стабілізації криміногенної ситуації в умовах обмежених поліцейських ресурсів.

Ключовими факторами інтеграції концепції поліцейської діяльності на основі доказів сучасна наукова література визначає ширше запровадження штатних кримінальних аналітиків та визначення об'єктивних заходів підзвітності. Такі дослідження не є вичерпними, проте вони формують підґрунтя для майбутніх досліджень³⁴.

---

³⁴ Teresina G. Robbins. Crime Analysis as Part of the Evidence-Based Policing Toolkit: Implementation, Integration, and Practical Use. University of New Haven. EBP Society. 2020. URL: <https://www.ebpsociety.org/blog/education/419-crime-analysis-as-part-of-the-evidence-based-policing-toolkit> (дата звернення: 11.09.2023)

11. КОНЦЕПЦІЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОГО СТРИМУВАННЯ «ПЕРЕТЯГУВАННЯ ВАЖЕЛІВ» «Pulling Levers» Focused Deterrence

11.1. Сутність концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence

У боротьбі зі злочинністю правоохоронні органи завжди прагнуть знайти ефективні методи попередження протиправних проявів і забезпечення безпеки громадян. Одним із підходів, який набуває дедалі більшого поширення, є концепція «Pulling Levers» Focused Deterrence – стратегія впливу на конкретних порушників закону шляхом застосування посиленних заходів впливу.

Концепція цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» є інновацією в поліцейській діяльності. Правоохоронні органи використовують поліцейські заходи, орієнтовані на правопорушників, для боротьби зі злочинністю, зосереджуючи ресурси та зусилля на невеликому відсотку осіб, які вчиняють найбільший відсоток кримінальних правопорушень, про що засвідчують наукові дослідження. Концепцію цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» ще називають концепцією «перетягування (тягнення) важелів». Концепція цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» є концепцією охорони правопорядку, яка відповідає суті принципів теорії стримування. Теорія стримування стверджує, що злочину можна запобігти, якщо потенційні правопорушники усвідомлять, що витрати на вчинення злочину переважають вигоди¹, особливо якщо викриття злочину є швидким і неминучим, а також про те,

---

¹ Zimring F. E., Hawkins G. J. Deterrence: The Legal Threat in Crime Control. *American Journal of Sociology*. 1974. Vol. 79, Number 6.

що відповіді правоохоронних органів на прояви злочинної поведінки будуть визначеними, жорсткими та швидкими².

Логіка концепції полягає в тому, що насильницькі злочини, злочини, пов'язані з використанням зброї та розповсюдженням наркотичних речовин тощо, можуть бути обмежені у поширенні шляхом виявлення правопорушників, і після їх ідентифікації, вони отримують пряме та чітке повідомлення, спрямоване на те, щоб утримати їх від майбутньої злочинної поведінки. Це повідомлення інформує порушника, що поліція, кримінально-виконавча служба та громадськість знають про їх незаконну діяльність, і якщо вони продовжуватимуть брати участь у такій діяльності, до них будуть застосовані швидкі та неминучі юридичні санкції. Повідомлення про застосування неминучих, негайних та інтенсивних заходів правоохоронними органами у відповідь на протиправні дії правопорушників є основним повідомленням концепції цілеспрямованого стримування «Pulling Levers». Якщо «цільові» злочинці відповідають позитивно, їм надаються різні соціальні послуги і можливість працевлаштування. Якщо вони не відреагують позитивно, і не прислухаються до повідомлення про стримування, до них застосовують низку примусових заходів. Ці примусові заходи є «важелями», за які можна «потягнути» у відповідь на триваючу злочинну поведінку правопорушників (ідеться про всі доступні важелі, офіційні чи неформальні, для стримування правопорушників).

Ця стратегія була вперше реалізована як POP-проект у Бостоні в 1990-х роках, але згодом була впроваджена в різних громадах по всій території США. У кожній громаді використовують свої підходи до вирішення проблем, за якими впроваджуються конкретні стратегії стримування, що залежать від характеру насильницьких злочинів і правопорушень, які вчиняють у цій громаді³.

² Braga A. A., Weisburd D. L. The effects of focused deterrence strategies on crime: A systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Journal of Research in Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 49. Is. 3. P. 323-358. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0022427811419368> (дата звернення: 22.09.2023)

³ Telep C., Weisburd D. What is known about the effectiveness of police practices in reducing crime and disorder? *Police Quarterly*. 2012. Vol. 15. Is. 4. P. 331-357. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1098611112447611> (дата звернення: 22.09.2023)

Концепція цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» прагне безпосередньо вплинути на сприйняття правопорушниками ризиків санкцій шляхом прямого спілкування з ними про наслідки їхніх дій. Важливою частиною зміни сприйнятих ризиків правопорушниками є швидке застосування санкцій, щоб потенційні правопорушники могли бачити безпосередні наслідки своїх дій⁴.

Учений М. Скотт (M. Scott) визначає поняття концепції цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» як стратегію обмеження поширення (зменшення) злочинності, в якій ретельно відібрані правопорушники з високим рівнем ризику повторного вчинення протиправної поведінки потрапляють під зосереджену увагу органів і підрозділів поліції, водночас отримуючи пропозиції щодо надання соціальних послуг для реалізації своїх можливостей поза протиправною поведінкою шляхом прямого, переконливого спілкування та суворого контролю за їх поведінкою⁵.

Цілеспрямовані ініціативи стримування (важелі) зазвичай включають такі аспекти, як:

- ідентифікація активних правопорушників;
- шляхи комунікації з правопорушниками;
- скоординоване та безперервне стеження за їх поведінкою;
- забезпечення соціальними послугами осіб, які готові їх прийняти;
- моніторинг дій таких осіб⁶.

Результати дедалі більшої кількості наукових досліджень свідчать про те, що заходи концепції цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» є перспективними засобами вирішення конкретних проблем злочинності та нейтралізації впливу хронічних правопорушників, які вчиняють найбільшу

---

⁴ Practice Profile: Focused Deterrence Strategies. *Nationale institute of justice*. September 11, 2013. URL: <https://crimesolutions.ojp.gov/rated-practices/11#practicescost> (дата звернення: 14.09.2023)

⁵ Scott M. S. Focused Deterrence of High-Risk Individuals. *Strategies for Policing Innovation. Problem-Oriented Guides for Police Response Guide Series No. 13*. 2017. P. 4. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/spi_focused_deterrence_pop_guide_final.pdf (дата звернення: 25.01.2023)

⁶ Там само.

кількість злочинів. Результати застосування концепції цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» загалом свідчать про те, що вона призводить до значного зниження «цільових» злочинів «цільовими» злочинцями. Але важливо зазначити, що така концепція може не досягти бажаних результатів, якщо примусові дії не будуть вжиті негайно, якщо пропозиція соціальних послуг не є справжньою та реалістичною, і якщо партнери (поліція, громадські організації, умовно-дострокове звільнення) не будуть послідовними у реалізації концепції цілеспрямованого стримування⁷.

Виникла концепція цілеспрямованого стримування або «тягнення важелів» в межах проблемно-орієнтованої моделі поліцейської діяльності (Problem-Oriented Policing) для боротьби з молодіжними бандами та збройним насильством у Бостоні (США) наприкінці 1990-х років. Відтоді, як зазначає М. Скотт (M. Scott), десятки юрисдикції в США прийняли й адаптували концепцію під свої потреби.

Концепція цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» впливає зі теорії стримування злочинності, згідно з якою люди можуть відмовитися від злочинної поведінки, якщо вони усвідомлюють високу ймовірність викриття та неминучість суворого покарання. Специфічне (індивідуальне) стримування (запобігання) стосується випадків, коли особа, яка була притягнута до відповідальності, відмовляється знову повторювати протиправну поведінку. Загальне стримування – це коли інші люди дізнаються про покарання за протиправну поведінку конкретної особи та відмовляються від учинення подібного правопорушення. Концепція цілеспрямованого стримування спрямована передусім на те, щоб утримати правопорушників із групи високого ризику від повторного вчинення злочину, а також на те, щоб належно поширити інформацію про неминучість викриття та притягнення до відповідальності

---

⁷ Research Brief – Ceasefire: The Effects of «Pulling Levers» Focused Deterrence Strategies on Crime. U.S. Department of Justice Violence Reduction Network. URL: <https://vrnclearinghousefiles.blob.core.windows.net/documents/VRN%20Research%20Brief%20-%20Ceasefire%20-%20The%20Effects%20of%20Pulling%20Levers%20Focused%20Deterrence%20Strategies%20on%20Crime.pdf> (дата звернення: 14.09.2023)

за вчинення злочинів для широкої громадськості, що також може зумовити ефект загального стримування.

Роль поліції у стримуванні злочинності полягає головно у переконанні (усвідомленні) потенційних злочинців у тому, що їх неминуче викриють. За законом, поліція не має прямого впливу на призначення покарання. Такі повноваження покладаються на законодавчі органи, прокурорів і суддів. Також поліція не впливає на швидкість притягнення до покарання: зазвичай це залежить від судів. Традиційна поліцейська робота спрямована на те, щоб збільшити ймовірність усвідомлення особами, які займаються злочинною діяльністю, того, що їх викриють. Ключова роль поліції у реалізації концепції цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» – швидке реагування на скоєні злочини з метою підвищити шанси того, що злочинці будуть виявлені.

11.2. Практичні компоненти концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence

Учений Д. Кеннеді (D. Kennedy) у науковій публікації зазначає, що концепція цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» була розроблена в Бостоні (США) у 1990-х роках. Операція «Припинення вогню» (Бостон) була проблемно-орієнтованим поліцейським проектом, спрямованим на припинення серйозного бандитського насильства шляхом безпосереднього повідомлення членам банди про те, що з насильством більше поліція миритися не буде, і підкріпленням до цього повідомлення було застосування «перетягуванням усіх доступних важелів», у випадку прояву насильства. Водночас співробітники поліції, які працюють із неповнолітніми, співробітники служби пробації, кримінально-виконавчої системи та різні громадські організації пропонували послуги та ресурси членам банди для переходу до законслухняного способу життя⁸.

---

⁸ Kennedy D. Pulling Levers: Chronic Offenders, High-Crime Settings, and a Theory of Prevention. *Valparaiso University Law Review*. 1997. Vol. 31. Is. 2. P. 449–484.

У практичному розумінні на загальному рівні концепція цілеспрямованого стримування охоплює такі компоненти:

1. Вибір конкретної злочинної проблеми (наприклад, поширення наркотичних речовин).

2. Формування міжвідомчої робочої групи, до складу якої можуть входити представники правоохоронних органів, соціальних служб та представники громадськості.

3. Проведення досліджень, які значною мірою ґрунтуються на досвіді співробітників поліції, які працюють «на території», щоб ідентифікувати основних правопорушників і групи правопорушників, та вивчення специфіки їхньої поведінки і закономірностей існування.

4. Розробка спеціальної правоохоронної операції (відповіді) щодо правопорушників або групи правопорушників, яка передбачає різноманітні санкції, використовуючи будь-які законні інструменти (або важелі) («потягнути за важелі»), щоб зупинити продовження протиправної поведінки.

5. Зіставлення цих правоохоронних операцій із паралельними зусиллями щодо спрямування послуг (зосередження зусиль соціальних служб і громадських ресурсів на цільових правопорушниках, щоб відповідати превентивним зусиллям правоохоронних органів).

6. Безпосереднє та неодноразове спілкування з правопорушниками чи групами правопорушників, щоб повідомити їм що вони перебувають під особливим контролем, і щоб вони зрозуміли, чому до них прикута особлива увага⁹.

Концептуально та з науково-практичного боку існують декілька подібних і спільних рис між концепцією цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» й іншими моделями та концепціями правоохоронної діяльності, зокрема такими, як поліцейська діяльність, орієнтована на потреби громад (Community Policing), поліцейська діяльність, орієнтована на вирішення проблем (Problem-Oriented Policing), та концепція правоохоронної діяльності у «гарячих точках» (Hot Spots Policing).

---

⁹ Kennedy D. Advocate: Old wine in new bottles: Policing and the lessons of pulling levers. *Police Innovation Contrasting Perspectives*. Cambridge University Press. 2006. P. 155–170.

Орієнтована на громаду правоохоронна діяльність (Community Policing) ґрунтується на різноманітних підходах до вирішення проблем злочинності та безпорядків. Часто партнерські відносини формуються між правоохоронними органами та організаціями, що не належать до поліцейських, особливо громадськими.

Концепція охорони «гарячих точок» (Hot Spots Policing) здебільшого ґрунтується на традиційних правоохоронних підходах, проте ресурси поліції спрямовані на боротьбу з конкретною злочинною територією або групою правопорушників.

Проблемно-орієнтована правоохоронна діяльність (Problem-Oriented Policing) поєднує в собі стратегії орієнтації на ресурси поліцейської діяльності в «гарячих точках» із різними підходами до поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду.

Концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» зосереджена на заходах стримування, спрямованих на зменшення насильства від організованих кримінально активних формувань загалом повторюють процес операції «Припинення вогню», розроблений та реалізований у Бостоні (США) протягом 1990-х років¹⁰. Програма Бостонської операції з «припинення вогню» була розробленою, щоб запобігти насильству, звертаючись безпосередньо до організованих форм злочинності із повідомленням про те, що насильству більше толерувати не будуть, і підкріпленням до цього повідомлення було попередження про «перетягування кожного важеля», який буде юридично доступним, у разі, якщо відбудеться прояв насильства¹¹. Хронічна причетність до організованих формувань різноманітних правопорушників зробили їх, а також і самі ці формування, які вони створили, уразливими до скоординованої реакції кримінального правосуддя. Такою скоординованою реакцією може бути:

– скоординований вплив на обмеження поширення наркотичних речовин;

---

¹⁰ Braga A. A. The Effects of Hot Spots Policing on Crime. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2001. Vol. 578. P. 104–125.

¹¹ Kennedy D. Pulling Levers: Chronic Offenders, High-Crime Settings, and a Theory of Prevention. *Valparaiso University Law Review*. 1997. Vol. 31. Is. 2. P. 449–484.

- зосередження уваги поліції на незначних вуличних правопорушеннях, до прикладу, таких як розпивання алкоголю в громадських місцях;
- застосування більш суворого кримінального покарання за злочини, які викликають значний суспільний резонанс;
- посилення кримінального переслідування злочинців, у яких виявлено незареєстровану вогнепальну зброю;
- більш ширше залучення до негласного співробітництва конфіденційних джерел інформації для середньо- та довгострокових цілей протидії поширенню злочинної діяльності;
- забезпечення суворого виконання вимог умовно-дострокового звільнення від виконання покарання¹²;
- вилучення доходів та інших активів, здобутих злочинним шляхом;
- забезпечення жорсткіших умов виконання угоди про визнання вини. Особливо це необхідно в тих справах, в яких до суду подаються достатні докази вини особи у вчиненні кримінального правопорушення, а сама вона її не заперечує, й тому можливо вирішити справу без повного судового розгляду¹³;
- зайняття прокурором більш вимогливої позиції при підтриманні державного обвинувачення у суді;
- вимога суворіших умов для застосування запобіжних заходів;
- привернення особливої, потенційно суворої уваги оперативних підрозділів, органів досудового розслідування та прокуратури до злочинів, учинених організованими формами злочинної діяльності (наркозлочинність, незаконний обіг зброї, злочини проти життя та здоров'я особи тощо).

¹² Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02#Text> (дата звернення: 14.09.2023)

¹³ Пушкар П. В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Академія адвокатури України. Київ, 2005. С. 3.

Водночас співробітники ювенальної превенції¹⁴, персонал органу пробації¹⁵, а пізніше релігійні, соціальні й інші громадські групи мають пропонувати членам злочинних формувань різні види допомоги.

Члени Бостонської робочої групи з питань «припинення вогню», до складу якої входили представники правоохоронних органів, соціальних служб та партнери від громади, також заявили, що насильство є неприйнятним громаді. Бостонська робоча група з питань «припинення вогню» різними способами довела це повідомлення до членів злочинних формувань (через індивідуальні контакти поліції та пробації з членами злочинних формувань, на зустрічах з ув'язненими, в установах для неповнолітніх тощо). Повідомлення про стримування не було угодою з членами злочинних формувань щодо припинення насильства. Радше це була обіцянка, що насильницька поведінка викличе негайну, неминучу та жорстку реакцію правоохоронних органів. Якщо злочинці вчинили інші злочини, але утримувалися від насильства, застосовувався режим нормальної роботи правоохоронної системи. Але якщо члени злочинних формувань завдавали фізичної шкоди людям, особливо із застосуванням зброї, то всі члени робочої групи зосереджували посилену та інтенсивну роботу на цих формуваннях.

Концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers», попри те, що забезпечує потужний неформальний соціальний контроль, також організовує та зосереджує послуги, допомогу та підтримку тим представникам злочинного світу, хто хоче змінити своє життя. Отже, концепція цілеспрямованого стримування також містить як обов'язкову складову і стратегію соціального обслуговування¹⁶.

¹⁴ Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text> (дата звернення: 09.12.2022)

¹⁵ Про пробацію : Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 09.12.2022)

¹⁶ Braga A. A., Weisburg D. L. Pulling Levers Focused Deterrence Strategies to Prevent Crime. No. 6 of Crime Prevention Research Review. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. 2012. P. 11–14. URL: <https://vrnclearinghousefiles.blob.core.windows.net/documents/Crime%20Prevention%20Research%20Review%20No.%206%20Pulling%20Levers%20Focused%20Deterrence%20Strategies%20to%20Prevent%20Crime.pdf> (дата звернення: 14.09.2023)

11.3. Етапи реалізації концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence

Практика реалізації концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» передбачає послідовну реалізацію п'яти етапів. Такими етапами є:

- 1) планування програми;
- 2) вибір правопорушника з високим ступенем ризику;
- 3) повідомлення (інформування) правопорушника високого ризику;
- 4) правозастосування/надання послуг;
- 5) підтримка комунікації.

Додатковою важливою фазою є 6) оцінка – також наполегливо рекомендована для вимірювання ефективності ініціативи та визначення заходів з її коригування.

При реалізації першого етапу концепції потрібно вирішити питання планування заходів із реалізації концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers». Ініціативи концепції цілеспрямованого стримування багато в чому залежать від координації та співпраці між правоохоронними органами, неурядовими організаціями, а також представниками громадськості. Відповідно, ретельне планування та впровадження програми матиме вирішальне значення для успіху такої проактивної ініціативи. Суб'єкту, що реалізовує концепцію цілеспрямованого стримування «Pulling Levers», треба сформулювати план реалізації та здійснювати координацію установ і організацій, залучених до застосування санкцій до осіб із високим рівнем ризику, а також до забезпечення таких осіб соціальними послугами.

Якщо міцні, довірливі відносини між правоохоронними органами, соціальними структурами держави й активними представниками громади не встановлено, то перед початком реалізації концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» зацікавленим сторонам потрібно бути готовим вкладати час у налагодження такої взаємодії. Тим, хто розуміє сутність, принципи та зміст концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» слід ретельно пояснити це іншим залученим

суб'єктам. Потрібно вивчити можливі проблеми та з'ясувати погляди всіх суб'єктів при налагодженні співробітництва.

Після узгодження планових заходів з налагодження взаємодії слід вирішити питання про те, на якій основі відбуватимуться втручання, спрямовані на правопорушників високого ризику (вибір правопорушника з високим ступенем ризику).

Процес обрання кримінально активних осіб із високим ризиком повторення кримінальної поведінки повинен бути об'єктивно справедливим. Такі особи мають усвідомлювати, що вибір на них зосереджено не випадково, а є наслідком їх поведінки (через частоту та/або тяжкість їхньої протиправної поведінки)¹⁷. Також правопорушники високого ризику повинні усвідомлювати, що вони можуть припинити перебування у фокусі правоохоронних органів, якщо змінять свою поведінку, що означає, а це вони можуть контролювати те, що з ними відбувається.

По-перше, слід визначити, на якому виді або видах кримінальної активності потрібно зосередити увагу концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» (що саме слід розуміти під поведінкою підвищеного ризику). Зазвичай такою поведінкою є насильницькі злочини, організовані форми прояву злочинності, наркозлочинність, злочини проти життя та здоров'я особи, злочини, вчені із застосуванням зброї, тощо. Як альтернатива, ініціатива може бути зосереджена на хронічних правопорушниках або на домашньому насильству. Як приклад, можна зосереджувати зусилля і на водіях, які систематично керують транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння.

По-друге, слід вирішити в межах загального типу правопорушення, який поріг частоти чи тяжкості дозволить визначити, що людина підпадає під заходи концепції цілеспрямованого стримування.

По-третє, слід вирішити, на кого орієнтуватися серед тих, хто потрапляє під об'єктивні критерії, перелічені вище. Зазвичай основну увагу потрібно сконцентрувати на осіб, які мають

---

¹⁷ Braga A. Pulling Levers Focused Deterrence Strategies and the Prevention of Gun Homicides. *Journal of Criminal Justice*. 2008. Vol. 36. Is. 4. P. 332–343. (дата звернення: 14.09.2023)

особливий вплив у злочинних мережах. Логіка полягає в тому, що, змінюючи ставлення і поведінку таких осіб, існує більша ймовірність опосередковано змінювати ставлення та поведінку тих, на кого вони впливають.

Вибір правопорушників чи злочинців для націлювання вимагає поєднання документального підтвердження їх кримінальної активності, розуміння мотивів їх поведінки.

При обранні кандидата для націлювання слід досягати консенсусу між поліцією, соціальними службами й активними представниками громади, які залучаються до реалізації концепції. З-поміж важливих критеріїв, які слід брати до уваги при обранні об'єкта впливу, є:

- кандидат має значний вплив у злочинному середовищі порівняно з іншими правопорушниками;
- кандидат бере особисту участь у вчиненні протиправних дій або віддає наказ про вчинення насильницьких дій;
- кандидат є активним учасником кримінальних подій;
- втручання слід застосовувати до осіб, які мають статус підозрюваних по кримінальних провадженнях, або є умовно-достроково звільненими з місць позбавлення волі.

Потрібно також передбачити критерії для офіційного видалення особи з-під зосереджено-стримуючої уваги. Очевидно, якщо фізичну особу буде знову ув'язнено або така особа помре, дію заходів запобіжного впливу слід припинити.

Повідомлення правопорушника високого ризику. Успіх застосування заходів цілеспрямованого стримування значною мірою залежить від усвідомлення злочинцями високого ризику наслідків своїх дій. Для того, щоб існувала висока ймовірність відмови злочинцем від своїх намірів та дій потрібно ретельно обдумати зміст і спосіб донесення до таких осіб основних положень концепції «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence від суб'єктів запобігання. По суті, зміст повідомлення для цільових правопорушників із високим ризиком під час реалізації концепції цілеспрямованого стримування є таким: «Ваша постійна та серйозна протиправна поведінка привертає до вас особливу увагу. Правоохоронні органи, органи влади та громадськість вимагають припинити кримінальну активність з вашої сторони, тому що це шкодить людям і суспільству (громаді).

Якщо ви готові припинити поширення злочинної поведінки, вам буде надано можливість отримати всю необхідну допомогу для переходу до успішного, законослухняного способу життя для себе і для своєї родини. Якщо ви не бажаєте припинити кримінальну активність, до вас та ваших спільників буде застосовано усі доступні заходи примусу»¹⁸.

В ідеалі, спілкування з особами з високим ризиком скоєння злочинів відбувається індивідуально або в групі, де проговорюється подвійна обіцянка інтенсивного примусу та соціальної допомоги. Але спершу осіб з високим ризиком кримінальної поведінки треба змусити з'явитися на зустріч. Це можна зробити, надіславши їм ретельно сформульованого офіційного листа, можливо, від начальника поліції, з переконливим запрошенням на зустріч. Це запрошення можна підкріпити впливом на членів сім'ї таких осіб, щоб заохотити через них прийти на зустріч. Потрібно докласти всіх зусиль, щоб особи високого ризику прибули на зустріч у встановлену дату та час, що може виявитися непростим завданням.

Ключовими практичними компонентами повідомлення про інтенсивне правозастосування є наступні:

- перспектива інтенсивного правозастосування має бути переконливою: порожні погрози, які не виконуються за обіцяних умов, підірвуть весь ефект;

- кожне відомство повинно вказати дії, які воно готове вжити проти злочинців високого ризику та їхніх злочинних спільників, якщо вони продовжуватимуть протиправну активність;

- необхідно запевнити, що всі органи кримінального правосуддя будуть взаємодіяти та координувати зусилля між собою щодо кожного правопорушника з високим рівнем ризику;

- повідомлення про правозастосування повинно бути зроблено¹⁹ у ввічливому, але шанобливому тоні поважним стриманим тембром голосу.

---

¹⁸ Kennedy D. Advocate: Old wine in new bottles: Policing and the lessons of pulling levers. *Police Innovation Contrasting Perspectives*. Cambridge University Press, 2006. P. 155–170.

¹⁹ Там само.

Дуже важливо, щоб доповідачі на таких зустрічах дотримувалися цього алгоритму спілкування. Якщо доповідачі виходять за рамки сценарію і передають непослідовні повідомлення, це знижує ефект від повідомлення.

Під час проведення зустрічі запрошеним кримінально активним особам не можна виходити, ставити запитання чи вести переговори під час основної частини зустрічі. Також слід переконатися, що забезпечено належну безпеку такого заходу.

Основне повідомлення має повторюватися під час подальших зустрічей із правопорушниками будь-яким доступним способом (наприклад, усно або через повідомлення поштою). Прикладом поширення повідомлення про особливе ставлення правоохоронних органів до кримінальних проявів із високим ризиком на вулиці є розклеювання інформаційних листівок з повідомленнями такого змісту: правоохоронні органи рішуче налаштовані активно протидіяти проявам поширення наркотичних речовин. Поліція, прокуратура, органи виконання покарань створили робочу групу, діяльність якої спрямовано на протидію поширенню наркотичних речовин. Усім особам, які залучені до злочинної діяльності із розповсюдження наркотичних речовин, слід бути готовими до особливої уваги з боку правоохоронних органів. Діяльність з розслідування та притягнення до відповідальності за розповсюдження наркотичних речовин є особливим пріоритетом у роботі правоохоронних органів тощо²⁰.

Настільки ж життєво важливим, поряд із ефективним донесенням основних повідомлень до груп високого ризику порушників, є виконання взятих на себе зобов'язань щодо примусового притягнення до відповідальності, або щодо надання допомоги (правозастосування/надання послуг). На цьому етапі слід підготувати точні плани (протоколи) дій для кожного суб'єкта застосування примусових заходів і надання допомоги. Передусім слід сконцентрувати зусилля правоохоронців на особах, яким характерний високий ризик учинення

---

²⁰ Scott M. S. Focused Deterrence of High-Risk Individuals. Strategies For Policing Innovation. Problem-Oriented Guides for Police Response Guide Series No. 13. 2017. P. 14. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/spi_focused_deterrence_pop_guide_final.pdf (дата звернення: 25.01.2023)

кримінальних правопорушень. Так, співробітники поліції, прокуратури й установ виконання покарань разом можуть застосувати різноманітні суворі санкції до найбільш активних правопорушників, зокрема:

- інтенсивне поліцейське спостереження, включаючи зосередження патрулів у районах, де проживають, або проявляють злочинну активність цільові особи;
- більш активне застосування арештів;
- підтримання більш суворого обвинувачення (за можливості приділяти багато часу та ресурсів розгляду проваджень проти злочинців підвищеної небезпеки), пропонуючи суду застосовувати більш суворі заходи покарання;
- моніторинг поведінки після звільнення та посилений контроль за виконанням умов дострокового звільнення від відбування кримінального покарання;
- порушення умов у місцях, де правопорушники часто скоюють кримінальні правопорушення (наприклад, місця постійного збуту наркотичних речовин);
- моніторинг стану справ між конкуруючими представниками злочинного світу (особами або групами) з метою виявлення ворожнечі та попередження і кривдників, і жертв, що належать до групи ризику, про необхідність уникнення насильства;
- арешт і конфіскація незаконних активів тощо.

Наступним кроком реалізації концепції є концентрація соціальних послуг на особах високого ризику.

Цілеспрямованому стримуванню притаманні дві відмінні риси:

1) спеціальна допомога, яка надається правопорушникам із групи високого ризику, залежить від того, чи припиняють вони свою кримінальну активність;

2) послуги, що пропонуються кожній особі, мають відповідати її потребам та інтересам.

Індивідуальна оцінка потреб має мати перевагу над стандартним набором послуг. Цілеспрямоване стримування матиме більший ефект, якщо запропоновані послуги будуть персонально адаптованими. Очевидно, що надання соціальних послуг у такий спосіб є ресурсномістким процесом, тому кількість осіб, щодо яких застосовується надання послуг в один

і той самий час не може бути занадто великою, тому що ефективність таких заходів не буде такою дієвою. Доречним буде заведення спеціальної справи для координації різних соціальних послуг, що надаються особі з групи високого ризику.

Із-поміж соціальних послуг, які вірогідно будуть важливі для правопорушників високого ризику, вирізняють:

- навчання для влаштування на роботу;
- допомога у працевлаштуванні;
- лікування від наркоманії та алкоголізму;
- допомога у підтримці психічного здоров'я;
- допомога для сім'ї (їжа, одяг, медикаменти, комунальні послуги, догляд за дітьми тощо);
- допомога у пошуку житла;
- допомога у виборі закладів освіти;
- допомога у набутті професійних навиків;
- навчання контролювати негативні емоційні стани;
- наставництво/підтримка з боку інших колишніх злочинців;
- релігійне консультування тощо.

У окремих спільнотах усі перелічені послуги доступні, проте їх надання має бути пов'язане із застосуванням концепції цілеспрямованого стримування щодо осіб високого ризику кримінальної активності. В інших спільнотах такі послуги та доступ до них потрібно запроваджувати та розвивати спільними зусиллями всіх суб'єктів, які можуть мати відношення до реалізації концепції цілеспрямованого стримування.

Надалі потрібно вжити заходів для мобілізації неформального соціального контролю. Багато в чому концепцію цілеспрямованого стримування спрямовано на зміну нейтрального ставлення громадськості до збуту наркотичних речовин, проявів насильницьких злочинів тощо, що у підсумку дасть змогу мобілізувати можливості неформального соціального контролю та зміцнити ці нові норми серед членів конкретної громади²¹.

---

²¹ Kennedy D. Drugs, Race and Common Ground: Reflections on the High Point Intervention. *National Institute of Justice Journal*. 2009. Is. 262. P. 12–17. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/225760.pdf> (дата звернення: 14.09.2023)

Представники поліції, прокуратури, судів, органів виконання покарань здійснюють формальний соціальний контроль. Сім'я, друзі та недержавні організації, соціальні групи й окремі індивіди представляють неформальний соціальний контроль. Представникам формального соціального контролю слід більш активно залучати авторитетних для злочинців людей, щоб посилити вплив на їх свідомість повідомлення про те, що злочинна діяльність має бути припиненою.

Таким чином співробітникам поліції слід надати вагомий привід суб'єктам неформального соціального контролю стати на бік правоохоронних органів, щоб переконати правопорушників змінити стиль життя. У багатьох випадках такі особи, як священнослужителі з громади, де проживає кримінально активна особа із високим ризиком, є важливим суб'єктом, через якого можна довести повідомлення про припинення протиправної поведінки. Проте значно більший вплив на свідомість має заохочення членів сімей правопорушників групи високого ризику до припинення кримінальної активності.

Наступними діями з реалізації концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» є поширення санкцій на інших кримінально активних осіб, які складають разом зі злочинцем високого ризику організоване злочинне формування.

У організованих формах прояву злочинності характерним є те, що її члени впливають на дії одні одних. Це означає, що для цілеспрямованого стримування, щоб максимізувати профілактичний вплив, загроза примусових санкцій повинна поширюватися не тільки на одного злочинця високого ризику, а й на його кримінальне оточення. Це схоже на те, як футбольний тренер змушує всю команду бігати додатково навколо стадіону, якщо один гравець робить «грубу» помилку. Якщо учасник однієї злочинної групи не зважає на офіційне попередження, наприклад, не застосувати насильство зі смертельним результатом – у такому випадку до посиленого правозастосування підпадають усі члени злочинного формування. Це класичний приклад використання формального та неформального соціального контролю: в ідеалі кожен член злочинного формування відмовляє інших членів групи від участі в забороненій поведінці (з високим ризиком), тому що ніхто

не хоче страждати від наслідків дій інших осіб (нести відповідальність) за спричинення наслідків проти решти членів формування. Так, до прикладу, будь-який акт забороненого насильства призведе до посиленого правозастосування проти незаконної гральної діяльності, яка контролюється злочинним формуванням, тим самим спричиняючи небажані наслідки для усіх членів через дії одного.

Слід застосувати вичерпні заходи з метою виконання оголошених зобов'язань. Довіра до повідомлення про цілеспрямоване стримування правопорушників високого ризику посилюється, якщо злочинець чи група злочинців високого рівня, які продовжать займатися незаконною діяльністю, зіштовхнуться із швидким, суворим і неминучим покаранням.

Щоб підсилити дію первинних основних повідомлень, які було доведено до групи правопорушників високого ризику, важливо підтримувати подальший зв'язок із ними та їхніми спільниками (підтримка комунікації, подальше спілкування).

Цей зв'язок полягає у тому, що цим особам слід доводити, за які конкретні їх дії до них застосовано і позитивні, і негативні заходи реагування.

Після того, як певне, суворе та швидке покарання буде застосовано до злочинців із високим ступенем ризику, які не дослухалися до попереджень, і які продовжили свою злочинну поведінку, критично важливого значення набуває проведення інформування інших осіб. Йдеться про інших активних учасників злочинного світу, а у випадку, якщо злочинець високого ризику є учасником організованого злочинного формування – то його спільників і всередині, і поза межами злочинного формування про те, яке саме реагування застосовано і чому.

Не менш важливо, щоб у випадках, коли злочинці з високим ступенем ризику приймають пропозицію про відмову від проведення злочинних дій і погоджуються на отримання допомоги через отримання соціальних послуг, щоб їм було повідомлено, які саме послуги до них буде застосовано, і які переваги від цих послуг така особа отримає. Важливо, щоб про такі переваги, які стають доступними у випадку відмови від продовження злочинної поведінки, повідомляли й іншим особам, які становлять для правоохоронних органів інтерес у запобіганні поширення злочинності.

Іншою метою поширення інформації про примусові заходи, вжиті щодо злочинців із високим ризиком, є те, що таке інформування дає змогу усвідомити іншим кримінально активним особам, що якщо вони продовжуватимуть порушувати закон, то вірогідно теж опиняться у групі цілеспрямованого стримування. Тому, дуже важливо, щоб ці повідомлення були зосереджені і на особах, які не є безпосередніми об'єктами цілеспрямованого стримування, але є тими, стосовно яких є висока ймовірність, що вони такими можуть стати у майбутньому. Допомогти особам, які приймають рішення про те, якого злочинця віднести до групи високого ризику, може методика «Аналіз соціальної мережі», яку застосовують співробітники підрозділів кримінального аналізу. Аналіз соціальної мережі дозволяє досліджувати взаємозв'язки між значущими особами, становище яких допомагає найістотніше впливати на всю мережу²². Отримані за результатами проведеного аналізу соціальної мережі відомості доводяться до відома суб'єктів взаємодії, які залучені до реалізації концепції цілеспрямованого стримування.

Також важливо інформувати членів громади і про успіхи (наприклад, про правопорушників з групи ризику, які стали на шлях виправлення), і про невдачі (наприклад, про правопорушників з групи ризику, які продовжили злочинну поведінку, і до яких відповідно було застосовано заходи реагування), щоб тримати їх у курсі справи²³. Оскільки житлові райони, яким притаманний високий рівень злочинності, мають більшу плінність мешканців порівняно з благополучними районами, суб'єкти реалізації концепції цілеспрямованого стримування повинні намагатися інформувати нових мешканців про її зміст і вимоги. Однак, якщо під реалізацію концепції цілеспрямованого стримування буде підпадати надто велика кількість людей, існує ймовірність, що дієвість таких заходів

---

²² Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 133.

²³ Frabutt, J. M., Shelton T. L., Di Luca K. L., Harvey L. K., Hefner M. K. A Collaborative Approach to Eliminating Street Drug Markets through Focused Deterrence. Final Report to U.S. Department of Justice. University of Notre Dame, University of North Carolina at Greensboro, and Winston-Salem State University. 2009.

не досягне очікуваного результату. Під дію такої ініціативи мають підпадати найбільш активні представники злочинного світу²⁴.

Після того, як група кримінально активних осіб або окремі особи підвищеного ризику були повідомлені та минув деякий час, протягом якого вони або продовжили кримінальну активність, або припинили вчиняти правопорушення, слід оцінити, наскільки добре працює ініціатива (оцінювання).

Належна оцінка концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» повинна включати і оцінку процесу, і оцінку впливу. Оцінка процесу повинна визначити, чи виконано план дій, і як він був реалізований. Оцінка впливу повинна визначити рівень впливу ініціативи на цільові проблеми. Під час оцінки впливу визначається його ефективність і результативність.

Показниками ефективності заходів, що реалізуються у межах концепції цілеспрямованого стримування, є таке:

- зменшення проявів злочинів, які знаходяться в центрі уваги концепції цілеспрямованого стримування (насильницькі злочини, злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних речовин, злочини, пов'язані зі застосуванням зброї, пограбування або домашнє насильство);

- зменшення проявів злочинів (особливо цілеспрямованих) зі сторони правопорушників високого ризику після їх попередження;

- зменшення проявів злочинів (особливо цілеспрямованих) зі сторони правопорушників, які не належать до груп високого ризику через те, що вони дізналися про наслідки для правопорушників високого ризику;

- покращення уявлень мешканців громади про безпеку в їх територіальних громадах.

---

²⁴ Scott M. S. Focused Deterrence of High-Risk Individuals. Strategies For Policing Innovation. Problem-Oriented Guides for Police Response Guide Series No. 13. 2017. P. 16–18. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/spi_focused_deterrence_pop_guide_final.pdf (дата звернення: 25.01.2023)

11.4. Ефективність концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence

Учені А. Брага (A. Braga) та Д. Вайсбург (D. Weisburd) за результатами проведених наукових досліджень визначають, що в загальному вигляді дев'ять із десяти проведених оцінок концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» засвідчують про те, що ця концепція створила значні переваги в боротьбі зі злочинністю. Мета-аналіз застосування концепції цілеспрямованого стримування «тягнення важелів» також виявив, що її застосування створило загальне статистично значуще зниження показників злочинності²⁵.

Хоча Д. Бойл (D. Boyle) та інші вчені повідомили про незначне, проте позитивне зниження інцидентів із застосуванням зброї, які потягнули поранення, під час операції «Припинення вогню» в Ньюарку²⁶ ця оцінка є єдиною, в якій не повідомляють про будь-які помітні переваги запобігання злочинності, отримані від застосування концепції цілеспрямованого стримування.

Також у наукових дослідженнях повідомлено про значне скорочення насильницької злочинності через застосування концепції цілеспрямованого стримування, спрямованих на організовані форми злочинності. Так, А. Брага (A. Braga) виявив 63-х відсоткове скорочення вбивств молоді в Бостоні²⁷, а також 44-х відсоткове скорочення випадків нападу

---

²⁵ Braga A. A., Weisburd D. L. The Effects of «Pulling Levers» Focused Deterrence Strategies on Crime. *Campbell Systematic Reviews*. 2012. Vol. 8. Is. 1. P. 1–90. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.4073/csr:2012.6> (дата звернення: 14.09.2023)

²⁶ Boyle D. J., Lanterman J. L., Pascarella J. E., Cheng Ch.-Ch. The Impact of Newark's Operation Ceasefire on Trauma Center Gunshot Wound Admissions. Newark, NJ: University of Medicine and Dentistry of New Jersey, Violence Institute of New Jersey. *Justice Research and Policy*. 2010. Vol. 12. Is. 2. P. 105–123. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.3818/JRP.12.2.2010.105> (дата звернення: 14.09.2023)

²⁷ Braga A. A. The Effects of Hot Spots Policing on Crime. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2001. Vol. 578. P. 104–125.

із застосуванням вогнепальної зброї в Лоуеллі, Массачусетс (США)²⁸. Також ученими зафіксовано 34-х відсоткове зниження загальної кількості вбивств в Індіанapolisі (США)²⁹. Заслугує на увагу короткострокове скорочення насильницької злочинності в Лос-Анджелесі (США)³⁰.

Учені Р. Апел (R. Apel) та Д. Нагін (D. Nagin) констатують, що наявні наукові докази цінності концепції цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» для зниження рівня злочинності свідчать про те, що така концепція, якщо її правильно застосовувати, може позитивно впливати та зменшувати поширення злочинності³¹.

Основною перевагою концепції цілеспрямованого стримування «Pulling Levers» є її можливість змінювати у правопорушників сприйняття ступеня ризику застосування до них санкцій. Такі висновки також підтверджуються зростаючою кількістю наукових досліджень, у яких встановлено докази того, що поліцейські підрозділи та суб'єкти взаємодії можуть бути ефективними в контролі конкретних проблем злочинності, якщо вони беруть участь у різноманітних спільних заходах, і розробляють та упроваджують спільні тактики вирішення основних криміногенних проблем³². С. Дурлауф (S. Durlauf)

---

²⁸ Braga A. Pulling Levers Focused Deterrence Strategies and the Prevention of Gun Homicides. *Journal of Criminal Justice*. 2008. Vol. 36. Is. 4. P. 332–343. (дата звернення: 14.09.2023)

²⁹ McGarrell E., Chermak S., Wilson J., Corsaro N. Reducing Homicide through a «Lever Pulling» Strategy. *Justice Quarterly*. 2006. Vol. 23. Is. 2. P. 214–231. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07418820600688818?journalCode=rjqu20> (дата звернення: 18.09.2023)

³⁰ Tita G., Riley J., Ridgeway Gr., Grammich C., Abrahamse A., Greenwood P. Reducing Gun Violence: Results from an Intervention in East Los Angeles. Santa Monica, CA: RAND Corporation. 2003. 59 p. URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2010/RAND_MR1764-1.pdf (дата звернення: 14.09.2023)

³¹ Apel R., Nagin D. General Deterrence: A Review of Recent Evidence. *Crime and Public Policy*. 2011. New York : Oxford University Press. P. 411–436. URL: [https://www.public.asu.edu/~gasweete/crj524/readings/02-02%202011-Apel-Nagin%20\(general%20deterrence%20review\).pdf](https://www.public.asu.edu/~gasweete/crj524/readings/02-02%202011-Apel-Nagin%20(general%20deterrence%20review).pdf) (дата звернення: 18.09.2023)

³² Skogan W., Frydl K. Fairness and Effectiveness in Policing: The Evidence. Washington, DC: The National Academies Press. 2004. 427 p.

і Д. Нагін (D. Nagin) за результатами проведених наукових досліджень доходять висновку, що і кількість ув'язнень, і поширення злочинності можна обмежити через стримуючий ефект, створений розподілом навантаження між поліцейськими й іншими зацікавленими суб'єктами взаємодії таким чином, щоб підвищити передбачуваний ризик затримання³³.

Хоча висновок С. Дурлауфа (S. Durlauf) і Д. Нагіна (D. Nagin) підтверджується науковими даними та є важливою складовою причинно-наслідкових механізмів, які підвищили ефективність запобіжної діяльності через цілеспрямовану стратегію стримування, ми вважаємо, що цей висновок залишає поза увагою значну частину складової концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers». Йдеться про те, що важелями концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» є не лише збільшення ризику викриття, а також і зменшення кількості можливостей для злочинців через підвищення колективної ефективності і підвищення результативності дій поліції та інших правоохоронних суб'єктів. Також вагому превентивну роль відіграють зусилля щодо соціалізації злочинців через створення для цих людей можливостей реалізації себе поза злочинною діяльністю. Позитивні наслідки, які спостерігаються, походять саме від багатоаспектних способів, якими ця концепція впливає на стан злочинності.

Деякі вчені зосереджуються на механізмі знеохочення (втрати мотивації), обговорюючи переваги заходів із запобігання злочинності³⁴. Знеохочення наголошує на зменшенні можливостей для злочинів і збільшенні альтернативних можливостей для правопорушників. У цьому контексті часто застосовуються методи ситуаційної профілактики злочинів, реалізовані як частина основної роботи стратегії «перетягування важелів» у цілеспрямованій концепції стримування³⁵.

---

³³ Durlauf S., Nagin D. Imprisonment and Crime: Can Both Be Reduced? *Criminology & Public Policy*. 2011. Vol. 10. Is. 1. P. 13–54.

³⁴ Clarke R.V., Weisburd D. Diffusion of Crime Control Benefits: Observations on the Reverse of Displacement. *Crime Prevention Studies*. 1994. Vol. 2. P. 165–183.

³⁵ Braga A. A., Kennedy D. M. Linking Situational Crime Prevention and Focused Deterrence Strategies. *The Reasoning Criminologist*. 1st Edition. 2011. 15 p.

Ідеться про розширення опіки над особами з девіантною поведінкою, сприяння природному нагляду, посилення формального спостереження, зменшення анонімності правопорушників та використання менеджерів місця можуть значно розширити спектр і якість різноманітних правозастосувань і регулятивних заходів як важелів, які можна застосувати до груп-порушників і ключових учасників злочинних мереж³⁶.

Цілеспрямований підхід стримування також має на меті відвернути правопорушників від насильницьких злочинів через надання соціальних послуг та можливостей. У всіх втручаннях щодо організованих злочинних формувань, їх членам пропонувалося професійне навчання, допомога в працевлаштуванні, лікування, допомога з житлом та низка інших послуг і можливостей.

Також доречними в поясненні ефективності концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» можуть бути окремі аспекти моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows/Розбитих Вікон» для розуміння того, як і чому концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» обмежує поширення злочинності. Так, концептуально та з практичної точки зору модель «Broken Windows / Розбитих Вікон» визначає необхідність зосереджувати інтенсивні зусилля поліції щодо зменшення соціальних і фізичних безладів, що у підсумку може привести до підвищення рівня громадського та соціального контролю, який перешкоджає порушенням громадського порядку. Таким чином, злочинність зменшується частково завдяки зусиллям поліції, а частково завдяки підвищеній пильності членів громади.

Учені Р. Семпсон (R. Sampson), С. Рауденбуш (S. Raudenbush) і Ф. Ерлз (F. Earls) наголошують на здатності громади реалізувати загальні цінності та регулювати поведінку всередині

---

³⁶ Welsh B. C., Farrington D. P. Making Public Places Safer: Surveillance and Crime Prevention. New York: Oxford University Press. 2009. 176 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=lALLlGzyD24C&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 18.09.2023)

громади за допомогою згуртованих відносин і взаємної довіри серед мешканців. Науковці стверджують, що ключовим фактором, що визначає, чи набуде злочинна поведінка поширення, – це відчуття колективної ефективності громади³⁷. Згуртована громада характеризується високою здатністю до колективних дій для суспільної користі. Зосереджене цілеспрямоване стримування підвищує колективну ефективність у громадах, підкреслюючи важливість залучення членів громади до розроблених стратегій.

Якщо говорити про однозначну ефективність заходів концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» для зменшення проявів злочинів (насильницькі злочини, злочини, пов'язані з наркотиками, злочини, пов'язані із застосуванням зброї, пограбування або домашнє насильство), то слід сказати, що доказів цьому твердженню недостатньо. Як зазначають зарубіжні вчені, оцінки результативності концепції цілеспрямованого стримування, проведені на сьогоднішній день, демонструють переважно позитивний вплив на цільові проблеми злочинності. Вчені при оцінці ефективності концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» дійшли висновку, що наслідком її застосування є загальний статистично значущий середній ефект зниження рівня злочинності.

За іншими науковими оцінками запровадження основних елементів концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» дає змогу досягти значного короткострокового зниження рівня насильства по тих злочинах, на боротьбу з якими була спрямована ця концепція. Основне відкрите питання полягає в тому, чи може концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» бути ефективною у довгостроковій перспективі³⁸.

---

³⁷ Sampson R. J, Raudenbush S. W, Earls F. Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy. *Science*. 1997. Vol. 277. Is. 5328. P. 918–924.

³⁸ Tillyer M. S., Engel R. S., Lovins B. Beyond Boston: Applying Theory to Understand and Address Sustainability Is.s in Focused Deterrence Initiatives for Violence Reduction. *Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 58. Is. 6. P. 973–997. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0011128710382343> (дата звернення: 09.10.2023)

Дослідження про вплив концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» на конкретні види злочинів та поведінку злочинних угруповань мають фрагментальний характер, проте ще менше відомо про те як втручання в межах концепції змінює поведінку конкретних злочинців³⁹. Це питання потребує більш ретельного наукового вивчення. Проте з проведених зарубіжними вченими оцінок концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» відомо, що деякі правопорушники високого ризику, навіть якщо їх відносно небагато, роблять значні зміни у своєму способі життя. Окремим із них не вдається повністю змінити своє життя. Деяко продовжує вчиняти злочини, проте ступінь їх суспільної небезпеки вже не буде таким високим. Деякі особи намагаються влаштуватися на роботу і вести некримінальний спосіб життя, але не досягають успіху. Цілеспрямоване стримування є ефективним у зниженні злочинності та покращенні криміногенної ситуації або оперативної обстановки в межах конкретних громад, які постраждали від насильницьких проявів злочинності, проте не забезпечує повністю реабілітацію всіх злочинців високого ризику⁴⁰.

Слід визнати, що концепцію цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» складно однозначно оцінити, оскільки вона охоплює комбінацію конкретних втручань, а не якесь одне окреме втручання⁴¹. Це означає, що хоча деякі оцінки можуть засвідчити про те, що концепція ефективно знизила рівень насильства, проте ці оцінки можуть бути не в змозі визначити, які саме компоненти

---

³⁹ Braga A. A., Hureau D. M., Papachristos A. V. Detering Gang-Involved Gun Violence: Measuring the Impact of Boston's Operation Ceasefire on Street Gang Behavior. *Journal of Quantitative Criminology*. 2014. Vol. 30. Is. 1. P. 113–139.

⁴⁰ Kennedy D. M., Sue-Lin W. The High Point Drug Market Intervention Strategy. Center for Crime Prevention and Control John Jay College of Criminal Justice. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice. 2009. URL: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/ric/Publications/cops-p166-pub.pdf> (дата звернення: 18.09.2023)

⁴¹ Corsaro N., Brunson R. K., McGarrell E. F. Problem-Oriented Policing and Open-Air Drug Markets: Examining the Rockford Pulling Levers Deterrence Strategy. *Crime & Delinquency*. 2009. Vol. 59. Is. 7. P. 1084–1107. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0011128709345955> (дата звернення: 18.09.2023)

зробили її ефективною і чому саме. Так, складно визначити, який внесок суб'єктів втручань (заходи у сфері охорони здоров'я, взаємодія поліції та пробації у моніторингу правопорушників, взаємодія поліції та представників релігійних організацій у виправному впливі на правопорушників, посилення заходів з переслідувань організованих форм злочинності) мали найбільший вплив на загальний успіх застосування концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers»⁴².

При оцінці ефективності концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» також слід окреслити особливості того, як швидко можна очікувати, що її заходи принесуть очікувані результати? Так, результати можуть варіюватися залежно від характеру проблеми, на яку спрямовані зусилля. Коли йдеться про боротьбу з поширеними насильницькими діями, результати часто бувають майже негайними, проте коли йдеться про ненасильницьких злочинців, то для досягнення бажаного результату слід докласти більше зусиль.

Підсумовуючи, слід зазначити, що концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» є новітнім доповненням до наявних проактивних моделей правоохоронної діяльності, метою яких є запобігання виникненню та поширенню злочинної поведінки. Хоча для оцінки ефективності такого підходу потрібні додаткові поглиблені дослідження, а теоретичні основи концепції потребують подальшого вдосконалення, проте громади, які уражені від насильства, поширення наркотичних речовин, повторюваних злочинів зі сторони організованих форм злочинної діяльності, повинні додати положення із концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» до напрацьованої практики запобігання та протидії злочинності. Ці дані свідчать про те,

---

⁴² Braga A. A., Winship Ch. Partnership, Accountability, and Innovation: Clarifying Boston's Experience with Pulling Levers. *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge, U.K.: *Cambridge University Press*. 2006. P. 170–187. URL: <https://scholar.harvard.edu/files/cwinship/files/clarify.pdf> (дата звернення: 18.09.2023)

що ці нові підходи до запобігання злочинності і контроль призводять до помітного скорочення злочинності⁴³.

Підхід, заснований на цілеспрямованому стримуванні «перетягування важелів» «Pulling Levers», у роботі з правопорушниками, які становлять підвищений ризик умовно кажучи, перебуває на ранніх стадіях застосування та тестування в поліцейській діяльності, але докази його ефективності та справедливості насьогодні є багатообіцяючими.

Концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» ґрунтується на попередніх знаннях про ефективне реагування на кримінальну активність осіб, в діях яких прослідковується рецидив, але виходить далеко за межі попередніх знань головно завдяки використанню інтенсивної підтримки, що пропонується особам, які хочуть припинити кримінальну активність через небажання бути підданим суворому та швидкому покаранню. Крім того, цілеспрямоване стримування має на меті переконати осіб, які перебувають у зоні підвищеного ризику, в тому, що життя людей, зокрема і їх, буде кращим поза кримінальною активністю, ніж у ній.

Двома важливими аспектами концепції цілеспрямованого стримування є те, що поліція та прокуратура інколи готові відмовитися від примусу та допомогти кримінально активним особам, що становлять підвищений ризик, та те, що такі особи можуть прислухатися до офіційних попереджень і добровільно припинити кримінальну активність.

Окрім того, принаймні деякі кримінально активні особи можуть втратити інтерес до кримінального способу життя через постійний ризик можливого ув'язнення, отримання травм або загрози вбивства, та готові припинити свою активність, якщо до них буде застосовано правильну комбінацію стимулів.

---

⁴³ Braga A. A., Weisburg D. L. Pulling Levers Focused Deterrence Strategies to Prevent Crime. No. 6 of Crime Prevention Research Review. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. 2012. P. 20-22. URL: <https://vrnclearinghousefiles.blob.core.windows.net/documents/Crime%20Prevention%20Research%20Review%20No.%206%20Pulling%20Levers%20Focused%20Deterrence%20Strategies%20to%20Prevent%20Crime.pdf> (дата звернення: 14.09.2023)

Цілеспрямоване стримування кидає виклик глибоко укоріненим переконанням співробітників правоохоронних органів про те, що злісні (закоренілі) злочинці не здатні відмовитися від злочинного життя. Також ця концепція має змінити сталі переконання представників злочинного світу про те, що поліція та прокурора лише прагнуть їх ув'язнення. Прийняття концепції цілеспрямованого стримування вимагає зміни переконань усіх дотичних суб'єктів, що причетні до її реалізації. Проте, у разі приділення належної уваги до важливих деталей розроблення, впровадження та моніторингу концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers», така зміна у переконаннях може мати наслідком зменшення кількості злочинів, зменшення кількості жертв злочинів, покращення рівня сприйняття безпеки у громаді, зменшення кількості кримінально активних осіб, і що найважливіше – підвищення рівня довіри до поліції⁴⁴.

Перспективи використання цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence у боротьбі зі злочинністю викликають дедалі більший інтерес і у правоохоронних органів, і в академічній спільноті. Цей підхід дає змогу вибудовувати ефективніші стратегії запобігання злочинам і створювати безпечне середовище для всіх громадян. Однак необхідно проводити подальші дослідження, щоб визначити його ефективність у різних умовах функціонування правоохоронних органів.

11.5. Роль кримінального аналізу в концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence

Іноді видається доречним для поліцейських органів спробувати повторити підхід іншого поліцейського органу до вирішення наявних проблем. Ймовірно, такі міркування виявляться помилковими. Головним у логіці концепції

---

⁴⁴ Scott M. S. Focused Deterrence of High-Risk Individuals. Strategies For Policing Innovation. *Problem-Oriented Guides for Police Response Guide Series No. 13*. 2017. P. 26. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/spi_focused_deterrence_pop_guide_final.pdf (дата звернення: 25.01.2023)

цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence як різновиду поліцейської інновації є те, що всі проблеми, з якими стикаються співробітники поліції, мають важливі місцеві аспекти, які необхідно усвідомлено розуміти, щоб розробити відповіді, які будуть результативними у конкретній громаді для конкретної або конкретних проблем. Розуміння загальних принципів цілеспрямованого стримування та те, як їх реалізують інші правоохоронні органи, це є важливим, проте недостатнім завданням.

Як зазначає Е. Далтон (E. Dalton), проблеми кожної громади відрізняються певним чином, навіть якщо вони в більшості аспектів схожі з такими ж проблемами в інших громадах. Часто ключем до успіху є виявлення та дослідження особливостей локальної проблеми, що дозволить розробити конкретні втручання, адаптовані саме до цих особливостей⁴⁵.

Так, до прикладу, проблемою однієї громади може бути наявність організованого злочинного угруповання, яке складається із дорослих людей, а в іншій громаді таке ж угруповання може складатися із неповнолітніх. За груповою ознакою проблема подібна, проте, очевидно, між ними є багато відмінного. Також в одній громаді прояви насильства можуть бути обмежені невеликими географічними районами, тоді як в іншій громаді такі прояви можуть бути поширені на великих територіях. Внутрішньо групові норми поведінки злочинних угруповань можуть відрізняються залежно від їх місця розташування тощо. Такі особливості або характеристики, як тільки вони будуть зрозумілі, можуть вказувати на вибір заходів протидії. Такий локальний аналіз проблеми дає змогу інформувати осіб, які приймають рішення, куди та як слід звернути наявні ресурси.

Важливу роль у вивченні особливостей індивідуальних проблем або людей із підвищеним ризиком кримінальної поведінки для розроблення заходів цілеспрямованого стримування відіграє саме кримінальний аналіз. Кримінальні

---

⁴⁵ Dalton E. Lessons in Preventing Homicide. Project Safe Neighborhoods Report. East Lansing, Michigan: School of Criminal Justice, Michigan State University. 2003. 60 p. URL: <https://finnstitute.com/wp-content/uploads/2018/12/Dalton-2003.pdf> (дата звернення: 18.09.2023)

аналітики під час виявлення та дослідження проблем мають сконцентрувати увагу на таких характеристиках персональних проблем:

- природа та динаміка проблем насильства (джерелами насильства є організовані форми злочинності, побутове насильство, насильство, яке якимось чином пов'язане із наркотичними речовинами, насильство для заволодіння коштами чи цінним майном, із використанням різних видів зброї тощо);
- кількість і характеристика тяжкості насильницьких інцидентів;
- локальні особливості соціальних мереж правопорушників (приміром, наскільки групи злочинців організовані, закриті та поділені територіально та чи мають чітке лідерство);
- доступність найважливіших соціальних послуг;
- готовність місцевих правоохоронних і соціальних служб для підтримки співпраці;
- готовність місцевої громади до підтримки співпраці⁴⁶.

Окрему увагу слід зосередити саме на аналізі локальних особливостей структури мережі злочинних формувань, оскільки фундаментальне розуміння сутності організованих форм злочинності дозволяє цілеспрямовано та ефективно розробляти контрзаходи щодо їх нейтралізації.

Аналіз соціальних мереж (з англ. *Social Networks Analysis, SNA*) – методологія аналізу соціальних мереж, предметом дослідження в якій, на відміну від більшості традиційних соціологічних досліджень, не є атрибути окремих осіб, а структура їхніх взаємозв'язків у межах того або іншого співтовариства. В рамках аналізу соціальних мереж розглядаються соціальні відносини з погляду теорії мереж, що складаються з учасників мережі і зв'язків – відносин між ними.

Так, структура мережі може визначати:

- функціональність мережі загалом і її здатність досягати своїх ключових цілей;
- неочевидні характеристики мережі, наприклад, існування меншої підмережі, яка функціонує всередині мережі;

---

⁴⁶ Scott M. S. Focused Deterrence of High-Risk Individuals. Strategies For Policing Innovation. *Problem-Oriented Guides for Police Response Guide Series No. 13*. 2017. P. 6. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/spi_focused_deterrence_pop_guide_final.pdf (дата звернення: 25.01.2023)

- взаємозв'язки між значущими особами, становище яких допомагає найістотніше впливати на всю мережу;
- наскільки безпосередньо і швидко передається інформація між людьми в різних частинах мережі⁴⁷.

Під час розроблення контрзаходів у процесі реалізації концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» на кримінальних аналітиків покладаються також такі завдання:

- дослідження природи, динаміки та поширеності локальної проблеми (мотиви та мета суб'єктів протиправної поведінки, засоби, які ними використовуються, можливості протидії правоохоронним органам, причини й умови протиправної поведінки тощо);
- допомога у виборі осіб, яких слід відпрацювати правоохоронним органам у першу чергу (особи, які становлять найбільший оперативний інтерес) для спрямування протидії;
- участь у розробці конкретних заходів виявлення та документування, які відповідають місцевим умовам і наявним правоохоронним ресурсам;
- оцінка правильності реалізації концепції цілеспрямованого стримування, а також вплив відповіді на конкретні проблеми, які вирішуються.

Хоча застосування проактивних заходів протидії поширенню злочинності в рамках цього підходу зосереджені на окремих особах, процес ідентифікації відповідних осіб передбачає визначення місцевостей із непропорційно високим рівнем злочинності (тобто «гарячих точок»), що є завданням підрозділів кримінального аналізу⁴⁸.

Під час реалізації концепції цілеспрямованого стримування доречним буде застосування таких типів кримінальних аналітичних досліджень:

1. Картування географічних територій, уражених насильницькими та іншими формами злочинної поведінки, які становлять значний суспільний резонанс.

---

⁴⁷ Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 133.

⁴⁸ Kennedy D. M., Braga A. A., Piehl A. M. The (un)known universe: Mapping gangs and gang violence in Boston. *Criminal Justice Press. From Crime Mapping and Crime Prevention*. 1998. P. 219–262.

2. Відображення структури злочинної мережі. Це відображення сприяє отриманню відповідей на такі запитання:

- хто є центральним об'єктом у організації;
- вилучення чи нейтралізація яких трьох осіб порушить мережу;
- яку роль (ролі) відіграє конкретна особа у злочинній організації;
- які комунікаційні зв'язки найбільше варті моніторингу;
- які групові правила (тиск чи неписані правила) регулюють діяльність членів;
- хто утворює комунікацію між окремими організаціями;
- хто може взяти на себе роль лідера, якщо того усунуть;
- які наявні ділові зв'язки;
- чи існують, якщо так – то які, зв'язки з іншою злочинною діяльністю;
- яка ієрархічна структура організації;
- чи є групова організація вразливою до проникнення зі зовні;
- чи збережеться зв'язок між певними членами при виключенні інших;
- чи є зв'язки між злочинною групою та правоохоронними або урядовими структурами тощо.

3. Участь у опитуванні викритих правопорушників, щоб дізнатися про мотиви, методи дій і сприйняття ризику бути притягнутими до відповідальності.

Також на кримінальних аналітиків покладається обов'язок збору й аналізу даних під час реалізації положень концепції цілеспрямованого стримування. Це постійна оцінка ефективності окремих компонентів, через які впроваджується концепція (йдеться про заходи примусового виконання та про надання послуг). Це критично важливо для внесення проміжних виправлень і створення детального опису заходів впровадження концепції, який допоможе в наступних оцінках впливу ініціативи на цільові проблеми⁴⁹.

---

⁴⁹ Tillyer M. S., Engel R. S., Lovins B. Beyond Boston: Applying Theory to Understand and Address Sustainability Issues in Focused Deterrence Initiatives for Violence Reduction. *Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 58. Is. 6. P. 973–997. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0011128710382343> (дата звернення: 09.10.2023)

Кримінальні аналітики у постійному режимі аналізують наявні дані. До аналізу даних так само повинні бути задіяні і співробітники поліції з різних служб оперативного призначення та досудового розслідування. Важливу роль відіграє і залучення прокурорів та представників соціальних структур, інших осіб, які безпосередньо протидіють проблемам, на які скеровується концепція цілеспрямованого стримування. Кримінальні аналітики та співробітники поліції, які працюють за лінійним принципом, володіють різними наборами знань і досвіду, обидва з яких є критично важливими для дієвого аналізу.

Слід мати на увазі, що концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence – це відносно нова концепція, тому не всі важливі питання, що складають її зміст, є ретельно вивченими. Окремі рекомендації базуються на обмеженому наборі досвіду практиків, а не на результатах досліджень. Чимало потрібно ще дізнатися через напрацьований досвід практиків і наукові дослідження⁵⁰.

---

⁵⁰ Scott M. S. Focused Deterrence of High-Risk Individuals. Strategies For Policing Innovation. *Problem-Oriented Guides for Police Response Guide Series No. 13*. 2017. P. 6, 7. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/spi_focused_deterrence_pop_guide_final.pdf (дата звернення: 25.01.2023)

ВИСНОВКИ

1. Протягом останніх десятиліть правоохоронні органи зазнали фундаментальних змін в організації і тактиці застосування правоохоронних заходів протидії поширенню злочинності. Характерною ознакою сучасного стану справ є те, що співробітники правоохоронних органів розпочали застосовувати інноваційні підходи до організації правоохоронної діяльності – проактивні стратегії (моделі), які за останні десятиліття, значною мірою через невпинний розвиток інформаційно-аналітичних можливостей, суттєво вдосконалились і підтвердили свою результативність.

Основною відмінністю проактивної правоохоронної діяльності є те, що вона спрямована на запобігання кримінальним проступкам і злочинам, а не на реагування на наслідки вчиненого протиправного діяння. Отже, проактивна правоохоронна діяльність – це все, що не є реактивною правоохоронною діяльністю, і включає такі моделі: «Здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних» (Intelligence-Led Policing / ILP); «Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів» (Predictive Policing); «Здійснення правоохоронної діяльності на основі даних» (Data-Driven Policing / Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS); «Модель підзвітності CompStat»; «Здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад» (Community Policing / CoP); «Здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику» (Problem-Oriented Policing / POP); «Профілактика скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень» (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон» (BWT)) та модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). До проактивної правоохоронної діяльності також належать більш локальні поліцейські моделі, які ще називають концепціями, а саме: «Діяльність поліції у «гарячих точках»» (Hot Spots Policing), «Поліцейська діяльність, заснована на доказах» (Evidence-Based Policing – EBP)

та концепція «Цілеспрямованого стримування «перетягування важелів»» («Pulling Levers» Focused Deterrence). На практиці ці моделі часто дублюють застосовувані правоохоронні стратегії і програми на місцях, наприклад, поширеним підходом в різних моделях є застосування методології аналізу проблем SARA.

Установлено, що кожна із висвітлених у дослідженні моделей має різні стратегічні цілі (об'єкти впливу), сильні та слабкі сторони, різну мету, очікувані результати. Також моделі можуть доповнювати одна одну у разі, якщо вони використовуються одночасно.

2. Кожна досліджувана модель проактивної правоохоронної діяльності передбачає окремі підходи до запобігання злочинності. Так, із метою нейтралізації проблем (або окремих кримінальних проявів) найкращих результатів можна досягти, реалізуючи концептуальні та науково-практичні аспекти таких проактивних моделей діяльності, як «Проблемно-орієнтована діяльність» (Problem-Oriented Policing/POP), «Модель підзвітності CompStat» та «Здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних» (Intelligence-Led Policing / ILP). Підхід до вирішення проблем передбачає зосередження застосування ресурсів правоохоронних органів на вирішенні конкретних проблем, а не на застосуванні широко визначених узагальнених організаційних і тактичних стратегій діяльності – що у підсумку дозволяє досягати більших якісних результатів у запобіганні злочинності.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що найбільш результативними й ефективними проактивними підходами до організації правоохоронної діяльності є саме проблемно-орієнтовані.

Із метою запобігання поширенню злочинності правоохоронним органам слід застосовувати проактивні заходи впливу на окремі місця, які генерують кримінальну активність. Установлено, що найбільшим упереджувальним правоохоронним потенціалом володіють такі проактивні моделі (концепції) діяльності: «Діяльність поліції у «гарячих точках»» (Hot Spots Policing), «Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів» (Predictive Policing), «Здійснення правоохоронної діяльності на основі даних» (DDACTS) та «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури»

(Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). Підходи, орієнтовані на місця, передбачають застосування правоохоронних ресурсів до місця концентрації злочинності в малих мікроекономічних регіонах, із метою усунути причини й умови, породжені місцем, яке є сприятливим для прояву кримінальної поведінки та формування у порушника переконання про можливість залишитися невикритим.

Значним профілактичним потенціалом володіють підходи, які передбачають залучення до упереджувальної правоохоронної діяльності ресурсів громади для запобігання та обмеження поширення злочинності. Так, найбільш дієвими моделями організації проактивної правоохоронної діяльності у громадах є «Здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад» (Community Policing, CoP) та профілактика скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон» (BWT)). При застосуванні моделей, орієнтованих на потреби і ресурси громад, важливість спільноти у вирішенні проблем злочинності є основою організації профілактичної (проактивної) правоохоронної діяльності.

Для здійснення персоніфікованого упереджувального впливу на конкретних осіб, які є джерелом кримінальної активності, найбільш конструктивним проактивним підходом до організації правоохоронної діяльності є концепція «Цілеспрямованого стримування «перетягування важелів»» («Pulling Levers» (Focused Deterrence)). При особистісно-орієнтованому підході емпіричні дані про концентрацію злочинів серед невеликої частини населення (найбільш кримінально-активних осіб) становлять ключовий елемент застосування проактивних (упереджувальних) правоохоронних заходів.

Міжпредметним підходом до організації проактивної правоохоронної діяльності є застосування концепції «Поліцейської діяльності, заснованої на доказах» (Evidence-Based Policing – EBP). Основна ідея застосування «Поліцейської діяльності, заснованої на доказах» (Evidence-Based Policing, EBP) полягає в тому, щоб ухвалювати управлінські рішення про застосування правоохоронних ресурсів із проактивною метою, опираючись на наукові дослідження про ефективність

і результативність окремих доступних заходів впливу на стан криміногенної ситуації або оперативної обстановки. Така концепція опирається на методи наукового дослідження для визначення ефективних і дієвих методів правоохоронної упереджувальної роботи. Реалізовується ця концепція проактивної правоохоронної діяльності через застосування дослідження та аналізу даних (ідентифікація тенденції злочинності та систематичного дослідження ефективності заходів впливу; стеження за останніми науковими дослідженнями та підтримка постійного професійного розвитку поліцейських, щоб вони могли використовувати найновіші методи й стратегії та використання наукових досліджень для визначення і впровадження кращих практик у сфері проактивної правоохоронної діяльності. «Поліцейська діяльність, заснована на доказах» (Evidence-Based Policing – EBP) спрямована на підвищення ефективності. Застосування наукових досліджень у прийнятті рішень допомагає поліпшити результати та сприяє більш ефективній боротьбі зі злочинністю.

Ідеальна модель проактивної правоохоронної діяльності, можливо, складається з поєднання знань з усіх досліджених моделей і концепцій – у кожному організаційному підході є конструктивні концептуальні та науково-практичні аспекти проактивної правоохоронної діяльності. Підбір найбільш відповідної проактивної моделі правоохоронної діяльності залежить від основних детермінуючих проблеми чинників: криміногенні місця; особи (злочинці та жертви); проблеми (криміногенні закономірності, тенденції) та стан справ у територіальних одиницях загалом у суспільстві чи окремій територіальній громаді як мінімальній одиниці, в якій реалізовується проактивна правоохоронна діяльність.

3. Проактивна правоохоронна діяльність відображає розширення традиційних меж діяльності правоохоронних органів, і через це розширення вона обов'язково реалізовується через підтримку громади для досягнення успіху в обмеженні поширення злочинності. Під час застосування концептуальних і науково-практичних аспектів проактивних моделей правоохоронної діяльності важливо взяти до уваги відмінності у соціально-демографічному складі, матеріально-технічному забезпеченні та інших змінних характеристиках

різних громад. Взаємодія з представниками громади зазвичай реалізовується через залучення активних мешканців територіальних громад, які беруть активну участь у діяльності з протидії злочинності та доповнюють обмежені інформаційні та матеріально-технічні ресурси правоохоронних органів.

Дослідження концептуальних і науково-практичних аспектів проактивних моделей правоохоронної діяльності дозволяє констатувати, що саме поліція відіграє важливу роль у багатьох міжгалузевих зусиллях стосовно підтримання правопорядку, і має виконувати провідну роль у організації взаємодії з приватним сектором, представниками бізнесу, освіти чи охорони здоров'я, влади та самоврядування, іншими активними представниками громад. Поліція не може бути єдиною інституцією, що вирішує ці загальні проблеми, і повинна працювати у згоді та взаємодії з іншими зацікавленими сторонами.

Нині у зв'язку із діями України з відсічі військового вторгнення російської федерації сформувалася негативна тенденція до нівелювання зусиль співробітників правоохоронних органів з забезпечення правопорядку через недостатній, на думку мешканців територіальних громад, вклад співробітників правоохоронних органів у військові дії. Потрібно констатувати, що заходів, спрямованих на розбудову довіри між поліцією та громадами, застосовується недостатньо. З огляду на результати проведеного дослідження слід визначити, що відновлення довіри є критично важливим аспектом успішної реалізації всіх правоохоронних завдань. Враховуючи характер проактивних поліцейських стратегій, слід визначити, що боротьба зі злочинністю, а також зміцнення довіри людей до правоохоронних органів, є ключовою метою і що діяльність, яка здійснюється в межах будь-якої проактивної правоохоронної моделі, повинна керуватися проблемами громади (завдання правоохоронних органів – обмежити рівень поширення злочинності та поліпшити якість життя через партнерство з усіма громадянами). Це завдання є пріоритетним для всіх співробітників правоохоронних органів.

Чи не найвагомим чинником розбудови сталих відносин довіри та підтримки громадянами дій правоохоронних органів є розбудова підзвітності співробітників правоохоронних

органів перед громадянами про напрями дій (пріоритети) та досягнуті результати у протидії злочинності.

4. Важливу роль у найпоширеніших на сьогодні моделях проактивної правоохоронної діяльності відіграє кримінальний аналіз, який є у більшості моделей ключовим компонентом успішних зусиль щодо проактивного обмеження поширення злочинності незалежно від того, застосовують вони моделі окремо чи комбіновано.

Визначальне значення для успішності та результативності всіх сучасних проактивних моделей правоохоронної діяльності має забезпечення якомога більшої доступності до проаналізованих досвідченими кримінальними аналітиками криміногенних даних (продуктів кримінальної аналітичної діяльності). Поглиблене розуміння процесів (причинно-наслідкових зв'язків), що відбуваються у злочинному середовищі, дасть змогу досягати значно вищої ефективності у реалізації оперативної, тактичної та стратегічної управлінської діяльності керівників різних рівнів правоохоронних органів з застосування наявних сил і засобів у напрями обмеження поширення злочинності.

Кримінальний аналіз зосереджений передусім на питаннях ідентифікації правопорушників, визначенні «гарячих точок» для короткострокового реагування та на підтримці традиційних тактик викриття та розслідування. Також зазвичай кримінальний аналіз використовують для визначення напрямів патрулювання, арешту правопорушників, інформування та запобігання злочинам. Проте ширшого запровадження потребує тактичний і стратегічний аналіз.

Окрім того, для успішної упереджувальної діяльності надзвичайно важливе значення має налагодження ефективної комунікації всередині правоохоронних структур, між такими структурами та з правоохоронними органами інших країн. Надзвичайно важливо, щоб правоохоронні органи на державному, регіональному та місцевому рівнях сприяли практиці обміну інформацією для забезпечення реалізації спільних і комплексних заходів упереджувального реагування на злочини та порушення громадського порядку, а також інші загрози стану правопорядку. Таку комунікацію якісно можуть реалізувати підрозділи кримінального аналізу.

Урешті, надзвичайно важливо, щоб правоохоронні структури будь-якого рівня повною мірою усвідомлювали роль, навички та можливості кримінальних аналітиків, а також потенціал аналітичних продуктів, які кримінальні аналітики можуть продукувати в межах кожної з досліджуваних проактивних моделей правоохоронної діяльності.

Залучивши належно підготовлених кримінальних аналітиків, забезпечивши їх необхідними інструментами й надавши їм доступ до достовірних джерел даних, правоохоронні структури можуть отримати змогу найбільш ефективним способом реагувати на нагальні та довгострокові проблеми у межах наявних ресурсів, розуміючи глибинно причинно-наслідкові зв'язки. Крім того, завдяки кримінальному аналізу правоохоронні структури зможуть діяти на випередження й запобігати проблемам злочинності та порушення громадського порядку.

5. Огляд наукових досліджень про кримінальний аналіз як вид діяльності унаочнює зростаючий обсяг знань про зміст кримінальної аналітичної діяльності та методи проведення кримінального аналізу, проте майже не здійснено досліджень, присвячених з'ясуванню зв'язку між кримінальним аналізом і зниженням рівня злочинності загалом, зокрема під час застосування проактивних підходів до організації правоохоронної діяльності. Проте, недостатність досліджень про взаємозв'язок між кримінальним аналізом і зменшенням злочинності не є наслідком відсутності інтересу до цього питання. На запитання про те, чи кримінальний аналіз безпосередньо зумовлює зменшення злочинності, дуже складно відповісти.

Кримінальний аналіз використовується для проведення аналізу стану криміногенної ситуації на окремій території діяльності правоохоронного органу, певній ділянці місцевості або для аналізу конкретного кримінального провадження або оперативно-розшукової справи. Така діяльність проводиться з метою інформаційно-аналітичної підтримки розкриття та розслідування злочинної діяльності (дослідження злочинної діяльності; виявлення співучасників, потерпілих; встановлення мотивів і мети; встановлення зв'язків між даними, аналіз діяльності організованої групи (злочинної організації) тощо. Також кримінальний аналіз діяльності здійснюється

для ідентифікації та аналізу закономірностей і тенденцій злочинності, встановлення профілів злочину, підозрюваного та потерпілого, аналізу окремих видів злочинів, оцінки пріоритетів загроз, спричинених діяльністю організованих злочинних угруповань, та скоєних тяжких і особливо тяжких злочинів, аналізу й управління ризиками та для складання прогнозів, виявлення місць підвищеної концентрації кримінальної активності. Дані – це відомості криміногенного характеру та дотичні відомості, аналізуючи які кримінальні аналітики із використанням спеціалізованого аналітичного програмного забезпечення формулюють аналітичні продукти у виді аналітичного звіту, досьє, профілю, орієнтування тощо (проводять аналіз даних). Такі аналітичні продукти передаються керівникам, які уповноважені приймати управлінські рішення про застосування сил і засобів (ресурсів), щоб більш ефективно вирішувати ідентифіковані проблеми. Нарешті, керівник (зазвичай оперативного підрозділу або органу досудового розслідування), відповідальний за реалізацію визначених завдань, вивчає аналітичні продукти, проводить ще один рівень аналізу і визначає тактику застосування сил та засобів для нейтралізації проблеми. Отже, незважаючи на те, що продукти кримінального аналізу можуть бути точними та високоякісними, успіх у обмеженні поширення злочинності залежить від обраної тактики дій конкретного керівника.

Таким чином, однозначно відповісти на запитання про те, чи протидіє поширенню злочинності підрозділ кримінального аналізу, неможливо. Так, проведення кримінальних аналітичних досліджень є важливим і необхідним засобом для керівників саме як інструмент націлювання, оскільки аналітичне дослідження може виявити проблему на ранніх стадіях і сприяти у виборі заходів протидії та тактики їх застосування. Однак роль технологій, аналітичних програм, методів і технік проведення аналітичних досліджень кримінологічних даних і кримінальних аналітиків у виборі заходів протидії проблемам та їх успішному впровадженні є надзвичайно обмеженою. Таким чином, не можна сказати, чи кримінальний аналіз запобігає або вирішує різні проблеми злочинності, проте можна говорити лише про те, що це важливий, а в деяких випадках і необхідний компонент організації правоохоронної діяльності.

Кримінальний аналітик має дані для встановлення «діагнозу» конкретної проблеми злочинності. Вибір відповіді, яка ґрунтується на аналізі, зазвичай проводиться не аналітиком, а оперативними співробітниками або слідчими. Що ще важливіше, реалізація реагування та забезпечення наявності необхідних ресурсів для реагування покладається на керівний склад правоохоронних органів (відповідальних за реагування, у більшості випадків також оперативного складу або слідчих).

Кінцевий продукт кримінального аналізу передається правоохоронному органу, в якому співробітники обирають відповідь, а потім здійснюють нагляд і забезпечують ресурси для реагування (тобто відбір і проведення заходів реагування). Нарешті, результатом реагування в ідеальній ситуації є зменшення злочинності. Цей ефект, звичайно, потребує ретельного вивчення та строгих методів оцінки, щоб визначити, чи справді реакція поліції, а не інші чинники спричинили зниження злочинності. Таким чином, на питання про те, чи кримінальний аналіз зменшує злочинність, дуже складно відповісти в широкому масштабі чи навіть у більш зосередженому аналізі.

Відповіддю на запитання про те, чи запобігає або чи зменшує кримінальний аналіз стан злочинності, є однозначно ні! Правильним буде формулювати запитання, чи є кримінальний аналіз необхідним компонентом (тобто інструментом діагностики) реактивної або проактивних моделей правоохоронної діяльності. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що відповідь – так! Однак недостатньо лише «залучити кримінального аналітика», або придбати програмне забезпечення. Першим кроком на шляху до позитивного впливу на стан злочинності є вибір однієї із моделей проактивної правоохоронної діяльності, яка найкраще відповідає проблемам громади, а далі слід залучити кримінального аналітика, тому що ефективна й дієва «діагностична» здатність є важливим і необхідним компонентом впливу «лікування» на злочинність. Залучення кримінального аналітика для того, щоб отримувати інформацію та статистичні дані для конкретного правоохоронного органу та громади без впровадження успішного підходу (моделі) до зменшення злочинності, – недостатньо.

Ключова рекомендація полягає в тому, щоб у дослідженнях ефективності моделей правоохоронної діяльності дослідники приділяли пильнішу увагу саме специфічній ролі кримінального аналізу та кримінальних аналітиків у реалізації тих чи інших моделей. Виділення кримінального аналізу в експериментальних і прикладних дослідженнях надасть дані науковцям, щоб зробити емпіричні узагальнення стосовно внеску кримінального аналізу в запобігання та протидію злочинності.

6. Доцільним питанням, пов'язаним зі зниженням рівня злочинності, є те, чи є кримінальний аналіз необхідним компонентом проактивних моделей правоохоронної діяльності, щоб діяльність правоохоронців була ефективною у зниженні злочинності. Відповідь на це запитання є суттю того, що управлінці у правоохоронних органах хочуть знати, чи приведе інвестиція в кримінальний аналіз до кращих результатів у запобіганні злочинності, і чи може правоохоронний орган досягати високих результатів у запобіганні злочинності без кримінальної аналітичної діяльності.

Для відповіді на це запитання слід визначити те, що відомо про ефективність правоохоронних органів у зниженні рівня злочинності та про роль кримінального аналізу в різних правоохоронних моделях (підходах), щоб визначити, чи існує закономірність, на основі якої можна зробити висновок, чи потребують перевірені ефективні підходи у діяльності правоохоронних органів кримінального аналізу. Аргумент полягає не в тому, чи слід правоохоронному органу застосовувати кримінальний аналіз, оскільки він має прямий зв'язок зі зниженням рівня злочинності, а в тому, чи потрібен правоохоронному органу кримінальний аналіз для успішного впровадження підходів до поліцейської діяльності, які, як доведено у роботі, обмежують і знижують поширення злочинності. Врешті-решт важливо, щоб кримінальний аналіз із його технологіями та програмним забезпеченням розглядався у правильній перспективі, оскільки занадто багато людей, і у правоохоронній сфері, і в приватному секторі, розглядають кримінальний аналіз як панацею для зменшення злочинності.

Для того, щоб визначити вплив кримінального аналізу на зниження злочинності потрібно дослідити його вплив на кожну окрему модель та концепцію проактивної правоохоронної діяльності.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) є найбільш сучасною моделлю управлінської правоохоронної діяльності, під час реалізації якої кримінальний аналіз відіграє провідну роль. Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) також визначають як філософію управління та бізнес-модель, за якої відбувається збір та аналітичне опрацювання інформації з метою підготовки аналітичних продуктів, які використовують для інформування осіб, які приймають рішення (управлінської ланки правоохоронних структур) про причинно-наслідкові зв'язки та суть подій, що відбуваються у криміногенному середовищі для найбільш ефективного застосування обмежених правоохоронних ресурсів як відповідей. Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP) орієнтована на нейтралізацію організованих форм злочинності та реалізовується через застосування кримінального аналізу наявних даних із метою вирішення проблем злочинності.

Хоча ця модель діяльності є доволі новою, проте значна частина органів поліції у США та в інших країнах світу, зокрема і в Україні, почали впроваджувати ILP. Нині простежується відсутність комплексних досліджень оцінки її вкладу в проактивну протидію злочинності, а наявні дослідження описують окремі аспекти впровадження моделі у практичну проактивну правоохоронну діяльність.

Поглиблений аналіз криміногенних даних, у результаті якого формуються аналітичні продукти – «аналітична розвідка», є центральним елементом у реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP). Кримінальні аналітики відіграють провідну роль у створенні та розповсюдженні продуктів аналізу для реагування на стан та перспективи руху злочинності та для прийняття управлінських рішень. Особливу увагу кримінальні аналітики звертають на виникнення та закономірності існування загроз через серйозну та організовану злочинність. Вирішення проблем (нейтралізація загроз) є центральним компонентом моделі

правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP), тому кримінальний аналіз у контексті їх ідентифікації, пріоритизації має вирішальне значення у прийнятті управлінських рішень керівним складом органів і підрозділів правоохоронних органів про застосування відповідей.

Хоча достовірно не встановлено вклад моделі у запобігання поширенню злочинності, проте кримінальний аналіз є центральним у реалізації цієї моделі, а також у її реалізації для вирішення проблем злочинності.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing) – це організаційна стратегія, що передбачає використання аналітичних методів і технологій для прогнозування злочинності та вжиття стратегічних і тактичних заходів для її попередження. Основна ідея полягає в тому, щоб використовувати дані й алгоритми для передбачення місць, де ймовірність виникнення кримінальних проявів є високою, та виділяти ресурси для запобігання цим інцидентам. Зазначена модель дає змогу правоохоронним органам працювати більш ефективно та превентивно, більш раціонально спрямовуючи зусилля та обмежені ресурси на ідентифіковані ділянки місцевості, лінії діяльності та види злочинності, які мають найбільший потенціал для її виникнення. Це може бути надважливим для економії часу та коштів.

Застосування прогнозів дозволяє більшою мірою застосовувати проактивність у правоохоронній діяльності щодо боротьби зі злочинністю, спрямовуючи зусилля на запобігання виникненню кримінальних проступків і злочинів.

Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів передбачає посилене використання комп'ютерного моделювання, що ґрунтується на попередніх зафіксованих криміногенних даних про стан злочинності та супутні чинники для передбачення та оцінювання ризиків злочинів і їх запобігання. Проте через наявність критеріїв відносності та невизначеності вірогідності самих прогнозів, зокрема тих, які формуються комп'ютерними програмами, досі немає чіткого, вичерпного втілення їх у практичній діяльності, і незрозуміло, які конкретні практики слід використовувати у цій моделі поза традиційними підходами до організації правоохоронної діяльності, тому, не було науково визначено рівня ефективності

прогностичної правоохоронної діяльності щодо проактивного (упереджувального) обмеження поширення злочинності.

Роль кримінальної аналітичної діяльності у реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів є центральною та, мабуть, синонімом терміна «прогностична правоохоронна діяльність», оскільки прогнозування є самостійною стратегією аналітичних досліджень.

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) – інноваційний проактивний підхід до забезпечення правопорядку, що ґрунтується на використанні аналізу даних про конкретні місця, яким властиве поєднання підвищеного прояву злочинів і порушень правил дорожнього руху чи дорожньо-транспортних пригод із метою застосування проактивних (упереджувальних) правоохоронних заходів реагування. Тобто, така модель використовує великі обсяги інформації для ідентифікації конкретних географічних ділянок місцевості («гарячих точок»), на яких зафіксовано поєднання дорожньо-транспортних інцидентів та проявів злочинності з метою цілеспрямованого й ефективного застосування правоохоронних сил і ресурсів з упереджувальною (проактивною) метою.

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) передбачає, що концентрація правоохоронних заходів реагування на таких конкретних місцях може сприяти запобіганню злочинам і порушенням дорожнього руху. Використання кримінологічних даних про місце поєднання злочинів і ДТП дозволяє прогнозувати ймовірне виникнення майбутніх інцидентів та спрямовувати ресурси для їх запобігання.

Місце або місцевість з підвищеним показником прояву протиправної поведінки та дорожньо-транспортних пригод у контексті моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) виступає як ключовий критерій для визначення пріоритетів та ефективного впровадження заходів з правоохоронної діяльності (визначаються стратегії розподілу правоохоронних сил і ресурсів для максимального впливу на стан криміногенної ситуації).

Модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) розвиває здатність адаптовувати правоохоронні заходи реагування та застосовувати оцінку ефективності

з урахуванням змінних умов функціонування криміногенної ситуації. Всі ці концептуальні та науково-практичні аспекти об'єднуються для створення комплексної стратегії, спрямованої на підвищення безпеки й ефективно використання ресурсів правоохоронних органів з проактивною (профілактичною) метою.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, слід констатувати, що модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) є перспективним підходом для обмеження поширення злочинності та забезпечення безпеки дорожнього руху, проте не може забезпечити усестороннього підходу до запобігання поширенню кримінальної активності. Така модель може успішно функціонувати у поєднанні з іншими, більш комплексними моделями проактивної правоохоронної діяльності. Кримінальний аналіз є складовою цього підходу до організації правоохоронної діяльності, оскільки він необхідний на всіх етапах застосування моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) (аналіз відомостей, ідентифікація закономірностей і тенденцій, прогнозування, інформаційна підтримка прийняття управлінських рішень про застосування ресурсів правоохоронних органів, оцінка ефективності отриманих результатів, інформаційна підтримка управлінської діяльності при коригуванні заходів реагування) для нейтралізації «гарячих точок» на конкретних місцях або місцевості, якій властиве підвищене поєднання кримінальної активності та дорожньо-транспортних інцидентів.

Модель підзвітності (Computer Statistics або Comparative Statistics, CompStat) було розроблено та запроваджено в 1990-х роках у США. Концептуально модель підзвітності (CompStat) розроблено з метою підвищити ефективність і відповідальність керівної ланки у правоохоронних органах через поглиблене опрацювання криміногенних даних для підвищення ефективності стратегічного управління правоохоронною практикою задля вирішення перспективних проблем злочинності та посилення підзвітності.

Центральним організаційним елементом моделі підзвітності (CompStat) є регулярні наради (зазвичай щотижневі), на яких на високо організованому управлінському рівні опрацьовуються результати діяльності та визначаються заходи

та засоби для упереджувального впливу на стан криміногенної ситуації. Поліпшення ефективності правоохоронної діяльності досягається через підзвітність і посилену взаємодію внутрішніх служб правоохоронних органів. Після застосування стратегічних (упереджувальних) управлінських заходів реагування на нарадах CompStat проводиться поглиблений аналіз їх ефективності та за потреби вносяться необхідні коригування відповідно до змін у стані та структурі злочинності. Завдяки посиленому застосуванню управлінської складової правоохоронної діяльності модель підзвітності (CompStat) стала важливим інструментом для правоохоронних організацій, допомагаючи забезпечити ефективніше використання ресурсів, стратегічне планування та підвищення рівня безпеки в громадах.

Модель підзвітності CompStat реалізовується шляхом послідовного застосування окремих компонентів процесу вирішення проблем за методологією SARA. Так, здійснюється сканування та аналіз даних про злочини та правопорушення, щоб сформулювати розуміння процесів (які та коли відбуваються події, а також як, де, чому та хто до них причетний). У результаті реалізації цього компонента формуються звіти про стан справ в окремому правоохоронному відомстві (аналіз). Такі звіти є основою для розроблення на нарадах (брифінгах) тактики упереджувальних дій шляхом оперативного застосування особового складу та ресурсів (реагування). Нарешті, реалізація спостереження та оцінка ефективності контрзаходів з їх коригуванням (за потреби) є етапом оцінки методології SARA.

У підсумку модель підзвітності CompStat забезпечує основу для динамічного процесу вирішення проблем, причому внесок і унікальність моделі підзвітності (CompStat) полягає в оперативному реагуванні на стан криміногенної ситуації під час регулярних нарад керівної ланки всіх служб та підрозділів правоохоронних органів через розробку контрзаходів із виділенням необхідних ресурсів. Заключним елементом застосування моделі підзвітності (CompStat) є чітка структура підзвітності виконавців (місцевих керівників) перед представниками вищої керівної ланки про досягнуті результати з реалізації визначених контрзаходів.

У моделі правоохоронної діяльності CompStat кримінальний аналіз є фундаментальним і вирішальним компонентом. На додаток до звичайного аналізу, який проводять кримінальні аналітики, який використовується для визначення напрямів застосування ресурсів, саме картографування злочинності є центральним механізмом комунікації на нарадах (засіданнях) CompStat.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що існує незначна кількість досліджень щодо ефективності моделі підзвітності (CompStat) у обмеженні поширення злочинності, проте можна стверджувати, що кримінальний аналіз є центральним у його компонентах, які значною мірою подібні до процесу вирішення проблем SARA.

Проведений аналіз концептуальних основ і науково-практичних аспектів моделі підзвітності CompStat дає змогу стверджувати, що ця модель є дієвим інструментом для організаційної складової діяльності правоохоронних органів. Цінність моделі CompStat полягає у тому, що вона дає можливості збирати та розуміти широкий спектр даних про продуктивність і проводити достовірні порівняння та інтерпретування зібраних поточних даних про зовнішні та внутрішні умови роботи. Таким чином формуються стійкі передумови для визначення певних сфер, які потребують посиленої уваги або втручань та формуються передумови для сприяння стабілізації криміногенної ситуації до більш прийняттого діапазону. Модель підзвітності CompStat доречно розглядати як життєздатний варіант для всіх територіальних управлінь, які прагнуть підвищувати продуктивність і підзвітність.

Мабуть найважливішим висновком щодо моделі CompStat є те, що вона є лише додатковим інструментом, який може бути використаний керівниками (адміністраторами) для підвищення продуктивності за допомогою професійного підходу до «вимірювання» стану справ, планування діяльності, визначення стратегії і тактики ефективного розподілу та застосування ресурсів. Як свідчить дослідження практики, ця модель використовується з успіхом на різних рівнях та у різних за характеристиками місцях і містить значний потенціал для формування позитивних перспектив здійснення упереджувального (проактивного) впливу на криміногенну ситуацію.

Видається, що модель підзвітності CompStat володіє резервом підвищення ефективності саме управлінської складової в діяльності правоохоронних органів. Модель CompStat є спробою синтезувати структуру підзвітності та стратегічне вирішення перспективних проблем. Водночас слід зазначити, що застосування моделі підзвітності CompStat не є універсальною відповіддю на стан справ, що виникли у змінному середовищі діяльності правоохоронних органів. Проактивну правоохоронну модель підзвітності CompStat доречно застосовувати як додаткову інституційну спроможність досягати визначених завдань більш ефективно з економією обмежених правоохоронних ресурсів.

Модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), вважається однією з найбільш поширених підходів до побудови поліцейської діяльності протягом останніх десятиліть. Проте недавніми роками розуміння моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), змінилося від поліцейської стратегії до поліцейської філософії.

Модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), опирається на систематичне та поглиблене використання взаємодії (відносин партнерства) правоохоронних органів із представниками територіальних громад, які вони обслуговують, і методів вирішення проблем, щоб активно й ефективно впливати на умови, що викликають проблеми громадської безпеки, такі як злочинність, правопорушення, соціальні безлади та стан неспокою, породжуваний поширенням злочинності.

Концептуальними та науково-практичними аспектами моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), є підвищення довіри до правоохоронних органів, що сприяє активізації взаємодії поліції з місцевим населенням. Також модель Community Policing заохочує спрямовувати зусилля на проактивне запобігання кримінально та адміністративно карним проявам (виявлення та вирішення проблем на ранніх етапах), шляхом залучення ресурсів громади на виявлення чинників, які породжують злочинність та умов, які сприяють її проявам, та їх спільної нейтралізації. Залучення представників громади розвиває

активну взаємодію між правоохоронними органами та представниками громад у частині виявлення та вирішення місцевих проблем безпеки.

Модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), дозволяє оптимізувати використання правоохоронних ресурсів через залучення можливостей громади до роботи над питаннями безпеки. У підсумку модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), дозволяє правоохоронним органам адаптуватися до конкретних потреб кожної громади. Активний діалог із мешканцями дає змогу виявити унікальні виклики злочинності та розробити індивідуалізовані стратегії їх вирішення.

Першим ключовим організаційним компонентом моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), є розвиток партнерства та відносин довіри із громадою для розуміння проблем і реагування на них, а також для заохочення співпраці, щоб таке партнерство було значущим. Другим ключовим організаційним компонентом поліцейської діяльності в громаді (Community Policing) є процес вирішення проблем через застосування методології SARA (сканування, аналіз, реакція та аналітична оцінка).

Основна роль кримінальної аналітичної діяльності під час реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), полягає в тому, щоб надавати громадянам широкий доступ до відомостей про результати роботи правоохоронних органів (забезпечення прозорості). На співробітників підрозділів кримінального аналізу доречно покласти відповідальність за поширення через ЗМІ чи інші канали комунікації статистичних відомостей про стан криміногенної ситуації всім зацікавленим сторонам (громадяни, комерційний сектор, соціальні заклади, влада та самоврядування тощо) з метою формування у представників громадськості розуміння пріоритетів і результатів роботи правоохоронних органів.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що кримінальний аналіз не відіграє вирішальної ролі в успішності реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, а має опосередковане значення,

яке реалізується через сприяння співробітникам правоохоронних органів у ідентифікації проблем громади, а також для надання громаді відомостей про злочинність у громаді для формування у мешканців громад розуміння пріоритетів діяльності правоохоронних органів, що сприяє підвищенню довіри до правоохоронних органів та позитивно позначається на готовності представників громад надавати допомогу та брати участь у проактивній протидії злочинності.

Модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing/POP), з концептуальної та практичної сторони ґрунтується на проактивному виявленні (ідентифікації) проблем у громаді та розробці продуманих, індивідуальних (персональних) відповідей для усунення причин виникнення та умов існування цих проблем.

Основним організаційним компонентом моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), є процес виявлення, аналізу та вирішення індивідуальних проблем.

Процес проактивного вирішення конкретних проблем починається з детального аналізу стану криміногенної ситуації з метою виявлення таких проблем та їх пріоритизацію для розробки заходів реагування. Ідентифіковані проблеми підлягають ретельному дослідженню з метою визначення кореневих причин їх виникнення та умов їх існування. Фокусування зусиль і ресурсів правоохоронних органів на причинах та умовах існування конкретних проблем дозволяє досягати проактивності, оскільки правоохоронні органи отримують змогу протидіяти не наслідкам, а запобігати їх виникненню. Надалі під час реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), правоохоронні органи розробляють та застосовують персонально орієнтовані рішення про застосування ресурсів для нейтралізації першопричин ідентифікованих та досліджених проблем.

Ефективність застосовуваних контрзаходів визначається через системну оцінку досягнутих результатів. Успіх від реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), залежить від гнучкості та готовності адаптуватися до змін. Якщо певні стратегії

не призводять до очікуваних результатів, правоохоронні органи повинні бути готовими модифікувати свої підходи.

Відмінною рисою досліджуваної моделі правоохоронної діяльності є те, що правоохоронні органи напручують позитивні практики протидії проблемам, які за певних умов мають здатність повторюватися. Так формується інституційний масив відомостей (знань) про те, як тактично можна досягати максимального результату при вирішенні різноманітних повторюваних проблем злочинності чи порушення громадського порядку.

У результаті проведення наукових досліджень встановлено, що практика застосування ресурсів правоохоронних органів для усунення першопричин основних чи найбільш складних проблем злочинності чи громадського порядку є чи не найбільш ефективною проактивною моделлю організації правоохоронної діяльності.

Кримінальний аналіз відіграє центральну роль у моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), для проактивного запобігання злочинності та поглиблено застосовується на всіх етапах організації правоохоронної діяльності із вирішення проблем: дослідження середовища, аналіз проблем, реагування та оцінка ефективності відповіді.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, слід зазначити, що модель правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing), є найбільш перспективним підходом для проактивного впливу на поширення злочинності та проблем громадської безпеки. Кримінальний аналіз є абсолютно необхідним у цьому підході, оскільки він відіграє провідну роль на всіх етапах реалізації процесу вирішення проблем.

Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень («Broken Windows / Розбитих Вікон») ще визначають як контроль за безладами та безпорядками, який також називають «нагляд за розбитими вікнами», ґрунтується на твердженні про те, що суворе дотримання законів з протидії проявам хуліганства та дрібних правопорушень дає змогу запобігти більш серйозним злочинам.

Згідно з концептуальними положеннями моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», сприятливе середовище для поширення злочинності формується у місцевості, де присутній фізичний або соціальний розлад (неприбране сміття, закинуті будівлі, поширення графіті, пошкодження майна тощо). Такий розлад умовно «сигналізує» свідомості правопорушників, що місцевість не перебуває під належним контролем правоохоронних органів, і відповідно таким чином заохочує до поширення більш складних форм прояву протиправної поведінки. Під впливом таких міркувань у науковців і практичних працівників підрозділів правоохоронних органів сформувався переконання, що усунення будь-яких форм прояву безладу призведе до упереджувального зниження проявів злочинної поведінки. Така практика набула значного поширення у правоохоронній практиці різних країн і виражена у формулюванні тези про «нульову терпимість» до будь-яких форм розладу.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що результати застосування положень моделі є суперечливими. Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» точною є лише до певної міри у частині того, що ознаки занедбаності та безладу створюють середовище, сприятливе для серйозних злочинів. Водночас співробітники правоохоронних органів мають продовжувати реалізовувати всі доступні заходи для встановлення правопорядку.

Як висновок слід зазначити, що застосування положень моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows», якщо і не дозволяє досягати високих результатів у частині упереджувального впливу на стан криміногенної ситуації, проте, вжиття заходів зі сторони співробітників правоохоронних органів у взаємодії з представниками громади та органів влади та самоврядування дозволяє привести стан середовища, в якому функціонує правоохоронний орган, до «доглянутого». Такий стан справ не дозволяє безумовно стверджувати про упереджувальний

ефект, проте, однозначно змінює усвідомлення мешканців про стан правопорядку та про рівень ефективності діяльності правоохоронних органів, що у підсумку породжує вторинний ефект – підвищення рівня довіри населення до правоохоронних органів, що, як відомо, дає змогу суттєво підвищити рівень інформаційної взаємодії. Саме з огляду на цю обставину концептуальні та науково-практичні аспекти моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» заслуговують на дослідження, висвітлення та упровадження її основних положень у профілактичну практику правоохоронних органів України.

У більшості наукових досліджень моделі «Broken Windows» немає інформації про конкретну роль кримінального аналізу в цьому підході до поліцейської діяльності. Проте можна стверджувати, що якщо співробітники правоохоронних органів реалізують заходи із посиленої протидії поширенню ознак безладу на території функціонування (тобто проявляють нульову толерантність до безладу), тоді роль кримінального аналізу обмежується оцінкою результативності застосовуваних правоохоронних відповідей або дій. Якщо правоохоронні заходи реагування на порушення порядку застосовуються до конкретних територій із високим рівнем злочинності в певний час, тоді кримінальний аналіз відіграє центральну роль у визначенні того, коли і де слід вживати зусилля з метою зменшення злочинності та безпорядків.

Модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень («Broken Windows») справляє обмежений вплив на попереджувальний вплив на злочинність, що є наслідком обмеженого використання кримінального аналітичного забезпечення такої практики.

Центральна передумова моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED) полягає в тому, що на обмеження поширення злочинів можна впливати особливостями фізичного середовища. Характеристики середовища або простору впливають на свідомість і поведінку людей. Так, законослухняні громадяни

усвідомлюють, який простір безпечний, а злочинець формує переконання про те, у яких місцях він може залишитися невикритим через аналіз корисних для нього характеристик навколишнього середовища. Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED) опирається на властивості людей сприймати вплив і позитивних, і негативних чинників навколишнього середовища.

Реалізація положень моделі запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) спрямовуються на формування у людей відчуття або усвідомлення власності на об'єкти заселеного ними простору. Формування характеристик простору, які вказують на те, що він є під захистом власника, користувачів, або правоохоронних органів чинить упереджувальний обмежувальний вплив на формування переконань про доцільність учинення протиправних дій.

Модель «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) – це набір інструментів та заходів втручання, за допомогою яких можна посилювати безпеку різноманітних місць та об'єктів, починаючи від проектування просторів, місць чи окремих об'єктів навколишнього середовища, завершуючи захистом існуючих забудованих житлових, комерційних, відпочинкових чи будь-яких інших просторів.

Для успішної реалізації моделі «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) важливо, щоб аспекти безпеки у проектуванні простору поєднувалися з іншими типами проектування – з ландшафтним, будівельним, інженерним, а також із технологіями забезпечення фізичної безпеки.

Навколишнє середовище може або сприяти, або гальмувати індивідуальні особливості поведінки й окремі соціальні процеси. Тому якісні архітектурні та планувальні рішення сприяють не лише загальному благополуччю, а й формують передумови запобігання злочинності.

Модель «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTED) підкреслює зв'язок між

безпосереднім фізичним середовищем і соціальною поведінкою, пов'язаною зі злочинністю. Фундаментом проактивної правоохоронної моделі CPTEД є формування переконання, що впливає із спостережуваного явища про те, що фізичне середовище може спонукати запобігти небажаній або злочинній поведінці. Продумані особливості дизайну, ефективно використання фізичного простору, участь громади може зумовити зменшення можливостей для злочинності і зменшення страху перед злочинами.

У підсумку, модель «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTEД) є стратегічним і чи не визначальним доповненням до будь-якої програми безпеки, і є по суті обґрунтованою стратегією для стримування і внутрішньо особистісних, і зовнішніх детермінуючих злочинну поведінку чинників.

Роль кримінального аналізу в моделі «Превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» полягає у поглибленому вивченні характеристик фізичного середовища (простору) з метою визначення чинників або елементів, які формують ризики, що можуть посприяти виникненню наміру вчинити протиправні дії, а також у спільному напрацюванні зі співробітниками правоохоронних органів дієвих заходів з формування безпечного простору.

Мета діяльності кримінальних аналітиків у взаємодії з практичними співробітниками правоохоронних органів ідентифікувати та вживати заходів для нейтралізації елементів вразливості у просторі або місцевості та розробити заходи підвищення ризику виявлення та затримання.

Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (CPTEД) фокусується на реалізації «природних» або «пасивних» стратегій, які включають роботу з освітленням, оглядовими лініями, дизайном входів і виходів із приміщень, озелененням тощо (діяльність з планування, проектування та управління збудованим середовищем). Тому таку діяльність потрібно реалізувати максимально комплексно, проте без навчених кримінальних аналітиків у галузі ідентифікації кримінальних ризиків досягти максимального результату не можливо.

Концепція «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) – це територіально орієнтований проактивний підхід до організації правоохоронної діяльності, за якого застосовується зосереджене втручання (посилення присутності правоохоронних сил і засобів) у місцях, де відзначається підвищена концентрація злочинності або порушень громадського порядку в межах повноважень конкретного правоохоронного органу (у «гарячих точках»).

Концептуально основна ідея цього проактивного підходу полягає у тому, що більшість проявів злочинної поведінки сфокусовано в обмеженому просторі, і ефективно продумане втручання правоохоронних органів у цих місцях («гарячих точках») може значно знизити рівень поширення злочинності. Основні аспекти концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» («Hot Spots Policing») включають: проведення аналізу даних для визначення місць концентрації злочинності; аналіз причин виникнення таких концентрацій; розробка індивідуальних для кожної ідентифікованої «гарячої точки» тактики втручання (підвищення правоохоронної присутності, проведення профілактичних операцій, співпрацю з громадою та інші, зокрема довготривалі заходи). Після застосування стратегій втручання проводиться систематична оцінка їх ефективності.

Варто зазначити, що концепція «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) дає змогу оптимізувати використання правоохоронних ресурсів, оскільки їх зосередження відбувається у тих місцях, де вони найбільш потрібні, з метою поліпшити ефективність і результативність роботи правоохоронних органів. Концепція «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) дозволяє правоохоронним органам більш ефективно боротися із злочинністю, фокусуючи увагу та ресурси на тих місцях, де це найбільше потрібно. Застосування цієї концепції може сприяти поліпшенню стану безпеки в конкретних громадах не лише у короткостроковій перспективі, а й у довгостроковій, за умови поглибленого аналітичного дослідження сутності причин концентрації кримінальної активності у конкретній географічній одиниці.

Кримінальний аналіз, зокрема використання такого його інструментарію, як картографування злочинності

та просторового аналізу, відіграє важливу роль у визначенні «гарячих точок», у яких слід реалізовувати конкретні правоохоронні заходи проактивної протидії. На кримінальних аналітиків покладаються завдання зі збору, аналізу й інтерпретації даних про злочини та порушення громадського порядку з проектуванням стану справ на місцевість. Розуміння значення проаналізованих криміногенних даних є ключовим етапом для ефективного правоохоронного втручання.

За умови, якщо правоохоронна діяльність у «гарячих точках» поєднується з поглибленим вирішенням проблем, кримінальний аналіз відіграє ще більшу роль у виявленні та розумінні природи «гарячих точок» для впровадження відповідних контрзаходів. У випадку, якщо правоохоронна діяльність у «гарячих точках» поєднується із традиційним реагуванням, так і в поєднанні з вирішенням проблем, кримінальний аналіз також відіграє важливу роль, оскільки співробітники підрозділів кримінального аналізу оцінюють вплив на злочинність і визначають, чи призводять застосовувані заходи до обмеження можливостей для поширення злочинності.

Концепція «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) є ефективною для упереджувального обмеження поширення злочинності. Кримінальний аналіз відіграє вирішальну роль при ідентифікації «гарячих місць» та при напрацюванні персональних контрзаходів для них. Важливих результатів у проактивному запобіганні поширення злочинності можна досягти, поєднуючи потенціал концепції «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) з моделями організації правоохоронної діяльності, спрямованими на вирішення конкретних проблем злочинності.

Концепція поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP), – підхід, за яким передбачається широке використання наукових досліджень, аналітичних оцінок та поглибленого аналізу для підтримки організаційних і тактичних заходів функціонування правоохоронних органів. Досліджувана концепція обґрунтовує необхідність проведення наукових досліджень ефективності на всіх етапах здійснення правоохоронної діяльності (від підтримки прийняття управлінських рішень до ефективності застосовуваних окремих втручань). Основна мета застосування концепції

поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP), полягає у тому, щоб достовірно визначати, які втручання для поточних і перспективних проблем злочинності дають змогу досягати найкращого результату.

На сворення та розвиток концептуальних і науково-практичних аспектів цього проактивного підходу найбільший вплив здійснили положення з медицини, яка ґрунтується на наукових доказах ефективності застосовуваних заходів діагностики та лікування, а також на управлінській діяльності, яка будується на науково досліджених фактичних даних (цим галузям діяльності притаманний високий рівень доказовості). Методологію концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP), складають статистичний аналіз, емпіричні дослідження та рандомізовані наукові контрольовані дослідження.

Поглиблене дослідження практики правоохоронної діяльності у межах концепції правоохоронної діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP), має два основні вектори: наукове дослідження результативності застосування сил і засобів для підтримки прийняття управлінських рішень та застосування отриманих знань для формування ефективної практики і тактики вирішення індивідуальних повторюваних або унікальних проблем злочинності в окремих правоохоронних органах. Також використання аналітичних досліджень спрямоване на те, щоб ідентифікувати та припинити використовувати практики або тактику, яка не справляє або чинить незначний вплив на вирішення проблем злочинності.

Концепція правоохоронної діяльності на основі доказів (Evidence-Based Policing – EBP) не заперечує сформованих практикою методів прийняття управлінських рішень, проте вона прагне будувати управлінську та виконавчу діяльність не на основі досвіду керівників і вимог нормативно-правових актів, а основний акцент переносить на обізнаність, породжену застосуванням наукових досліджень ефективності та результативності.

Роль кримінальної аналітичної діяльності під час реалізації концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP), полягає у тому, щоб забезпечувати правоохоронні структури поглибленими аналітичними

продуктами про наявні та перспективні проблеми злочинності, що дозволить розвивати обізнаність про причинно-наслідкові зв'язки існуючих у злочинному середовищі процесів і здатність максимально ефективно використовувати наявні правоохоронні ресурси. Маючи розуміння природи індивідуальних проблем злочинності (географічне поширення, часовий розподіл, вплив характеристик середовища та ситуації, що створюють можливості для злочинів), правоохоронні органи можуть досягати більшої результативності у застосуванні проактивних заходів протидії поширенню злочинності. Також співробітники підрозділів кримінального аналізу мають мати можливість поглиблено аналізувати результати застосування контрзаходів до різноманітних проблем злочинності та визначити їх ефективність і результативність. Це дасть змогу сформувані обґрунтовані рекомендації (протоколи дій), реалізація яких, при вирішенні повторюваних проблем, дозволить досягати максимальних результатів з економним витрачанням правоохоронних ресурсів.

Концепція Цілеспрямоване стримування «тягнути важелі» «Pulling Levers» (Focused Deterrence) – інноваційний специфічний підхід до проактивного вирішення проблем, спрямований на нейтралізацію тяжких, особливо тяжких, насильницьких злочинних проявів, які вчиняють найбільш активні учасники злочинного середовища.

Концептуально підхід до організації правоохоронної діяльності Цілеспрямованого стримування «тягнути важелі» «Pulling Levers» (Focused Deterrence) ґрунтується на тому, щоб здійснити максимально можливий комплексний (мультисуб'єктний) вплив на осіб та їх групи, які є найбільш активними представниками злочинного середовища з метою максимально зменшити ризик майбутнього прояву з їх сторони кримінальної активності та сприяти реалізації таких осіб поза межами злочинного світу.

Організаційно така концепція реалізовується послідовним виконанням низки завдань. Так, на першому етапі реалізації концепції слід провести кримінальні аналітичні дослідження з метою точної ідентифікації осіб, або їх груп, які становлять підвищений інтерес для правоохоронних органів (є ключовими учасниками злочинного середовища). Важливим

елементом досліджуваної концепції є визначення необхідного обсягу заходів впливу на свідомість ідентифікованих суб'єктів із метою сформувати у них переконання про недоцільність продовжувати проявляти кримінальну активність. Досягається таке завдання через доведення до таких осіб (груп) відомостей про те, що вони перебувають під посиленим спостереженням правоохоронних органів. Також таких суб'єктів інформують, що у разі вчинення злочинів, які становлять підвищену суспільну небезпеку, до них будуть застосовані безальтернативні максимальні, швидкі заходи реагування (затримання, взяття під варту, обрання максимального обсягу міри покарання тощо), під якими розуміють «важелі», які застосують у випадку, якщо попередження не призведе до відмови від продовження злочинної поведінки. Після того, коли особи або їх групи, що становлять підвищений ризик, належно проінформовані про те, що їх поведінка перебуває під посиленим спостереженням, і що до них будуть застосовані посилені безальтернативні заходи реагування, правоохоронним органам у співпраці з іншими структурами (соціальні служби, освітні установи, служби зайнятості, релігійні та медичні установи тощо) слід підготувати індивідуально орієнтовані пропозиції щодо реалізації можливостей таких осіб поза злочинним середовищем. Ідеться про надання можливостей для отримання освіти, сприяння у вирішенні житлово-побутових питань, сприяння у набутті фаху, працевлаштування, надання медичних послуг з лікування залежностей тощо.

Отже, концепція Цілеспрямованого стримування «тягнути важелі» «Pulling Levers» (Focused Deterrence) є двоетапним підходом проактивної нейтралізації осередків кримінальної активності, що послідовно реалізовується у два етапи: виявлення та інформування найбільш активних представників злочинного світу про посилене спостереження та реагування на прояви з їх сторони кримінальної активності, та сприяння у реалізації можливостей таких осіб поза межами злочинного світу. Реалізація такої концепції є мультисуб'єктним процесом, особливу роль у реалізації якого відіграють соціальні служби та представники громадськості, оскільки вони володіють ресурсами та інформацією, корисними для підтримки застосованих заходів нейтралізації кримінальної активності.

Процес вирішення індивідуальних проблем є центральним у реалізації досліджуваної концепції, тому кримінальний аналіз у реалізації підходу займає центральне місце. Застосування проактивних заходів протидії поширенню злочинності в рамках цього підходу зосереджені на окремих особах, ідентифікація яких здійснюється із застосуванням аналітичних можливостей підрозділів кримінального аналізу, зокрема і шляхом дослідження місцевостей із непропорційно високим рівнем злочинності. Кримінальні аналітики відіграють важливу роль у дослідженні природи мотивів поведінки осіб із підвищеним рівнем кримінальної активності, у дослідженні причинно-наслідкових зв'язків між правопорушниками та кримінально-протиправними діяннями, а також кримінальні аналітики мають змогу фахово відслідковувати результативність застосовуваних заходів реагування.

Попри те, що концепція Цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» (Focused Deterrence) є відносно новою, однак вона може бути ефективною та перспективною за умови якісного, злагодженого та багатосуб'єктного підходу до ідентифікованих кримінально-активних осіб, проте у більш далекій перспективі може дати змогу досягати високих результатів у проактивній правоохоронній діяльності у поєднанні з іншими більш комплексними моделями або концепціями.

7. На обрання для реалізації певної проактивної моделі правоохоронної діяльності впливає низка міркувань. Обрана для реалізації модель має ґрунтуватися на проаналізованих достовірних фактах і даних криміногенного характеру, а також на основі розбудови партнерських відносин (співпраці) з представниками різних груп активних членів громади, місцевої влади та самоврядування. Під час реалізації проактивної моделі правоохоронної діяльності також слід обов'язково визначити індикатори, відстеження яких буде означати досягнення успіху в запобіганні поширенню злочинності, а відповідно і у вкладі проактивної моделі в реалізацію правоохоронної місії. Такими індикаторами мають бути зниження рівня злочинності, поліпшення задоволеності громадою діями співробітників правоохоронних органів (підвищення рівня задоволеності населення діями правоохоронних органів –

підвищення рівня довіри, підвищення рівня позитивного сприйняття громадянами стану правопорядку, збільшення залучення до виконання правоохоронних завдань представників від громади, яка обслуговується правоохоронним органом).

Один із методів оцінки поширення окремих проактивних моделей у правоохоронній діяльності полягає у підрахунку кількості співробітників правоохоронних органів, призначених для реалізації тої чи іншої проактивної моделі. Однак існує проблема залучення до виконання інших правоохоронних завдань (реактивних), що може ускладнити застосування або отримання максимальних результатів від проактивної моделі організації правоохоронної діяльності.

8. У науковій літературі простежується суттєве збільшення кількості присвячених правоохоронній діяльності публікацій, хоча наслідки такого зростання є нез'ясованими. Загальний рівень досліджень, у яких здійснено глибокий і критичний аналіз правоохоронної діяльності, можна оцінити і як незначний – частково тому, що дослідники зосереджувалися на дуже вузькій проблематиці. Значна частина наявних доказів оцінки ефективності застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності складається з тверджень, які декларують значний вплив на зниження злочинності через застосування заходів запобігання, які спрямовуються на місця, проблеми, осіб і громаду, а не з результатів наукових досліджень. Наявні фахові експериментальні оцінки ефективності застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності, проведені зарубіжними вченими, зазвичай демонструють не такі значні, але статистично значущі показники зменшення злочинності, проте довгостроковий вплив цих стратегій на стан злочинності загалом досліджено не було. Можна констатувати, що в Україні системно жодна з моделей проактивної поліцейської діяльності на фундаментальному рівні не досліджувалася. Тому, на нашу думку, слід провести глибокі та ретельні емпіричні наукові дослідження із застосуванням дієвих методів вивчення об'єктивного стану справ під час реалізації моделей проактивної поліцейської діяльності із запобігання злочинним проявам в Україні. Слід установити докази, щоб з'ясувати, якими перевагами володіє та чи інша модель

запобігання злочинності, наявність ефекту від її застосування, тривалість ефекту тощо.

Також слід провести наукові дослідження ефективності впливу моделей поліцейської діяльності на поширення окремих видів злочинів (поширення насильства, вуличної злочинності, поширення наркозлочинів, злочинів, пов'язаних з використанням зброї, повторної злочинності тощо).

Водночас при оцінці ефективності проактивних моделей правоохоронної діяльності слід особливу увагу приділяти моніторингу недопущення виникнення випадків упередженості та дискримінації відносно окремих представників громади або певних соціальних груп.

Отже, можна зробити чіткий висновок, що, попри все, потрібні подальші поглиблені дослідження, які сприятимуть належному розумінню наслідків застосовуваних правоохоронними органами моделей, стратегій і тактик, з урахуванням тих соціальних процесів, які можуть вплинути на такі наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абанадес Д. М. Інтеркультурні міста. Громадська поліція : посібник. *Рада Європи*. 2019. 44 с. URL: <https://rm.coe.int/-/16809e519f> (дата звернення: 15.04.2023).
2. Адамчук С. В., Царук А. В. Імплементация євроінтеграційних підходів в інформаційно-аналітичну діяльність Державної прикордонної служби України. *Імплементация ІLP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 43–44.
3. Александров Ю. В., Антипов В. І., Дудоров О. О. та інші. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за ред. М. І. Мельника, В. А. Климента. Вид. 4-те перероб. та допов. Київ : Атіка, 2008. 376 с.
4. Андрусів Г. В., Андрушко П. П., Беньківський В. О. та інші. Кримінальне право України. Загальна частина / за ред. П. С. Матишевського, П. П. Андрушка, С. Д. Шапченка. Київ : Юрінком Інтер, 1997. 506 с.
5. Афонін Д. С. Деякі питання щодо визначення компетентностей кримінального аналітика в процесі імплементатії ІLP моделі в Україні. *Імплементация ІLP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 38–40.
6. Бабенко А. М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. 2014. Вип. 71. С. 333–339.
7. Баглай С. Камери і муніципальні варті. Наскільки безпечне «безпечне місто»? *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/05/20/7294137/> (дата звернення: 08.05.2023).
8. Базярук І. М. Кримінологічна характеристика та запобігання контрабанді в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Львів, 2013. 18 с.
9. Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності Національної поліції України та оперативних підрозділів : навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса : Фенікс, 2020. 251 с.
10. Балабанова Л. В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2005. 301 с.

11. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом : навч. посіб. Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. 471 с.
12. Бараненко Б. І., Бабічев Д. О., Криволапчук В. О. та інші. Психологія безпеки професійної діяльності в системі МВС України : навч.-практ. посіб. / за ред. Б. І. Бараненка, О. В. Шаповалова; МВС України, ДНДІ МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 200 с.
13. Баталов О. А. Виклики урбанізації для національної безпеки України. *Вісник Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія.* Харків, 2014. № 1 (20). С. 212–218.
14. Баулін Ю. В., Борисов В. І., Кривоченко Л. М. та інші. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 496 с.
15. Безпалова О. І., Бугайчук К. Л., Войціховський А. В. та інші. Посібник для підвищення кваліфікації органів та підрозділів Національної поліції України. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : ХНУВС, 2019. 132 с.
16. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: правове регулювання та практичні аспекти : наук.-практ. посіб. Київ : К.І.С., 2015. 220 с.
17. Березняк В. С., Корогод С. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Кримінологія та профілактика злочинів». Міністерство внутрішніх справ України. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2019. 36 с.
18. Бесчастний В. Кримінологічний аналіз сучасних тенденцій злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 2. С. 245–250. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/2/48.pdf> (дата звернення: 27.06.2023).
19. Бирик С. П., Сютя Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
20. Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. 227 с.
21. Білоус Р. В. Кримінальний аналіз у протидії кримінальним правопорушенням. *Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 19 лют. 2020 р.). Київ : НАВС, 2020. 258 с.
22. Бірбасов С. І. Завдання та повноваження поліцейського офіцера громади. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ.

- конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 62–65.
23. Бова А. А. Історія картографування злочинності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 берез. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. Ч. 1. С. 109–111.
  24. Богінський О. В. Роль і місце кримінальної розвідки в сучасних моделях стримування злочинності. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 12–17. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3081?show=full&locale-attribute=uk> (дата звернення: 20.07.2023).
  25. Бойко В. В. Урбанізація як об'єкт кримінологічного дослідження. *Кримінальне право. Кримінологія. Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 236–241. URL: <https://oaji.net/articles/2017/3229-1490772729.pdf> (дата звернення: 10.05.2023).
  26. Бопп Дж. Перетворюючи світ : практ. посіб. для розбудови сталих громад. Ужгород, 2008. 164 с.
  27. Брич Л. Місце вчинення злочину і його значення у розмежуванні складів злочинів та відмежуванні їх від складів інших правопорушень. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. № 52. С. 267–280.
  28. Бугера О. І. Інтернет-картографування кримінологічної інформації: стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. С. 45–48. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34413/1/%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%95%D0%A2-%D0%9A%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf> (дата звернення: 10.05.2023).
  29. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1051 с.
  30. Бюро з демократичних інститутів та прав людини. Concept of Community Policing. Consent, Accountability, Partnerships, Customer Focus. Виступ на Зустріч поліцейських експертів Західноєвропейського регіону по роботі з населенням за місцем проживання (м. Відень, 11–12 черв. 2007). Відень, 2007.
  31. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 / уклад. та гол. ред. В. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с.
  32. Веселовська Н. О. Кримінологічна характеристика та запобігання втягненню неповнолітніх у протиправну діяльність :

автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2021. 20 с.

33. Виганяйло С. М. Інформаційне забезпечення професійної діяльності : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2021. 108 с.
34. Вишня В. Б., Ісмаїлов К. Ю., Краснобрижний І. В., Прокопов С. О., Рижков Е. В. Інформаційні технології : підручник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 492 с.
35. Віктимологія : навч. посіб. В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіної та Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2017. 308 с.
36. Вілсон П. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою / за ред. Є. Зимич, О. Чернищенко, Ю. Загуменна; Консультативна Місія Європейського Союзу. Харків : EUAM, 2018. 49 с.
37. Вітвіцький С. С., Тулінов В. С., Мердова О. М. та інші. Поліцейська діяльність : підручник / за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.
38. Ганьба О. Б. Довіра та недовіра до правоохоронних органів як взаємовиключні категорії: філософсько-теоретичний ракурс. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 335–338. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/84.pdf (дата звернення: 13.04.2023).
39. Голубош В. В. Трансформація підходів поліцейського функціонування в руслі впровадження теорії розбитих вікон і моделі САРО. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (21). С. 81–90.
40. Голубош В. Якщо люди бачать, що інші порушують правила і їм це сходить з рук, то вважають, що можуть діяти так само. *Агенція новин Фіртка*. 2021. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/volodimir-golubosh-iakshcho-liudi-bachat-shcho-inshi-porushuiut-pravila-i-yim-tse-skhodit-z-ruk-to-vvazhaiut-shcho-mozhut-diiati-tak-samo> (дата звернення: 26.04.2023).
41. Гринчишин Д. Г., Гумецька Л. Л., Карпова В. Л. Короткий тлумачний словник української мови. Київ : Рад. школа. 1978. 421 с.
42. Грушевський В. А. Адміністративно-правовий статус регіональних управлінь державної фіскальної служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 212 с.
43. Гузь В. А. Взаємодія з населенням на засадах партнерства як стратегічний напрямок діяльності Національної поліції України. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 59– 62.

44. Гуменюк О. Г. Використання SWOT. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 281–285.
45. Денисенко Б. А. ILP: філософія та виклики імплементації. *Імплементація ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 13–15.
46. Денисовський М. Д., Федчак І. А. Сутність та профілактика злочинів проти статевої недоторканності неповнолітніх і малолітніх : посібник. Львів, Тернопіль : ЛьвДУВС, 2018. 132 с.
47. Джужа О. М. Стислий словник кримінологічних термінів : навч. посіб. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 1999. 235 с.
48. Додонов О. Г., Путягін В. Г., Валетчик В. О. Експертні системи та підтримка прийняття рішень. Інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*. 2005. Т. 7. № 2. С. 77–93.
49. Дручек О. В. Детермінанти правового нігілізму: загальна характеристика. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3 (46). С. 16–27.
50. Завидняк В. І. Криміналістична профілактика втечі ув'язнених з місця позбавлення волі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 237–239. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/60.pdf (дата звернення: 09.05.2023).
51. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посібн. Харків : Національна юридична академія України, 2011. 120 с.
52. Звіт про оцінку потреб щодо впровадження моделі поліцейської діяльності керованої аналітикою (Intelligence Led Policing/ILP) в Національній поліції України. КМЕС в Україні. 20 січня 2017 р.
53. Зелінський А. Ф. Кримінологія : курс лекцій. Харків : Прапор, 1996. С. 41–52.
54. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text> (дата звернення: 09.12.2022).
55. Кардашевський Ю. Р. Поліцейська діяльність, керована аналітикою: сутність та особливості. *Імплементація ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 41–43.
56. Каркас рішень хороплетної карти. Процес створення власної хороплетної карти. *Мультимедійна презентація*. URL: https://agiscu.igu.org.ua/ChoroMap_AssistantManager_v055/1_Publications/Solutions_Framework_v06.pdf (дата звернення: 11.05.2023).

57. Керівництво ОБСЄ з поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації. Видання. Секретаріат ОБСЄ. Департамент по протидії транснаціональним загрозам. *Управління стратегічних питань поліцейської діяльності*. Відень. 2017. 106 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/9/357211.pdf> (дата звернення: 29.08.2023).
58. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків; Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.
59. Коваль К. О., Чишко У. О. Взаємодія поліції та населення на засадах партнерства: загальний огляд. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 227–229.
60. Колодяжний М. Г. Картографування злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2019. № 1 (12). С. 147–163.
61. Колодяжний М. Г. Патрулювання як складова стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України : збірник наукових праць*. Харків : ХНУВС, 2018. № 1. С. 37–46.
62. Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 228 с.
63. Комзюк М. А., Липій Є. А., Рачинський О. О. Принципи взаємодії Національної поліції з громадськістю. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 155–157.
64. Копан О. В., Вознюк А. А., Тичина Д. М. Організаційно-правові засади використання поліцією України зарубіжного досвіду кримінологічної теорії розбитих вікон. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 4 (18). С. 35–50.
65. Користін О. Є. Безпекова модель на основі «Intelligence». *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. 333 с.
66. Користін О. Є., Пефтьєєв Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ІЛР : навч. посіб. за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : Видавництво Людмила, 2019. 120 с.
67. Користін О. Є., Свиридюк Н. П., Цільмак О. М., Заєць О. М., Ісмаїлов К. Ю., Некрасов В. А. Тактичний кримінальний аналіз: теорія

- та практика : навч. посіб. МВС України, ДНДІ, ОДУВС. Одеса : РВВ ОДУВС, 2019. 216 с.
68. Кравченко В. Місцеві фінанси України : навч. посіб. Київ : Т-во «Знання» України, 1999. 487 с.
  69. Кравченко І. С. Основи управління в Національній поліції : навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 212 с.
  70. Крамаренко Ю. М. Окремі аспекти здійснення прогнозування в діяльності правоохоронних органів. *Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (ДДУВС, 25.10.2019). URL: <http://er.dduvs.in.ua/jspui/bitstream/123456789/4804/1/33.pdf> (дата звернення: 13.06.2023).
  71. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10. № 11–12. № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2036> (дата звернення: 07.04.2023).
  72. Криминологія : підручник / за ред. О. М. Джужі та В. В. Чернея. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 612 с.
  73. Крутік О. В., Треус А. С., Головацький В. Г. Кримінальний аналіз та інформаційно-аналітичне забезпечення, як елемент ІЛР моделі правоохоронної діяльності. *Імплементация ІЛР моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 22–26.
  74. Кундрік В. Взаємодія поліції та населення на засадах партнерства у сільській місцевості : посібник. Друге видання. 2021. 50 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf (дата звернення: 12.10.2023).
  75. Литвинов В. А., Козловська Т. А., Жерновий М. М., Овсянюк Д. І. Історія становлення підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 113–116.
  76. Литвинов М. О. Адміністративно-територіальна координація діяльності суб'єктів профілактики злочинів в Україні на місцевому рівні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2002. 22 с.
  77. Лісун С. Л. Довіра як основоположний принцип взаємодії Національної поліції України з населенням. *Юридична*

психологія. 2017. № 2 (21). С. 176–182. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2814/1/2-10.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).

78. Ліщук Н. О. Насильницькі дії, що вчиняються щодо жінок: причини та запобігання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2020. 19 с.
79. Манжай О. В., Потильчак А. О. Особливості картографування злочинних проявів. *Право і безпека*. 2020. № 4 (79). С. 66–72.
80. Медицький І. Б. Міграція і урбанізація в сучасному суспільстві та їх вплив на динаміку злочинності. *Наше право: науково-практичний журнал*. 2003. № 2. С. 61–64.
81. Методичні рекомендації щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції України : Вказівка Національної поліції України від 27.03.2019 № 3602/01/33-2019 «Про надсилання методичних рекомендацій».
82. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 244 с.
83. Мороз О. Територіальна громада: сутність, становлення та сучасні українські реалії. *Науковий вісник*. 2008. Вип. 2. 8 с. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26506/moroz.pdf> (дата звернення: 08.04.2022).
84. Музика А. А., Родіонова Т. В. Значення місця вчинення злочину для встановлення причинного зв'язку між діянням і його наслідками. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1 (6). С. 141–154.
85. Наказ Національної поліції від 02 квітня 2021 р. № 261.
86. Наказ Національної поліції від 07 липня 2021 р. № 572.
87. Наказ Національної поліції від 22 вересня 2021 р. № 794.
88. Некрасов В. А., Мельник В. І. Організація поліцейської діяльності на основі кримінального аналізу (ІЛР). *Тіньова економіка: світові тенденції та українські реалії* : зб. наук. праць. 23 черв. 2017 р. Електронний репозитарій Національної академії внутрішніх справ. С. 74–78. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19573/1/%D0%A2%D1%96%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C->

- %D0%BA%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97_p075-079.pdf дата звернення: 11.10.2023).
89. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад.: О. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконт, 2003. Т. 2. 926 с.
  90. Оніщенко Н. М. Довіра і мотивація до інститутів влади: доктринальний контекст. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 18–21.
  91. Орлов Ю. В. Тенденції злочинності. Харківський національний університет внутрішніх справ. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/2076> (дата звернення: 30.08.2023).
  92. Пабат О. В. Окремі проблемні питання оцінки роботи Національної поліції України. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України*. 2019. Харків. С. 184–185. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/92.pdf (дата звернення: 13.04.2023).
  93. Падалка Л. О. Застосування сучасних моделей діяльності правоохоронних органів під час розслідування злочинів у сфері оподаткування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 1. С. 272–277. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/1/49.pdf> (дата звернення: 12.10.2023).
  94. Пересадько В. А., Орлов Є. В. Картографування кримінологічної ситуації (на прикладі Сумської області). *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії* : зб. наук. праць. Харків, 2015. Вип. 22. С. 94–98. URL: https://goik.univer.kharkov.ua/wp-content/files/issue_22/22_26.pdf (дата звернення: 10.05.2023).
  95. Петрушков С. С., Котова Л. В. Кримінальний аналіз як ефективний метод протидії кримінальним правопорушенням. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції»* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів, співробітників закладів вищої освіти і наукових організацій, магістрантів, аспірантів, докторантів, представників громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та інших установ (м. Северодонецьк, 8 груд. 2021 р.). Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. 104 с.
  96. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепція, теорія та практика : серія посібників Європейської мережі запобігання злочинності (EUCPN). Посібник № 2. Брюссель, 2012. 136 с.
  97. Поліцейська діяльність, що визначається оперативною аналітикою. Мультимедійна презентація. Консультативна місія Єв-

ропейського Союзу (КМЄС) в Україні. Компонент з верховенства права. Відділ кримінальних розслідувань.

98. Поліцейський офіцер громади. Національна поліція : офіц. сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/ya-tut.html> (дата звернення: 05.04.2021).
99. Положення «Про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції». Затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2015 № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text> (дата звернення: 07.04.2023).
100. Примуш М. В., Окуньовська Ю. В. Громада як основний елемент місцевого самоврядування. *Політичне життя*. 2022. № 3. С. 33–37. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/12629> (дата звернення: 30.08.2023).
101. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#n481> (дата звернення: 03.03.2023).
102. Про встановлення індикаторів, за якими здійснюється проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції України : Наказ МВС України від 09.11.2018 № 900. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1358-18#Text> (дата звернення: 10.04.2023).
103. Про деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки СОСТА Україна : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2022 № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.05.2023).
104. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19/paran2#n2> (дата звернення: 16.03.2023).
105. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України з питань діяльності Національної поліції України : Наказ МВС України від 02.07.2020 р. № 504. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/487306__656573 (дата звернення: 19.04.2023).
106. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : Наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE30909> (дата звернення: 19.04.2023).
107. Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України : Наказ Національної

- поліції України від 29.12.2019 № 1354. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-kriminalnogo-analizu.html> (дата звернення: 03.03.2023).
108. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему МВС та переліку її пріоритетних інформаційних ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 № 1024. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp181024> (дата звернення: 12.10.2023).
  109. Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ МВС України від 03.08.2017 № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17> (дата звернення: 10.03.2023).
  110. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.03.2023).
  111. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України : Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text> (дата звернення: 07.09.2023).
  112. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 16.03.2023).
  113. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 рр. : Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733> (дата звернення: 02.06.2023).
  114. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.04.2023).
  115. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
  116. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 16.03.2023).

117. Про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами : Інструкція, затверджена Наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 15 січня 2008 року.
118. Про пробацію : Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 09.12.2022).
119. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 24.05.2023).
120. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02#Text> (дата звернення: 14.09.2023).
121. Пушкар П. В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Академія адвокатури України. Київ, 2005. 225 с.
122. Пядишев В. Г. Поліцейська діяльність на основі аналітичних даних: зміна обличчя запобігання злочинності – досвід США. *Імплементція ІЛР моделі в Україні : матеріали круглого столу* (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 65–68.
123. Пядишев В. Г., Ребрик О. О. Варіанти тлумачення науковцями Європи правоохоронної діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ІЛР). *Імплементція ІЛР моделі в Україні : матеріали круглого столу* (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 69–71.
124. Расюк Е., Мозоль С. Просторовий аналіз злочинності як основа ефективного запобігання злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право. Кримінальне право*. 2021. № 6. С. 182–191. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/6/29.pdf> (дата звернення: 27.04.2023).
125. Рижков Е. В., Дзех Я. С. Проблемні питання інформаційно-аналітичного забезпечення в системі органів Національної поліції та проблемні питання щодо захисту інформації під час виконання службових обов'язків. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання :*

- зб. наук. статей за мат. доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 21 груд. 2018 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 83–86.
126. Родіонова Т. В. Місце вчинення злочину як ознака об'єктивної сторони. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. С. 141–143. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/24482/1/141-143.pdf> (дата звернення: 27.04.2023).
  127. Рутменсен Л. Місцеві проблеми, місцеві рішення. Громадська консультативна група / Поліція HUB. Конспект лекцій викладача. 2021. 23 с. URL: [https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/materiali_dlia_sluhachiv/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%9C%D0%92%D0%A1/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%20706%D0%BC%20\(5\).pdf](https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/materiali_dlia_sluhachiv/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%9C%D0%92%D0%A1/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%20706%D0%BC%20(5).pdf) (дата звернення: 15.04.2023).
  128. Сальніков І. І. Методичний посібник «Оцінювання загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією SOCTA», призначений для працівників поліції для використання при внесенні даних до інформаційної підсистеми «SOCTA» ІПНП та проведенні оцінювання загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією SOCTA. 2023. 56 с.
  129. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). Словник української мови : в 11 томах. Т. 3. 1972.
  130. Стасюк І. Теорія розбитих вікон: чому насправді вона не працює? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/09/09/teoriya-rozbytyh-vikon-chomu-naspravdi-vona-ne-pratsyuje/> (дата звернення: 26.04.2023).
  131. Стратегія боротьби з організованою злочинністю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.05.2023).
  132. Стреляний В. І. Проект «Поліцейський офіцер громади»: покращення взаємодії органів Національної поліції України з органами місцевого самоврядування та населенням на місцях. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 201–204.
  133. Стрілко Д. Правовий нігілізм та шляхи його подолання в сучасних умовах. *Підприємництво, господарство і право. Теорія держави і права*. 2021. № 3. С. 216–220. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/36.pdf> (дата звернення: 19.06.2023).
  134. Талах А. М. Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з діяльністю

релігійних організацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2021. 20 с.

135. Терещенко Н. Проблеми боротьби зі злочинністю і урбанізація. *Кримінологічні проблеми перехідного суспільства* : зб. доп. учасників першої студ. кримінологічної конф. (м. Харків, 30 лист.–1 груд. 2010 р.). Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2002. С. 31–35.
136. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. Документ 984_011. Редакція від 25.10.2022, підстава 845_001-22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 24.05.2023).
137. Ульянов О. І. ILP, як сучасний світовий тренд розбудови правоохоронних органів. *Імплементція ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 бер. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 77–80.
138. Федчак І. А. Щодо визначення поняття моделі запобігання злочинності: Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 8 (66). С. 114–119. DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-8-9068> (дата звернення: 16.10.2023).
139. Федчак І. А. Базові положення розвідувальної (кримінальної) аналітики. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 6 листопада 2020 року) / упор. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. І. Сидорук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 246–349.
140. Федчак І. А. Базові положення розвідувальної (кримінальної) аналітики. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 6 листопада 2020 року) / упор. : О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. І. Сидорук. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 246–349.
141. Федчак І. А. Визначення сутності та поняття моделі запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through

- Environmental Design – CPTED). *Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року). Кропивницький, 2023. С. 295–299.
142. Федчак І. А. Визначення сутності та поняття моделі запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції) (м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року). Кропивницький, 2023. С. 295–299.
143. Федчак І. А. Виникнення розвідувальної (кримінальної) аналітики. *Інформаційні технології в освіті та практиці* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 19 грудня 2020) / упорядник: Т. В. Магеровська. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 23–25.
144. Федчак І. А. Виникнення розвідувальної (кримінальної) аналітики. *Інформаційні технології в освіті та практиці* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 19 грудня 2020) / упорядник : Т. В. Магеровська. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 23–25.
145. Федчак І. А. До питання організації здійснення прогнозування під час реалізації проактивної моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive policing). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73) № 2. С. 154–159. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.2/25> (дата звернення: 10.10.2023).
146. Федчак І. А. Історія, сутність та поняття моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* : збірник наукових праць. Львів : ЛьвДУВС, 2023. Вип. 3. С. 141–147. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-3-18> (дата звернення: 14.10.2023).
147. Федчак І. А. Керівні принципи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing). *«Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки»*. 2023. Т. 34 (73) № 3. С. 92–96. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/16> (дата звернення: 28.09.2023).

148. Федчак І. А. Концептуальні основи (сутність та поняття) моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing, CoP). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2023. № 7. Запорізький національний університет. Запоріжжя. С. 441–444. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/104> (дата звернення: 01.09.2023).
149. Федчак І. А. Концептуальні основи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing, CoP). *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. III наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 170–173.
150. Федчак І. А. Концептуальні основи моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community policing, CoP). *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. III наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 170–173.
151. Федчак І. А. Концептуальні основи сутності та змісту моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *«Ампаро»* 2023. № 2. Запорізький національний університет. С. 90–96. DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2023-2-12> (дата звернення: 11.09.2023).
152. Федчак І. А. Концептуальні положення моделі поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ILP). *Імплементация ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 березня 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 35–38.
153. Федчак І. А. Концептуальні положення моделі поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ILP). *Імплементация ILP моделі в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 15 березня 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 35–38.
154. Федчак І. А. Концептуальні та наукові засади сутності та становлення моделі запобігання злочинності: «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2023. № 8. Запорізький національний університет. Запоріжжя. С. 437–440. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/102> (дата звернення: 28.09.2023).
155. Федчак І. А. Концептуальні та теоретичні положення про місце як джерело відомостей для застосування моделі правоохорон-

- ної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. № 6 (64). С. 70–75. DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-6-8967> (дата звернення: 13.10.2023).
156. Федчак І. А. Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Економічна та інформаційна безпека: актуальні питання та інновації*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 4 листоп. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 237–239.
  157. Федчак І. А. Модель запобігання злочинності «Превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Економічна та інформаційна безпека: актуальні питання та інновації*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 4 листоп. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 237–239.
  158. Федчак І. А. Організаційні етапи реалізації моделі підзвітності CompStat у діяльності правоохоронних органів. *Law. State. Technology*. 2023. Вип. 2. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». С. 50–56. DOI 10.32782/LST/2023-2-8 (дата звернення: 25.09.2023).
  159. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
  160. Федчак І. А. Основні практичні компоненти моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 3 (81). С. 128–134. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.19> (дата звернення: 01.10.2023).
  161. Федчак І. А. Практичні аспекти використання моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) у діяльності поліції щодо запобігання злочинності. *Науковий журнал «Юридичний бюлетень»*. 2023. № 29. С. 433–438. DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.29.52> (дата звернення: 12.10.2023).
  162. Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем за методологією SARA під час реалізації моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *«Актуальні проблеми держави і права»*: збірник наукових праць. 2023. № 99. С. 140–146. DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v99.2023.20> (дата звернення: 30.09.2023).
  163. Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем злочинності під час реалізації моделі діяльності поліції, орієнтованої на

- певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *Науковий журнал «Juris Europensis Scientia»*. 2023. № 3. С. 82–85. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2023.17> (дата звернення: 12.09.2023).
164. Федчак І. А. Практичні аспекти вирішення проблем через використання методології «Трикутник злочинності» та методології SWOT-аналізу під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 3. С. 183–187. URL: DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.30> (дата звернення: 30.08.2023).
165. Федчак І. А. Принципи моделі запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Міжнародні та національні аспекти вдосконалення правоохоронної та судово-експертної діяльності в умовах глобалізації* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 26 листопада 2021 р.) / за ред. О. О. Шкути. Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 141–144.
166. Федчак І. А. Принципи моделі запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED). *Міжнародні та національні аспекти вдосконалення правоохоронної та судово-експертної діяльності в умовах глобалізації* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 26 листопада 2021 р.) / за ред. О. О. Шкути. Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 141–144.
167. Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.) / редкол.: С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 172–174.
168. Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP). *Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 14 квітня 2023 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 257–260.
169. Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в пра-*

- воохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.) / редкол. : С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 172–174.
170. Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP). *Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 14 квітня 2023 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 257–260.
  171. Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing). *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17 лист. 2023 р.) / редкол. : С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 134–137.
  172. Федчак І. А. Роль кримінальної аналітичної діяльності під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 9 червня 2023 року) / упор. Р. М. Андрушишин. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 161–164.
  173. Федчак І. А. Становлення та сутність моделі підзвітності CompStat. Нове українське право. *Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України*, 2023. Вип. 3. С. 166–172. DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.24> (дата звернення: 15.10.2023).
  174. Федчак І. А. Сутність та характеристика моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows». *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 2. С. 190–196. DOI <https://doi.org/10.32782/39221491> (дата звернення: 10.10.2023).
  175. Федчак І. А. Характеристика керівних принципів реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). *Правова позиція*. 2023. № 2 (39). С. 34–37. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-2.7> (дата звернення: 15.10.2023).

176. Федчак І. А. Характеристика організаційних компонентів проактивної правоохоронної моделі підзвітності CompStat. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. Київ : Науково-дослідний інститут публічного права. С. 279–285. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.1.47> (дата звернення: 01.09.2023).
177. Федчак І. А. Цикли (етапи) процесу моделі правоохоронної діяльності, що здійснюється на підставі прогнозів (Predictive policing). *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. Запоріжжя, 2023. № 6. Запорізький національний університет. С. 562–565. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/129> (дата звернення: 14.10.2023).
178. Федчак І. А. Щодо ефективності моделі профілактики скоєння кримінальних правопорушень через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень Broken Windows/Розбитих Вікон. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. № 7 (65). С. 44–49. DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-7-9040> (дата звернення: 25.07.2023).
179. Федчак І. А., Марець Б. М. Організація протидії розкраданню лісодеревини підрозділами захисту економіки Національної поліції України : монографія. Львів : ПАІС, 2016. 200 с.
180. Федчак І. А. Роль кримінальної аналітичної діяльності під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 9 червня 2023 року) / упор. Р. М. Андрусишин. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 161–164.
181. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
182. Ханькевич А. М. Актуальні проблеми навчання основ кримінального аналізу в закладах вищої освіти системи МВС України. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 175–178.
183. Цикл політики ЄС – EMPACT. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> (дата звернення: 24.05.2023).

184. Цільмак О. М., Користін О. Є., Заєць О. М. та інші. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с.
185. Шайгуро О. П. Заходи протидії злочинності в межах реалізації проєктів «Безпечне місто». Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку. Харків, 2019. С. 225–227. URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/18_04_2019/pdf/106.pdf (дата звернення: 08.05.2023).
186. Шакун В. І. Урбанізація і злочинність : монографія. Київ : Українська академія внутрішніх справ, 1996. 256 с.
187. Шалгунова С. А. Конспект лекцій з дисципліни «Кримінологія та профілактика злочинів». Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2016. 142 с.
188. Шатіло В. Принципи діяльності державної влади і методи їх здійснення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 1 (99). С. 66–70.
189. Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 120–124.
190. Шейда О. М., Хахуцьк О. Ю. Сучасний стан і перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України. *Актуальні проблеми навчання основ кримінального аналізу в закладах вищої освіти системи МВС України. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України* : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серп. 2022 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. С. 327–330.
191. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с. URL: https://leksika.com.ua/19650107/legal/kriminogenna_situatsiya (дата звернення: 08.09.2023).
192. 5 Things You Need to Know About Hot Spots Policing & the «Koper Curve» Theory. Police Foundation. *Advancing Policing Through Innovation and Science*. URL: https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/07/PF_FiveThings_HotSpotsPolicing_Handout_Rev6.23.15.pdf (дата звернення: 11.05.2023).
193. A look inside strategies contributing towards Community Policing: SARA Model. 2020. URL: <https://movementforward.org/a-look-inside-strategies-contributing-towards-community-policing-sara-model/> (дата звернення: 30.08.2023).

194. American society of evidence-based policing. URL: https://www.americansebp.org/what_is_ebp.php (дата звернення: 11.09.2023).
195. Apel R., Nagin D. General Deterrence: A Review of Recent Evidence. *Crime and Public Policy*. 2011. New York : Oxford University Press. P. 411–436. URL: [https://www.public.asu.edu/~gasweete/crj524/readings/02-02%202011-Apel-Nagin%20\(general%20deterrence%20review\).pdf](https://www.public.asu.edu/~gasweete/crj524/readings/02-02%202011-Apel-Nagin%20(general%20deterrence%20review).pdf) (дата звернення: 18.09.2023).
196. Armitage R., Monchuk L. Re-evaluating Secured By Design (SBD) Housing In West Yorkshire. *University of Huddersfield and West Yorkshire Police*. University of Huddersfield. 2009. 100 p.
197. Bichler G., Gaines L. An examination of police officers' insights into problem identification and problem solving. *Crime & Delinquency*. 2005. Vol. 51. Is. 1. P. 53–74. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0011128704265936> (дата звернення: 22.09.2023).
198. Boba R. Introductory Guide to Crime Analysis and Mapping. *Report to the Office of Community Oriented Policing Services Cooperative Agreement #97-CK-WXK-004*. November 2001. URL: <https://cops.usdoj.gov/ric/Publications/cops-w0273-pub.pdf> (дата звернення: 08.09.2023).
199. Boba R. The Effectiveness of Crime Analysis for Crime Reduction: Cure or Diagnosis? *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2014. Vol. 30. Is. 2. P. 147–168. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1043986214525080> (дата звернення: 29.08.2023).
200. Boba R., Santos R. A police organizational model for crime reduction: Institutionalizing problem solving, analysis, and accountability. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice. 2011. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/police_organizational_model_for_crime_reduction_boba_santos.pdf (дата звернення: 19.09.2023).
201. Bond B. J. Rethinking the CompStat process to enhance problem-solving responses: Insights from a randomized field experiment. *Police Practice and Research: An International Journal*. 2015. Vol. 16. Is. 1. P. 1–28. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Rethinking_the_CompStat_process_to_enhance_problem.pdf (дата звернення: 30.08.2023).
202. Botterman T. Community Policing in the Former Yugoslav Republic of Macedonia: Challenges and Recommendations (Контрольная миссия ОБСЕ в Скопье). 2007.
203. Boyle D. J., Lanterman J. L., Pascarella J. E., Cheng Ch.-Ch. The Impact of Newark's Operation Ceasefire on Trauma Center Gunshot Wound Admissions. Newark, NJ: University of Medicine and Dentistry of New Jersey, Violence Institute of New Jersey. *Justice Research*

- and Policy*. 2010. Vol. 12. Is. 2. P. 105–123. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.3818/JRP.12.2.2010.105> (дата звернення: 14.09.2023).
204. Brace C., Whelan M., Clark B., Oxley J. The Relationship Between Crime and Road Safety. Monash University Accident Research Center. Report № 284. 2010. URL: https://www.monash.edu/_data/assets/pdf_file/0008/1871549/muarc284.pdf (дата звернення: 15.06.2023).
  205. Braga A. A., Bond B. J. Community Perceptions of Police Crime Prevention Efforts: Using Interviews in Small Areas to Evaluate Crime Reduction Strategies. *Evaluating Crime Reduction Initiatives* (Crime Prevention Studies Vol. 24). Ed. Johannes Knutsson and Nick Tilley. Criminal Justice Press, 2009. P. 85–119.
  206. Braga A. A., Clarke R. V. Explaining high risk concentrations of crime in the city: Social disorganization, crime opportunities, and important next steps. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 2014. Vol. 51. Is. 4. P. 480–498.
  207. Braga A. A., Hureau D. M., Papachristos A. V. Deterring Gang-Involved Gun Violence: Measuring the Impact of Boston's Operation Ceasefire on Street Gang Behavior. *Journal of Quantitative Criminology*. 2014. Vol. 30. Is. 1. P. 113–139.
  208. Braga A. A., Kennedy D. M. Linking Situational Crime Prevention and Focused Deterrence Strategies. *The Reasoning Criminologist*. 1st Edition. 2011. 15 p.
  209. Braga A. A., Papachristos A. V., Hureau D. M. The effects of hot spots policing on crime: An updated systematic review and meta-analysis. *Justice Quarterly*. 2012. Vol. 31. Is. 4. P. 633–663. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07418825.2012.673632> (дата звернення: 11.09.2023).
  210. Braga A. A., Weisburd D. L. Problem-Oriented Policing: The Disconnect between Principles and Practice. *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. Ed. David Weisburd and Anthony A. Braga. Cambridge University Press, 2006. P. 133–154.
  211. Braga A. A., Weisburd D. L. The Effects of «Pulling Levers» Focused Deterrence Strategies on Crime. *Campbell Systematic Reviews*. 2012. Vol. 8. Is. 1. P. 1–90. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.4073/csr.2012.6> (дата звернення: 14.09.2023).
  212. Braga A. A., Weisburd D. L. The effects of focused deterrence strategies on crime: A systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Journal of Research in Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 49. Is. 3. P. 323–358. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0022427811419368> (дата звернення: 22.09.2023).

213. Braga A. A., Weisburd D. Policing problem places: Crime hot spots and effective prevention. New York, NY: Oxford University Press. Oxford Academic Books, 2010. 299 p.
214. Braga A. A., Weisburd D., Turchan B. Focused deterrence strategies and crime control: An updated systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Criminology & Public Policy*. 2018. Vol. 17. Is. 1. P. 205–250.
215. Braga A. A., Weisburd D. L. Pulling Levers Focused Deterrence Strategies to Prevent Crime. No. 6 of Crime Prevention Research Review. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. 2012. P. 32. URL: <https://vrnclearinghousefiles.blob.core.windows.net/documents/Crime%20Prevention%20Research%20Review%20No.%206%20Pulling%20Levers%20Focused%20Deterrence%20Strategies%20to%20Prevent%20Crime.pdf> (дата звернення: 14.09.2023).
216. Braga A. A., Winship Ch. Partnership, Accountability, and Innovation: Clarifying Boston's Experience with Pulling Levers. Police Innovation: Contrasting Perspectives. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press. 2006. P. 170–187. URL: <https://scholar.harvard.edu/files/cwinship/files/clarify.pdf> (дата звернення: 18.09.2023).
217. Braga A. Pulling Levers Focused Deterrence Strategies and the Prevention of Gun Homicides. *Journal of Criminal Justice*. 2008. Vol. 36. Is. 4. P. 332–343. (дата звернення: 14.09.2023).
218. Braga A. The Effects of Hot Spots Policing on Crime. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 2001. Vol. 578. P. 104–125.
219. Braga A., Papachristos A., Hureau D. Hot spots policing effects on crime. *Campbell Systematic Reviews*. 2012. Vol. 8. Is. 1. P. 1–96. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.4073/csr.2012.8> (дата звернення: 08.09.2023).
220. Braga A. A. The Effects of Hot Spots Policing on Crime. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2001. Vol. 578. P. 104–125.
221. Braga A., Turchan B., Papachristos A., Hureau D. Hot spots policing of small geographic areas effects on crime. *Campbell Systematic Reviews*. 2019. Vol. 15. Is. 3. P. 1–88. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/cl2.1046> (дата звернення: 08.09.2023).
222. Braga A., Turchan B., Papachristos A., Hureau D. Hot Spots Policing and Crime Reduction: An Update of an Ongoing Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Experimental Criminology*. 2019. Vol. 3. P. 289–311.
223. Brantingham P., Brantingham P. Environmental criminology (2nd ed). Prospect Heights, IL: Waveland Press. 1991. 282 p.

224. Bratton, W. Knobler, P. Turnaround: How America's Top Cop Reversed the Crime Epidemic. New York: Random House, Inc. 1998. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/b/bratton-turnaround.html> (дата звернення: 12.05.2023).
225. Brown L. P. Community Policing: A Practical Guide for Police Officials. *Perspectives on Policing*. 1989. Vol. 12. P. 1–12. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/118001.pdf> (дата звернення: 29.09.2023).
226. Bueermann J. Being Smart on Crime with Evidence-based Policing. *NIJ Journal*. 2012. Is. № 269. P. 12–15. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/237723.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).
227. Carri C., Peek-Asa C. Effectiveness of crime prevention through environmental design (CPTED) in reducing robberies. *American Journal of Preventive Medicine*. 2000. Vol. 18. Is. 4S. P. 99–115.
228. Carte G., Carte E. Police reform in the United States: The era of August Vollmer, 1905–1923. Berkeley: University of California Press. 1975. 147 p.
229. Carter D. L. Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local and Tribal Law Enforcement Agencies. Third Edition. Washington, D.C.: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice, 2022. 470 p. URL: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/хуцкуh186/files/media/document/Law_Enforcement_Intelligence_Guide_508.pdf (дата звернення: 29.08.2023).
230. Carter J. G., Phillips S. W., Gayadeen S. M. Implementing Intelligence-Led Policing: An Application of Loose-Coupling Theory. *Journal of Criminal Justice*. 2014. Vol. 42. P. 433–442.
231. Catherine R., Mirowsky J. Neighborhood Disorder, Subjective Alienation, and Distress. *Journal of health and social behavior*. 2009. Vol. 50. Is. 1. P. 49–64. URL: <https://www.jstor.org/stable/20617619> (дата звернення: 07.10.2023).
232. Chaiken J. M., Greenwood P. W., Petersilia J. The Criminal Investigation Process. Lexington, MA: Heath. 1977. 326 p.
233. Chan J., Moses B. Is big data challenging criminology? *Theoretical Criminology*. 2016. Vol. 20. Is. 1. P. 21–39. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1362480615586614> (дата звернення: 08.06.2023).
234. Chapa I. Improving Accessibility and Security Through CPTED. Security Management. *A publication of asis international*. 01 October 2019. URL: https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2019/10/improving-accessibility-and-security-through-cpted/?_t_id=8yEa3b8FuoYiSDOGiKOD8A%3d%3d&_t_uuid=IRU8DpHpSZu08Z8o1f3D6Q&_t_q=CPTED&_t_tags=language%3aen%2csiteid%3ab1140b07-9e31-4808-809a-

878911c7f3f1%2candquerymatch&t_hit.id=ASIS_Models_Pages_SMArticleDetailPage/_b63b52bb-9e28-4265-ba92-02a1af52017b_en&t_hit.pos=5 (дата звернення: 26.07.2023).

235. Chapin F. Human Activity Patterns in the City. Things People Do in Time and Space., New York, 1974. 272 p.
236. City of Saskatoon Administrative Policy. Number № A09-034. URL: <https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/city-clerk/civic-policies/A09-034.pdf> (дата звернення: 07.09.2023).
237. Clarke R. Situational Crime Prevention Successful Case Studies. Second edition. Guilderland, New York. 1997. 8 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/pdfs/SCP2_front_matter-2.pdf (дата звернення: 26.07.2023).
238. Clarke R. V. «Situational» crime prevention: Theory and practice. *British Journal of Criminology*. 1980. Vol. 20. Is. 2. P. 136–147.
239. Clarke R. V., Eck J. E. Crime Analysis for Problem Solvers In 60 Small Steps. U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services: Washington, DC. 2005. 150 p. URL: <https://cops.usdoj.gov/pdf/crimeanalysis60steps.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).
240. Clarke R. V., Mayhew P. Designing Out Crime. HOME OFFICE RESEARCH UNIT. London: Her Majesty's Stationary Office. 1980. 111 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/Responses/crime_prevention/PDFs/Burrows&Heal_1980.pdf (дата звернення: 07.09.2023).
241. Clarke R. V., Weisburd D. Diffusion of Crime Control Benefits: Observations on the Reverse of Displacement. *Crime Prevention Studies*. 1994. Vol. 2. P. 165–183.
242. Cleveland J., Saville G. «2nd Generation CPTED: An antidote to the social Y2K virus of urban design». Presentation at the 3rd International CPTED Conference. Washington, DC. 1998.
243. Cohen L., Felson M. Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*. 1979. Vol. 44. Is. 4. P. 588–605.
244. Community Policing Defined. Community Oriented Policing Services. U.S. Department of Justice. 16 p. URL: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/RIC/Publications/cops-p157-pub.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).
245. Community policing: взаємодія поліції та громади. *Проактивність, діалог, взаємодія*. URL: https://ldn.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/23_file.pdf (дата звернення: 15.04.2023).
246. Community-Based Proactive Strategies: Implications for Community Perceptions and Cooperation Implications for Community

- Perceptions and Cooperation. National Academies of Sciences, Engineering. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. *National Academies Press*. Washington, DC. URL: <https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/8#233> (дата звернення: 07.04.2023).
247. Community-Oriented Policing in United Nations Peace Operations. Manual. United Nations, UNHQ, New York, 2018. URL: <https://police.un.org/sites/default/files/manual-community-oriented-poliicing.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).
248. COMPSTAT. Salt Lake City Police Department. Department overview. *Мультимедійна презентація*. URL: <https://www.slcpd.com/ass3ts/uploads/2016/09/SLCPD-CompStat-Overview.pdf> (дата звернення: 23.06.2023).
249. CompStat. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/CompStat> (дата звернення: 30.08.2023).
250. Cornish D., Clarke, R. Understanding crime displacement: An application of rational choice theory. *Criminology*. 1987. Vol. 25. Is. 4. P. 933–947.
251. Corsaro N., Brunson R. K., McGarrell E. F. Problem-Oriented Policing and Open-Air Drug Markets: Examining the Rockford Pulling Levers Deterrence Strategy. *Crime & Delinquency*. 2009. Vol. 59. Is. 7. P. 1084–1107. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0011128709345955> (дата звернення: 18.09.2023).
252. Cournoyer C. More Trees Equals Less Crime. *Governing*. 2012. URL: <https://www.governing.com/archive/gov-trees-equal-less-crime.html> (дата звернення: 07.09.2023).
253. Cozens P. M., Saville G, Hillier D. «Crime prevention through environmental design (CPTED)»; a review and modern bibliography. *Property Management*. 2005. Vol. 23. Is. 5. P. 328–356.
254. Crime Prevention Design Advisor. URL: <https://thamesvalleypolice.tal.net/vx/mobile-0/appcentre-External/brand-0/candidate/so/pm/6/pl/1/opp/1113-Crime-Prevention-Design-Advisor/en-GB> (дата звернення: 07.09.2023).
255. Crime Prevention through Environmental Design Report. *Atlassian Central*. 2020. URL: <https://majorprojects.planningportal.nsw.gov.au/prweb/PRRestService/mp/01/getContent?AttachRef=SSD-10405%2120201209T032708.341%20GMT> (дата звернення: 07.09.2023).
256. Crime prevention through environmental design. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design (дата звернення: 27.04.2023).
257. Crime Prevention Through Environmental Design. Your Guide to Creating a Safe Environment City of Orlando. 2008. URL:

- <https://www.cityofredding.org/home/showpublisheddocument/10101/636186156623330000> (дата звернення: 07.09.2023).
258. CrimeMapping.com Version OCPD-EC (2.5.2.0) (JS: 2.4.1.0). URL: <https://www.crimemapping.com/map> (дата звернення: 08.09.2023).
259. Critchley T. A. A history of police in England and Wales. Monclair, NJ: Patterson Smith. 1972. 360 p.
260. Crowe T. D. Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts. Butterworth-Heinemann Address 225 Wildwood Ave, Woburn, MA 01801-2041, United States. 1991. 252 p.
261. Dalton E. Lessons in Preventing Homicide. Project Safe Neighborhoods Report. East Lansing, Michigan: School of Criminal Justice, Michigan State University. 2003. 60 p. URL: <https://finninstitute.com/wp-content/uploads/2018/12/Dalton-2003.pdf> (дата звернення: 18.09.2023).
262. Darroch S., Mazerolle L. Intelligence-Led Policing: A comparative Analysis of Organizational Factors Influencing Innovation Uptake. *Police Quarterly*. 2013. Vol. 16. Is. 1. P. 3–37. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1098611112467411> (дата звернення: 19.09.2023).
263. Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). Operational Guidelines. *National Highway Traffic Safety Administration*. Washington, DC. 2014. URL: https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811185_ddacts_opguidelines.pdf (дата звернення: 15.06.2023).
264. Doran B. J., Burgess M. B. Putting Fear of Crime on the Map: Investigating Perceptions of Crime Using Geographic Information Systems. *Springer Science & Business Media*. New York. 2011. 286 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=9KOnDYq3QTEC&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 29.09.2023).
265. Dunford F. W. System-initiated warrants for suspects of misdemeanor domestic assault: *Justice Quarterly*. 1990. Vol. 7. Is. 4. P. 631–653.
266. Durlauf S., Nagin D. Imprisonment and Crime: Can Both Be Reduced? *Criminology & Public Policy*. 2011. Vol. 10. Is. 1. P. 13–54.
267. Eck J. E., Chainey S., Cameron J. G., Leitner M., Wilson R. E. Mapping Crime: Understanding Hot Spots, NCJ 209393. Washington, DC: Office of Justice Programs, National Institute of Justice. 2005. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/209393.pdf> (дата звернення: 19.06.2023).
268. Eck J. E., Maguire E. R. Have Changes in Policing Reduced Violent Crime? An Assessment of the Evidence. Cambridge University Press. December 2009. P. 207–265.

269. Eck J. E., Spelman W. Problem Solving: Problem-Oriented Policing in Newport News. Washington, D.C.: Police Executive Research Forum. 1987.
270. Ellis L. A., Churrua K., Tran Y. An empirical application of «broken windows» and related theories in healthcare: examining disorder, patient safety, staff outcomes, and collective efficacy in hospitals. *BMC Health Services Research* 20, 1123. 2020. URL: <https://doi.org/10.1186/s12913-020-05974-0> (дата звернення: 26.04.2023).
271. Eterno J. A., Silverman E. B. The NYPD's CompStat: compare statistics or compose statistics? *International Journal of Police Science & Management*. 2010. Vol. 12. Is. 3. P. 426–449. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1350/ijps.2010.12.3.195> (дата звернення: 23.06.2023).
272. Fedchak I., Kondratiuk O., Movchan A., & Polyak S. Theoretical foundations of hot spots policing and crime mapping features. *Social & Legal Studies*. 2024. 7(1). 174-183. Pp. 176. DOI: 10.32518/sals1.2024.174
273. Felson M. «Crime and Everyday Life» Third Editions. Sage Publications. Thousand Oaks. 2002. 221 p.
274. Ferguson A. G. Policing Predictive Policing. *Washington University Law Review*. 2017. Vol. 94. Is. 5. P. 1115–1194. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2765525#paper-citations-widget (дата звернення: 29.08.2023).
275. Ferguson A. G. Predictive policing and reasonable suspicion. *Emory Law Journal*. 2012. Vol. 62. Is. 259. P. 259–325. URL: <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=610126066081067002108084020099124031027087059053021075022004074123068081002086093106062099021118024016045069090007076083120127016091088002016107007006122120008116065053077056101121092124101114071077030101068093117071094068080119024116031120116087021124&EXT=pdf&INDEX=TRUE> (дата звернення: 22.09.2023).
276. First Look at New York City's New CompStat 2.0: Eight Crime Trends in Brooklyn. URL: <https://brooklyneagle.com/articles/2016/02/24/first-look-at-nuys-new-CompStat-2-0-eight-brooklyn-crime-trends/> (дата звернення: 07.04.2023).
277. Flyghed J. Normalising Intelligence Collection. *Policing and Society*. Vol. 13. 2012. P. 21–47.
278. Frabutt J. M., Shelton T. L., Di Luca K. L., Harvey L. K., Hefner M. K. A Collaborative Approach to Eliminating Street Drug Markets through Focused Deterrence. Final Report to U.S. Department of Justice.

University of Notre Dame, University of North Carolina at Greensboro, and Winston-Salem State University. 2009.

279. Friend Z. Predictive Policing: Using Technology to Reduce Crime. FBI Law Enforcement Bulletin. FBI Training Division. Federal Bureau of Investigation. 2018. URL: <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/predictive-policing-using-technology-to-reduce-crime> (дата звернення: 09.10.2023).
280. Fyfe J. J., Greene J. R., Walsh W. F., Wilson O. W., McLaren R. C. Police administration (5th ed.). New York : McGraw-Hill. 1997. 672 p.
281. General Accounting Office. Homeland Security. Justice Department's Project to Interview Aliens After September 11, 2001. Report to Congressional Committees. Report Number GAO-03-459, April 2003. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GAOREPORTS-GAO-03-459/pdf/GAOREPORTS-GAO-03-459.pdf> (дата звернення: 29.08.2023).
282. Geolitica. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Geolitica> (дата звернення: 06.10.2023).
283. Godown J. «The CompStat Process: Four Principles for Managing Crime Reduction». *The Police Chief Magazine*. 2009. Vol. 76. Is. 8. P. 36–42. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/CompStat-process-four-principles-managing-crime-reduction> (дата звернення: 23.06.2023).
284. Goldstein H. «Problem-Oriented Policing in a Nutshell» Presentation at the International Problem Oriented Policing Conference. San Diego, California. 2001.
285. Goldstein H. Problem-Oriented Policing. University of Wisconsin-Madison. New York: McGraw Hill. 1990. 16 c. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/pdfs/Goldstein_Book-2.pdf (дата звернення: 15.04.2023).
286. Green L. Policing places with drug problems. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 1996. 158 p.
287. Harcourt A. J. EU Media Ownership Regulation: Conflict over the Definition of Alternatives. *Journal of Common Market Studies*. 1998. Vol. 36. Is. 3. P. 369–389.
288. Harcourt B. E. Illusion of Order: The False Promise of Broken Windows Policing. Harvard University Press. 2005. 304 p.
289. Hardy E. Data-Driven Policing: How Geographic Analysis Can Reduce Social Harm. *Geography & Public Safety*. 2010. Vol. 2. Is. 3. P. 1–2. URL: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/RIC/Publications/cops-w0558-pub.pdf> (дата звернення: 04.10.2023).
290. Harris F. The Role of Capacity-Building in Police Reform. Миссія ОБСЕ в Косово, департамент підготовки і підвищення кваліфікації поліцейських, Приштина. 2005.

291. Henry V. E. *The CompStat paradigm: Management Accountability in Policing, Business, and the Public Sector* New York : Looseleaf Law Publications. 2002. 354 p.
292. Hinkle J. C. *The relationship between disorder, perceived risk, and collective efficacy: a look into the indirect pathways of the broken windows thesis*. *Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime, Law and Society*. 2013. Vol. 26. Is. 4. P. 408–432.
293. Hinkle J. C., Weisburd D., Telep C. W., Petersen K. *Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis*. *Campbell Systematic Reviews*. 2020. Vol. 16. Is. 2. P. 1–86. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/cl2.1089> (дата звернення: 17.07.2023).
294. Hollywood J., Smith S., Price C., McInnis B., Perry W. *Predictive policing: What it is, what it isn't, and where it can be useful*. *National Institute of Justice*. Washington, DC: RAND. 2012. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/43212796/predictive-policing-what-it-is-what-it-isnt-and-where-it-can-be-useful> (дата звернення: 19.09.2023).
295. *Intelligence-Led Policing in Europe*. StudyCorgi.Site. URL: <https://studycorgi.com/intelligence-led-policing-in-europe/> (дата звернення: 15.06.2023).
296. James A. *The Path to Enlightenment: Limiting Costs and Maximizing Returns from Intelligence-Led Policy and Practice in Public Policing*. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2017. Vol. 11. Is. 4. P. 410–420. URL: <https://doi.org/10.1093/police/paw050> (дата звернення: 29.08.2023).
297. Jeffery C. R. *Crime Prevention through Environmental Design*. Beverly Hills : Sage Publications. 1971. 290 p.
298. Jones G., Gwynn S. *Exploring Crime Analysis: Reading on Essential Skills*. Third edition. International Association of Crime Analysts (IACA). *CreateSpace Independent Publishing Platform*. 2019. 27 p.
299. Karmen A. *Crime Victims: An Introduction to Victimology*. Wadsworth Publishing, 5th Edition. 2003. 431 p.
300. Kelling G. L., Coles C. M. *Fixing broken windows: Restoring order and reducing crime in our communities*. New York: Free Press. 1996. 322 p.
301. Kelling G. L., Wilson J. Q. *Broken Windows The police and neighborhood safety*. *The Atlantic*. 1982. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/> (дата звернення: 04.10.2023).
302. Kelling G. L., Wilson J. Q. *Broken Windows. The police and neighborhood safety*. *Abstract*. URL: <https://gsscoatings.com/wp->

content/uploads/2017/02/Broken-Windows.pdf (дата звернення: 25.04.2023)

303. Kennedy D. Advocate: Old wine in new bottles: Policing and the lessons of pulling levers. *Police Innovation Contrasting Perspectives*. P. 155–170. Cambridge University Press. 2006.
304. Kennedy D. Drugs, Race and Common Ground: Refections on the High Point Intervention. *National Institute of Justice Journal*. 2009. Is. 262. P. 12–17. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/225760.pdf> (дата звернення: 14.09.2023).
305. Kennedy D. M., Braga A. A., Piehl A. M. The (un)known universe: Mapping gangs and gang violence in Boston. Criminal Justice Press. From Crime Mapping and Crime Prevention. 1998. P. 219–262.
306. Kennedy D. M., Sue-Lin W. The High Point Drug Market Intervention Strategy. Center for Crime Prevention and Control John Jay College of Criminal Justice. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice. 2009. URL: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/ric/Publications/cops-p166-pub.pdf> (дата звернення: 18.09.2023).
307. Kennedy D. Pulling Levers: Chronic Offenders, High-Crime Settings, and a Theory of Prevention. *Valparaiso University Law Review*. 1997. Vol. 31. Is. 2. P. 449–484.
308. Klockars C. B. The idea of police. Beverly Hills, CA: Sage. 1985. 160 p.
309. Koper C. S. Just enough police presence: reducing crime and disorderly behaviour by optimizing patrol time in crime hot spots. *Justice Quarterly* 1995. Vol. 12. Is. 4. P. 649–672.
310. Kuhn T. The structure of scientific revolution (2nd ed.). Chicago: University of Chicago Press. 1970. URL: <https://www.lri.fr/~mbl/Stanford/CS477/papers/Kuhn-SSR-2ndEd.pdf> (дата звернення: 29.08.2023).
311. Lau T. Predictive Policing Explained. Attempts to forecast crime with algorithmic techniques could reinforce existing racial biases in the criminal justice system. *Brennan Center for Justice*. URL: <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/predictive-policing-explained> (дата звернення: 02.06.2023).
312. Lawrence S., McCarthy B. What Works in Community Policing? A Best Practices Context for Measure Y Efforts. Chief Justice Earl Warren Institute on Law and Social Policy, University of California Berkeley, School of Law. 2013. 17 p. URL: https://www.law.berkeley.edu/files/What_Works_in_Community_Policing.pdf (дата звернення: 07.10.2023).
313. LeCates R. Intelligence-led Policing: Changing the Face of Crime Precention. *Police Chief Magazine*. International Association of Chiefs of Police. URL: <https://www.policechiefmagazine.org/changing-the-face-crime-prevention/> (дата звернення: 14.09.2023).

314. Levald A., Sibul J., Proosa M., Klein M., Lehtovuori P., Soomeren P., Viikmaa T., Paaver T. CPTED Manual for police officers. PROJECT No. HOME/2012/ISEC/AG/4000004321 «Development of existing urban design, planning and crime prevention methods and introduction of new ones to improve living environment safety (CPTED)». Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union. URL: https://cpted.net/resources/Documents/Articles_Resources/EU%20Manual4Police.pdf (дата звернення: 07.09.2023).
315. LexisNexis Community Crime Map. URL: <https://communitycrimemap.com/маp> (дата звернення: 08.09.2023).
316. Lopez G. This policing innovation helped fight crime. But it also led to more corruption. Vox. 2015. URL: <https://www.vox.com/2015/7/26/9036859/CompStat-police-corruption> (дата звернення: 30.08.2023).
317. Lum C. Institutionalizing research into practice: The Matrix Demonstration Project. 2012. URL: <https://www.crim.cam.ac.uk/system/files/documents/mason-uni-matrix-lum.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).
318. Lum C., Koper Ch., Telep C. Evidence-Based Policing Matrix. George Mason University, Center for Evidence-Based Crime Policy. URL: <https://cebcp.org/evidence-based-policing/the-matrix/> (дата звернення: 11.05.2023).
319. Maguire E, Wells W Implementing Community Policing: Lessons From 12 Agencies. Office of Community-Oriented Policing Services. US Department of Justice. 211 p. URL: <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-w0746-pub.pdf> (дата звернення: 13.04.2023).
320. Manuel J. J. López, Chris Veenstra, Erik van der Eijk, Eric Seuren. Een veilige wijk, een veilig gevoel. RCM-advies and Experian. Den Haag, juli 2010. URL: <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/78753.pdf> (дата звернення: 09.05.2023).
321. Maple J., Mitchell C. The crime fighter: Putting the bad guys out of business. New York : Doubleday. 1999. 261 p.
322. Marciniak E. Community policing of domestic violence: Neighborhood differences in the effect of arrest. Ph.D. diss., University of Maryland. Millenson. 1997.
323. Mазzie S. Everett Police Department Annual Report: 2014 URL: <https://www.everettpolicema.com/publications/2014%20annual%20report.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).
324. McGarrell E., Chermak S., Wilson J., Corsaro N. Reducing Homicide through a «Lever Pulling» Strategy. Justice Quarterly. 2006. Vol. 23. Is. 2. P. 214–231. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1>

080/07418820600688818?journalCode=rjqu20 (дата звернення: 18.09.2023).

325. McGarrell E., Freilich J., Chermak S. Intelligence-Led Policing as a framework for responding to terrorism. *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2007. Vol. 23. Is. 2. P. 142–158. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1043986207301363> (дата звернення: 19.09.2023.)
326. McLaughlin L., Johnson S. D., Bowers K. J., Birks D. J., Pease K. Police perceptions of the long-and short-term spatial distribution of residential burglary. *International Journal of Police Science & Management*. 2006. Vol. 9. Is. 2. P. 99–111. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1350/ijps.2007.9.2.99> (дата звернення: 22.09.2023).
327. Mishler W., Rose R. Trust, Distrust and Skepticism about Institutions of Civil Society. *The Journal of Politics*. 1997. Vol. 59. Is. 2. P. 418–451.
328. Moore M. H., Trojanowicz R., Kelling G. L. Crime and Policing. Perspectives on Policing. 1988. Is. 2. Washington, D.C.: National Institute of Justice and John F. Kennedy School of Government, Harvard University. 16 p. URL: https://scholar.harvard.edu/sites/scholar.harvard.edu/files/markmoore/files/crime_and_policing_0688.pdf. (дата звернення: 13.04.2023).
329. Moses L. B., Chan J. Algorithmic prediction in policing: assumptions, evaluation, and accountability. *Policing and Society. International Journal of Research and Policy*. 2018. Vol. 28. Is. 7. P. 806–822. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/10439463.2016.1253695?needAccess=true> (дата звернення: 02.06.2023).
330. Movchan A., Shliakhovskiy O., Kozii V., Fedchak I. Investigating cryptocurrency financing crimes terrorism and armed aggression. *Social & Legal Studios*. 2023. 6 (4), 123–131. Pp. 128. DOI: 10.32518/sals4.2023.123 (дата звернення 25.04.2024)
331. Myhill A. Engagement in Policing. Lessons from the Literature. National Policing Improvement Agency. Home Office. U.K., London ND 2006. URL: <https://docplayer.net/58498652-Community-engagement-in-policing-lessons-from-the-literature-andy-myhill-first-published-2006-reprinted-2012.html> (дата звернення: 27.09.2023).
332. National Academies of Sciences, Engineering. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. *National Academies Press*. Washington, DC. URL: <https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/1> (дата звернення: 26.04.2023).
333. Nato Open Source Intelligence Reader. 2002. 109 p. URL: <https://cyberwar.nl/d/NATO%20OSINT%20Reader%20FINAL%20Oct2002.pdf> (дата звернення: 29.08.2023).

334. Navigating Your Agency's Path to Intelligence-Led Policing. Global Justice Information Sharing Initiative. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Assistance, 2009. URL: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/navigating_your_agency_s_path_to_intelligence-led_policing.pdf (дата звернення: 04.10.2023).
335. Nesbitt W. The Power of CPTED is the Glue that Holds Security Programs Together. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/power-cpted-glue-holds-security-programs-together-nesbitt-cpr> (дата звернення: 07.09.2023).
336. Newman O. Community of interest. *Society*. 1980. Vol. 18. P. 52–57.
337. Newman O. Defensible space: Crime prevention through urban design. New York : Macmillan. 1972. 264 p.
338. O'Connell P. E. Using Performance Data for Accountability: The New York City Police Department's CompStat Model of Police Management. August 2001. URL: <https://www.businessofgovernment.org/sites/default/files/CompStat.pdf> (дата звернення: 23.06.2023).
339. O'Shea T. C., Nicholls K. Police crime analysis: A survey of U.S. police departments with 100 or more sworn personnel. *Police Practice & Research*. 2003. Vol. 4. P. 233–250.
340. Oettmeier T. N., Bieck W. H. Developing a Policing Style for Neighborhood Policing. Executive Session #1. Houston : Houston Police Department. 1987. 46 p.
341. OSINT in investigation of international crimes. EUAM. Мультимедійна презентація. Monday, March 27, 2023.
342. Palmer S. H. Police and protest in England and Ireland 1780–1850. New York: Cambridge University Press. 1988. 848 p.
343. Pate A. M., Hamilton E. E. Formal and informal deterrents to domestic violence: The Dade County Spouse Assault Experiment. *American Sociological Review*. 1992. Vol. 57. Is. 5. P. 691–697.
344. Peak K. J., Glensor R. W. Community Policing and Problem Solving: Strategies and Practices. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 2001. 461 p.
345. Perry W. L., McInnis B., Price C., Smith S., Hollywood J. Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013. 155 p. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 08.06.2023).
346. Plank S. B., Bradshaw C. P., Young H. An application of «broken-windows» and related theories to the study of disorder, fear, and collective efficacy in schools. *American Journal of Education*. 2009.

- Vol. 115. Is. 2. P. 227–247. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/595669> (дата звернення: 26.04.2023).
347. Policing Problems. Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://porcenter.asu.edu> (дата звернення: 19.04.2023).
  348. Policing. Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: https://porcenter.asu.edu/sites/default/files/intro_to_por_2019.pdf (дата звернення: 18.04.2023).
  349. Powell N. Science Matters: Utilizing Evidence-based Policing Practices to Address Criminal Elements. *Advancing Policing. Advancing Policing Through Evidence-Based Practices. American Society of Evidence-Based Policing*. 09.30.2020. URL: <http://americansebp.org/blog/science-matters-utilizing-evidence-based-practices> (дата звернення: 11.09.2023).
  350. Practice Profile: Focused Deterrence Strategies. *Nationale institute of justice*. September 11, 2013. URL: <https://crimesolutions.ojp.gov/ratedpractices/11#practicecost> (дата звернення: 14.09.2023).
  351. Practice Profile: Hot Spots Policing. *National Institute of Justice*. URL: <https://crimesolutions.ojp.gov/ratedpractices/8#ar> (дата звернення: 08.09.2023).
  352. Predictive Policing Forecasting Crime for Law Enforcement. Research Brief. RAND Corporation. 6 p. URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_briefs/RB9700/RB9735/RAND_RB9735.pdf (дата звернення: 29.08.2023).
  353. Predictive Policing. The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2013. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html (дата звернення: 03.03.2023).
  354. Predpol. Proven Crime Reduction Results. URL: <https://www.predpol.com/schedule-a-demo> (дата звернення: 07.03.2023).
  355. Problem-Oriented Policing in Jacksonville, Florida. National Academies of Sciences, Engineering, Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. URL: www.nap.edu/read/24928/chapter/4#55 (дата звернення: 19.04.2023).
  356. Problem-Oriented Policing. Better Policing Toolkit. RAND. URL: <https://www.rand.org/pubs/tools/TL261/better-policing-toolkit/all-strategies/problem-oriented-policing.html> (дата звернення: 18.04.2023).
  357. Problem-oriented policing. College of policing. 2020. URL: <https://whatworks.college.police.uk/toolkit/Pages/Intervention.aspx?InterventionID=47> (дата звернення: 18.04.2023).

358. Problem-oriented policing. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing (дата звернення: 18.04.2023).
359. Rachel Boba Santos. Crime analysis with crime mapping. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc. 2012. 352 p.
360. Ramsey T. Global Maritime Intelligence Integration (GMII) Enterprise. PowerPoint Presentation. Washington, D.C.: Office of the Director of National Intelligence, May 9, 2007.
361. Randy I. Fear of Parking. Security management magazine. 2/1/2008. URL: https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2008/02/fear-of-parking/?_t_id=8yEa3b8FuoYiSDOGiKOD8A%3d%3d&_t_uuid=IRU8DpHpSZu08Z8o1f3D6Q&_t_q=CPTED&_t_tags=language%3aen%2csiteid%3ab1140b07-9e31-4808-809a-878911c7f3f1%2candquerymatch&_t_hit.id=ASIS_Models_Pages_SMArticleDetailPage/_fdf84c9f-f4e4-44c9-b1ca-5b6ea53b130e_en&_t_hit.pos=7 (дата звернення: 07.09.2023).
362. Ratcliffe J. H. Crime mapping and the training needs of law enforcement. *European Journal of Criminal Policy and Research*. 2004. Vol. 10. Is. 1. P. 65–83.
363. Ratcliffe J. H. Intelligence-led policing. (1st ed.). Cullompton, UK: Willan Publishing. 2008. 288 p.
364. Ratcliffe J. H. Intelligence-Led Policing. 2nd Edition. 2016. 234 p.
365. Ratcliffe J. H., Guidetti R. State Police Investigative Structure and the Adoption of Intelligence-Led Policing. Policing: An International *Journal of Police Strategies & Management*. 2008. Vol. 31. Is. 1. P. 109–128.
366. Ratcliffe J. H., McCullagh M. Chasing ghosts? Police perception of high crime areas. *The British Journal of Criminology*. 2002. Vol. 41. Is. 2. P. 330–341.
367. Ratcliffe J. Intelligence-Led Policing. Portland. Portland, OR: Willan, 2008. 280 p.
368. Ratcliffe J. Taniguchi T., Groff E. R., Wood J. D. The Philadelphia Foot Patrol Experiment: A randomized controlled trial of police patrol effectiveness in violent crime hotspots. *Criminology*. 2011. Vol. 49. Is. 3. P. 795–831. URL: <https://blueravenintelligence.com/wp-content/uploads/2021/04/blue-raven-intelligence-foot-patrol.pdf> (дата звернення: 07.10.2023).
369. Rayman G. NYPD captains union: End CompStat now. Daily News. Jun 24, 2020 URL: <https://www.nydailynews.com/new-york/ny-crime/ny-captain-letter-mayor-CompStat-20200624-amzjt7fisffs7aqkhdb2sba6tq-story.html> (дата звернення: 30.08.2023).

370. Reiner R. The Politics of the Police. Policing: *A Journal of Policy and Practice*. 2010. Vol. 5. Is. 2. P. 110–111.
371. Reiss A. J. Police organizations in the twentieth century. *Crime and Justice*. 1992. Vol. 15. *Modern Policing*. P. 51–97. URL: <https://openlab.bmcc.cuny.edu/crj-201-policing-professor-ostrowe/wp-content/uploads/sites/326/2020/03/Police-Organization-Article-1.pdf> (дата звернення: 10.04.2023).
372. Reno J., Marcus D., Robinson L., Brennan N., Travis J. Mapping Crime: Principle and Practice. U.S. Department of Justice. Office of Justice Programs. *National Institute of Justice*. 1999. 195 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/178919.pdf> (дата звернення: 08.06.2023).
373. Research Brief – Ceasefire: The Effects of «Pulling Levers» Focused Deterrence Strategies on Crime. U.S. Department of Justice Violence Reduction Network. URL: <https://vrnclearinghousefiles.blob.core.windows.net/documents/VRN%20Research%20Brief%20-%20Ceasefire%20-%20The%20Effects%20of%20Pulling%20Levers%20Focused%20Deterrence%20Strategies%20on%20Crime.pdf> (дата звернення: 14.09.2023).
374. Rienks R. Predictive Policing: Taking a Chance for a Safer Future. Politie Academie, Lectoraat Intelligence. 2015. 162 p. URL: https://issuu.com/rutgerrienks/docs/predictive_policing_rienks_uk (дата звернення: 07.10.2023).
375. Robbins T. G. Crime Analysis as Part of the Evidence-Based Policing Toolkit: Implementation, Integration, and Practical Use. University of New Haven. EBP Society. 2020. URL: <https://www.ebpsociety.org/blog/education/419-crime-analysis-as-part-of-the-evidence-based-policing-toolkit> (дата звернення: 11.09.2023).
376. Robinson M. B. The theoretical development of «CPTED»: 25 years of responses to C. Ray Jeffery. *The Criminology of Criminal Law. 1st Edition*. 36 p. URL: <https://web.archive.org/web/20041109123322/http://www.acs.appstate.edu/dept/ps-cj/vitacpted2.html> (дата звернення: 06.09.2023).
377. Rubin J. Stopping crime before it starts. *The Los Angeles Times*. (AUG. 21, 2010). URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2010-aug-21-la-me-predictcrime-20100427-1-story.html> (дата звернення: 07.03.2023).
378. Ruhl Ch. The Broken Windows Theory. *SimplyPsychology*. 2023. URL: <https://www.simplypsychology.org/broken-windows-theory.html> (дата звернення: 20.07.2023).
379. Safe Growth and CPTED in Saskatoon. Crime Prevention Through Environmental Design Guidelines: An Illustrated Guide to Safer

- Development in Our Community. City of Saskatoon, Planning & Development Branch. June 2010. URL: https://www.saskatoon.ca/sites/default/files/documents/community-services/planning-development/neighbourhood-planning/neighbourhood-safety/CPTED%20Guidelines_WEB.pdf (дата звернення: 07.09.2023).
380. Salt Lake City Police Department – CompStat Report Vol. 8. Is. 1. URL: <https://www.slcpd.com/ass3ts/uploads/2023/01/2022-CompStat-Annual-Summary.pdf>. (дата звернення: 30.08.2023).
381. Sampson R. J., Groves W. B. Community structure and crime: testing social-disorganization theory. *American Journal of Sociology*. 1989. Vol. 94. Is. 4. P. 774–802. URL: <https://www.jstor.org/stable/2780858> (дата звернення: 07.10.2023).
382. Sampson R. J., Raudenbush S. W. Systematic social observation of public spaces: A new look at disorder in urban neighborhoods. *American Journal of Sociology*. 1999. Vol. 105. Is. 3. P. 603–651. URL: <https://www.jstor.org/stable/2780858> (дата звернення: 07.10.2023).
383. Sampson R. J., Raudenbush S. W., Earls F. Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy. *Science*. 1997. Vol. 277. Is. 5328. P. 918–924.
384. Santos R. G. A quasi-experimental test and examination of police effectiveness in residential burglary and theft from vehicle micro-time hot spots. (Doctoral Dissertation): Nova Southeastern University, Fort Lauderdale. 2013. URL: <https://www.proquest.com/docview/1466031463> (дата звернення: 22.09.2023).
385. Schaible L., Sheffield J. Intelligence-led policing and change in state law enforcement agencies. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 2012. Vol. 35. Is. 4. P. 761–784.
386. Schneider T. CPTED 101: Crime Prevention through Environmental Design – The Fundamentals for Schools. *National Clearinghouse for Educational Facilities*. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED511746.pdf> (дата звернення: 07.09.2023).
387. Scott L., Warmerdam N. Extend Crime Analysis with ArcGIS Spatial Statistics Tools. ESRI. URL: https://www.esri.com/news/arcuser/0405/ss_crimestats1of2.html (дата звернення: 22.09.2023).
388. Scott M. S. Focused Deterrence of High-risk Individuals. Strategies for Policing Innovation. Problem-oriented Guides for Police Response Guide Series No. 13. 2017. 35 p. URL: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/spi_focused_deterrence_pop_guide_final.pdf (дата звернення: 25.01.2023).

389. Scott M. S., Kirby S. Implementing POP Leading, Structuring, and Managing a Problem-Oriented Police Agency. Scholar's Choice Edition. 2015. 50 p.
390. Scrivne E., Stephens D. Community Policing in the New Economy. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services. 2015. URL: <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-p320-pub.pdf> (дата звернення: 07.04.2023).
391. Secured by Design (SBD). URL: <https://www.securedbydesign.com/> (дата звернення: 09.05.2023).
392. Sherman L. Evidence-Based Policing: What We Know, How We Know It. Presentation. SIPR Annual Lecture Scottish Police Collage. October, 2009. URL: <https://slidetodoc.com/evidencebased-policing-what-we-know-how-we-know/> (дата звернення: 08.09.2023).
393. Sherman L. The Rise of Evidence-Based Policing: Targeting, Testing, and Tracking. The University of Chicago 2013. 75 p. URL: <https://cebcp.org/wp-content/evidence-based-policing/Sherman-TripleT.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).
394. Sherman L. W. Evidence-Based Policing. Ideas in American Policing. *Police Foundation*. 1998. 16 p. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Sherman-1998-Evidence-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).
395. Sherman L. W., Gottfredson D., MacKenzie D. L., Eck J., Reuter P., Bushway S. Preventing crime: What works, What Doesn't, What's Promising. U.S. Department of Justice. Office of Justice Programs. National Institute of Justice. 1998. 19 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/171676.pdf> (дата звернення: 18.09.2023).
396. Sherman L., Gartin P., Buerger M. Hot Spots of predatory crime: routine activities and the criminology of place. *Criminology*. 1989. Vol. 27. Is. 1. P. 27–56. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1745-9125.1989.tb00862.x> (дата звернення: 16.06.2023).
397. Sidebottom A., Bullock K., Armitage R., Ashby M., Clemmow C., Kirby S., Laycock G., Tilley N. Problem-Oriented Policing in England and Wales 2019. Problem Solving and Demand Reduction. March 2020. 80 p. URL: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10094764/1/Problem-Oriented%20Policing%20in%20England%20and%20Wales.pdf> (дата звернення: 25.04.2023).
398. Silverman E. B. NYPD battles crime: Innovative strategies in policing. Boston: Northeastern University Press. 1999. 244 p.
399. SIST-TP CEN/TR 14383-7:2009 – Prevention of crime – Urban planning and building design. URL: <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/0fff7f28-a1e2-4c37-93f6-79221413b583/cen-tr-14383-7-2009> (дата звернення: 09.05.2023).

400. Skogan W., Frydl K. Fairness and Effectiveness in Policing: The Evidence. Washington, DC: The National Academies Press. 2004. 427 p.
401. Skogan W.G. Disorder and decline: crime and the spiral of decay in American neighborhoods. New York : Free Press, 1992. 218 p.
402. Skolnick J. H. On Democratic Policing. Ideas in American policing. Police Foundation. 1999. 8 p. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Skolnick-1999-On-Democratic-Policing.pdf> (дата звернення: 05.07.2023).
403. Sparrow M. K., Moore M. H., Kennedy D. M. Beyond 911: A New Era for Policing. New York : Basic Books. 1990. 279 p.
404. Spelman W., Brown D. K. Calling the Police – Citizen Reporting of Serious Crime. U.S. Department of Justice. *National Institute of Justice*. 1984. 612 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/82276NCJRS.pdf> (дата звернення: 26.04.2023).
405. Stead P. J. Pioneers in policing. Monclair, NJ: Patterson Smith. 1977. 307 p.
406. Stevens J. Intelligence-Led Policing. Paper presented to the 2nd World Investigation of Crime Conference, Durban, South Africa. 2001.
407. Strategies for a Place-based Approach. National Academies of Sciences, Engineering. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. *National Academies Press*. Washington, DC. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#46> (дата звернення: 26.04.2023).
408. Sviatoslav Senyk, Oleksandr Kondratiuk, Ihor Fedchak, Stepan Tserkovnyk y Marianna Fedun. Application of international standards with a view to ensuring legal and organizational aspects of information protection in specialized information systems. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41 № 76 С. 419–437.
409. Telep C. W., Hibdon J. Understanding and Responding to Crime and Disorder Hot Spots Problem-Solving Tool Guide No. 14. 2019. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/understanding-and-responding-crime-and-disorder-hot-spots> (дата звернення: 08.09.2023).
410. Telep C., Weisburd D. What is known about the effectiveness of police practices in reducing crime and disorder? *Police Quarterly*. 2012. Vol. 15. Is. 4. P. 331–357. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1098611112447611> (дата звернення: 22.09.2023).
411. The Challenge to the Standard Model of Policing. Proactive Policing: National Academies of Sciences, Engineering. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. *National Academies Press*. Washington, DC. URL: <https://www.nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/3#25> (дата звернення: 26.04.2023).

412. The Committee's Definition of «Proactive Policing». National Academies of Sciences, Engineering. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. *National Academies Press*. Washington, DC. URL: [https:// https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/3#32](https://nap.nationalacademies.org/read/24928/chapter/3#32) (дата звернення: 26.04.2023).
413. The International Crime Prevention Through Environmental Design Association. URL: <https://www.cpted.net/> (дата звернення: 07.09.2023).
414. The National Criminal Intelligence Sharing Plan. Global Intelligence Working Group. Washington, D.C.: U.S. Office of Justice Programs, 2003. URL: <https://irp.fas.org/agency/doj/ncisp.pdf> (дата звернення: 04.10.2023).
415. The Problem Analysis Triangle. Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/problem-analysis-triangle-0> (дата звернення: 18.04.2023).
416. The SARA Model. Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/sara-model-0> (дата звернення: 16.04.2023).
417. Tilley Awards & Submissions. Arizona State University. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://popcenter.asu.edu/content/tilley-award-submissions> (дата звернення: 25.04.2023).
418. Tillyer M. S., Engel R. S., Lovins B. Beyond Boston: Applying Theory to Understand and Address Sustainability Issues in Focused Deterrence Initiatives for Violence Reduction. *Crime & Delinquency*. 2012. Vol. 58. Is. 6. P. 973–997. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0011128710382343> (дата звернення: 09.10.2023).
419. Tita G., Riley J., Ridgeway Gr., Grammich C., Abrahamse A., Greenwood P. Reducing Gun Violence: Results from an Intervention in East Los Angeles. Santa Monica, CA: RAND Corporation. 2003. 59 p. URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2010/RAND_MR1764-1.pdf (дата звернення: 14.09.2023).
420. Trojanowicz R., Bucqueroux B. Toward Development of Meaningful and Effective Performance Evaluations. Community Oriented Policing and Problem Solving. Now and Beyond. Crime and Violence Prevention Center California. *Department of Justice*. July 1999. 216. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/179935-179940NCJRS.pdf#page=186> (дата звернення: 30.08.2023).
421. Twenty Five Techniques of Situational Prevention. Center for Problem-Oriented Policing. URL: <https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/25%20techniques%20grid.pdf> (дата звернення: 19.04.2023).
422. Tyler T. R. Enhancing Police Legitimacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593.

- Is.1.P84–99.URL:<https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0002716203262627> (дата звернення: 09.10.2023).
423. Uchida C. A National Discussion on Predictive Policing: Defining Our Terms and Mapping Successful Implementation Strategies. U.S. Department of Justice. *National Institute of Justice*. NCJ 230404. 2010. URL: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/230404.pdf> (дата звернення: 19.09.2023).
424. Understanding «Broken Windows» Theory. Seattle City Council Insight. 2019. URL: <https://sccinsight.com/2019/09/03/understanding-broken-windows-theory/> (дата звернення: 26.04.2023).
425. Understanding Community Policing: A Framework for Action. Monograph. Bureau of Justice Assistance. *US Department of Justice*. 1994. 72 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles/commp.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).
426. Vedantam S., Benderev Ch., Boyle T., Klahr R., Penman M., Schmidt J. How A Theory Of Crime And Policing Was Born, And Went Terribly Wrong. 2016. URL: <https://www.npr.org/2016/11/01/500104506/broken-windows-policing-and-the-origins-of-stop-and-frisk-and-how-it-went-wrong> (дата звернення: 06.09.2023).
427. Vollaard B., van Ours J.C. Does the Regulation of Built-In Security Reduce Crime? Evidence from a Natural Experiment (April 16, 2010). 31 p. TILEC Discussion Paper No. 2010-019. CentER Discussion Paper No. 2010-45. URL: <http://ssrn.com/abstract=1593552> (дата звернення: 07.09.2023).
428. Waddington P. A. J. The Case Against Paramilitary Policing Considered. *The British Journal of Criminology*. 1993. Vol. 33. Is. 3. P. 353–373.
429. Walsh W. F. CompStat: an analysis of an emerging police managerial paradigm. *Policing: An International Journal*. 2001. Vol. 24. Is. 3. P. 347–362.
430. Walsh W. F., Vito G. F. The Meaning of CompStat Analysis and Response. *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2004. Vol. 20. Is. 1. P. 5–91. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1043986203262310> (дата звернення: 10.04.2023).
431. Wasserman R., Moore M. Values in policing. *Perspectives in Policing*. 1988. Vol. 8. U.S. Department of Justice Washington, DC: National Institute of Justice. 1988. 7 p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/114216.pdf> (дата звернення: 05.07.2023).
432. Weisburd D. Place-Based Policing. Ideas in American Policing. *Police Foundation*. 2008. Vol. 9. 16 p. URL: <https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/06/Weisburd-2008-Place-Based-Policing.pdf> (дата звернення: 05.07.2023).

433. Weisburd D., Braga A. *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. Cambridge Studies in Criminology. Cambridge University Press. 2006. 388 p.
434. Weisburd D., Eck J. What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 2004. Vol. 593. Is. 1. P. 42–65. URL: <https://cebcp.org/wp-content/publications/WeisburdEck04.pdf> (дата звернення: 19.09.2023).
435. Weisburd D., Mastrofski S. D., McNally A. M., Greenspan R., Willis J. J. Reforming to preserve: CompStat and strategic problem solving in American policing. *Criminology & Public Policy*. 2003. Vol. 2. Is. 3. Pages 421–456.
436. Weisburd D., Telep C., Hinkle J., Eck J. Is Problem-Oriented Policing Effective in Reducing Crime and Disorder? Findings from a Campbell Systematic Review. *Criminology & Public Policy*, 2010. Vol. 9. Is. 1. P. 139–172.
437. Weisburd D., Telep C. Hot Spots Policing. *Journal of Contemporary Criminal Justice*. 2014. Vol. 30. Is. 2. P. 200–220. URL: https://www.researchgate.net/publication/269598433_Hot_Spots_Policing (дата звернення: 08.09.2023).
438. Weisburd D., Telep C., Hinkle J., Eck J. Effects of Problem-Oriented Policing on Crime and Disorder. *Campbell Systematic Reviews*. 2008. Vol. 4. Is. 1. P. 1–87.
439. Welsh B. C., Farrington D. P. *Making Public Places Safer: Surveillance and Crime Prevention*. New York: Oxford University Press. 2009. 176 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=lALLlGzyD24C&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 18.09.2023).
440. What is «Crime Prevention Through Environmental Design»? *Crime Prevention Through Environmental Design. Greater Manchester Police*. URL: <https://designforsecurity.org/crime-prevention-through-environmental-design/> (дата звернення: 07.09.2023).
441. Willis J. J., Mastrofski S. D., Kochel T. R. Maximizing the Benefits of Reform: Integrating CompStat and Community Policing in America. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. 2010. 64 p. URL: <https://vrnclearinghousefiles.blob.core.windows.net/documents/Maximizing%20the%20Benefits%20of%20Reform%20-%20Integrating%20CompStat%20and%20Community%20Policing%20in%20America.pdf> (дата звернення: 26.04.2023).
442. Wilson R. E. Place as the Focal Point: Developing a Theory for the DDACTS Model. *Geography Public Safety. A Quarterly Bulletin of*

- Applied Geography for the Study of Crime & Public Safety. 2010. Vol. 2. Is. 3. 2 p.
443. Xu Y., Fiedler M. L., Flaming K. H. Discovering the Impact of Community Policing: The Broken Windows Thesis, Collective Efficacy, and Citizens Judgment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 2005. Vol. 42. Is. 2, P. 147–186. URL: <https://doi.org/10.1177/0022427804266544> (дата звернення: 26.04.2023).
444. Yang S-M. Social disorder and physical disorder at places. *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. Springer. New York. 2014. P. 4922–4932.
445. Yelaiev Y., Fedchak I., Senyk V., Tymchyshyn D., Nazarenko P. Effectiveness of Forensic Computer Modeling for Predicting Wartime Crimes. *Pakistan Journal of Criminology* Vol. 16, No. 02, April–June 2024 (601–618). Pp. 612. DOI <https://doi.org/10.62271/pjc.16.2.601.618> (дата звернення: 11.04.2024)
446. Zimring F. E., Hawkins G. J. Deterrence: The Legal Threat in Crime Control. *American Journal of Sociology*. 1974. Vol. 79, Number 6.
447. Zink R. The trouble with CompStat. The PBA magazine. 2009. New York's Finest. URL: <https://web.archive.org/web/20070427135737/http://www.нцрба.org/publications/mag-04-summer/CompStat.html> (дата звернення: 23.06.2023).

Федчак Ігор Андрійович,
кандидат юридичних наук, доцент

**Концептуальні основи
та науково-практичні аспекти
проактивних моделей
правоохоронної діяльності**

Монографія

Редагування *Ірина Краївська, Галина Ялечко*

Макетування *Галина Шушняк*

Друк *Іван Хоминець*

Підписано до друку 20.03.2024.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 36,50.

Тираж 0 прим. Зам № 15-24.

Львівський державний університет внутрішніх справ

Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.